AP Edebiyāt-i 'umūmiye mecmū'asi
95
T8E3
no.42-72

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

Edebiyat-ı 'umumiye mecmu'ası

هفته‌لق سیاسی ، علمی و ادبی غزته‌در

جلد : ۲

AP
95
T8E3
no. 42-72

سنه : ۲ ۱ صفر ۱۳۳۶ جمعه ایرتسی ۱۷ تشرین‌ثانی ۱۹۱۷ نومرو ۱۱ — ۴۲

LIBRARY
SEP 1 1965
UNIVERSITY OF TORONTO

1004438

صالح

اجمال افکار

اوروپا بزی نصل بیلیور ؟

اوروپالیلر ، برچوق خصوصاتده ، خیلی ایلریدرلر . مثلا ، ـ سه‌له‌نوغرافی ـ فننده ابراز کمال ایدن غرب هیئت‌شناسلری آیك اوزرنده‌کی طاغلری ، سونمش برکانلری اینجه تدقیق ایدرك پك مزك مطلوبه موافق برخریطه‌سنی تنظیم ایتدیلر .

فن حوینات شناسیده ده اویله ، حتی ، بلکه پسیقولوژیده ده اویله . لکن غربك بواطلی ده یوق دکل . خصوصیله بعض جاهلانه ، امیانه اعتباریات اوزرینه غرب علماسنك اصرارلری اصلا انکار ایدیله‌من . بو اعتباریات و بواطل بعضاً ذهنلره اوقدر کوك صالیورکه بونلرك سوکوله‌سی عادتا عدم‌الامکاندر . بو ذهنیت طرز تلقی‌یی ، تاریخ وفلسفه‌یی ، حتی حال حاضرده سیاستی هرج مرج ایتمکده‌در .

باخاصه حرب هنکامنده بو ذهنیت ، خصومت ایله‌ده قاریشه‌رق میدانه ساخته ، مغفل ، ستنکره بر وضعیت کلمکده‌در . فرانسه حقمزده نه دوشونیور ؟ محاربه شناسنده یازلمش بر ایکی اثری ـ بومقصدله ـ مطالعه‌یه تنزلیاب اولدق . برکومه فکر . بونلرك ایچنده ـ اعتراف ایدهم ـ پارلاقلری ، صاغلاملری‌ده وار . بلکه بر نقطهٔ نظردن ، اجانب ـ سائقهٔ خصومتله ـ بر ملتی دها ییی کورور؛ لکن برملتك یالکز برجهتنی ، بعض خصوصیاتنی . هرجهتنی ، اولانجه خصوصیاتنی دکل . آنك ایچون ، اوقوناندن ، ولو سفسطه‌آلود اولسون ، بر حصهٔ فائده چیقارمق ممکندر .

فقط اوست طرفنه نه دیه‌لم ؟ مورفین ، خشخش ، آفیون ، قوقائین ، اسرار ، سرت مشروبات کثولیه قوللانانلر ، سرمستی دقیقه ویا ساعتلرنده ، حقیقت ایله خیالی بربرینه زیاده‌جه قاریشدیررلر ، رؤیا ایله دنیانك حدودی اورته‌دن قالقار . دائره‌لر ، خط ؛ جسملر ، رسم ؛ سطحلر ، مکعب اولور . بونك نتیجه‌سی هذیان مرتعشدرکه بوکا ، غالبا ، طبشناسلر کندی اصطلاحلرنجه Delrium

tremens دیرلر. ایشته اوقودیغم بر ایکی کتاب، مؤلفلرینك بو علتله معتل اولدقلری قناعتنی بکا ویردی. کوزل برمطالعه، آندن‌صکره برهذیان. خوشجه بر فکر، بعده بر بهتان. الی آخره.

بو خسته‌لغك اسبابندن بری‌ده طرز تنقیده‌کی خطادر. اوروپالیلر بزی تدقیق ایدرکن کویا بز اوروپا بواطل و خرافاتی ایله آلوده ایمشز کبی حرکت ایدیورلر. اصل یاکلش ایشته بورادن انبعاث ایدیور. بوخطیاتی بر ایکی نقطهٔ عمومیه‌یه ارجاع ایده‌بیلیرز. بر ایکی کلمه سهوی، بناءً علیه تنقیده ایدیلن خطا، قیاساتده‌کی یاکلشلغك اسبابیدر.

اوروپانك، ـ یاخود توضیحاً سویلیه‌لم، غربك بر قاچ دردی وار: تهاوقراتیزم

قله‌ریقالیزم، اریستوقراتیزم، ده‌موقراتیزم. بونلر بزده یوقدر. حتی شو درت مرضدن ایکنجیسی استثنا ایدلك اوزره، بونلرك السنهٔ اسلامیه‌ده وبالطبع ترکجه‌مزده مقابللری‌ده‌نا موجوددر. بونکله برابر افرنج علماسی ظن‌ایدیورلرکه بونلربزده ده اجرای تخریبات ایدیور. بیانجیلر بزه، فرده کرملرندن بونلرك دواسنی بیله کوستریورلر. بزده اویله امراض یوقدرکه آنلرك علاجنه مفتقراوله‌لم. عللِ زهرویه‌یه اوغرامامش برآدمه جیوه ویا ۶۰۶ تداویلرینی توصیه‌ایتمك نه‌قدر عبث وَ عجیبدر

شو جهت‌ده شایان نظردر: بزم غرب پرستلرمز، تدقیقاتده ایلری کیتمدکلرندن، آنلرده اوروپا تنقیلرینی تقلیداً بزم بو امراض ایله معلول اولدیغمزی ظن ایدیرلر وآکا کوره دوا ترتیبنه غیرتکش اولیورلر.

بزده، بزم لهجه‌لرمزده بوکلمه‌لری افاده ایده‌جك الفاظك بولونمامسی‌ده بر نقصان دکلدر لدی‌الحاجه بونلرك استعمالی لازم کلیرسه عیناً آلنملری مجاز و مناسبدر.

شو درت مفهومی بعض مرتبه توضیح ایتملی‌یز:

تهاوقراتیزم — بوکا حکومت ویا سلطهٔ الهیون دیه‌لم. بر ذات ویا سبط، بر هیئت
قبل الهیه‌دن انسانلری بروجه استقلال و استبداد اداره‌یه، برایا اوزرینه ایستدیکی کبی تصـ
کندیسنی مأمور ومأذون کوربیور. رهبان، انابه و استنابه طولایسیله بالالره مـ ...بوطدر. غربد
بو فکر، اسکیدن بری یرلشمشدر. غرب بو مؤسسه‌نك زبونیدر. بوکا قا... ...رشی کرات ایله
ایتمشدر. الك ده‌موقرات مؤسساتده بیله حالا تهاوقراسی ذرتنه تصادف اید... ...بیلیر. غرب، بو
معلول اولدیغی ایچون آنی، سائقهٔ اعتیادله، بزده‌ده کوربیور. حالبـ... ...رکه الله ایله افراد آره‌سـ
واسطه متصور دکلدر. حکومت اسلامیه جسمانی ایله روحانی فرقلرینی بیلمز. چونکه نفس الامـ
(جسمانی) و (روحانی) یوقدر. بونلری ایجاد ایدن غیراسلامی بر ... ذهنیتدر.
[أرنه‌ست ره‌نان]، نصرانیت (جسمانی) ایله (روحانی) ... ...ی بربرندن ایلك دفعه اولق او
آییردیغندن دنیاده الك بیوك تکامله بادی اولدی دیورکه دعو... ...اسی صریح البطلاندر.

قله‌ریقالیزم — [لا رهبانیة فی‌الاسلام] نص... ...صریحی و اون درت عصرلق مؤسساتمز
قله‌ریقالیزم اولمدیغنه دلیلدر. غربك آلام واضطرابات... ...ده بو مؤسسه‌نك دخل کلیسی واردر. ره‌ـ
انقلاباتی وآنی تعقیب ایدن محارباتی قله‌ریقالیزمك ا... ...واطه اوغرادلمه‌سی تولیدایتمشدر. شرقده نصا
بولوندیغندندرکه لسانلرمزده قله‌ریقالیزم = ر... ...هبانیتك مقابلی واردر.

آریستوقراتیزم — نسب فرقی اسلام طانیماز . حالبوکه عصرلردن بری اوروپانك قیام عصیانی بو فرقه قارشی ایدی . بو عصیان حالا دوام ایدییور. فرق مذکوری هنده بیلیر . بزم عیتمز هرکسه کشاده‌در. تمیز وتمیز شرطیله هرانسان عالم اسلامده حائز شرف بی پایان اوله‌بیلیر. بده ایسه اویله دکلدی . آریستوقراسی عبادی ایکی‌یه تقسیم ایله حقوقاً عدم مساواتی استلزام ایدر. ایکی طبقه‌دن بری دیکرینه حکم ایتمه‌ده کندینی حقلی کورور . ازلدن بری بز بوفرقی ، بو مرضی مه‌یز . بوندن تحصل ایدن اویغونسزلقلر ایسه بزده یوقدر . هرکس حقوقجه مساویدر . فرانسه ۱۷۸ ده عدم مساواته قارشی قیام ایتمشدی . اسلام تولد ونسب فرقنی طانیماز. یالکز اقتدار ، بلیت ، فضل وکمال، علم وعرفان مساواتسزلقلرینی - که‌بونلر فطری وطبیعیدر - نظر اعتباره آلیر. فرد، وظائف وحقوقجه مساویدر . یالکز اقتدار، قابلیت ، فضل وکمال ، علم وعرفان نقاط ردن متحیز اولانلره امور تودیع اولنور. بونلرده (ارباب حل وعقد) در .

ده‌موقراتیزم — سلطهٔ عوام ، اوروپاده ، کونا کون مساواتی مستلزمدر . آریستوقراسی اطدر ؛ ده‌موقراسی ایسه تفریطدر . سلطهٔ نجبا نه‌قدر مضر ایسه سلطهٔ خلق‌ده اودرجه‌ده کدر . عوام حائز صلاحیت دکلدر . بوندن اول آریستوقراسی‌یه قارشی قیام عمومی وقوع ینی کبی آتیده ده‌موقراسی‌ده عینی هجومه کرفتار اوله‌جقدر . ذاتاً دها شیمدیدن ، علما ، ؤسسه‌یی مؤاخذه‌یه باشلادیلر . ده‌موقراسی‌ده بزجه مجهولاتدندر. بزم دردلرمز بونلر دکلدر. ه‌در. بعضلرمز تشخیصده قصور ایتدکلرندن نتائج معکوس اولیور. اوروپانك حقمزده‌کی زعمنی حیح ایتمك نه‌قدر لازم ایسه کندمزجه‌ده امراض اجتماعیه‌مزی کندی نقطهٔ نظرمزدن تشخیص کلمز اویله‌جه بر وجیبه‌در . ۸ تشرین‌ثانی ۱۹۲۷

بهلول نوری

تورکلرك منشأنه دائر

یونانیلرك (سکیت) تسمیه ایتدکلری اسکی تورکلر

اسکی تورکلر حقنده کندی تتبعاتمز نتیجه‌سی اوله‌رق شیمدی‌یه قدر ویردیکمز معلومات مختصره تاریخ قدیمك غیر مضبوط اولان قسمنه عائددر؛ فقط شیمدن صوکره ذکر ایده‌جکمز مواد ، مذکورك مضبوط اولان قسمنه داخل وبرچوق کتابلرده مندرج بولندیغنان، موادمذکوره‌نك نده کرك مآخذلرمز وکرك اقتباساتمز لایقیله میدانه قونیله‌جقدر .

اول امرده تاریخده وضوح تام ایله ذکر اولونان « سکیت » the لر یعنی «چیغاتایلر»دن ایده‌جکز .

« چیغا » یعنی (طاغ چوجوغی) دیمك اولان و بناءً علیه « تورك » کلمه‌سیله هم معنی اولان اتای » علمی بالاده سویله‌نیلدیکی کبی زمانمزده « چاغاتای » طرزنده تلفظ اولونور .

چیغاتایلره عین اصلدن مشتق و (طاغ آدامی) معناسنه اولان « چیغیل » ویاخود « چیکیل » دخی دیرلر ایدی که (چیغ ایلی) دیمکدر. کتب عربیه‌ده بوکلمه « جکل » شکلنده محرردر.

قدیم یونانیلر زماننده علی‌العموم تورکلره « سکیت » Scythe نامی ویریلیر ایدی . بوکلمه‌نك اصلی « چیغیت » ویا «چیگیت» در، چونکه لسان یونانیده «چ» حرفی یوقدر. تورك علملرنده امثال عدیده‌سی کورلدیکی اوزره بسیط برکلمه تشکیل ایدن «ت» لاحقه‌سی مرکب برکلمه تشکیل ایدن« ایل» ویا « تای » اسملرینك یرینه قائم اوله‌بیلیر وبناءً علیه « چیغیت » ایله « چیغیل » و « چیغاتای » کلمه‌لرینه تورکجه‌ده هم اصل وهم معنی عینی برکلمه نظریله باقیلیر .

فقط « سکیت » کلمه‌سی فرانسز لسانی شیوه‌سنجه بویوك بر خطا اوله‌رق « سیت » کبی تلفظ اولنمقده‌در . بعض مؤلفلرمز طرفندن بوکلمه‌نك « چیت » تلفظ وتحریراولنمه‌سی ایسه خطا اندرخطادر.

« هه‌رودوت » Hérodote سکیتلرك کندیلرینه « سقولوت» Scolote نامنی ویردکلرینی سویلر. بوکلمه‌ده لسان یونانیده ادات نسبت « اوت » Ot لاحقه‌سی حذف اولونه‌جق اولورایسه «سقول»قالیرکه « س » حرفی دخی « چ » حرف اصلیسنه قلب اولندقده « چغول » یعنی « چیغیل » اسم‌خاصی ظهور ایدر . معلوم اولدیغی اوزره لسان یونانیده کسرۀ ثقیله موجود اولمدیغندن بوراده بومقامده ضمه استعمال اولنمشدر .

« سکیت » ایله « چیغاتای » کلمه‌لرینك براولدیغی آکلاشلدقدن صوکره بعدما مأخذلرمزده مستعمل اولان « سکیت » تعبیرینی قوللانه‌جغز .

« ش . ده‌زوبری » و « ش . باشـوله » et Ch. Bachelet-Ch Dezbry نك دیکسیونر ژه‌نه‌رال دو بییوغرافی ئه دیستووار» Dictionnaire Général de Biographie et d'Histoire نام قاموس اعلامنده سکیتلرحقنده برطاقم معلومات ویرلدکدن صوکره سیمالری نظر اعتباره آلنه‌رق بوخصوصده آنلرك اقوام آریه‌دن هیچ فرقلری اولمادیغی محرردر .

« لاروس » Larousse ك مصور بویوك قاموسنده موادآتیه مندرجدر : « روما مورخلرندن « ژوستن » Justin ك قولنجه سکیتلر بوتون آسیا قطعه‌سنی خرجکذار ایتمشلردر . »

« سکیتلر هم اوروپا وهم آسیا قطعه‌سنده توطن ایدرلر ایدی . اوروپا سکیتلری غرباً « ایستر » Ister یعنی « طونه » نهرندن بدأ ایله شرقاً « تانایيس » Tanaïs یعنی « تون » Tun ویا « دون » Don نهرینه قدر ممتد اولان اراضی وشمالاً قره‌ده‌کیزدن شماله دوغری یکرمی کونلك برمسافه داخلنده مسکون ایدیلر .

فی‌الحقیقه اوروپا قطعه‌سنك جنوب شرقی جهتی اك قدیم زمانلردن بری برتورکلك مرکزی ایدی . بوحوالی‌یه صوکره « دشت قیپچاق » نامی دخی ویریلیر ایدی .

« هه‌رودوت » Hérodote بو اوروپا سکیتلرینی یدی قسمه تفریق و بونلرك اسملرینی تعداد ایدرکه بو میانده « ذراع یعنی تارایجی سکیتلر » ، « کوچبه سکیتلر » ، « خاقانی سکیتلر » Scythes royaux ذکر اولونور . »

تاتارلر ایله موغوللرك اجدادی اولان اسکی تورکلر اقصای شرق تورکلری اولدقلری کبی اوروپا سکیتلری دخی اقصای غرب تورکلری عد اولونه‌بیلیرلر .

« آسیا سکیتلری ایران قدیمك شمالنده و « ایماوس » Imaiis یعنی غربی هیمالایا طاغلرینك بری جهتیله اوته جهتنده کائن خطه‌لرده ساکن ایدیلر . »

بو معلومات اساسیه‌دن سکیتلرك اسکی تورکلردن باشقه کیمسه‌لر اولادقلری وسکیتلر ایچون آسیاده ارائه اولونان مسکنلرك ایران قدیمك شمالنده و[ایماوس] طاغلرینك بری جهتنده یعنی غربنده بولونان وزمانمزده ترکستان غربی تسمیه اولونان خطه ایله [ایماوس] طاغلرینك اوته جهتنده یعنی شرقنده بولونان وزمان قدیمده توران وزمانمزده ترکستان شرقی دینیلن خطه‌دن عبارت بولندیغی کمال درجه وضوح ایله نمایان اولور .

اسکی تورکلره زمانه کوره مختلف اسملر ویرلدیکنی بالاده سویله‌مش ایدك . اسکی یونانیلر تورکلره « سکیت » یعنی « چیغیت » ویا « چیغاتای » نامنی ویردکلری زمان شبهه‌سز عمومیتله تورکلر بو اسم ایله یاد اولونورلر ایدی . حتی تکلم ایله‌دیکمز شیمدیکی تورکجه‌نك اسکی « چاغاتای » لساننده‌ن مأخوذ اولدیغی بینمزده متواتردر . بوندن ماعدا ترکستان غربی تورکجه‌سنه اوته‌دن بری « لسان چغتایی » نامی ویریلیر .

« قبل المیلاد یدنجی عصرك بدایتنده سکیتلر قافقاس سلسله‌ٔ جبالنی آشه‌رق جزیرة العربه قدر یاییلمشلر وبوراده عجم حکمداری « کی آقسار اول » Cyaxare Ior ی کاملا مغلوب ایتدکدن صوکره مصر حدودینه قدر ایلرولمشلردر . »

« بعده « کیخسرو » Cyrus سکیتلره قارشی آچدیغی بر سفرده اتلاف ایدلمشدر . »

« اسکندرك زماننده سکیتلر اولجه « دارا » Darius نك براستیلاسنی کورمش اولدقلری حالده اسکندرك بر اردوسنی محو ایتمشلر وبو جهانکیرك وفاتندن صوکره تشکل ایدن حکومات یونانیه‌یی دائما صارصمشلر وحتی هندستانك بر قسمنی بیله ید ضبطلرینه کچیرمشلر ایدی . »

اسکی تورکلرك مصر وهندستان فتوحاتی شجرهٔ ترکیده مذکوردر .

« « سکیت » نامی میلاده دوغری صحائف تاریخیه‌دن غائب اولمغه باشلار ؛ بعده بو نام قوللانلدیغی زمان یالکز بعض شمال وشرق طوائف مجهوله‌سی مراد اولونور . »

تورکلکه ایلك ضربهٔ انقراضی « بودیسم » یعنی « بودا دینی » اورمشدر . آندن صوکره خرستیانلق ایکنجی بر ضربه ایله اوقوجه تورکلکی یالکز مسلمان اولان شیمدیکی تورکلره حصر و ارجاع ایله‌مشدر .

لاروسك مصور قاموسنده قدیم وازولردن آلنمش اوچ سکیت عسکرینك رسملری کوسترلمشدر . بو رسملرده صاچ وصاقال اوزون ، کور وکراه اوله‌رق ترسیم ایدلمشدرکه بو وامثالی قدیم سکیت رسملرینك شیمدی اوروپالیلرك تورك سیماسنه ویردکلری کوسه وسیرك صاقال ایله هیچ بر مناسبتی اوله‌ماز . بویله سیرك صاقال چینلیلرده وقانلری چینلی قانیله ایوجه قارشمش اولان موغول وتاتارلرده بولونه‌بیلیر . قدیم وخالص آناطولی تورکلرنده بویله سیرك صاقاله مستثنی اوله‌رق بیله تصادف ایدلمز .

متقاعد ارکان حربیه فریق

انور

شرقی

او آقشام

ماتملی افقلردن أسوب بر أبدی غم ؛
ذهنم داغینیق صاچلره دوندیدی اوآقشام .
مسعود اوله‌جقدم سنی بولسه‌م‌ده صوقولسه‌م .
نقرات
ذهنم داغینیق صاچلره دوندیدی اوآقشام .

هر سس بکا بر کریه قدر غملی کلیردی ؛
کون اولدی ، مناظرده عدم رنکی بلیردی ؛
اعصابه قراکلق قره سودا کبی کیردی !
نقرات
ذهنم داغینیق صاچلره دوندیدی اوآقشام .

محسن ناهید

غزل

[سلیمان نظیف بك افندی‌یه]

بك کوزلسك ، احسن تقویم حسنه جانمیسك
معجزات حسنه یوقسه جانلی بر برهانمیسك
اك کوزل شیلرده ، هپ سنسك بکا منظور اولان
هپ کوزللك سنمیسك ، مولای حسن و آنمیسك
صانکه کلدر ، سنده‌کی رنك تبسم . . . کللرك
رنك و بویندن ، وجود بولمش کل خندانمیسك
رؤیت حسنکله ، بردن جان بولور ارباب دل
الله الله جانمیسك ، عشق اهلنه جانانمیسك
لال اولورسك . بر زمان آیینه‌یه باقدقجه سن
سن ده کندی حسنکه ، کوکلم کبی حیرانمیسك
بر نکاه ناز ایله ، دیندن چیقاردك کوکلمی
یاندم ای محبوب جان ؛ غارتکیر ایمانمیسك

علی حیدر علمی

اسکی بر وزیرمزك هدیه‌لری

خادم مسیح پاشا سلطان مراد ثالثك ابتدای جلوسندن بری مصرده بولنیوردی . پاشا ایالتی عدل وداد ایله حسن اداره ایده‌جك یرده ظلم و استبدادی اله آلمش ، آلتی سنه ایچنده آلتی بیکدن زیاده آدمك بوینی جلاده اوردیرمشیدی .

ظلم و شدتده ، معاملات اعتسافکارانه‌ده‌کی شدتی تبدیله ، و یرینه خزینه‌دار حسن پاشانك تعیيننه بادی اولدی . حسن پاشا کرچه اودرجه‌ده جبار وغدار دکلدی . مسلکی حلم ایله ، اعتدال ایله ادارهٔ امور ایتمکدی . فقط اك بویوك قصوری ارتکابده ، رشوت اخذنده کوستردیکی احتراص ایدی . اوحالده‌کی امل خاصی اورته‌لغی قاسوب قاوورمق ، مشروع غیرمشروع کیسه‌سنی طولدیرمق ایدی . حقیقةً بوکا موفق‌ده اولدی . آز زمان ظرفنده تصورك فوقنده برثروت ادخار ایله‌دی . برآره‌لق قاهره ترسانه‌سنی جامعه تحویله قالقدی . بوپك زیاده شکایته سببیت ویردی . اولجه‌ده ارتکاب و ارتشاسی طولاییسیله شکایتلر توالی ایتدیکی ایچون موقعنده فضله طوتیله‌مادی . عزل ایدیله‌رك استانبوله جلب ویدی قله‌یه حبس اولندی . (۹۹۱)

عثمان پاشا دها یکی صدر اعظم اولمش ، پادشاه حضرتلرینك توجهنی‌ده قازانمشدی . مصر ایالتی پاشانك التماسیله ابراهیم پاشایه توجیه ایدلدی .

سلطان سلیمانك خاصی اولان اسکی ابراهیم پاشانك مصرك اداره‌سنده کوستردیکی موفقیت هم نامی اولمق سببیله یکی ابراهیم پاشا ایچون‌ده حسن تفألی موجب اولمش ، باشنده صدر اعظم اولق اوزره تکمیل وزرا و ارکان ایله اهالی شو تفأل وسیله‌سیله‌ده بشقه‌جه سوینمشیدی .

ابراهیم پاشا مصره واردی . فقط اوراده نامداش قدیمنك دیللرده داستان اولان اجرا آتی تعقیبنه حسن ادارهٔ مملکت ، و تزیید رفاهیت و ثروت اسبابنه تشبث ایده‌جك یرده سلفنك اثر سقیمنی تعقیبه ، اوده حسن پاشا کبی جیبلرینی طولدیرمیه قویولدی . اطرفنی آلانلر اوکا بر یالان سویله‌مشلر ، وکندیسنی بوکا ایناندیرمشلردی . کویا حسن پاشا بریکدیردیکی خزینه‌یی قورقوب استانبوله کتوره‌مه‌مش ، بالآخره آلدیرمق اوزره قاهره‌ده کومدیروب صاقلامشی ! پاشا برطرفدن پاره وقیمتدارطاشلر تدارك ایدیيور ، دیکرطرفدن کیزلی وسرلی خزینه‌یی تحری ایدییوردی . حقیقةً هر کون پك چوق پاره‌لر ، قیمتلی طاشلر کلیور ، ثروتی دائما مزداد اولیوردی . نهایت کونك برنده مدفون خزینه‌یی کشف ایتدی . اونلری‌ده کندیسنککنه الحاق ایلدی . یالکز جبل مقطمده وبحراحمر ساحلنده زمردتپه‌لری قیولرنده اولدیغی ظن ایدیلن خزینه‌لری بولقده اوقدر نائل موفقیت اولمدی [۱].

مسیح پاشانك اجراآت خود سرانه‌سنه کرچه دوام اولنمیوردی . فقط مصر ایشلری ایستدلیکی درجه‌ده ایشلمش‌ده عد اولنه‌مازدی . جمع ایدیلن ثروتلر ، بریکدیریلن خزینه‌لر جبر ایله ، غصب ایله وجود بولیور ، خلقك ، مغدوریته اوغرایانلرك شکایاتی‌ده اکسیك اولمیوردی . حالبوکه پایتخنده‌کی ایشلرده بولنده اولدیغی ایچون کیمسه اطرافه باقه‌جق برحالده دکلدی . خلاصه : پایتخت صویلیور ، اطراف صویلیور ، کیسه‌لر طولیور ، طولیوردی .

ابراهیم پاشا ایستدیکی خزینه‌یی بالغاً مابلغ طولدیرمشدی . مصرده‌کی مدت اقامتی‌ده خیلی اوزامش ، اون سکز آیی بولمشدی .

---

[۱] هامر جلد ۷ ، صحیفه ۱۱۸

اوصره‌ده درزيلر عصيان ايله‌مشلر ، صيدادن عكايه قدر سوريه سواحلنى آله كچيرمشلردى .
بونلرك رئيسى معن اوغلى [١] دنيلن حريفدى . مسئله اهميت كسب ايتديكى ، ومركزجه تأديب
ايچون برقوۀ سفريه اعزامى متعسر كورلديكى ايچون پادشاه حضرتلرى بوايشى ابراهيم پاشايه حواله
ايتدى . وپاشايه سوريه طريقيله استانبوله كلمك ، كليركن‌ده عاصيلرك حقندن كلمك امرى ويرلدى .

ابراهيم پاشا بونك اوزرينه يكرمى بيك كيشى ايله سوريه‌يه متوجهاً يوله چيقدى .

درزيلر برقاچ قسمدى . بونلرك برطاقى عصيانه اشتراك ايله‌مش ، ديكر طاقمى‌ده پادشاهه
اطاعتنده ثابت قدم بولنمشيدى . حتى بوصوك طاقم پادشاهه اطاعتله‌ده اكتفا ايتميور ، قبائل عاصيه‌يه
ابراز خصومت‌بيله ايليوردى .

ايشته رؤساسى ابن معن [٢] ابن فراق ، ابن فرفوس (خرفوش) اولان بواوچ طاقم
ابراهيم پاشايى قدسده استقبال ايله‌مش ، هراوچى تكرار عرض صداقت ايتمشيدى .

ابراهيم دمشق صحراسنه كلنجه شرف‌الدين ايله‌معين اوغلنى نزدينه دعوت ايتدى . شرف‌الدين
دعوت واقعه‌يه اجابت ايله‌مش وپاشا طرفندن درحال توقيف اولنمشيدى . معين اوغلى ايسه شام
واليسى مصطفى پاشا جانبندن وقوعبولان دعوته اجابت ايله‌ين بويوك باباسنك پاشا طرفندن اعدام
ايدلمش اولديغنى بيلديكى ايچون كلمدى . يمينلى اولديغندن بحثله عرض اعتذار ايتدى .

بونك اوزرينه ابراهيم پاشا كنديسنه تابع اولان سكسان كويى ياقديردى ، محو ايتديردى .
دها بعض تدابيره مراجعت ايتديسه‌ده فائده‌سى اوله‌ميوب عاصى‌يى آله كچيره‌مدى . نهايت حلب
واليسى على پاشا ايله منصورك آدملرندن غميضه‌يى كوندردى . كنديلرينه اقناع ايله‌مك ، راضى
اولماديغى صورتده سلاح وپاره ايله اطماع ايتمك امرينى ويردى . كنديسى‌ده معين اوغلنك
اقامتكاهندن پك اوزاق اولمايان عنتره تپه‌لرنده قالدى . عاصى تعقيبده‌كى جدتى كوريور ، قورتيلش
چاره‌سى اوله‌ميه‌جغنى آكليوردى . كنديسى حقنده تطبيق اولنه‌جق اصولى او ، دعوت ايدنلر
حقنده تطبيق ايتدى . على پاشايه اوچ يوز يكرمى تفنك ، عنتره‌نك اك كوزل ايپكلرندن يكرمى
طوربه ايپك ، اللى بيك آلتون ويردى . بونلر هداياىى مستصحباً دونركن والده‌سنى‌ده ابراهيم پاشايه
كوندردى . معذرتنى اوواسطه ايله تكرار ايله‌دى . پاشا قادينى اقناع ايچون ايكى اورتو كتيرتدى
برينى كنديسنه ، ديكرينى‌ده قادينه اورتديردى . بونكله ماضينك مستور قالمق لازم كلديكنى :
« الماضى لايذكر » ديمك اولديغنى آكلامق ايستدى . فقط اوغلى بونلره قانمادى . ينه دسيسه
تلقى ايله‌دى .

پاشا بر طرفدن‌ده كنديسنى صويمايى دوشوندى . مصرده باشلامش ، ايلريلتمش اولديغى
شيئه بوراده‌ده دوامى لابأس تلقى ايتدى .

تكرار غميضه‌يى كوندردى . مرخص بودفعه‌ده اللى بيك آلتون ، درت يوز سكسان تفنك
يوز اللى آت ، يوز اللى مانده ، بيك اوكوز ، ايكى يوز قيون ، يوز اون كچى ايله عودت ايتدى
معهذا بونكله‌ده قانمايه‌رق بر دها اعزام ايتدى . آرتق دعوتده اسكى شدت يوقدى ، وطبيعى

[١] تاريخ سياسى دولت عليۀ عثمانيه (معان اوغلى) يازمقده‌در جلد ١ ، صحيفه ٢٩

[٢] (معين اوغلى) ايله (ابن معن) ى قاريشديرمق لازم كلير . چونكه برنجيسى (قرلى)
ديكرى‌ده (آقلى) قسمنه منسوبدر .

اوله‌مازدی. چونکه اوتقدیرده کیدن‌شیلرك قبول ایدنه‌مسی، هدایانك رد اولنمسی لازم کلیوردی
حالبوکه هدایا رد ایدلیور، بالعکس بیوك برحرص ایله قبول اولنیوردی . صوکنجیسی اولدیغن
قانع اولان عاصی بو دفعه‌ده آلتون قاقه‌لی ایکی خنجر، اون کموش قوشاق ، اون یوك آلتو
واپك ویردی. بونك اوزرینه پاشا مملکتك اقسام باقیه‌سنی تالان ایتدی ، معین اوغلنك اقامتکاه
اولان غزه ایله اطرافنده‌کی اون طقوز کویی آتشه ویردیردی . باشنه برفلاکت کله‌جکنی بیلدیکی
ایچون اوچیوز قدر آدمیله برلکده اوجوارده‌کی صارب برطاغه التجا ایدن وپاشانك وعد ووعیدی
اوزرینه کلوب تسلیم اولان عنتر مقدمنی‌ده ارقداشلریله برلکده قلیجدن کچیرتدی .

پادشاه حضرتلرینه موفقیتك دلیلنی کوسترمك ایچون درزیلردن درت یوزینك باشلرینی
کسدیرمش ، استانبوله کوندرمشیدی. آثار فعلیه قیاس ایتدیکی بوباشلرله هرکس پاشانك اورته‌لغی
دوزلتدیکنه قانع اولمش ، پایتختده بر پارچه کنیش نفس آلمشیدی . فی‌الحقیقه معین اوغل
هنوز عرض دخالت ایتمه‌مش ، ویا ألده ایدیله‌مامش ایدیسه‌ده طرفدارانی پك زیاده آزالمش
وکندیسی‌ده جانی قورتارمقدن بشقه برشی دوشونه‌میه‌جك برحاله کلمشیدی .

لبنان‌ده بووقایع جریان ایدرکن عثمانلی دونماسی‌ده صیدایه کلمش، چیفاردینی درت بیك کشی
ساحلی یغما ، واوچ بیك کشی‌نی اسیر ایتمشیدی . ابراهیم پاشاده بو صره‌ده شامه عودتله او
ایکی کون قالدی . ولبنان امارتنی کندیسنه دخالت ایله‌ین ابن قرقوس (خرفوش) ه توجیه ایله‌دی
بیروته عودتنده طرابلس شام وبیروت مقاطعاتی ملتزمی ابن منصوری دخی اله کچیره‌رك تشهیراولنمو
اوزره شرف‌الدین ایله برلکده قادرغه‌یه قونلدی . ابراهیم پاشا ، قپودان دریا قلیج علی پاشانك
تحت اداره‌سنده بولنان اشبو کمیلردن برینه بینه‌رك استانبوله متوجهاً حرکت اولندی . [۱]

رمضان شریفك یکرمی یدنجی قدر کیجه‌سنده پادشاه حضرتلری اسکی سرایندن چیقمشلر
سلیمانیه جامع شریفنه کلوب ادای صلاة ایله‌مشلردی . ایرتسی کونده مجدداً یاپیلوب بودفعه‌رسیده
ختام بولان « اودهٔ خاص ، حمام راحت بخشا حوضلر » ك تماشاسی ایچون سرای عامره‌یی تشریف
ایله‌مشدی .

صوك بهارك لطیف وسرین برکونی اولان بوکونده وزیرابراهیم پاشایی ومعیتی خلقیله‌هدایایی
حامل اولان دونمای همایونك مرسای درسعادته واصل اوله‌رق یدی قله‌ده لنکر انداز اولدقلری
خیری پادشاه حضرتلرینه واردی . وممنونیت شاهانه‌یی موجب اولدی .

* * *

وصولنك ایرتسی کونی ابراهیم پاشا طرفندن کتیریلن هدایا سرای همایونده تشهیر اولندی
اسکی وزرادهٔ متبوع مفخملرینه قیمتدار هدیه‌لر کتیرمشلردی. سلیمان قانونی‌یه ابراهیم پاشانك
مصردن، سنان ومحمود پاشالرك عربستاندن کتیردکاری هدیه‌لر دیللرده داستان ایدی. فقط ابراه
پاشانك بودفعه مرادثالثه تقدم ایتدیکی اشبو هدایا اولکیلری کولکه‌ده براقیوردی .

هدایانك اك قیمتداری آلتوندن معمول ومرصع تخت ایدی . بو تخت مصرلی درویش بك
نامنده‌کی صنعتکار ایله قیومجی متفرقه ابراهیم بك طرفندن برصورت لطیفه‌ده یاپلمش وایشله‌نمشیدی
بوتختی مورخ قدیمز شویله تصویر ایدییور . « سکسان بیك مثقال آلتوندن برتخت زمردین

[۱] هامر چلد ۷ ، صحیفه ۱۲۰ ـ ۱۲۲

انواع قيمتلو جواهر ايله مزين ومرصع اولوب استاد كامللر كمال لطافتده طرح وترصيع ايتمشلر مثلا ادنا جواهركه زبرجد وپيروزه‌در بيضهٔ كبوتردن اشاغی اولانی قويمشلر وفرنك پسندياقوتك زرد وكبود اولانی وزمردك افعی‌یی كور ايدن غايت اعلالرينی نظره مرغوب مواضعه وضع ايدوب بر وجهله زيب وزينت ويروب قلمكارلقده وصوادده اولدقلو اظهار كمال صنعت ايتمشلركه بو وجهله نمونهٔ دوران هر كز كورمش و اشدلمش دكلدر . حاصل كلام امرای مصريه‌دن نقاش و رسام دوروليں بك ودركاه عالی متفرقه‌لرندن زهره‌سنه الحاق بيوريلان قيومجی ابراهيم بك صنعتلر ايله مكمل اولوب قورولدی . بو خاكسار دخی اول سير و تماشاده و تخمين بهاده معاً ايدم بو تخت بی بهايه بها قومغه قصد ايدن عجم محمود چاوشه معارضه يوزندن جواب ويروب هنر اولدركه خليفهٔ زمين و زمان ، پادشاه جهانبانيان پسند ايدوب اوزرينه نشت بيوردقدن صوكره قيمت تقدير ايده‌سن ديمش ايدم . سرير سلطنت ذيقيمتدر . اكا بها ايتمك مناسب دكلدر دنيلمش ايدی . [١] »

سلاطين عظام حضراتی ياقين وفتلره قدر ايلك يوم جلوسلرنده بو تخت اوزرينه اوطوررلر ، و وكلا و وزرانك تبريكاتنی قبول ايليورلردی .

ديكر هدايا ده شونلردی : جلدی مرصع ايكی قرآن كريم ، قيمتلی صورتده ايشلنمش بر « باب كعبه » پرده‌سی ، غايت كوزل ايشلنمش مرصع اوچ قليچ ، اوچ ايران خنجری واوچ ايران پيچاغی ، اوچ عدد سپرلی مغفر ، يتمش طقوز پارچه آلتوندن بر تزيينات طاقی ، يكرمی طقوز پارچه مختلف رنكلی قطيفه ، يكرمی طقوز پارچه بر رنكلی قطيفه ، طقوز پارچه صيرمه‌لی قوماش ، يوز طقوز پارچه فرانسز ساتنی ، بيك عدد قاووق اعمالنه مخصوص موصلين ، ايكی يوك اعلی و يوزبش عادی حرير ، يوز بياض دلی قانلی ، اون يدی زنجی خادم ، اون حبش و يدی بياض طقوزينك اكرلری آلتون ايله مزين ، اورتولری قرمزی ، غاشيه‌لری اينجی ايشلمه‌لی اللی سكز بيك بيكر اكرلری ، سلاحلقلری كموش ، اورتولری و غاشيه‌لری ساتن و شام قماشندن اولمق اوزره آلتمش يدی آت ، قرمزی اورتو كيديرلمش بر كوچوك فيل ، بر ذرافه ، يكرمی بش يوك درزی تفنكی [٢] .

بو هدايانك قيمتی ايكی ميليون آلتون تخمين ايدلمش ، پادشاهك‌ده نظر تقديرينی جلب ايله‌مش ايدی . ابراهيم پاشا مراد ثالث حضرتلرينك تحت تربيتنده پرورش ياب اولدينی ايچون اسكيدن بری داماد ايدنمه‌يی آرزو ايديوردی . بو دفعه‌كی هدايا ده بشقه‌جه مدار تشويق اولدی ، و بو املنی بو دفعه قوه‌دن فعله چيقاردی . قزی عايشه سلطانی پاشايه ويردی . او آنه قدر سلطانلرك نكاحی يوز بيك آلتون اوزرنه قيلمق معتاد ايكن بو دفعه اوچ يوزبيكه چيقارلدی . قپودان دريا قليچ علی پاشا صاغدچ تعيير اولنمش ، و بو صفتله سلطانه اللی بيك آلتون قيمتنده دمواق و جيبنلك تقديم ايله‌مشدی .

عقد كونی قليچ علی پاشا ايله روم ايلی بكلر بكی محمد پاشايه خلعتلر ويرلدی . اكابر دولته دخی اوچ بيك خلعت توزيع اولندی . [٣]

---

[١] سلانيكلی صحيفه ١٩٢-١٩٤-١٩٥-١٩٦

[٢] سلانيكلی هامش جلد ٧ صحيفه ١٢٢

[٣] سلانيكلی صحيفه ٣٠٦ .

متعاقباً درت كون بتون امرا و باشلرنده مفتئ جديد چيوی‌زاده بولنديغی حالده علمايه مكلف ضيافت چكلدی. داماد پاشاده ات ميداننده پادشاه حضرتلری طرفندن احسان اولنان اسكی ابراهيم پاشا سراينده صدر اعظمه، وزرايه، بكاربكيلره، قپودان پاشايه ضيافت چكلدی. اوكون اوكلندن صكره وزيرلر باشده صدر اعظم اولديغی حالده كلينی آلمق اوزره اسكی سرايه كيتديلر، سلطانلره مخصوص قرمزی اطلسدن بر جبينلك ايچنده پاشانك سراينه كتيرديلر. [۱] بويله‌جه پاشا مصر سايه‌سنده هم زنكين اولمش، همده دامادلق كبی بر شرف عال‌العال احراز ايله‌مش اولدی.

۱۷ مارت ۱۹۱۷

محمد زكی

مملكت آثارينه دائر

ژاپونياده صنايع نفيسه

اخيراً نشر اولونان «دای نيپون» ده ژاپونيايه دائر ولو مختصر و ناچيزانه اولسه‌ده بعض معلومات ويرمش، او خصوصده‌كی نقصانمزی شو صورتله تلافی‌يه چاليشمش ايدك. مقدمه‌ده سويله‌مش اولدوغم كبی ژاپونيا جداً تدقيقه، تحقيقه سزا بر مملكتدر. اويله بر مملكت كه غربك عالم جوشاجوشندن نه‌قادار فرقلی، اوجهانك ظواهرندن، خصوصيات و عمومياتندن نه رتبه باشقه‌در! ژاپونيا: شعر، چيچك، كوزللك، ساده‌لك، لطافت، ظرافت، نزاهت، حسن و عشق مملكتيدر. يالكز بوقادار ظن ايتمه‌يكز. دها سی وار، ژاپونيا: صنعت، تجارت، اخذ و اعطا مملكتيدرده. أوت: ژاپونلر، شرق بعيدك بالعموم تجارتنی اداره و مراقبه ايديورلر، حتی صحنهٔ رقابتده انكليزلره و آمريقاليلره بيله ميدان اوقويورلر! بونلر، افكار قبول ايده‌ر فضيلتلردميدر؟ طبيعته، شعره، محاسنه ميال و مربوط اولان ملتلر آره‌سنده عين زمانده عين خواهش و ميل ايله تجارته، مشاغل ماديه‌يه حصر وجود ايتمش و بوايكی واديده‌ده بويوك بويوك موفقيتلر، شايان نظر نتيجه‌لر ألده ايتمش بر قومه، بر جماعته تصادف — ماضی‌يی و حالی، هر ايكيسی‌ده نظر دقته آلارق سويليورز — امكانسز دكلسه بيله أندردر، متعسردر. بناءً عليه كوكل ايستيوركه مجهول اولان بو ديار محاسن بر جه‌ده بيلنسين و اوكره‌نيلسين. ممكنسه ژاپونلرك بعض عاداتندن، افكارندن، اطوار و مشاورندن استفاده ايدلسين. فقط بيليورم؛ بوراده بر اعتراض واقع اولاجق. نه شو صميمی، شو جدی دعالريمه قارشی: «اوروپا و اوروپاليلر دوروركن بزه استفاده و استفاضه ايچون ژاپونيايی توصيه ايتمكلكك دوغرو بر شی اولورمی؟» ديه‌جكلرده وار. فقط خاير، بو ياكلش بر دوشونجه‌در.

---

[۱] ۹ شوال « ۹۹٤

تأیید مدعا ایچون دلائل و براهیندن صرف نظر ایدییورز . اطنابه حاجت یوق . بوخصوصده‌کی نشریاتمز ، ایلری‌ده فکریمزی کندی کندینه تأیید واثبات ایده‌جکدر . شمدی صدده کله‌لم :

ژاپونلر ، صنایع نفیسه جهتندن پك چوق ایلریله‌مشلر . پك بویوك فیضلره ایرمشلردر . انکار قبول ایتمه‌ین شوحقیقتی سنتر [Huish ـ هوویش) ك آتیده‌کی جمله‌سیله تأیید ایده‌لم :

« شاید صنایع نفیسه‌سی بوکونکی مرتبهٔ کماله وارمامش اولسه یدی ژاپونیا ، قابل دکل ، انظار جهانی کندی اوزرینه بورتبه جذب وجلب ایده‌مز . اوخارق العاده صیت وشهرته نائل اولامازدی . . ژاپون صنایعی کرهٔ زمینك برباشندن دیکر باشنه قادار معروف ومشهوردر . »

بونکله برابر غریبدرکه ژاپونلرك نه (صنایع نفیسه) ونه‌ده (طبیعت) ایچون أساسلی بر اصطلاح وتعبیرلری یوقدر ! (صناع نفیسه) ترکیبي علی الاکثر چینجه « کوزه‌للك صنعتی » معناسنه کلن [Bi-jitsu] کلمه‌لریله افاده ایدیلیر. فقط هرحالده تسلیم ایتمه‌لی‌یزکه ژاپونلرك بدیعیاته اولان میل ورابطه‌لری پك صمیمی وپك قویدر. حتی بوغایه ideal اونلرك طرز حیات وتفکرلریله اورتبه موانست پیدا ایتمشدرکه صنایع نفیسه‌یی بورادە مدنیت شرقیه روحنك حقیقی برمدلولی واونك لازم غیر مفارقی عد ایده‌بیلیرز. یالکز اونوتمیالم‌که ژاپونلر، مدنیت قدیمه‌لرنی چینه مدیون اولدوقلری کبی صنایع نفیسه‌یی دخی ینه بوممکتته بورجیدرلر .

مثلا؛ کاغد اعمالنی ژاپونلره اوکرەتن، اوجهان شمول شهرتی حائز اولان (چینی) دیدیکمز اوانیٔ فغفوریه Ceramics اعمالنی تعلیم وتعمیم ایدەن، صنایع نفیسه‌نك بررکن رکینی بولونان رسمه بوممکلت ازهارده‌ده شایان دقت برموقع تأمین ایتدیردن، خلاصه ژاپون مدنیت قدیمه ودولاییسیله حاضره‌سنه پك بویوك خدمتلری سبقت ایدەن چینلیلردر . کرچه عصر حاضرده چین صنایعی پك اوقادار قیمت واهمیتی حائز دکاسه‌ده ژاپونیاده اباك تأثیراتی اجرا ایده‌رکن بویوك برفقروضرورت ایچنده بولونان ژاپون عام صنایعنده مسعود بر انقلاب حصوله کتیردی. فقط دقت ایدیله‌جك اولورسه کورولورکه؛ ژاپونلر، چیندن استعاره ایتدکلری هرشیئی برهه‌حال ده‌کیشدیریپورلر، اوکا (ملی) برشکل ؛ بر رنك ویریپورلردی. ویله‌که چینلیلر، کندیماللرینی کندیلری بیله طانییامازاولشلردی!

بوخصوصده (بوددیزم) ك تأثیرینی انکار ایتمك جائز دکلدر. نته‌کیم قدیم آرتیستلر میاننده بوددیزم کاهنلری اکثریت کلیه‌لی تشکیل ایده‌رلردی . حتی (شینتوئیزم) ك دین رسمی اولارق قبول ایدلدیکی تاریخه (یعنی پك یاقین بروقتلره کلنجه‌یه قادار)بوددیزم صنایعك یکانه حامی ومشوقی ایدی.

ژاپون صنایع نفیسه‌سی میاننده الك مهم موقعی، شبهه‌سز صنعت ترسیمکدر . یالکز شوراسی اونوتمامق ایجاب ایدەرکه ژاپون اصول ترسیمی اوروپا اصول ترسیمندن پك فرقلی برصنعتدر . وَبعض جهتلردن آوروپا رسمنه فائقدر. شو حکمی ویره‌بیلمك ایچون براِنسانك ژاپون اصیلزادکانك اوکرانبها رسم قوللکسیونلرینی کورمش وبونلرده‌کی صنعت وانجه‌لکلری حس ایتمش اولماسی ایجاب ایده‌ر . ادعامز افراطپرورانه برحکم عد اولونماسین . دوغروسنی سویلیورز ؛ غربده بر انسان ژاپون رسمنك لطافتنی ، ظرافتنی ، شعریتنی کوره‌مز وَآکلایاماز . چونکه بوکا امکان یوقدر . حتی ژاپونیاده بیله پك اوزون سنه‌لر اوطوروب فوجه « نیپپونتیلر » ك شوصنعت نفیسه‌ده نه‌رتبه آثار موفقیت کوستردکلرینی کوره‌مه‌مك وَآکلایامامق قابلدر .

ژاپون آرتیستلری صنعت ترسیمی دائما شعرك برقسمی اولرق اوزره تلقی ایتمشلردر . بناءً علیه

هر ژاپون رسامی ، تمثیل وتثبیت ایتمك ایسته‌دیکی شیئك شکلی ظاهریسی دکل ، بوتون معناسیله روحنی ترسیم ایده‌ر . او ، « ره آلیستلکی » بر قصده مقرون اولارق یاپماز . « ره آلیزم » اونك ایچون اصلدر . طبیعتك ، شرائط طبیعیه‌نك ومحیطك تأثیریله ایستر ایسته‌مز « ره آلیست » اولور . اونك یکانه غایه‌سی ، یکانه أملی بر شعر میدانه کتیرمکدرکه بر رنکی و بر شکلی اولسون ! ژاپون دهای صنعتك وجوده کتیردیکی طابلولرده‌کی اوآهنك وامتزاج ، چیزکیلرده‌کی او ترتیب و ترکیب ، رنکده‌کی تناسب و لطافت جداً خوش ، جداً کوزه‌لدر .

ژاپون اصول ترسیمنده موفقیتی اك زیاده تأمین ایده‌ن اسبابی خلاصةً عرض ایده‌یم :

۱ — تصنیف و ترکیبك مکملیتی ؛
۲ — چیزکینك کسکینلك و کوزه‌للکی ؛
۳ — فیرچه‌نك ایسته‌نیلدیکی طرزده استعمالی وقوللانیلان اصولك سلامتی ؛
٤ — ساده‌لك و أساسه تعلق ایتمه‌ین تفصیلاتدن اجتناب ؛
٥ — اشکالك مهارتکارانه بر صورتده تثبیتی ؛
٦ — رسمك شعر ایله علاقه‌دار اولدوغنه دائر موجود بولونان قناعت ؛
۷ — رنکارده تأمین ایدیلن او خارق‌العاده آهنك و امتزاج .

بوندن صوکره‌کی مقاله‌لریمزده ژاپون صنایع نفیسه‌سنه دائر دها اطرافلیجه معلومات اعطا ایده‌جکز .

قاکلیجه — ۱۰ تشرین ثانی ۱۹۱۷

سامی‌زاده ثریا

هامش :

جلال نوری بك افندی‌یه : مکتوبکزی اوقودم . شیمدی‌غولی مؤلفك أثری حقنده سرد ایتدیککز مطالعاته بن‌ده اشتراك أیله‌رم . فی‌الحقیقه ژاپون اصوللرینك عیناً و حرفیاً استنساخی دوغرو برشی اولاماز . فقط — بونی مکرراً سویله‌دم و ینه‌ده سویله‌یه‌جکم — ژاپونیایی تدقیق ایتمکله چوق عبرت آمیز بر طاقم نتیجه‌لر أله ایتمش اولاجغز .

[Clement] ك کتابندن بعض مهم فقره‌لرك اقتباسی حقنده‌کی تکلیفکزی مع‌الممنونیه قبول ایدیورم . فقط بن دوغرودن دوغرویه اقتباس طرفداری دکلم . مثلا قادین مسئله‌سی ـ فی‌الحقیقه اوکتابده بوکا دائر مفید ، مهم ، شایان نظر برفصل وار . (قله‌مه‌نت) واسع تدقیقاتیله مسئله‌یی جداً احاطه ایتمش . فقط بوفصلی آلوب دوغرودن دوغرویه ترجمه‌ایتمك شیمهٔ تدقیقه بیلمم‌که موافق اولورمی ؟ بونك جوابنی ینه بن ویره‌یم : اصلا وکالا .. بن ، تدقیقات ومشاهدات واقعه‌می دیکر برچوق مؤلفلرك بووادیده‌کی نقطهٔ نظرلرینه مزج ایله برتجربهٔ قلمیه وجوده کتیرمك أملنده‌یم . ایشته [دای‌نیپپون] بواصولك برثمره‌سیدر . بناءً علیه (قله‌مه‌نت)ك أثرینی أساس اتخاذ ایده‌رك

وخصوصده‌کی احاطهٔ کلیه‌ڭزی درکار اولان باشقه مؤلفلرڭ آثارینه‌ده مراجعت طریقیله تکلیفکزی رینه کتیرمکه چالیشاجغم .

استطراداً شوراسنی‌ده عرض ایده‌یم :

بوتدقیقاتڭ قیمت واهمیتنی سزدن باشقه مع الأسف هیچ برمتفکریمز حقیله ، لایقیله تقدیر یده‌مدی . ژاپونیادن عودتمده الڭ زیاده شو سؤاللره معروض قالیوردم :

« ناصل، ژاپون قیزلری کوزه‌لمی ؟ وجودلری غایت بیاص‌مش ، عجبادوغرومی؟ قادینلر حر ندر حر ، فحش مباحمش. فقط اوبادم کبی کوزلرده چکیلیرمی‌یا ؟ ژاپونلر مشروبات قوللانیرلرمی؟ ژاپونیاده سفاهته میل وانهماك وارمی ؟ الی آخره .. »

غریبدر ، بونلرڭ ایچندن براهل انصاف چیقوبده :

« ژاپونلر نیچون ترقی‌ایتمشلر؟ صنایع نفیسه‌ده‌کی موفقیتلرینڭ اسبابی نه‌در؟ اوراده‌مشروطیتڭ شکلی وطرزی ، شکل تقرر وتکاملی نه‌در ؟ تجارتده تعقیب ایتدکاری اصوللرنه‌در ؟ » کبی برسؤال سورمادی .

نه‌قادار حزین برمظهرتمسزلك دکلمی ؟ فقط سزڭ دوربین نظرلریکزدن بوحقیقتلر هیچ قاچمازدی . مسئله‌نڭ بزم ایچون پك اهمیتلی اولدوغنی درحال تقدیر ایتدیکز. قیمتدار معاونتکزه‌ده عرض شکران أیله‌رم . باقی حرمت وتعظیم افندم . س . ز . ث

هفته‌لق تاریخ حرب وسیاست

روسیه‌ده (بولشه‌ویکی) لر و صلح — آلمانیاده پارلمانتاریزمه دوغری — جبهه‌لرده حرکات حربیه

بوهفته کرڭ حادثات سیاسیه وکرڭ حادثات عسکریه جهتندن ، فوق العاده دینه‌جك درجه‌ده وقوعاتله بالیدر .

اولا روسیه حادثاتی :

روسیه‌نڭ برزماندر ایچنده بوواریلا‌غنده اولدیغی فترت و شورش معلومدر. روسیه‌ده انقلابڭ باشلادیغی بدی سکز آیدن بری بیك درلو حادثه‌لر ، یوزلرجه قونغره‌لر ، قونفه‌رانسلر ، جمعیتلر عقد ایدلدی . بیکلرجه بیانامه‌لر و قرارلر ویرلدی . مملکت او حاله کلدی‌که ، یقیلان چارلق قیولاسی یرینه هیچ برقوت اقامه ایدیله‌مز اولدی . ابتدا انسانی ومدنی ، صلحپرورانه دستورلرله میدانه چیقان اختلالجیلردن بر قسمی ، صوکره‌دن ، انکلیز ـ فرانسز ـ آمریقان پاره‌سیله ، اسکی چار طرفدارلرندن زیاده حربجو اولمشلردی . بونلرڭ باشنده « سابق حریت پرور » (کره‌نسکی) بولونیوردی. بونلر، روسیه‌نڭ متفقلرینه صداقتندن فلان طوتدیرارق، بومملکتڭ اوچ بچق سنه‌لك حربله دوچاراولدیغی بیتابی‌یی آکلامق وآنارشی ایچنده‌کی روس اردوسنڭ آرتق حرب ایده‌میه‌جکنه دائر روس جنرال‌لرینڭ محق فکرلرینی قاله آلمق ایستمه‌یورلردی. حتی کچن یاز خسته روس اردوسنی

روسیانوف واری تعرضلره سوق ایده‌جك قدر حماقت جرأتكارانه بیله كوستردیلر . بو تعرضك ، اتفاقی مربعدن ، شرقی غالیچیانك تماماً استردادی صورتیله ، آلدیغی درس معلومدر .

روسیه خسته ایدی ، روسیه‌ده هر معناسیله آنارشی ، قارغاشه‌لق حكمفرما ایدی ؛ قوجه مملكتده آجلق دهشتی وار ایدی ؛ كیمسه كیمسه‌یی دیكله‌مه‌یوردی . اوردو بوزولمشدی . حقیقی وطنپرورلر مملكتی و حریتی قورتارمق ایچون دشمن خارجی ایله صلح یاپمق ایسته‌یورلردی . او دشمن كه درجهٔ قوت و دهشتنی (ریغا) و (اوزه‌ل) تعرضلریله‌ده اثبات ایتمشدی . لكن معند (كه‌ره‌نسكی) ورفقاسی مملكتك بو احتیاج حقیقیسنی كورمك ایسته‌مه‌یورلردی .

بوكا مقابل عمله ـ عسكر مجلسنده صلح طرفدارلری كیتدكجه قوت قازانیورلردی . اوردوده ، اكثریتی اعتباریله صلح طرفداری ایدی . نهایت (سووده‌پ) مجلسنده بتون اكثریت و قوت صلح طرفداری اولان (بولشه‌ویكی) لره یعنی ماقسیمالیست دنیلن مفرط سوسیالیستلره كچدی كه بونلرك رئیسی (له‌نین) در . (بولشه‌ویكی) لر پك معتدل صلح شرائطیله (سقوبه‌له‌ف) ی پارسه ائتلاف قونفه‌رانسنه مرخص كوندرمك ایسته‌دیلر . (كه‌ره‌نسكی) حكومتی بونی قبول ایتمك ایسته‌مه‌یوردی . بناءً علیه حربه دوام طرفداری اولان (كه‌ره‌نسكی ـ ته‌ره‌چنقو) حكومتیله ، درحال صلح طرفداری اولان (سووده‌پ) مجلسلری آراسنده اوچوروم آچیلمغه و ایكی طرف ده حاضرلانمغه باشلادیلر .

بالطبع ایتالیانك اوغرادیغی مدهش هزیمتله ائتلافك بر قولنك دها قیریلمه‌سی حادثاتی تسریع ایتدی و ماقسیمالیستلره حق ویردیردی . صلح و حرب طرفدارلرینك بربرلرینه اعلان حرب ایتدكلرینی مبین تلغرافلر كلیوردی . نهایت (بولشه‌ویكی) لرك حكومتی اله كچیردكلری ، (له‌نین) ایله رفقاسندن مركب و (سووده‌پ) عمله ـ عسكر جمعیتی پترسبورغده قانلی برمجادله‌دن صوكره موقع اقتداره چیقدی . بونلرك انلك ایشی شو مآلده بر بیاننامه نشر ایتمك اولدی : ۱ ـ حربه درحال نهایت ویرله‌سی ویكی تشكل ایده‌جك قوهٔ اجرائیه‌نك مخاصملره برمتاركه تكلیف ایتمه‌سی ، ۲ ـ اراضینك كویلیلره ترك وتقسیمی ، ۳ ـ بحران اقتصادینك حل وتسویه‌سی .

بوبیاننامه‌دن صوكره عموم (سووده‌پ) مجلسلری قونغره‌سی بوتون محاربلره خطاباً برمتاركه وصلح تكلیفنه قرار ویردی . بونی اقتباسه صحیفه‌لریز مساعد دكل . آنجق شوقدر سویله‌یه‌بیلیرز كه (بولشه‌ویكی) دنیلن مفرط سوسیالیستلرك افراطنه لایق و (ایده‌ئالیست) اولان بوتكلیفنامه‌ده الحاقسز وتضميناتسز ، كوچوك ملتلرك مختاریتی اساسنه مستند برصلح طلب ایدلكده ، اوچ آیلق برمتاركه عقدیله درحال دیپلوماتلر طرفندن مذاكرات صلحیه‌یه باشلانماسی وصلح قونفرانسنه بوتون محارب ملل جهانك اشتراكی تكلیف اولونمقده‌در . كذلك كچن شباطدن بری روسیه‌ده « اصحاب املاك وسرمایه حكومتنك » عقد ایتدیكی معاهدات خفیه‌نك نشر ایدیله‌جكی وخفی دیپلوماتلغك لغو ایدیله‌رك مذاكرات صلحیه‌نك آچیقجه جریانی لزومی درمیان اولونمقده وانكلتره ، فرانسه ، آلمانیا كبی اك مدنی اوچ ملتك عمله‌سندن صلح خصوصنده معاونت بكله‌نمكده‌در .

دیكر طرفدن جبهه‌ده كی اوردو دلكه‌لرینكده ، نهایت بش هفته‌یه قدر متاركه ایدلمه‌دیكی تقدیرده عسكرك كندیكندن ترك سلاحله مملكتلرینه دونه‌جكنی بیلدیردیكی خبر ویریلیور .

بونلر ، صلح پرورلر ایچون پك ایی خبرلر ایسه‌ده ، عجبا بو مفرط سوسیالیستلر روسیه‌ده اكثریتی تمثیل ایدییورلرمی ؟ بونی پك ظن ایتمه‌یز . نیته‌كیم دیكر طرفدن ائتلافه میال وحربك دوامنی مروج (كه‌ره‌نسكی ـ قورنیلوف) پارتیسنك پترسبورغ اوزرینه یورودیكی وحتی حرب

داخلی بیله باشلادیغنی بیلدیریلیور. شوحالده (بولشه‌ویکی‌لر) ایده‌ئاللری اولان صلحی و، پك قاریشیق وکوچ تقسیم اراضی مسئله‌سنی باشاره‌بیله‌جکلرمی؟ عجبا کیم غلبه ایده‌جك؟ (له‌نین) می، یوقسه ائتلافدن یاردیم کوره‌جك (که‌ره‌نسکی) می؟ هرحالده شاهد صلح بر کره دها کورونیورسه‌ده، صاقین بوده برسراب اولماسون؟..

آلمانیاده باش وکالته قونت (هرتلینغ) ك کچدیکنی قید ایتمشدك. آلمانیا آرتق پارلمنتو اصولنه کیریور. ایلك دفعه‌درکه پروسیالی اولمایان برذات آلمان باش‌وکالتنه کلیور ورفقاسی‌اولان ناظرلری کندیسی رایخستاغ اعضاسی میانندن انتخاب ایدییور. قونت هرتلینغ رایخستاغ فرقه‌لریله مذاکره واونلرك اعتماد و مظاهرتلرینی تأمین ایدرك ایشه کیریشدی. بو، آلمانیاده مشروطیتك تکاملنه دوغری بویوك برآدیمدر. و (ویلسون) کبی ائتلافجیلرك، آلمانیاده مسئول بر حکومت ملیه بولونمادیغی حقنده‌کی اعتراضلرینی آرتق ابدیاً حکمدن دوشوره‌جك برغلبهٔ سیاسیه‌در. آلمانیا، سکون ایچنده بویوك برمرحلهٔ ترقی‌یی آشمشدر.

***

غرب جبهه‌سنده (فلاندر) ده و (شامپانیاده)، حتی جنوبده آلساس جبهه‌سنده فاصله‌لرله شدتلی محاربات جریان ایدییورسه‌ده اك مهم محاربات شمالی ایتالیاده وقوعه‌کلیور. (تالیامنتو) نهرینی آشدقلرینی سویله‌دیکمز. آلمان - آوستریا قوای متعرضه‌سی برطرفدن یورویشلرینه دوام ایدرکن، دیکر طرفدن شمالی (قارینتیا) جبهه‌سنده جنرال (قروباتین) قوتلری ایلری حرکاتنه باشلادیلر وتحمین ایتدیکمز کبی (دولومیت) جبهه‌سیله جنوبی تیرولدن، (سوغانا) وادیسیله (آزیاغو - آرسیه‌رو) منطقه‌سندن‌ده فلد مارشال فون (هوچندروف) قواسی تعرضه کچدیلر. بویله‌جه شرقدن، شمالدن وغربدن تضییق ایدیلن وپك فنا بروضعیته دوشن ایتالیان اردولری پك چوق اسیر ویره‌رك واکثریا بوتون طوپلرینی غائب ایده‌رك فرار ایتدی و ایدییور.

الیوم شرقدن کلن تعرض اوردولری (پیاوا) نهرینی زورلامق اوزره اولدقلری کبی، یوقاری (پیاوا) نهرینك طاغلق حوضه‌سی و (سوغانا) وادیسی ایلریسنده (غرینیو) موقعیله، جنوبده (آسیاغو) شهری شمال و غربدن کلن تعرض قوتلریله اشغال ایدلدی. ایتالیان اوردوسی پك فنا و هر درلو احتمالاتی تجاوز ایده‌ن بر بوزغونه اوغرادی. خط رجعتلری کسیلن مختلف فرقه‌لریله اوته‌ده بریده طاقیله تسلیم اولان بو اوردو الیوم متفقلرك النه ٣٠٠ بیکدن فضله اسیر و ٣،٠٠٠ قدر طوب ترك ایتمشدر. هنوز حرکات حربیه‌نك شدتله دوام ایتدیکنه کوره دها پك چوق شی ترك ایده‌جکدر. بوقدر اسیر ویره‌ن، عموم طوپلرینك یوزده آلتمشنی غائب ایده‌ن براوردونك حالی پك بوزغون وپریشانلق دیمکدر.

حال بوکه موعود فرانسز - انکلیز معاونتی هنوز صورت مؤثره‌ده ایشه مداخله ایده‌بیله‌جك بر حاله کلمه‌دی. اساساً مختلف خبرلردن، بو قوتك آنجق (آدیج) حوضه‌سنده طوپلانه‌بیله‌جکی آکلاشیلیور. بونك ایچون‌ده زمان لازمدر. متفقلریمز اووقته قدر ایشلرینی بیتیره‌جکلر و (وندیك - وه‌رونا) خطنی اشغال ایله (آدیج) حوضه‌سنده متحشد دشمنی قارشیلایه‌جقلردر.

هرحالده شمالی ایتالیا وقوعاتی عسکرلکجه اولدیغی قدر سیاستجه‌ده خصمه‌اك مدهش برضربه‌در. بویله روسیه و ایتالیا کبی ایکی بویوك قوت ائتلاف کفه‌سندن اکسیلدیکی صیراده، بونك یرینه دیاربعیده‌دن جسته جسته وپك مشکلاتله کله‌جك آمریقان قوتلری قونورسه عجبا او کفه‌یی طولدیرمغه کفایت ایدرمی؟

عثمانلی جبهه‌لرندن یالکز سینا جبهه‌سنده محاربات جریان ایدییور.

[مدیر : کردی احمد ساقی] [مطبعهٔ اورخانیه]

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی، علمی و ادبی غزته‌در

جلد: ۲

سنه: ۲ ۸ صفر ۱۳۳۶ جمعه ایرتسی ۲۴ تشرین ثانی ۱۹۱۷ نومرو ۱۲ — ۴۳

اجمال افکار

تورکجه ملی یازی — سرلوحه‌مزی کوروب ده بزی‌ده « اصلاح حروف » ایله چالیشانلردن ویکی برشکلده یکی بریازی ایجاد ایده‌نلردن ظن ایتمه‌یکز. فی‌الواقع بردنبره اویله بر فکره ذاهب اولسه‌کز حقکز درکاردر. الیوم قوللاندیغمز عرب حروفی تورکجه‌یی یازوب اوقومغه غیر مساعد اولدیغندن طوتدیرله‌رق، املامزك اصلاحی کبی، حروفمزك اصلاحنه‌ده تشبث ایدلمش، حتی برده، بیلمم قاچ سنه مقدم، « اصلاح حروف جمعیتی » نامیله برجمعیت تشکیل اولونمشدی. بوجمعیتك مساعیسنه برنتیجه ویروب ویرمه‌دیکنه واقف دکلز. شونی بیلیورزکه اصلاح حروفجیلر برقاچ طبقه وزمره‌یه آیریلیور. بونلرك مختلف سعی واجتهادلرینك متنوع محصوللرینی کوردك. بعضلری جزئی تبدلاتله موجود حروفی قوللانمق، بعضلری ینه حروف حاضره‌دن مقتبس منفصل ومنفرد حرفلر ایجاد ایتمك صورتیله غایه‌یه وارمق ایسته‌یورلردی.

حرفجیلر آراسنده بالنسبه اك شایان قبول و معقول دوشونلر، شبهه‌سزکه، آنجق موجود حرفلرده تعدیلات جزئیه طرفداری اولانلردر. قارئلریمزه بوزمره‌یه منسوب، دیون عمومیه آوستریالی داینلر وکیلی موسیو (پاول فون یانقو) یی تقدیم ایده‌رز. مالیه‌مزدن اولان بو ذات — اطلاعمزه نظراً — تورکجه‌مز ایله‌ده توغل ایتمش، تورکجه یازینك اصلاحی ایچون برخیلی تدقیقات وتتبعاتده بولونمشدر. بوخصوصه دائر تنظیم ایتدیکی اثر دردست طبع وتمثیلدر. وقریباً آلمانجه اولارق (لایپسیغ) موزه‌سی مدیری دوقتور (شرام) طرفندن لایپسیغده طبع ایدلمکده اولان (آرخیوفور شریفتقونده) نامنده‌کی رساله ایله میدان انتشاره وضع ایدیله‌جکدر. اثرك آیریجه تورکجه نسخه‌سی‌ده نشر اولونوب بوبابده بیان فکر ایده‌بیلمه‌سی ایچون صلاحیتدار ذواته و محافله تقدیم اولوناجقدر.

دوقتور فون (یانقو) تعدیلات جزئیه اجرا ایتدیکی، یازی‌یه « تورکجه ملی یازی » عنوانی ویریور. مومی الیه هرشیدن اول بوکونکی یازیمزه طرفداردر. « تورکجه یازی » اشکال تحریر اعتباریله

برشاه اثر دیکمه‌سزادر . چونکه یازی یازیلیر ایکن ال طبیعی وراحت بر صورتده اویناتیله‌بیلیر . بناءً علیه بلازحمت تحریره الویریشلیدر . کلمه‌لر یکدیکرندن ایجه تفریق وتمیز ایدیله‌بیله‌جك برشکل آلیر وکلمه‌لرك قیصه‌لغی دیکر لسانلرده مستعمل اولان استه‌نوغرافی اصولنه پك یاقیندر . » دیه‌ن ملی یازی صاحبی ، شیمدیکی یازینك اشکال تحریر اعتباریله حائز اولدیغی فوق‌العاده محسناتی محافظه شرطیله ، آنجق شو اصلاحاته استناد ایدیور :

۱) — یازیلان هرهانکی برکلمه یالکز برصورتله اوقونابیلمه‌لیدر ؛ ۲) — تلفظ ایدیلن هربرکلمه یالکز برصورتله یازیله‌بیلمه‌لیدر ؛ ۳) — دوغری اوقویوب یازه‌بیلمك ایچون حرفلرك طرز تلفظی وبرقاچ معین قاعده‌یی اوکرنمك کفایت ایتمه‌لیدر ؛ ٤) — یکی یازی شیمدیکی یازی‌یه ممکن اولدیغی قدر یاقلاشمالیدر .

موسیو (یانقو) مقصدینه وصول ایچون ، یکیدن بعض اشارات وضع ایتمکده ویاموجود بعض اشارتلردن استفاده ایله‌مکده‌در . بز هنوز اثری کورمه‌دك . کورونجه آیریجه بیان مطالعه ایتمك اوزره شیمدیلك یالکز مؤلف محترمك حسن‌نیتنی ومساعیسنی تحسین وتبریك ایده‌رز .

تاریخ وقرونیقه وبونلرك بزده طرز تنقیدی . — تاریخ ، اول باول ، وثائقه مستند ، بر اثر فلسفی وادبیدر . ماهیت ادبیه وحکمیه‌سی اولمیان اثر تاریخ دکلدر . یالکز وقوعاتی حاکی بر اثر وثیقوی‌یه ایسه اوروپا لسانلرنده « قرونیق » دنیرکه بونك ترکجه‌ده حالا مقابلی یوقدر . بزده لمقصد ولغرض یازلمش بعض کتب تواریخ واردرکه ، بونلر « تاریخ » ی کوچولتور . بزده ، بو آرالق ، برچوق کتب تاریخیه انتشار ایدیورکه بونلرك فلسفی وادبی بر ماهیتی یوقدر . موجود وثائق ، میزان محاکمه‌دن کچمه‌دن ، کلیشی کوزل صیره‌لانمشدر . بونلردن بر حکم ومعنی چیقماز . وثائقك تدقیق وآنلردن مطالعات عمومیه استخراجی ایسه بر اثر صنعتدر . اجتهادده ، طرز تنقیده مؤرخلر خطا ایتسه‌لر بیله سعیلری مشکوردر . مثلا (رونان) ك نصرانیت تاریخی علماً مجروح ، حکماً‌ده معتل ایلقله برابر ینه شایان قید ونظر بر اثر تاریخیدر . بزی ، ماضی‌یی و وقوعاتی تنویر ایدر . خطالرنده بیله بر علویت واردر . لورد (ماق اوله) یك تجارب تاریخیه‌سی‌ده اویله . بو ذات ، بر ایکی جمله ، برقاچ صحیفه ایله بر دوری تجسیم ایتدیریور ؛ اونلرجه اجمال ایدیور . آندنده تربیهٔ فکریه‌یه بادی بر نتیجهٔ فلسفیه چیقیور . بونلر پك عالی مطلبلر اولدیغی ایچون براسلوب ادبی ایله تذبیر ایدیله‌یه‌ده محتاجدرلر . آنك ایچوندرکه بحث ایتدیکمز آثارك ادبیات عمومیه‌ده برر موقعی وردر . ادبی وحکمی ماهیتی اولمیان تاریخلرك تدوینده هیچ برفائده ملحوظ دکلدر . بو بابده خرج همت وصرف غیرت ایدیله‌جکنه — اولدیغی کبی — وثائق مکنونز بولوندیغی یرلردن چیقاروب — یاخود ترجمه ایدوب — صیره‌سیله (واصولی دائره‌سنده) نشر ایتمك دها ایی اولمازمی ؟

حرب وترقی — بو حرب هولناك مناسبتیله ارباب قلم طرفندن تألیف ایدیلن آثاری انسال مستقبله تدقیق ایدرکن بزم آکلایه‌مدیغمز برچوق حقائق سیاسیه واجتماعیه‌یه آکاه اوله‌جقدرکه اصل بشریتی بوفلاکته سوروکلهین اسباب وسوائق آنجق بو وقوف ایله قابل اوله‌بیلور . بناءً علیه لدنیات احوالك هرحالده زمانزده ستره مجهولیتدن قورتوله‌رق پیش انتباهمزده عرض وجود ایده‌بیله‌جکنی تصور ایتمك خطا اولور . حرب بشریت ایچون برهنکامه ، بربادره اولدیغی قدر ، تولید ایتدیکی احتیاجات وفیره طولاییسیله‌ده فعالیت بشریه ایچون مؤثر برمنبه ، غایت فیاض برسائق و — ساحهٔ اقتصادیاته تعلق

اعتباریله - مهم بررهبر تکمل اولمشدر . ایشته بوسببله‌درکه حرب ایله ترقیات آراسنده مناسبت وعلاقه آرامق لازمدر . اوزاغه ارجاع نظر ایدنجه ، [ناپولئون] زماننده‌کی آبلوقه سببیله شکر قامشندن شکر وبعض ترکیبات ایله سودا اعمال ایتمك اصولنك اختراع ایدلمش اولدیغنی نصل کوریورسه‌ق حرب حاضرك الجا آتیله آلمانیاده فن وصنعتك اعانتیله نیجه مواد ولوازمك وجوده کترلدیکنه حیرتله شاهد اولقده‌یز . شوحالده دینه‌بیلورکه حرب ، استلزام ایتدیکی تذبذبات مالیه وتجاریه‌یه رغماً، ترقیات اقتصادیه‌نك تقویه‌سنه وبالطبع ترقیات فنیه‌نك عینی زمانده تکملنه مدار اولقده‌در . چونکه ، معلوم اولدیغی اوزره فن ایله صنعت ، واونك وسائط تظاهراتی اولان دارالاستحضارات آره‌سنده قوی بررابطهٔ تساند موجوددر . ارباب قلمدن [ژول ساغره‌ت]ك پك یکی انتشار ایدن براثرنده ، مؤلف ، حربك بوتعداد ایتدیکمز خواصنی اعتراف ایتمکله‌برابر دییورکه : «تأثیراتی بر زمان محدود ومعینه منحصر اولان بو وضعیت غیر معتاده ، بونی استلزام ایدن « حادثه » نك محق اولدیغنی اثبات ایتمش اولماز. حرب . هرشیدن اول ، شمندوفر قضالرینه شبیه برحادثه، برقضادر فقط شوقدر برفرق ایله‌که ارباب فن ، بوقضالرك تحدید عدد ومضرتنه وسائط ممکنه ایله ساعی ایکن ، سیاسیون ورجال دولت ، عقد صلح هنگامنده ، ایلروده کندی ممکنلرینك منافعنه‌موافق شرائط تحتنده یکیدن باب خصومتی آچمغه صالح وسائط واسبابی احضاردن خالی قالمازلر . آبلوقه حالنده ، هرمملکت ، آنجق کندی محصولات وامتعه‌سنه کوره طرز حیات ومعیشتنی تنظیم ایتمك اضطرارنده بولندیغندن طولاییدرکه حرب ، بذاته سربستیٔ مبادلات دستورینك عموماً تطبیقنه پك بیوك برحائل تشکیل ایتمکده‌در . » حرب زماننده دەموقراسینك بیوك برتهلکه اولدیغی وبواصول ایله اداره اولنان حکومتلرك سیاست خارجیه نقطهٔ نظرندن برچوق محظوراته معروض قالدقلرینی وشوقدر وارکه علم و عرفانك تکملاتی سایه‌سنده تأثیرات مضره‌سی کسب خفت ایده‌جك اولان رأی عام قاعده‌سنك فنا جهتلری ده اولدیغی اعتراف ایدن عینی مؤلف ، بونك « سلطنت فکریه » نك نقطهٔ کماله ارتقاسی ایچون اجرا ایتدیکی تأثیرات حسنه‌یی ذکر وایضاحدن بردرلو کندینی آله‌میور . فی‌الواقع دەموقراسی واونك مولودی اولان آرای عمومیه اصولی ، اکثریا حکومتلرك فعالیتلرینه حائل اوله‌جق بردرجه‌یه وارییور ایسه‌ده بومحذوره مقابل حکومتلرك طریق صوابدن انحراف ایتملری احتمالنی دفع ماهیتنی حائز برقوهٔ مانعه تشکیل ایتمکده‌در . بوندن استدلال اولنه‌بیلورکه دەموقراسی ایله اداره ایدیلن حکومات محاذیر ومهالکی کیتدکجه آزالیور ودیکر طرفدن حالا موجودیتلری حس اولنان مطلقیتك حصون عصردیده‌سی یواش یواش اندراسه اوغرادقجه، دەموقراسی‌نك منافع ومحسناتی دها زیاده نظره چارپیور . خلاصه اوله‌رق دینه‌بیلیرزکه بوحرب جهانسوزده ترقیات فکریه تکملات فنیه ایله مبسوطاً متناسب برصورتده آثارینی کوسترمکدن برآن خالی قالمامقده‌در .

عالم فکریاده آلمانیا باسه‌رکینه‌نك موقعی —— قونت [هه‌رتلینغ] یالکز عالم سیاساتده دکل، ساحهٔ علم وعرفانده‌ده برموقع محترم احراز ایتمشدر . مشارالیه [مونیخ] ، [مونسته‌ر] او [بون] شهرلرنده الهیات و فلسفه اوزرینه تتبعات عمیقه‌ده بولندقدن سوکره مسلك تدریسه سلوك ایتمش، ۱۸۶۷ سنه‌سندن ۱۸۸۲ تاریخنه قدر [بون] دارالفنونی مدرسینی آره‌سنده بولنمش وبالآخره [مونیخ] ده [پروفسور] تعیین اولنمشدر . مشار الیهك آثار فنیه‌سی پك چوقدر . مهم مؤلفاتندن بری [ماده] دن باحثدر . دیکر براثری ، [آرسطو] نك تعریفاتی وجهله ، [روح] ی موضوع

بحث ايتمكده‌در . [جون لوقه] و [آلبه‌رتوس ماغنوس] ك مسالك فلسفيه‌لرى حقنده‌كى اثرى صوك درجه يوكسك بر ماهيت علميه‌يى حائزدر . مشار اليه [سن اوكوستەن] ك اعترافاتنى پك مكمل برصورتده ترجمه و بر مقدمه ايله توضيح ايتمشدر. بو اثر شيمدى‌يه‌قدر بووادیده‌یازیلان آثارك فوقنده‌در . قونت (هه‌رتينيغ) ، [قلەمنسى بوئيمكەر] ايله برلكده قرون متوسطه تاريخ فلسفه‌سنه دائر مهم تتبع اثرلرى نشر ايتديكى كبى ، مؤسسلرندن بولنديغى [كورەس] جمعيتى رياستنده احراز ايلمشدر . [مونيخ] مدرسلكنده بولنديغى مدتجه فلسفه مكتب تاريخيسنك ممثلى ايدى . روحيات علماسندن [تئودور وى پس] مشار اليهك ك بيوك رفقاى مسلكنندندر .

بوذات ساحهٔ سياسياتده‌ده ، قانون صنايعك اصلاحى ، تحصيل اموال اصولى ، عمله حقنده‌كى قوانين ، خرستيان دەموقراسيسى الخ كبى مهم مسائل اجتماعيه‌يه دائر غايت عالمانه اثرلر نشر ايله شهرت عرفاننه بر هالهٔ تأبيد علاوه ايتمشدر .

هيكلتراش [رودەن] ك وفاتى — عالم صنعت بيوك بر داهى ضايع ايتدى . [رودەن] فرانسه‌نك و بلكه بتون دنيانك اك بيوك صنعتكارلرندندر . [رودەن] رەئاليست مسلكنه منسوب و آثارى شخصى ايدى . رغبت عموميه‌يه مظهر اولان اثرلرى پك چوقدر . [قوجه‌قارى] ، [دانائيد] . (١٨٩٠) ، [ويقتور هوغو] ، [حيات رؤيامى] ، [بالزاق] هيكللرى ، [بوسه] [حوا] الخ كبى شاه اثرلرى و آمريقا ايچون وجوده كتيرديكى اوچ بيوك آبده ، عالمك تقدير و حيرتنى موجب اولمقده‌در . ١٩٠٠ سنه‌سى مشهر عموميسنده كنديسنه مخصوص بر شعبه‌ده ايكيوزى متجاوز نفيس آثارى تشهير اولنمشدى . حياتنك ٧٧ نجى سنه‌سنده افول ايدن بو صنعتكارك آثارندن [سن ژان باتيست] هيكلى (١٨٨٠) اليوم [لوكسانبورغ] موزه خانه‌سنده بولنيور .

اوغلم مونسه

بر كون چوجوغم سنده يازارسه‌ك ، بونى بيل كه
بر لازمه‌در لفظه‌ده معنى كبى دقت ؛
شاكرد مدام لغت اول .. چونكه مؤبد
تلميذ لغتدر هپ اساتيذ بلاغت .

ذائره عالى

تاریخ زراعت عثمانیه تدقیقاتندن

لاله ادبیاتی :

عثمانلی تاریخ زراعتی تدقیق ایدیلیرکن اسلافك چیچکلره قارشی حس ایتدکلری اذواق ظریفه‌یی تمثیل ایده‌جك بر « چیچك ادبیاتی » ایله برابر برده آیروجه بر « لاله ادبیاتی » نك موجود اولدیغنی سویلمشدك . حقیقةً دور احمد ثالثده « لاله پرستی » نك چیچك ذوقلری آره‌سنده برخصوصیتی، برفوق‌العاده‌لکی واردی. هیچ برچیچك، هیچ برزمان بزده بونك قدرسولنامش، بونك قدر توقیر ایدلمه‌مشدی . یعنی لاله تحسساتی ، لاله‌لرك رنکلری ، نوعلری قدر متنوعدی . هرلاله ، بلکه برحس بدیعینك اك طبیعی ، اك کوزل برملهم منقشی ، برمبدع ملونی ایدی. ایشته بومتنوع اولدیغی قدر برنزاکت خصوصیه‌یه مالك اولان بوتحسسات لاله پرستانه ، بزده بر « لاله ادبیاتی » وجوده کتیرمشدی . فقط بوظریف ادبیاتده « چیچك ادبیاتی » کبی بزده مع‌الاسف هیچ تدقیق ایدلمامشدر . حالبوکه بوتدقیقاتك بوکون بزم ایچون متعدد فائده‌لری واردر . اولاً اسلاف کرامك لاله‌لر حقنده‌کی تحسساتنه کسب نفوذ ایتمك، ثانیاً لاله نوعلرینی اوکره‌نه‌رك اجدادمزك چیچکجیلك فنی خصوصنده‌کی مهارتلرینی آکلامق ، ثالثاً لاله مبدعلرینك نه‌کبی ذوات اولدیغنی بیلمك .. رابعاً ساحهٔ فنده هیچ برموفقیتمزه قائل اولمیان اوروپالیلره قارشی برقاچ عصر اولکی تورکلکك مفاخر علمیه وفنیه‌سنی میدانه چیقارمق ، خامساً طبیعته قارشی، لاقیدی، نباتات وازهاره قارشی حسسزلکله اتهام ایدلمه‌مزك حقسز اولدیغنی اثبات وارائه ایتمك .. ایشته تاریخ زراعتمزك « چیچکجیلك » فصلنده‌کی « لاله تدقیقاتی » بزه بوکبی فوائد تأمین ایده‌جکدر . بوجهتله بز، بوکبی نقاطی نظر دقته آلدیغمزدن آره‌صره بحث کچن « لاله » تدقیقاتنه دوامی بروظیفه عد ایدیبورز .

لاله‌دوروند. بیکلرجه نوعلره آیریلن لاله‌لرك انواعنی وآنلرك « دەسقریپسیون مورفولوژیك == اوصاف خارجیه » لرینی برر، برر تدقیق وتتبع ایدن برذات وارسه اوده « طبیب محمد عشقی افندی » ایدی . هم عشقی افندی یالکز بونکله‌ده قالمامشدی . هرلاله‌یه قارشی اولان تحسساتی آکلامق ایچون زمانك حساً لاله‌لرله علاقه‌دار اولان شعراسنه مراجعت ایده‌رك هرنوعه قارشی سویلنن اشعار وادبیاتی طوپلامش وحتی بعضیلرینی بوشاعرلرك کندی خط دستلریله یازدیره‌رق امضا ایتدیرمش وبوصورتله « معیارالازهار » [*] نی وجوده کتیرمشدی .

شمدی عشقی افندی کبی « لاله » لرك اوزرنده‌کی اك اوفاق، بنکاره ، اونلرك عضو وتذکیر وتأنیث == ئه‌تامین » لرینك بیله رنکلرینه وزمانك بونلر حقنده‌کی اك اینجه تحسساتنه قدر حلول ونفوذ ایدن برذاتك برلاله‌زار دروننده‌کی حسیاتی تدقیق ایده‌جك اولورسه‌ق ایشته اودورك بوخصوصده‌کی اك یوکسك ذوق ادبیسنی بردرجه‌یه قدر آکلامش و « لاله ادبیاتی » نك ماهیتی حقنده بوکون برفکر ایدینمش اولورز . مثلا بن امینم‌که عشقی افندی برلاله چراغانده اطرافه‌ نورلر صاچان « چلبیلر » لك « انوار فیض » نك لاجوردی کتابه‌لرینی ، کلرنك بیاض ایله ملون برکلرینی، یشیل وریقاتنی ، مورفتیللرینی کوردیکی وقت بوکا دارالسعاده یازیجیسی حنیف افندینك :

[*] بویکانه‌نسخه علی‌امیری افندی حضرتلرینك احیابیوردقلری فاتحده‌کی « ملت » کتبخانه‌سنده محفوظدر .

باشنده سكهٔ برك سبزيدر تنورهٔ لاله
چراغ مولويدر شمسدن « انوار فيض » آلمش

ديديكنى خاطرلايور، بلكه بسبتون بشقه برذوقله متحسس اوليوردى. عشقى افندى برلاله‌زارده قورولمش برمجلس باده‌ده بر « آشوب دوران » ه تصادف ايتسه عجبا ينه چلبيلرك « بادزهرى » كتابه‌لى « آشوب دوران » نى اوكا تقديم ايدركن « عارف افندى حفيدى عارف » ك

بهار ايردى مهيا ايشته باده
كل « آشوب دوران » لاله‌زاره

بيتنى ايراد ايدرميدى؟ فقط احتمال او، بو « آشوب دوران »دن بشقه « ناوك كلشن » قورومنده، ليلاق رنكلى بر « برآشوب كلزار » كوريور واونك ايچون :

نه‌تخم خاكه رغبت قور نه‌سير ايتمكه ازهارى
كوررسه لاله‌لرله دلخون اولور « آشوب كلزارى »

ديبور والنده‌كى « پيمانهٔ زرين » ه باقارق واونك مبدعى اولان ولى‌الدين افندى‌يى خاطرلادقدن صكره « غيور آمدى » نك :

رنك صهباى لبك تأثير ايدلدن لاله‌يه
نشئه‌بخش ايلرايدك « پيمانهٔ زرين » وش

ديديكنى تخيل ايديوردى .

عجبا اوزمانده بوكبى لاله ذوقلرينه ، هرطرفه پرتو انداز اولان لاله چراغانلرينه پايان مى واردى؟ چونكه اك‌اوفاق برطرحده‌بيله « اسكدارلى بربرحاجى » نك « پرتوانداز » لرى « احسان افندى » نك ديديكى كبى

اولور زينت فزاى عشوه و ناز
ارم باغندن اولمش « پرتو انداز »

ديديكى كبى هرطرفه حقيقةً « زينت فزاى عشوه وناز » اوليورلردى .

بدبخت ، مغموم بركوكل بيله لاله‌زارده كوزل بهار قوقولرى آره‌سنده بلكه « عطاءالله افندى » نك « پرتو سعادت » نى كورر واوكا باقارق :

تعطير ايدر مشام دهرى عبير بهجت
صحن بهاره دوشسه كر « پرتو سعادت »

بيتنى اوقوردى . بلكه‌ده « لاله » ايله « حسب‌حال » ايده‌رك كذا « عطاءالله افندى » نك صارى رنكده‌كى « حسب‌حال » ى اوكنده :

كل سرو چمن دير حال فرحفال دلدارى
دل پرداغ ايله عشاقه لاله « حسب‌حال » اولمش

كبى حسب‌حاللرده بولنوردى . اكر اوته‌دن بر « دختر ناز » ه تصادف ايتسه اومغموميتيله برابر بلكه « لاله » لرك بردوكون ياپه‌جق قدر مسروريتلرينى كوره‌رك :

« دختر ناز » كليجك صحن چنزاره بوكون
لاله‌لر صاچى ويروب ايلديلر اكا دوكون

دیه‌جکی کلیر . بلکه‌ده « عاطف افندی زاده عمر افندی » نك « رقص آور » نی کوره‌رك اوکا « هاتف افندی » نك

تماشای چمن ایلر ایسه اول سرو قد دلبر
دکل لاله ایدردی سرتسر ازهاری « رقص آور »

دیدیکنی دوشونه‌رك سوینجندن رقص ایدردی ویاخود هیچ برشی سویلمزسه‌ده « ساعتجی زاده حافظ اسکداری » نك « دهن بسته » سنه باقه‌رق « حنیف افندی » کبی

نو بهار چمن عالمی سیرانه چیقان
لاله‌وش داغ بدل بویله « دهن بسته » کیدر

دیوب دهن بسته اوله‌رق کیدردی .

لاله‌لر ، اوبشقه ، بشقه اولان رنکلری ، ظرفای زمان طرفندن ویریلن کوزل ، کوزل اسملریله هردرلو ذوق وحسی تطمین ایدردی . بهارك کونشسز برکوننده‌بیله لاله‌زارلرده مطلق بر « خورشید منیر » بولنور واوکا :

أیله تشریف چمن ای ماهوش صانسون کورن
آسمان کلستانه طوغدی « خورشید منیر »

دنیلیردی . بلکه بر « خورشید منیر » ایله‌ده قناعت ایدلمز اوته‌دن « شمس منور » دن قیصه‌جه لکن غایت متین ومجلا اولان « خورشید ناز » ه باقیلیر واوکا :

تاب حسنك ایلسه « خورشید ناز » مهدن نهان
انجمنکاه فلك سعد ایله ایلردی قران

دنیلیردی . اوشعشعهٔ ازهارك بخش ایتدیکی اذواق لاله پرستی آره‌سنده اولانجه حشمت وورونقیله بر « خسرو کلشن » تماشا ایدیلیر وصوکره او :

عجبمی بولسه شرف مقدمیله تخت چمن
بوباغی أیلدی تشریف « خسرو کلشن »

دیه توقیر ایدیلیر ، بلکه‌ده بوده « برخیال شوکت » ی خاطیرلاتیردی . اوخیال شوکت‌که (سرایلی زاده احمد آغا) نك تخمنندی . حتی اوکا اسعد افندی :

ای خوشا کلشن معنی و « خیال شوکت »
خاطر صاف ضمیران شه عشوه مکان

دیمشدی .

برظلمت غم ومحنت ایچنده قالان برلاله پرست ، کندی ظل کدرینی « چلبیلر » ك « خورشید ضیا » سیله تنویر ایدر وبلکه‌ده « پرتو افندی » کبی :

قالدم شب تار غم هجرکده حزین دل
ای ماه پری پیکر « خورشید ضیا » کل

دیه‌فریاد ایدر . بلکه‌ده آغلار ، و بو اغلامسی « خیال یاقوت » ه منقلب اولوردی . « او خیال یاقوت » که « محمود چاوش زاده وفالی منلا افندی » نك تخمندندی . حتی بوکا « هاتف افندی » دیمشدی‌که :

دوشسه خاك چمنه لاله اولوردی مبهوت
اشك چشمم اولیجق رنك « خیال یاقوت »

کوروليورکه « لاله ادبیاتی » ، ظریف و نزیه اولدیغی قدر متنوع بر طاقم تحسساتك معکسی در. فقط بن بوراده بو دفعه بولا یمدتحسساتك برنبذه‌سندن بحث‌ایده‌بیلدم. اکر المده « اسمعیل اسکداری »نك « خامهٔ عبرتی » بولنسه‌یدی هاتف افندی کبی خاتمهٔ مقال اوله‌رق لاله‌لرك کوزللکارینی واونك برقاچ عصر اول بز تورکاره بخش ایتدیکی او متنوع تحسساتی توصیف ایچون دیردم‌که :

کلیردی لاله‌یه اوصافنی کوش ایلسه حیرت
اکر مجموعهٔ کلزاری یازسه « خامهٔ عبرت »

قزیلی طوپراق ۱۳ تشرین ثانی ۳۳۳

جواد رشدی

[کوستاو لوبون]ك آثارندن :

فرانسه اختلالی و روحیات انقلابات

حکومات اختلالاتی . — حکومتلر همان هر وقت اختلاللری باصدیرمغه ساعی اولورلر . اختلال حکومتلر طرفندن واقع اولماز. چونکه اونلر ، حد ذاتنده افکارعمومیه و احتیاجات زمانك ممثلی اولمق حیثیتیله، مجددلری کمال خوف ایله تعقیب ایدرلر ، فقط اونلره تقدم ایتمزلر .

معمافیه بعض حکومتلر ، اختلال ماهیتنی حائز بر طاقم اصلاحات شدیده تطبیقنه قالقیشمرلر. روح ملینك متانت و ثباتی ویاخود ضعف و فقدان عزمی ، بو کبی تشبثاتك موفقیت ویا عدم حصولنه یکانه معیاردر .

حکومتلرك جبراً یکی تأسیسات قبول ایتدیرملك ایستدکلری ملت ، معین قوانینی، محکم عنعناتی اولمیان یعنی مؤسس ومستقر روح ملیدن محروم نیم وحشی عشائردن عبارت ایسه، موفقیت محققدر. دلی [پترو] زماننده روسیه‌نك حالی بوکا کوزل بر مثال اولور . بو حکمدارك ، قسم اعظمی آسیائی اولان اقوامی زور ایله نصل آوروپالیلاشدیرمغه قالقیشدیغی معلومدر .

حکومت طرفندن واقع اولان اختلاله بشقه بر مثالده ژاپونیادر . فقط بونده دوچار تحول اولان روح ملت دکل ، آلیاتدر .

بو کبی امور معظمه‌ده موفق اولمق ، آنجق داهی مرتبه‌سنده ذی‌قدرت بر حکمدار مطلقك کاریدر. اکثریا مجددلر، بتون ملتك کندی علیهنه دوندیکنه شاهد اولورلر. عادی اختلاللرده جریان ایدن احوالك بسبتون ضدی اولمق اوزره ، موضوع بحث اولان حالده ، حکمدار اختلالجی ، خلق ایسه محافظه‌کار موقعنده‌در . کمال دقتله بو حالت تدقیق ایدیلیرسه خلقك دائما صوك درجه محافظه‌کار اولدیغی قولایلقله اکلاشیلیر .

خلقك طبقات عالیه ویا سفلیه‌سی طرفندن واقع اولسون، اختلاللر ، بر ملتك پك چوق زماندن بری استقرار کسب ایتمش اولان روحنی دکل، انجق توالئ دهور ایله انحطاط و زواله مستعد بولنان عناصری دوچار تحول ایدمیلیر .

چین ، بر مملکتك تأسیساتنی علی‌الفور تجدید ایتمك کبی حکومتلرجه موفقیتله باشه چیقارلمسی

عدیم‌الامکان اولان بر مهم تجربه‌یه قالقیشمشدر . بو کشورده ، قدیم حکمدار خاندانك سقوطنی موجب اولان اختلال، محضا چینی بر آز دها ایی بر حاله قویمق مقصدیله حکومت طرفندن جبراً قبول ایتدیرلمك ایسته‌نیلن اصلاحاتدن متولد عدم ممنونیتك بر نتیجهٔ ضمنیه‌سیدر. آفیون واویونلرك منعی، تنسیقات عسکریه ، مکاتب تأسیسی خصوصاتی، تکالیفك تزایدینی استلزام ایتمش وبو سوائق ایسه، اصلاحات قدر افکار عمومیه‌نك غلیانینی موجب اولمشدر .

اوروپا مکتبلرنده تحصیل علم ایتمش بر طاقم چین منورانی ، بو عدم ممنونیتدن بالاستفاده خلقی آیاغه قالدیرمش و بر چینلینك حوصله‌سنده هیچ بر معنی و مدلول بولمیان جمهوریت کبی بر طرز اداره‌یی اعلان ایتدیرمشلردر .

مولودی بولندیغی قوهٔ محرکه ، بر ترقی اثری دکل بر حرکت ارتجاع اولدیغندن بو جمهوریت چوق زمان پایدار اوله‌میه‌جقدر .[*] اوروپا تربیه‌سیله سویه‌سنه برجلای ارتقا ویرن برچینلی ایچون [جمهوریت] کلمه‌سی ، ربقهٔ قوانین وقواعددن ، عصرلردنبری دوام ایدن تضییقاتدن تخلیص کریبان ایتمك معناسنده‌در . بر چینلی کنج ، صاچ اورکوسنی کسدکدن ، باشنه بر اوروپالی کبی شابقه کچیره‌رك جمهوریت طرفداری اولدیغنی اعلان ایتدکدن صوکره ، بلا قید و شرط سوق طبیعیسنه کوره حرکتده کندینی صلاحیتدار فرض ایدر . فرانسه اختلال کبیرنده دخی بر قسم خلقك، بر آز دها معتدل اولمق اوزره ، اختلالدن حاصل ایتدیکی فکر همان همان بو مرکزده ایدی . ماضینك تدریجی بر صورتده احکام ایتدیکی بنای روحیدن محروم اولان هیأت اجتماعیه‌نك نه حاله کلدکلرینی چین دخی پك آز زمانده آکلایه‌جقدر. برقاچ سنه دوام ایدن آنارشیدن صوکره، چین، حکمدن اسقاط ایتدیکی طرز اداره‌دن دها متعسف و ظلمکار بر شکل حکومت تأسیس اضطرارنده بولنه‌جقدر.

اختلاللردن صوکره تبدلات اداره‌دن متأثر اولمیان عناصر اجتماعیه.— ایلروده ایضاح ایده‌جکمز روح ملی استقرارندن ، چوق زمانلردن بری تأسس ایتمش اولان قدیم حکومات مطلقه کبی اشکال اداره‌نك نفوذ وقوتی قولایلقله آکلاشیله‌جقدر. بر حکمدار، عاصیلرك اثر فعلی اوله‌رق سریر سلطنتدن اسقاط ایدیله‌بیلیر. انجق بونلر، تمثیل ایتدیکی دساتیر واصولاته قارشو هیچ برشی یاپه‌مازلر . [ناپولئون]ك سقوطی اوزرینه، اونی استخلاف ایدن کندی وارث طبیعیسی دکل ، قراللرك وارثی اولمشدر . چونکه بو ، اصول قدیمه‌یی تمثیل ایدییور ، ایمپراطورك اوغلی ایسه ، روحلرده دها تقرر ایتمه‌مش افکارك ممثلی ایدی .

عینی سببدن طولاییدرکه ، بر ناظر ، نه‌قدر ماهر ، مملکتنه خدمات مبروره ایفا ایتمش اولمقله مشار بالبنان اولسه‌ده ، حکمدارنی‌ده ویرمکه موفق اولدیغی پك نادردر . بیسمارق بیله بالذات بو خصوصده بر مستثنی تشکیل ایده‌مه‌مشدر .

کندی باشنه آلمانیا اتحادینی وجوده کترن بو بیوك رجل دولتك محکوم خسوف اولمسنه حکمدارینك جزئی بر تأثیر شخصیسی کافی کلمشدر . چونکه افکار عمومیه‌جه مظهر محابت اولان بر اساسه قارشو بر ادمك نفوذ و حکمی هیچ مثابه‌سنده‌در .

بونکله برابر، اختلال زمانده واقع اولدیغی وجهله، برحکومتك دستور حرکات اتخاذ ایتدیکی

[*] چین احوال سیاسیهٔ اخیره‌سی حکیم مشار الیهك بو مطالعه‌ده نه‌قدر اصابت ایتدیکنی اثبات ایتمکده‌در . (ا . س .)

اساس ، اسباب متنوعه‌یه مبنی اوحکومتله برابر قرین زوال اولسه بیله جمعیتك بتون عناصر ناظمه‌سی عینی زمانده محو اولمقدن اوزاقدر .

بر عصری متجاوز زماندنبری توالی ایدن تذبذبلره عطف نظر و صرف بو نقطه‌دن محاکمه ایدلسه، فرانسه‌نك بیوك بر آنارشی ایچنده یووارلاندیغنه حکم اولنه‌بیلیر . حالبوکه حیات اقتصادیه، صناعیه و سیاسیه‌سنده بیله بالعکس بو قاریشیقلقلر وتحولات اداریه‌دن بتون وارسته بر نوع اتصال و خاصهٔ دوام ظاهر اولمقده‌در . بونك سببنه کلنجه :

تاریخك مشغول اولدیغی وقایع عظیمه‌دن بشقه، کتابلرده موضوع بحث اولمیان حیات روزمره‌نك غیر منتظر الجا آتنه تابع وقایعی ده واردر . ایشته بو وقایعك هیئت مجموعه‌سی ، بر ملتك حیات حقیقیه‌سنی تشکیل ایدر .

وقایع عظیمه تدقیق و محاکمه ایدلنجه ، فرانسه‌نك اعتباری حکومتك بر عصردنبری ایکیده برده دکیشدیکنه حکم اولنمقده ایسه‌ده هر کونکی وقوعاتك تدقیقی، اصل حکومتك پك آز تحولاته دوچار اولدیغنی اثبات ایتمکده‌در .

شو حالده بر قومك حقیقی سائقلری کیملردر ؟ حکمداران و وکلای دولت هر حالده مهم احوالده مللواقوامه رهبر اولیورلر ایسه‌ده، حیات روزمره‌یی تشکیل ایدن اهمیتسز احوالده بونلرك رولی هیچ مثابه‌سنده‌در . بر مملکتی اداره ایدن حقیقی قوتلر ، تحولاتدن قطعیاً متأثر اولمیان وغیر شخصی عناصردن ترکب ایدن اداره‌لردر . بو دوائر محافظ عنعنات اولدقلرندن زمانه حاکم ، و، کوزه چارپه‌جق بر صورتده ، قوای سائره‌دن دها زیاده حائز نفوذدرلر . ایلروده ایضاح ایده‌جکمز وجهله ، بو تأثیر و قوت، حکومت رسمیه‌نك حاکمیتنی کولکه‌ده براقه‌جق بر درجه‌یی بولمشدر. فرانسه، تدریجی بر صورتده قلم مدیر ومأمورلری معرفتیله اداره اولنمق یولنی طوتمشدر. تاریخ اختلالات تتبع ایدلدکجه کوریلورکه بونلرك استلزام ایتدکلری تحولات پك سطحی‌در .اختلال قوللری ، فقط بر قومك روحنی دکیشدیرمك پك کوجدر .   دعوی وکیلی معلم کریدی

احمد ساقی

نمسه ومجار

روما زماننده نمسه الکاسی [پانونیا] ایالتنی تشکیل ایدردی که بورانك مقری [ویندوبونا] در. بو شهر بالاخره ویانه اولمشدر. اسکی ترك تاریخلرنده ویانه‌یه [بچ] دیرلرکه بو ، اسلاوجه بر لفظدر. مهاجرت عمومیه اثناسنده [واندال] لر، [سوئه‌و] لر، [هه‌رول] لر ، [غوط] لر، [گه‌پید] لر، [لومبارد] لر، [آوار] لر بو قطعه‌یه یرلشمش ایسه‌لرده سکزنجی عصر میلادیده [شارلمانی] آوارلری [راآب] نهرینك او بریقه‌سنه اجلا ایدرك [أنس] Ens ایله [راآب] Raab آره‌سنده Marchia Orientalis ویا Avstria ولایتنی تشکیل ایتمشدر. [مارکیااوریئه‌نتالیس] « شرق حکومتی » معناسنه‌در. آوستریا ویا آلمان تلفظی ایله [اوستەر.ایج] Oesterreich ده شرق حکومتی دیمکدر. بوقطعه‌یی [شارلمانی] ، [باویه‌را] دن کتیردیکی افراد ایله طولدیرمشدر. او اثناده [سالچبورغ] - طوز حصاری - Salzburg اپسقپوسی ده یکی ایالتك امور دینیه‌سنی تنظیمه

مأمورایدلشدر. ۸٤۳ [وه‌ردون] Verdun معاهده‌سندن اعتباراً آوستریا ویا [آواریا] Avaria آلمانیانك ولایت حدودیه‌سنی تشکیل ایدر. مجارلر ۹۰۰ تاریخنده کاملاً آوستریایی الّه کچیره‌رك تام اللی بش سنه بومملکتده حاکم اولمشلردر. ۹۸۳ ده آلمانیا ایمپراطوری الکایی استرداد ایله اورایه [بابنبه‌رغ] Babenberg قونتی برنجی [له‌اوپولد] نامیله مارغراو تعیین ایتمشدر. Ostirrichi و Oesterreich عنوانی مومی الیهك اوغلی برنجی هانری زماننده بری مستعملدر. نمسه ویا نمچه کله‌لری ایسه اسلاوجه‌دن ترکجه‌یه کچمشدر. ایمپراطوری [قونراد فون هوهنستاوفن] عصرنده [باویه‌را] ، [ساقصونیا] دوقه‌سندن نزع ایله آوستریا مارغراولغنه ویرلمشدر. ۱۱۵٦ ده ، [ره‌که‌نسبورغ] فرانسزجه‌سی Ratisbonne ده ایمپراطور [فره‌دریق باربارو‌س] آوستریا مارغراوینه دوقه‌لق عنوانیله Ens [أنس] ك یوقاری وآشاغی جهتلرنده‌کی [مارش - مارکیا] لری تفویض ایتمشدر. [بو اراضی شیمدیکی یوقاری وآشاغی آوستریادر.] بووقعه ایله آوستریا خاندان وحکومتی اهمیت کسب ایدیور. نوعما مستقل اولیور. ۱۱٤۲ ده [هانری یازومیرغوت] Jasomirgott اهل صلیب محاربه‌لرینه اشتراك ایدیور. ۱۱۹٤ ده [شتیریا] Styria آوستریایه منضم اولیور.

ایکنجی فره‌دریق (۱۲۳۰) ایله [بابنبه‌رغ] خاندانی منطفی اولدی. ۱۲٤٦ دن ۱۲۸۲ یه قدر آوستریاده فاصلهٔ سلطنت وقوع بولمشدر. بواثناده آوستریا آلمانیا ایمپراطوری قائممقامی وبالآخره [باد] لی مارغراو [هرمان] طرفندن اداره ایدلمشدر. [رودولف] ك جلوسیله [هابسبورغ آلمانجه Habiz-burg کله‌لرندن مشتق اولوب لغوی معناسی « آتی بابا اینی » در.] بو اثناده برچوق ایالات آوستریا تاجنه التحاق ایتمشدر. بو دورده خاندان ارکاننك منافستلری وغوغالری پك زیاده آزدیغندن آوستریا تاریخی مظلمجه بر ماهیت آلیر. اوچنجی [آلبه‌رت] واوچنجی [له‌اوپولد] زماننده خاندان [آوستریا] و [شتیریا] عنوانلری ایله ایکی‌یه بولونمشدر. بونلردن برنجیسی ۱٤۵۷ ده سوندیکندن بتون الکالری [شتیریا] خاندانه کچمشدر. بشنجی [آلبه‌رت] ، [بوهه‌میا] و مجارستان تاجلرینی‌ده احراز ایتدیکندن [هابسبورغ] خاندانی رئیسی [۱٤۱۱] ایمپراطور یاد ایدیله کلمشدر. اوچنجی [فره‌دریق] ۱٤۵۷ ده آوستریا دوقه‌لغنی آرشیدوقلغه [أرچ هه‌رجوغ] اصعاد ایله یکانه اوغلی [ماقسیمیلیان] ه [بورغونیا] دوقه‌سنك قیزینی آلمشدر. [ماقسیمیلیان] ۱٤۷۷ ده قائن پدرینك میراثنه قونمشدر. آلچاق مملکتلر [فلمنك وبلچیقا] ایله [فرانش - قونته] بومیانده ایدی. [باویه‌را] یه عائد [تیرول] ده او اثناده آوستریایه منتقل اولمشدر. [ماقسیمیلیان] ك اوغلی [فیلیپ] ك اسپانیا قرال وقرالیچه‌سی [فردیناند] و[ایزابه‌للا] نك قیزی مجنونه [ژان] ایله ازدواجی ثمره‌سی اوله‌رق بتون اسپانیا ایله واسع مستعمراتی [ناپولی] ، [سیچیلیا] ، [سارده‌نیا] ، الخ، آوستریایه ملتحق اولمشدر. ۱۵۳۹ ده (شارل که‌ن) - که‌ن بشنجی دیمکدر - بو دهاش ایمپراطورلغه (میلانو) قطعه‌سنی‌ده ضم ایتمشدر. وقط بویله بیوك برایمپراطورلغك محافظه واداره‌سی امکان خارجنده اولدیغندن تفصیلاتی کتب تواریخده کورولدیکی اوزره (شارل) ، حکومتنك آلمان اقسامنی قرداشی برنجی (فردیناند) ه ۱۵۵٦ ده فراغ ایتمش ومشارالیه‌ده آلمانیا - آوستریا ایمپراطوری اولمشدر. او آرالق آوستریا اراضیسندن بر مقداری ینه عائله منازعاتندن طولایی منفك اولمش ایسه‌ده (فردیناند) مجار قرالی ایکنجی [لوئی] نك قیزینی آلدیغندن مجارستان ، [بوهمیا] ، [موراویا] ، [سیله‌زیا] و [لوزاس] آوستریایه التحاق ایتمش وایمپراطورلق ینه بویومشدر. (بو دور عهد قانونی‌یه تصادف ایدر.

تفصيلات تقويمه‌سی آتيده ويريله‌جكدر .) ١٦١٨ - ١٦٤٨ اوتوز سنه محاربه‌سنده [لوزاس] و [آلزاس] آوستريادن آيرلمشدر. فقط [خرواتلق] و اردل [ترانسيلوانيا] آوستريايه ويرلكله ينه موازنه تقرر ايتمشدر .

١٧١١ [اوتره‌خت] ، ١٧١٤ [راشتاد] معاهده‌لريله آوستريا خاندانی اسپانيا اوزرنده‌كی حقوقندن فراغت ايديور . فقط بوكا مقابل آلتنجی [شارل] (پراغماتيقاسانقيون) ايله ممالكنك كريمه‌سی [ماريا تەره‌زا] يه كچه‌جكنی بتون حكمدارانه تصديق ايتديريور ، [ماريا - تەره‌زا] ، [لوره‌ن] دوقی [فرانسوا] ايله تأهل ايتمشدر . بوندن صكره آل هابسبورغ‌ك منطقی اولمسی لازم كلير ايسه‌ده حالا آوستريا خاندانی [هابسبورغ - لوره‌ن] ديه تسميه اولونمقده‌در .

معاهده ، ايمپراطورك وفاتنده، پروسيا قرالی بيوك [فره‌دريق] ك امضاسنی محتوی اولديغی حالده ، بو مشهور حكمدار طرفندن بعض اسباب درميانيله طانيمامش و[سيله‌زيا] آوستريادن نزع ايدلمشدر. بو وقايع اوزرينه آوستريا دردست انقراض ايكن [آآخه‌ن] Aachen - فرانسزجه‌سی Aix-la-Chepelle (١٧٤٨) معاهده‌سی امداده يتشمش، [ماريا - تەره‌زا] قورتولمش ويدی سنه محاربه‌سنك صوكنده [سيله‌زيا] يی پروسيايه ترك ايتمشدر (١٧٦٣) . بوكا عوض اولمق اوزره آوستريا لهستانك ايلك مقاسمه‌سنه (١٧٧٢) تشريك ايديله‌رك [غاليچيا] وَ [ولودوميريا]يی آلمشدر. ايكنجی [يوسف] (١٧٦٥) دورنده آوستريادە اصلاحاته تشبث ايدلمش ايسه‌ده زادكان ورهبان يكی تنسيقاتی عقيم براقمغه پك چوق غيرت ايتمشلردر. ايكنجی [له‌ئوپولد] (١٧٩٠) عهدنده پروسيا ايله [پيلنيچ] Pilnitz معاهده‌سی عقد ايدلمش وبوندن فرانسز محاربه‌سی ظهور ايتمشدر. يكرمی بش سنه سورن بوخونين محاربه‌ده آوستريا برچوق ايالتی الندن قاچيرمشدر . بونكله برابر ١٨١٥ معاهده‌لری ايله آوستريا تكرار قوت واهميت كسب ايتمشدر . بو ويانه معاهده‌لرندن صكره مطلقيت اداره صوك شدتيله حكمفرما اولمشدر . مشهور باش‌وكيل پرنس [مه‌ته‌رنيخ] اواننده آوستريايی بيوك برشيمهٔ انضباط وتجربه اداره ايدرك تاج وتختك تقويه‌سنه همت ايتمشدر. ايكنجی [فرانسوا] ايله برنجی [فردينـاند] زماننده حريت ، صوك درجه‌ده مغدور اولمشـدی . يكی واحرارانه فكر بسليانلر اك آغير جزالره دوچار اولورلردی . بوندن ده مقصد اقصا مختلف عناصرك بالآخره [هابسبورغ] خاندانی تهلكه‌ده براقه‌جق بر صورتده ترقی ايتمه‌ملری ايدی . مجارستان اواننده ادارةً بيوك تضييقلر كوردی . لاتين عناصر اعتسافزده اولدی . ١٨٤٨ اختلالنه قدر سورن بواستبداد بتون اقوام ومللی رنجيده ايتمش ويورمشدر . مجارلر ولاتينلرك قيامی اوزرينه بيوك بر تضييق حس ايدن ايمپراطور حقوق حريه وبرقانون اساسی وعد ايتمشدر. بوكورولتيلر آره‌سنده ايمپراطور [فرديناند] سلطنتی يكنی آرشيدوق [فرانسوا - ژوزه‌ف] ه فراغت ايله ايشك ايچندن چكلمشدر . بوحكمدار مجار رجالنك اختلافندن وروسيه‌نك معاونت مسلحه‌سندن استفاده ايله تهلكه‌يی برطرف ايتمشدر . ١٨٤٨ ده بخش اولونان قانون اساسی تطبيق اولونمه‌دن ١٨٥١ ده كری آلنمشدر . سوء اداره ، محاربات ايچون هر دقيقه اموال اهالی‌يه مراجعت نتيجه‌سی مختل اولان انتظام ، يهودی وپروتستانلره قارشی ايديلن معاملات ترهيبيه ١٨٥٩ ده [ساردنيا] نك متفقی اولان فرانسه ايله محاربه‌يه منجر اولدی. وآوستريا [ماجه‌نتا] ، [مونته‌به‌للو] ، [مارينيان] ، [سولفه‌رينو]

هزیمتلرینی کوردی . صوك کونلرده [لومباردو ـ ونديك] ألدن کیتدی . [صادوا] هزیمتی اولا آوستریانك جرمانیا قونفه‌ده‌راسیونندن خروجنه ، بعده پروسیانك آلمانیانك رأس کارینه کچمسنه بادی اولدی . بعده برلین قونغره‌سیله ١٨٧٨ ده نمسه بوسنه ـ هرسکی اشغال ومذکور ایالتلری ١٩٠٨ ده الحاق ایتدی .

[« کندی نقطهٔ نظرمدن حقوق دول » عنوانلی کتابمده (ص ٤٤) آوستریانك عناصر مرکبه‌سنه ، تشکیلات اساسیه‌سنه ، بوسنه ـ هرسکه وعناصر پولتیقه‌سنه دائر بر مقالهٔ تاریخیه مندرجدر .]

مابعدی وار

بهلول نوری

هفته‌لق تاریخ حرب وسیاست

عریضهٔ جوابیه‌لر - ائتلاف مملکتلرینك حالی - حرب دائر مفید ارقام - جبهه‌لرده حرکات .

مبعوثان و اعیان مجلسلریمز ، کچن هفته ، ایلك استحضارات معتاده‌یی متعاقب ، مذاکراته باشلادیلر . نطق افتتاحیٔ پادشاهی‌یه قارشی احضار اولونان عریضهٔ جوابیه‌لرخاکپای شاهانه‌یه تقدیم ایدلدی . بو عریضه‌لرده ، اصولدن اولدیغی اوزره ، نطق افتتاحیده موضوع بحث مسائله تماس ایدر مناسب جوابلر ویرلمکده‌در . مجلس مبعوثانجه « انسانیت ایچون مثلی کورولمه‌مش برفلاکت اولان » شو حربده موجودیت و استقلالمزك مطلق وقطعی صورتده محفوظیتی شرطیله صلحه آماده اولدیغمزی حقوق مشروعه‌مز تسلیم ایدیلنجه‌یه قدرده جنکه دوام ایده‌جکمز بیان ایدلدکدن صوکره ، تزیید استحصالاته ومملکتك آتیٔ اقتصادیسی احضاره معطوف تدابیر و تشویقاتك مجلسجه‌ده مسرت و افتخارله قارشیلانه‌جغی و تودیع ایدیله‌جك قانون لایحه‌لرینك اتحاد ووفاق دائره‌سنده تذکر ایدیله‌جکی درمیان اولونمقده‌در . مجلس اعیانك جوابنده‌ده همان همان عین مسائل عین نقاط نظردن ذکر ایدلمش ، آیریجه « حالاً و اولاً » بهاله‌جق شی معیشتك تهوینی اسبابنی استکمال اولدیغندن هیئتك بو دقیقهٔ معتنا بها حقنده بالخاصه قوهٔ اجرائیه‌نك نظر دقتنی جلب ایتدیکی » اتیان قلنمشدر .

فی الحقیقه مجلس مبعوثانك کچن اجتماعنده ، مأمورین معاشاتنه عائد ضمائمك کفایتسزلکندن بحث ایدیله‌رك مأمورینك آچلقدن اوله‌مك ایچون تهوین ضرورتلری چاره‌سنه باقیلماسندن بحث ایدلمش ، برچوق مبعوثلرك سوزلرینه قارشی ، صدر اعظم پاشاده غلای حاضرك درجهٔ خارق العاده‌سنه نظراً معاشاته اجرا قلنه‌جق ضمائمدن ایسه مأمورینه ارزاق توزیعی مرجح اوله‌جغنی وبوکا غیرت ایدلدیکنی

سویله‌مشدر. مجلسده مختلف خطیبلر طرفندن دنیلدیکی کبی، مأمورینك صلابت اخلاقیه‌لری ومحافظهٔ حیثیتلری آنجق کندیلرینك ضجرت معیشتدن تخلیصلریله قابل اوله‌بیله‌جکی درکاردر.

***

اولجه سویله‌دیکمز کبی ائتلاف مملکتلرنده، کیزلی خسته‌لق کبی، داخلی مرضلر وار. کرك ایتالیان هزیمتلرینك و کرك روسیه‌نك متورم بر خسته کبی امیدسز بر دغدغه‌یه دوشمه‌سنك ائتلاف مملکتلرنده پك درین تأثیراتی موجب اولدیغی کون کچدکجه دها ایی توضح ایدیور. فی الحقیقه فرانسه‌ده، دها کچنلرده اعضاسنك اك ذی نفوذی اولان خارجیه ناظری (ریبو) یی آته‌رق و یرینه (بارتو) یی کچیره‌رك کندیسنی تعمیر ایتمش اولان (په‌ن لووه) قابینه‌سی، بردن بره ۱۹٦ رأیه قارشی ۲۷۷ عدم اعتماد رأییله دوشوویردی. بونك یرینه (قله‌مانسو) کبی براختیار کچیریلمه‌سنده شبهه‌سزکه بو، حس ایدیلن مهلك داخلی علتك علاجی دکلدر. (قله‌مانسو) قابینه‌سی فرانسه‌یی باتدیغی باتاق یولدن چویره‌میه‌جك، یعنی جدی و سربست برقرارله صلحه کیده‌میه‌جك کبی کورونور. شو حالده صلحه فوق العاده محتاج اولان فرانسه او قابینه‌یی‌ده دوشوره‌جك و کندیسنك احتیاجنی آکلایامایانلری، معند حربجولری، احتمال که، عنیف بر ضربهٔ اختلال ایله پریشان ایده‌جکدر. نته‌کیم شیمدی تکرار (قایو) نك اسمی سویله‌نیور.

فرانسه‌ده احوالات نه‌درجه آغیر اولدیغنی آکلامق ایچون، (قله‌مانسو) نك (پوانقاره) یه خصم جان اولدیغنی و (لوم آنشه‌نه) ده دائما اوکا هجوم ایتدیکنی سویله‌مك کافیدر. (قله‌مانسو) حربك شدتله و مکملا اداره‌سی طرفداریدر. فقط فرانسه‌نك بوتون قوتلری توکندیکی صیره‌ده موقع اقتداره کلیور. بونی نظر دقته آلمغه مجبوریدر.

انکلتره‌یه کلنجه: اوراده شیمدی‌یه‌قدر موقعندن پك امین اولان (لوئید جورج) ك، صوك نطقنك سوء تأثیراتندن و علیهنده شدید بر مخالفت باشلادیغندن بحث اولنیور.

بو نطقنده ائتلاف دولتلری طرفندن بوتون حرکات حربیه‌یی متحداً اداره ایتمك اوزره بر مجلس حرب وجوده کتیرلدیکندن بحث ایدرکن، ایتالیانك اوغرادیغی هزیمتلری سویله‌مش و شو سوزلری علاوه‌دن منع نفس ایده‌مه‌مشدر: «اکر بز دشمن مملکتنده برکیلومترو اراضی و برقاچ یوز اسیر آله‌جق اولسه‌ق درحال صدای تقدیر وستایش رفع ایدییورز. اکر بزدشمن خط حربنك ایچه‌سنده ۵۰ کیلومترو ایلریله‌یه‌جك و ایکی یوز بیك اسیر و مکمل ۲۵۰۰ طوب وکلیتلی لوازم حربیه اغتنام ایتمش اولسه‌ق نه‌یاپاردق؟» بو نطق انکلیز خلقنه فنا بر بدبینلك ویرمشدر.

هر حالده ایتالیان هزیمتیله برلکده روس چوربا‌سی ائتلافك قولنی باجاغنی قیرمشدر. روسیه‌ده (بولشه‌ویکیلر) ایله (کارهنسکی) آراسنده، تخمین ایدیلن، محاربهٔ داخلیه وقوعه کلدی. متناقض خبرلره رغماً (کارهنسکی) نك مغلوبیتی آکلاشیلدی. لکن روس ولایتنده مدهش آنارشی حکمفرمادر. ماقسیمالیستلر صلحی یاپه‌بیله‌جکلرمی؟ معاهدات خفیه‌یی نشر ایده‌جکلرمی؟ بونلر بیلنه‌مز. روسیه شو آنده ظهورات وحادثات دیاریدر. بیلنن برشی وارسه اوده روسیه عسکرلکی، دوننماسنك وخلقك باشدن باشه صلح ایسته‌دیکیدر. روسیه‌نك، فینلاندیا کبی اهمیت موقعیه‌سی

اولان بریری‌ده اعلان استقلال ایتدی . روسیه ، آرتق محقق ، خط حربدن خارجدر .

آوروپاده احوال بومرکزده‌ایکن آمریقا ایله ژاپونیا جوراپلرینی اورمکله چالیشیورلر. آمریقا پورتکیزك (آصور) آطه‌لرینی ضبط و تحکیم ایتدی . آوروپا ـ آمریقا یولی اوزرنده‌کی بو آطه‌لری، اس الحرکه اولارق قوللانه‌جقمش . فقط بورانسك آتیاً انکلتره علیهنه و آمریقانك بر ایلری موقع مستحکمی کبی قوللانلمایه‌جنی نه معلوم ؟

اقصای شرقده آمریقا ایله ژاپونیا چین حقنده بر ائتلاف عقد ایتدیلر . آمریقا چینده ژاپون منافع مخصوصه‌سنی تصدیق ایدییور. بالطبع آمریقا ، شیمدیلك سربست قالمق ایچون ژاپونیایه مماشات ایدییور. فقط قوای بریه و بحریه‌سنی حاضرلایوب تکمیل آمریقانی یوتدقدن صوکره، ژاپونیایی راحت براقیرمی ظن ایدرسکز؟ بیچاره چینده شو ائتلافی قوری قوری‌یه پروتستو ایدییور .

***

حربك جهت مالیه و اقتصادیه‌سی حقنده قارئلریمزه برایکی فائده‌لی رقم ویره‌لم :

دنیانك بانکری اولان فرانسه‌نك وضعیت مالیه‌سی ایمدر. فرانسه رسماً انکلتره‌دن معاونت نقدیه دیله‌نیور. صوك فرانسز استقراضی حزین بر حالده . فی الحقیقه فرانسه‌نك صوك استقراضی یوزی یتمشه و یوزده ٤ فائضلیدر. یعنی فرانسه ١٤ میلیار استقراض ایدییور؛ آلنه ١٠ میلیار کچیور. بوندن آغیر شرطلی بر استقراض بو حربده هیچ بر طرفده کورولمه‌مشدر. نیته‌کیم منبعمزك سویله‌دیکنه کوره الیوم طوپراقسز بر حکومت اولان (بلچیقا) بیله صوك استقراضی یوزده ٣ ایله و یوزی یتمشدن فضله‌یه عقد ایده‌بیلمشدر. بو مقایسه ، فرانسزلر ایچون جداً تحملکدازدر. حربی هرچه باد آباد ادامه ایتمك ایسته‌ین فرانسز رجالی عجبا افلاسه قارشی نه دییورلر ؟

(ایده‌آ ناچیونال‌ه) ده ایتالیان مبعوثی (لوچیانی) طرفندن نشر ایدیلن بر ایستاتیستیقه نظراً حربك بدایتنده بوتون دنیا ٤٨ و انکلتره ٢١ ، فرانسه ٢,٥ ، شمالی آمریقا ٦,٥، آلمانیا ٥,٢ ، ژاپونیا ١,٢ و آوستریا ١ ملیون طونیلاتولق تجارت سفائننه صاحبدیلر. حرب اثناسنده انکلتره تقریباً ٧، فرانسه و ایتالیا یاریشر ، آمریقا ربع میلیون طون ضایعاته اوغرامشلردر. بوندن باشقه هولانده، نوروچ ، دانیمارقه ، اسوه‌چ کبی دولتلرکده بر میلیوندن فضله ضایعاتلری واردر . آلمانیا ایله آوستریا ـ مجارستان ایسه، آمریقاده و سائر یرلرده وضع ید ایدیلن کمیلریله جمعاً ٢ میلیون طون غائب ایتمشلردر .

انشاآت جدیده‌یه کلنجه : ١٩١٤ و ١٥ ده سنوی ١,١ میلیون طونیلاتو ایکن ١٩١٦ ده ٧٠٠ بیك طونی انکلتره‌یه عائد ١.٨ میلیونه بالغ اولابیلمشدر. بناءً علیه انکلیز تجارت فیلوسی ٣١ میلیوندن ٢٤ میلیونه اینمش و ٪ ٢٠ دن فضله غائب ایتمشدر. الیوم انکلتره‌نك ١,٥، آمریقانك ١,٥ میلیون طون دردست انشا سفائنی واردر. بوندن باشقه آمریقا ٣ میلیون طونلق اخشاب سفائن انشا ایده‌جکدر. ژاپونیا یاریم میلیون طونلق کمی انشا ایدییور. آلمانیا حربك صوکنه ،

اکثریسی ۱۰ بیك طوندن فضله بیوك گمیلردن مرکب ۱,۵ میلیونلق بر تجارت دوننماسی یتیشدیرمکه اوغراشیور .

ایشته شو رقملر تجارت بحریه‌نك ، تحت البحر حربنك و بعد الحرب دکزلرده‌کی رقابتك اهمیتلرینی آیری آیری کوسته‌رر .

***

حرکات حربیه ، آنجق ایتالیان جبهه‌سنده ، انظار دقتی جلب ایدییور . تقریباً اون کوندر کلن تبلیغ رسمیلرده متفقلریمزك ، آنجق یوقاری (پیاوا) وادیسیله (سوغانا) وادیسنده و جنوبی (تیرول) ك نواحیٔ سبعه‌دنیلن طاغلق حوالیسنده ترقی‌یه چالیشدقلری ، اورته و آشاغی (پیاوا) ده توقف و آنجق طوپجی دوئللوسی اجرا ایندکاری بیلدیریلیور .

یعنی متفقلریمز نواحیٔ سبعه‌دن (آسیاغو - آرسیه‌رو حوالیسندن) ایلریله‌یه‌رك . (پیاوا) ده طوتونمغه چالیشه‌جق ایتالیان اردوسنك آرقه‌سنه اینه‌جکاری جهتله ، اتفاق ارکان حربیه‌سی (پیاوا) نك صول ساحلنده‌کی ایتالیان قواسنه جبهه‌دن بر تعرض اجرا اتمك کلفتنه ، ظن ایدرز که ، کیریشمك ایسته‌میور . والحاصل زیاده ، مارشال (قونرادفون هوچندروف) ك موفقیتلی بریان چویرمه حرکتیله ، پیاواده طوتونمق ایسته‌یه‌جك ایتالیان اوردوسنی رجعته و یا کندیسنك قسماً اسارتنی انتاج ایده‌جك بر محاربه‌یی قبوله اجبار ایتمك نیتنی بسله‌یور .

بو کونکی محاربات ، یعنی متفقلریمزك نواحیٔ سبعه طاغلرنده‌کی ایلری حرکتلری و ایتالیانلرك ده (پیاوا) ده مدافعه‌لری ، دها آشاغیده یعنی (آدیج) خطنده جریان ایده‌جك بر میدان محاربه‌سی ایچون حاضرلقدن عبارتدر . فکرمزجه ، ایتالیانلر شیمدیلك زمان قازانمق ایسته‌یورلردر .

مع مافیه کلن مختلف خبرلردن ، ائتلافك ایتالیایه آنجق بر قاچ فرقه‌لق امداد کوندردیکی و غرب جبهه‌سنی نفس عزیزلری ایچون صاقلادقلری آکلاشیلیور . حالبوکه بوقدر بر قوت وضعیت عسکریه‌یه هیچ بر تأثیر اجرا ایده‌مز . ایتالیانك استمدادلری ده بی تأثیر قالیور .

عثمانلی جبهه‌لرندن سینا جبهه‌سنده محاربات بر دوام اولوب دشمنك تعرضلری دفع و طرد ایدلمکده‌در .

[مدیر : کریدی احمد ساقی] [مطبعهٔ اورخانیه]

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، علمی و ادبی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۲ ۱۵ صفر ۱۳۳٦ جمعه ایرتسی ۱ کانون اول ۱۹۱۷ نومرو ۱۳ — ٤٤

اجمال افکار

طریق مساعده قادین

بر زماندنبرو برخیلی محررلرمز فه‌می‌نیزم مسئله‌سنه دائر مقالات یازمقده‌درلر . ارباب قلمك بو مسئله‌یی ایضاحه اولان همتلری البته بجادر. فه‌می‌نیستلك عینی صورتده اولمایوب بولك مفرط ومعتدل اولانلری‌ده واردر. بو بحثه‌دائر یازه‌جق محررك‌ده وظیفه‌سی نه‌قدرنازك ورقیقدر. چونکه بوبحث‌ایچون قلمی‌الینه آلدیغی کبی کندی صنفیتی غیرتنی کودمیوب یالکز حقیقته انتسابی‌دوشونه‌رك یازمق‌لازم کلور. ملتلر تنور ایله‌یوب‌ده حقوق‌وحریت شخصیه‌لرینی قازانمق‌ایچون چالیشه‌رق‌اسارت استبداددن قورتلدقلرنده بوفه‌می‌نیزم مسئله‌سی‌ده ظهور ایلر. فه‌می‌نیزم ترقیات مدنیه‌دن ومدنیتك ایجابات واحتیاجاتندن صدور ایدر. مبادیده حر وسربست اولان انسانلر مدنیتك ابتدالرنده نصل استبداد آلتنه کیروب‌ده ترقیات مدنیه ایله بویوکی اوزرلرندن آتمشلرسه مبادیده ارککار ایله‌عینی معیشتده‌بولونان قادینلرده مدنیتك حال بدایتنده‌غائب ایلدکاری حقوقلرینك استردادینی ترقیات‌مدنیه زماننده دوشونمشلردر. فه‌می‌نیزمه باعث‌اولان شیلردن بری‌ده مجبوریت‌تعیش‌در. تجملات‌واحتیاجات ترقیات مدنیه صورت معیشتی سهولتله اداره اولنه‌جق برحالده براقمایوب زیاده چالیشمغه مجبوریت کوستردیکندن برعائله‌نك قادینلرینی برارککك اداره‌سی مشکلشور. اوروپا قادینلری «بزده‌قادینلر ایچون‌حیات سرتدر!» دیرلردی . بزده‌دخی قادینلر ایچون حیات سرتلشیور، معیشت کوجلشیور !

مدنیت اویله برسیل‌درکه آقا کوزل یوللر، جدوللر آچیلورسه کیردیکی یری‌معمور وآبادان قیلار . اما آقا قارشو سدلر، مانعه‌لر یاپیلورسه اویری خراب وپریشان ایده‌رك کیره‌ر ! سنوزی مشهوردر. اسلاملرك مدنیتده ترقیلری اوروپالولردن اولدر . اوروپالولرك بر چوق آثار مدنیه‌یی اسلاملردن اوکره‌نوب اوروپایه کوتورمش اولدقلرینی واهل‌صلیبك حریت‌وحقوق ملیه‌یی اسلاملردن

اوکره‌نوب فوتوداليتـه زنجيرلرینی قیردقلرینی کندی تاریخلری‌ده یازییور . بنی‌اسرائیل « ده‌بور » و « اولدا » نامرنده‌کی ایکی قادینی کندی اعتقـادلرنجه پیغمبرلر اعدادینـه ادخال ایلدکلری حالده بنی‌اسرائیل قادینلری هپ حقوقلرینه صاحب بولنمه‌یورلردی . خرستیان قادینلری روما قانونلرینك تحت تضییقنده أزیلورکن اسلامیتك قادینلره بخش ایلمش اولدیغی حقوقله نسوان اسلام ارککلریله برابر طریق ترقیده قطع مراحل ایله‌یورلردی . حتی اسلامیتده جهادقادینه فرض اولمدیغی حالده کندی آرزولریله صف‌حربده جنك ایدن بر چوق قادینلر بولنمش ، بونلردن برچوغی قهرمانلقلریله اشتهار ایله‌مشلردر. اسلاملر فتوحات‌وکسب ثروت‌جسیمه ایلدکلری زمانلر قادینلریله برابر چالیشییورلردی . اولجه آوروپالولر استانبولدن مهندس جلب ایدیورلردی . انحطاط بیك یوز تاریخ هجریسندنصکره باشلادی ! قادینلرمزك طریق مساعیدن طردی پك‌چوق زمانلق برشی دکلدر. مراد رابع‌زماننده دخی بونك بقیه‌سنی کوربلور. ذات شاهانه‌نك اصحاب صنعت وصنوف اصنافه یاپدیردیغی رسم‌کچیدده آلای‌کوشکی اوکنده طوروب‌تماشا ایدن پادشاهك حضورندن کچنلر میاننده کخیلان آتلراوزرنده سورهٔ فتح تلاوت ایلیه‌رك مرورایدن طقوزبیك حافظك اوچ‌بیکی قادین اولدیغی کبی پرسلاح‌اولوب اطرافه‌کوزل قوقولرسرپه‌رك کچن عطریاتجیلرك چوغی‌قادین ایدی‌که بونلرك سیار صاتیجیلری اولدیغی کبی درسعادتده « ٤١ » عدد دکانلری واردی . بوایسه دور انحطاطمزه مصادف اولوب طریق مساعیده‌کی قادینلرك بعض صنوفده قالان بقیه‌سی ایدی .

معلومدرکه‌دوز انحطاطمزدنصکره‌کی دورانتباهمز قریم محاربه‌سندنصکره بیوك‌رشید پاشازماننده باشلار. ادبیاتمزکده، اصول‌تدریساتمزکده‌تجددیولنه کیتمسی‌اوزماندن ابتدار ایلر. بودور انتباهمزده قادینلرمزك‌ده تحصیل وتدریسلری لزومی آکلاشیلمش وصکره‌لری بوکاده تشبث اولنمش ایسه‌ده قادینلرایچون مکاتب عالیه بولنمدیغندن اقتداری اولانلر قزلرینی خانه‌لرنده تدریس ایتدیرییورلردی. بوصورت‌تعلیمك اکثرینی لسان‌اجنبی ، پیانو ، برآز رسم‌دن عبارت بولنیوردی . قزلرخانه‌لرینه برسوس مقامنده یتشدیریلییوردی ! تحصیله باشلایان ارککلرك آرتق جاهل زوجه‌لر ایسته‌مدکلری دوشونیله‌رك کلین‌اوله‌جق قیزلری سوسله‌مك قبیلندن درسلر کوسترلدی . قادینك‌وطن وملته‌خادم ونافع برشی اولمسی ، ملتك کسـب سعادت وثروت ایله‌مسی ، عائله‌نك رفاه حالی ایچون ایسـه بو تدریس وتعلیم کافی دکلدی . قیزلرینی خانه‌لرنده تحصیل ایتدیرمك‌ده هرکسـه نصیب اوله‌مدیغندن بوقدرجق تحصیل کورمش قادینلرده پك اقلیتده قالییوردی ! ملل مترقیه ایله محاط بولندیغمزدن ترقیات مدنیه‌نك نفوذی بدیهی ایدی . زمان استبداد ترقیات مدنیه‌یه سدلر ، مانعه‌لر تشکیلی ایله اوغراشدی . نه‌قدر ایسته‌نیلمدی ایسه ایشته ترقیات مدنیه نهایت کلدی ، چاتدی :

قادینلرمز طریق مساعیدن طرد اولندقدنصکره آنلره هیـچ بر واسطهٔ تعیش براقیلمدیغندن امر تعیشٔ ایچون بتون امید استقباللری ازدواجده بولنیوردی . یقین زمانلرده ایسه ازدواجلری مشـکللشیوردی . قادینك جیب خرجلغی صوریلیور ، بزده تمکجه برکله‌سی موجود اولمیان دوت ، دراخومه صوریلیوردی ! . . . بو مسئله کیتدکجه ایلرولیوردی . الجاآت واحتیاجات مدنیه ایجابی ارکك‌خانه‌سنك اداره‌سی، اولادینك تحصیللری‌ایچون‌کندی‌مساعیسی کفایت‌ایده‌میه‌جکنی‌دوشونه‌رك قادیندن‌معاونت بکلیوردی . مشروطیتی متعاقب‌بر « فه‌می‌نیزم » سوزی‌چیقدی . تورکجه‌سی‌دعوای حقوق نسـوان دنیلدی . بونی‌ده ارککلردن وقادینلردن آکلامیانلر چوق اولدی . محررلرمز بو خصوصـده نه‌قدر اجالهٔ قلم ایلسه‌لر چوق دکلدر . زیرا بونی آکلایه‌میانلرمز حالا پك چوقدر !

حضرت عمر اوامر شرعیه تبلیغ ایلدیکی مجلسده مهرلرك درتیوز درهمدن زیاده اولمامسنی امر بیوردیغنده اوراده قادینلرده بولندیغندن برقادین آیاغه قالقوب بر آیت کریمه اوقومقله حضرت عمر « قادین قازاندی ، ارکك خائب ایتدی » بیوردی . اوقادینك بوحرکتی ایشته دعوای حقوق نسوان !... جناب پیغمبر تحصیل علومی ارککه ، قادینه فرض اولدیغنی سویله‌مش وبونده هیچ برفرق گوسترمه‌مش اولدیغی حالده برقادینك پدری ویا زوجی آنك تحصیل علومه چالیشمسنه مانع اولسه قادین‌ده « بونم حقمدر ، بن علم تحصیل ایده‌جکم » دیسه ایشته بر دعوای حقوق نسوان ! مثلا ارککلر قادینلره « سفالتده قالیکز ! صحتکزه حتی یشامغه لزوم اولدیغی صورتده بیوب کیئمیکز ، الا چالیشوب قازانمیکز ! » دیه‌جك اولدقده قادینلر « حضرت خدیجه بر تاجره ایدی ، صحابیات کرامدن پك چوق تاجره‌لر واردی . حتی حضرت حولا مشهور بر عطار ایدی . شریعت قادینك تجارتده‌کی کارینه زوجنك ال سورمامسنی تأمین بیوردی . بو بزم حقمزدر . چالیشه‌جغز ! » دیرلرسه ایشته دعوای حقوق نسوان ! ینه بر مثال دها سویلیه‌لم : بوغاز ایچی رنجملری ، و صاری یار قالدیرملری ، شیشلی سدلری اوزرنده کیمیسنك آلتنده براهرام پارچه‌سی ، کیمیسی طوپراقلر اوستنده سوقاغك توزلرینی ییه‌رك کونش بینلرنده قاینایه‌رق برآزهوا آلمق قادینلره هیچ چوق کورولمز ، ممانعت اولنماز . چونکه ارککلرمز قادینلرمزی سفیلیتده کورمکه آلیشمشدر ! ارککلری عمومی باغچه‌لرده آغاجلر ویا تنته‌لر آلتنده صندالیه وقناپه اوزرنده کوره‌ن قادینلردن « بزم‌ده حیاتمزه وصحتمزه بویله لازمدر . نیچون بزم‌ده بویله هرکون ایستدکجه برآز هوا آله‌جق یریمز اولماسون ؟ » دیانلر اولورسه ایشته فه‌می‌نیزم !... مثلا برقادین ، چوراپجی حواخانم نیچه سنه‌لردنبرو بیوك شمسیه‌سی آلتنده یکی جامع کبی غلبه‌لك محلك بازار یرنده اصنافلق ایدیوردده اعتراض ایتمك کیمسه‌نك خاطرینه کلمه‌مش . ارککلرده آندن اشیا صاتون آلیور . « بن‌ده منتظم بردکانه اوتوروب نیچون آنك کبی اصنافلق ایتمیه‌یم ؟ بونك منتظم بولنانی او اصنافلقدن بشقه برشی دکل یا ! » دیه‌جك اولورسه ایشته فه‌می‌نیزم !

محررین کرامدن بری کچن کون فه‌می‌نیزمه دائر اولان مقاله‌سنده « فه‌می‌نیزم » ك قادینلرك قوقالرلی کبی سوسله‌نوب غازه‌لنه‌رك سوقاقلرده کزمسی دیمك اولمدیغنی نه کوزل آکلاتیوردی . بالعکس فه‌می‌نیزمك آچدیغی طریق مساعی‌یه کیره‌جك قادینلرك او کبی شیلری چیکنه‌یوب کچمسی لازمدر. فه‌می‌نیزمك پك زیاده ترقی ایلدیکی ممالکده دخی بالو توالتیله سوقاقده کزیلمز. آنلرك بر قوستوم ده‌ویل دیدکلری سوقاق قیافتلری واردر . اسلامیتده قادینلرك طریق مساعیده ترقیلرینه اولجه مستوریت مانع اولمدیغندن ینه‌ده اوله‌میه‌جغی آشکاردر. مانع اولان شی اوقوقلا قیافتلریدر. برملتك یاریسی چالیشوب نصف دیکری معطل حالده قالمقله بره‌رفی منزول انسان کبی طریق ترقیده ایلرویه‌بیلمسی قابل اوله‌مدیغنی آکلاشیله‌رق قادینلره خدمتلر ویرلمکه باشلانیلدیغی شو زمانده بو مسئله‌نك جدیتله دوامی کبی کیفیت مهمه ایچون دوشونیله‌جك شی البت جیجی بیکارلی کوجندیرمك دکل طریق مساعی‌یه اوقیافتده کیلری قبول ایلمکدر .

قادینلق عالممز ذاتاً مهم بر دوره‌ده بولنیوردی . جهان حربی بو اهمیتی تزیید ایتدی. جهان حربنك ظهوری فه‌می‌نیزم جریانینه یول آچدی . بو حرب مدهشك ارکك زیانندن بزم‌ده متأثر اولمدیغمز ادعا اولنه بیلورمی‌که مجبوریتدن میدان آلان بو مسئله‌نك بورایه‌ده سرایتنه احتمال ویریله‌سون ! طوللرك ، یتیملرك چوغالماسی عائله‌لری کچیندیرمك ایچون چالیشه‌جق قوللرك آزالمسی قادینلرك‌ده چالیشمه‌سنه لزوم کوسترمه‌یورمی ؟ شمدی قادینلرك تحصیل طبابته قبوللرنده بریکیلك

اوروبز . زیرا حضرت عمر زمانی فتوحاته چیقان جسیم اردولرده طبابت و جراحلغی ایفایه کافی مقدارده طبیبلر بولنیوردی. سوقاق سوپوریجیلکنده، بیلت کیشه‌لرنده، مغازه صاتیجیلغنده، دوائر مأمورلغنده قادینلر کورولدیکی شو زمانده قادینلره مکتب حقوق کشادیله دعوی وکالتی سلکنه قبولی‌ده استبعاد اولنه‌ماز . صنایع و تجارت و سائر بر چوق شیلردن قادینلر محروم ایدلدیکی زمانلرده دخی قادین حقوقنی مدافعه و دعوی ایچون محاکمه‌ده کورولمك حقنی محافظه ایله‌مشدر . بو قادیندن غصب اولنه‌مامش اولان برحقدر . دارالفنون کرسیٔ تدریسنده دخی مدرسه‌لر کورلسنه تعجب ایدیله‌مز . زیرا اولکی اسلام قادینلرنده او موقعی اشغال ایله‌یوب بر چوق علمای رجاله اجازتلر ویره‌ن پك چوق عالمه‌لریمز بولنمشدر . مسئلهٔ تحصیل علوم عالیه‌ده او اولکی اسلام قادینلری درجه‌لرینه وارهبیلمکده‌در .

فاطمه علیه

« خانم ألی »

بر نورسیده طفل پریشان خیال ایکن
آتمشدی طالعم بنی بیکانه بر یره ..
بیگانه ؛ لکن اویله مشعشع‌که ، خاطره
احیا ایدر، اونوتمه‌یی عزم ایله‌سه‌م‌ده بن .
هر ذره‌سنده ثروت وسامان و احتشام ،
هر نشوه‌سنده زهر مرارتدی آشکار ،
ظاهر کبیدی هر نه‌یه باقسه‌م بر اغبرار ،
روحم أسیر غربت ایدی زار وخاکسار ،
تألیف بینه بیهوده ایتدم بن اهتمام !

بر کون بهاری کلدی او دور صباوتك ؛
بوسفور کبی خلیجه‌ده حاکم حدیقه‌لر ،
یکسر تزهر ایله‌دی مکرم حدیقه‌لر ،
بر بی نهایه مشهری اولدی طراوتك ؛
روزنلری محاط ایدی هپ جله‌کاهمك
اغصان پرشمیم طراوتنثار ایله،
اقشام اولنجه هرطرفه انتشار ایله ،
تعطیر ایدردی دائره‌می عطریار ایله ؛
یاریدی او شکوفه دل غمپناهمك !

بر شمه‌سیله روحمی مست ایله‌ین چیچك ،
نازنده بر « خانم ألی » نازك نهال ایدی ؛
بر عطر و بر خیال و فسون اشتمال ایدی ؛
بر شمه‌كه روائح جناته مشترك ..
عالمده سن صباوتمك ، عنفوانمك
أك سوگیلی شكوفه‌سی هم غمگساریسك ،
أزهارك أك نجیبی و سودا مداریسك .
یالكز گچن شو عمر خرابك نگاریسك ،
ترمین أنیسی روح ملال اقترانمك !

كاشانهٔ الده نه گوردمسه غم مدار ،
خاطر شكنندی هر نه ایشیتدمسه دائما ،
یادیله صیزلامقده دل رقت آزما ،
حالا بوگون او سلسلهٔ غمله زار زار ..
سنسك یگانه خاطرهٔ لطفی جلامك !
نسیانه اوغراسین او وقوعات قاهره ،
هپ خاطرات ماضیه ، أكدار سائره ،
آنجق سنی محافظه ایتسین شو خاطره ..
قانون تسلیتكری سندك مجالمك !

ازمان تعاقب ایله‌یه‌رك هانگی مسكنه
گیتدمسه ، تحت رزنده خوبگرهمك
غرس ایتدیردی زهرهٔ سودا پناهمك
مرقتاه باشنده بر گوكی مادرم ینه ..
تقدیس یاد حرمتنه مهربانمك !
قبرنده بنده مادرمك یاتدیغم زمان ،
غرس ایله‌سین مزاریمه الله ایچون آمان ،
بر دسته عاطفت سنی أی نازنین فدان ،
سن روح و فكری اول أبدی آشیانمك !

روم ایلی حصاری : ١٤ آغستوس ١٩١٧

نظار بنت عثمانه

شرقی

كيجه قوشلری

كل چهره‌كی تزيين ايدييور بر ايكی شبنم ،
نردن كليورسك آ سياه صاچلی محبه‌م ؟
اورتوكده‌ده وار بر كيجه سياهی قدر نم ...
نقرات
نردن كلييورسك آسياه صاچل محبه‌م !

يوللرده فنارلر بيله سونمش ، دوشويور قار!
سوداسز ، آتشسز فقرا تتره‌شييورلر ...
باق دونمش أللرك ! قلبمه صوق ، اورده آتش وار .
نقرات
نردن كلييورسك آسياه صاچلی محبه‌م ؟ !

محسن ناهيد

توركلرك منشأنه دائر

يونانی [سترابونك]ك جغرافياسنده اسكی توركلره عائد وثائق

سكيتلر حقنده اك اساسلی معلومات ميلاددن اللی سكز سنه اول تولد ايتمش اولان مشهور ...نی « سترابون » Strabou ك جغرافياسنده بولنديغندن ، بو اثر مخلدك « آمه‌ده تارديو » Amédée Tard... طرفندن ايديلن ترجمه‌سنده مقصدمزه خادم اولان مواد بروجه‌زير بسط و بيان ...نور :

قديم يونانيلر صورت عموميه‌ده دنيانك جهت شماليه‌سنده ساكن اولان بياض يوزلی انسانلره ...كيت » و جهت جنوبيه‌سنده ساكن اولان سياه يوزلی انسانلره « ئه‌تييوپيين »Ethiopien ناملی ...رلر ايدی . يعنی قديم يونانيلرده « سكيت » بياض يوزلی شمال آدامی و « ئه‌تييوپيين » سياه ...لی جنوب آدامی ديمك ايدی . [كتاب ١ صحيفه ٥٥ و ٥٧]

بناءً عليه تاريخ قديم ايچون اك معتبر اساس اولان قديم يونانيلرك قولنجه سكيتلر يعنی اسكی ...كار عرق ابيضك ممثلی و بابالری اولور.

مؤلفین یونانیه‌دن «ئه‌فور» [۱] Ephor دیرکه: «کوك یوزیله یر یوزی دورت قطعه‌یه‌تقسیم ایدیله‌جك اولور ایسه‌هندلیلر شرق، ئه‌تیه‌وپینلر جنوب، که‌لتلر Celtes [فرانسزلرك اجدادی‌اولان غالاتلر] غرب و سکیتلر شمال جهتنده بولنمش اولورلر. بونکله برابر سکیتلر ایله ئه‌تیه‌وپینلرك ساکن اولدقلری قطعه‌لر دیکر ایکی قطعه‌دن داها بویوك اولوب تمامیله بربرینه مقابل اولمق‌اوزره شرقدن اقصای غربه قدر ممتد اولورلر.» [کتاب ۱ صحیفه ۵۷].

بو افاده‌دن هندلیلر ایله که‌لتلرك عرق ابیضدن معدود اولمق اوزره سکیتلره داخل اولدقلری اکلاشیلیر.

قدیم یونانیلر شمال اهالیسنه «سکیت» نامیله برابر بعضاً‌ده «که‌لتوسکیت Celto-Scythe» یعنی «که‌لت و سکیت» نامنی ویررلر ایدی. بو تعبیردن دخی سکیتلر ایله که‌لتلر بیننده‌عرق‌ابیضه منسوب اولمق مناسبتی بولندیغی اکلاشیلیر. [کتاب ۲ صحیفه ۴۱۹].

ستراب‌ون دیرکه «بحر خزره [خازار ده‌کیزی] جهت شمالیه‌دن کیرلدیکی زمان صاغ طرفده «سکیتلر» و صول طرفده «شرقی سکیتلر» بولونورکه بونلر کوچبه حالنده «شرق ده‌کیزی» [بحر محیط کبیر] نك سواحلنه و هندستان حدودینه قدر ممتد اولان اراضی‌ده یاشارلر» [کتاب ۲ صحیفه ۴۱۹].

«اومیر» [۲] Homère ك اشعارنده سکیت نامی مذکور دکل ایسه‌ده بو مقامده «کوچبه» تعبیری ویا سکیت عرقنه منسوب اولان بعض قبائلك اسملری مستعمل و محرردر.» [کتاب ۲ صحیفه ۱۸ و ۵۰۷].

قدیم یونانیلر سکیتلری بعضاً پك‌قورقونچ وبعضاً‌ده پك‌ملایم آدملر اولمق اوزره بیلدیرمشلردر. حتی زمان قدیمده یونانیلر قره ده‌کیزه (مسافر قبول ایتمز) معناسنه اوله‌رق «آقسه‌ن Axène» نامی ویرمشلر ایدی‌که بو سوء تعبیر مذکور ده‌کیزك سواحلنده ساکن اولان سکیت اقوامنك درشتیء اخلاقندن بر کنایه ایدی [کتاب ۲ صحیفه ۲۱].

فقط مؤلفین‌یونانیه‌دن اکثریسی سکیتلری حیوانات‌سورولرینك حاصلاتی وخصوصیله‌قیصراق سودیله یاپلمش پینیر ایله یاشار، پاره قازانمق و بیرکدیرمکی بیلمز و مبادلهٔ اشیادن باشقه اصول تجارتدن آکلاماز کوچبه‌لر اولمق اوزره توصیف ایدرلر [کتاب ۲ صحیفه ۲۲].

ستراب‌ون اقطار شمالیه‌ده بحر شمالی سواحلنده «سکیتلر» ك و بونلرك که‌ریسنده عین عرقدن اولان «سارمات» = Sarmate لرك ساکن اولدقلرینی بیان ایدر [کتاب ۲ صحیفه ۳۰۰].

سارماتلردن ویستول نهری جهتنه کیدنلرك لهستان سکنه‌سی اولان «له» یعنی «پولونز» تسمیه اولونان اسلاولر ایله اوائلده عرقاً تصالب و اختلاطده بولنمشلردر.

ستراب‌ون دیرکه: «سکیتلر ساده‌لك و صفوت قلب مجسمی، غل‌وغیشدن عاری، قناعتکار و پرهیزکار آدملر اولدقلری حالده بز یونانیلر بو کوچبه‌لره و بو باربارلره زیب‌وزینت و ذوق و سفاهتی اوکره‌ته‌رك بونجه ملتلرك اخلاقنی بوزدیغمز کبی آنلرکده اخلاقنی اخلال ایله‌دك. مثلا

---

[۱] میلاددن ۴۰۰ سنه اول تولد ایتمشدر.

[۲] میلاددن تخمیناً ۹۰۰ سنه اول یاشادیغی فرض واعتبار اولونور.

بو ساده دل اقوامك كمیجیلكه و ده‌كیزجیلكه قالقشمه‌سی و بو صورتله ملل سائره ایله تماسده بولونه‌سی اخلاقلرینی ملایم بر حاله كتیره‌جكینه تفسخه اوغراتمش و فطری ساده‌لكلرینی عدم مخالصته قلب ایلمش و كندیلرینه قورصانلقی اوكرتمشدر. فقط بابالرمز زماننده و « اومر » Homère ك عصرنده سكیتلرك اخلاقی بو بویوك شاعرك توصیف ایلدیكی و عموماً یونانستانده متواتر اولدیغی وجهله عالی ایدی. یونانیلر میاننده « آناخارسیس == Anacharsis ، « آباریس » Abaris وامثالی كبی سكیتلرك بوقدر شهرت‌قازانمه‌لری شبهه‌سز منسوب اولدقلری ملتك حلم، صفوت و عدالت كبی متصف اولدیغی فضائل ممیزه‌یه معزیادة مالك اولمه‌لرندن ایلری كلیر [كتاب ۲ صحیفه ۲۳].

قازان علماسندن رمزی اسمنده بر ذاتك وجوده كتیردیكی « تلفیق الاخبار وتلقیح الآثار » عنوانلی عربجه تورك تاریخنده « آناخارسیس »ك مشهور یونان فیلوزوفی « سولون » له معاصر اولدیغی و كندیسی آتینه‌یه كلدیكی زمان فلسفه‌ده تكمل ایتمش بر حكیم حالنده بولندیغی ذكر ایدلدكدن صوكره سكیتلر آره‌سنده بویله بر ذاتك یتشمه‌سی بو ملتك درجهٔ ترقیاتنه دلیل اولدیغی محرردر.

مورخین یونانیه‌دن « ئه‌فور » « اوروپا » Ephor نامنده یازدیغی تاریخ كتابنك دوردنجی قسمنده سكیتلرك دیارینه قدر برر برر ووروپه‌ملكنی تعریف ایلدكدن صوكره سكیتلر حقنده دیركه: « سكیتلر وسارماتلر عینی اخلاقده دكلدرلر؛ بونلردن بعضیلرینك انسان اتی یه‌دكلری متواتر اولدیغی حالده دیكرلری حیوان اتی بیله یه‌مزلر. خارق العاده و فوق الطبیعه اولان شیلرك انسانلرك ذهننه نه درجه تأثیر ایله‌دیكنی بیلن مورخ و مؤلفلر سكیتلرك وحشتندن بر چوق بحث ایتمشلر اولدقلری ایچون بزده بالمقابله حقیقتی التزام ایله بو ملتده شایان امتثال خصائل بركزیده بولندیغی و اكثریت اعتباریله سكیتلرك دنیانك اك دوغری آدملری اولدیغی و بالخاصه كوچبه حالنده یاشایان سكیتلرده بر چوق قبائلك یالكز قیصراقلرینك سودیله تعیش ایتدكلرینی و سائر ملتلردن زیاده عدالتپرور اولدقلرینی بیان ایده‌رز. سكیتلر ثروته اعتبار ایتمكسزین قناعتكارانه بر صورتده یاشارلر؛ بینلرنده صوك درجه حق وحقانیته رعایت ایده‌رك اجرای احكام ایدرلر؛ زوجه‌لری، چوجقلری، عائله‌لری وهر نه‌لری وار ایسه جمله‌سنی برارده‌ده بولندیررلر و كندیلرینی انقیاده مجبور ایده‌جك هیچ بر ملتده و اندیشه‌لری اولدیغی ایچون اجنبیه اصلا رام و مغلوب اولمازلر » [كتاب ۲ صحیفه ۲۵ و ۲۷].

مؤلف مذكور بعده حكیم آناخارسیسدن بحث ایده‌رك بو فیلوزوفك حكمای سبعه‌دن معدود اولدیغی، دمیرجیلرك كوروكی ایله شیمدیكی شكلده اولان كمی دمیری و چوملكجیلرك چرخی آنك ایجادكرده‌سی اولدیغی سویلر.

لاروسك مصور قاموسنده بو تورك فیلوزوفك میلاددن ۵۸۹ سنه اول آتینه‌یه كلدیكی و فیزانین بشری اوفاق سینكلری طوتوب بویوكلرینی طوته‌مایان اوروجك آغینه تشبیه ایدن بو حكیم اولدیغی محرردر.

مابعدی وار

متقاعد اركان حربیه فریق

انور

وه‌نیزه‌لوس و حکومتی

عام اون طقوز سنه اول ، زواللی کرید آتش اختلال ایچنده یانارکن ، اهالیٔ مسلمه انواع مظالم واعتسافاته معروض قاله‌رق ، سفیل و پریشان ، کویلرندن شهرلره التجا ایدرکن ، شمدیکی یونان حکومت عجیبه‌سنك سرکارنده بولنان کریدلی [وه‌نیزه‌لوس] ، همشهریلرینك طعن و تشنیعلرینه رغماً ، اهالیٔ معصومهٔ مسلمه حقنده مرتب اولان قتل عام سیاستنه بتون قوتیله ممانعت ایتمش ، کریدی یونانستانه دکل ، یونانستانی کریده الحاق ایتمك خولیاسنی قوران بو فوق العاده ذکی طاغ دیپلوماتی ، مسلمانلرك سلاحله مدافع و محافظی کسیلمش ایدی . او زمان نیجه کوته بینان - حتی محافل رسمیهٔ عثمانیه‌نك بر قسمی بیله - بو رجل مروتکارك علو جناب و حسیات نجیبه‌سنه قانع اوله‌رق ، هر درلو امداد ومعاونتدن محروم قالمش اولان عنصر اسلام حقنده‌کی معامله ضعفا پرورینی تقدیر وستایشدن کری قالمامش ایدی . عربدزکه سیاستنك ماهیت حقیقیه‌سنی ، اساس لدنیتی آکلامیان اوروپا ویونان مطبوعاتی بیله - وقتیله فرانسه‌نك شیمدیکی خارجیه ناظری موسیو (پیشون)ه ، پاشا عنوانی ویره‌رك مؤاخذه و تشنیع ضوبلرینی جویردکلری کبی - [ثه‌ریسو] قهرمانی [وه‌نیزه‌لوس] علیهنده‌ده عینی شدت وقوت‌ایله لسان تعنیفلرینی اوزاتمشلر ، و « بارباز ترك اداره ظالمانه‌سنك کریده بر مشئوم نشانه‌سی اولان عنصر اسلامك محسنه مخالفت ایتدیکندن طولایی » حقیق کریدلی اولمیان [فی الحقیقه (وه‌نیزه‌لوس) ك باباسی [چه‌ریغو = چوخه] آطه‌سی اهالیسندندر] بو توره‌دی‌بی ، ترك محبی ، یونان دشمنی لقبلریله یرك دیبنه کچیرمشلردی . بر انقسام ، قانه قانه اسلام قانی دوکه‌مدکارینی طولایی غلیانه کلمش اولان کرید روم اختلاجیلرندن بعضیلری ، بوکا مانع اولان او خائن ملت [وه‌نیزه‌لوس] ك وجودینی ازاله مقصدیله ، اونك بولندیغی محله کیدرلر . قورناز کریدلی ، قوهٔ نطقیه و اقناعیه‌سنه کووه‌نرك او جم غفیره خطاباً : « وطنداشلر ! بن بوره‌ده یکرکزجه ، غایهٔ آمالمزك دلخواه ازره حصول بولمسی ایچون مطلقا وجودملك ورته‌دن قالقمسی لازمدر . حالبوکه یاکلیورسکز . بن ، بتون اسلامیت وعثمانیلغی ، بر قدح ایچنده بولسه‌م ، هیچ تردد ایتمه‌دن ایچر و بر دقیقه‌ده ترك حسیاتی کندم ایچون بر شرف عد ایدرم . معرفتم ، بوراده برقاچ اهل اسلامی اولدیرمك دکل ، اسلامیتی ، عثمانیتی امحا ایده‌جك معرفیتده ئکلمدر . » جمله‌لریله هپسنی ایکم براقش و پرنس (ژورژ) ی کریددن طرد ایتمك سیاستنك تعقیبی بر وسیله ایله احکام ایتمش ایدی . قوجه سرکرده ، محیطی پك ای آکلامش ، اونی آمال و مقاصدینه حقیقةً کور بر آلت کبی قولاندق یونی اوکره‌نمش ایدی ، نه نزره بانك جزیره‌ده‌کی بر ضعیت متحکمه‌سی ، نه ده یونانلیلغه وبالخاصه پرنس (ژورژ) ك شخصنه قارشو اولان فرط محبت ، کرید اهالیٔ خرستیانیه‌سنی (وه‌نیزه‌لوس) ك ترتیباتنه مطیع اولمقدن منع ایده‌مامشدی . باشده فرال زاده اولدیغی حالده ، (وه‌نیزه‌لوس) ، بتون مخالف ومعارضلرینه غلبه چالارق ، کریده نفوذ حاکمیتی جبراً قبول ایتدیریور . یونانیلری بر برینه قاته‌رق کندیسنه بر دوغم مسندی حاضرلیوردی . آینهٔ دوزن (وه‌نیزه‌لوس) ه استقبال ایچون ، بسیم بر چهره کوستره‌مدن اول او ، محیط وزمانه حکم ایتمك قوتی ینه محیطندن وبالخصوص اوروپا سیاستنك او اکوجاجلی یوللرندن آلیوردی . ایتالیا ، سیاسی خیانت واهانته مستند اولان بو دولت ، کریدلی‌یه بر متکای متین ، بازار مکر ودسیسه‌ده نام براقان انکلتره ایسه ، [سوده] نك وبحر سفیدك

عشقنه ، (وه‌نیزه‌لوس) ایچون بر حامیٔ منفعت پرست ایدی . او بیلیوردی‌که بو ایکی حریص دستکیر الده اولدقچه کندی ساحهٔ احتراصاتنه ایسته‌دیکی قدر فسخت و وسعت ویرمك ممکندر . اوروپانك پك سقیم بر حرکت غافلانه‌سی نتیجه‌سی اوله‌رق کریدده حامی صفتنی احراز ایدن بوایکی دولتك اعماق روحنه نافذ اولان کریدلی ایچون آرتق میداننده هیچ بر مانعه قالمامش ایدی . کریددن آشمق، یونانستانه کیتمك، اورانك حاکمی اولمق، شخصنه وخاندانه‌اولان بغض‌وعداوتی کریدده ایراد ایتدیکی رسمی نطقلرنده بیله کتم ایتمکدن چکنمدیکی قرال (ژورژ) ی سریر سلطنتدن آتمق ، بلکه‌ده ایلروده یونانستان رئیس جمهوری اولمق ، شاعرلرك ترنم ایتدکاری بیوك بر یونانستان وجوده کتیرمك، (وه‌نیزه‌لوس)ك عمده‌سی ، عقیدهٔ وجدانی اولمش ایدی. بو فکر ثابت روحنی تحریك ایتدکجه ، حجیرات ذکاسندن نیجه جواهر اورته‌یه چیقیور ، شرق وغرب سیاستنه تأثیر ایدن‌پك‌چوق عوامل وسوائق،پولتیقه آفاقنی‌بولاندیرمقدن کیروطورمیوردی. حق‌ده یوق دکل ایدی . چونکه دولت عثمانیه‌نك بقاسنی ، مسالك عالم ایچون بر لازمه صورتنده تلقی ایتمش اولان اسکی انکلتره ، آرتق تمامیله ترك مسلك ایتمش ، روسیه ایله امور شرقیه‌بحثنده ائتلاف حاصل ایتدکدن صوکره ترکیایه وباخصوص کنج ترکیایه دشمن کسلمش ایدی . تونس وجزائر کبی یاغلی پارچه‌لری فرانسه‌یه قاپدیرمش اولدیغندن طولایی احتراصاتی آرتان ایتالیا ایسه، ۱۸۹۰ تاریخندن بری افریقای شمالینك تابعیت عثمانیه‌ده بولنان قسمنه کوز دیکمش ، بیك درلو مادی ومعنوی عوامل ایله طرابلس غربه حلول سیاستنی تعقیبه قویولمش ، مرحوم رجب پاشانك همت حمیتپرورانه‌سی سایه‌سنده او حوالیده حاصل اولان تیقظ اوزرینه تأخیرینه مجبور اولدیغی سیاست استیلاجویانه‌سنه تکرار کمال فعالیتله باشلامشدی . ایتالیانك طربلس غربه واقع اولان تعرضی ، یونان مقدرات سیاسیه‌سی ایچون بر عامل اولمغه باشلایان (وه‌نیزه‌لوس) ه یکی برساحهٔ فعالیت آچدی : ترکیایی أزمك ، [مه‌غالی ایده‌ئا] یه امکان حصول حاضرلامق! فقط یونانستان بویله بر کار عظیمی کندی باشنه حیز حصوله کتیرمکدن عاجز ایدی . [وه‌نیزه‌لوس] ، یونانستانك ۱۸۲۷ حامیلرنی اوقشایه‌رق. قوتك آنجق اتحادده اولدیغنی سیاسی‌وعرقی‌دوست ودشمنلره ایضاح ایده‌رك « مشترك دشمن » ك ، ترکیانك اوزرینه آتیلمق ، اوروپای عثمانی حوالیسنی پایلاشمق زماننك حلول ایتدیکی قناعتنی بتون‌قومشو حکومتلر محافل سیاسیه‌سنه تلقینه موفق‌اولدی. بو مظهریت ، کریدلی‌یه ، مملکتنده و حتی اوروپاده بیوك بر نفوذ ویریورزدی . او، محیط واحوالدن پك ایی استفاده ایتمکی بیلدیکی جهتله « بالقان اتفاق » نك وجود بولمسنه الك مهم عامل ایکن بو « اخوت مقدسه » وثیقه‌سنه الك صوك وضع امضا ایتمشدی . چونکه ابتدای امرده ، یونانستانك مفتونلریله ، یکی « قرداشلر » ایله اوفق وبیوك حبالری صاغلامه باغلامق لازم‌ایدی. بالقان حربنك نتائجنی بوراده ذکر ایتمیه‌لم . چونکه تاریخ سیاسی ؛ حرب عمومینك پیشواسی‌اولمق اعتباریله بو مشئوم صفحه‌یی انسال آتیه‌یه واضح بر صورتده کوستره‌جك ، و ۱۹۱۲ ده ، شمدیکی زمرهٔ ائتلافك ، ترکیا حقنده [وه‌نیزه‌لوس] قدر وبلکه دها مدهش وجانیانه فکرلر ، تصورلر بسله‌مکده اولدیغنی اثبات ایده‌جکدر . بالقان حربنك بدایتنده - ترکیانك هرحالده مظفر اوله‌جغی اعتقادی غالب اولدیغی‌ایچون - [ستاتوقو] نك خللدار اولمیه‌جغنه قرار ویرن بوکونکی دشمنلرمز ، طالع حربك اغیاره مساعد اولدیغی کورونجه ، حقوق دولك صنعی اختراعاتندن‌اولان

حق فتح] دستورینی ایلری‌یه سوردیلر . لوندره قونفرانسی و اوراده اظهار اولنان حسیات
یله جریان ایدن مذاکراتی تتبع ایده‌جك اولان تاریخ استقبال ، [ترکیا] نك سیاسیات عالم
بحون مصر و حتی بشریته مصیبت آور بر دولابه دوشورولدیکنه حکم ویره‌جك و بو طوزاغی
ورمش اولانلره لعنت خوان اوله‌جقدر .   مابعدی وار

دعوی وکیلی معلم کریدی

احمد ساقی

نمسه و مجار

[کچن نسخه‌دن مابعد]

الیوم مجارستان ایله برلکده دول معظمهٔ سته‌دن برینی تشکیل ایدن آوستریا حکومتی غربدن
رقه طولانی برسیر تاریخی آلمش بردولتدر . تقویملرده مندرج القاب رسمیه‌سنه باقیله‌جق اولورسه
یه جاساری ، حالا ، آوستریا ایمپراطوری ، [آپوستولیق] مجار قرالی، [بوهه‌میا] ، [دالماچیا] ،
روااتاق] ، [اسقلاوونیا] ، [غالیچیا] ، [لودومه‌ریا] ، [ایللریا] واماکن مقدسه وسائر ممالکك
لی ، آوستریا آرشیدوقی ، ایتالیاده [توسقانا] نك ، لهستانده [قراقاو] ك بیوك دوقه‌سی ،
ره‌ن] ، [سالچبورغ] ، [شتیریا] ، [قارینتیا] ، [قارنیولا] و [بوقووینا] نك دوقه‌سی ، اردلك
ك پرنسی، [موراویا] نك مارغراوی، یوقاری [سیله‌زیا] نك ، آشاغی [سیله‌زیا] نك ، ایتالیاده
ده‌نا] نك ، [پارما] ، [پله‌زانس] و [غواسته‌للا] نك،[آوشویچ] و [زاطور]ك ، [ته‌چه‌ن]،
یئول] (ایتالیاده) ، [راغوزا] ، [زارا] نك دوقه‌سی ، [تارانتینو] نك ، [بریقسه‌ن] ك
ی ، یوقاری وآشاغی [لوزاس] ك، [شتیریا] نك مارغراوی، [هه‌هه‌نه‌میس] ك، [فه‌لکیرخ]ك،
اعانس]ك،[سونه‌بنه‌رغ]ودها سائر نیجه نیجه ممالکك قونتی، تریسته‌نك[قاتارو]و[وه‌ند]مارکیاسنك
یوی، صربستانك وسائر یرلرك بیوك وویوده‌سیدر . ضایع اولمش برطاقم الکا وقصبه‌لره
ایدن بوعنوانلر بو حکومتك سرکذشت مقدراتنی حکایه ایدر . آوستریا ومجارستان ایله عثمانلی
لری ۷۶۵ سنهٔ هجریه‌سندن بوکونه‌قدر برابرکیدیور . فی‌الواقع (صرب صندیغی) محاربه‌سنه
مه اولان اتفاق نصارایه مجارلر داخل اولمشلردی . پك قاریشیق صفحه‌لر ارائه ایدن بومتوالی
بات ومصالحات قولایلقله برمقالهٔ اجمالیه‌ده بیان اولونه‌ماز . شوقدر وارکه بومناسبتك برجدول
یسنك ارائه‌سی فائده‌دن خالی اولمیه‌جغندن وقایعی تعداد ایدیورز :

یلدیرم عهدنده، ۷۹۸ ده (نیکبولی) محاربه‌سنه مجارلر اشتراك ایتمشلردی . محمد اول دورنده
۸ ده مجارستانه سفر اولدی . قرال (سیکیزموند) مصالحه‌یه مجبور اولمشدر . مراد ثانی زماننده
مجار دیارینه کچیله‌رك (طمشوار) ، (هرمان شتاد) وجواری یغما ایدلدی . صرب پرنسی
لیق اوغلی) ویا (برانقوویچ) مجار قرالنه التجا ایتدیکندن تکرار اودیاره عسکر کوندرلدی ،
رق یرلر اوسفر همایون اثناسنده تاراج ایدلمشدر . (هونیادی یانوش) ك ظهوری اوهنکامه
قدر . بوجنرال بتون خرستیانلردن مرکب نوعما براهل صلیب تشکیلنه موفق اوله‌رق (ویلیق
) نی و مجار قرالی (ولادیسلاس) ی برابرینه آله‌رق ترکلره هجوم ایتمشدر . بو محاربه علیهمزه

دوشمش و بر چوق امرانك بادئ شهادتی اولمشدر . ٨٤٨ ده (وارنه محاربه‌سی) وقوعبولمشدر
بو محاربه‌ده طالع ترکلره یاور اوله‌رق قوریلان اتفاق سلیبی پریشان ایدلمشدر . ایکنجی ٢ ٥
(قوصوه) محاربه‌سنده مجارلر و متفقلری کاملاً مغلوب اولمشلردر . بایزید ثانی دورنده مجارستانه
آقینلر ایدلدی . قانونینك اوچنجی سفری (٩٣٢) (موهاج) مظفریتی و (بودین) ك فتحی ایله
مشهور اولمشدر . دردنجی سفر همایون (٩٣٥) مشهور اولدیغی اوزره ویانه‌نك (٩٣٦) برنجی
محاصره‌سی و اورادن عساکر عثمانیه‌نك عودتیله نهایتلنمشدر . بشنجی آلمان سفر همایونی (فردیناند)
عهدی منازعات عائلویه دورینه مصادفدر . (شتیریا) و (اسقلاوونیا) یغما ایدلمشدر . یوزبیك
زیاده اسیر و برچوق غنیمت آلنمشدر . اشبو حرکتدن صکره (فردیناند) دن هدیه‌لر وسفیر
کله‌رك مومی الیهك مجار امورینه عدم مداخله‌سی اوزرینه عقد صلح ایدلمشدر . مشهور ونادر
مخابرات رسمیه‌ده (فردیناند) صدراعظم ابراهیم پاشایه قرداشم دیه خطاب ایتدیکندن آ
مؤرخلری کندیسنی فنا حالده مؤاخذه وسلطنت عثمانیه‌نك وزیرلکی مرتبه‌سنه تنزل ایتدیکنی
ایتمشلردر . طقوزنجی و اوننجی سفرلرده انکروسه اولمشدر . نتیجه‌ده مجارستان قرالی صورتنده
ولکن موقتاده الغا اولونه‌رق بودینه مأمورین عثمانیه تعیین ایدلمشدر . وقایع بو سفرلرك تعد
پك اوزوندر . تفصیلاتی (پچوی ابراهیم افندی) تاریخنده کورلیور . ٩٥٢ ده (شارلکن
و برنجی (فردیناند) ایله دولت عثمانیه آره‌سنده صلح امضا ایدلمشدر . اردل قرالغنك
طولایی ظهور ایدن مناقشات اوزرینه مجارستانه ینه سفر ایدله‌رك (تمشوار) و ـ اکری ـ (أرلاو)
وسائر ممالك ضبط اولونمشدر . اون اوچنجی سفر همایون ـ که قانونینك سوك محاربه‌سیدر ـ
او حوالیه وقوع بولمشدر . او زمانلر تبعه‌مزدن بولونان « فردیناند » ك اوغلی « ماقسیمیلیان »
ویرکوسنی تعجیلده قصور ایتدیکندن مجارستانه تکرار کیرلدی . بالطبع بتون سفرلردن اولدیغی
ایش موفقیتله نتیجه‌لندی . سلیم ثانی عهدنده (٩٧٤) نمسه ایله مصالحه عقد ایدلدی . مراد
زماننده ١٠٠١ ده بیوك نمسه سفری اولمشدرکه بو محاربات متوالیه ١٠١٥ ده (زیتوا) مشهور
معاهده‌سیله نهایت بولیور . ١٠١٥ - ١٠٠٤ محمد ثالث زماننه مصادفدر . « میخال زاده » غلبه چالمش
سردار زاده منهزم اولیور و « استرغون » ألدن چیقیور . ـ اکری ـ « أرلاو » سفری ٥
ده‌در . « خاچ اووه » Kerestez ده اعدا ابتدا غالب ، بالآخره مغلوب اولدی . « ...
قلعه » ویرلدی . « غروسوارداین » یاخود « واراد » و بودین محاصره ایدلدی . « ...
وقعهٔ مؤسفه‌سی ایله مقام حکومت المنالك اولدی . « قنیژه » وقعه‌سی ـ ... تاریخ
حادثات مفتخره‌دن معدوددر ـ ١٠١٠ ه مصادفدر . احمد اولك جلوسنده وقایع ...
ایتمشدر . لالا محمد پاشا سردار اولمش ، [استرغون] استرداد ، ...) فتح ایدلمش
بالآخره (قیوجی مراد پاشا) سردار اولمش و عاقبت ١٠١٥ ده (زیتوا طوروق) معاهده‌سی
عقد ایدلمشدر .

بو اوزون بویلی محاربات فی الواقع دنکجه استفاده ایتدی ... غوائل حربیه ...
کرکی کبی تشویش ایتمشدر . هرسنه آوستریا امپراطورلغنك عثمانیلره ویردیکی ...
ویرکو آندن صکره غیر معین هدیهٔ مناسبه‌یه تحویل ایدلمشدر . بو معاهده موجبنجه نمسه ...
باب عالیدن (روما چاساری) دینلمك مشروط ایدی .

محمد رابع عهدنده ١٠٦٨ [کوپریلی دوری] اردله سفر واقع اولمشدر . کوپریلی زاده فاضل

١٠٧١ ده آوستریایه سفر ایدوب بو ١٠٧٥ سنه‌سنه قدر (ایوار)، تخریب (زرینوار)، محاربهٔ (سه‌نغوطار)، معاهدهٔ (واسوار) ایله شان عثمانی‌یی شهوار ایتمشدر.

کوپریلی زاده‌نك وفاتندن صکره ینه اوزونجه بر آوستریا سفری آچیلمشدرکه ١٠٩٣ دن ١١١ سنه‌سنه قدر ممتد اولمشدر و ١٠٩٤ ده مرهٔ ثانیه ویانه محاصره ایدلمشدر. بوحرب بی‌لزوم ایدی. بتون بو محاربات‌ك سببی صدراعظم مرزیفونی قره مصطفی پاشانك حرص و شهرتیدر. بتون اعدا سلطنت عثمانیه علیهنه بر اتفاق مقدس عقد ایتدی و هر یرده مغلوبیت حاصل اولدی.

سلیمان ثانی عهدنده ینه‌چارپیشلدی. احمد ثانی زماننده ١١٠٢ ده [صلانقمین] مغلوبیتی اولمشدر. مصطفای ثانی دورنده ١١٠٧ ده محاربه‌یه دوام ایدلمش ایسه‌ده قیش کلدیکندن اردوی همایون عودت ایتمشدر. پادشاه مشار الیه ١١٠٩ ده ینه او حوالی‌یه کیتمشدر. [زه‌نتا] کوپریسنده قضا وقوعبولمغله ینه اردوی پادشاهی‌یه عودت ایتدی. بو محاربات ١١١٠ [قارلوفچه] معاهده‌سنه منتهی اولیور. شرائط صلحیه موجبنجه نمسه ایله یکرمی بش سنه متارکه ایدیلیور. (بانات) قطعه‌سی ترکلره واردلده‌بعض مواقع آوستریایه براقیلیور. احمد ثالث زماننده ١١٢٨ ده ینه نمسه‌یه سفر مواقع اولیور. بو محاربه هزیمتله نهایتلنمشدر. ١١٢٩ ده [طمشوار] ألدن چیقارلمشدر. ١١٣ ده [پساروفچه] معاهده‌سی امضالنمشدر. بو عهد موجبنجه طونه و [صاوه] قیيلری آوستریایه منتقل اولمشدر. محمود اول زماننده روسیه آوستریا ایله متفقاً و نقض عهد ایله عثمانلیلره علان حرب ایتمشدر. تصادفات غریبه‌دن اولمق اوزره متفقلر متوالیاً منهزم اولمشلردی. ١١٥٢ ده غراده بر معاهده امضالندی. بو ائتلافنامه مقتضاسنجه آوستریا [پساروفچه] معاهده‌سی ایله الدیغی ممالکی، افلاق جساری‌یی ترك ایدییو.

حمید اولك سلطنتی هنکامنده ١٢٠١ ده آوستریایه سفر اولمشدر. ١٢٠٢ ده واقعا بر طاقم مظفریتلر احراز و بعض ممالك فتح ایدلمش ایسه‌ده بونلر هپ نقش بر آب کبی صکره‌دن ألدن چیقمشدر. سلیم ثالث عهدنده روسیه‌نك آچدیغی محاربه‌یه آوستریاده اشتراك ایتمشدر. عقد ایدیلن ١٢٠٥ [زشتوی] مصالحه‌سنده نمسه بلغراد و سائر استیلا ایتدیکی یرلری براقمشدر.

بوندن صکره عبد حمید ثانده بوسنه‌نك اشغال و مشروطیتك اعلانندن صکره قطعهٔ مذکوره‌نك الحاقی وقوعبولمشدر.

کوریلیورکه مقدرات تاریخیه‌مز آوستریا ایله مشترك کیدیور. سلیمان اول زماننده الك برنجی هدف استیلامز مجارستان و آوستریا اراضیسیدر. ٩٣٢ ده مجار قرالی ایکنجی [لوئی] ‌نك دامادی قتیله آوستریا جاساری [فردیناند] انکروسه ادعای مالکیت ایدیور. بو حادثه مملکتین آره‌سنده اوزون مدت وسیلهٔ وغا اولمش و انکروس کاه ترکلره، کاه نمسه‌ایلره کچمشدر.

اول و آخر سویلدیکمز وجه اوزره آوستریا ایله جدال و أوروپا ایشلرینه مداخله، طونه و صاوه] یی مرور ترکلر ایچون بر خطای سیاسی و تاریخی ایدی.

مادام‌که بوخطا ارتکاب ایدلدی وأوروپایه کیرلدی، او حالده، حکومت عثمانیه بر فکر تعقیب ایله بوکاری ختامه ایردیرملی ایدی. عجم سفرلرینك نهایتی کلدیکی کبی نمسه سفرلری‌ده بیتمدی. بوق دفعه قیشلمق ایچون عودت ایدلدی. محاصره اثناسنده اردو یوروله‌رق کری دونلدی. کرك زمانك، کرك سائر جهانکیر و ماهیت عمومیه‌یی حائز دولتلرك اقصای ممالکده Marche تسمیه

اولونان حدود ایالتلری واردر. بونلرك رؤساسنه قدیمده Marquis دینوردی. اکر ابتدا بالفراد، ثانیاً [طمشوار] ، ثالثاً [بودین] بوشکلده افراغ اولنه‌رق اردولر اوراده آرامساز اولوب عودت مجبوریتی حاصل اولماسه ایدی ، البته ، شو اسامی و تواریخی تعدادك آردی کلیان سفرلر ده مختصر اولوردی ، شوکا امنیتم برکالدرکه نه سلطان سلیمان اول زماننده » حتی نه کوپریلی‌زاده‌لك هنکام وزارتنده ، نه‌ده آندن صکره دولتمزك بر « آوستریا پولتیقه‌سی » یوقدی . قوجه پترودن اعتباراً روسیه‌نك بر«عثمانلی پولتیقه‌سی» واردر . بوغازلرموسقوفلرك مطمح نظری اولمشدر.روسیه دولتنك بتون حرکات و سکناتنده بو پولتیقه‌یی تعقیب ایتمك ممکندر . ترکلر ایسه آوستریایه‌ایچون کیدییورلر ؟ویانه نه‌دن محاصره ایدیلیر؟ بوندن ناخبیر ایدیلر. - مابعدی وار -

جلال نوری

هفته‌لق تاریخ حرب وسیاست

[۲۱ - ۲۷ تشرین ثانی ۹۱۷]

روسیه‌نك متارکه وصلح تکلیفی — انکلتره وفرانسه‌ده — تحت البحر حربی — دنیاده آلتونه استحصالاتی — جبهه‌لرده وضعیت .

بو هفته‌نك اك بویوك حادثه‌سی ، روسیه‌ده قیلیجی حتی اولارق موقع اقتداره یرلشه‌ن (بولشه‌ویك) لر یعنی ماقسیمالیست سوسیالیستلر قابینه‌سنك ، بوتون دول محاربه‌یه درحال متارکه ایله صلح مذاکراتنه باشلامق تکلیفنی ایتمه‌سیدر .

باشلرنده (له‌نین) و (تروچکی) بولونان بو مفرط سوسیالیستلر پترسبورغده وموسقوواده (که‌ره‌نسکی) وطرفدارلری اوزرینه غلبهٔ قطعیه قازانیر قازانماز ، ذاتاً ضربهٔ حکومتلرینك ایرته‌سی کونی اعلان ایتدکلری صلح املنی درحال ، هر شیئه ترجیحاً ، موقع اجرایه قویمق ایسته‌مشلردر . کلن خبرلره کوره (له‌نین) حکومتی ، وسائط دیپلوماسیه ایله اجرا ایدیله‌جك صلح مذاکراتنك اوزامه‌سندن قورقارق، صلح مذاکراتنه باشلامق اوزره، (متارکه) اجراسی ایچون دوغرودن دوغرویه مخاصم اوردولر قوماندانلنی ایله مذاکره‌یه کیریشمه‌سی ضمننده، روس اوردوسی قوماندانلغنه امر ویرمشدر. کذلك باشلایه‌جق مذاکراتدن بر دوغری تل واسطه‌سیله معلومات ویرلمه‌سی امر اولونیورکه، صلحك نه قدر سریعاً انعقادی آرزو ایدلدیکنی اثبات ایده‌ر .

« ده‌موقراسی اساسلری اوزرینه صلح » عقدندن بحث ایده‌ن اشبو متارکه امرنامه‌سنده (بولشه‌ویك) لر قابینه‌سی کندیسنه « اهالی قومیسرلری مجلسی » عنوانی ویرمکده وناظرلرك

بری‌ده بر « قومیسر » یاد ایدلمکده‌در . بوده روس مفرط سوسیالیستلرینك « ناظر » عنوانی محتشم وتواضعه مغایر بولدقلرینی کوسته‌رر .

بری طرفدن (بولشه‌ویك) لر معاهدات خفیه‌یی‌ده نشره باشلامشلردر. هنوز بونلرك ستنلری ورود ایتمه‌دیسه‌ده بوکون یارین کله‌جکی شبهه‌سزدر . بوحال مواجهه‌سنده ائتلافك وضعیتی جداً ألیمدر. حتی ائتلاف بو حکومتی طانیمادقدن ماعدا سفیرلرینی‌ده کری‌چاغیرمشدو. معاهدات خفیه‌نك نشری، ائتلافك شیمدی‌یه قدر ادعا ایتدیکی علوی‌وانسانی حرب‌غایه‌لرینك نه قدر یالان وبالعکس نه درجه مسکینانه وحریصانه اولدیغنی اثبات ایده‌جکدر .

هر حالده روسیه صلح منفرده بیله عزم ایتمشدر. زیرا جبهه‌ده‌کی اوردو آچدر وشیمدیدن طاغیلمغه باشلامشدر .

روسیه، آرتق محاربه‌ده مؤثر برکمیت دکلدر. هرحالده صلحی برنتیجۀ فعلیه‌یه کوتورنجه‌یه‌قدر (بولشه‌ویك) لرك مقام اقتدارده قالماسنی تمنی ایتمه‌لیدر.

روسیه بویله‌صلحه دوغری قوشارکن‌فرانسه‌ده (قله‌مانسو) بیانانامه‌سنی‌اوقودی. و، تخمین ایدلدیکی وجهله، « بلا قید وشرط بوتون‌شدتیله حربه‌کرمی ویرمك املی‌ایله» موقع اقتداره کلدیکنی سویله‌دی. فقط جالب دقت اولان مسئله سوسیالیستلرك (قله‌مانسو) قابینه‌سنه مخالف بر وضع آلمش اولمالریدر. هرحالده (قله‌مانسو) نه یاپسه فرانسه‌یی، خیال ایتدیکی پارلاق طریق ظفره چیقارامایه‌جقدر. فرانسه بیابان تعب واضمحلاله دوشمشدر. قله‌مانسو پك کچ قالدی .

انکلتره‌ده بر(قله‌مانسو) اولان(لوئید جورج) ك قابینه‌سی‌بیله صارصیلیور. (لوئیدجورج) آرتق محبوب قلوب ومنبع هر امید دکلدر . انکلیز باش قوماندانی جنرال (هایغ) ایله ارکان حربیه رئیسی جنرال (روبرتسون) ، (لوئید جورج) ك فرانسه‌ده اخیراً ایراد ایتدیکی ، وضعیت عسکریه‌یی قاراکلق کوسته‌رن ، نطقدن‌رنجیده اوله‌رق استعفا ایتدیلر . هرحالده ائتلاف ملتلری ، بودرجه مؤثر اضمحلال نمونه‌لرندن صوکره ، آرتق بول حسابلی ظفر پروژه‌لری دیکله‌مکدن اوصانمشلردر. بوکورولیور .

***

ائتلاف مملکتلری ایچون‌احوالی بدتر ایده‌ن شدید تحت‌البحر حربی بر دوام ؛ تشرین‌اول ظرفنده باتیریلان ۶۷۰ کسور بیك طون ایله برابر کچن‌سنه شباطندن یعنی شدید تحت‌البحر حربنك اعلانندن بری جمعاً ۷,۵ میلیون طون سفائن غرق ایدلمشدر. بوسنه نهایتنه قدر یکون ۹ میلیونی بولاجقدر. حالبوکه دشمنلریمزك بو (قرحۀ آکله) یه قارشی یکانه علاج تصور ایتدکلری انشاآت جدیده ایله سنه‌ده آنجق ۲-۳ میلیون طون تأمین ایدیله‌بیلیور . دیمك ائتلاف ، قطعی صورتده، براوچورومه کیدییور .

بری طرفدن آلمانیا ، یکی بر بیانامه ایله تحت‌البحر آبلوقه‌سی مناطقنی توسیع ایتدی . انکلتره اطرافده‌کی مناطق توسیع، آصور آطه‌لری‌ده آبلوقه ، بحرسفیدده یونانستانه کیده‌ن‌سربست قانال سد ایدلدی . دشمنلریمزی تعندلرندن واز کچیره‌جك سببلر آرتیور.

***

حركات عسكريه ايی جانبيدر . ايتاليان جبهه‌سنده متفقلريمز (بره‌نتا) ايله (پياوا) آراسنده‌كی (وه‌نه‌چيا) آلپلرنده آديم آديم ترقی ايدييورلر . ايتاليانلرك بوتون غيرتلری ومقابل تعرضلری بوترقياتی سكته‌دار ايده‌مه‌يور . هرنه‌قدر اليوم (پياوا) بوينده سكون وارسه‌ده بر قاچ كون صوكره ، طاغلردن اووايه صارقمغه باشلاياجق مارشال (قونراد)ك قواسيله متحداً (پياوا)دن‌ده برحركت باشلايه‌جغی وبودالاجه برفكرله اورالرده طوتونمغه چاليشان ايتاليانلری يكی بر انهزامه سوروكليه‌جكی محقق كبيدر . ايتاليانلر عاقلانه برحركتله ، بورالرده حربه طوتوشمادن ، درحال رجعت و (آديج) بوينه چكيلمه‌لی ايديلر . فقط حسياتك ، عسكری دوشونجه‌لره غالب كلديكی كورولييور .

بر قاچ كوندر آلمان تبليغ رسميلرنده غرب جبهه‌سنده يكی بر انكليز - فرانسز تعرضندن بحث ايديليور . انكليزلر (آرراس) ايله (سن‌قانته‌ن) آراسنده ، (باپوم) و (په‌رون)دن (قامبره)يه كيده‌ن جاده‌لر آراسنده شدتلی بر تعرض اجرا ايتمشلر و ، اصل ساحهٔ حربده مهم آلمان قوتلرينك مدافعه‌ايله مشغول بولونمه‌سندن بالاستفاده ، شمالده‌وجنوبده (ريبه‌نقور) و (واندهوی)جوارلرنده ايكنجی درجه‌ده مهم هجوملرده موضعی موفقيات الده ايله‌مشلردر . كذلك اصل ساحهٔ تعرضده‌دخی دشمن اراضی قازانمغه موفق اولمش وبورادكی بعض قريه‌لر ايله برقسم ثابت مواد حربيه دشمن النه كچمشسه‌ده ، آلمان احتياط قوتلرينك مداخله‌سی دشمنی توقيف ايله‌مشدر .

آكلاشيليوركه انكليزلر باصقين صورتنده برتعرض اجرا ايتمشلر وغرب جبهه‌سنده‌كی بوتون تعرضلرنده شيمدی‌يه قدر كورولديكی وجهله كونلرجه طوپجی حاضرلغی اجراسی اصولنی ترك ايده‌رك موضعی بر آتش استحضاراتندن صوكره مهم قوتلرله تعرضه كچمشلردر .

فرانسزلرده شامپانياده يكی بر تعرض اجرا ايتمشلردر . بوتعرضلرك معنا ونتيجه‌سنی كشف واستخراج ايده‌بيليرز . ايتاليانلره مهم مقدارده قوهٔ امداديه كونده‌ره‌مه‌ين ائتلاف اركان حربيه‌سی ، بالواسطه اولسون ، ايتاليان جبهه‌سنده‌كی تضييقی تخفيف مقصديله غرب جبهه‌سنده تعرضه كچيورلر . بوتعرضده واقعا ايلك آديمده آلمانلر برطاقم كويلر ضايع ايتمشلرسه‌ده ، ايشك بوقدرله قاله‌جغنه ، امثال عديده‌سی دلالتيله امين اولابيليرز . آلمانلرك غرب جبهه‌سی هرشيدن اول الستيقدر وقيريلمسی احتمالی يوقدر .

هنوز آمريقادن جدی برمعاونت كلمه‌ديكی برصيراده ، روسيه‌نك ١٨٠٠ كيلومترولق جبهه‌سنده‌كی اوردوسنك چوزولمه‌سی ، ائتلاف محافل عسكريه وسياسيه‌سنی فنا حالده دوشوندورسه‌ بريدر . كری‌يه قالان ماكدونيا ، ايتاليا وغرب جبهه‌لری مجموعی آنجق ١٥٠٠ كيلو متروداركه ، ١٨٠٠ كيلو مترولق روس - رومن جبهه‌سنك طرفمزدن تخليه‌سی وبوراده‌كی ميليونلرجه قوتك غربه نقلی تقديرده ائتلافك حالی نه اولاجغی جداً جای سؤالدر . هرشی ائتلافی ، شيمديدن بر اوزلاشمه صلحنه اجبار ايدييور . فقط آكلايه‌جقلرمی ؟

عثمانلی جبهه‌لرنده وضعيتك پك مكمل اولديغنی ، بودفعه مجلس مليده حربيه ناظری وباش قوماندان وكيلی انور پاشانك سويله‌ديكی نطقدن آكلايورز . قافقاسيه وعراق وايران جبهه‌لرنده شيمديلك برحركت بكله‌نمه‌يور . سينا جبهه‌سنده‌ده وضعيت لهمزده‌در .

[مدير : كريدی احمد ساقی] [مطبعهٔ اورخانيه]

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، علمی و ادبی غزته‌در

جلد : ٢

سنه : ٢ _ ٢٢ صفر ١٣٣٦ جمعه ایرتسی ٨ کانون اول ١٩١٧ نومرو ١٤ — ٤٥

اجمال افکار

[بولشه‌ویزم اختلالی] وعالمده افکار ترتیب سهولری وطبع یا کلشلقلری — یاپمق ، ایتمك ، ایلمك مصدرلری .

روسیه‌ده عظیم وألیم بر اختلال وانقلاب اولیور . بونی ساده‌جه بر « وقعهٔ سیاسیه » عد ایدنلر هرحالده یا کیلیرلر. خایر ! [بولشه‌ویق] لرك خروج وعصیانی منحصراً بر پولتیقه جلوه‌سی، برفرقه‌نك دیکرینی ییقمه‌سی دکلدر . بونك فکر و نظریه‌یه‌ده تعلق وار . بو انقلابده ، واقعا ، طوغریدن طوغری‌یه سائق، حرب وآنلك تولید ایتدیکی نوعانوع وکونا کون محرومیتلر، ضرورتلردر. لکن برده طولاییسیله ، بطی ، حتی تحت‌التراب سائق واردرکه اوده ، الحق ولاشك ، روسیه‌ده بر عصردن بری حاصل وحادث اولان ذهنیت - دوقتور عبداه جودتك بولدیغی کوزل بر کلمه موجبنجه - « قفا » در .

روسیه استبدادك اوز وطنی ایدی . دولت ، غیر طبیعی ، قرون وسطائی وآسیائی بر شکلده قورولمشدی . ماهیتی فتح واستیلادن بشقه برشی دکلدی . مجهولاتدن اولدیغی اوزره بو ماهیتده اولان هیآتك حیاتی آنجق استیلالری ایله دائم وقائمدر . دور استیلا هر نه صورتله اولورسه اولسون - برکره قاپاندقدن صکره هنکام انحطاط یواش یواش ویا عجالتله باشلایه بیلیر . ایشته ، موسقوف دیارنده درشت ، خشین اداره اصوللری تطبیق ایتمك لازم کلیردی که بو قوص قوجه « انپه‌ریئالیزم » یاشایه بیلسون. بناءً علیه استبداد ومطلقیت، بیوك بر هنر ومهارتله روسیه‌ده تطبیق اولنیوردی . یالکز بو استبداد هروقت کیفی دکلدی . بعضاًده عادل وعاقل شکلنی آلیوردی .

ایشته ، بو اداره ، داخلده بر عکس‌العملی موجب اولدی . هر ستمدیده‌نك ، هر حراندیشك حسیاتی غلیانه کلیوردی ، فکرلر افراطه اوغرادی . الك قیزیل سوسیالیستلر ، الك آزغین [آنارشیستلر] ،

لك قورقونج [نيهليستلر] اوراده چيقدى . آنارشى نظرياتنى دساتيره‌ازجاع ايدن مشهور «فروپوتكين» بر روس اصيلزاده‌سيدر . بنام ارباب قلمدن « تالستوى » بيله افكار جاريه ايله طبان طبانه ضد رأيلر بسلر غريب‌السيره ، لكن ذكى الصوره بيوجك بر آدمدى .

بو ذهنيتك مولدى ، القصه ، محيط سياسى واجتماعيدن بشقه برشى دكلدى .

اكر روس چارلزمى ، انكلتره تاريخنه دها زياده التفاتكار اولسه و ، مملكتك تكاملات معنويه واحتياجات حاضره‌سنى دها اى آكلاسه ، البته ، قاعدهٔ اطراحه élimination تبعيله استبدادك الڭ غدر وخشين جهتلرينى يواش يواش سوكر ، بونلرى رفع وازاله وهيجانلره ، ضربه‌لره ميدان ويرمه‌دن استحاله اداره ايدردى . لكن زمامدار صنفك منافع ماديه‌سى غايت بيوكدى . بو منافع واعتياد استبداد برده ، تكرارندن چكنميه‌لم ، بو آدملرك تاريخى هيچده تمسه‌ملرى ايشى بوزدى . روس - ژاپون محاربه‌سندن صكره فاجعهٔ اختلالك برنجى پرده‌سى اوينانه بيلدى . آره‌ده اون كسور سنه‌لك Entr'Acte اولدى . مكر ايلك پرده بر مقدمه ، بر كريزكه ايمش . بر كره چارلزم خارجاً وحرباً مغلوب اولنق كركمش كه مملكتده اصول اداره وطرز اجتماعى‌ده دكشسون ! [بولشه‌ويق] فكراً مفرط كيمسه‌لردر . لكن عنيف اولنقله برابر عفيف ومستقيمدرلر . بونلرك بتون فكرلرى بكنميه‌يز ، لكن ، اجتهادلرينه رعايت ايتمه‌مكده أليمزدن كلمز . [بولشه‌ويق] لر - فكراً - حداعظم پروغرام صاحبى سوسياليست ، اشتراك اموال وبلكه‌ده عيال طرفدارى . فطرةً صحيح‌ونددر . نقد وحقوق تصرفيه‌نك جانبدار الغاسى ، يالكز رتبه وپايه‌لرده دكل ، حتى معيشتده بيله مساواته دائر آدملردر . وضعيت حاضره ، عجبا بو افكارك حائز رواج اولماسنه امكان بخش ميدر : الجواب لا ادرى .

[بولشه‌ويق] لر يالكز استبدادى دكل ، اساساتى انكليز عنعناتى و [مونته‌سكيو] اجتهاداتى اولان اصول تمثيليه‌يى‌ده زيرو زبر ايدوب طوغريدن طوغرى‌يه (حكومت اجتماعيه) يه كيديورلر . و ، بو پروژه‌لرينك تطبيقى ايچون ، بتون روسلرك ادارهٔ سالفه‌دن بيقدقلرى براثنا ساعتى انتخاب ايتديلركه بو ، طوغريسى بر شاه اثر هنر وسياستدر . اوروپاده بر طاقم عا... مثلا ، عثمانلى قارئلرنجه مجهول اوليان دوقتور [كوستاو لوبون] وموسيو [أميل فاكه] علماً ، فناً ، و بحق سوسياليزمه سنك انداز تعريض اولمشلردى . بونلردن بشقه مخالفه ارباب وَ ادبياتى‌ده ، سوسياليزمى ، اسكيدن برى خيرپاليور ، آنك غير قابل تطبيق اولديغنى ادعا ايله ، ألده بر جيمبيز ، تناقضلرينى آريورلردى . عجبا ، سوسياليزم وآنك بروجه افراطى اولان [ماقسيماليزم] ، حقيقةً بويله سلمه‌السلام ، جف‌القلم قابل ومؤاخذه بر مسلك و مذهب ، بر مشرب و مطلبميدر ؟ خاير ! دها سوسياليزمك نه اولديغى بيلنمه‌مشدر ... بولندز . ٣٦٥ درلو بلكه دها زياده سوسياليزم وار . بونك اعظميسى ، اصغريسى [روس « مينماليست » ياخود « مينشه‌ويق »] موجوددر . صكره پولتيقه‌جى سوسياليزمى ، فيلسوف سوسياليزمى ، شاعر سوسياليزمى ، انسانيت پروزلر سوسياليزمى ، عمله سوسياليزمى الخ كبى اقسامى مشاهده اولونيور . آلمانياده ، [بيسمارق] زمانندەكى « حكومت سوسياليزمى » ايله ، اومملكتده‌كى خرده سوسياليزمى » نى اونوتميه‌لم . هنوز بو مسلك تبلر وتقرر ايتمه‌مشدر . كيم بيلير ، استقبالده ، نه شكل آله‌جق ! ذاتاً بويله شمولى مسالكك تقررينه‌ده امكان وتوان يوقدر . چونكه هر بر كره عقيدهٔ اساسيه‌يه بر يامه اورور . هيچ عقل وخياله كلمه‌ين جريانلر اولور . بالآخره ، مؤسس نقطهٔ نظرندن كلياً انحراف ايديلەرك شكل دكيشير . [بوديزم] بلك اوزاقلرده اولمقله برابر

ادعامزك بارز و نمونه‌جی بر دلیلیدر . دها یاقینلرده‌ده امثاله
افکارده ، ساحهٔ اجتماعیات واقتصادیاتده ، کرهٔ زمین تار
١٧٨٩ ده فرانسه‌دن انتشار ایدن افکار و نظر
بطائله ، لکن قطعیتله ، ملل مختلفه طرفندن بالآخره
حمله‌سی شکل ، بعض اقسامی‌ده عینیله تعمم ایتمه‌سی
ومعقول ومنطقیمی؟ اوراسی بسبتون بشقه برجهت
سزنه‌سی برقدرده غیر منطقی ومعقول بویله
هرحالده ، بوکونکی روس تشوشات
بردقت متبصرانه ایله تعقیب ایتمك مقتضیا

تدارك اولونه‌بیلیر . خلاصهٔ مقاله : عا
یخنك قید ایتدیکی الك بیوك انقلاب اولیور
یات - حریت ، مساوات ، اخوت - نصل
، تاتی باقبول ایدلمش ایسه نظریات اجتماعیه‌نك
، داخل دائرهٔ امکانده . اما ، بونلر طوغریسی
در . بعضاً منطقی ومعقول قابلیت تطبیقیه‌سی وقدر
خصائلی واردر .
میاسیه‌سنك آلتنده تحدث ایدن بوجدی تحولات فکریه‌یی
در .

حلواجی زاده

ترتیب سهولری وطبع یا

ترتیب واملا خطالرینه تصادف
تون مدنت عمرنده ، بر کلمه
زده شیمهٔ دقتك نقصاننـ
لکتمزده بر مصحح
عبا ، مملکتمزده ، ش
طا ایدیورلر ، اما
کیفیت معکوسد
صکره . .
بر اثر
حهٔ انتشا
انلرده

کلشانلری --- مکتب چوجقلری ایچون یازلمش کتابلرده ا ... ایدیورزکه صورمه‌بیلکز : درس کتابلرنده مندرج سهو اوزرینه یاکلش استعمال ایدن کیمسه‌لره تصادف اولونیور . بیلمم نه‌دند می ، بشقه اسباب طولاییسیله‌می ، یوقسه کتاب تصنیفی علمنی بیلمدیکمزدن معتی دیکیش طوتدیره‌مدیغندن‌می ؟ بویله بلایای ادبیه‌یه کرفتار اولمقده یمدی‌یه‌قدر سهودن عاری بر جلد انتشار ایتمشمی ؟ واقعا اوروپاده‌ده طا ، غربده خطا « عارضی » ، طوغری ایسه « اصل » در ؛ بزده‌ده وضـ ر .

کتابلر دیکلمیور . « بروشاژ » ك نه اولدیغی بزجه مجهولدر . جلدلر طاغیلیو مادةً پایدار اوله‌میور . حالبوکه بر انکلیز ، بر آمریقان کتابی تجلید ایدلمه‌دن او ره قونمیور . بوخصوصده آنغلو - صاقسونلر لاتینلردن وفرانسزلردن پك ایلریدر ، بو صوك زمانلرده ، پك کوزل کتابلر و رساله‌لر طبع وتجلیدینه موفق اولیورلر .

واقعا حرب حالنده ، درلو درلو محرومیتلر ایچنده ، بزده طباعت صنعتنده تکامل بکله‌مك ده ، بوندن اول‌ده ، بو خصوصده هیچ بر ترقی کوستره‌میوردق . ابوالضیا توفیق بك مرـ حومك اورجه اولمق اوزره - بر درجه‌یه‌قدر تکمله دقت ایدیوردی . تأسف اولونورکه استادك أ تعقیب ایدن اولمدی .

مطبوعاتده‌کی عدم تقیدمز و بالخاصه ارباب قلمك فصاحته رعایتکار اولمه‌ملری سجیه‌مز عدم تقیدك بر دلیلیدر . بو دردده چاره ساز اولمقلغمز لازمدر .

یاپمق ، ایتمك ، ایلمك مصدرلری . --- لسان ، حال حاضرده تکامل ایتدیکی فصاحتدن‌ده چیقیور . بوجهتی ، رفقا آره‌سنده ، الك ایی آکلایان و بناءً علیه رهاکار برعکس وجوده کتیرمك ایسته‌ین سلیمان نظیف بك افندیدر . اوت ! فرانسزجه Faire ، انکلیزجه ، آلمانجه Tun مصدرینك مقابلی اولمق اوزره ، هله بوکونلرده ، بی‌پروا ، بلا تدقیقات « یا

مصدرینی کمال اسرافله قوللانیورز . بو ، فضولیدر . Faire ماده‌سنی بعضاً « ایتمك = ایلمك » ، نادراً‌ده « یاپمق » لفظلری ایله افاده ایتمك لسانمزك عنعنه و شیوهٔ فصاحتنه موافقدر . غزته‌لرده هر کون کوردیکمز اوزره « سیاحت یاپمق » ، « تجارت یاپمق » ، « هجوم یاپمق » ، « تشبث یاپمق » طوغری دکلدر - سیاحت ایدیلر ، تجارت ایدیلر ؛ هجوم ایدیلر ، تشبث ایدیلر ؛ یاپیلماز . بالخاصه بو یاپمق مصدرینك سوء استعماله اوغرادیله‌سی ترجمه‌مزی ، یهودیلرك اسپانیولجه ویا آلمانجه‌یی - ییدیش - کبی بر Jargon حالنه افراغ ایتمك قابلیتنی حائزدر . محررلر چاله قلم یازیورلر . تأسف اولنورکه ادباده ، آز چوق ، بو جنحه‌لره مسامحه ایدیورلر . بویله کیدرسه کله‌جك سنه بانیو آلمق ، حمام آلمق ، ترام آلمق کبی غریبه‌لری‌ده شعرای زمانه‌نك طنینه‌لرنده کوره‌جکز . الله اسیرکه‌سون .

بر نقطه دها : « ایلمك » مصدری یواش یواش لسان تکلمدن چیقیور . « ایتمك » وارکن « ایلمك » ك استعمالی نابجادر ؛ تکرره مانع اولمق ایچون ، اوده نادراً ، « ایتمك » مقامنده قوللانیله‌بیلر . ایشته اوقدر .

تورکلرك منشأنه دائر

یونانی [ستر ابون] ك جغرافیاسنده اسکی تورکلره دائر وثائق تاریخیه

[کچن نسخه‌دن مابعد]

یونانیلر کندی لسانلرنجه سکیتلره بونلرك صورت تعیشلرینه نظراً بعض اسملر ویرمش اولدقلری کبی بر طاقم سکیت اقوام وقبائلك اسم مخصوصلرینی دخی آز ویا چوق تغییر ایله‌یه‌رك محافظه ایله‌مشلردر . مثلا آت اتی اکل ایدن سکیتلره (اسب خوار) ، باشلیجه سود ، پنیر و خصوصیله اکشیمش قیصراق سوتی ایله تعیش ایدنلره (شیرخوار) ، آرابه‌لرینی خانه مقامنده قوللانوب تورکجه‌ده « قانیقلی » تسمیه اولونانلره (آربه‌لی) ، یوروك و بدوی اولانلره (کوچبه) و ذراعتله مشغول اولانلره (ذراع) معنالرینی افاده ایدن یونانی ترکیبلری علم اوله‌رق استعمال ایله‌مشلردر .

سکیتلرك ملل سائره‌یه ایراث ایله‌دکلری خوف و دهشتی ایما ایله‌مك اوزره بعض سکیتلرك مردمخوار اولدقلری متواتر ایدی ؛ فقط بو اسنادك بی‌اصل و اساس اولدیغنی ستر ابون بیان ایتمکه برابر بویله بر وحشتك « کلت » لره Celtes [فرانسزلرك اجدادی اولان غالاتلر] و « ایبه‌ر » لره Ibères [اسپانیانك الك قدیم اهالیسی] دخی اسناد اولندیغنی علاوه ایلر . [کتاب ۱ صحیفه ۳۳۳] مؤلف سکیتلرك عادات و اخلاقندن بحث ایدر ایکن دائما بونلر ایله برابر « کلتلر » و « ایبر » لری دخی ذکر ایله‌یه‌رك جمله‌سنك عین اخلاقده اولدیغنی تصریح ایلرکه بو خصوص پك جالب دقتدر . بو ملتلرده بعضاً وحشت درجه‌سنه واران فرط شجاعت و بسالتی کوسترمك ایچون ستر ابون اسپانیا قطعه‌سنده شمالی ایبرلردن اولان « قانتابر » لرك Cantabres روماليلر ایله ایله‌دکلری بر محاربه‌ده قادینلرك چوجوقلرینی روماليلرك الینه دوشورمه‌مك ایچون کندی اللریله تلف ایتدکلرینی و دیکر

بر محاربه‌ده دخی پدریله والده‌سی و قرداشلرینی زنجیر اسارتده باغلی کورن بر ارکك چوجوغك پدرندن آلدیغی امر اوزرینه الینه کچن بر دمیر پارچه‌سیله آنلرك جمله‌سنی اولدوردیکنی حکایه ایلر [کتاب ۱ صحیفه ۲۷۰] .

ستراب‌ون دیرکه: « بیوروك سکیتلر طبعاً محارب وجنکاور اولدقلری حالده شقاوتدن حظ ایتمزلر و بر محاربه‌یی انجق مطلوبلری اولان مکافات و عائداتی تحصیل ایچون مجبور اولدقلری زمان یاپارلر. آنلر اراضیلرینی کندیلری زراعت ایتمه‌یوب زراعت ایتمکی آرزو ایدنلره ترك ایدرلر و بونلردن پك جزئی عائدات آلیرلر و بو عائداتی‌ده کندی احتیاجات یومیه‌لرینه کوره حساب ایده‌رك عادلانه بر صورتده تعیین و تحدید ایدرلر . » [کتاب ۲ صحیفه ٥٤] .

الك قدیم زمانلردن بری بر تورکاك مرکزی اولان اوروپا قطعه‌سنك جنوب شرق جهتنه یونانیلر « کوچوك سکیتیا » نامنی ویررلر ایدی . بو کیفیتك بزم ایچون اهمیت فوق‌العاده‌سنه‌بنی بو بابده ستراب‌ونك جغرافیاسنده موجود اولان معلومات اساسیه بروجه‌زیر درج اولونور :

(آزاق ده‌کیزی) و (قریم شبه جزیره‌سی) ایله اطراف وحوالیٔ واسعه‌سی اصل (کوچوك سکیتیا) یی تشکیل ایدر ایدی . بو اولکه‌نك جهت جنوبیه‌سنده (طور) Taure تسمیه اولونان سکیتلر اسکان ایلر ایدی . بونك ایچون قرم شبه جزیره‌سنه حالا اوروپالیلر (طورشبه‌جزیره‌سی) Guesqu ideTaurique نامنی ویریرلر. کوچوك سکیتیانك جهت جنوبیه‌سنده ساکن اولان سکیتلر اکثریتله زراع و جهت شمالیه‌سنده ساکن اولان کوچبه ایدیلر . فقط خطهٔ مذکوره مؤخراً سکیتلرك فتوحاتیله توسع ایله‌یه‌رك بالاخره (کوچوك سکیتیا) نامنك (تیراس) Tyras [یعنی دینیستر]و(ایستر) Ister [یعنی طونه] نهرلری داخل اولدیغی حالده شرق بالقانلرده کائن(ترا کیا) La Thrace [یعنی روم ایلیٔ شرقی] نك قسم اعظمنه قدر ممتد اولان اراضیٔ جسیمه‌یه شمولی اولمش ایدی . [کتاب ۲ صحیفه ۳۹] .

مقاله‌مزك بدایتنده ویریلن ایضاحاتدن اکلاشیله‌جغی اوزره برادده ذکر اولونان (طور) کلمه‌سیله (طورق) ویا (تورك) کلمه‌سنك عین معنایی افاده ایتدکلری شبهه‌سزدر .

ستراب‌ون ینه دیرکه : « (اومیر) Homère اشعارنده اوروپا (میسیین) لری Mysseins ایله برابر (ایستر) [طونه] Ister نهری سواحلیله (ترا کیا) ده الان ساکن اولان سکیت اقوامی اسملرینی‌ذکر ایدرکه بونلر میاننده (کلت) لر Celtes [فرانسزلرك اجدادی اولان غالالر] دخی بولنور .» [کتاب ۲ صحیفه ۱٤] .

کذا : (ایلیریا) Illyrie قطعه‌سی (آدریاتیك) ده‌کیزی جهتنده بولونوب سکیتلر ایله کالتلرك اراضیسنی حاوی اولان (ترا کیا) ایسه مقابل جهتده بولونه‌رق (پروپونتید)Propontide [یعنی مارماره ده‌کیزی] و(الله‌سپون) Hellespont [یعنی چناق قلعه بوغازی] ه قدر ممتداولور.» [کتاب ۲ صحیفه ٤۳] .

معلومات تاریخیهٔ مذکوره‌دن مستبان اولدیغی اوزره اسکی تورکلرك (اومیر) ك عصرندن‌مقدم یعنی لااقل اوچبیك سنه‌دنبری طونه بوینده و روم ایلیٔ شرقی جهتلرنده ساکن اولمش اولدقلری اکلاشیلیرکه او زمانلر بو حوالیده نه بولغارلر و نه‌ده اسلاولردن اثر بیله یوق ایدی .

آثار یونانیه‌یه نظراً (اوروپا سکیتیاسی) یعنی (کوچوك سکیتیا) نك حدودی بو صورتله ارائه ایلدکدن صوکره شمدی‌ده عینی آثاره نظراً (آسیا سکیتیاسی) یعنی (بویوك و شرقی سکیتیا) نك حدودینی تعیین ایلمه‌مك ایجاب ایدر .

بالجمله مؤلفين يونانيه ايله سترابونه نظرا اول اثرده آسيا قطعه سنك بوتون قسم شماليسنك سكنهٔ قديمه و اصليه سى سكيتلر اولديغى و بناءً عليه عموم سكيتيانك شمالاً بحر محيط شمالى ايله محدود بولنديغى تظاهر ايدر [كتاب ٢ صحيفه ٤٢٥] .

سترابون ديركه : « (توروس) Taurus سلسلهٔ جبالى غربدن شرقه دوغرى ممتد اولهرق بر قوشاق شكلنده آسيا قطعه سنى وسطندن ايكى يه بولر و بو صورتله برى شمالى و ديكرى جنوبى اولمق اوزره ايكى مختلف قسم وجوده كتيرير . بو قسملره يونانيلر (توروسك برى طرفى يعنى اوك طرفى) cis-taurique و (توروسك اوته طرفى ، كره طرفى) trans-taurique نامنى ويريرلر . بو سلسلهٔ جبالك عرضى اكثر نقطه لرده ٣٠٠٠ (ستاد) Stades اولوب طولنه كلنجه بو بعد و مسافه (ودوس) آطه سنك قارشيسنده آسيا ساحلندن باشلايارق هندستان ايله سكيتيانك اقصاى شرقنه قدر آسيا قطعه سنك كندى طولندن عبارت بولنور . » [كتاب ٢ صحيفه ٣٠٧] .

(توروس) Taurus ، Tauros كلمه سنك نهايتنده كى لفظ لاتين و يونان لسانلرينه مخصوص اولان بر لفظ زائد اولديغندن بولفظه حذف اولندقده توركجه (طاغ) معناسنه اولان (تور ، طور) كلمه سى قاليركه قديم جغرافيا مؤلفلرينك اكثريسيله و بو صورتله كلمات توركيه دن عبارت اولديغى پك چوق كورولور .

قديم يونانيلرك استعمال ايتمش اولدقلرى (توروس) اسم خاصنك (قافقاس) سلسلهٔ جبالنه (هيمالايا) سلسلهٔ جباله دخى شمولى وار ايدى . بالاده بيان اولنديغى اوزره (قاف) اسمى توركجه توران طاغلرينه مخصوص اولديغى حالده بعده شمديكى قافقاس طاغلرينه بو اسمى ويرمشلردر .

ديكر : « آسيا قطعه سنى ايكى يه تقسيم ايدن (توروس) سلسلهٔ جبالى (پمفيليا) Pamphylie [يعنى انطاليه] طاغلرندن باشلايارق هندستان و سكيتيا قطعه لرينى تحديد ايدن (شرق دكيزى) يعنى بحر محيط هندى يه بحر محيط كبيره قدر ممتد اولور . » [كتاب ١ صحيفه ١٠٦] .

ديكر : « (توروس) سلسلهٔ جبالى بوتون آسيا قطعه سنى قطع ايله رك هندستان ايله سكيتيا آراسندن (شرق دكيزى) نه منتهى اولور . » [كتاب ١ صحيفه ١٠٣] .

بو عبارهلرده ذكر اولنوب شرقاً سكيتيايى تحديد ايدن (شرق دكيزى) شبهه سز قسم تاتارستانى شرقاً تحديد ايدن دكيز يعنى بحر محيط كبيردر .

كذا : « (شرق سكيتلرى) [يعنى آسيا سكيتلرى] ناميله ياد اولونان قبائل بحر خزردن (شرق دكيزى) سواحلنه و هندستان حدودينه قدر ممتد اولان اراضيده ساكندرلر » [كتاب ١ صحيفه ١٨٧ ؛ كتاب ٢ صحيفه ٣٨٧ ، ٤٧٩ ، ٤٢٥ ، ٤٤١] .

معلومات معروضه دن (آسيا سكيتياسى) نك شرقاً بحر محيط كبير ، غرباً بحر خزر ، جنوب شرقى جهتندن هندستان ايله محدود اولديغى آكلاشيلير . سترابونك جلد ٢ و ٢١٠ نجى صحيفه سنده بحر خزر ايله قره دكيز بيننده دخى سكيتلرك ساكن اولدقلرى محرر اولديغنه نظراً قطعهٔ مذكوره نك جنوب غربى جهتندن قافقاسيه سلسلهٔ جباليه محدود اولديغى تعيين اولنور . قطعهٔ مذكوره نك بحر خزر ايله هندستان آراسنده يعنى تركستان جهتنده كى حدود جنوبيه سى صورت قطعيه ده تعيين و تحديد ايدلمه مش اولديغندن بو جهتدن بعده بحث اولنه جقدر .

متقاعد ركان حربيه فريقى
انور

غزل

موقوف ایکن شعرلرم ای مهلقا سکا ،
هرکون تفکر ایلر ایکن مطلقا سنی ،

بر دفعه اولدی ، آکلیورم ، تمامًا سکا :
چوقدن ترنم ایتمدم ای دلربا ، سنی .

چیقماز خیال و سانحهٔ بی بها سکا
فوق الخیال و سانحه کورمش دها ، بنی .

چیقمازکن اقتدار دها آشنا سکا
بن هانکی اقتدار ایله ایتسهم ثنا ، سنی .

حیران ، سماده مهر وفا و حیا سکا ،
تعقیب ایدر زمینده ده نور و ضیا ، سنی ،

شیرا شیر شفقتی ایتمش غدا سکا ،
آغوش کهکشانده بویوتمش خدا ، سنی ؛

کهوارهده ستارهٔ صبح و مسا سکا ،
تهزیز ایدر ملائك نور اكتسا ، سنی ؛

اولمش شفقده دایهٔ شفقت ، سما سکا
انظار کبریا کوزه‌تیر دائما سنی .

اولسون فدا ، بو حسلرم اولسون هبا سکا ،
اولسون شعرلرم سنی ، سرتاپا ، سنی .

ثالثه عالی

يولجى

. . . سن كه ساحلده گزه‌ن قيزلرك أك صولغونيسك ،
اخروى بلده كه صوك يولجى دونه‌ركن بنى آك ! ـ

كولويوردك قايالقلردن اينه‌ركن بكا سن ،
بن كه هر كولكه‌نك عكس ايتديكى بر غملى صويم .
هر كون آلتنده زهردن آجى روزكارلر أسه‌ن
غربت آقشاملرينك باغرى يانيق يولجيسى‌يم . . .

بر خزان آقشامى قيرلرده اونوتدم نيمى ،
بلوكدى قلبمده بوتون ماتمى بر سيسلى قيشك ،
كيجه يوللرده براقدم قيريلان ده‌كنكمى ،
رهبرم يوق، بنى دوندورمه يولدن، صاريشين !

أريه‌ن روحمى يورغون باقيشك دولدورسون ،
قوملر اوستنده گزه‌ن سوكيلى قيز ، نره‌ده يوواك ؟
سن كه ساحلده گزه‌ن قيزلرك أك صولغونيسك ،
اخروى بلده كه صوك يولجى دونه‌ركن بنى آك ! . .

— مهردار : مارت ، ۹۱۷ —

فاروق نافذ

وه‌نيزه‌لوس و حكومتى

[كچن نسخه‌دن مابعد]

بوحرب عالم شمول قوپديغى زمان ، [وه‌نيزه‌لوس] ، رؤياسنده بيله كوره‌مديكى موفقيات عظيمهٔ ماديه وسياسيه‌نك مكافاتى اوله‌رق يونانستان حكومتنك باش وكالتى موقعنى، بتون نفوذ وقوتيله اشغال ايديوردى . سببنى بيله‌ميز ، فقط حربك بدايتنده ، اشتراك ايتمسى تكليفى واقع اولمديغى ايچون ، يونانستان ، [وه‌نيزه‌لوس] ك يكى برايجادى اوله‌رق ، ائتلافه قارشو « خيرخواهانه بر بى‌طرفلق » اعلان ايتدى . فرانسه وانكلتره، حقوق دول لغتنه يكى داخل اولان بو تعبير تحبيدن بالاستفاده [بوزجه آطه] يى ، [ساقز آى ، [مدللى] ، يى اشغال واملرينه بر متكاى متين اتخاذ ايتديلر . انكلتره سياستنك برمتملى مقامنده اولان [وه‌نيزه‌لوس] ، ۱۹۱۵ سنه‌سنده يونانستانى ، چناق قلعه تعرضنه سوق ايتمكه صوك درجه چاليشمدى ايسه‌ده قرال [قوسطنطين] ك فعلى مخالفتى اوزرينه مقصدينه نائل اوله‌مدى . مجلس مبعوثانك فسخى و [وه‌نيزه‌لوس] ك سقوطى اوزرينه موقع اقتداره كلن

[غوناریس] ، ائتلافك هیچ‌ده خوشنه کیتمدی . واقعا خارجیه ناظری [زوغرافوس] ه ائتلاف طرفندن ، اوسنه‌نك نیسانننده تبلیغ اولنان نوطه‌ده یونانستانك ائتلاف لهنه اوله‌رق حربه اشتراکی حالنده «مقدما ترکیا اراضیسندن موعود اولان اقسامك ویریله‌جکی» وعدی تکرار ایدیلیورایدیسه‌ده [غوناریس] قابینه‌سی ، اساساً بعض تأمینات قویه طلبنه قالقیشدیغندن ، زمرهٔ ائتلاف یونانستاندن پك زیاده شبهه ایتمکه باشلامشدی . حتی یونانستانك توضیح مطالب وتشریح تصورات مقصدیله ویردیکی نوطه‌بیله جوابسز قالدی . ائتلافك بو وضعیتی اکلاشیلیوردی : چونکه قواله وحوالیسنی وعد ایده‌رك بلغارستانی کندی طرفنه چکمك ایستیوردی . یونان ارکان حربیه‌سی هیئتنك چناق‌قلعه تعرضنك مطلقا برهزیمت قطعیه‌یه منجر اوله‌جغنی درپیش ایتمش اولدیغنی کورن کریدلی سرکرده ، کندی واسطهٔ نشر افکاری اولان غزته‌لر ایله ، آرتق حرب طرفداری اولمدیغنی اعلان ایده‌رك ۱۹۱۵ نیسانده انتخاباته اشتراك ایتمش ، بوپروغرامنه قاپیلان اهالینك اکثریت آراسنی قزانمش ، تکرار موقع اقتداره کلمش ایدی . او سنه‌نك ایلولنده [وه‌نیزه‌لوس] ، مقصد اساسیسنی تعقیب ضمننده ، بلغارستانك سفربرلکنی بهانه ایده‌رك یونانستانده دخی سفربرلك اعلانی حقنده قرالدن بر اراده قوپارمغه موفق اولدی . عینی زمانده موقعنی سوء استعمال ایده‌رك - یونان مجلس ملیسنك وقرال (قوسطنطین) ك هیچ خبری اولمقسزین - کیزلیجه سلانیکه عسکر چیقارمغه ائتلافی دعوت ایتدی . غریبدرکه ایش میدانه چیقنجه ، کریدلی ، بو حقیقتی حضور مجلسده انکار وباش وکیل صفتیله یونان قانون اساسیسنه مخالف اولان بو حرکته جسارت ایده‌میه‌جکنی ادعا ایتدیکی حالده ، بالآخره - عادت قدیمه‌سی وجهله - علم بغی وعصیانی قالدیرنجه ، کندی واسطهٔ نشر افکاری اولان [کیریقس] غزته‌سنك ۲۶ مایس ۱۹۱۶ تاریخلی نسخه‌سنده ، «ائتلافه یالکز سلانیکه عسکر چیقارمسنی تکلیف دکل ، کندی سیاست شخصیه‌سنی تعقیب مقصدیله ، بو خصوصی مصرانه طلب واسترحام» ایتدیکنی بیان واعلاندن چکنمدی . بوندن مقصدی ، یونانستانی ترکیا علیهنه حربه سوق ایتمکدن بشقه بر شی دکل ایدی .

قانون اساسی‌یه مخالف اوله‌رق ارتکاب ایتدیکی حرکت ، وملت مجلسی حضورنده اوینادیغی ایکی یوزلی سیاست [وه‌نیزه‌لوس] ی استعفایه مجبور ایتدی [تشرین ثانی ۱۹۱۵] . فقط کندینی حقلی کوسترمك ایچون قرالك نفوذ شخصیسنه مخالف اولدیغنی و بوندن طولایی انتخاباته اشتراك ایتمیه‌جکنی غایت پرده‌بیرونانه یازلمش بر بیاننامه ایله خلقه بیلدیردی . کانون اولده اجرا ایدیلن انتخابات نتیجه‌سنده رأس کاره کلن فرقه یونانستانی مشکل بر وضعیتده بولمش وشوقدرکه بی طرف قاله‌جغنی کمال متانتله بیان ایتمش ایدی . بوراده طورهلم . چونکه یونانستانك اصل مذبذب سیاستی ، [وه‌نیزه‌لوس] ك تأثیرات مشئومهٔ لاتحصاسی بو صفحه‌دن صوکره باشلایور . بز ، حسیاته قاپیلمامق ایچون ، «کشی اقراریله الزام اولنور» دستور شرعیسنه اتباعاً ، قوجه کریدلینك اوینادیغی دوللری ، دوش احتراصاتنه یوکلندیکی او بار عظیم مسئولیتك درجه‌سنی کندی نطقلریله تبیینه چالیشه‌جغز . ۱۹۱۷ سنه‌سی آغستوسنك یکرمی بشنده یونان مجلس مبعوثاننده ، ائتلاف زمره‌سنك حرکات تحکمانه‌سنه قارشو باشلایان بر مناقشهٔ سیاسیه ، [وه‌نیزه‌لوس] ی ، قراله خطاباً ۱۹۱۵ سنه‌سی آغستوسنده یازدیغی مکتوبی اشاعه‌یه مجبور ایتدی . مکر وحیله‌یه پك پارلاق بر نمونه اولان بو مکتوبده شویله دینیوردی : « ذات حشمتپناهیلری ایله انکلتره قرالی آره‌سنده تعاطی بیوریلان تلغرافنامه‌لردن و مساعدهٔ قرالی‌یه استناداً ائتلاف دولتلری سفراسنه طرفمدن واقع اولان بیاناتدن

صوكره ، بوكون انكلتره سفيرينك مراجعتی اوزرينه تركيا طرفندن دوچار تعرض اولدقجه يونانستانك
حربه اشتراكدن امتناع ايده‌جكی حقنده بياناتده بولنمغزه احتمال ويرهميورم ...

«اساساً وهر درلو احتمالاته بناءً تركيايه قارشو محاربه‌يه كيريشمكدن امتناع ايتمك، حربدن مصون
قالمق دكل ، اونی برمدت موقته ايچون تأخيردن باشقه بر نتيجه ويرمز . بو ايسه منافع مليه‌مزه
مخالفدر . چونكه دول مركزيه‌نك حربده موفق اولدقلری ايسه اولسون ، انكلتره‌نك بولنديغی زمره
هر حالده شرقده تفوق ايده‌جكدر . ذات حشمتپناهيلرينی تردده سوق ايدن علتك تركيايه حرب
آچمقله آلمانيانك مرضيسنه مخالف حركت ايتمك كيفيتی اولديغنه ذاهب اولیورم . يونانلیلق عالمنك
اك بيوك دشمنی اولان [تركيا]يه مهمات، پاره، سلاح ويرن آلمانيايه نيچون بوقدر حرمتكار اولمغه
يونانستانه وجود ويرمش اولان دولتلره قارشو بوقدر لاقيدی نه‌دندر؟. حشمتمآب! بوكون تركيا
عليهنه ائتلاف مثلث طرفندن اجرا ايديله‌جك حركات حربيه‌يه يونانستانك اشتراك ايتمسی ايچون درميان
ايتديكم شرطلك كه - بلغارستانك‌ده اشتراكی ويا خود بی‌طرفلغيدر - تحقق كيفيتی پك كوچدر . مقام
حكمدارئ ايله مسئول وكلامی آره‌سنده وجودی لازم اولان آهنك واتحادك حصولنی تسهيل قصديله
مأموريتمدن عفو بيورلمغمی استرحام وذات حشمتپناهيلرينه قارشو بسلديكم صداقتی تأييد ايدرم.»

بو استعفانامه ايله [وه‌نيزه‌لوس] ايكی ايشی بردن كورمش اوليور : قرالی، ملتك منافعنه بحق خادم
اولمامقله اتهام ، كنديسنی يونانستانك يكانه خلاصكاری اوله‌رق عوامه تقديم !

كريدلی سياسينك اويناديغی روللری تعداده قالقيشمقسزين ديه‌لم كه، او، عثمانلی، جزيره‌ی
تحكم مغفلی سايه‌سنده تخيل ايتديكندن فضله بر درجه‌ده غايه‌سنه واصل اولمش، يونانستانی آوروپه‌ده
آله‌رق ، اساسات مشروطيتی نظر احترامندن پك اوزاق طوته‌رق! مملكتی ايكی‌يه آيرمش، قرالی
مجبور استعفا ايتمش ايدی .

۱۹۱۷ سنه‌سی آغستوسنك يكرمی آلتيسنده يونانستانك حاكم يكانه‌سی موقعنده اولديغی حالده
مجلس مبعوثانده ايراد ايتديكی اوزون نطق كوستريوركه [وه‌نيزه‌لوس] ، [غلادستون] دن آكشيجه
قالمه‌مق شرطيله ، عالم اسلام وعثمانيلك اك مدهش دشمنلرندندر . چناق قلعه تعرضنه مانع اولان
يونان قراليله اركان حربيه هيئتنه قارشو نيجه مقدس اتهاماتده بولندقدن صكره مكار سياسی مذكور
نطقنده شو صورتله اداره لسان ايديور : «افنديلر ! اكر طرفمدن ترتيب ايديلن خط حركت
وسياست آچيق قپالی مانعه‌لره معروض قالمه‌مش ايدی ، يونان زرداري ۱۹۱٥ سنه‌سی شباطنك
اواخرندن اول كاليبولی شبه جزيره‌سنده بولنه‌جق ، اكر دها بر اردو كوندرلمش اولسه ايدی ،
اون اون بش كون صوكره او اردو استانبوله كيرمش اوله‌جق ايدی ! آنجق سابق قرال و اركان
حربيه هيئتی چناق قلعه سفرينه اشتراك ايتمك ايستمديلر ، حتی بو مسئله‌ی تدقيق وتعمقله مشغول
ايدی . اكر پلانمزی كيزلی طوته‌بيلسه‌ك ، حديثك ، آنيقجه مرتب سياستمزی تعقيب ايده‌بيلسه‌ك ،
بر كون يونان عسكرلری آرتيرمزين كاليبولی‌يی ضبط ايتمش وبونكله - صلحك عقدی امكانی بوقه
اولديغی تقديرده - مطلقا تركيانی صلح طلبنه اجبار ايتمش اوله‌جقلردی . يونانيلغك بوندن نه‌سونه
استفاده‌لر تأمين ايتمش اوله‌جغنی تصور ايده‌بيليرسكز : تركيا، يونانستانك شو سياستی اوزرينه
حال پريشانی‌يه دوچار اوله‌جق ايدی ، روسيه ايسه دكزدن مهمات آله‌جق ولوازم حربيه فقدانی
حسبيله ۱۹۱٦ ده معروض قالديغی هجومدن مصون بولونه‌جق ايدی . ساحۀ سياسياتده بوقدر
موفقيتلره مظهر اولان يونانستان ايچون عجبا او وقت آسيای صغراده ايستديكنی آلمق پك قولای

... منی ایدیلر ؛ فقط ؛ چناق قلعه تعرضنك عقیم قالمسی اوزرینه ، یونانستانی بوقلا کیته سو- زه‌نك گلدن یونانیلر ، کندیلرینه « متخصص » عنوانی ویریورلر . فقط آلدانیورلر . بو سفری ... بر ایکن داخل اولدیغی نتائجی دکل ، یونانستان اشتراك ایله ایدی نه عظیم وطن آوز ... آلینیر ... دوشونمك لازمدر . ایکی بالقان حکومتی ... برلکده ترکیایه قارشو ... دیغم شو بمعناف اولان ... ژاپونیایه‌یی ... کرده یونانلیلرك ... یونانستان حربه اشتراك ایتمه‌مش اوله‌ایدی ترکیا مطلقا دیکرلرینه غلبه چالاجق ایدی ..

بو کرینی سیاسیتك کلامیاتنی بوراده طوپلارکن خاطرمزه بر سؤال کلدی : عجبا [وه‌نیزه‌لوس] ترکلرده طوغمش اوله ایدی ، [قیروم وەل] ك بیلمم قاچنجی شرالخلفی اولمازمی ایدی؟

دعوی وکیلی معلم کریدی

احمد ثانی

نمسه و مجار

[مابعد]

آوستریا حکومتی آز آلمان اهالیه وچوق غیر آلمان تبعه‌یه مالك اولدیغندن ، من‌القدیم ، طوپلو بولونمق ، پك اوزاقلره کیدمه‌مك مجبوریتنده ایدی . ترکلر نمسه‌نك بو خصوصیتدن استفاده ایده‌بیلیرلردی . شرقی آوروپانك وسطه قریب اقسامی ، سهولتله ، آوستریا نفوذینه ترك ایدیلیر ، شرق اقصاده ، قره‌دکیزك بتون سواحلنده ، [اوزی] و [طورله] و [تن] حوالیسنده ، حتی [وولغا] قیبلرنده ترکلر تزیید شوکت چاره‌لرینی بولورلردی . آوستریا ایله مخاصماتمز ایسه هم بیهوده سفرلری استلزام ایدییورمش ، هم ده حکومت عثمانیه‌یه اصل ابراز فعالیت ایده‌بیله‌جکی ساحه‌لری اونوتدیرمشدر .

آوستریانك خصوصیت تشکلی آنك روسیه کبی ، ترکیه کبی مرکزندن پك اوزاق یرلره کیتمسنه مانعدر . بو حکمته مبنیدر که صوك زمانلرده هردولت آوروپا خارجنده مستعمره ایدنمکه باشلادیغی وقت آوستریا اصلا بویله بر پولتیقه اختیار ایتمه‌مش و [پور آرتور] ك روسیه جانبندن استیلاسندن صکره هردولت معظمه چینده بریر ایندیکی حالده ویانه قابینه‌سی بو فرصتدن ده استفاده ایتمه‌یی ایسته‌مه‌مشدر . بناءً علیه اتساع پولتیقه‌سی اتخاذنده آوستریا بزه تاریخده رقیب اولمازدی . آنك مرکز اشتغالاتی (صادووایه قدر) غرب ، آلمانیا ، آلمانیا - هه‌گه‌مونیاسی ایدی . [بیزمارق] بو حقیقتی ایجه کشف ایتدیکندن ویانه قابینه‌سنك کوزینی شرقه توجیه ایتدی و بوندن [درانغ ناخ اوستن] Drang nach osten پولتیقه‌سی چیقدی .

وقتیله ایکی ساحهٔ توسع وانکشاف واردی : شرق ، غرب . بو ساحه‌لر اوقدر واسع ایدی که ایکی بیوك دولت منافعی اصلا تصادم ایتمه‌دن منکشف اوله‌بیلیردی . قارپاتلردن ابری طرفی [موراویا] ...

و [بوهه‌میا] سلاسل جبالنك ماوراسی هرنقطهٔ نظردن هابسبورغلرك ارائهٔ شان وشوكت ایتمزینه، بالقان شبه جزیره‌سی ویا آناطولیدن دها مساعددر . بونك كبی آذربایجان ، ایران ، توران ، حتی شمدی یكی روسیه تلقیب اولونان ممالك ، قافقاسیا تركلری ایچون ابراز فعالیته مثلا خروتلفدن ، اردلدن دها مساعددی . آوستریا ، آلمان قونفه‌ده راسیونك ایچنده ، هرحالده ، دها چوق ایش كوره‌بیلیردی . عثمانلیلرده ، بونك كبی ، قریمك شمالنده ، [تن] ك جنوبنده ، عرفك ماوراسنده تركلشدیره‌جك برچوق عناصر بوله‌بیلیرلردی . آوستریا - ترك غوغالری بلكه ، برنجی عصرده كرده آوستریانك ضعیف بر حالده بولونه‌رق پروسیا طرفندن آلمانیادن طردینه باعث اولدیغی كبی شیئی بی‌معنی محاربه‌لر تركلرك شرقده نائل اوله‌بیله‌جكلری فیوضاته مانع اولمشدر .

مكرراً سویلیه‌یم : قانونی زماندن بری توالی ایدن اسفارك لزومسزلغنه ، سلیمان اول عهدی رجالنك یاكلش بر پولتیقه طوتدیغنه اك بیوك دلیل ایكی بچق عصردن بری مرحله مرحله جنوب مواقعی براقمقلغمز وخائب وخاسر أوروپادن دونمكلكمزدر .

*

* *

میلادك ۸۹٤ تاریخلرینه ، یعنی مختلف ترك وتركمنلرك ملك رومه استیلارندن تقریباً بر عصر اول ، Ungri ,Ugri 'Uhri یاخود wengri دنیلن تورانی ، یعنی [فین] وتاتار قبائلندن اولان [هونغروا] ویامجارلر سابق‌روماك [پانونیا] ایالتنك شمال و [داچیا] ایالتنك شرق وا كرمانیانك جنوب شرقی اقسامنه یرلشمشلردر . بوحوالی سكنه‌سی ، وقتیله ، رومانك مهاجماتنه قهرمانجه كوكس كرمشلر ایسه‌ده عاقبت مملكتلرینی ترك ایتمشلردی . مجارلردن اول ینه اسیائی‌الاصل اولان [غوطلر] ۲۷۵ ده ، [واندالار] ۳۵۷ ده [هونلر] ، ۴۰۷ ده ، [كه‌پیدلر] ۵۰۰ ده ، [لومبردلر] ۵٦۷ ده ، [آوارلر] ۵٦۸ ده مجارستانه صاحب اولمشلر وشوصوك مستولیلر ۷۹۹ ده [شارلمانی] ده مغلوب اولدقلرندن بو مملكت بو حكمداره انتقال ایتمشدر . اوننجی قرن میلادینك بدایتنده بتون مملكت [اونغار] سركرده‌سی [آلموس] Almos ایله اوغلی [آرپاد] Arpad ك حكمی آلتنده ایدی . بوصوك حكمدار ایله خلفلرینك عهده‌لرنده مجارلر آوستریایی ، [باویه‌را] یی تاراج ایدرك ونه‌دیكه یاقلاشدیلر . [آرپاد] ك اوغلی [سولطان] Soltan ك هنگام حكومتنده آلمانیا ایچون ... اجرا ایدلدی . ۹۷۲ ده مجارستان دوقه‌سی [كه‌یزا] Geysa نصرانیتی قبول ایتدی ومخدومی برنجی [ستفان] - كه مقدس عنوانی حائزدر (سنه ۱۰۰۰) دیانت جدیده‌نك بتون مملكتده انتشارینه خدمت ایتمشدر . بو غیرتنه مكافات اولق اوزره پاپا ایكنجی [سیلوه‌سترو] ستفانه [آپوستولیق مجار قرالی] عنوانی ویرمشدر . - آپوستولیق - (حواریونه مضاف) دیمكدر . كذلك - بالآخره پك شهرت بولان و [سنت أتیه‌ن] تاجی دنیلن - برده اكلیل بخش ایتمشدر . [ستفان] مملكتی [قومیتات] دنیلن سنجاقلره تقسیم ، قوانین تنظیم ایتمش ، اسلافنی تدبیر ایدرك بولغارستان ایله اردلی آلمشدر . بوندن صكره مجارستانده برچوق امرا وحكمدارانی تعقیب ایدن وارنه محاربه‌مزه قدر انكروسده حكمدارلر كبی خاندانلرده دكشمشدر . Anjou ، [آنژو] ، [لوكسنبورغ] ، آوستریا - هابسبورغ ، [ژاژه‌للون] ، تكرار آوستریا خاندانلری قائد تخت حكومت اولمشلردر . ۱٤٤٤ ده وارنه ملحمهٔ عظماسنده له قرالی اوچنجی [لادیسلاس] اولنجه اختلافات عائلویه برطرف اولمش وبتون مجارلر [هونیادی یانوش] ك تحت وصایتنده اولمق اوزره

بشنجی [لادیسلاس]ای قرال طانیمشلردر. [قرال کلمه‌سی مجارجه‌در. بعض سلاولر بو لفظی «قرول» شکلنده آلمشلردر .] بو پادشاه ذریتسز ئولدیکندن [هونیادی] نك اوغلی [ماتیاس قوروه‌ن] ١٤٥٨ ده قراللغه انتخاب اولونمشدر. اوده بلا ولد وفات ایتدیکندن طول قالان زوجه‌سی [سجلیا] قرالنك قیزی [به آتریس] ، بوهمیا قرالی ولهستان قرالنك مخدومی اولان ایکنجی [لادیسلاس]ای سلطنته انتخاب ایتدیره‌رك آنکله أولنمشدر . آره‌لرنده سریعاً طلاق وقوعبولقله [لادیسلاس] Foix [فوآ] خاندانندن بر قیز آلمشدر . بو ازدواجدن تاریخ عثمانی‌یی وفاتیله پك زیاده اشغال ایدن ایکنجی [لوئی] دنیایه کلیور؛ ومجارستان کاملا ممالك عثمانیه‌یه الحاق ایدیلیور . بوقرال ١٥٢٦ ده بزمله اولان [مهاج] محاربه‌سنده ئولمشدر . [آن] ك بالآخره آلمانیا ـ آوستریا ایمپراطوری اولان برنجی [فردیناند] ایله ازدواجندن طولایی مجارستان تاجنك وراثتی ، تاریخی خیلی اشغال ایتمشدر. بوندن ترکلرله و [یانوش زاپولسقی] Zapolski ایله اولان مجادلات سرزدهٔ ظهور اولمشدر.

بوندن صکره بوقاریده بحث ایتدیکمز [قارلوفجه] معاهده‌سی امضالنه‌رق آوستریا وترکیه آره‌سنده مجار مسئله‌سی موقةً حل ایدیلیور . ١٥٢٥ ده برنجی [فردیناند] دن بری آوستریا ومجارستان حکمدارلری مجار قراللغی‌ده احراز ایتمش بولنیورلر . ١٧٣٩ بلغراد معاهده‌سی ترکلرله اولان ایشلری بر آز دها دوزلتمشدر . مشهور [ماریا ـ ته‌ره‌زا] زماننده اینکروس الکاسنده خیلی اصلاحاته تشبث ایدلمشدر . مشارالیهانك اخلافی مجارستانی آلمانلشدیرمق ایستدکلرندن نمسه‌لیلر ایله اختلافات ظهور ایتمشدر. برنجی [فرانسوا] استبداد ومطلقیته کرمی‌ویردیکندن افتراق‌پرستی مجارستانده پك زیاده رواج بولمشدر . [مه‌ته‌رنیخ] عادتا یانغینه یاغ دوکمشدر . ایشته اوزمانلر [قوشوت] کبی بعض وطن پرورلر چیقه‌رق مملکت وملتك حریت واستقلالی حقنده مجاهداتده بولونمشلردر . یوقاریده سویلدیکمز وجه اوزره بتون بواستبداد ١٨٤٨ اختلالنه منجر اولمشدر. او هنکامده [مه‌ته‌رنیخ] ك طرز حکومت کبی نفوذی‌ده منهدم اولدیغندن پشته‌دن ویانه‌یه کیدن برهیئت مبعوثه مطالبات احرارانه‌سنده موفق اولمشدر . مخالفیندن قونت [لوئی باتیان‌یی] Batthyanyi ایلك دفعه اولمق اوزره بر مجار قابینه‌سی تشکیلنه مأمور ایدلمشدر . اوزماندن بری مجارستان اکتساب رشد ایله ادارةً یواش یواش ویانه حکومتندن آیرلغه چالیشیور . مجارلر نمسه‌لیلردن ظلم کوردکاری کبی کندی اداره‌لری آلتنده بولنان خروات، صرب، اولاح اقوامنه‌ده ظلم ایتمشلردر . تفصیلاتنی (حقوق دول) ده ویردیکم اوزره خروات [بان] ی [یه‌لاجیچ] مجار اعتسافنه قارشی ـ آوستریا همت و معاونتیله ـ سل سیف ایدرك پشته قپولرینه قدر طایانمشدر . الحالة هذه خرواتلق و اسقلاونیالك استقلال داخلیسی ، نوعما مجلس مبعوثانی وار ایسه‌ده اردل اولاحلرینك وآلمانلرینك مختاریتلری یوقدر . داخلی منازعات اوزرینه مجارلر و صرب ـ خرواتلر آره‌سنده محاربهٔ مدنیه وقوعبولدی و (کانون‌اول ١٨٤٨) ایمپراطور [فرانسوازژوزه‌ف] ك جلوسنده نمسه ایله مجار آره‌سنده محاربه ظهور ایتدی . اوچ سنه مجارستان قهرمانجه طایاندی عظیم مظفریتلره نائل اولدی. فقط روسیه ایله آوستریا اتفاق ایتدکلرندن مجارلر قوای متفقه‌یه قارشی کله‌مدیلر . [سولفه‌رینو] و [صادووا] هزیمتلرندن صکره آوستریا ، یواش یواش ، حقوق مغصوبه‌سنی مجارستانه اعاده ایتدی . مجارلر تورانی الاصل اولدقلری حالده قوتلی قاتولیکدرلر . بو اعتبارله مسلمانلغه داخل اولان ترکلرله قدیماً خیلی رقابتده بولونمشلردی. لکن صولدعصرلرده

ملتینك مقدراتی بتون بتون آیرلدیغندن و مجارستانده بر تعصب ملی حاصل اولدیغندن مجار اولمیانلر فوق‌العاده فنا کورلمش و تورانی قرداش اولان ترك خیلی سه‌ولمشدر .

مجارلر پك مستعد برقوم اولمقله برابر آلمانلره نسبتله بردرجه کریدرلر . آنلر قدر ده چالیشقان دکلدرلر . لسانلری ـ خصوصیله ترکیب نحوی اعتباریله ـ ترکجه‌یه بکزه‌ر . کلمات اصیله‌یی محافظه ایله اساسی اك آز مختل اولان لسان مجارجه‌در . [مجار] ، مجارجه ، [ماغار] شکلنده تلفظ اولنور . مجارستانه [ماغاروصاغ] Magyar - Orszag دینور . صرب صندیغی محاربه‌سندن بوسنه‌نك سنهٔ الحاقی اولان [۱۹۰۸] ه قدر هر ایکی دولتك تاریخنده مشترك صحائف واردر .

جلال نوری

هفته‌لق تاریخ حرب وسیاست

[۲۸ تشرین ثانی ۱۹۱۷]

بو هفته ، بشریت ایچون بر آفت عظما ماهیتنی آلان حرب عمومینك عن قریب نهایت بولاجغنه دائر حادثات وأماراتله دولیدر. کچن نسخه‌مزده بحث ایتدیکمز روسیه‌نك متارکه وصلح تکلیفنی تأیید ایتدی .

(بولشه‌ویکی) لرك (اهالی قومیسرلری مجلسی) عنوانلی طاشیان قابینه‌سی طرفندن متارکه امرینی اصغا ایتمه‌ین جنرال (دوخونین) یرینه باش قوماندان تعیین ایدیلن کوچوك ضابط (قیریله‌نقو) نك امریله ، روس اوردولری قوماندانلری قارشیلرنده‌کی آلمان وآوستریا اوردولریله بالمذاکره درحال متارکه عقد ایتدیلر وآیك ۲۸ ندن اعتباراً قاره‌نکزدن بالطقه‌قدر اولان جبهه‌ده سلاحلر ترك ایدلدی .

متعاقباً روسیه بوتون دول محاصمه‌یه خطاباً تلسز تلغرافله بر صلح بیاننامه‌سی نشر وتبلیغ ایتدی . بیطرف دولتلره‌ده تبلیغ أیدیلن بو صلح بیاننامه‌سنده ، روسیه حکومتی درحال یعنی ۱ کانون اول تاریخنه قدر صلح مذاکراتنه باشلاماسنی حکومتلره ، اوردولره ، بورژوازی‌یه واهالی وعمله‌یه تکلیف ایدییور ، واکر متفقلری بونی قبول ایتمزلرسه کندیسنك مذاکراته کیریشه‌رك سریع بر صلح عقد ایده‌جکنی بیلدیرییوردی .

بو بیاننامه اتفاق مربع دولتلری طرفندن تلقی بالقبول ایدلدی . آلمانیا باش وکیلی پرنسیمت قونت (هه‌رتلینغ) کرك مسائل داخلیه‌یه وکرك مسائل خارجیه‌یه دائر ایراد ایتدیکی نطقده آلمانیانك مذاکراته کیریشمکه مع‌الممنونیه آماده اولدیغنی سویله‌دیکی کبی ، خارجیه ناظری فون (کوهلمان) ده دیکر بر نطقده بونی تأیید ایتدی . آوستریا باش وکیلی‌ده بو طرزده بیاناتده بولوندی ، کذلك بولغارستان باش وکیلی‌ده صوبرانیه‌ده عین مألی تکرارلایه‌رق دوبریجه ، موراوا وماکدونیا کبی یرلرك بولغارستانه الحاقیله بولغار اتحادی موقع فعله چیقارلمق اساسنه مستند بر صلحه آماده اولدیغنی سویله‌دی .

متعاقباً ، مجلس مبعوثان عثمانیه‌نك آلتی اوچنجی مصادف جلسه‌سنده خارجیه ناظری احمد نسیـ
بك ، روس حکومتی طرفندن (لەنین) و (تروچکی) امضالریله همان مذاکرات صلحیه‌یه ابتد
ایدلمسی تکلیفی اوکننده بولونیلارق ؛ کرك متارکهٔ عمومیه‌یه وکرك صلح مذاکراتنه حاضراولدیغمز
بیلدیردیکمزی سویله‌دی . وه‌چارلغك فتوحاتجویانه سیاستنی رد ، خفی معاهده‌لری متنفرانه نشرایله
، بوصورتله حیثیت واستقلال وتمامیت ملکیه‌مزه رعایتکار اولمق ایسته‌ین روس حکومتیله متـار
ومصالحه مذاکراتنه کیریشمه‌مزده برمانع اولمادیغنی » ومرخصلریمزك تعیین اولوندیغنی بیان ایتدی
متعاقبـاً مبعوث صلاح جیمجوز بك سوز آلارق « هرچه باد آد » بر صلح عقـدی طلبنـ
بولوندیغندن ، آیدین مبعوثی ولی بك ، وحدت واستقلال ملیمزه خلل کلمه‌مك ، دشمن پای استیلا
آلتنده‌کی اقسام ممالکمز تخلیص ایدلمك شرطیله صلح ایده‌بیله‌جکمزی مبین وطنپرورانه بر نطـ
سویله‌دی . بعض مبعوثلر دها سوز آلدی . خارجیه ناظری نسیمی بك ، متفقلریمزله آرامزده‌کی تسانـ
قوتندن بحث ایله حکومتك وظیفهٔ سیاسیه ومسئولیتنی مدرك بولوندیغنی افاده ومجلسی تأمین ایتدی

شیمدیدن برلین ، ویانه ، صوفیه و استانبول ایله پترسبورغ آراسنده تلسز تلغرافله مذاکر
باشلادیغی کبی ، طرفین صلح مرخصلری ده تعیین اولونمشدر . هنوز متارکه‌نك نه‌کبی شرائطله مسـ
اولدیغنی بیلمه‌یورسه‌قده ، صلحك سریعاً انعقادی آرزو ایدلدیکنه وطرفینجه بویولده چالشیله‌ر
سریع بر صلح تأمین ایدیله‌جکنه نظراً اوجهت اوقدر حائز اهمیت دکلدر .

صلح شرائطنه کلنجه : طرفینك الحاقسز وتضمیناتسز بر صلح عد ایده‌جکی مختلف بیـاناتد
آکلاشیلیور . لهستان ، قورلاندیا ولیتوآنیانك استقلال ویا مختاریتلری آلمانیا وآوستریا طرفندن تانـ
ایدلدکده‌و روسیه‌ده (بولشه‌ویك)لر طرفندن ذاتاً بوممالکتلردن باشقه ، فلاندیا ، اوقرانیا ، قافقاسیه
مملکتلره الیوم فعلاً مختاریت ونیم استقلال ویرلدکده اولدیغندن بوجهتلرده آکلاشیلمش دیمکدر
کذلك (بولشه‌ویك) حکومتی اموردا خلیه‌سنه وآوستریا وتورکیاده بعض مختاریتلر طلبنده اصراره متمـ
دکلدر . شوحالده اساسلرده آکلاشیلمش‌در و صلح مذاکراتی اوزامایه‌جقدر ظن ایده‌رز .

*
* *

صلح مسئله‌سی مواجهه‌سنده ائتلافجیلرك حالی پك فنـادر . اولا رومانیا کلیور . بوممل
روسیه ایله تشریك طالع ایتمش اولدیغندن اعظمی ۲۰۰ بیك کشی تخمین ایتدیکمز رومن اوردوسـ
آرقه‌سنی روسیه‌یه ویرمش وبوتون ارزاق ومهماتنی اورادن آلمقده بولونمش اولدیغی جهتلـ
متارکه ومصالحه‌یه مجبوردر . نیته‌کیم تلغرافلرده رومانیانك بوحال انفراد وألیمی متفقلرینه عرض
ناچار روسیه‌یی تعقیب ایده‌جکنی بیلدیردیکنی سویله‌یورلر .

چونکه روسیه عسکرلرینی حدوددن چکمکه وبرقاچ صنفی متعاقباً ترخیصه باشلامشدر . آر
رومن اوردوسی متفقلریمز ایچون بر لوقمه دیمکدر .

رومن اوردوسنك متارکه وترخیصندن متولد تأثیرات غرب جبهه‌سنده‌کی مؤتلفلره عمیق و
عیان اضطرابلر ویریور . شو کونلرده پارسده طوپلانان و (قله‌مانسو) نك حربجویانه بر نطـ
آچیلان قونفه‌رانسده کندیلرینی اك زیاده اشغال ایده‌ن جهت شبهه‌سز ، شرق جبهه‌سنده‌کی آ
قواسنك غربه نقلی تهلکه‌سیدر . بوکونلرده یالکز ایتالیا و فرانسه‌دن دکل ، حتی انکلتره‌دن
استمداد ندالری کلیور . هپ آمریقایی بکله‌یورلر . آمریقـانك سرعتله میلیونلرجه طونلق سـ

انشا ايتمه‌سندن، بر ايكی ميليونلق اوردولرينی آوروپايه كوندرمه‌سندن باشقه چاره بولونماديغی رسمی و غير رسمی سويله‌نيور.

فقط بو ايشلری باشه چيقارمه‌نك مشكلاتی و نه‌قدر زمان ايسته‌ديكنی دوشونمك بيله، بوقدر كنج بر آمريقان اوردوسنك، اونلرك وضعيت وخيمه‌لری اوزرنده مؤثر اولوب اولماديغنی بحق ترددله قارشيلارز.

ائتلافك وضعيتنی، حتی كنندی افكار عموميه‌لری نزدنده بيله برباد ايده‌ن بر جهت، وثائق خفيه‌نك نشريدر. (بولشه‌ويك) لرك شايان تقدير بر عزم ومتانت فكريه ايله نشر ايتدكلری بو وثائقده ائتلاف دولتلرينك توركيا، آوستريا، آلمانيا حقنده‌كی امللری، ايتاليايه، فرانسه‌يه، انكلتره‌يه، روسيه‌يه، يونانستانه آناطولی وآطه‌لر وآلساس - لوره‌ندن نه‌لر هديه ايتدكلری اوقونوب كورولويور. آرتق بوندن بويله اولسون، ائتلاف كنديسنك «حريت اقوامه مستند نجيبانه» حرب غايه‌لرندن بحث ايده‌مز.

ائتلافی سرنكون ايده‌ن بر جهت‌ده، الندهصلح كبی بر مائدهٔ حيات بخشا ايله اورتايه چيقان (بولشه‌ويك) لر حكومتنك كوندن كونه قوتله‌نمه‌سيدر. واقعا صوك خبرلرده (له‌نين) ك استعفا ايله (بولشه‌ويك) و (مينشه‌ويك) لر ايله اختلالجی سوسياليستلردن مركب بر قابينه تشكل ايتديكی بيلديريليورسه‌ده، بو صرف شكل اعتباريله‌در، روسيه‌نك صلح سياستنه مؤثر اولاماز. (بولشه‌ويك) لرك مملكتده نه‌درجه قوتلی اولدقلری صوك كونلرده مجلس مؤسسان انتخاباتنده اكثريتی قازانمش اولمالرندن و بوتون اوردو ايله مملكتك اكثر نواحيسی كنديلرينه التحاق ايلمه‌لرندن آكلاشيلقده‌در.

ائتلافك وضعيت وخيمه‌سنه و روسيه‌يی قورو بر پروتستودن باشقه برشی ياپه‌مامسنه قارشی، روسيه‌نكده اونلری تهديد ايده‌جك كوزه‌ل وسائطی وار. فرانسه‌نك ٣٠ ميليار، انكلتره وآمريقا و بلچيقانكده ينه ميليارلر درجه‌سنده روسيه‌ده بولونان سرمايه‌لری نه اوله‌جق؟ بونی دوشونمك بيله ائتلاف محافلنده اعصابی برباد ايديور.

حال بو كه صوك كونلرده انتشار ايده‌ن اسبق انكليز خارجيه ناظری لورد (لانسداون) ك بر مكتوبنده او درجه متواضع، معتدل وملايم سوزلر سويله‌نمكده‌در كه پك متعظمانه حرب غايه‌لری تعقيب ايده‌ن (لوئيد جورج) قابينه‌سنه بونلر بر رطاشدر. نيته‌كيم رسمی بر صورتده مكتوب تقبيح اولونمشدر.

هر حالده فرانسه‌ده وانكلتره‌ده‌كی احوال روحيه‌يه وفرانسه‌ده بر چوق سياسی توقيفلر وقوعنه نظراً، اوراده بويوك وقايع حاضرلانديغنه حكم ايده‌بيليرز. بوتون ائتلاف اركانی يا صحنه كرندداده اولمق، ياخود سراپا ترتيباتلرينی يكيدن ياپمق مجبوريتنده بولنيور.

*
* *

وضعيت عسكريه‌ده، آلمانلرك (قامبره) جوارنده انكليز هجوملرينی رد ايتمه‌لری وحتی برمقابل تعرضله برمقدار اراضی و ٦ بيك انكليز اسير ايتمه‌لری استثنا ايديليرسه، يكی برشی يوقدر. بوتون جبهه‌لرده سكون واردر.

بزم سينا جبهه‌سنده طرفمزدن اجرا قلنان حركات قدس جنوبنده انكليزلرك هزيمتيله موفقيتله ايلرله‌يور.

ادبيّات عموميّه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، علمی و ادبی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۲ ۲۹ صفر ۱۳۳۶ جمعه ایرتسی ۱۵ کانون اول ۱۹۱۷ نومرو ۱۵ — ۴۶

اجمال افکار

فرانسز قفاسی

بوندن تقریباً یکرمی سنه اول ، ظن ایدرم عثمانلی - یونان محاربه‌سی اثناسنده ، فرانسه‌ده شیمدی متروك Le Play مکتب اجتماعیسی ارکانندن E. Demolins نام معلم — آنغلو-صاقسون لرك تفوقلری نه‌یه مستنددر ؟ — عنوانیله ، فرانسزلر ایچون پك آجی ، فقط مفید وعلمی اولمقله برابر شماتتلی براثر نشر ایتمشدی .

بو اوفق کتاب ، عالم مطبوعاتده بیوك وسورکلی مناقشاتی موجب اولدی . اعاظمدن برخیلیسی آکا دائر مطالعه ومؤاخذه‌لرینی بسط ایتدیلر .

او زمان ، هنوز انکلیز خصومت تاریخیه‌سی فرانسزلرك ذهننده سیلنمه‌مشدی . دنیاده سیاسی واقتصادی الك مهم موقعه کندیسنی لایق کورن فرانسه ، بیوك - بریتانیانك استعلاسنی چکه‌میور ، و ، اسکی محافل ، دائما ، - مانش - ك شمالنده‌کی سلطنت بحریه وتجاریه‌یی بیوك بر رقیب اولمق اوزره تلقی ایدیوردی .

اوت ، آونهٔ مذکوره‌دن اولکی تلقی‌یه نظراً برنجی درجه‌ده‌کی خصم آلمانیا دکل ، بیوك - بریتانیا ایدی .

عجبا ، نفس الامرده ، فرانسه‌نك الك بیوك دشمنی ، کندیسنی ۷۱-۱۸۷۰ ده هزیمته دوچار ایدن پروسیامی ایدی ، یوقسه ، انکلتره‌می ؟ انکلتره ایدی .

موسیو [دەمولەن] ك اثرینه دائر بسط مقال ایدن پك مشهور منقد وادیب [ژول لومه‌تر] - فیغارو - ده دیورکه :

« (فرانسه ایچون) مدافعه احتیاج مادیسی ، و (آلمانیادن) ـ انتقام ـ آلمق مجبوریت معنویه‌سنی اورته‌دن قالدیرمق اقتضا ایدر . (خاطرهٔ) مغلوبیتی سلب ایتملی‌یز . بزی ضعیف براقان وطبانسز ایدن بودر .

لکن بوده کفایت ایتمه‌یه‌جك . بز، روحمزی دکشدیرملی‌یز . فقط، عجبا، موجود اولمیان بر برده ارادت ومتانت تولید ایتمك ایچون برچاره بیلیورمیسکز؟ عجبا، برزواللی لاتین ویا ـ که‌لت ـ سمورکن ودیو اندام بر آنغلو ـ صاقسونه نصل تحویل ایدیله‌بیلیر؟ الی آخره . »

عینی مصنف ، عینی جریده‌ده‌کی مقاله‌سنده ، آلمانیادن بحثله : « موسیو [ده موله‌ن] بزه اشراب ایتمك ایستیورکه مطلقیت اداره، میلیتاریزم، حکومت قرطاسیه وسوسیالیزم آنی‌ده، ایرکیج، امحا ایده‌جکدر . » [ژول‌لومه‌تر] بوفکره ظریفانه ومستهزیانه اعتراض ایله دیورکه : « یالکز بن قورقارم‌که بو موت پك اوزون بر وعده‌نك نهایتنده حصولپذیر اوله‌سون . ـ اکر آلمانیا ایسته‌سه (ایسته‌مك‌ده آنك ید اقتدارنده‌در واو، بونك شرائطنی‌ده بیلیر .) بزم ایچون ، کندیسی ایچون وبشقه‌لری ایچون مستحسن بر چارهٔ نجات وسلامت ـ کین وعرضدن تجرد ایدرك ـ بتون لاتین، جرمان واسلاو اوروپانك آنغلو ـ صاقسونلرك أكول و قاطع خاصیتلرینه قارشی بر اتحادینی وجوده کتیرمکدر . لکن شوراسی آشکاردرکه هنوز بوزمانلر کلمه‌مشدر . »

شو سطرلر اوزرنده قارئلرمزك بر مقدار وقفه‌کیر محاکمه وملاحظه اوله‌لرینی رجادن صکره، ینه شهرهٔ منقدیندن موسیو Lucien Descaves لك ـ أقودوپاری ـ ده منتشرمقاله‌سندن چیقاردیغمز فقرهٔ آتیه‌یه انظار بصیرتی جلب ایدرز :

« فی‌الحقیقه موسیو [ده موله‌ن] دها جلدینك قاپاغندن اعتباراً بزه اوکره‌تیورکه ـ موضوع بحث اولان اثرك قابنده ، آنغلو ـ صاقسونلرك کرهٔ زمین اوزرنده تحت نفوذ ومراقبه‌ده بولندیردقلری یرلری کوستر برخریطه موجوددر . بزم الك قورقونج دشمنمزك باشنده سیوری اوجلی برقاسق ـ آلمانیادن کنایه ـ یوقدر . حالبوکه بز الك اساسلی عدومزی او شکل وشمائلده آرامغه آلشمشز . وآتیده‌کی سطرلر بزی بو رأیمزده تأیید وتوثیق ایدر : « وقتاکه بز کچید رسملری اجرا ومناقب حربیه‌نك سنین دوریه‌سنی تسعید ایدیورز ، کندیسنی کورمدیکمز، یاخود، بزم کی دیشلرینه قدر مسلح اولمدیغی ایچون حقیر عد ایتدیکمز بررقیب ، راحتجه، بی‌حساب کمیلری ایله دکزلری یاریور وپك‌ده محسوس اوله‌دن جهانی لایعد مستعمرلریله تاراج ایدیور . »

بو فرانسز ارباب فکرتنك یاکلش دوشوندکلری ، خصوصیله فرانسه‌نك بو سنین بدبختیسنده اصلا ادعا ایدیله‌مز . فرانسه‌ده، خصم ورقیب حقنده اختلاف اولوندی . کلیجی، کچیجی بر محاربه . برخصومت حیاتیه وتاریخیه‌یی برآز اونوتدیردی وبر خصومت غیر طبیعیه‌یی آزیتدی . . .

فرانسه‌نك مغفل ادبیات (وطن پرورانه) سی ، [له‌ئون غانبه‌تا] نك بالذات کشادینه موفق اولدیغی ـ شووینیزم ـ مسلك غافلانه‌سی، آندن صکره کلن برخیلی ارباب صفوت بو ذهنیتی تغلیظ وتغلیطه بذل همت ایتدیلر .

فرانسه، خصمنی فرق وتمیزده یاکلدی وذهول وخطا نتیجه‌سنده ذهنیتی‌دکشدی وبوحالات، بی‌شك، فلاکت حاضره‌یی تولید ایتدی .

فرانسه‌ده، مساوی ملیه‌دن بحث ایدن فنا کورولدی . مؤاخذهٔ طبع ومزاج ، کرفتار دشنام

اولدی . قومك قابليتنی ويا قابليتسزلكنی سنجيدۀ قسطاس تدقيق ايتمك شيمۀ حميتله تأليف ايديله‌مدی. قرق سنه‌يی متجاوز بر نوم غفلت، فرانسه‌نك روحياتنی كابوسزدۀ مصيبت ايتدی. [ده‌روله‌د] كبی، [باره‌س] كبی ـ هرحالده حسن نيت، حتی بعض مرتبه صاحب مزيت ـ اركان عرفان قاتل بر « ناسيوناليزم » ه پابند اولديلر .

فرانسه، وضعيت عالی، آلمانيانك منويانتی، انكلتره‌نك او اثناده‌كی احتراصاتنی تدقيق ايده‌مز برحاله كلدی. آلمانيانك خصائلندن، فرانسه‌نك نواقصندن هر بحث ايدن تهمت وشبهه آلتنده قالدی. سياست عموميه ، ايادیٔ عوامفريبانده، مقصد وغايه‌دن كوندن كونه تباعد ايديوردی. ـ سوفراژ اونيوه‌رسه‌ل ـ دنيلن رأی وانتخاب عام اصولی ارباب اقتداری رأس كاردن كيتدكجه تبريد وبالطبع حكومتی اصحاب صلاحيتك مراقبه‌سندن بسبتون تجريد ايدييوردی .

فرانسه بو غلط رؤيتك جزاسنی كوريور . قوردايله عقدشركت ايدن قوزی كبی، بيچاره فرانسه، مصيبتدن مصيبته كرفتار اوليور. انكلتره، فرانسه‌يی اغفال ايتدی وآنكله بالاتفاق بو مملكتك بادیٔ ادبار وفلاكتی اولدی. بو حربدن بيوك ـ بريتانيانك مقاصدندن بری ده ، شبهه‌سز ، فرانسه‌نك امحاسيدر. انكلتره‌ده اخلاق عامه وسياسيه يوقدر . فرد اعتباريله انكليزك مزيتی نه قدر چوقسه ، مسائل خارجيه‌ده‌ده ايكی يوزليلكی او درجه‌ده مشهوردر. [أمه‌رسون] دن طوتيكزده انكلتره‌نك روحياتنی تدقيق ايدن هر متتبع كبی بزده تكرار ايده‌م كه انكلتره‌نك بو عادتی پك معلوم ايكن فرانسه‌نك آنكله برلك اوله‌سی تاريخك قيد ايتديكی الك يمان عمای سياسی وروحی مثاليدر .

ايشته، فرانسه، بو ذهنيتك قربانی اوليور .

فقط بو اثناده، آوستريا ـ مجارستان، فرانسه‌ده تطبيق اولنان عوام وبولوار پوليتيقه‌سنك ضد كاملی برسياستك تعقيبنه باشلامشدی . [سه‌دان] ده فرانسزلرك مغلوبيتندن برآز مقدم ، نمسه‌ده ، [صادووا] ده، عينی قوۀ غالبه‌نك زبونی اولمشدی. لكن آوسترياده بر [غانبه‌تا] چيقه‌مازدی . كچيجی بر اختلافك ماهيتی آوستريا رجالنجه لايقيله تقدير ايدلدی . فی الواقع [بيسمارق] ده بونی درحال آكلامش ومحاربه‌دن صكره آوستريالیلری پك خوش طوتمشدی .

آوستريا، آلمانيايه ياخود آلمانيا، آوسترييه ياقلاشدی . چارچابوق برانفاق متنا عقد ايدلدی . بوسايه‌ده دولت جساريه هر خصمك صولتنه قارشی كله‌بيلدی .

آوستريالیلر انتقام ، آلمانلرده استيلا حسيله پرورده‌دكلديلر. واستيلادن اول مملكتك محافظه‌سی مسئله‌سی موضوع بحث ايدی . مضی ما مضی دينلدی. قوتلی براتفاق ، برشركت سياسيه وعسكريه، شوكونلرده، موازنۀ عالمی محافظه ايديور .

ديه‌بيليرز كه روسلرده، برآز كيچ وكوچ اولمقله برابر، بوحقيقتی آكلاديلر. چاريزمی، وآنك ديكر برشكل متمردی اولان حكومت موقته‌يی قرين انهدام ايتديلر؛ موسيو [لومه‌تر]ك تصور ايتديكی اسلاو ، لاتين ، جرمان شركتنه برمقدمه اولمق اوزره، خصومت سابقه‌يی تركه ، آنغلو ـ ساقسونلر ايله قطع علاقه‌يه وجرمانلرله و بزلرله عقد متاركه‌يه لزوم كوردیلر .

فقط ، حالا ، فرانسه تمرد ايديور. حالا فرانسه ، غفلتده ثبات ، انتحارده عناد ايتمكده‌در. شو بندمزی برجملۀ حكميه‌يه ربط ايله نتيجه‌پذير ايتمك لازم ايسه ديه‌لم كه تاريخده، ملتلرك سائقی قوای

ماديه‌دن ، عوامل اقتصاديه‌دن ، عناصر مرئيه‌دن زياده ، ذهنيتك ايجاباتى ، امزجه و طبايعك ضعيف ويا حديد نقطه‌لرى ، خلاصه ، نامرئى واسرار آلود اولان روح عامه‌در .

بوكون پك بارز اولميان بوحقيقت ، حرب عموميك تاريخى يازلديغنده ، بربداهت مرتبه‌سنده بديدار اوله‌جقدر. فقط تأسف اولونوركه بو متعارفه‌يى ، اليوم ، بيوك ومتفكر برملتك سرآمدان اذعان وعرفانى بيله تفرسدن عاجزدر .

يكى كوى ٨ كانون اول ١٩١٧

حلواجى زاده

غزل

ترحم أيلميور حال پرملالمزه
بزم بوسوز وكداز سرشك آلمزه

قيرلدى ساغر صهبا داغلدى بزم طرب
طوقوندى سنك قضا تا حريم بالمزه

حيات عشقمزك نودم بهارنده
زوال ايريشدى بزم غنچهٔ كمالمزه

بو ماجراى بلاخيز عاشقانه‌مزى
كتيرمه‌شدى زمان خاطر و خيالمزه

بو باد صرصر سودا أسر ، كچر لامع
زمان كليركه او جانان آجير بو حالمزه

توفيق لامع

[بچ] ده عثمانلی سفیری

سلیم ثانینك ، باباسی قانونی‌یه نسبتله پك قیصه سورن سلطنتی اولوملە ختامه ایرمش ، عثمانلی پادشاهلغی مقامنه مراد ثالث قائم اولمشدی .

صاری سلیم اداره‌ده آز صاحب اختصاص وعیش ونوشه مائل اولدیغی حالده صدراعظملق مقامنده پادشاهلقله برلکده پدرندن انتقال ایدن صقوللی‌یی ابقا ایله‌مسی سایه‌سنده دور انحطاط باشلامقله برابر ، زمان اداره‌سی اولدقجه ایی برحالده کچمشدی . یکی پادشاه مراد ثالث‌ده اسکی وزیری ، محمد پاشایی او مقام عالیده ابقا ایلدی ؛ فقط اطرافنی آلانلرك تزویراتی یوزندن قوجه وزیرك نفوذینی کوندن کونه کسر ایتدی ، آز مدت ایچریسنده اهمیتی حس ایدلیه‌جك بر راده‌یه ایندیردی. بونك ایچوندرکه مورخ [هامر] مبدأ انحطاط اولمق اوزره بو وزیر عالیشانك نفوذینك قیرلدیغی زمانی اعتبار ایدییور . او بیوك وزیرك برصورت الیمه‌ده وفات ایتمسی ایسه دولتك بتون بتون آدمسز قالمسی انتاج ایلدی . اوندن صکره ایشلر بسبتون چیغرندن چیقدی . فاتحك حکیمانه اداره ایتدیکی پادشاهلق مقامنه سلطان ابراهیم کبی معلولیت دماغیه‌سی محقق ذواتك کچمسی ، قانونی زماننده اهمیتلی بر تأثیر کوسترمه‌یه باشلایان قادینلغك تذبذب اداره یوزندن صکره‌لری هر ایشه بورون صوقه‌جق قدر اهمیت ونفوذ پیدا ایلەمسی دولتی قطع امید ایدیله‌جك بردرجه‌یه کتیردی . مؤرخ [عالی] مرحوم دها محمد ثالث زماننده دولتك بقاسندن شبهه‌یه دوشمش ، دنیالری تتره‌تن ، انفساخلری کیمسه‌نك خاطرینه کلمه‌ین حکومتك اسباب انقراضنی کوسترمك ، وبالوسیله عین علائمی ارائه‌یه باشلایان دولت عثمانیه‌نك انقراضندن قورتلمسی ایچون اتخاذ تدابیر لزومنی ایلری سورمك اوزره بر کتاب بیله وجوده کتیرمشدی . خلفای راشدینك اسباب اندراسندن باشلایان ، بوتون ترك و عرب حکومات مشهوره‌سنك انقراضی اسبابنی کوسترن « فصول حل و عقد واصول خرج ونقد » بر قاچ کونلك موقت بر تأثیردن بشقه برشی یاپمادی . هرکس ینه بیلدیکندن شاشمادی .

اوروپا کرچه [ره‌نه‌سانس] دورینی ادراك ایتمش ، آمریقانك کشفی اسکی دنیایه برده یکی دنیانك علاوه‌سیله افکار عمومیهٔ عالم خیلی‌دن خیلی‌یه دکیشمشدی . فقط اورته‌ده هنوز بیلدیکمز ، کوردیکمز دولتلر وجوده کلدیکی ایچون عثمانلیلرك انقراضه دوغری سرعتله طی‌مرحله ایتملری بیله بتون بتون محولرینی انتاج ایله‌مه‌مشدی . بقاسندن امید کسیلن بو دولت ینه یاشیور ، آره صره اثبات موجودیت ایتمکدن‌ده خالی قالمیوردی .

عثمانلی دولتنك بر مظهریت مخصوصه‌سی واردر . نه وقتکه تهلکه اهمیت کسب ایدر ، حیات ومماتی موضوع بحث اولورسه اوزمان بربیوك آدم امداده یتشیور دولتی ورطهٔ انحلالدن قورتاریور . ایشته برچوق یولسزلقلرك دوامیله محمد رابعه قدرکلن دولت عثمانیه آرتق تمامیله کسب ضعف ایله‌مش ، باشده پك کوچك یاشده‌کی بر پادشاه ایله حیات ومممات آره‌سنده چالقانوب طورمشدی . تام بوصره‌ده تیموردن بر ال امور اداره‌یه یاپشدی . آز زمانده تذبذبی ازاله ایتمکله برابر دولته اسکی قوت و قدرتی بخش ایلدی . بو وزیر کوپریلی محمد پاشا ایدی . کوپریلی ایشه قهر وجبر ایله ، زوربالرك وجودینی اورته‌دن قالدیرمقله باشلادی . او زمانك اك مهم زورباسی بکتاش آغا ایدی . بتون یکیچریلر حتی یکیچری آغاسی بوکا تابعدی . آغا دیکر زوربالرله برلکده صدراعظمه‌ده ،

پادشاهه‌ده اجرای نفوذ ايليوردی . بونلرك وامثالنك ازالهٔ وجودلری اورته‌لغه بر پارچه كنيش نفس آلديرمغه باشلامشدی. اختيار كوپريلی حقيقی اجرا آتده بولنوركن افراطه‌دهواريبور، فرصتدن استفاده ايدرك خصماسنی ، حتی كنديسنه خلف اولمسی مأمول اولانلری بيله ديار عدمه كونديريوردی. بش سنه دوام ايدن صدارتی اثناسنده اوتوز بيكه ياقين انسان اعدام ايتديرمش ، هر آن تلف ايتديرديكی ابنای بشرك عددی بش يوزه بالغ اولمشدی . فی‌الحقيقه كوپريلينك اجرا آتی برپارچه ظالمانه ، قاهرانه ايدی. فقط اختيار وزير آنجق بوسايه‌ده خلقك كوره‌مديكی نعمت حضور وآسايشی الده ايده‌بيلمش ، وآن احتضارنده سركارينه كچديكی دولته بش سنه كبی بر مدت قليله ظرفنده اسكی سطوتنی اعاده‌يه موفق اولمشدی . اوقدركه اوروپاليلرجه او آنه‌قدر طانتمق ايسته‌نلمين موجوديت عثمانيه‌يی كنديلرينه بيلديرمكه، فضله اوله‌رق‌ده الك‌مهملری اولان دولتلردن، فرانسه كبيلرينه قفا طوتمغه باشلامشدی . سياست خارجيه‌يی تجويز اولنه‌ميه‌جق بر شدت وبرودتله تدوير ايديبور. بونكله برابر زمانك مساعد اوليشی يكده عكس تأثير حاصل ايتديرميوردی . ايشته اختيار كوپريلی دغدغهٔ حياتی ترك ومقامنی اوغلنه وصيت ايدركن دولت عثمانيه اعادهٔ حيات ايتمش برحالده‌ايدی. اوغلی كنج كوپريلی احمد پاشا باباسنك اثرينی تعقيبه قويولدی . دولتی بر قات دها اعلا ايده‌جك تدابيره توسل ايله‌دی . ايلك ايشی حدودلرك تأمين سلامتی ايچون دولت عليه يدنده بولنمسی لازم كلن بر قسم قلاعی ضبط ايتمك مقصديله آوستريا اوزرينه صالديرمق اولدی. عثمانيلر بدايتده پارلاق موفقيتلر كوسترمشلر ، آنجق عسكره‌لری بالخاصه (رعاب) ك صول ساحلنه سوق اولنان قوانك موفقيتسزلكی طولاييسيله ايشك دكيشديكنی كورمشلردی. ايشته تام بوصره‌ده كوپريلی زاده درين بر نفوذ نظر كوستردی ، دشمنلرك ايستدكلری صلحی عقد ايتديردی. بوسايه‌ده فاضل احمدپاشا حرباً ضايع ايتديكنی سياسةً تعمير ايتدی . [وارشوار] معاهده‌سی تركيا ايچون نه‌قدر نافع‌ايسه مجارلر ايچون اوقدر مضردی.. چونكه عثمانيلره بر قسم يرلر قازانديرمسنه مقابل مجارلردن برطاقم محللر غائب ايتديرمشدی . بو معاهده‌يی متعاقب ويانه‌يه بر هيئت سفارت كوندرلدی . [۱۰۷۵]

وارشوار] معاهده‌سی عثمانيلرله آوستريا ليلرك متقابلاً سفير كوندره‌جكلرينی حاكی ايدی . ايشته او صراحته و صلح وصلاحك احكامنی تأييد مقصدينه مبنی سفارت بوستانجيلر اوطه باشيسی [قره محمد آغا] روم ايلی بكاربكی پايه‌سی توجيهيله تعيين اولندی. كتابته سياح شهير [اوليا چلبی]، ترجمانلغه‌ده [سه‌نه‌فكی] نصب، فضله اوله‌رق لازم كلن خدام سائره‌ده انتخاب ايدلدی . محمد آغايه پاشالقدن بشقه « سكز كره يوز بيك » آقچه‌ده انعام اولندی . جماذی‌الاخره‌نك اون اوچنجی كونی ركاب همايون قائمقامی مصطفی پاشا وساطتيله حضور همايونه داخل ودولت پابوس سلطنته نائل اولمش، وپادشاه حضرتلری بوصره‌ده كنديسنه « خدمتكه بر خوشجه مقيد اول عرض سلطنتمزه خلل ويره‌جك شيلردن حذر ايله » ديه تنبيه و خلعت فاخره الباسنی اراده ايله‌مشدی . بونك اوزرينه محمدپاشا ايله ايكی يوز طقسان بش كشی‌يه بالغ اولان معيتی افرادی يول حاضرلقلرنده بولندقلری كبی هدايای سنيه‌ده احضار ايدلمشيدی. نمچه چاسارينه ويرلك اوزره سفيره تسليم اولنان هدايا شونلردی: برمرصع سرغوچ ، ۳ دانه تك ديركلی اوتاق ، يكرمی سجاده ، بش عجم قاليچه‌سی ، يوز

صاریق ، قرق خلعت ، بر قیه مقداری عنبر ، اون ایکی رأس یلکندست ، ایکی رأس دیوان‌رخی وعبایی ایله دونانمش آت . [۱]

استحضارات تمام اولنجه پاشا معیتی افرادیله برلکده استانبولدن حرکت ایتدی ، او زمانك اصولنجه سفرا حدودك منتهاسنه کلنجه دیکر دولتك سفیرینی بکلر ، هر ایکیسنك آماده اولدقلری آکلاشیلنجه عینی زمانده مأمور اولدقلری دولتك اراضیسنه کیررلردی . بونك ایچون محمد پاشاده بلغراده واصل اولمش ، استانبوله تعیین اولنان نمچه سفیرینك مواصلتنه منتظر بولنمشیدی . سفیرك کلوب کلدیکنی آکلامق ایچون [بدون] ه کوندرلمش اولان اولاقلر پاشانك ورودندن ایچه‌زمان صکره عودت ایتمشلر ، سفیرك ، « کمیلره‌سوار ، وعزم درکاه دولتمدار» ایتدیکنی خبرویرمشلردی. بونك اوزرینه محمد پاشا نمچه اراضیسنه داخل ، و کیده کیده نمچه‌نك ـ شمدیکی آوستریا ـ پایتختی اولان «پچ» ه ـ شمدیکی ویانه ـ واصل اولدی . مطنطن بر الای والا ایله حضور ایمپراطوری‌یه چیقدی ، وظیفهٔ مأموریتنی ایفا ایتدی .

اوزمانك اصولنجه سفرا سفارت مأموریتیله کیتدکاری یرلر حقنده ابتدادن انتهایه‌قدر صورت عزیمتلرینی، و کیفیت قبوللرینی یازارلر ومشاهدات مخصوصه‌لرینی‌ده سفارتنامهٔ نامی ویریلن بوراپورلره درج ایدرلردی . ایشته قره محمد پاشاده بویله بر سفارتنامه یازمش ، وعودتنده علی‌الاصول تقدیم ایتمشیدی . پاشا دیبورکه « وقتا که سر حد اسلام اولان [بدون] قلعه‌سنه وصول میسر ومأمور اولدیغمز وجه اوزره نمچه مملکتنه دخول مصمم و مقرر اولدی . بیك یتمش بش ذی‌القعده‌سنك اون ایکنجی کونی [بدون] کوکلی عسکری آلایله [بدوندن] حرکت وقیام و اول کون درت ساعات مسافهٔ اولان [قزل حصار] منزلنه نصب اولندی . »

اوزمانك شیوه‌سیله یازلمش اولان سفارتنامه‌نك آلت طرفلرینی اسلوب حاضرله ادا ایده‌م :

« ایرتسی کون ینه درت ساعات مسافه‌سی اولان [استرغون] ه و بر کون قالندقدن صکره [استرغون] بکی وبلغراد محافظی ایله قره‌دن ومعیتی خلقیله نفرات طونه‌دن مبادله محلنه یاریم‌ساعات مسافه‌یه وارلمش ، وآلایلر اصولی وجهله ترتیب ایله نمچه سفیرینك ورودینه منتظر قالنمشیدی . متعاقباً نمچه سفیری رفاقتنده قوماران جنرالی بولندیغی حالده واصل اولمش ، سفیر ایله جنرالك معیتنده‌کی عساکرده اصوللرنجه اخذ صفوف ایله‌مشدی . بونك اوزرینه ترجمانلر واسطه‌سیله امر مبادله‌نك اوکله‌دن یاریم ساعت اول اجراسی تقرر ایتدیرلدی . ومبادله محلنه اوچ میل دیکلدی . اتخاذ اولنان قرار وقتك حلولنده ایلچیلرك مبادله‌یه مأمور اولان قوماندانلردن بشقه یالکز اونر نفرله اشارت مخصوصه موضوع محله کلملری ، وطرفین قوای محافظه‌سنك موقعلرینی محافظه ایله‌مری مرکزنده ایدی ». پاشا اوزمانك غریب اولان برحالت روحیه‌سنی دها طوغریسی براعتقادباطلنی خبر ویرییور :

« اوته‌دنبری طرفینك سرحدلولری بیننده میل‌میله‌مبادله‌دن اول واصل اولان مغلوب‌وصکره واصل اولان غالب اولمق‌اوزره برتفأل جاری اولوب کفار ایلچیسی بزدن بردرجه اول میله‌وصول بولمق مرتبه‌سی حرکتمزده غایت خفی بربطائت کوستردیکمزدن سفیر مسفور دقیقه‌دن آکاه ایکن بزی غافلر زعمیله میله یاقلاشمش بولنوب توقف ممکن اولمدیغندن بالاضطرار بزدن مقدم واصل

[۱] تاریخ راشد جلد ۱ صحیفه ۹۳

وپایدار اولدی .» طرفین محل مخصوصده تقابل ایدنجه مراسم تقدیم ایفا قلندی ، وعثمانلی سفیری ـ او وقتك اصولنجه ـ نمچه سفیری ایله کلن قوماران جنرالنه ونمچه سفیری‌ده عثمانلی سفیری ایله کلمش بولنان بلغراد محافظنه تسلیم اولندی . آرتق ایش بیتمش ، عثمانلی سفیرینك نمچه پایتختنه ، نمچه سفیرینك‌ده عثمانلی دارالسلطنتنه کلسی قالمشیدی .

بوندن صکره‌سنی سفیرمز شویله نقل ایلیور . « [یانق] قلعه‌سنه کلدك. قلعه‌ده‌کی محافظ پیاده وسواری افرادینی چیقارمش ، استقبالمزه چیقمشدی . بزده اتباع واخوانمزله آلای ترتیبی آلدق . علم وسنجاقلریمزی آچه‌رق و طبل و نقاره‌مزی اوره‌رق قلعه جوارینه واردق . متعاقباً یدیشر ساعت مسافه‌لری اولان [قوار] ، [آن بورقه]یه واردی . اورالرده دیکر یرلرده‌کی کبی برر کیجه قالندی . کیجه اوچ بچق ساعت مسافه‌ده‌کی [اشکار] موقعنده ایکی کون قالدق. بوراده ایی بر وضعیت آله‌جق ، نمچه پایتختنه کمال دبدبه ایله کیره‌جکدك . سفرانك حین دخولنده وضعیت عسکریه آلنمسی ، بایراق آچوب طاول چالدیرلمسی مسبوق اولمادینی ایچون بوکا موافقت اولنه‌میه‌جغی یولنده واقع اولان تکلیفه روی‌التفات کوسترمدك ، فکرمزده اصرار ایدرك نهایت قبول ایتدیردك . قلعه‌یه ایکی ساعت مسافه‌یه عسکر چیقارلمش ، و قرال طرفندن استقبال ایچون وکلاسندن بری کوندرلدیکی کبی برده مرصع آت ارسال قلنمش ایدی. بویله‌جه وآلای والا ایله قلعه‌یه کیرلدی ، و اقامته تخصیص اولنان منزله وارلدی . »

سفیرمز قبول مراسمنی شویله آکلاتیور :

«جمیع لوازم ومهماتمز چاسار طرفندن تکمیل واتمام ومنزلمزده اون کون قدر استراحت وآرام اولنوب چاساره بولشمق ایچون دعوت اولندق بز دخی شوکتلو عظمتلو پادشاهمزك نامهٔ همایون وهدایای مسالمت مقرونلرینی آلوب چاسار طرفندن کلن هنطوه‌لره بینوب شهرك اورته یرندن آلای ایله چاسار سراینه واصل ولاتشیه عیفیله دیوانه تقلیداً ترتیب ایتدکلری جمعیتکاهه داخل اولدیغمزده نامهٔ همایون تعظیماً چاسار کنهکار اسکمله‌سندن برایکی ذراع قدر یر استقبال و آیاق اوزره النه آلوب باشنه برابر برمرتفع محله وضع ایله تقدیم مراسم تعظیم واجلال ایلدی ، بعده ترجمان وساطتیله فیمابعد دوستلق خصوصی بردوام و عقد اولنان صلح و صلاح قرین استحکام اولمق مطلوب ایدیکه اظهار وجمله هدایای ملوکانه بر بر تسلیم اولننجه‌یه‌دك بر ساعت قدر زمان آیاق اوزره قرار ایلدی . »

سفیرمز بونك اوزرینه حضور قرالیدن چیقمشلر ، اقامتکاهلرینه کلمشلردی. طقوز آی قدر امتداد ایدن مدت سفارت طرفنده کاه حضوره قبول اولنیور ، کاه رسمی ضیافتلره دعوت ایدیلیور ، وشهرك ومملکتك آرزو ایلدیکی محلنی زیارت ایله‌مسنه‌ده مساعده قیلینوردی.

فضله اوله‌رق هفته‌ده برکره چاردن وباش وکیلدن قویون وشکرله‌لر کوندریلیور ، کندی ومعیتنه هردرلو التفاتلر بذل اولنیوردی . سفیرمز مراسم ومعامله‌نك بلك ایلری‌یه کتورلدیکنی ، وحقنده واقع اولان طرز حرکتك مسبوق اولمدیغنی بیله خبر ویریور :

« مقدما واران ایلچیلره دفترخانه‌لری ناطق اولدیغی اوزره برآلتون زنجیر ویریله کلوب زیاده نسنه ویرلمك وقوع بولمامش ایکن بوفقیره آلتون زنجیردن ماعدا برکموش لکن ابریق وبر قاچ طاس وبر قاچ لنکر وتخمیناً یکرمی قیه قدر اوانیٔ سیم ویریلوب آدملرمزدن یکرمی نفر کمسنه‌یه برر قیه کومش، ویوز یکرمی آدمه بررطوبنلق لونده چوقه‌سی، و سائرلرینه برر طونلق محار

چوقه‌سی ویردیلر . و مقدما واران ایلچیلره یوز یکرمی آدمدن زیاده آدم کتورمکه رخصت کوسترمامشلر ایکن آنجق یوز یکرمی آدمه کفایت ایده‌جك مرتبه ذخیره ویروب زیاده‌جه برحبه ویرمك عادتلری دکل ایکن بوفقیر ایکی یوز طقسان بش آدم ایله واروب ذه‌خیره‌لرینی دخی آکا کوره تعیین وترتیب ایلدیلر . اولا یومیه اون بش قیون وایکی قوزی و یتمش کیل آرپه وکفایت مقداری اودون واوتلق ومصارف سائره‌مز ایچون دخی یوز اللیشر غروش خرجلق ویردیلر . »

طقوزنجی آیده استانبولده‌کی سفیرینك اکمال وظیفهٔ سفارتله [بدون] قلعه‌سنه کلدیکی خبری واصل اولمغله چاشار سفیرمزی تکرار دعوت ایله‌مش ، و ذات حضرت پادشاهی‌یه یازدقلری نامه‌یی ینه اسکمله‌دن بر ایکی ذراع آیرلدقدن صکره تسلیم و صلح و صلاح احکامنه دائما رعایت ایده‌جکنی افاده و تفهیم ایله برابر عودتنه مساعده ایتمشدی .

سفیرمز معیتی ، اشیا و مواشیسی ایله برلکده اوتوز ایکی قطعه سفینه‌یه راکباً و طونه‌یی تعقیباً کمال عزووقار ایله عودت ایلیوردی .

۱۸ تشرین اول ۹۱۷

محمد ذکی

حق تصرفك بزده صورت توثیقی

بشریتك ترقیات وتدنیاتنی تدقیق ایدنلرجه معلوم اولدیغی اوزره صفحات مختلفهٔ حیاتنده اونی سوق واداره ایدن عوامل ومؤثراتك نتائج اعتباریله اك زیاده ولود اولان قسمی الحق «ثروت» در .

ثروتك استحصالی ، محافظه‌سی ، هردرلو تعرضدن تأمین مصونیتی ، تاادوار وحشت وبداوتدن بری جمعیات بشریه سرآمداننك مشغول اولدیغی برمسئلهٔ معضله‌در . منازعات واختلافات دولیه ، بتون محاربه‌لر هپ بونقطه‌یه مستنددر . اونك ایچوندرکه هردولتك قوانین مدونه‌سنده رعایا وبرایانك ثروتی ایچون احکام و اساسات متنوعه وضع ایدلمش ، مناسبات اجتماعیه‌نك آهنك وانتظامنی ، تکمل وتوسعنی تأمین ایتمك ایچون حکومات متمدنه داخلده وخارجده برچوق اصولات ، مقاولات ومعاهدات ایله بوساحه‌ده ابراز فعالیتدن برآن خالی قالمامشلردر .

مشروطیت مبجله‌مزك اعلانندن بری ، منقول ، غیر منقول ثروتك استحصال و محافظه‌سی خصوصنده پك بارز اولان نواقص قانونیه‌مزی اکمال وتلافی ایچون حکومت سنیه‌جه صرف ایدیلن همتلر سزاوار شکراندر .

اموال غیرمنقوله‌نك تقسیمی ، توسیع حد انتقال ، شرکت ، سیغوریطه ، افلاس ، مقاولات خصوصیه ودها برچوق معاملات تجاریه حقنده وضع ایدیلن احکام قانونیه منقول ، غیر منقول ثروتلرك صیانت وتأمین آهنکی ایچون آتیلمش صاغلام برر آدیمدر . ترقیات ملیهٔ مستقبله‌مزه صوك درجه تعلق بولنان «تصرف» ك نه صورتله توثیق ایدلك وآلی ، فنی برطرزه افراغ اولنمق اقتضا ایده‌جکی مسئلهٔ مهمه‌سنی استیضاح وقارئین کرامه مفید ومجمل معلومات اعطا ایتمك مقصدیله دفترخاقانی امانت

علیه‌سی ارکان کرامندن اك زیاده صلاحیتدار اولان محترم برذاته مراجعت وبوبابده‌کی مطالعه‌لرینی سؤال ایتدك . مشارالیهك بیاناتنی بروجه آتی کمال اهمیتله قید ایدییورز :

« **تصرفلك توثیقی** ایچون اساس ایکیدر : بریسی اصوله ، دیکری ایسه معاملاته متعلق‌در .

« **اساس اصولی** . — پی‌درپی تعدیل ایدلمکده اولان قوانین تصرفیه‌مز محتاج اصلاحدر. اوقاف مسائلنك تولید ایتمکده اولدیغی مشکلات محتاج ایضاح دکلدر.

« بناءً علیه اول باول بومسائلك برصورت تسویه‌یه ربطیله بوندن تحدث ایدن مشکلات شتانك برطرف
« ایدلسی، و، انواع اراضینك توحیدی ایله احکام متساویه‌یه اتباعنه چاره آرانمسی ، وکذلك، هوا
« کبی محدثاتك رفعی لازمدر .

معاملاته عائد قسمی . — « هرطرفده قیود موجوده‌دن نقلاً وتصویةً قیود اساسیه
« وجوده کترلمك وامکان مساعد اولدیغی قدر درجه‌درجه
« توسیع اولنمق اوزره، اصول فنیه‌یه توفیقاً « **قاداسترو** » یاپیله‌رق حقوق تصرفیه‌مزی صورت
« قطعیه‌ده توثیق ایتمك اهم والزمدر »

قاداسترو اصولنك مملکتمزده تطبیقی حقنده نه‌کبی تدابیر تصور ایدلمکده اولدیغنه دائر ایراد اولنان سؤاله مخاطب موقرمز شو صورتده اعطای جواب بیوردیلر :

« اول باول بونی یاپه‌جق ارباب فن و وقوف یتشدیرمك لازمدر . جهت عسکریه‌ده خریطه
« شعبه‌لرنده خدمت اتمش متقاعدین عسکریه‌دن وهندسه مکتبنده تحصیل ایدن مهندسلردن بالامتحان
« اثبات اقتدار ایدن برقاچ افندی امانت هیئت فنیه‌سنه آلنمشدر . بونلر آلمانیادن جلب اولنان بر
« متخصص معرفتیله تعلیم وتمرین ایدیله‌رك بوایشلره احضار اولنان ویتیشدیریله‌بیلنلر، آطه‌لرده، غلطه‌ده
« بك اوغلنده ، پی‌درپی باشلانیلان عملیات فنیه‌یه مأمور ایدلمکده‌در . آنجق ممالك عثمانیه‌نك معلوم
« اولان وسعتنه نظراً ، قاداسترونك بویله محدود وسائط ایله اکمال واجراسی ممکن اوله‌میه‌جغندن
« لزومی قدر ارباب فن و وقوف یتشدیرمك ایچون اوروپاده بر چوق مملکتلرده اولدیغی وجهله
« بزده‌ده مخصوص برمکتب تأسیسیله اعدادی مأذونلرندن آلنه‌جق افندیلری اوچر سنه‌ده تدریس
« واحضار ایتمك اهم والزمدر . بونلر ، تصور ایدلدیکی وجهله ، تدریسات وتطبیقات کوره‌رك
« مکتبدن چیقار چیقماز عملیاته فعلاً اشتراك ایده‌بیله‌جکلردر . بو صورتله ایستنلدیکی قدر ارباب
« فن ووقوف یتشدیریله‌رك عملیاته آرزو ایدیله‌جکی قدر وسعت وسرعت ویرمك ممکن اوله‌بیلدیکی
« کبی متخصص ومقتدر وقاداستروبه متعلق امور ومعاملاتك کافه‌سنه واقف مأمور تدارکنده‌کی
« مشکلات حالیه‌یه بناءً بر چوق مأمورلردن مرکب قومسیونلر تشکیلی ایچون بالضروره اختیار
« ایدلمکده اولان مصارف دخی مهم بر نسبتده تنقیص اولنه‌بیلور. شو صورتله هم وقت هم ده نقد
« قزانلمش اولور . »

بوتصورك عجبا قاچ سنه‌ده حیز آرای حصول اوله‌بیله‌جکی حقنده‌کی سؤالمزه شوجوابی آلدق:
« قاداسترونك اکمالی ، ممالك سائره‌نك هربرنده اولدیغی کبی اپیجه زمانه متوقفدر. بونك بزده
« ممالك سائره‌دن دها سریع برصورتده یاپیله‌جغنی بالطبع ادعا اولنه‌ماز. بونك نه درجه تسریع
« اجراسی آرزو اولنورسه وسائطی اونسبتده تکثیر اولنور . »

تحویل تصرفك بزده ایچه معاملات قرطاسیه‌یه تابع اولدیغی معلومدر . حالبوكه اوروپاده حق تصرفك قولایلقله الدن اله كچمسی ، تأمین ضمننده اتخاذ اولنان اصولاتك غیر منقول ثروتدن عالم تجارتده استفاده ایدلمسنی مستلزم نیجه محسناته سبب اولدیغی بیان ایله بزده دخی معاملات فراغیه‌نك تسریعی حقنده نه‌كبی تدابیر اتخاذی ایجاب ایده‌جكنی استیضاح ایتدیكمزده بیانات آتیه ایله جواب ویرلشدر :

« معاملات فراغیه‌نك تسریعی ایچون اتخاذ اولنه‌جق تدابیرك اهم واقدمی ، قیود و وثائق « تصرفیه‌نك منتظم برطرزده تأسیسی كیفیتیدر . بونك ایچون‌ده شمدیدن قیود اساسیه وجوده « كتیرمك اسبابنه كمال اهمیت وجدیتله توسل اولنمشدر . بوقیود تأسس ایتدكدن صوكره معاملات « فراغیه وانتقالیه‌یی پك سریع برصورتده اجرا ایتمك ممكن اولور . »

بو حرب جهان سوزدن صوكره بشریت ایچون یكی بر دورهٔ حیات باشلایه‌جق، نیجه‌اساسات واصولات تغیرات وتبدلات عظیمه‌یه دوچاراوله‌جقدر . معاملات اقتصادیه، حیات اجتماعیه،مناسبات دولیه والحاصل بشریتك آهنك وانتظامنی تأمینه صالح‌اولان روابط متنوعه، قیودعنعویه‌نك‌بلكه‌ده بسبتون‌خارجنده اوله‌رق، یكی بر طاقم دساتیره توفیقاً ترتیب وتنسیق ایدیله‌جكدر . آچیله‌جق یكی آفاق تكمل وتكامل ایچون اولدن احضاراتده بولنمیان ملل واقوامك ، ساحهٔ فعالیتده اثبات‌هویت وحتی تأمین وادامهٔ حیات ایده‌بیلملری محال دكلسه‌ده ، هرحالده پك مشكل‌اوله‌جقتدن عالم عثمانینك روح تكامل وترقیسنه تعلق اولان حق تصرفك توثیقی حقنده دائرهٔ عائده‌سنجه شمدیدن امر تطبیقنه‌توسل‌اولنان بوكبی‌احكام واساسات مهمه‌یی‌مع‌الشكران قیدایله‌حمیت‌نامنه عرض‌منتدارى ایلرز.

دعوی وكیلی معلم كریدی

احمد ساقی

قطرات افكار

— ۳ — [*]

شعر ، فلسفه‌نك شایعاً متصرفیدر .

ایكی مذهبی اولانك برمشربی اولماز .

زمان كچمكله بشرك صفوتی زائل اولیور . بوخصوصده ارتجاعه آز تصادف اولنور .

شخصنه بیوك اهمیت و یرن ، ئولومدن قورقار وكندیسندن صوكره عالمك یتیم قاله‌جغنی ظن ایدر .

كندی كندی ایله كوروشمه‌سنی — یعنی دوشونمه‌سنی — بیلن ، اوسط ناس ایله ملاقاتدن لذتیاب اولماز .

دیكر كاملق (آلترونیزم) ، منفعتی ، حظ ولذتی‌خارجده‌آرار برخودكاملق(أغوئیزم)دن بشقه برشی دكلدر .

بشر، آكلایه‌مدیغنه پایهٔ معبودیتی سزا كورور .

[*] قطرات افكارك ماقبلی ۳۷ نجی و ۴۰ نجی نسخه‌لرمزده مندرجدر .

اورته آدملر بیوك خطا ایده‌مزلر . بیوك خطا ارتكاب ایتمك ایچون بیوك آدم اولملی . [قانت] ك — ذكای تطبیقی‌نك تحلیلی — نده‌كی خطیأتی دكمه هنبقه ارتكاب ایده‌مز .

اعاظمك مزایاسندن متكامل ملتلر استفاده ایدر .

نوع بشر ، مفتقر ولایت ووصایتدر .

وصی وولی غایبوی بولونسه ایدی مشكل محلول اولوردی .

اولا أكمك ، صكره كه‌ورك ، عاقبت كه‌شكه‌ك وبورك .

انكلیزلرك — وقت ، نقددر — ضرب مثلنده براصناف وقومیسیونجی منطقی مندمجدر .

كوج اولسون‌ده كچ اولسون ؛ چونكه حیات قیصه‌در .

بیوك ذكالرك مواجهه‌سنده دیكر ذكالر قوهٔ تشبثیه‌لرندن ضایع ایدرلر .

بدیهیاته‌قارشی اتفاق ایتمك خلقك عادتیدر .

نسا ، ناقص الاعضا اولمسه‌لردی رجال اولورلردی .

قادین ، نائم بر بركاندر .

محیط كسب روح ایدركه ملت اولیور . وطن محبتی ، ملتك ذاتنی سه‌ومه‌سی دیمكدر .

تاریخ عمومی ، برمحاربهٔ عمومیه‌نك حكایهٔ متسلسله‌سیدر .

شعر وخطابت نه‌قدر حقیقت‌ئولدیرمشدر !

حقیقت آیینه‌یه باقنجه كذبی كورور .

حقیقت ، زمان كبیدر : طورماز . بناءً علیه حقیقتك مستقری ، ازلیسی ، ابدیسی ، عمومیسی یوقدر . دائمی بوكون ، دائمی یارین ، دائما دون اولمدیغی كبی .

شاعرك مؤاخذ ویا مؤرخلكه یلتنمه‌سی امنیتی سوء استعمالدر .

حقیقت جلی ومستقر اولسه‌ایدی بشریت ، منفعت غوغالرندن بشقه‌سنی بیلمیه‌جكدی .

بعض دعاویده طرفین‌ده حقلیدر ؛ بعضلرنده طرفین‌ده حقسزدر . آنجق بر طاقمنده برطرف حقلی ، دیكری حقسزدر .

بوكونك تاریخی ، یارینك اساطیریدر .

فن طب ، صحیح اولسه‌یدی ، موجود بولونمازدی ؛ چونكه اوفن ، ذاتاً ، بتون علل وامراضی تشفیه ایتمش اوله‌جقدی .

آز و یرن دائما جاندن دكل ، بعضاً‌ده خست ویا فقرندن ؛ چوق ویرن هروقت مالدن دكل ، بعضاً‌ده جومردلكندن ویا تبذیرندن ویرر .

سیمالر كبی فكرلرده یكدیكرندن آیریدر . یالكز ، اختلاف شمائلدن غوغا چیقمیور ، اختلاف افكاردن ایسه محاربات ومنازعات طوغویور .

استبداد ، حریت ، دموقراسی ، آریستوقراسی ، قوزموپولیتیزم ، عائله ، آزادئ تجارت ، آزادئ جنسی ، حمایهٔ صنایع . . . بواصوللرك جمله‌سی عینی‌زمانده طوغری ویاكلش اقسامی‌احتوا ایتدیكندن ، تاریخ بونلرك مصادمه‌سندن متحدث مجادلات ایله مالامالدر .

كوزنزیكزه هروقت اینانمه‌یكز ؛ چونكه بونلر ، بعضاً ، سزك كیف وهوسكزك ، احتراص وغفلتكزك ، علی الاكثر ظواهرك اسیری آلتنده‌در .

زمان ، بعض آثاری احیا ، بعضلرینی‌ده افنا ایدر . آثارك قدر و اهمیتی هروقت احیا ویا افناده بر رول اویناماز .

پارلاق برجمله کوردیککز وقت شعردن استعاذه ایدیککز . منطق دعوتله درحال کوزلکاریککزی ظاقیککز . [راقم الصروب، « شاطو بریيان »ك بر پارلاق جمله‌سی اوزرینه، فلج منطقی‌یه کرفتار اولمش وآنجق برسنه‌ده افاقت بولمشدی .]

بشر ، محافظه‌کارلقدن بیقنجه ترقی‌پرورلك مودا اولور. اوده ابتذاله اوغرایـنجه محافظه‌کارلق اعادهٔ اعتبار ایدر . تاریخ ، بوجذر ومدك قیدندن عبارتدر .

بادهٔ دلجو ، طوغری‌یی دها طوغری ، اکری‌یی دها اکری ، یاکلشی دها یاکلش ، کوزلی دها کوزل ، ایی‌یی دها ایی ، خیالی دها مخیل کوستەرر .

مبیضی : جهول نوری

هفته‌لق تاریخ حرب وسیاست

[٥ - ١١ کانون اول ١٩١٧]

متارکه مسئله‌سی — ائتلاف دولتلرینك وضعیتلری — آمریقانك اعلان حربی — وضعیت عسکریه — مملکتمز داخلنده تیمور یوللری

کچن هفته روسلرله متارکه عقدینی خبری ویرمشدك. تلغراف آژانسلرینك بوخبری ویرمکده برآز عجله ایتدکاری آکلاشیلدی . فی‌الحقیقه ٧ کانون اول تاریخلی تبلیغ رسمیلر ؛ اتفاق مربع اوردولرینه منسوب عسکری مرخصلرایله روس عسکری مرخصلری آراسنده بحر بالطقدن قاره‌دکزه قدر امتداد ایدن جبهه‌لرده و آسیاده‌ده عثمانلی - روس صحنهٔ حربلرنده « تعلیق مخاصماته » تحریراً قرار ویرلدیکنی وبو تعلیق مخاصماتك ٧ کانون اولدن ١٧ کانون اول وقت زواله‌قدر دوام ایده‌جکنی ومتارکه مذاکراتنه‌ده برقاچ کونه‌قدر باشلانه‌جغنی بیلدیرمکده ایدیلر. بواون کونلك تعلیق مخاصماتدن متارکه مذاکراتی نتیجه‌لندیرمك ایچون استفاده اولوناجقدر . مرخصلردن بر قسمی مملکتلرینه شفاهی معلومات ویرمك ایچون عودت ایتمشلرسه‌ده متباقی قسمی پرنس (لئوپولد دوباویه‌ر) ك قرارکاهنده انجمن حالنده متارکه مذاکراتنه دوام ایتمکده‌در . بو مذاکراتك‌ده بوکون یارین نتیجه‌لنه‌رك متارکه‌نك صورت قطعیه‌ده تقرر وبونی‌ده صلح مذاکراتنك تعقیب ایلیه‌جکی شبهه‌سزدر.

رسماً تبلیغ ایدلدیکنه کوره، تعلیق مخاصمات ومتارکه مذاکراتی رومانیا قطعاتنه دخی شاملدر. چونکه ، کچن نسخه‌مزده‌ده سویله‌دیکمز وجهله ، ذاتاً باشقه درلو اولامازدی . رومانیا ایچون ، روسیه‌دن آیریلارق حربه دوام امکانی موجود دکلدی .

روسیه‌ده آرتق ایچه قوتله‌نن (بولشه‌ویك) حکومتنك برطرفدن متارکه وصلح منفرده

کیریشمه‌سنی ، دیکر طرفدن وثائق خفیه‌یی نشر ایله‌مه‌سنی ائتلافجیلر ، غیر رسمی نشریاتله ، بر اهانت تلقی ایتمکله برابر ، رسمی لسانلردن هنوز روسیه‌یی اتهام ایتمه‌دیلر. کذلك نه اقصای شرقدن ژاپونیانك روسیه اوزرینه صالدیرماسی ، نه‌ده ائتلاف سفیرلرینك پترسبورغی ترکلری کبی بر رسمی اثر خصومت کوسته‌ریله‌دی . آکلاشیلیورکه ائتلاف ، روسیه‌یه قارشی حرکتده پك‌ده زیاده التزام احتیاط ایدییور . وبونی حقلی کوسته‌ره‌جك سببلرده یوق دکلدر . اولا روسیه‌ده‌کی ۳۰ ـ ۴۰ میلیاره بالغ ائتلاف سرمایه‌سنك واقراضاتك تهلکه‌یه دوشمه‌سی احتمالی ، اونلرك باشلرینك اوجنده آصیلی بر تهدیددر . ثانیاً روسیه‌یی دها زیاده صیقیشدیرنجه ، بونی یالکز کندی صف ائتلافلرندن قاچیرمق دکل ، حتی بلکه‌ده بر آلمان اتفاقیله قارشیلرینه چیقدیغنی کورمك احتمالیده موجوددر .

ایشته بوسببله‌درکه ، ائتلافك پروتستوسنه ویکی روس حکومتنی طانیه‌رق مناسباته کیریشمکدن احترازینه رغماً ، مقابله بالمثل ماهیتنده بر تدبیر فعلیسی کوروله‌یور. حالبوکه یکی روسیه دهاشیمدیدن ، متفقلرینك ، بالخاصه انکلیزلرك ، تبعه‌لرینی توقیف ایتمك وعموم اجنبی استقراضاتنی مفسوخ عد ایدوب تأدیاتك تعطیلنی امر ایله‌مك صورتیله ، کندیسندن صلح ومتارکه خصوصنده آیریلان متفقلرینه خصومت ایله‌یور . استقراضاتك اعلان مفسوخیتی مسئله‌سی ، ظن ایده‌رز ، ائتلاف محفلنده بر واویلا قوپاره‌جقدر ، که البته ایشیده‌جکیز .

ائتلافك وضعیت وخیمه‌سی روزافزون برشدتله دوام ایتمکده‌در . (قله‌مانسو) پارس ائتلاف قونفه‌رانسنی برقاچ کون اول پك سونوك بر نطقله قاپادی . فرانسه‌ده (قله‌مانسو) کیمسه‌یی و بالخاصه سوسیالیستلری ممنون ایده‌مه‌دی . انکلتره‌ده (لوئید جورج) قابینه‌سی عادتا صالالانمقده‌در . لورد (له‌نسداون) ك کچن نسخه‌مزده سویله‌دیکمز مکتوبنی تعقیباً لوردلر قاماره‌سنه منسوب بر طاقم اعضانك (ده‌یلی نیوز) غزته‌سنده نشر ایتدکلری بر مکتوبده « انکلتره‌نك مشروع وملی منافعنك محافظه‌سنه خادم بر اوزلاشمه صلحنك عقدی ضمننده رسماً مذاکراتك آچیلماسنی » توصیه والتزام ایتمکده‌نزره انکلتره‌نك حرکاتنده بر تحول وتبدل کورولیور . ایتالیادن ایسه سس چیقمایور . چونکه اوراسی بیتیك بر حالده‌در !

دیکر طرفدن (تایمس) غزته‌سنه نظراً ، ائتلاف دولتلری یکیدن شرائط صلحیه‌لرینی قرارلاشدیره‌شلر ایمش . بوشرائطده « صربستان ، قاره‌طاغ ، بلچیقا وروما‌نیانك اعاده‌سی ، (آلساس ـ لوره‌ن) ك فرانسزلره آوستریا اراضیسندن بر قسمنك ایتالیانلره ترکی ، تورکیانك آوروپادن اوزاقلاشدیرلمه‌سی » در . انسان بونی اوقورکن ائتلاف رجالنك الآن مجنون ویا سرخوش اولوب اولمادیغنی کندی کندینه صورار .

عن‌قصد شراب حربه دالارق سرمستی جدالی تمدید ایتمك ایسته‌ین بریسی وارسه اوده آمریقا رئیس جمهوری (ویلسون) وهمپاسیدر . فی‌الحقیقه ویلسون بوهفته ظرفنده قونغره‌ده ایراد ایتدیکی بر نطقده ، هپ اوبیلدیکمز « جهنمی آلمان قوتلرینی قیرمق صورتیله صحیح واصل اولمقدن » بحث ایتدیکی کبی آوستریا ـ مجارستان ، تورکیه و بولغارستانك برر آلمان آلتی اولدقلرندن بحثله بو مملکتلرك ، دیکر مستولی مملکتلر کبی ، آلمانلرك نفوذ و ایادی تسلطندن قورتارلماسی و تحت‌البحر حربنده و سائر خصوصاتده آلمانیا ایله یکوجود اولان آوستریا ـ مجارستانه اعلان حرب ایدله‌سنی توصیه ایتمکده ایدی . تورکیه وبولغارستانه‌ده اعلان حرب لازم ایسه‌ده هنوز

بو دولتلرلە آمریقانك حركاتی استقامتنده برر أنكل اولمادقلرینی رئیس جنابلری بیان ایدییوردی . سرابا براثر خصومت وغیظ اولان بونطق اوزرینه ، ذاتاً (ویلسون) ایله سرمایه‌دارانك برآلتی حكمنده‌كی « قونغره »، آوستریا ـ مجارستانه درحال اعلان حرب ایدلەسنه وتورکیه ایله بولغارستانه‌ده بالآخره اعلان حربه قرار ویرمشدر . كندینه حامئ مدنیت و اقوام سوسنی ویره‌ن ویلسونك توسیع نائرهٔ حرب یولنده‌كی بوتشبثنه ، بلافتور اوموز سیلكمكه اتفاق مربعك وضعیت عسكریه‌سی بلغاً ما بلغ مساعددر .

نیته‌كیم ، الك صلاحیتدار آغیزلر اولان (هینده‌نبورغ) و (لوده‌ندورف)ك لسانلرندن « نویه فرایه پره‌سه » غزته‌سی مخابرینه واقع اولان بیانات صوك درجه اطمئنان بخشادر . شو جمله‌لری اوبیاناتدن اقتباس ایدییورز :

« وضعیت حربیه، حرب حقنده بویوك امیدلرده بولونماسنی محق كوسترمكده‌در. » ، « غرب جبهه‌سنده وضعیت كاملاً امنیت بخشدر . مدافعه‌مز موفقیت ایله تتوج ایتمكده و دیكر جبهه‌لرده بویوك تشبثاته مساعد بولونمقده‌در. » ، « فرانسه‌یه قارشی قطعی برضربه ایندیرمكه موفق‌اولمقلغمز محتملدر. » ، « آمریقالیلرك بویوك براوردو وجوده كتیرمك تشبثلری عقیم قالماسه بیله بواوردوینی بحر محیط آطلاسی اوزرندن آوروپایه كتیره‌بیلمه‌لری جای سؤالدر . » ، « اكر برمدت دها صبر وثبات ایده‌جك اولور ایسه‌ك نتیجهٔ حسنه‌یه دسترس اولاجغز » .

ایشته بوجمله‌لر، سوز سویله‌مكده پك ممسك اولان وآغیر مسئولیتلر آلتنده بولونان لسانلردن صادر اولمشدركه ویلسونك خفیف مشربانه نطقلرندن البته دها زیاده حقیقت اشیایه موافقدر. ذاتاً بز ، آمریقانك مقصد حقیقیسنی، انكلیزلرك مسلكنی تعقیباً كیزله‌دیكنه، وآوروپایی یورارق جهان پیاسه‌لرنده حاكم یكانه قالمق وانكلتره‌دن صوكره ژاپونیایی‌ده أزمك املنه خدمت ایتدیكنه قانعز . بوتون آمریقانك حركاتی ریاكارانه وهپ كندی منفعتنه خادمدر .

* * *

اتفاق مربعك ، هله روس ورومن متاركه‌سندن صوكره، وضعیت عسكریه‌سی نه‌قدر پارلاق اولدیغنی بری غربده ، بری‌ده غرب جنوبیده انكلتره و ایتالیایه ایندیریلن ایكی ضربه ایله ثابت اولدی . (قامبره) جوارنده آلمانلر مقابل تعرضی بویوك برشدتله اداره ایده‌رك انكلیزلرك خطوطنی یاردیلر ، بونلری كیلو مترولرجه كری‌یه طرد ایتدیلر و ۹ بیكدن فضله اسیر ، برخیلی طوپ و ۷۱۶ میترالیوز آلدیلر . بوتعرض ، بوندن اولكی انكلیز باصقینیله بوزولمش موضعلری اصلاح مقصدیله ایدلمشسه‌ده ، آلمانك قوهٔ تعرضیه‌سنك لدی‌الحاجه نه‌لر یاپه بیله‌جكنی اثبات ایتدیكی ایچون پك مهمدر .

دیكر تعرض ، بزم اول وآخر ادعا ایتدیكمز وجهله ، ایتالیان جبهه‌سنده‌كی تعرضك یكیدن جانلانماسیدر . متفقلریمز ایكی هفته قدر برتوقفله ، علی‌الخصوص شو موسمده پك مشكل اولان ، طاغ محاربه‌لری ایچون لازم كلن استحضاراتی اجرادن صوكره (وه‌نه‌چیا) آلپلرنده ینه تعرضه باشلایه‌رق ایتالیانلری (مه‌له‌تتا) كتله جبالندن طرد و۱۹ بیكدن‌زیاده اسیرایله یوزدن‌فضله طوپ

آلديلر. بوندن صوكره (والستانيا) طاغی‌ده آلنيرسه بارون (قونراد) اوردوسی اورايه اينه‌جك و (پياوا) بوينده تيره‌ين ايتاليان اوردوسنی رجعت وانهزام قارشيلايه‌جقدر .

عثمانلی جبهه‌لرندن يالكز سينا جبهه‌سنده حركت و فعاليت واردر .

* * *

بز احمالمزه ، بعض مهم حركات مدنيه‌يی‌ده درج ايتمكده اولديغمز ايچون، « اقدام » سرمحررينك « مملكتمز واوجوز تيموريوللری » عنوانلی مقالهٔ مهمه‌سندن شو پك واقفانه يازلمش سطرلری اقتباس ايديورز :

« طار واوجوز شمندوفر خطوطی، محاربه طولاييسيله آوستريا ـ مجارستانده يكی يكی تكاملاته مظهر اولمش. آوستريا اردوسی برنجی فريقلرندن برذات بوبابده‌كی عميق وتجاربه مستند مطالعه‌سنی نشر ايديور. بونك ، قسماً بزم مملكتمزه‌ده تعلق وعلاقه‌سی وار، ديكر برمخطره ايسه بالذات آوستريا‌ده بوبابده تدقيقاتده بولنان محترم بروطنداشمزك اثری‌دركه كنديسنك بوبابده‌كی صلاحيت واختصاصی جای انكار دكلدر .

بومطالعاتمزدن، سائر تدقيقاتمزدن ومملكتمزده تطبيق اولنان اصوللردن مستبان اولديغی‌اوزره اوجوز ، غايت اوجوز شمندوفر خطلری انشا ايتمك ممكندر . بونلره منافع محليه ، كوی‌خطوطی، اوجوز شمندوفر و « ده‌قوويل » اطلاق ايديورلر . بونلرك اوقدر اوجوزلری واردركه علی‌العاده شوسه‌لردن بيله اهون انشا واداره وادامه اولنيورلر .

بالطبع بوخطوط دائمی اوله‌ماز . لكن آنا خط ياپيلنجه‌يه قدر ، هرحالده طار و «أقونوميق» برخط ، علی‌العاده بر يوله وياخود يولسزلغه مرجحدر . خطوط اساسيه‌نك انشاسی بالنسبه كوجه‌ده‌ر . بيوك عملياتی مستلزمدر . حالبوكه مطالعه كذارمز اولان تفصيلات فنيه‌يه كوره‌بوكبی خطوط غايت بسيط برصورتده انشا اولونور وكنيش خطلی بريول پك يوكسكاره چيقاريله‌مديغی حالده ، بر « ده‌قوويل » ، سهولتله ، غايت مرتفع ذروه‌لری بويلار .

آوستريا‌ده هر واغونی آيری بر موتورله متحرك « ده‌قوويل » اصولی‌ده تطبيق ايدلشدر . اصوللرده بر دكل ، بر چوقدر. شايان ممنونيتدركه كنديلريله كوروشديكمز وطنداشلرمزدن برقاچ متخصص بو اصوللری لايق درجه‌ده تدقيق ايتمشلر ، حتی بو صدده استاد بيله اولمشلردر .

حربدن بری ممالك عثمانيه‌ده بر خيلی طار خطلی شمندوفر انشا ايدلدی و جمله‌سی ، شايان تقدير و تبريكدر ، يوزمزی آغارته‌جق درجه‌ده ايی ايشليور و اداره ايديليور . مملكتمز فسيح و وسيعدر . خطوطمز نسبتاً آزدر . مركز سلطنت‌سنيه هنوز هريره شمندوفرله ربط ايدلمدی .

اول باول خطوط اصليه‌نك يرينه ـ خطوط اعداديه و مبشره قبيلندن ـ « ده‌قوويل » لر تمديد ايتسه‌ك اولمازمی ؟ بيوك پروغرامزی تعقيباً هرنه وقت بر يره كنيش خطلی ، علی‌العاده بر شمندوفر تمديد ايتمك ايسته‌رسه‌ك ، درحال ، اوراده‌كی اوفق خطك لوازمنی سوكر ، طوپلار وآنلری دها اوته‌لره ، ياخود ، لرومی وارسه ، بيوك خطه منتهی اولان سائر جهتلره قورار ، تمديد ايدرز .

بو ، وادیٔ تكامل و اقتصاديا‌تده بزم ايچون فائده‌لی بر استحاله اوله‌بيلير . »

[مدير : كريدی احمد ساقی] [مطبعهٔ اورخانيه]

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، علمی و ادبی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۲ ۷ ربیع الاول ۱۳۳٦ جمعه ایرتسی ۲۲ کانون اول ۱۹۱۷ نومرو ۱٦ — ٤٧

اجمال افکار

طلبهٔ عثمانیه و اوروپا

ممالک عثمانیه‌دن ، دائما ، طونیلاتولرله اوروپایه خام مواد ، یوك ، ایپك ، دری ، آفیون کیدییور . بونلر ، اوراده ، غربك عقل وسعینك التحاق وانضمامیله ایشلنمش برمتاع ، ظریف برقوستوم ، نارین وشفاف برچارشاف ، کوزل وصاغلام برقوندره ، برشیشه دوای شافی شکلنده اصلنه رجوع ایدییور .

عجبا ، بونك کبی ، بورادن غربه ایشلنمه‌مش سرمایهٔ آدمی کوندروب ، ایشلنمش امتعهٔ انسانیه جلب ایتمك قابلمیدر ؟ بوجهتك ، شیمدیلك ، تدقیقی فضولیاتدندر . شوقدر وارکه تا سلطان محمود عدلی عهدندن بری ، مملکتمزده صنف مجدد وممتاز بوفکره قناعتکار اولدیغندن ، بعضاً آز ، اکثریتله چوق ممالك غربیه‌یه وبالخاصه فرانسه‌یه طلبه کوندرمشدر .

آره‌دن تقریباً برعصر کچدی . شومحاربهٔ عمومیه رأس تاریخیسنده کوچك بربیلانچو تنظیم ایتمك اقتضا ایدر . کندی کندمزه صوراریز : اولا ـ کیدنلر تغرب ایدرك بنی غربك خصائل آلیه‌سنه تمثل ایتدیلرمی ؟ ثانیا ـ بونلردن وطن وملت مستفید اولدیمی ؟ ثالثا ـ شهراه تکاملده توقف ویاتدنی ایدن برهیئت ، جبر مافات ایتمك ، ایلریلمك ایچون بویله‌می حرکت ایتملی ایدی ؟

ظنمز سراپای خطا وذهول دکلسه ، شو اسئلهٔ ثلثه بزم ایچون برنجی درجه‌ده حائز اهمیت مواد غامضه وَ معضله‌دز . اوروپانك برجاذبه‌سی وار : حیات مادیه ومعنویه اوراده دها طاتلی . اذواق واشواق دها زیاده اودیارده دها فضله ودها ایی یاشانیور . اوروپایه برکیدن دکل ، اورانك جریان حیاتنی طویان وبنا رسملرینی کوره‌ن بیله کشور افرنجك مسحور آهنکی اولیور . بناءً علیه ، برچوجق ، اوروپایه کیتمك احتمالنی ذهننه یرلشدیرر یرلشدیرمز ، کلین اوله‌جغنی قوران برقیز کبی ، معناً بربحران ومستیٔ لطیفه اوغرییور . لکن ، اطفال حائز پایهٔ رشد اولمدقلرندن کندیلرینك بوبابده بررأی ومطالعه‌سی اوله‌ماز .

اولياى اولاده كلنجه : بونلرك جمله‌سى مسائل عاليهٔ روحيه و اجتماعيه‌يى تأمل ايده‌جك قدر ارباب عرفاندن اولمديغندن آنلركده رأيى كران دكلدر . بونلرك برقسم مهمى‌ده ظواهره مجلوب ، هرتجدده مفتون ، سودازدهٔ تحول Snob لردر . بونلرده ، اوغللرى كبى ، رشد وكمالده بيوك بر رتبه‌يى حائز دكلدرلر . اولياى اطفالدن بر خيليسى ، اوروپايه چوجق كوندرله‌سنى بر تميز وتميز علامتى‌ده عد ايتمكده‌درلر .

بناءً عليه تدقيقاتمزك سالم بر مجرايه ارجاعى ايچون چوجقلركده ، وليلرنكده مطالعاتندن تجرد ايتمكلكمز اقتضا ايدر . بيطرفلق بونى موجبدر .

شو حقائق مرتبهٔ بداهته وارمشدر :

شواذ برطرف ايدلمك شرطيله ، اولا ـ كيدنلر تغرب ايدرك ابناى غربك خصائل آليه‌سنه تمثل ايده‌مه‌مشلردر . برقاچ طبيب ، بعض ارباب فن استثنا ايدلمك اوزره ـ عسكرلر وكميجيلرده مستثنا ـ كيدنلر بوش فيچيلر كبى كيتمشلر واويله‌جه كلمشلردر . هله فضولاً مسالك حره دينلن شعباته انتساب ايچون صيد معلوماته شتابان اولانلر بر بحران روحى‌يه اوغرايه‌رق دونمشلردر . شرق و غرب بونلرك مفكره‌سنده سرمستانه رقص ايديور . حال حاضره بر بغض ونفرت ، رنك وآهنك محليدن ناحق بر استكراه ، بى‌فائده وبى‌معنى بر « قوزموپوليتيزم » ، ياخود ، براثر ارتجاع اولمق اوزره ـ غريبدر! ـ شيمهٔ مليت ايله ناقابل تأليف بر « ناسيونالیزم » ، الى‌آخره ، بو كيمسه‌لرى تسجئه (قارنقه‌ريزه) ايدر .

كيدنلر ، بر پره‌نسيپك نتيجهٔ تعقيبى اوله‌رق اعزام ايدلمه‌مش . بر باشى بوزوق اردوسى ، بر طاقمنه ٦٠٦ تداويسى تطبيق ايدلمش ؛ مكر زواللیلر علل افرنجيه ايله معتل دكللرمش . استادنر درد ومرض ، بلا ومصيبت اولمق اوزره ، غربك علل كونا كونى كوسترمشلر . موميالیهلرده ، بر غلط غليظ رؤيت اولمق اوزره ، بو علتلرى كندمزده‌ده كورمشلر . آلكز بر تشخيص خطاسى وبونك اوزرينه مستند بر ياكلش تداوى !

ثانيا —— بونلردن وطن وملت ـ كاهى حقها ـ مستفيد اوله‌مامشدر . واقعا خصوصات شتاده ، مواد آليه‌ده كيدنلردن استفاده ايدلمه‌دى ديمك بر خطاى فاحش وغرضكارانه‌در . لكن خصوصات عامه‌ده ، مواد عموميه‌ده بونلرك تنورى مملكت ايچون بادئ نعمت اولديمى؟ خاير! افكار دكشدى . آرا تشتت ايتدى . آمال قاريشدى . غايه‌لر چوغالدى . آره آچيلدى . روح ملى احتجاب ايتدى . ذاتاً بين‌الملل روح هنوز تبارز ايتمدى كه او ، التقاط ايدلسون .

ثالثاً —— شهراه تكاملده توقف ويا تدنى ايدن بشقه برهيئت ، جبرمافاة ايتمك ، ايلريلمك ايچون بويله حركت ايتمش دكلدر . اقليم ومحيطى ، عرق وزمانى بزمكيلردن ـ كليتله ـ بشقه اوتقله برابر ژاپونيا شايستهٔ تدقيق بر مملكتدر . قومودور [پوررى] نك ژاپون ساحلنه آياق باصديغى دقيقه‌دن اعتباراً مملكت ازهار ، هرسنه ، اقطار غربيه‌يه أولادينى كوندرمكده تردد ايتمه‌مشدر . لكن ، على‌العميا ، هر راست كلن چوجنى ، هركسك أولادينى ، هرسويه ويا شده‌كى أطفالى‌مى؟ ژاپونلر ، كوزلرى باغلى اوله‌رق برجاده ويا كوپرى باشنده ، ياقالايه‌بيلدكلرى كنجلريمى لوندره ويا آمستردامه كوندرديلر؟ بونلردن بر قاچنه ، سير وسياحت اثناسنده تصادف ايتدك . آره‌لرنده بر طوپى يوق . جمله‌سنك زبانى چتره‌فيل . فقط سويه بشقه . هيچ برنده صفوتدن اثر كورولمز . مستثنا حرامزاده‌لردن قطع نظر ، شمس شارق محصولات آدميه‌سندن هيچ برى بوش بوشنه اوروپايه كيتمه‌مش . حالبوكه بزده؟ بعدالتميز عودت

ایدنلری صایمق ایچون عشرات خانه‌سندن پك ایلری یه چیقمق بلکه زائددر. محتمل معارضلره شیمدیدن جواب ویرمش اولمق ایچون شو سؤالی ایراد ایده‌یم : - اقصای شرقدن اقصای غربه کیدنلر ، عودتلرنده ، آلیات غربی اولدیغی کبی نقل واقتباسه موفق اولدیلر. اوروپانك آلیاتی مملکت‌ازهارده استیطان ایتدی . بزمکیلر بوکا مقتدر اوله‌بیلدیلرمی ؟

آیینه‌سی ایشدر کشینك لافه باقیلماز •
شخصك کورینور رتبهٔ عقلی اثرنده

لکن ، معارضین محتمله بزه دیه‌جکلرکه ، بزم عدم تکامل‌مزك عدید و عنید اسبابی وار . اوروپایه کیدن برقاچ ارباب نخافت عودتلرنده ابراز کرامت ایده‌مزلردی . بوش لفردی . ژاپونیاده قاپیتولاسیونلره پابند ایدی . اوراسی‌ده تهدید اجانب و تخویف اغیاره شدتله وفعلاً معروضدی . لکن ، یالکز آلیاتی آلمه‌ده ابراز اقتدار ایدن بو آخر زمان یأجوج و مأجوجلری یتمش سنه‌ده هر شیئه قدرتیاب اولدیلر . روح ملی ، مقصد ، غایه ، امل ، خط حرکت ، پروغرام ، مسلك و مشوار ، مشرب و شعار ، اولدن مقرردی . بونلر ، برروح ایدنمك ایچون اوروپایه کیتمدیلر . ذی‌وبر روح اولدقلری حالده واپوره بیندیلر . کیدنلر رشید ایدی و آنجق تکمل ایچون کیدییورلردی . حالبوکه بزمکیلر غیر رشید اوله‌رق کیدییورلردی و اکثریتك غایه‌سی تکمل دکل ، ابتداء ایدی . اولدن ، پك اولدن‌ده ، صکره‌ده اوروپایه بر پروغرام تحتنده چوجق کوندرنه‌دی . کیدنلر باشی بوزوق ایدی . بر غایهٔ متحده جمله‌سنی جمع ایتمیوردی -

خلاصهٔ مقال : بز ، اعتراف ایده‌لم - بوتجربه‌ده موفق اوله‌مدق . مقصدمزی توضیحاً شونی‌ده سویله‌مز لازمدرکه بز - اوروپایه طلبه کوندرمه‌یه‌لم فکرینه قانع دکلز . اصلا . غربك سرمایهٔ آلیاتندن مستفیض اولمق برضروریهٔ حیاتیه‌در ؛ بر احتیاجدر . لکن اوروپایه بویله وبویولدن کیدلز . بورادن ازمیته ، چتالجه‌یه کیتمك ایچون حاضرلقده بولونیلور . سلمه‌السلام سیاحت ایدلز . غایه‌سز اخذ واعطا اولماز . سرمایه‌سز تجارت عدیم الامکاندر . دومنسز سفینه یورویه‌مز . تخمسز زرعیات اولماز .

اوت ، اوروپایه طلبه کوندره‌لم . بونك بزده برطرفدار مفرطی‌یز . لکن نصل و هانکی طلبه‌یی کوندره‌لم ؟ بودر ایشته مسئله ...

شوکا ، جانبدار مطالعاتمز اولان ذوات قناعت حاصل ایتسونلرکه شهراه تکامل‌مزده سه‌نده‌له‌مزك ، بو حالت فوضانك اسباب لدنیه‌سندن بری‌ده ، الحق ، چاپراشیق یولدن اوروپایه طلبه کوندرمه‌مزدر . یولجیلرمز اوزون مدت طولاشدقلری حالده ، اوروپایی کشف ایده‌مه‌مشلردر . آنلرك هدف عزیمتلری اولان عرفان اوروپاسنه کیدنلرك ، وارابیلنلرك عددی پك آزدر .

راویان اخبار نقل ایدیورلرکه بر تاریخده بر واپورمز ، عجمی قپودانلرك الٔنده ، صفحهٔ دریاده برخیلی ایام طولاشدقدن صکره کیده‌جکی یری بوله‌مامش ، و ، عاقبت مرسای ارتباطنه دونمه‌یه مجبور اولمش . عودتنده نیچون مالطه‌یه کیتمدکلری مرتباتندن صورولمش ؛ بونلر ، جواباً : — مالطه یوق ! جواب ساده‌سیله مقابله ایتمشلر . بو پك معنیدار براعتراف عجزدر ؛ آکلارز . لکن ، اوروپاده بندر عرفانه کیتمك ایسته‌ینلر اورایه واره‌مدقلرینی اعتراف ایده‌میورلر وَ دون ، طولاش عودتلرنده ، — مالطه یوق ! دیمك جسارتنده بیله بولونه‌میورلر وتخیل ومفروض بر مالطه‌ده اکتساب ایتدکلری جهالتی بوراده تطبیقه جرأتیاب اولیورلر .

شو سیاستك تصحیحی زمانی حلول ایتمشدر . یکی کوی ۱۷ کانون اول ۱۹۱۷

جلال نوری

فرانسه وعالم اسلام . — « كوچك ملت وحكومتلرك حريتى اوغورينه » حربه كيرديكنى شريك سياسى انكلتره ايله برلكده ادعا ايدن فرانسه ، وجدانى برامتحانه تابع طوتلسه نه‌قدر خجيل وشرمسار اولور . بر مثال اولمق اوزره جزائرك احوالنى تدقيق ايده‌م : ١٨٣٠ سنه‌سنده فرانسه بوالكانك فتحنه تشبث ايتدى . تام قرق سنه دوام ايدن حرب وظلم و اعتساف نتيجه‌سى اوله‌رق غلبه چاله‌بيلدى . جنرال (بورمون) طرفندن امضا ايديلن برمقاوله‌نامه احكامنجه « اهل اسلامك وظائف دينيه‌لرينى ايفاده سربسته اولدقلرى ، « صنوف اهالينك جمله‌سى ايچون حريت دينيه وحق تصرفك ، واجراى تجارت وصنعتك هردرلو تعرضدن مصون بولنديغى » ، فرانسه نامنه تعهد ايدلشدى . قال ايله حال آره‌سنده نه‌قدر مباينت اولديغنى اكلامق ايچون زواللى جزائر اهالئ مسلمه‌سنك اك ابتدائى اساسات حريتدن بيله محروم ايدلدكلرينى سويلمك كافيدر . آغيرويركيلر وخدمت عسكريه ايله مكلف اولدقلرى حالده جزائر مسلمانلرى حقوق سياسيه ومدنيه‌دن تماماً محرومدرلر . كلفت بوزواللى قرداشلرمزه ، انواع نعمت ايسه غدار مستوليلره عائددر . شكايات ، واعتراضاته قارشو فرانسه‌نك قولاغى طيقانمشدر . اخيراً مصادف نظر تلقيمز اولان برشكايتنامه‌ده جزائر اهالئ مسلمه‌سى ، فرانسه‌دن باقيكز نه‌ايستيورلر : اولا مصونيت شخصيه‌يى ، سربستئ دين ولسانى وتصرفى تأمينه كافل بر قانونك نشرى ، ثانياً ادارةً حبسك ومنحصراً يرليلر ايچون تأسيس ايدلمش اولان محاكم ترهيبيه‌نك لغوى ، ثالثاً حقوق عامه اصولنك تأسيسيله جزائر اهاليسى طرفندن ايقاع اولنان جرائمك محاكم عموميه وعاديه حضورنده فصل ورؤيتى ؛ رابعاً ويركو طرح وجبايتنده مساوات حقوق ووظائفك تأمينه كافل اصلاحات اجراسى ، خامساً فرانسه مجلس مبعوثاننه وجزائرده مؤسس مجالس عموميه‌ده اهل اسلامى تمثيل ايده‌بيله‌جك مرخص ووكيللر اعزامنى تأمين ضمننده اهالئ محليه‌نك احوال خصوصيهٔ دينيه‌لرى دائره‌سنده حقوق سياسيه ومدنيه‌يه نائليتلرى ، سادساً تحصيل ابتدائينك مجبورى اولمسى . مطلقيت اداره‌نك الڭ صيق شكلنده بيله تابع ايله متبوع آره‌سنده بوقدر ابتدائى حقوقك بخش ايدلمه‌مسندن طولايى اختلاف ظهورى نوادردن ايكن كنديسنى علمدار مدنيت وعدالت اعلان ايدن فرانسه‌نك شوحركت اعتسافكارانه‌سنى عجبا « حقوق بشر » جمعيتى نصل محاكمه ايديور ؟ فليحرر .

فرانسه ، تونسده حقوق تصرفيه‌نك ده اخلالنه سببيت ويرن برچوق اساسات باطله‌يى ومثلا « حق فتح » دستورينى ايلرى‌يه سوره‌رك يرلى اهالينك املاك واراضيسنى بلاپروا يدغصبنه كچيرمكدن چكنميور ، وبوكا ، « حكومت نامنه تصرف » عنواننى ويريبوركه اصل نفرت اولنه‌جق نقطه بودر .

روسيه‌ده مسلمان خانملر . — (قزان) شهرنده مسلمان خانملرى طرفندن عقد ايديلن برقونغره‌ده تركستان ، قفقاسيه ، سيبريا ووولغانك برچوق قطعاتندن مرخص خانملر حاضر بولنمشلردر . برقاچ كون دوام ايدن مذاكرات نتيجه‌سنده مقررات آتيه اتخاذ اولنمشدر :

اولا حيات بيتيه‌ده قادين ايله اركك آره‌سنده مساوات حقوق ؛ ثانياً قيزلرينك رضا وموافقتى اولمه‌دن ابوين طرفندن أولنديرمك اصولنك لغوى ؛ ثالثاً اون آلتى ياشنى اكمال ايتمه‌ين قيزلرك تزوجدن ممنوعيتلرى وطرفين عاقدين ايچون احوال صحيه‌نك مكمليتنه دائر وثيقه ابرازى خصوصنك مجبورى اولمسى ، رابعاً حق طلاقك قادينلره‌ده تشميلى ؛ خامساً اركككار ايچون اولديغى كبى قادينلر ايچون‌ده تحصيلك مجبورى اولمسى .

مذكور قونغره‌دن موسقوه‌ده كچن مايسده عقد ايديلن اجتماع عمومى‌يه مختلف دارالفنونلردن مأذون علم حقوق وطبده صاحب اختصاص يوز خانم مرخص اوله‌رق كوندرلشدر . روسيه‌لى همشيره‌لرمزك حيات علميه واجتماعيه‌يه بويله برسرمايهٔ عرفان ايله اشتراكلرينه نه‌قدر غبطه ايتسه‌ك يريوار در .

دیار فضولی

« کاروبان راه تجرید زخطر خوفی چکوب »
« که مجنون که بن دور ایله نوبت بکلرز »
فضولی بغدادی

بوکون فضولی ، مصائبپناه اولان تربه‌ك ،
غموم ایچنده ، امینم که ، آغلیور بزسز !
او بی‌نوای فراقزکه مسکن ومدفن
وطنده اولسه غریبز ... یتیم تاریخز !

کوروشمدم سه‌ده اصلا مزار زارکله ،
روان پاککی کوردم کزردی هریرده ؛
اوت ، فضولی ، سنك روح بی قرارکله
زمان زمان طولاشیردم او اوکسوز ایللرده !

سنکله بن طولاشیرکن کورور و آغلاردم
او منکسر چمنك حشر اولان سفالتنی ؛
سکوت ایدردی ئولورکن‌ده ، اویله آکلاردم
که خوف عار ایله کیزلردی هر مذلتنی .

محاسننده نمایان ملال خسرانی ،
کلیندی صانکه او بر حجله‌کاه هجرانده ؛
جهانه عمر آقیدیرکن زواللی پستانی
قانار طورورردی ملوث دهان کفرانده !

نیسان سنه ١٩١٧

سلیمانه نظیف

قارلی بركان

او كوچوك ميلكی دويدم دويالی
اويدی عقلم كوكل آواره‌سنه . .
كوزلرم باغلی ، باشم حمالی
قوشدم عشقك بنی چاغران سسنه !

صانكه قلبم سنه‌لردنبريدر
قارلی برطاغ كبی دونمشدی بنم ؛
قارلی طاغلرده‌كی بركان كبيدر
شيمدی عشقكله كوكل ياسمنم .

تحسين ناهيد

توركلرك منشأنه دائر

(بطلميوس) ه نظراً قديم تركستانك حدودی

مشهور هيأت شناس (بطلميوس) [١] Ptolémée جغرافياسنده يالكز آسيا (سكيتيا)
ندن [يعنی آسيا تركستان قديمندن] بحث ايدوب بوقطعهٔ جسيمه‌يی ايكی قسمه تقسيم ايدر: بری
ايما اوس) [٢] Imaüs طاغلرينك بری طرفنده [يعنی غرب جهتنده] بولونان (سكيتيا)
ديكری مذكور طاغلرك اوته طرفنده [يعنی شرق جهتنده] كائن (سكيتيا) . مؤلف بوايكی
سمدن برنجيسنی غرباً (را) Rha [يعنی وولغا] نهری ، جنوباً بحر خزر ايله (اوكسوس)
[٣] Oxus [يعنی جيحون] نهری ، شرقاً (ايما اوس) طاغلری [٤] و شمالاً اراضیٔ مجهوله

---

[١] مصرلی يونانيلردن اولوب ايكنجی قرن ميلادينك بدايتنده تولد ايتمشدر .

[٢] (ايما اوس) داغلری (هيمالايا) طاغلری ديمك ايسه‌ده بطلميوس بوراده غربی هيمالايا
طاغلرندن شماله متوجهاً آيريلان (بلور) طاغلرينی مراد ايتمشدر .

[٣] (اوكسوس) نهری (اوغوز) نهری ديمكدر .

[٤] اوائلده بوطاغلرك شمالاً شمال ده‌كيزينه قدر امتداد ايله‌ديكی ظن اولنور ايدی .

ایله تحدید ایدرکه بوده اوروپا قطعه‌سنده کائن روسیه‌نك وولغا نهریله اورال طاغلری بیننده بولونان قسمیله بوتون غربی سبریا و(آرال) ده‌کیزینك شرق و شمالنده بولونان ترکستان قسمی دیمك اولور . ایکنجی قسمك حدودی ایسه غرباً (ایما اوس) طاغلری ، شمالاً اراضیٔ مجهوله، شرقاً (سه‌ریق) Sérique خطه‌سی [یعنی ایپك چیقان چین] و جنوباً (ئه‌مود) Emodes [یعنی هیمالایا] طاغلریله آیریلان هندستان قسمی اوله‌ق اوزره کوسترلمشدر .

بو حالده (بطلمیوس) یونانیلرك (کوچوك سکیتیا) تسمیه ایتدکلری وبالاده بیان اولندیغی اوزره حدود غربیه‌سی طونه نهریله (تراکیا)یه [یعنی روم ایلیٔ شرقیه] قدر امتداد ایله‌ین اوروپا قسمندن بحث ایله‌مدیکی حالده آسیا قطعه‌سنده کائن اولان (سکیتیا)نك حدود اصلیه‌سنی ستِرابون وسائر مؤلفین یونانیه‌نك تعریفلری وجهله ارائه ایتمکده‌در .

امدی بالجمله مؤلفین قدیمه‌نك کرك (سکیتلر) [١] و کرك (سکیتیا) حقنده ویردکلری معلومات مهمهٔ تاریخیه میدانده طورمقده و بو صورتله آسیا قطعه‌سنك قسم اعظمی ایله اوروپاقطعه‌سنك جهت شرقیهٔ جنوبیه‌سی صرف تورکلرکه حصر ایدلمش بولنمقده ایکن بونلرك کافه‌سنی کأن لم یکن حکمنده طوته‌رق قدیم یونانیلر طرفندن اسملری بیله ذکر اولونمایان واقصای شرقده‌چین حدودنده برکوشهٔ مجهولیتده یتیشه‌رك حیات قومیه‌جه غرب تورکلرندن و سکیتلردن قدماً پك دون اولان موغوللردولاییسیله عموماً تورکلری عرق اصفردن نشأت ایتدیرمك قدر بویوك برخطا وغفلت اوله‌بیلیرمی ؟ اوت ، اسکی تورکلر بربحر عمان کبی کثرت بی‌نهایه‌لریله دنیانك هر طرفنه قوللر صالدقلری حالده چین جهتنه کیدن و بو حوالیده مرور زمان ایله بر قومیت پیدا ایدن موغوللر نصل اولورده بوتون تورکلرك اجدادی اوله‌بیلیرلر ؟ موغوللر حقیقت حالده اولدیغی کبی چینلیلر و تبتلیلر ایله تصالب ایله‌مش تورك اولادی اولمایوبده بالعکس بوتون تورکلرك اجدادی اوله‌جق اولسه‌لر ایدی ، نصل اولورده عادات واخلاقجه چینلیلره بکزه‌مه‌ین ، چین لسانی تکلم ایتمه‌ین ، چینلیلر کبی یاشامایان ودائما یوروك حیاتی کچیرن ، سیماجه موغوللر استثنا ایدلدیکی حالده قیاس قبول ایتمز بر اکثریتله چینلیلره اصلا بکزه‌مه‌ین تورکلر؛ نصل اولورده ، دنیانك پك بویوك برقسمی اوزرنده توطن وبوتون آسیا قطعه‌سنده تحکم ایتمش، بوقدر کثیر وبو قدر قدیم اولدقلری حالده نه شرقده چین علما و مؤلفینك و نه‌ده غربده یونانیلر ایله رومالیلرك هیچ معلوماتی اولمقسزین عرق اصفره منسوب اوله‌بیلیرلر ؟

چینه کیتدك، چینلیلری کوردك. بومظلوم وساکن اهالی ایچنده ترکستان شرقی ویا چیندن کلمش برتورکی همان سیماسندن تفریق ایتمه‌مك ممکن دکلدر. خصوصیله سیبریا ایله روسیه‌ایچریلرندن کچر ایکن یولده کوردیکمز تورکلری وقیرغیزلری چین اولادی عد و اعتبار ایله‌مك قدر واهی بر فکر اوله‌ماز. اوائله کلنجه ، مسئله عادتا کولنج برشکل آلیر ، چونکه آسیادن قالقه‌رق پی‌درپی اوروپایه هجوم ایله روما ایمپراطورلغنی هرج‌ومرج ایتمش ، دنیایی تیترتمش اولان او باربارلر[٢] و او جنکاورلر هیچ بر وقت حلیم وسلیم وصنعتکار چینلیلرك احفادی اوله‌مازلر .

---

[١] بالاده ایضاح اولندیغی اوزره- (تورك) کلمه‌سی کبی - (طاغلی) دیمك اولان (چیغیتلر) یعنی (چیغاتایلر و چیغیللر) .

[٢] بو کلمه زیرده کوریله‌جکی اوزره تاریخده صوك درجه حائز اهمیت بر تعبیردر .

اکر تودکلرك موغول نسلندن منشعب اولمسی احتمالی اولمش اولسه ایدی، هیچ جنکیز خان احفادندن اولان بهادر خان (اوشال شجرهٔ ترکی) نام اثرنده موغوللر ایله تاتارلری تورك عرقنه انتساب ایتدیریرمی ایدی ؟

(هندستانده سکیتیالر یعنی ترکستانده هندی)

(کوچوك سکیتیا) ویا (اوروپا سکیتیاسی) ایله (آسیا سکیتیاسی)نه اوچنجی بر سکیتیا دخی علاوه ایتمك ایجاب ایدرکه اوده (هندستان سکیتیاسی) یعنی (ترکستان هندی)در.

بوسکیتیا (طوخارستان) [۱] Tocharistan سکیتلری اولان (طوخارلر) اسکندرك وفاتندن صوکره آسیاده تأسس ایدن حکومات یونانیه‌دن بری بولونان (باختر) ولایتی Bactriane [یعنی بلخ خطه‌سنی] تقریباً میلاددن ۱۲۶ سنه مقدم یونانیلردن استرداد ایله‌دکدن صوکره اولجه اسکندرك فتح ایتمش اولدیغی هندستان قسمنی دخی دائرهٔ حکومتلرینه علاوه ایله‌یه‌رك بو صورتله (سند) نهرینك دلطه‌سیله ساحلینی وساحل یساری حوالیسندن یعنی شمدیکی حاله نظراً هندستانده کائن (مولتان) و (سند) خطه‌لرینك جهت غربیه‌لریله افغانستان وبلوجستانك جهت شرقیه‌لرندن و (طوخارستان) ایله (باختر) خطه‌سندن متشکل بر دولت عظیمه وجوده کتیرمشلردرکه بو مملکته یونانیلر (هندستان سکیتیاسی) نامنی ویرمشلردر .

(بطلمیوس) کندی زماننده موجود اولان بوسکیت حکومتی بری شمالی ودیکری جنوبی اولمق اوزره اسم مخصوصلریله ایکی قسمه تفریق ایدر .

ایکی بیك سنه متقدم تشکل ایله‌مش اولان بو تورك دولتنك حکمدارلری (باختر) جهتنده قالمش اولان یونانیلرك لسانلریله اخلاق وصنایعنی محافظه ایله‌دکدن باشقه کندیلریده مدنیت یونانیه‌یه تابع اوله‌رق ضرب ایتدیرمش اولدقلری سکه‌لرده (یونان وباختر) پادشاهلری عنوانی استعمال ایله‌مشلردر .

[۱] کتابلرمزده (طخرستان) شکلنده یازیلان بوتورك خطهٔ قدیمه‌سی شمدی افغانستانه تابع اولوب بلخ خطه‌سنك شرقنده کائندر .

متقاعد ارکان حربیه فریقی

انور

شهزاده « بایزید » [۱]

احمد رفیق بکه

حب جاه انسانلرك فساد اخلاقنه باعثدر. هله ریاست دنیویه‌نك اك یوکسکی اولان پادشاهلغه ارتقا ایدن انسانلر بوموقع بالاترینی ضیاعه اوغراتماق ایچون اللرندن کلنی یاپمقده قصور ایتمزلر، رقیبلرینك ازالهٔ وجودینه ، حق حیاتدن محرومیتلرینه قدر ایلری کیدرلر. حتی غریبدرکه انسان دینلن مخلوق عجیب بویله یوکسك برموقع صاحبی اولدقجه دها خلوق ، وابنای جنسنه ، علی الخصوص اقاریب وخویشانه قارشی دها متواضع ومشفقدر . فقط برکره اونلردن یوکسلدی ، اطرافنده کیلره حکم

[۱] سرکذشت حیاتی بدبخت (جم) ککنده دها الیم اولان شهزاده بایزیده دائر یازمقده اولدیغمز اثرك کریزکاه مقامنده‌کی ایکی اوچ فصلنی شمدیدن انظار قارئینه عرض ایلیورز . م. ذ

ایده‌جك بردرجه‌یه كلدیكی ارتق طبایع دكیشیر ، ابراز آثارجبروت وعظمته باشلار . یالكز كندیسنك موقعنه كوزدیكنلری دكل ، ایی كوتو ، حقلی حقسز ویره‌جكی امرلرك اجراسنده ادنا مرتبه تعلل وتراخی كوسترنلری بیله محوه قالقار ، شفقت سابقه ، خونخوارلاحقه‌یه تبدل ایدر . بونك مثالنی تاریخده پك چوق كوریورز . تاج وتختنه كوزدیكدیكی بهانه‌سیله اوغلنی اولدیرتن بابالر ، برآن اول صندالیٔ حكومته چیقمق ایچون اجلیله أولمنی بیله بكله‌میه‌رك باباسنی اسقاط ایله اعدام ایتدیرن اولادلر اوراده عادتا بررسم كچید یاپارلر . عثمانلیلرك اوائل احوالنی برنظر تدقیقدن كچیره‌جك اولورسه‌ق امثالی خونخوارلقلری اوراده‌ده كورورز . اوتركلر كه كوچبه حالنده بولنورلركن یكدیكری ایله پك صمیمی ایدیلر . كوچوكلر بویوكلره حرمتده ، بویوكلر كوچوكلره شفقتده قصور ایتمزدیلر . اوقدر كه لذت استبدادی هنوز طاتمامش ، صمیمیت وصافیتی حالا بوزولمامش اولان ایلك پادشاهمزك حقیقی اولادی علاءالدین پاشابالارث والاستحقاق جالس مقام سلطنت اوله‌بیلیركن بوحقنی كوچك قرداشی اورخانه براقیور ، كندیسی وزراتی درعهده ایتمكدن ، ملته ایكنجی درجه‌ده برمأموریتله خدمت ایلمكدن چكنمه‌یور . اورخانده آتیاً ادعای سلطنت ایلمه‌سی ملاحظه‌سنی خاطرینه كتیرمكدن چوق اوزاق برصافیتله اونك بوخدمتنی قبول ایدیور ، الحاصل خلقك اموردنیویه‌سی درت ال ایله تدویر اولنیور . فقط براز دها وقت كچوبده ممالك عثمانیه توسع ایدیویرنجه ، وخصوصیله لذت سلطنت طاتیلنجه ایشلر دكیشیور ، همان پك آز زمان صكره خلفی مراد زماننده اوغللری بایزید ایله ساوه‌جی بیننده رقابت باش كوستریور . شهزاده‌لر بربرینی چكه‌میور ، بایزید رقیبنی اورته‌دن قالدیرمق ایچون برچوق حیل ودسائسه مراجعت ایلیور ، باباسنه ژورناللر یاغدیریور ، مراده اویانمش اولان حرص سلطنت اوغلنك ساوه‌جی بك طرفندن موقعده كوزی اولدیغنه وبوخصوصك موقع اجرایه وضعی ایچون بیزانس ولی عهدیله اتفاق ایتمش بولندیغنه دائر اولان اخبارینی محتاج تحقیق كوره‌رك بروسه قاضیسنه یازییور . قورناز بایزید قاضی‌یی الده ایدییور ، وپادشاهه شهزاده‌نك اویله برنیت فاسده بسله‌دیكی بیلدیریلیور . بونك اوزرینه زواللی شهزاده‌نك جاننه قییلیور ، وبوقان ایلریده یكرمی بر شهزاده‌یی بركونده سنك مصلاده كوستره‌بیله‌جك برفضاحتك ایلك قانی اولیور . رقیب كورمه‌مك علتیله معلول اولان بایزید قوصوه‌ده ، باباسنك شهادتی اوزرینه ، پادشاهلغی الده ایدنجه ایلك ایشی غزا وجهادده مشترك اولان ، وعین مقصدله اومیدان وغاده بولنان دیكر برادری یعقوب چلبی‌یی اولدیرتمك اولیور ، تأسف اولنور كه یاننده‌كی علما كندیسنی بوفعل ممنوعدن منع ایده‌جك یرده آتیاً رقیب اولامق ملاحظه‌سیله بوقتل كیفیتنه رضا كوستریور . بونكله برابر بویله‌جه باشلایان نائرهٔ رقابت زمان كچدكجه قوتی غائب ایده‌جك یرده بالعكس ازدیاد تأثیر ایلیور ، آتیاً مدهش آفتلره میدان ویرییور . ایشته موضوع بحث ایتمك ایستدیكمز شهزاده بایزیدك سركذشت الیمی ده بوصورتله آتیلان تخمك بویویه‌رك میدانه كتیردیكی ثمرهٔ مدهشه‌سیدر .

عثمانلیلرجه قانونی ، اوروپالیلرجه بویوك لقبیله طانیمش اولان سلطان سلیمان بوتون معناسیله رفاه ایچریسنده ایدی . یاووز كبی برباباذن انتقال ایدن واسع ملكنی كندی غیرتی ، ودكرلی امرانك ، فداكار عسكرك انضمام معاونتی سایه‌سنده كوندن كونه بوییوردی . كندیسی مقام سلطنته قعود ایتدیكی زمان پك كنجدی ، دها شهزاده‌لكی صره‌سنده تأهل ایتدیكی ایچون جناب حق كندیسنه اولادده احسان ایتمشیدی . هردرلو نعم دینویه‌یه مستغرق اولان سلیمان ارتق برشی دوشونمیور ،

متصل مملکتك بویومسنه ، تحت حکمرانیسنده‌کی یرلرك عمرانته صرف ماحصل غیرت ایلیوردی . سفرده اولمادیغی ، پای تختده بولندیغی زمانلرده‌ده شعر وانشا ایله مشغول اولیور ، غایت چالاك ، زنده ، شوخ ، قابلیت انحنایه مالك اولان لسانته نازك ، اینجه ، اثیری ، شفاف برخیالك انضمام ایتمش اولمسی سایه‌سنده پك کوزل شعرلر میدانه کتیرییوردی . باباسی شاعر اولان بو پادشاهه زمانك‌ده بویوك تأثیری اولمشدی. چونکه فضولی کبی، باقی کبی اعاظم‌شعرا بودورده یتشمش،ـ لسان ادبیمزی تکمل ایتدیره‌رك ـ مهم اثرلر وجوده کتیرمشلردی . سرای پادشاهی‌یه اودورلرده سفاهت کیرمش ، کبارلغه تمایل حسی‌ده باشلامشدی . سفاهت نفسانیتی ، کبارلق‌ده اینجه‌لکی تولید ایله‌مشدی . دینه‌بیلیرکه قانونینك دیوانیله باقینك شعرلری، وبالخاصه حضرت پادشاهك غزللری بو تمایلاتك برمرأت انعکاسیدر. انسان او عدسه‌دن شمدی بیله او وقتکی سرایی ، سرایده‌کی کذارش حیاتی کوره بیلیر ، تدقیق ایلیه‌بیلیر . زمانك اعاظم شعراسندن عد ایدیله‌بیلن پادشاهك شعرلری اوقونجه کندیلرینك شدید بر نفسانیتدن ، برحمای ذوق ونشئه‌دن بزدن بره اك درین بر یأسه ، بر بدبینی‌یه ، بر احتیاج صحت و حیاته دوشدیکی کورولور ، و بوندن طبیعی کندیسی حقنده بر نتیجه چیقارمق قابل اولور :

« خلق ایچنده معتبر بر نسنه یوق دولت کبی
اولمایه دولت جهانده بر نفس صحت کبی
اولسه قوملر صاغیشنجه عمریکه حد و عدد
کلمه‌یه بو شیشهٔ چرخ ایچره بر ساعت کبی »

بو شعر بزه حضرتك اره صره مرض ایله امرار اوقات ایتدیکنی و :

بر نیجه کون شاد ایدوب دونر ینه غمکین ایدر
بر قرار اوزره دکلدز روز و ماه وسال و چرخ

مصراعی‌ده وقت وقت شدائد دنیویه‌یه معروض قالدیغنی کوستر .

شعرده « محبی » تخلص ایدن پادشاهك حیات سودا کارانه‌سی دها ایی آکلاشلمق ایچون بر غزل عاشقانه‌سنی آلیورز.

صورمه عشقك حالتن مجنونه بر دیوانه‌در .
آچمه عشقك سرنی فرهاده‌کم افسانه‌در .
صور بکا عشقك رموزین سا که تقریر ایلیم ،
جان و باش ترکن اورر عاشق همان پروانه‌در .
کل تماشا ایله بر صرچه سراین کوکلمك
اشك سرخیله منقش زین اولمش خانه‌در .
غمزه‌سی قانم ایچرسه دوستلر اولمز عجب
کافر بدمست اوله‌نك میلی دایم قانه‌در .
یاره واروب دون کیجه دل دردنی عرض ایلدم ،
خوابه واردی کوزلری یاننده صان افسانه‌در :
نوله یقسم شمع حسنوکه کوکل پروانه‌سن
دوستم شمع اولیجق پروانه‌در .

کلشن حسنکده دل مرغن ینه صید ایتمکه
زلفی آغنده محبی خالی انك دانه‌در .

شاعرلری فوق العاده سورلر ، اره صره اونلرك اثرلرینی بالذات تنظیر ایدرلر ، کندی اثرلرینی تنظیر ایتدیررلر ، و الحاصل شعرایی هر وجهله تشویق ایلرلردی . [١]

ایشته بویله عمومی بر ذوق و نشئه ایله ، وکاه و بیکاه حیاتك لوازم ضروریه وطبیعیه‌سندن اولان آجیلقلریله امرار اوقات ایدرکن شهزاده‌لکی زماننده دنیایه کلمش بولنان سوکیلی و قابلیتلی شهزاده مصطفی‌دن بشقه محمد ، سلیم ، بایزید ، دها صکره‌لری‌ده جهانکیر کبی درت بش ارککی اولیور ، و آیریجه کریمه‌لری‌ده دنیایه کلیوردی . سلطان سلیمان کنجلکنده کنجلکك ایجاباتندن اولان جست و چالاکه و هر اموروده صحت محاکمه و اعطای قراره قابلیتی سایه‌سنده ایشلری پك ایی کوریور ، کوردیریور ، هیچ بر طرفدن ، نه عائله‌سی ایچندن ونه‌ده مملکتك سائر اقسامندن بر سزلندی چیقمیور ، کندیلری‌ده داخل اولدیغی حالده هر کس رفاه وسعادت ایچریسنده یاشیوردی . زمانك شمدی بیله تطبیقی پك فائده‌لی و الزم اولان اصولی موجبنجه شهزاده‌لرك هر بری برر ایالته کوندریلیور ، امور و معاملات حکومتك اك خرده تفصیلاتنی کوروب اوکرنمك اسبابی استکمال ولنیوردی . واقعا ایالتلره چیقان شهزاده‌لرك هپسی پادشاه اوله‌مازدی . فقط نوبت حکومت کندیسنه کلن شهزاده بردن بره هیچ بیلمه‌دیکی بر ایشك باشنه کلمیور ، بلکه وقتیله یالکز دها کوچك مقیاسده کوردیکی ایشلرك بیوکلرینی یاپمق صره‌سنك کلدیکنی کوریوردی . اونك ایچون یکی پادشاه‌ده و مقام علیاده دها ایلك کوندن اعتباراً عجمیلك چکمیور ، سفینهٔ دولتی ماهر بر قپودان کبی روز کارك دوندوردیکی طرفه دکل منفعتك ایجاب ایتدیردیکی جهته ، یالکز دومنی جزئی تحریك سایه‌سنده سوق ایلیوردی . پادشاهلق صره‌سی کلمه‌ین شهزاده‌لرده سنجاقلرده بولنمغله ایشلر دها بوینده دوران ایدییوردی ، و بوده عظیم بر فائده عد اولنیوردی .

چونکه بر شخصك طلبی ، اجراآتی بشقه بر شهزاده‌نك تکلیفی و فعلیاتی بشقه صورتله تلقی ولنیور ، و نتیجه‌لر دیکر کون اولیوردی . ایشته بو اصوله قیاساً سلطان سلیمان‌ده ایلك درت شهزاده‌سنی مصطفی ، محمد ، سلیم ، بایزیدی مختلف سنجاقلره مأمور ایتمش ، و یالکز شهزاده‌لرك اك کوچکی جهانکیر مرکزده وباباسنك جناح حمایتنده قالمایی سنجاغه چیقمغه ترجیح ایلدیکی ایچون پای تختده قالمشیدی . آرتق شهزاده‌لر مأمور اولدقلری یرلرده امور و مصالح عبادی رویت ایدییور ، ستجلاب دعوات ایلیورلردی . بو حاللر بویله کیدرکن پادشاهك یاشی‌ده ایلریلیور ، کندیسی سن کمالی بولیوردی . اختیارلق طبیعی کنجلك کبی اوله‌مازدی . چونکه اختیارلرده کنجلرده‌کی عزم ومتانت قاله‌مازدی ، کچمش سنه‌لرك ویردیکی یورغونلق سببیله وجوددن اسکی فعالیت بکلنه‌مز . ارتق اونك ایستدیکی صلح و سکون ، عطالت و حضوردر . ایشته قانونی‌ده بویله اولمشیدی . هله آماسیه سنجاغنده بولنان شهزاده محمدك ٩٥٠ سنه‌سنده وقوعوفاتی کندیسنی ایجه متأثر ایتمشیدی . آرتق پادشاه‌ده حیاتده اسکی لذتی بوله‌میور ، متصل شکایت ایدییوردی . معمافیه بر طرفدن‌ده غیرتی الدن براقمیور ، ینه سفردن سفره قوشیوردی . یالکز اختیارلق تأثیریله سرایده و ملیشاریده وقدر سوزی دیکله‌نلمیوردی . بالخاصه قادینلر سرایده نفوذ پیدا ایتمشلر ، عادتا قدرت خصوصنده پادشاهی کولکه‌ده براقمشلردی . قادینلرك اك نفوذلیسی حرم سلطان ایدی . سلیمان کندیسنی

[١] یکی عثمانلی تاریخ ادبیاتی صحیفه ٢٦١ — ٢٦٣

آشوری درجه سودیکی ، و سلطان‌ده بونی بیلدیکی ایچون کندیسنی دائما تازه چکر . بو سایه‌ده ایستدیکنی یاپدیریردی . او قدرکه قانونی درد درونی عرض ایتمک ، خسته کوکلنه شفا طلب ایلمه‌مک ایچون حرم سلطانک آشیانه کیردکجه سلطان خواب غفلته وارییور ، قوجه‌سنک عشقه ، محبته دائر اولان سوزلرینی افسانه تلقی ایلیوردی . بوندن متأثر اوله‌رقدن‌ده زواللی پادشاه شعرلر ، غزللر یازییور ، بونلرله عقلنجه متسلی اولمق ایستیوردی . پادشاهک حرم سلطاندن صکره پك سودیکی قزی مهرماه سلطان‌ده ارتق بویومش ، اونی‌ده رستم پاشایه ویرمشدی . صدراعظم ومکروحیله‌ده بنام اولان بو ذات آرتق قائن والده‌سیله ال اله ویرییور ، ایستدیکنی داخلدن کوردیرییوردی . اقباله پك حریص اولان بو قادینك بر املی واردی . اوغلی سلیمی ولیعهد ، و صکره‌ده پادشاه یاپدیرمق ! فقط اورته‌ده بویوك شهزاده مصطفی واردی . باخصوص بو شهزاده یکیتلکیله ، حسن اخلاقیله عمومك توجهنی قازانمش ، ذاتاً حق اولان اوموقعی برده محبت عمومیه‌یی استجلاب سایه‌سنده بر قات دها ترصین ایتمشدی . حرم سلطان بونی بیلدیکی ایچون اوغلی اومقامه اصعادك شهزاده‌نك ازالهٔ وجودیله ممکن اولدیغنه قانمشیدی . بونی ذهننه یرلشدیرنجه آرتق بوتون ایشی دسائس ترتیب ایتمکدن ، و باباسنه قارشو صغوده‌جق شیلرله تشبث ایله‌مکدن عبارت اولدی . صره‌سی کلدکجه شهزاده‌یی چکیشدیرییور ، اونی تبرید ایده‌جك همان هیچ برسوز اسیرکه‌میوردی . بر طرفدن‌ده پادشاهدن صکره نفوذمطلوب صاحبی اولان دامادینی اله آلمغی دوشوندی . هرکسك بر خسته‌لغی بر ضعیف نقطه‌سی اولدیغی کبی رستم پاشانك‌ده پاره دردی واردی . قادین پاشانك بو حالنی اوکره‌نجه ، دها طوغریسی کشف ایدنجه ارتق ایش قولایلاشمشدی . بول بول پاره‌لر ویرمك و او سایه‌ده ایستدیکنی یاپدیرمق ! ایکنجی طرفدن بوکا باشلادی . قانونی آلتمشی کچدیکی ایچون ارتق سفرلره کیده‌مز اولمشدی ، یاخود بویوك بر ضرورت حس ایتمدکجه کندیسنی فضله اذیته قویه‌جق جرأتی قالمامشیدی . بوده حرم سلطان ایچون بر وسیله اولدی . ایران سفرینه کیتمه‌ین پادشاهه عسکرك شهزاده مصطفی‌یی ایستدیکنه دائر مکتوبلر ترتیب ایتدیردی . سپاهی دفتردار اسکندر چلبی‌یی ، صدراعظم داماد ابراهیم پاشایی اولدیرتدیکندن ، اوغلی شهزاده محمدك اولومنی کوردیکندن بری ذهننی قورقولی دوشونجه‌لر قاپلامش ! شیخوخت سببیله‌ده اسکی متانت تنبیه‌سنه ضعف طاری اولمشدی . قاری پلانلرینی ، رستمك یلان دوزنلرینی فرق ایده‌مدی ، اونلره آلداندی . هما قالقدی ، بروسه‌یه کیتدی ؟ شهزاده مصطفی اوصره‌ده ال اوپمك باباسنك التفاتنه مظهر اولمق ایچون اورایه کلدی ، سبب ورودی کندیسنه بشقه درلو اکلادلدی ، زواللی شهزاده باباسنك کوللر یوز ، طاتلی‌سوز ایشیده‌جك ، التفات ، وشفقت کوره‌جك یرده بوینه جلاد ایپی طاقلدی . قرق بر یاشنده ارسلان کبی بر وجودك جلاد النده پارچه‌لندیغنی باباسی کندی کوزیله کوردی (٩٦٠) . زواللی پادشاه صکره خطاسنی اکلادی ، صدراعظمی عزل وتبدیل ایتمك صورتیله انتقام آلمغه قالقدی ایسه‌ده ایش ایشدن کچدی . بو حادثه پادشاهك اعصابنی بوتون بوتون صارصدی کندیسنده اسکی قدرت وقوتدن اثر قالمادی .

* * *

شهزاده مصطفی‌نك محای وجودی ایچون سرایده خرم سلطان طرفندن دسائس ترتیب ایدیلیر بری طرفده بشقه بری طرفدن دیکر ایکی قرده‌ش آره‌سنده نائرهٔ فتنه وفساد کوروکله‌نیور ، هیچ یوقدن شهزاده‌لر بربرینه دشمن ایدیلیوردی . شهزاده سلیم اوزمان مغنیساده ، بایزیدده کوتاهیه‌ده

بولنیوردی . رستم پاشا صدارت موقعنی اشغال ایدنجه صدر سابق احمد پاشانك یتشدیرمه‌لرندن بایزیدلی لالا مصطفی پاشانك میراخورلقده براقیلی موافق بولمامش ، رتبه‌سنی چاشنیکیر باشیلغه تنزیل ایتدیردیکی کبی استانبولده قالمسی‌ده مضر تلقی ایدرك متعاقباً صفد سنجاغنه آتدیرمشدی . بونکله‌ده کین وغیظنی ، یاخود خوف وهراسنی یکه‌مه‌مش اوملیکه ازالهٔ وجودینی دوشونیور ، وقتیله شهزاده بایزیدك معیتنده بولنمق واونك منسوبی طاییلمق اعتباریله اوفق بر وسیله ایله اوته‌کی عالمه کوندرمك ایچون شهزاده سلیمك لالالغنه تعیین ایتدیریور .

طبیعت بشر جداً عجیب ، هله احتراصه مغلوبیت نقطه‌سندن پك غریبدر . بعض انسانلر واردرکه بولندقلری موقعك محافظه‌سنی تأمین قصدیله بتون معارضلری اورته‌دن قالدیرمغه چالیشیرلر . وکندیلرینه هیچ برفنالقی طوقونمامش ، طوقونمسی‌ده غیر محتمل بولنمش ایکن صرف ایلریده موقعلرینی طوتمامق ایچون رقیب تلقی ایلدکلرینی برر صورتله دیار عدمه کیتمش کوردکجه ممنونیت حس ایدییورلر . فقط بو زواللیلر دوشونمیورلرکه دنیا دنیلن بو دار فانی کیمسه‌یه قالمامش ، آسیاب دهره هرکلن اوکونوب کیتمش ایکن فنا ایچریسنده بقا آرامقله ، حظوظات نفسانیه‌یی برقاچ کون فضله‌جه تطمین ایچون عاد بقایی ییقمقله طولاییسیله کندیلرینه‌ده ضرر ایتمش اولیورلر . هله فضله حریصلرك یاپدقلری فضاحت یانلرینه قالمادیغی ، عذاب اخرویدن بشقه بویونلرینی جلادلرنه تسلیم ایتمك صورتیله چوقلرینك بوجهان صوریده بیله جزای عمللرینی کوردکلرینی بیلدکلری حالده ینه احتراص پیشنده ، خیال آرقه‌سنده قوشمقدن منع نفس ایده‌میورلر . ایکنجی برقسم دها واردر . و بونلر بو برنجیلردن دها زواللیدر . استقبال خولیاجیلری ! واقعا انسان امیدله یاشار ، نومید اولان برآدمدن فائده دکل ضرر کلیر . فقط معقول بر امید بسله‌مك بشقه ، قطعی بر امل تعقیب ایتمك ینه بشقه‌در . معقول امید بسله‌ینلر جهد واقدامدن ، اسبابه تشبثدن کیری طورمازلر ، موفق اوله‌مه‌ینجه نومید اولمادقلری کبی مقصدلرینه نائل اولمق ایچون فضاحت ارتکابنه‌ده تنزل ایتمزلر ، قطعی بر امل تعقیب ایدنلر ایسه جهد واقدامده بولنسه‌لر ، اسبابه تشبث ایلسه‌لر بیله امید موفقیت عرض چهرهٔ ابتسام ایده‌مه‌ینجه درحال سقوط خیاله اوغرارلر و اودقیقه‌دن اعتباراً یا بالکلیه علت نومیدی‌یه دوچار ، ویاخود دارالشفاده‌کی مجانینك بر بشقه درلوسی وفقط دها مدهشی اولمق اوزره بر درد دوا ناپذیره مبتلا اولورلر . علت نومیدی معلومدر وتأثیراتی‌ده او آندن اعتباراً یاشامغی زائد کورمك کبی ضرری نفسه منحصردر .

اوته‌کینك ایسه یاپه‌جغی شی بر کلب عقور کبی اوته‌یه بری‌یه صالدیرمق ، یتشدیره بیلدیکنی ایصیروب دیار عدمه یوللامقدر . افترا اونلر ایچوندر ، هتك ناموس بونلر ایچوندر ، والحاصل حائل امللری تلقی ایلدکلرینی یوق ایتمك ایچون هر درلو قیود اخلاقیه‌یی رفع اونلر ایچوندر . اکثریا معشوقنه قاووشامه‌دن دار اخرته کیدن عاشقان شوریده دلان کبی بوجانوارلرده مقصدلرینه نائل اوله‌دن خائب وخاسر کیدرلر ، فقط ینه ابنای جنسنه پك چوق ضرر ایقاع ایلرلر . ایشته لالا مصطفی پاشا بونلردن بریدر . بوتون یاپدیغی سلیمی پادشاه یاپدیرمش وصکره کندیسنی اوکا صدراعظم اولمش کورمك ایچون ایدی . انجق دیدیکمز وجهله برچوق حسرتکشلر کبی بوده مرغ امللی صید ایده‌مه‌دن کیتمش ، سلیم پادشاه اولمش ، فقط او صدراعظم اوله‌مامشدر .

۱۵ مایس ۹۱۷ — محمد ذکی

هفته‌لق تاریخ حرب و سیاست

[۱۲ - ۱۸ کانون اول ۱۹۱۷]

بر آیلق متارکه — روسیه‌ده و ائتلاف مملکتلرنده — جبههٔ حربلرده — مملکتمزه متعلق

روسلرله عقد ایدلمش اولان ، آیلك ۷ سندن ۱۷ سنه قدر ممتد ، اون کونلك « تعلیق مخاصمات » اثناسنده متارکه مذاکراتی ایلری کوتوریله‌جکدی . فی‌الحقیقه استحضاری قومیسیونلرك فعالیتی سایه‌سنده ، روسلرله اتفاق مربع دولتلری مرخصلری آیلك ۱۳ نده آلمان جبهه‌سی آرقه‌سنده (برهست لیتووسق) شهرنده متارکه مذاکراتنه باشلایه‌رق ۱۵ کانون اولده نتیجهٔ قطعیه‌یه واصل اولدیلر ؛ متارکه معاهده‌نامه‌سی امضا ایدلدی .

تبلیغ رسمی‌یه کوره ، اشبو متارکه ۱۷ کانون اول سنه ۱۹۱۷ زوالندن ۱۴ کانون ثانی ۱۹۱۸ زوالنه قدر ۲۸ کون دوام ایتمك اوزره بحربالطقدن قاره‌دکزه قدر اولان متفقین و روس جبهه‌لرنده و قاره ، دکز و آسیاده‌کی عثمانلی - روس جبهه‌لرنده بولنان بالجمله قوای حربیه‌یه شاملدر . ختامندن یدی کون اول وقوع بوله‌جق بر اخبار ایله فسخ ایدلمه‌دیکی تقدیرده اشبو متارکه ۱۴ کانون ثانی ۱۹۱۸ دن صوکره دخی کندیلکندن دوام ایده‌جکدر .

اشبو متارکه‌نك امضاسیله برابر صلح مذاکراتنه باشلانه‌جقدر .

قاره دکزده سفائن تجاریه‌نك سیروسفری سربست اولوب کرك قوای حربیهٔ بحریه ایچون خط فاصل و کرك سفائن تجاریه ایچون تهلکه‌سز یوللر تعیيننه عائد مقررات لازمه اتخاذی خصوصی بر قومیسیونه حواله اولونمشدر .

قاره‌دکزده سیروسفر ایده‌جك سفائن تجاریه‌نك اشبو قومیسیونك نتیجهٔ مقرراتنه قدر طوربیل تهلکه‌سندن طولایی معروض قالملری محتمل قضا مسئولیتی کمی صاحبلرینه عائددر .

بو متارکه‌نك قیمت عسکریه و سیاسیه‌سندن اوزون اوزون بحثه حاجت یوقدر ظن ایده‌رز . زیرا بو بر بدیهیه‌در . واقعا ، متارکه‌نك دیکر شرطلرینی و طرفینك بر برلریله اخذ و اعطاسنه مساعد اولوب اولمادیغنی بیلمه‌یورسه‌قده ، طرفین درحال صلح مذاکراتنه باشلامغی تعهد ایدیورلرکه یالکز بونك خارق‌العاده اهمیتی مستغنئ ایضاحدر . اتفاق مربعك شرق جبهه‌لرنده تصرف ایده‌جکی یوزی متجاوز فرقه‌لق قوتلرله نه بویوك ایشلر کوره‌جکی آشکاردر .

روسیه‌نك صلحه طوغری کیتمه‌سی حادثه‌سی ، ائتلاف مملکتلرنده پك زیاده بارز بر یأس و اندیشه تولید ایدیبور . اورالرده صلح ، هر زماندن زیاده ، حربجولرله صلحپرورلر آراسنده اشتداد مخاصمه‌یه سببیت ویریبور . فرانسه‌ده (قله‌مانسو) ، انکلتره‌ده (لوئید جورج) ، ایتالیاده (اورلاندو) صوك هفته ظرفنده الك شدتلی سوزلرله حربی مدافعه ایتدیلر . فقط صلحپرورانك حرکاتی و قوتی هر شیئه رغماً ایلری کیدیبور . چونکه بونلر ملتلرك احتیاجات عاجله‌سندن اخذ قوت ایدیبورلر .

فرانسه‌ده (قله‌مانسو)، کمال شدتله، خصملری اولان صلحپرورلری تضییق سیاستنده دوام ایدییور. اعیاندن (شارل هومبه‌ر) دن صوکره سابق باش وکیل ومالیه ناظری (قایو) علیهنده تعقیباته باشلاندی. (قایو) که فرانسه‌نك اك بنام رجالندندر. اوده علیهنده نه‌لر حاضرلاندیغنه، حربك بدایتندن بری صلحپرورلکله اتهام ایدلدیکنه غیر واقف دکلدر. آرقه‌سنده‌ده قوتلی برفرقه وار. او سببله پارس عسکری قوماندانلغنك «دشمن دولتلرله مناسباتده وفرانسه‌نك اتفاقلرینی مخل و صلحپرورانه تشبثات و حرکاتده» بولونماسندن دولایی (قایو) نك جنایتله اتهامنی طلب ایتمه‌سی، تحقیقات واستجواباتك باشلامه‌سی هر حالده، (قایو)نك مغلوبیتنی دکل، بالعکس «قله‌مانسو - قایو» دعواسی شکلنده فرانسه‌ده - اوته‌دن بری بکله‌دیکمزی یازدیغمز - داخلی بر خسته‌لغك اعراضی پاتلاق ویرمه‌سنی اثبات ایده‌ر. (قله‌مانسو) فرانسه‌نك اك صوك (که‌ره‌نسکی) سی ایسه، (قایو) ده (له‌نین) یدر. فرانسه‌یی، طریق سلامته بوآدم ایصال ایده‌بیلمك قابلیتنده‌در. فرانسه‌نك حربك نتیجه‌سز دوامندن فنا حالده مضطرب اولدیغنی کورویورز. فرانسه، یاقینده بر آلمان ضربهٔ عسکریه‌سندن‌ده قورققده‌در. زیرا اتفاق مربع قوتلری ایچون آرتق یالکز برتك جبهه قالمشدرکه اوده فرانسز جبهه‌سیدر. فرانسه‌ده‌کی جریانلرك تحت تأثیرنده (قله‌مانسو) یاقینده سقوط ایتسه کرك.

روس متارکه‌سی مواجهه‌سنده - اولجه‌ده یازدیغمز کبی - ائتلاف دولتلری بر وضعیت احتیاطکارانه التزام ایدییورلر. حتی روس قومنه خیر خواه کورونیورلر. اونلر یالکز شیمدیکی «بولشه‌ویك» حکومتنك کویا روس ملتنی مشروع بر صورتده تمثیل ایتمه‌دیکنی ادعا ایدییورلر. و(قاله‌دین-قورنیلوف - که‌ره‌نسکی) ارتجاعنی بکله‌یورلر. حال بوکه (بولشه‌ویك)لر بوش دورمایور. برطرفدن مجلس مؤسسان انتخاباتی اجرا ایدیلیور. وهر طرفده اوچده ایکی نسبتنده (بولشه‌ویك) فرقه‌سی قازانیور. زیرا خلقك صلحپرور فرقه‌یی التزام ایتمه‌سی طبیعیدر. یاقینده مجلس مؤسسان طوپلانه‌جق وحکومتك متارکه و صلح عزمنی ملت نامنه تصدیق ایتدکدن صوکره، عجبا ائتلاف دولتلرینك بوکونکی ادعالری برهوا اولمایه‌جقمی؟

دیکر طرفدن (له‌نین) حکومتی (روستوف) و(نوو چرقاسق) طرفلرنده قوتلرینی تحشید ایده‌ن قازاق جنرالی (قاله‌دین) ورفقای مرتجعه‌سی اوزرینه عسکر صالدیرمغه وحتی برقاچ مصادمه‌ده احراز غلبه ایده‌رەك (قاله‌دین)ك ارکان حربیه‌سنی توقیفه موفق اولمشدر. قاره دکز دونانماسی‌ده حکومت حاضره‌یه یاردیم ایتمکده و (دون) نهری طریقیله قوای امدادیه کوندرمکده‌در. بناءً علیه حکومت حاضره‌نك درعهده ایتدیکی متارکه و صلح مسئله‌سنده، - بر چوق مشکلاته دها معروض قاله‌جغی شبهه‌سز اولمقله برابر - عزم و موفقیتله بورویه‌بیله‌جك درجه‌ده قوتلی اولدیغنی فکرنده‌یز.

(بولشه‌ویك) حکومتی، صلح مسئله‌سیله و ارتجاعه قارشی مجادله ایله مشغول اولمقدن باشقه، مجلس مؤسسان انتخاباتنی اجرا، خصوصی املاك و عقارك حکومت نامنه استملاك ایدلمه‌سنی اعلان مختلف قومیتلره استقلال ومختاریت بخش ایتمك صورتیله کندی اعطمی پروغرامنی‌ده تطبیقه چالیشیور.

(فیلاندیا)، دها تك صوك بر قراریله، قانون اساسیسنی اعلان، جمهوریتی قبول ایتدی. و روسیه‌دن قطعیاً آیریلدی. قرمزی زمین اوزرینه صاری صلیبدن عبارت بربایراق قبول ایتدی. (فیلاندیا) قدر استقلاله حاضرلانمش اولمامقله برابر (اوقرانیا) ده الیوم آیری بر حکومت شکلنده مذاکرات صلحیه‌یه کیریشیور. شرقی روسیه‌ده کائن اسلام دیارنده (اوره‌نبورغ - اوفا - سامارا -

قریم) ولایتلرینی شامل (باشقورد) اراضیسی‌ده ، استقلالنی اعلانه قرار ویرمشدر. روس عساکر محافظه‌سی بورادن چکدیرلمشدر .

روسیه بویله حادثات معظمه‌یه شاهد اولورکن غربده، کندی کندینی ییه‌ن (پورتوغال) جمهوریتنده بری و بحری عسکرلریکی بر اختلال ایله، رئیس جمهور (ماخادو) یی طرد ایده‌رك. بر قول آغاسنك تحت ریاستنده اختلالجی برحکومت تشکیل ایدییورلر. بو اهمیتدن عاری و آنجق محلی بر حادثه‌در . متفسخ بر لاتین ملتنك علامت اضمحلالیدر . اوقدر .

**

جبهۀ حربده‌کی حادثاته کلنجه : صوك هفته ظرفنده اهمیتلی برشی اولمامشدر. یالکز ۲۵ کانون اول تاریخلی آلمان تبلیغ رسمیسی ، انکلیزلرك (فلاندر) ده آلمان تحت البحرلری اس الحرکه‌لرینی ضبط ایچون بوتون اردولریله و فرانسزلرك معاونتیله اجرا ایتدکلری اوچ آیلق تعرضك صورت قطعیه‌ده عقیم قالدیغنی و بالعکس (قامبره) جوارنده انکلیزلرك هزیمته اوغرادلدیغنی مفتخرانه برلسانله بیان ایدییورکه پك دوغریدر . ۱۹۱۷ سنه‌سی‌ده ائتلاف دولتلرینه موعود ظفری کتیرمه‌مش ، فقط اتفاق مربع هم ایتالیان ظفرینی، هم روس صلحنی کتیرمشدر .

عثمانلی جبهه‌لرندن یالکز سینا جبهه‌سنده فعالیت وار . آطه‌لر دکزی ساحلنده (چشمه) شمالنده ایکی کوچوك آطه‌یی اشغال ایله‌دك .

**

مملکتمزه متعلق حادثه‌لره کلنجه : ولیعهد سلطنت دولتلو نجابتلو وحیدالدین افندی حضرتلری، رفاقتلرنده خارجیه ناظری احمد نسیمی بك بولوندیغی حالده ویانه وبرلینه متوجهاً اولکی کون شهریمزدن حرکت بویورمشلردر . ذات حضرت پادشاهی نامنه زیارت ایله برابر مختلف حرب جبهه‌لرینی‌ده زیارت بویوراجقلردر .

مجلس مبعوثانمزده جیغاره کاغدلری رسم استهلاکنی مبین قرار نامه حقنده جریان ایده‌ن مذاکرات شایان دقتدر. مالیه نظارتی بو رسمدن سنوی ۷۰۰ بیك لیرا واردات تخمین ایتمکده‌در. مالیه ناظری جاوید بك ، بو مناسبتله بیاناتده بولونارق، حرب قازانجلری ویرکوسی ایچون برلایحۀ قانونیه احضار ایدلمکده اولدیغنی و یاقینده مجلسه ویریله‌جکنی ، کذلك اعشار و اغنام ویرکولری غیر قابل تزیید بر حاله کلدیکندن ، یکیدن بالواسطه بعض رسوم استهلاکیه وضعی مقرر اولدیغنی سویله‌مش و بونلرکده بو سنه ایچون اویون کاغدی ، کبریت ، قاو ، و کله‌جك سنه‌ده شکر ، قهوه وسائره اوزرینه وضع اولوناجغنی علاوه ایتمشدر. ناظر بکك بیاناتندن آکلایورزکه، تمتع ویرکوسی ۲۵۰ بیك لیرادن عبارت ایکن اولونان اصلاحات سایه‌سنده الیوم برمیلیون لیرایه چیقارلمش ودهاده بریچق میلیون لیرایه ابلاغی مأمول بولونمشدر .

کذلك مملکتمزده سنه‌ده ۸ میلیون کیلو رژینك وبربوقدرده قاچاق توتون صرفیاتی اولدیغندن بوندن ۱۶ میلیار سیغاره چیقمقده وبونده‌ده شیمدیلك ۷ ـ ۸ یوزبیك وایلریده برمیلیوندن فضله لیرا رسم استهلاك اخذی امید ایدلمکده‌در .

هرحالده مملکتمزك جان طاماری حکمنده اولان مسائل مالیه‌یی دقتله تعقیب ایتمك پك مهم بر وظیفه واحتیاجدر .

[مدیر : کریدی احمد شاقی] [مطبعۀ اورخانیه]

ادبیات عمومیه مجموعه سی

هفته‌لق سیاسی ، علمی و ادبی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۲   ۱۴ ربیع الاول ۱۳۳۶   جمعه ایرتسی   ۲۹ کانون اول ۱۹۱۷ نومرو ۱۷ — ۴۸

آتی

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی، سنه باشندن ابتداءً ، بیوك، نزیه ، کوزل واپی بریومی غزته‌ایله، « آتی » ایله برلکده وظیفهٔ حمیتنك ایفاسنه دوام ایده‌جکدر . « آتی » ! بومکمل واحتیاج زمانه اوفق غزته ، مجموعه‌مز هیئت تحریریه‌سنك بر زادهٔ فعالیت واجتهادیدر . رساله‌مز ، بریومی غزته احداث ویا تولید ایتدی دیرسه‌ك یاکاشلق ایتمش اولمه‌یز .

آتی ، حاشا ، بیوك بر پروغراملە ، بیکارجه وعد ایله اورته‌یه آتیلمیور . وعد ایتمه‌یه‌جك ، یالکز ایش کوره‌جك ، خدمت ایده‌جکدر . اقوال دکل، فعلیات . ایشته شعارمز بودر .

غزته، سائر رفقاسنه پك بکزه‌میه‌جك ، شیمدیدن عقله کلمز بر طرز نوینده عرض دیدار ایده‌جکدر . آتی کلمه‌سی ، بر مبهمیت اولمقله برابر نه‌لر وعد ایدیورسه، « آتی » غزته‌سی‌ده، عینی پردهٔ احتجاب آلتندن، شاکر توجهاتی اولدیغمز قارئلره ـ که بتون ملتمز دیمکدر ـ برچوق تجددات محافظه‌کارانه، برخیلی انقلابات فکریه حاضرلیور .

کافهٔ اساتیذ ادب وحکمت، برخیلی رجال وارکان سیاست، جلال نوری بکك ریاست تحریریه‌سنده عرض خدمت ایده‌جك اولان بو جریدهٔ حمیته معاونت بیوره‌جقلردر . قارئین ذوی الاحترامدن‌ده توجه ومظاهرتلر بکلرز .   والله الموفق بالخیر .

اجمال افکار

بزده ارباب حل وعقد

دنیانك همان هریرنده بر انقلاب اساسی اولیور . روسیه کبی مستبد مملکتلر دەموقراسی‌یه سلوك ایدییورلر. انکلتره‌ده بر ارتجاع باش کوستردی، جهانك الڭ قدیم پارلمنتوسی حقوق حریه‌سنی

عائب ايتدى. بر شوراى حرب ، دهموقراسى يه خلف اولدى. فرانسه وايتاليا ، بيوك بريتانيانك وصايتى آلتنه كيرييورلر. آلمانيا وآوستريادە ايسە قوانين اساسيه، پك متيمن ومبروك بر صورتده ، اصلاح ايديلهرك مصالح سياسيه ، عامهنك تحت مراقبهسنه وضع اولونيور. دهموقراسى وآريستوقراسى كلمه ومفهوملرى هر زماندن زياده ، شو اوانده ، زبانزددر. بزم طبقهٔ منورانمزىده بو جريان اشغال وتفكره سوق ايديور. بناءً عليه بنه بو صدده رجوع ايدرسهك احتمالدر كه قارئلرمزى تصديع ايتمش اولهيز .

دهموقرات، آريستوقرات اولمق ايستهين بر مخلوق ايمش؛ آريستوقراتده، بر سابق دهموقراتدن بشقه برشيء دكلمش ، ديور « أمهرسون » . سعيد حليم پاشا ايسه بو فكرى دها جميل بر صورتده افاده ايديور : بزده طبقات خلق ، بر مقتضاى دأب شرق ، يوكسلمك ، آريستوقرات اولمق ايستهر . آريستو قرات فكرينه التفاتكار اولان خلقدر . اصل بيوكلر ايسه ، دهموقراتدر . بر موجب علويت ، اعاظم ، خلقك بادئ تعاليسى اولهجق افكارى بسلهر ؛ بونلرك فعاليت واجراآتى هپ خلقك صيانتنه ، رفاهيتنه معطوف ومتعلقدر .

خلق ايله طبقات عاليه آرەسنده ، بشقه يرلرده ، بر اختلاف ، حتى بر خصومت واردر . قديم هندده صنوف خلق، عينى ملتك اقسام مختلفهسى عد ايدلمزدى. كذلك قرون وسطى أوروپاسندهـ كه بو أوروپا ، بعض يرلرده ، حالا دوام ايدوب كيديور ـ طبقات عليا ، منحصراً حائز حق ايدى . خلق ايسه ، آنلرله بر قدمهٔ مساواتده بولونمق شويله طورسون ، عادتا متقوم بر مال موقعنده قاليوردى . ايشته ، اوروپا تاريخنى اشغال ايدن اويغونسزلقلر هپ بوندن ايلرى كليور. موضوع بحث اولان تاريخ ، بو صقيم پرەنسيپك توليد ايتديكى وخامتلرك نقل وحكايهسندن عبارتدر. دنيانك بر چوق يرنده يوقارى ، آشاغينك ، ياخود آشاغى ، يوقارينك دشمنيدر . بونك مدار افتخار بر استثناسى وارسه ، اوده ، الحق ، حكمت اسلاميه دائرهسنده نائل تنسيقات اولان وطنمزدر . بزده ، مملكتمزى بيلمهين اغيار واجانب ، بونلر ولو آرەمزده ياشاسونلر، نه ديرلرسه ديسونلر ، ارباب حل وعقد ، خلقك، جمهور وعوامك وصى طبيعيسى، ولى ازليسى، خيرخواهيدر. بزده بيوكلر خلقدندر . مملكتمزده ـ وعلى العموم ممالك اسلاميهده ، بيوكلكك قپوسى آچيقدر . جدولنى تنظيم ايتدك : مراتب عليايه صاعد اولان بونجه صدراعظملر ، شيخ الاسلاملر ، وزيرلر، علما ، رجال واركان ، على الاكثر ، آشاغى طبقهلردن يتشمشلردر . ايكنجى كوپريلى ، واقعا ، باباسنك اوغلى ايدى، لكن برنجى كوپريلى طبقهٔ عوامدن تفيض ايتمش بر آدمدن بشقه برشيء دكلدى.

دها ايلريسنه كيدهلم : طبقهٔ عليامز ، حقهٔ متابعت شرطيله ، يالكز كندى خلقمزه دكل ، هر كسه ، بتون نوع بشره آچيقدى . ارباب هدايت ، مملكت ودولت عثمانيهده ، الك يوكسك مقاماتى احراز ايتمشلردر . تاريخمزك مدار مفخرتى صوقوللو محمد پاشا ، بر اجنبيدر وبر مهتديدر .

خلقك ضررينه ، آنك حقوق حريه وتصرفيهسى، آنك تكامل وترقى صلاحيتى عليهنه هيچ بر حركته، هيچ بر منفرد تشبث واشارته تاريخ عثمانيده تصادف ايدلمز. اوروپاده عوامى حمايهٔ بر طاقم تشبثات وقوعبولبيور. بونلرى تقليداً بزدهده ملتى ، حقوق نقطهٔ نظرندن ، محتاج مظاهرت تلقى ايتمك ، بر غلط رؤيتدر . بزم دردمز او دكل ؛ بشقهدر . بزدهده ، بو سهو نظر نتيجهسى بو مرضك وجودينى ظن ايدرسهك، صكره ، ناحق يره ، بر آدمه ، بر عمليهٔ جراحيه اجرا ايتمش كبى اولورز. فرض ايديكز كه مثانهسندن اصلا مضطرب اولميان بر شخصه ، قياس طريقيله وفلان

خسته ایکن بویله براوبه‌راسیون نتیجه‌سی رها بولدی دیه ، بر مثانه عملیه‌سی اجرا ایدلسون. خایر: زواللینك دردی مثانه‌سندن دکل ، بروننددن ، اجهزۀ انفیه‌سنده‌کی آختاپوطدن ویا کوزنده‌کی پرده‌دن! یاخود تبدیل مقام ایده‌لم: زواللی تعب عصبی‌یه ، نوراستنی‌یه اوغرامش، أل آیاق طوتمیور، اویقو قاچمش ، خیالات واوهام بیچاره‌یی تعذیب ایتمکده . بوکا نه علاج ویریلیور ، بیلیرمیسکز؟ کوزلری تطهیر ایدیجی بر مقدار سولفات دوزه‌نق. خلق ، بزده ارباب عقد وحلك ألنده ، آنك ید تربیتنده بر ودیعه‌در؛ یوقسه ، آنك پیشگاه جدالنده بر عنصر خصومت ورقابت دکلدر.

خلق‌ده ، اولیا واوصیای ملت‌ده ، جمعیت بشریه داخلنده‌کی وضعیت وموقعلرینی بیلملیدرلر. اکر زمام اقتدار عوامه ویریلیرسه روسیه‌ده‌کی کبی بر فوضی ، بوعجمیلکك غایت سزا بر جزاسی اولور . مصالح عامه‌نك اداره‌سی ، حذاقت واختصاصه منوطدرکه بو ، خلقده بولونماز . خلق ، نصل طبیب وقپودان، هیأت شناس وریاضی دکلسه سیاسی واجتماعی‌ده دکلدر. نه‌یه خلقه سیاسیلك اسناد ایدیلیور ، بوقابلیت موجود عد ایدیلیورده ، مثلا ، [ایبسه‌ن] ك دوشوندیکی کبی خلقك قپودانلغنه قناعت ایدلیور ؟ بر مرض عادینك تداویسی ایچون ، نه‌دن، ارباب اختصاصه مراجعت ایدلسون‌ده، برمرض عامك تشفیه‌سی ضمننده انسان کندیسنی بویله بر احتیاجدن وارسته بیلسون ؟

خلقه ، رشد وصلاحندن، صلاحیتندن بحث ایتمك ، آکا عادتا فنالق ایتمکدر . بز قارشیمزه چیقان قن طبلك امیسی برخسته‌یه : ـ سن، طبیبه مراجعتدن بری ووارسته‌سك، بیلدیکك کبی کندیکی تداوی ایت ؛ می دیورز ؟ اوحالده ، نه‌دن ، بوبدیهه ومتعارفه‌یی خصوصات عامه‌ده تطبیق ایتمه‌یه‌لم ؟

بری روسیه‌ده ، دیکری آلمانیاده ایکی انقلاب اساسی وجذری اولقده‌در. روسیه‌ده سوز، آیاق طاقمنه ویرلدی . آلمانیاده ایسه ، سوزه قاریشمق حق ینه ، خلقه ، لکن آنك اهل شوراسنه ، ارباب حل وعقدینه ، متحیزانه اعطا ایدلدی .

ایکی تجربه ، پیشگاه مقایسه‌مزده ، جریان طبیعیسنی تعقیب ایدیور . آلمانیاده عالمانه برانقلاب اولیور ، روسیه‌ده جاهلانه براختلال. روس اختلالی، ۱۷۸۹ فرانسز اغتشاشاتنه بیوسته اولدی . آلمانیا انقلابی ایسه بیوك ـ بریتانیاده دەموقراسینك رعشه‌سز تقررینه منتهی اولان اصلاحاته طوغری کیده‌جك کبی کورینور . بزم ایسه موقعمز بتون بتون بشقه‌در . بزده دەموقراسی ؛ آریستوقراسی غوغاسی دکل ، ذهنیتی بیله یوقدر . بزم کوره‌جکمز ایش ، عنعناتمز دائره‌سنده طبقۀ علیامز دیمك اولان ارباب حل وعقده وظیفه وصلاحیتنی خاطرلتمق؛ عوامه‌ده یوکسلمك ، بیوملك طریقلرینی وچاره‌لرینی کوسترمکدر .

بشکطاش ۲۲ کانون اول ۱۹۱۷

بهلول نوری

ترکیاده ثروت معدنیه

ترکیاده ثروت ارضیه شمدی‌یه قدر مکمل برصورتده تدقیق ایدلامشدی . فقط بوکونه قدر یاپیلان سطحی تحریات بیله ترکیانك هرنوع وجنسندن معادنی احتوا ایدن زنکین آراضی‌یه مالك اولدیغنی کوسترمشدر . مثلا آسیای صغراده ۱۰۰ الی ۱۵۰ کیلو مترولق هرهانکی بر آراضی‌ده آنتیموان ، قورشون، کموش ، باقیر ، چینقو، آرسنیق کبی مهم معادن حوضه‌لرینه تصادف اولنیور

فقط بونلر آلمان، اوستریا، فرانسز، انکلیز، فلنمك كبی شركتلرك مالك اولدقلری امتیازاته رغماً بتون مملكتك ثروت معدنیه سندن استفاده اولنه مامقده، امتیازطلبی، یالکز بر آلتیم، صاتم معامله سی حالنده قالمقده در. دیگر طرفدن وسائط نقلیه ایله كافی درجه ده بیوك فرونلری تسخین ایده جك مواد احتراقیه نك فقدانی ترکیاده معدن ایشلرینی اشكال ایتمكده در.

مملکت، كافی درجه ده قوق كوری حاصل ایتمدیكندن، عمومیتله اودون استعمالی لازم كلیور بوجهتله ترکیاده اورمان مسئله سی مسائل معدنیه یه تماس ایتمكده در. بر ده معادن اخراجنده چالیشمغه قابلیتلی ایی عمله یوقدر. معدن اوجاقلرنده چالیشان عمله بر مجبوریتدن دولایی بر مدت موقته ایچون چالیشیرلر. وصكره ترك ایدرلر. بوجهتله تشبثات صناعیه اكثریا عقیم قالیور.

ترکیا، كندی ثروت معدنیه سندن استفاده ایتمك ایچون سرمایه یه وزمانه محتاجدر. برنجی سرمایه شمدی یه قدر بیوك بر رول اوینایه مامشدر. اجنبی سرمایه لر، بعض مشكلاته رغماً، جهان بازار معدنی سنده بیوك بررول اوینایه بیلیر. بحرسیاه ساحلنده Heraclé = زونغولداق ده معدن كوری اوجاقلری بولنمشدر. بومعدن هرسنه ٧٠٠٠٠٠ طون كور ویرمكده در. دیگر حوضه لرده كافی درجه ده استثمار = Exploiter ایدلمامشدر. لیغنت = Lignite حوضه لری حائز اهمیت دكلدرلر.

همان هرطرفده دمیر معدنی، موجود سه ده وسائط نقلیه ایله مواد احتراقیه نك فقدانندن استخراج ایدیله مكده در. ادرنه ولایتی داخلنده (صاما قوجق) دمیر معدنی ٦٠٠٠ طون ویرمكده در. آیدین ولایتی داخلنده (بش پارمق) ده مهم دمیر حوضه لری موجوددر. بوراده سطح ارضده بیله دمیرمعدننه تصادف اولنیور. طربزون ولایتی داخلنده كی (اسكیشهر) ده یوزده ٣٠ الی ٧٠ (مانغانز) ی احتوا ایدن معدنلره تصادف ایدلدیكی كبی آطنه، حلب، بیروت، شامده دخی عین حال كورلمكده در. سنوی دمیر حاصلاتی ٣٠،٠٠٠ طوندر.

بوكون الك بیوك اهمیتی حائز اولان باقرمعدنی بتون (آسیای صغری = آناطولی) ده مبذولاً موجودو بالخاصه دیاربكر ولایتی داخلنده اسكیدن بری اخراج ایدلمكده در. بومعدنلری ایشله ین حكومت نامنه چالیشان خصوصی شركتلردر. بومعدنلر ٪٣٠ باقری احتوا ایتمكده در. (طوقات) جوارنده دخی ٪٥٠ باقر اعطا ایدن اوجاقلر وطربزونك شمالنده (قالاباق) ده ومتعدد دیگر ولایتلرده پك چوق باقر معدنلری موجوددر.

سیملی قورشون plomb argentifere اكر ایی استثمار ایدیله جك اولورسه پك چوق مقدارده بولنور. بوجوهر منابعنك الك مهمی اولان آیدین ولایتی داخلنده كائن (بالیا) معدنی ١٩١١ و ١٩١٢ سنه لرنده وسطی اوله رق ١٠،٠٠٠ طون قورشون اعطا ایتمشدر. بوحوضه لردن بشقه قونیه ولایتی داخلنده (قره حصار) و (بلغار طاغی) معدنلری موجوددركه صوكنجی حكومت طرفندن ایشله دلمكده در. قورشون و یوزده ١،٥ ٢ الی ٣،٥ كموشی احتوا ایتمكده در.

آیدین ولایتی معدن خصوصنده الك زنكین حوضه لره مالكدر. آیدینك شمالنه طوغرو بولنان آراضیده آنطالیا وفنیكه ساحللرنده پك زنكین آنتیموان، قروم، مانغانز، كوكورت، چینقو معدنلرینه تصادف اولونمشدر.

كوكورت معدنی (آیدین قصبه) سی دمیریولی استقامتنده بولنمقده در. سنوی حاصلاتی ٣٠٠٠٠٠ طون ایسه ده تزییدینه غیرت ایدلمه مكده در.

آناطولیده دنیانك اك زنكین عد اولنه‌جق (جیوا) معدنلری موجود ایسه‌ده حقیله استفاده ایدله‌مكده‌در . اك بیوكی (طوربالی) حوالیسنده‌كی (قره‌برون) جیوا معدنی‌در .

تركیانك مختلف محلارنده مثلا (تیره، آیدین وطوربالی) حوالیسنده (آرسنیق‌معدنی) موجود اولدیغی كبی آنقره وموصل حوالیسنده‌ده آلتون معدنلرینه تصادف اولنمقده‌در .

تركیاده (پترول) منبعلری‌ده موجوددر. آوروپای تركیده « تكفورطاغی = Rodosto »ده وآسیای تركیده نجم‌حدودنده « كركوك ومنده‌لی = Mendili » آره‌سنده ۵۰۰ كیلومترووسعتنده برمنبع‌موجوددر. عراقك پترول‌منابعندن حقیله استفاده ایدیله‌بیلمه‌سی بونلرك بغداد خطنه التصاقنه وابسته‌در. دیكرحاصلات معدنیه‌ایچون‌اولدیغی كبی وسائط‌نقلیه فقدانی،پترول استحصالاتنه‌سكته‌ایراث ایتمكده‌در.

دولت عثمانیه (طوز) خصوصنده‌ده پك‌زنكین‌در. ۱۸۸۱ده صدور ایدن براراده اوزرینه طوزلر دیون عمومیه طرفندن استثمار ایدلمكده‌در .

آسیای صغرانك هر طرفنده خصوصیله سواحلده مرمر اوجاقلری موجوددر . تركیاده بیاض ، سیاه ، قرمزی ، پنبه رنكلی كوزللكاریله مشهور مرمرلر استخراج اولنمقده‌در . بعض اوجاقلر اسكیدن رومالیلر طرفندن‌ده بیلنمشدی .

عراقده‌آسفالت Asphalte اوجاقلری موجود اولدیغی كبی (دكز كوپوكی = lécume de mer قروم ، لیطوغرافیا طاشی اوجاقلری‌ده واردر .

فقط بو اوجاقلر اوزاق محلارده بولندقلری جهتله اكثریا جوهرك نقلی ، باركیر ، قاطر كبی حیواناتله اجرا ایدلمكده در .

ع . ر . ر

توركلرك منشأ ووطنی

(« بارباره » كلمه‌سنك اهمیت تاریخیه‌سی)

(باربار) كلمه‌سی اولاً قدیم یونانیلر طرفندن استعمال اولنمش بركلمه اولوب هم صفت وهم اسم خاص اوله‌رق قوللانیلیر ایدی . صفت اوله‌رق استعمالی اول امرده بالخاصه صوت و صدایه مخصوص اولوب (سرت) ویا (قابا) مقامنده : (باربار برصدا) ، (باربار برشیوۀ لسان) ، (باربار بر صورت تلفظ) تعبیرلری قوللانیلیر ایدی . توركجه‌ده (باربار باغیرمق) تعبیرنده‌كی (باربار) كلمه‌سی ایله یونانیلرك اوكجه‌لری قوللاندقلری (باربار) كلمه‌سی هم‌معنادر[۱]. حتی (اومر Homère آثارنده (قاریا) Carie [ایدین ولایتنده منتشه قضاسی] اهالیسندن اولوب یونانلی اولمایان ویونانستانه چالشمغه كلدرك لسان یونانی‌یی فنا وقابا بر صورتده تلفظ ایدن قاریالیلرك طرز تلفظلرینی [۲] بو تعبیر ایله توصیف ایله‌مشدر [(سترابون)ده (باربار) كلمه‌سنه مراجعت] بعده یونانیلر حقیقت حالده پك لطیف اولان لسان یونانیك غیری لسانلری و بو لسانلره منسوب اولان كلمه‌لری بوصفتله توصیف ایتمكه باشلادیلر: (باربار برلسان ویالسانلر) ، (باربار بركلمه) كبی علم اولمق اوزره یونانیلر بونامی كندی عرقلرینه منسوب ویونانلی اولمایان بالجمله ملل واقوامه

[۱] لهجۀ عثمانیده (باربار) كلمه‌سنه مراجعت .

[۲] زمانمزده آناطولی خرستیانلرینك رومجه‌یی تلفظ ایتدكلری طرزده .

تخصيص ايله‌مشلر ايدى . بناءً عليه مؤلفين ومورخين قديمهٔ يونانيه‌نك استعمال ايله‌مش اولدقلرى و تعبير ، خصوصيله توركلر ايچون ، تاريخ نقطهٔ نظرندن صوك درجه مهم بر وثيقه تشكيل ايدر. چونكه بو صورتله هم بر چوق اقوام قديمه‌نك اصللرى تعين ايدر همده زمانمزده روملرك كوي تاريخه استناداً ياپدقلرى دهشتلى پروپاغاندانك اوكى آلنه‌بيلير .

ايمدى قديم يونانيلرك (باربار) ديدكلرى اقوام لايقيله تدقيق ايديله‌جك اولور ايسه همان جمله‌سنك اسكى توركلردن باشقه كيمسه‌لر اولماديغى تظاهر ايدر .

يونانيلردن صوكره روماليلر دخى بو كلمه‌يى استعمال ايله‌مشلردر، انجق آراده بر فرق واردر. اگرچه روماليلر دخى كندى عرقلرينه منسوب اولمايان اجنبيلره (باربار) نامنى ويرمشلر ايسه‌ده وكلمه بالخاصه آسيادن قالقه‌رق روماليلر زماننده اوروپايه استيلا و روما ايمپراطورلغنى پريشان ايتمش اولان اقوامه علم اولمشدركه تاريخده بووقعه‌يه (باربارلرك استيلاسى) نامى ويريلير .

بو استيلالرى ياپانلر ايسه توركلر ايله آلمانلرك اجدادى اولان اقوام مختلفه‌در. خالص تورك اولان (سارماتلر)ى Sarmates سلاو ظن ايده‌رك بوباربارلر ميانه سلاولرى دخى ادخال ايتمك ويوك بر خطادر [دوزوبرى وباشوله‌نك قاموس اعلامنده (سلاو) كلمه‌سنه مراجعت].

آلمانلر ايله توركلرك نسللرى آتيده مقايسه ايديله‌جكدر .

(باربار) كلمه‌سنك (وحشى) معناسنه استعمالى اوته‌دن برى بر عوام تعبيريدر .

توركلرك كندى مسكنلرينه و وطنلرينه اسم تخصيص ايتمدكلرى

ازمنهٔ قديمه‌دن برى تورك اقوامى كندى مسكن و وطنلرينه كندى اسملرندن مشتق بر اسم تخصيص ايتمه‌يوب وطنلرينى يالكز كندى اسملريله ارائه ايدرلر . مثلا ادبيات عموميه مجموعه‌سنده جلال نورى بكك برمقاله‌سنده‌ديديكى كبى بزعثمانليلر حالاوطنمزه كندى لسانمزده براسم ويره‌ميورز.[*] في الحقيقه (توركيا) ديمك ، بو تعبير برشكل اجنبى اولديغى كبى ملى اوله‌رق مستعمل دخى دكلدر. (دولت عثمانيه) تركيبى حكومتمزك بر اجنبى لسانده اسمى اولوب وطنمزك اسمى دكلدر . (توركستان) نامى‌ايسه معلوم اولديغى اوزره آسياده باشقه برديارك اسميدر وشكلاً تماميله تورکجه دكلدر . والحاصل كندى وطنمزه كندى لسانمزده حالا بر اسم ويره‌ميورز . ايشته بو حال ، اوائلدن برى بالجمله تورك اقوامى حقنده واقعدر وشمدى‌يه قدر هيچ بر تورك قومنك مسكنى ، تورك لساننده ، اوقومك اسمندن مشتق بر كلمه ايله ياد ايديله‌مشدر . حتى لسان ويا شكل فارسيده اسمينه ايدلمش اولان بعض قديم خطه وديارلر بيله اهاليسنك اسميله ارائه ايدلمشدر : (باختر) خطه‌سنه (باختريان) Bactriane ، (سغد) خطه‌سنه (سغديان) sogdiane ده‌نلمش اولديغى كبى.

بوحقيقت اعلامك اصللرى وخصوصيله تاريخ نقطهٔ نظرندن پك زياده اهميتى حائزدر . مثال اولمق اوزره (بخارا) علمنى آله‌بيليرز . لغت كتابلرينه مراجعت ايده‌جك اولور ايسه‌ك ، لسان عربى ايله لسان فارسى‌يه ايتدكلرى خدمات ايله مبسوطاً متناسب اولمق اوزره توركجه‌يه وتوركلكه نفرات مضرت ايدن قديم علما و ادبامز بوكلمه‌يى نامتناهى امثالى كبى تحملشديره‌رك ديمشلردركه : « (بخارا) علم وفضل معناسنه اولان فارسى (بخار) كلمه‌سيله الف نسبتدن مركب اوله‌رق [مجمع علم] معناسنه‌در. بوشهره (قبة‌الاسلام) صفتى دخى ويريلير . » سامينك قاموس اعلامنه باقه‌جق اولور ايسه‌ك شو سطرلرى اوقورز : « بخارا پك اسكى برشهر اولوب معاويه‌نك زمان سلطنتنده

[*] جلال نورى بكك [تركجه‌مز] نام اثرنده بو خصوصده تفصيلات واردر [ا . ع . م]

ضبطنه تشبث اولنمش ایسه‌ده حاکمه‌سی بولونان خاتون بعض شرائطله صلح ایتمش ایدی . » بو حالده شهرمذکورك قبل الاسلام موجود بولندیغی و (بخار) کلمه‌سنك معناسی باشقه اولدیغی اکلاشیلیر ، چونکه بوشهرده کثرتله یتیشن علما مسلمان ایدی . فی الحقیقه (لاروس) ك قاموسنه باقه‌جق اولورایسه‌ك کوروزکه : « (بوخارلر) Boukhares آسیا قطعه‌سنده بر قوم اولوب بونلرك مسکنلری شمالاً سیردریا نهری ، جنوباً افغانستان ، شرقاً تورکستان وغرباً قاره قوم صحراسی ایله محاطدر . » بناءً علیه (بوخار) برتورك قومی اسمی اولوب بعده آخرینه فارسی شیوه‌سنه تطبیقاً (آ) ادات تخصیصی علاوه اولنه‌رق (بخارا) شهرینه وبالآخره خطه‌سنه بونام ویرلشدر . آتیده کوریله‌جکی اوزره (بوخار) کلمه‌سی (تورك) ، (آلتای) ، (خاتای) ، (چیغاتای) کلمه‌لری کبی (طاغلی ، یوکسك یر آدمی یعنی تورانلی) دیمکدر .

قدیم (بوخارلر) ك جنوب شرقیسنده (طوخارلر) اسکان ایدرلر ایدی که بونلرك مسکنی بعده (طخارستان) اسمیله ارائه ایدلشدر .

تورکلرده اسم مسکن مقامنده قوم وقبیله نامنی استعمال ایله‌مك بر مانتالیته وبرفکر طبیعی حالنی آلمشدر . بولغارستان قرالی فردیناند پرنس ایکن قرال اولدیغی زمان کندیسنه بولغارجه (بولغار قرالی) دەنیلوب (بولغارستان قرالی) نامی ویریله‌مه‌مشدر . آنك ایچون قدیم جغرافیا علملری تدقیق اولنور ایکن بوکلمه‌لرك قوم وقبیله علملرندن‌می ، یوقسه عادی اسم عاملردن‌می اشتقاق ایله‌دکلرینی ایوجه اکلامق الزمدر . مثلا (آلتای) طاغلری ، (اورال) طاغلری و (ختای) خطه‌سی جغرافیا علملری اساساً بونام‌لرده قوم اسملریدر .

حالبوکه تورکجه‌ده ادات اسم مکان یوق دکلدر وازجمله بومقامده (لك) ویا (لق) اداتی ، یالکزویاخود بر حرف صائت ایله قوللانیلان (ك) ویا (ق) ، (ج) ، (ئەن) [قدیمده (انك)] . ویا (آن) [قدیمده (آنغ)] لاحقه‌لری استعمال اولنور ایسه‌ده بو الفاظ ادات نسبت اوله‌رق اقوام وقبائل علملرینك تشکیللرنده ویاخود ادات اسم مکان اوله‌رق انسانه عائد اولمایان علملرك ویا اسم عاملرك ترکیبلرنده استعمال اولنورلر . مثلا بالاده بر تفصیل ذکر اولندیغی اوزره (طاغ) و (یوکسك محل) معناسنه اولان (تور) کلمه‌سندن (طاغلی) معناسنه انسانه عائد اولان (تورك) علمی ؛ ینه (تور) کلمه‌سندن (طاغلق محل) معناسنه خطه اسمی اولان (توران) علمی ؛ (اووه) و (دوز یر) معناسنه اولان (ایر) کلمه‌سندن (اووه‌لق محل) معناسنه خطه اسمی اولان (ایران) و (ایراق) [عراق] علملری تشکیل ایدلشدر .

(آرناوودلق) ، (توسقالق) ، (که‌غالق) کبی بعضی انسانه عائد علملر قوللانلمغه باشلامش ایسه‌ده بونلر پك نادردر .

بونك ایچوندرکه تورکلر فارسی کلمه واداتلرینی استعماله باشلادقدن صکره مساعد اولان فارسی شیوه‌سنه توفیقاً : (تاتارستان) ، (ترکستان) ، (موغولستان) ، (اوزبکستان) کبی قوم وقبیله اسملرندن مشتق ومسکنه عائد علملر استعمال ایلمشلردر .

زمانمزده بومقامده یونان ، لاتین والسنهٔ افرنجیه‌دن مأخوذ اولان (آ) لاحقه‌سی ویاخود عربی اسم منسوبلرك مؤنث شکلی قوللانلمغه باشلامش ایسه‌ده بوده سماعیدر : (فرانسا) ، (ایتالیا) ، (صربیه) کبی .

شیمدی بو مسئله‌نك دیکر بر نقطهٔ نظردن تعمیق ایجاب ایدرکه اوده شودر : تورکلر نیچون اوته‌دن بری کندی مسکنلرینه اسم ویرمکی اعتیاد ایتمه‌مشلردر ؟

بونك ايكى سببى واردركه ايكيسيده تاريخ نقطهٔ نظرندن پك مهمدر : برنجيسى توركلرك دنيانك ايلك يعنى الك اسكى سكنه‌سى اولمسى وايكنجيسى توركلرك كوچبه‌لكى

فى الحقيقه توركلر مهد بشريت اولان آسياى وسطى‌نك سكنهٔ أصليه‌سى يعنى دنيانك ايلك اهاليسى اولنجه طبيعى هربرى وروى زمينى كندى وطنلرى عد ايده‌رك مسكنلرى اولان محلره كندى اسملرندن مشتق اسم ويرمك يعنى بولندقلرى يرلرك يالكز كنديلرينه مخصوص اولديغنى بيلديرمك لزومنى حس ايتمه‌مشلر ويالكز بر يوزنده ياشايان قبيله‌لره اسم ويرمكله اكتفا ايله‌مشلردر . ايشته بونك ايچوندركه توركلرده اوته‌دن برى وطن وحتى قوميت حسى آز اولوب بو حس يرينه دين حسى قائم اولمشدر . دنيانك ايلك سكنه‌سنده بويله برحس اولمسيده پك طبيعيدر ، چونكه آنجق بوصورتله بشريت توسع ايله‌يه بيلمش وتصالبات ممكن اوله‌بيلمشدر . بر والده چوجوقلرينه اجنبى نظريله باقاماز وبلكه چوجوقلر ابوين واجدادلرينى اونوده‌رق يكديكرينه رقيب ويادشمن اوله‌بيليرلر.

ايكنجى سبب اولان كوچبه‌لكه كلنجه، بوده توركلرك دنيانك سكنهٔ اوليه‌سى اولديغى اثبات ايدر ، چونكه ايلك انسانلر بعضاً ظن اولنديغى اوزره مغارالرده ثابت برحيات سورمش اولمايوب بلكه بعضى قوشلر كبى يازين مرتفع وسرين اولان محللرده ، طاغ ويايلالرده ، وقيشين منحط وصيجاق اولان واديلرده ويرلرده ، و اكثريت ايله اورمانلرده ، اغاجلرك ميوه‌لرى و يتشديردكلرى حيواناتك حاصلاتى ايله بسلنه‌رك ، الآن يوروك توركلرده ، بدوى عربلرده ، كوردلرده دوام ايتمكده اولان كوچبه‌لك حالنده ياشامشلردر . بعضاً كوچبه‌لرك (يازلق محل) معناسنه اولان (يايلاق) ويا (يايلا) لرى ايله (قيشلق محل) ايله معناسنه اولان (قيشلاق)ويا(قيشلا) لرى آراسنده اوقدر اوزون مسافه‌لر بولنوركه بوصورتله همان دائما سيار بر حالده ياشايان اقوام وقبائلده كندى اسكانلرينه مخصوص اولق اوزره بر محل ووطن تعيين وتسميه ايتمكه لزوم كورلمز. عينيله اسكى توركلرك وطنى يريوزى وبوتون دنيا ايدى. بو ايضاحات ايله اسكى توركلكى تزييف ايتميورز ، بلكه بشريتك ايلك دورندن بحث ايديورز .علوم طبيعيه‌ده بودوره(طاش دورى) l'âge de pierre تسميه اولنديغى كبى تاريخده دخى (كوچبه‌لك دورى) تسميه اولنسه پك موافق اولور .

متقاعد اركان حربيه فريقى

انور

فرانسه‌ده ذهنيت

[فرانسه‌نك اسكى روس حكومتنى نصل طانيديغنه وچاريزمك نه‌قدر ملوث بر صورتده اجراى حكم ايتمش اولديغنه دائر (تان) غزته‌سنك مخابرى [شارل ريوه] نك پك يكى انتشار ايدن (صوك رومانوف) نام اثر مهمنه يازديغى مقدمه‌يى ترجمه ايديورز .

« ده‌موقراسيمزك الك بيوك قصورلرندن بريسى الحوه « اجنبى مملكتلر حقنده‌كى جهالتيدر »

شارل ريوه

١٩١٧ سنه‌سى مارتندن اول، روسيه حقنده سويلنه‌جك شيلرك كافه‌سى بيتمش ظن اولنيوردى. بر ماهيت تدريسيه‌يى حائز اولوب اساسات اقتصاديه‌يه دائر يكرمى سنه‌دنبرى انتشار ايدن آثاردن طوتيكزده پارسك مهم جرائد يوميه‌سنده فاصله‌لى بر صورتده ير بولان مقالات و مهيج

اولدیغی قدر تناقضلر ایله آلوده اولوب مطبوعاتی حددن فضله اشغال ایدن معلوماته قدر ، حساب ایدلنجه ارتق بو موضوع حقنده سویلنه‌جك سوز قالمدیغنه قناعت حاصل اولمش ایدی .

حالبوكه ایش بویله دكل ایمش . كندیسی ایچون حالا « مجهول برقطعه » اولان روسیه حقنده نهایت بر فكر قطعی حاصل ایده‌بیلمك ایچون أفكار عمومیه طرفندن معلومات ایدنمك خصوصنده كوستریلن تهالكه باقیلیرسه ، سویلنه‌جك چوق شی دكل ، همان هرشی ایضاح ایدلمكه محتاج ایمش .

شمال ایمپراطورلغی هر وقت فرانسزلر ایچون بر معما اولمقدن خالی قالمامشدر . فرانسزلر ، متفقلرمز حقنده منقولات واساطیردن مستخرج وحد ذاتنده خطا آلود ثم التدارك اباطیلدن برچوق افكار ایدنمشلردی . فرانسه ارباب علم وفكرتی ، دوستلرمز نزدنده پك زیاده مقبول اولان (آرمان سیلوه‌ستر) و (دوما) نك سیاحتلرینه متدائر معلوماتدن بشقه برمنبعدن تنور ایته‌مشدی . (ووكه) نك « روس ماجراسی » عنوانلی اثری اك صوك محل مراجعت اولمشدر .

عدسهٔ سیاسیه‌مزه داخل اولدیغندن بری ـ عكسنی سویلمك دها طوغری اولمازمی ؟ ـ روسیه ، همشهریلرمزك همان جمله‌سی ایچون بر طاقم كثیف مجهولیت بلوطلری ایچنده قالمشدر .

چوق زمان یوقدركه روس ارباب قلمندن (آمفی تیاتروف) نام ذات ، بلا مبالغه : « ممالك اجنبیه‌ده ، روسیه حقنده‌كی معلومات ، (مریخ) ه متدائر تفصیلاتدن پك فضله دكلدر . » فكرینی اظهار ایده‌بیلمشدر . اركان حكومتك ویا پارلامنتو اعضاسنك « دوست و متفق » حقنده ایراد ایتدكلری بر نطق یوقدركه ارباب وقوف عندنده خندهٔ ترحمی موجب اولسون . طبقهٔ خلقدن بحث ایتمیه‌لم ؛ چونكه اونك جهالتی آغلاته‌جق درجه‌ده‌در .

فرانسه مطبوعاتی‌ده بو بابده دها زیاده اثبات اهلیت ایته‌مشدر . بوكون اسرار انكیز « تیبت » حقنده بیله تكراری جائز اولمیان اباطیلی ، روسلر بحثنده مطبوعاتك ایلری‌یه سوردیكنی كوردك . محاربه زماننده حائز اولدیغی حریت محدوده ، مطبوعاتك « قوهٔ تنویریه » سنی برقات حصروتضییق ایتمش اولدیغندن ذاتاً قاریشیق و مغلق اولان افكاری افاده ایچون غزته‌لر ، شمدی‌یه قدر روس جرائدینك وصف مشئوم امتیازی اولان طریق رمزی‌یی اختیار ایتمك اضطرارنده قالمشلردر .

آنجق ، موضوع حقنده معلومات تامه وهر شیئی سویلمك اقتداری موجود اولسه بیله ، روس مالیه نظارتی مأموری موسیو (آرتور رافالوویچ) ك فرانسه‌ده تأسیس ایتدیكی اصول ، شمالدن بزه كلن نور حقیقتی « تنقیص و تهوین » ایچون دائما اورته‌یه چیقار . چوق سنه‌لردن بری موسیو (رافالوویچ) ، غایت بول جائزه‌لر ویرمك صورتیله برچوق غزته اداره خانه‌لرینك توجه و محبتنی قزانمش ، و ، كندی دعوای غیرمحقه‌سی ایچون بونلرك مقابلهٔ مظاهرتنی بالخاصه ایسته‌مكمزین ، روس تخصیصات مستوره‌سنك صارف مسرفی اولان بو ذات ، هیچ اولمازسه مطبوعاتك التفاتكار ـ لایق اتهام دیمیه‌لم ـ سكوتنی تأمینه موفق اوله كلمشدر .

بز بوراده حقیقتی ، فرانسزلرك وحتی روسلرك بیله ضررلرینه اوله‌رق هروقت پك فنا بر صورتده بسط اولنان بر طرز و اصولده تبیین ایتمك فكرنده‌یز .

مسئله غایت كوچدر . صعوبت ، بوقدر طانیمق ذهابنده بولندیغمز روسیه‌یی « آكلامق » ده دكل ، اصل ، حكایه‌یی غربك ذهنیتنه موافق بر صورتده افراغ ایتمكده‌در . روسیه‌نك روحیاتی ایله غرب روحیاتی آره‌سنده‌كی حدفاصل پك بیوك اولدیغندن ، حكایه‌یی حرفی حرفنه نقل ایتمك ممكن دكلدر . اوروپا خلقنك هروقت ارتكاب ایتمكده اولدیغی اك اساسلی خطا ، احوال و حادثاتی بالذات اوروپا وقوعاتی طرزنده ، متفقلرمزك حیات ملیه‌سنه هیچ ده موافق اولمیان بر منطق ایله ، (پتروغراد) ده دكل ،

بزده مرعی اولان بر ترتیب و اصول دائره‌سنده تلقی ایتمسی کیفیتیدر. اووروپا افکار عمومیه‌سی، یالکز تلغراف واسطه‌سیله ابلاغ ایدیلن و اکثریتله ماهیت اصلیه‌سی اصول ترتیب و تصنیفك فقدانندن طولایی ابتدای امرده بلا قصد و کراراده، منبع استطلاعاتك یالکز حقایقی تعامیله ایضاح ایتمه‌مك یولنده‌کی مسلکنه موافق اوله‌رق، لغرض تحریف و تغییر اولنان وقوعات و حادثات حقنده حقیقی بر فکر حاصل ایتمك ایچون « طی مکان و محل » لزومنی اکلامامشدر.

درعهده ایتدیکمز شو وظیفه، آلی عنوانی ویره‌جکمز مشکلاتندن قطع نظر، مشکل اولدیغی قدر بزه فائده وتوجه تأمیننندن‌ده پك اوزاقدر. بونك شمدیکی حالده مناسب اولوب اولمدیغی موضوع بحث اوله‌جقدر بوندن قطع نظر، (قرونشناد) و (طولون) نمایشلری پرستشکارانی طرفندن‌ده خولیالرینه خاتمه چکدیکمز خصوصی مقام شکایتده درمیان ایدیله‌جکدر. فقط بز، یکیدن کمال سربستیله وظیفهٔ تمدنیه‌سنه ابتدار ایتدیکی بر صره‌ده، روسیه حقنده کندی غایه‌سنه ومنافعهٔ دها موافق برخط حرکت ووضعیت اتخاذی مسئله‌سنی، فرانسه ایچون ایفاسی اهم و الزم وظائفدن عد ایدییورز.

محاربه، فرانسزلرك هیچده خاطر و خیاللرینه کلمین نجه مسائلی اورته‌یه چیقارمشدر. روسیه‌نك تجددی بو بابده مهم بر موقع اشغال ایتمکده‌در. روس وادیلرنده یکی برفجر طوغیور؛ بردورجدید حریت، اشخاص محدوده طرفندن قورولان بنای استبدادك یرینه قائم اولیور. روسلرك غایهٔ خیالی اولان و بو اوغورده بوقدر فداکارلق اختیار اولنان وطوغمق اوزره بولندیغنه روسلر ایله برابر شاهد اولدیغمز بو آتی ایچون فرانسه‌نك، مقدما اتخاذ ایتدیکی طرز حرکتی تکرار ایتمه‌مك اوزره، ارتق حاضر بولنمسی لازمدر. آلمانیا، بوراده بسط مقال ایده‌جکمز شیلرك کافه‌سنه واقفدر. چونکه او، روسیه‌یی پك مکمل صورتده طانیور. آلمانیا - حرب زماننده بیله - روسیه‌نك احوالنه دائر فرانسه حکومتندن بیله دها زیاده اطلاع حاصل ایتمش اوله‌جقدر. چونکه او، (پتروغراد) سرای محافلنده ادامهٔ مناسباتدن خالی قالمدیغی زمرهٔ متعصبین وادانی طرفندن ویریلن خبرلره نفوذ ایتمك خصوصنده بزدن دها ایی حاضرلانمشدر. بو شرائط داخلنده، شمدی‌یه‌قدر دشمنلرمزجه هیچده مجهول اولمیان احواله وقوف و اطلاع ایتمك نوبتی، « دوست و متفق » ك دکلمیدر؟ فرانسزلرك قسم اعظمی نظرنده متفق‌عد اولنان دونکی روسیه حقنده سرت برلسان استعمال ایتمش اولمقله اتهام ایدیلیه‌لم: بوکون موجودیتی اثبات ایدن و یوز عصردن دوچار اضطراب اولان حقیقی روسیه، تعمیر و تلافی ساحه‌سنده تماماً بزمله برابر اوله‌جقدر.

بوندن طولایی کوجنه‌جك اولانلر، یالکز بوکون مضرت ایقاع ایده‌میه‌جك بر راده‌یه کتیریلن حکم وموقع غاصبلریدر. فقط موجب عار برصورتده کندی منفعتلرینه آلت ایتمك صورتیله ادارهٔ مطلقه‌یی منفور و مستکره قیلان بو شرکای استبداد، روسیه‌یی بوکون بولندیغندن بسبتون بشقه بر حال آلمقدن منع ایتدکلری کبی فرانسه - روسیه اتفاقنك ثمراتنه‌ده سکته کتیردیلر.

بو منافع شخصیه متعصبلری « پارولا » یی برلیندن آلدیلر. ذاتاً (پاریس) و (لوندره) بونلر ایچون هر وقت بر کابوس اولمقدن خالی قالمامشدر. بناءً علیه فرانسزلرك بونلره قارشو مجبور حرمت اولمدقلری امر آشکاردر. حق رقیب اولمقدن بشقه برماهیتلری بولنمیان بوکیلره، فرانسزلر، ارقداشلق نامنه وداع سلامنی آدابه بیله مجبور دکلدرلر.

اولیای امورمز - محضا اتفاقه متداثر بعض ملاحظاته‌مبنی - بزه‌خصم اولان بر چوق اشخاصك حرکاتنه قارشو پك‌چوق زمان اختیار سکون ایتدکلری کبی بوخصوصده‌ده کیمسه‌یه سوزسویلتمدیلر. حرکات واقعه، دموقراسیمز طرفندن مدافعه ایدیلن دساتیر و اساساته قارشو متمادی بر حقارت

اولدقدن ماعدا فرانسه و روسیه‌نك « اشتراك » ی ایچون‌ده بر تهلكه ماهیتنی آلدی . فرانسه .
كرك مسامحه و لاقیدی و كرك طبقات خلق حقنده بارز اولان جهالتی اثری اوله‌رق، روس ملتنك
دوچار اولدیغی عقوبات واضطراباته قارشو پك‌چوق زمان كوز یومدی. بوكون عاقبت حقوق‌حیاتیه
مدنیه‌سنی استرداد ایدن بو ملت ، كندیسنی دونه قدر هیچ طانیمیانلر ایله قارشو قارشو‌یه كلنجه،
آرتق بیله‌رك ویا بلا قصد ارتكاب ایتدیكمز حقسزلقلری تعمیر و تلافی‌یه شتابان اوللی‌یز .

فرانسه اهالیسی ، ادامهٔ حكومتنه معاونت ایتدیكی صوك (رومانوف) روسیه‌سنك نه اولدیغنه
آرتق اطلاع پیدا ایتملیدر . بو اثرده تعقیب ایتدیكمز غایه ـ تعبیر غایت مبالغه‌لی كورونیورسه‌ده
حقیقتده پك مقارندر ـ بو روسیه‌یی فرانسز ملتنه كشف ایتدیرمكدر .

مترجمی: دعوی وكیلی معلم كریدی
احمد سانی

تنقید

« نوله‌ین »

مطبوعاتمزده بعض تجلیات اولیوركه اونلری قید وتثبیت ایتمه‌دن كچیورز . حرب ایدن برمملكتك
مطبوعاتی صحنه‌سنده كندینی كوسترن بوكبی اثرلر فضله برقیمتی حائزدر .

جلال نوری بكك بر ایكی آی اول نشرایتدیكی « نوله‌ین » ی موضوع بحث ایتمك ایستیورز.
جلال بكك « مصال » اولارق یازدیغی بعض اوفاق شیلر كمال لذتله اوقونمشدی . كندینه كوره بر
بزده یازیلان بومصاللریله محرر هپمزك خوشنه كیدیوردی . او مصاللرده تصویر ایدیلن اویله
بوذجلر واردی‌كه .

جلال نوری بك مشروطیتك ایلك سنه‌سنده فرانسزجه بربیوك حكایه یازمشدی : Cauchemar
جوده كتیردیكی دیكر كوچك ماصاللر وقتیله « اجتهاد » و « حریت فكریه » ایله انتشارایتمشدی.
Cauchemar ی تدقیق ایتمیه‌جكز . ییلدیز سرای حیاتنه ایی بر وقوفله یازیلان بو رومان نشر
ایلدیكی زمان مراقله اوقونمشیدی. عثمانلی تاریخنك اوتوز سنه‌لك بر دورینی املا ایدن ییلدیز حقنده
فكر ایدینمك ایسته‌ینلر حكایهٔ مذكوره‌یی سوه سوه اوقویه‌بیلیرلر .

محررك بیوك حكایه اولارق نشر ایتدیكی ایكنجی اثری ، موضوع مقال اتخاذ ایتدیكمز
« نوله‌ین » در.

اثر طرز تحریری ، موضوعنده‌كی وهلةً غریب كورینه‌جك ابداعیت اعتباریله تدقیقه لایقدر.
« نوله‌ین » كبی اثرلر، مملكتمزده بربرینی تعقیب ایدرسه بزده شیمدی‌یه قادار وجوده
كتیرلمش بعض حكایه‌لرك كریلكنی، اوروپاده كیلرك نصل موفقیتسز برر تقلیدندن عبارت اولدیغنی
كوستره‌جكدر .

حكایه‌لرمزك موضوعی اوقادار یكنسق ، وبربرینك عینیدركه بوكونكی تحسساتمزی تطمین
ایده‌بیله‌جك ـ مستثنالری اونوتمیورز ـ آثاردن محرومز .

ذاتاً رومان بزده لایقیله تقدیر ایدلمه‌مشدر . میال انكشاف بر استعدادك جسارتنی همان دائما
كیرن بوعدم تقدیر كیفیتی‌در .

بزده اونوتمیه‌لم كه رومان سی‌جدی ویورغونلق‌ایسته‌ین برشعبهٔ ادبیاتدر. حالبوكه بز وجوده
كتیره‌جكمز بر اثرك محتاج اولدیغی تدقیق وتفحصی اتمام ایده‌بیله‌جك متانته مالك دكلز .

جلال بكك « ثوله‌ين » ده‌كى موضوعى ، قوتلى برعشقك نتيجه‌سى اولارق ربط حيات ايتديكى بر زوجيله قابل قياس اولميان بر غلط طبيعته شديد بر احتراص حس و بو اوغورده اولادلرينى‌ده فدا ايدرك اونا قاچان بر قادينـدر .

محرر حكايه‌سنده بيلديكمز طرز تحليللردن، آليشديغمز تدقياتدن موفقيتله صيبريله‌رق موضوعنى دها خرده‌بينانه تدقيق ايديور . هيچ بر طرز و مسلكه على الاطلاق قاپيلارق كندى استنتاجاتنى فدا ايتمديكنى كوريورز . جلال بك ، موضوعنى سرين قانله، شخصيتنى اصلا قاريشديرميه‌رق، آلنده‌كى نيشتر تشريحله برر برر نظر مطالعه‌يه عرض ايديور . فقط بو طرز تشريح بسبتون باشقه ، يكى و موجود حكايه‌لرمزده كوروله‌مين برشكلده‌در .

اثرى آچديغكز زمان كمال موفقيتله يازلمش بر قصيدهٔ منثوره‌يه، دلبر حسيات عاشقانه‌يه تصادف ايدرسكز . صكره رقيق ، اينجه لكن دهاش فلسفه‌لره ، موجز و غير منتشر حكمياته مصادف اولورسكز . بونلر اثرك ساكن متبسم جهتلريدر . ديكر اقسامى‌ده وار : قادين قلبنك آكلاشيلميان معمالرى ، شديد بر احتراص ، سجيه‌نك بزده هنوز نظر دقته آلنمامش تبدل آتيسى .

جلال‌بك اثرنده اصل بو تبدل سجيه مسئله‌سنى تشريح ايتمك ايستيور . ماصالدن غرض بودر . بوقادار حرارت و صميميتله سوه‌ن برقادين ، بردنبره نصل دكيشدى؟ محرر بونك جوابنى، اثرينك نهايتنده، برراهب ايله بردوقتورك پك كوزل اداره ايديلن محاوره‌لرنده حل ايديور : قعرموجوديتمزده نائم اولان ، كاه و بيكاه تظاهر ايدن عناصر جدانيه [١] .

اثر ، السنهٔ سائره‌يه‌ده ترجمه ايدلسه ماهيت و اصليتنه خلل كلمز فكرنده‌يز . روحيون عمدةً اليوم موضوع مناقشه اولان بو تبدل سجيه مسئله‌سنى تدقيق ايدن بر حكايه منور اولان هر محيطده حسن قبول كورور . يعنى اثرك « بين الملل » برخصوصيتى واردر .

بزده « تحليلى » رومان يازلامشدر. يازيلانلرده موضوعلرينى اكثريا اوروپا محررلرينك زمينلرندن آلمشدر. اساساً قارئلرمز تحليل و تدقيق مقصديله قلمه آلنان بر حكايه‌دن لايقيله متلذذ اولاميور . بزده اكثريتجه قبول ايديلن بر تلقى واردر : رومان وقت كچيرمك ايچين براكلنجه‌در ديرز .

بالعكس رومان نه وقت كچيرمك ايچين ، نه‌ده آغلاتمق ويا كولدورمك مقصديله يازيلير. فكرمزجه بر تشريح ، بر پسيقولوژى كتابى نه‌ايسه رومانده ، موضوع اتخاذ ايتديكى اشخاصك واو اشخاصى يتيشديره‌ن محيطك تحليلندن باشقه برشى دكلدر . رومان ، فى الحقيقه ، ياقين زمانلره قادار ، بلكه أوروپاده‌ده بر اكلنجه كبى تلقى ايديليردى . فقط بوطرز تلقى تدريجاً دكيشمشدر . بناءً عليه بزده‌ده رومانك لزومى درجه‌ده تقدير ايديلمسى لازمدر . يوقسه بالزاقدن، فلوبردن، زولادن چيقاريلاجق لب حقيقتى الده ايده‌مه‌يز . بونكله برابر برسؤال وارد اوليور :

بز بر فيزيولوژى كتابنى ، نباتاتك تصنيفنه دائر يازلمش بر اثرى اول باول « اوكرنمك » مقصديله اوقورز. حالبوكه حكايه چرچيوه‌سنه كيرن بر اثر اوكرته‌جكى برچوق شيلرله برابر حظ و لذتى‌ده متوازياً تأمين ايتمسى اقتضا ايدر. بونى ايفا ايده‌مه‌ين بر حكايه، جان صيقسمندن صرف‌نظر بللى باشلى بر پسيقولوژى كتابى‌ده اولاماز . ايشته بو ايكى مقصدك حصول و اشتراكى محررك صنعتكارلغندن بكلنير .

« ثوله‌ين » رومانده بر مدعا thése واردر . سجيه اجدادمزك براقديغى موروثات روحيه و ذهنيه ايله محيطمزك برلشه‌رك تشكيل ايتدكارى بر محصله‌در. موجوديتمزده ياشايان، كاه و بيكاه تظاهر ايدن بو موروثاتك بر تأثير خارجى ايله اويانمسى بزمده تبديل سجيه ايتمه‌مزى موجب اوليور . بناءً عليه بو نقطه‌يى بر شخص حقنده اعطاى حكم ايدركن، اصلا اونوتماملى‌يز . حكايه‌نك قهرمانى

[١] يكانه فيلسوفمز رضا توفيق بك atavique مقابلى اوله‌رق استعمال ايديور .

مارسه‌ل، زوجنی کمال حرارت وصمیمیتله سوه‌ن بوقادین نیچین دکیشدی؟ چونکه اونده، اجدادینك بر ویا برقاچندن منتقل برشی، خیانت واهانت حسی، کندینك بیله وقوفی اولمقسزین، اویانیوردی‌ده اونکچین. بز مارسه‌له نصل بر حساله متحسس اولمالی‌یز؟ شبهه‌سز مرحمتله. چونکه او، غیر مدرك بر قوتك زبونی‌در. بو تمهیدات اوزاتیلا بیلیر. فقط او زمان مقاله‌مزك حدود متصوره‌سندن خارجه چیقمامز اقتضا ایده‌جك.

عجبا بو اثر آکلاشیلاجقمی؟.. اثرك کوردیکی رغبت امیدبخشدر. آنجق، اعتراف ایده‌مکه، چوغمز «ئوله‌ین» ی ظرافت تحریریه‌سنه تابع اولارق بکنیورز. اثرده‌کی معادلهٔ روحیه، پك آز قارئی دوشوندیره بیلیر.

نوروه‌ج محرر بنامی «ایپسه‌ن» اوروپا ممالك سائره‌سنده آز زمانده بیوك برشهرت قزاندی. فقط اونك موفقیتی آثارنده‌کی ابداعیلکك زماننده تقدیر ایدلسندن ایلری کلشدر.

هر کوزل اثر، لایق اولدیغی تقدیری مطلقا بولاماز. زمان دیدیکمز عامل مؤثر هرشیده کوستردیکی غرابتی آثار ادبیه‌نك آکلاشلمسی، تقدیر ایدلمسی کیفیتنده‌ده کوستریر. پك کوزل بر اثر بر ایکی سنه اول نشر ایدلمك وحین نشرنده آکلاشیلامامق یوزندن معاصرلرجه مدت مدیده‌سی قالابیلیر. بازیلان اثرك وقتنده میدان انتشاره قونمسی اکثریا تصادفك بر لطفی، بعضاً‌ده محررینك بر اثر ذکاسیدر.

ماحصل ایپسه‌نه پك لطفکار اولان زمان، جلال نوری بکك اثری حقنده پك نسیمچ حرکت ایتمدی. «ئوله‌ین» ی هپمز اوقودق. بعضمز موضوعنده‌کی باشقه‌لغی، چوغمز طرز تحریرینی بکنیورز. حالبوکه اثرك احتوا ایتدیکی معادلهٔ روحیه قارئلرمزك پك آزی طرفندن آکلاشیلاجقدر.

«ئوله‌ین» اویله بر لسانله یازلمش که محررینك جمله تشکیلنده، تراکیبده، انتخاب کلماتده ظن وتخمینمزك فوقنده اوغراشدیغنی کوریورز. مثلا جلال بك بر کلمه‌نك عین صحیفه‌ده ایکی دفعه تکرر ایتمه‌سنه دقت ایده‌جك قادار اعتنا ایدییور. فکرمزجه بو بر اثر افراطدر.

فی‌الحقیقه کلمه‌لره، جمله‌لره صوك درجه دقتکار اولمامز اقتضا ایدر. تنافر حروفدن صاقینمالی‌یز. فقط بیلیرسکزکه افراط، هر شیئی معکوس برصورتده نتیجه‌لندیریر. برشیئی چوق سوسله‌مك، بزم او شی حقنده پك اعتناکار اولدیغمزی آکلاتیر. حالبوکه تزیین وتزین اصیلانه اولمقله برابر، بزم تکلفپرست اولدیغمز فکرینی خارجه القا ایتمه‌ملیدر.

لوتی وآناطول فرانس کبی اسلوبکارلری درخاطر ایدیکز. یازیلرنده آهسته روان اولان بر نهرك لطافت جریانی حس ایدرسکز. پیه‌ر لوتی ایله آناطول فرانس او دلبر صحیفه‌لرنده اصلا تکلفپرست کوروغزلر. اسلوبلرنده‌کی لطافتی اوقادار ساده وسهل کورورسکزکه محررلرینك اعتنا کارلقلری وهلهٔ خاطرکزه کلمز. الکزه قلمی آلنجه او صحیفه‌لره برنظیره یاپا بیله‌جککزی ظن ایدرسکز.

بعنایة الکریم جلال بك «ئوله‌ین» اثرنده بر قیومجینك بر الماس‌پاره ایله اوغراشدیغی کبی، لسانمزك دلبر کلماتیله اوینیور، بزه ناشنیده ترکیبلر ایجاد ایدییور، پك ظریف فقط معناسی هپمزجه معلوم اولیان کلمه‌لر بولوب یازییور. دیدیکمز کبی بز بو قادار سعیی مفرط کوریورز. لسانمزك ساده‌لکه طوغری ایلروله‌مکده اولدیغی کرارا سویله‌ین جلال نوری بك، نظیف وجنابك بو سویلی خلاف فکیری صوك حکایه‌سیله ایکی استادك تحت تأثیرنده قالدیغنی کوستریور. بز جلال بکی دها آزادهٔ تکلف، تعقیب ایتدیکی ساده‌کی‌یه دها موافق بر طرز واسلوب ایله کورملی ایدك.

استقبالده دها ایی آکلاشیلاجق اولان بو اثر ادبی‌نك، آتیا حضورلرینه چیقاجغی قارئلره ماضینك تأثیراتندن قورتولمش بسبتون یکی بر کسوه‌یه بورونه‌رك کورونمسی اقتضا ایدردی.

حسین رحمی بك استادمز « ئوله‌ین » ی پك بکندکلرینی سویلیورلردی . مشارالیهی بالطبع اك زیاده علاقه‌دار ایدن حکایه‌نك جهت روحیه‌سیدر . فقط اثری بکنیرکن طرز تحریری حقنده‌کی وفاق نفك مطالعه‌لرمزی نظردقته آلمه‌لرینی کندیلرندن رجا ایدرز .

کمال رشید

هفته‌لق تاریخ حرب وسیاست

[۱۹ ـ ۲۵ کانون اول ۱۹۱۷]

متارکه وصلح مذاکراتی — روسیه‌ده ارتجاع — ائتلاف مملکتلرنده وضعیت وخیمه — جبههٔ حربلرده — ایتالیاده تورکلر

نهایت ، اوچ سنه درت آی حربدن صوکره ، رسماً صلح ماصه‌سنه اوطورولدیغنی کورمك سعادتنه نائل اولیورز . فی الحقیقه ، بو برسعادتدر . انسانیت متمدنه‌نك شویکرمنجی عصرده بودرجه اوزون برحربه تحمل ایده‌بیله‌جکی ، ۱۹۱۴ آغستوسنده هیچ کیمسه طرفندن تخمین ایدیله‌مزدی . حالبوکه بوقدر مدید وخونین ، بودرجه قیامت نمون برحربی کوردك ، کچیردك و شیمدی‌ده هر حرب کبی ، بونك برانجام طبیعی‌یه ، صلحه پیوسته اولدیغنه شهادت ایدییورز .

کچن هفته‌کی اجمالمزده روسیه حکومتیله اتفاق مربع دولتلری آراسنده عقد ایدیلن بر آیلق متارکه‌یی ذکر ایتمشدك .

متارکه‌نامه‌نك وصف ممیزی طرفینك آرزوی صلحپرورانه‌سنه ترجمان اولاجق شرائطی حائز وبحق « مقدمهٔ صلح » بر وثیقهٔ رسمیه شکلنده بولونماسیدر . فی الحقیقه متارکه‌نامه مقدمه‌سنده « دوامل وهر طرف ایچون شرفلی برصلح عقدینی تأمین مقصدیله » عقد متارکه ایدلدیکندن بحث ایدیله‌رك وثیقه‌یه بسمله‌کش شروع اولوندیغی کبی ، درحال صلح مذاکراتنه کیریشیله‌جکی‌ده آیری برماده‌ده تصریح ایدلمکده‌در . کذلك متارکه‌نك ، فسخی اخبار ایدیله‌دیکی صورتده ، برآی‌مدتك ختامندن صوکره‌ده دوام ایده‌بیله‌جکی تصریح ایدلمه‌سی‌ده طرفینك مشبوع بولوندقلری افکار صلحپرورانه‌یه دلیلدر .

هله متارکه‌نامه‌ده بیطرف ایران مملکتندن محارب حکومتلر قوای عسکریه‌سنك کری‌چکیله‌جکندن بحث ایدلمه‌سی ، ماقسیمالیستلرك بلاالحاق عقد صلحه آرزوکش اولدقلرینی مثبتدر . و ، آوروپاده بولونان خارجیه ناظریمز نسیمی بکك بیاناتی وجهله ، دولت عثمانیه‌نك بویله‌جه شرق حدودلرنده امین ومستریح اولماسی بزجه پك زیاده موجب مساردر .

رسمی تبلیغلردن آکلاشیلدیغنه کوره ، ۲۲ کانون اولده بعدالظهر ساعت درتده (برەست لیتووسق) شهرنده صلح مذاکراتی باشلامشدر . شهر مذکوردن چکیلن برتلغرافنامه‌ده ایلك رسمی اجتماعه دائر تفصیلات ویرلمکده‌در . عثمانلی مرخصلرندن خارجیه ناظری احمد نسیمی بك ، برلین سفیری حقی پاشا ، مرخص عسکری ذکی پاشا ، دیکر متفقین مرخصلریله برلکده صلح مذاکراتنه اشتراك ایتمشلردر . عثمانلی هیئت مرخصه‌سنه رئیس تعیین بویوریلان صدراعظم طلعت پاشا حضرتلری هنوز شهرمزدن حرکت ایتمك اوزره اولدقلرندن ، بالطبع ایلك جلسه‌ده حاضر دکل ایدیلر .

صلح مذاکراتی بویله کمال کرمی ایله باشلامش بولونور ایکن، بر قاچ کون ایچون افکار عمومیه‌یی برآز قارارتمش اولان، روسیه حرب داخلیسی‌ده صلح و سکونه تمایل ایتمش کورونیور. (دون) حوالیسنده تحشد ایده‌ن (قاله‌دین) قوتلرینك بولشه‌ویکی حکومتی عساکرینه قارشی غلبه ایتمکله برابر، اورا امور داخلیه‌سنه عدم مداخله شرطیله، مخاصمه‌دن واز کچدیکی وحتی استعفا ایتدیکی صوك تلغرافنامه‌لردن آکلاشیلیور.

بری طرفدن، (اوقرانیا) جمهوریت جدیده‌سی، قاله‌دین اوزرینه سوق اولونان ماقسیمالیست عسکرلرك سلاحلرینی « بیطرف اوقرانیا اراضیسندن » کچرکن آلدیغندن دولایی (پترسبورغ) حکومت مرکزیه‌سیله آراده شدتلی بر اختلاف باش کوستردیسه ده بوده طرفینك تمایلات مصلحانه‌سیله حل ایدلمش کبیدر.

طرفینك بویله آکلاشمه‌سندن و بولشه‌ویك حکومتنك موقعی قوتله‌نمه‌سندن الك زیاده محزون اولاجق ائتلاف دولتلریدر. اونلر جنوبی روسیه حرکات مرتجعانه‌سنه بویوك امیدلر باغلامشلردی. حالبوکه، (تایمس) ك مأیوس سطرلرله افاده ایتدیکی کبی، روسیه‌نك ائتلافدن آیرلماسی کیت کیده آرتیور؛ حتی ایران و تورکیاده قالمق ایسته‌یه‌جك ائتلاف قوتلرینك، تورك عسکرلریله برلشه‌جك روس عسکرلری طرفندن طردی بیله بکله‌نیلمه‌لیدر. لوندره‌ده بحثجی انکلیزلرك اوچ آیه‌قدر صلح ادعاسی اوزرینه بحثلره طوتوشمالرینی چوق کورمه‌مك لازم کلیر.

* * *

صانکه متارکه وصلح خبرلرینك تأثیراتیله جبهۀ حربلر اویوشمش کبی. بوتون حرکات کوچوك مقیاسده‌کی وقایعدن عبارتدر. بونده موسمك دخلی اولمقله برابر طرفینك، روس صلحیله بوزولان موازنه‌یی کندی لهنه اماله ایچون صرف غیرت ایده‌رك چالیشمقده بولونمالرینك‌ده تأثیرلری اولسه کرك. ائتلاف وضعیت عسکریه‌سی، آمریقانك معاونتنی چارچشمله بکله‌یه‌جك درجه‌ده، فنالاشدیغنی (لوئید جورج) ك صوك نطقی کوسته‌ریور. بزم طرفده بالطبع بوش دورمامقده و « صلحی حرب کتیریر » دستورینه هرزماندن زیاده قناعتله صاریلمش بولونمقده‌در.

حربدن بحث ایدرکن قهرمان تورکلرك ایتالیانك صوك هزیمتنده‌کی تأثیرلرینی کمال من وشکرانله ذکر ایتمه‌لی‌یز. کچنلرده غزته‌لر، ایتالیاده (دولومیت) آلپلری اتکنده و یوقاری (پیاوه) وزرنده کائن (فه‌لتره) قصبه‌سنه بویوك رتبه‌ده بر عثمانلی ضابطنك متصرف تعیین ایدلدیکندن بر تورکك کندی مملکتلرنده بویله یوکسك براداره موقعنه کتیرلمه‌سی ایتالیان غزته‌لرنجه‌ده بادئ حدت اولدیغندن بحث ایدییورلودی. ایتالیانلر طرابلس غربده بر ایکی بیك کشیلك بر تورك وتی قارشیسنه یوز بیك کشی ایله ونامعدود طوپلری و لوازم حربیه‌لری ایله چیقمشلردی. حالبوکه بونسبتسز فرقه وینه تکمیل طرابلس ولایتی ضبط ایده‌مه‌ملرینه رغماً کندیلرینه غالب نظریله باقمقدن اوتانمایورلودی. شیمدی (ایزونزو) جبهه‌سنده اوکندن قاچدقلری آلمان ـ اوستریا ومجار عسکرلری ایچنده تورك قطعاتی‌ده بولوندیغنی کورمك عجبا اونلره پك آغیرمی کلدی؟ بومناسبتله تخطر ایتدیرمم که، تورکلر برنجی دفعه ایتالیان طوپراغی اوزرنده بولونمایورلر. جنوبی ایتالیایه حضرت فاتحك صولتندن" وحالا اورالرده تورکلر طرفندن انشا ایدلمش قلاعك بقایای مهیبه‌سنه تصادف اولونمقده اولدیغندن، (نیس) شهرینك بومباردمانندن قطع نظر ایتسه‌ك بیله، (فریبول) و (وه‌نه‌چیا) اووالری بز تورکلری پك اعلا طانیر. نیته‌کیم بونی اسو یجره‌ده منتشر

و ائتلافه افراط درجه محب بر غزته دخی اعتراف ایتمکه مجبور اولمش ، تورکلرك قاچ دفعه‌لر (ایزونزو) و (تالیامه‌نتو) بویلرنده کوروندکلرینی سویله‌مشدر .

(قوریه‌را ده‌للاسه‌را) اسمنده‌کی ایتالیان غزته‌سی مخابرینك افاده‌سنه کوره، آلمان - آوستریا عسکریله برلکده (ایزونزو) دن کچوب ایتالیانلری تعقیب ایده‌ن تورك قطعاتی (اودین) شهرینه اونلرله برلکده کیرمشلر و بوشهرده (ده‌لله‌غراچی) کلیساسنده اسکان ایدلمشلردر . بونی خبر ویرن غزته، ۸۰۰۰ تورك عسکرینك ۱٤۷۰ تاریخ میلادیسنده ایتالیایه کیردکلرینی و (وچروینیانو) قربنده مغلوب اولان ونديك جمهوریتی عسکرلرینی تعقیباً (اودین) شهری اوکلرینه قدر صارقدقلرینی سویله‌یور . بوندن صوکره تورکلر (۱٤۷۲ ، ۱٤۷۷ و ۱٤۷۸) سنه‌لرنده‌ده غالبانه صولتلریله بورالرده کورونمشلر و (۱٤۷۹) سنه‌سنده ۱۷,۰۰۰ تورك سواریسی ونديكلیلرك مقاومت شدیده‌سنی قیرارق (تالیامه‌نتو) و (لیوه‌نچا) نهرلرینی کچمشلر و برمدت صوکره . بو نهرلرك سریع فیضانلری سببیله ، تأمین مواصله ایچون کندیلکلرندن کری چکیلمشلردر . کندی قاپولری اوکنده وقوعه کلن بو صولت شهامتکارانه ونديك حکومتنجه او درجه بادیٔ تلاش اولمشدرکه، ونديك سناتوسی هر تورك باشی ایچون بر دوقه آلتونی مکافات ویره‌جکنی اعلان ایتمك ذلتنی ارتکاب ایتمش و بوتون (فریول) کویلیلری - اسوبچره غزته‌سنك حکایه‌سنه کوره - تورکلرك علیهنه قیام ایله‌مشلردر. یالکز (اودین) شهرنده بیکدن فضله تورك باشی ونديك قوماندانلغنه کیرلمش...

فکریمزجه بو حکایه ، اوراده یالکز تورك عسکرلرینك دکل ، معصوم و فعال بر تورك قولونیسنك ده برلشمش بولوندیغنی اثبات ایدر . زیرا کویلیلر منتظم تورك عسکرینه هجومه جسارت ایده‌مزلردی . اوزمانده‌اولسه ونديك سناتوسی ، خلقی عموم تورکلر علیهنه دعوت ایتمش و کویلیلرده - منبعمزك دیدیکی کبی - اوراق وطیرپانلرله تورك اهالیٔ معصومه‌یه هجوم ایتمشلردر.

شیمدی ٤١٨ سنه صوکره ، تورکلرك ونديكده کوروندکلری و (فه‌لتره) ده بر تورك متصرفنك یکیدن اداره‌ٔ امور ایتدیکی صیراده ، اجدادمزك اوزالره قدر یتیشن فعالیت عسکریه و مدنیه‌لرینی حرمت و تبجیل ایله ، ایتالیانلرك‌ده معصوم خلقی قتل عام ایتدکلرینی نفرتله یاد ایدییورز .

***

کچن هفته قید ایتدیکمز کبی ، ولی عهد خلافت و سلطنت ، صاحب دولت و نجابت وحیدالدین افندی حضرتلری ، عز و عافیتله اوروپایی تشریف بیوردیلر : ذات سامیٔ پادشاهی متفق ممالکی و حرب جبهه‌لرینی زیارت ایده‌جکلردر . ذاتلرنده خاندان جلیل العنوانلرینك مزایا و خصائلنی بحق جمع ایدن برادر حضرت پادشاهینك بو سیاحتدن زیاده‌سیله مستفید اوله‌جقلری و رأی العین وقوعبولان مشاهدات اوزرینه ، اوروپاده، ترك عسکرلرینك ، متفق اردولر آره‌سنده نه بویوك بر وظیفهٔ وطن پرورانه ابراز ایتدکلری حقنده‌کی فکر عالیلری بر قات دها تقویت بوله‌جقدر .

اعاظممزك ، اوزرمزده حق ولایت و آمریتلری اولان شهزادکانمزك غرب ممالکنی زیارت ایتمه‌لری ، اوراده یکی یکی تجربه‌لر احراز بیورمه‌لری ملتك سرمایهٔ قابلیتنه انضمام ایتمش ثروتلردر . خصوصاً که درجهٔ ذکا و درایتلری ، علو طبع و نجابت مزاج سنیه‌لری درکار بولونان ولی عهد سلطنت وحیدالدین افندی حضرتلرینك بو سیاحته رغبت بیورمه‌لری جمله‌یی قریر العین ایدر . ذات سامیلرینك ، بالصحه ، معاودت بیورمه‌لری تمنیاتنی اظهار ایله کندیلرینی تبریك ایدرز .

[مدیر : کریدی احمد ساقی]　　[مطبعهٔ اورخانیه

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۲   ۲۱ ربیع‌الاول ۱۳۳۶   جمعه‌ایرتسی   ٥ کانون‌ثانی ۱۹۱۸ نومرو ۱۷ — ٤٨

اجمال افکار

ماضیده تنفر ، استقبالده تباعد

حال حاضرده ، عالم افکارمزده ، ازجمله ، ایکی ـ انموذج ـ نظر دقتی جلب ایدیور: بونلردن بری ماضیدن هردم متنفر ، دیکری استقبالدن محترز ومتباعددر .

برنجی ، تقریباً شویله دوشونیور: نفعی وفضولی ، باقی ونديم ، حتی شیخ غالب وعزت منلا ، بوملتك ارکانندن صاییله‌مز . بونلر مقلد عجم ، بناءً علیه عجمدر . ترکلك ، کندیلرنده اویوشمشدر . اوزانمزده برزادۀ عرب وبالخاصه برزادۀ عجمدر ، بناءً علیه ملی ومحلی دکلدر. اوحالده عنعنه وتاریخ ، ماضی وباقی هیچ برشیئی یوقدر. بومفهوملر بویله‌جه ردونفی ایدلدکدن صکره ایکی شیئ قالیر : آلتی یوز سنه‌دن مقدمکی بر ماضی ، بر ماضیٔ پرشك ایله بی مجال وبی توان برحال ، برده ، پرظنون ، پرشکوك ، پرکمان ، پراهوال براستقبال ...

اکر نفعی وفضولی‌یه ، باقی وبالخاصه ندیمه وبونلرکبی دیکر صنادید شعر وادبه ، بتون منظوماتمزك میزان وقسطاسی اولان اوزان عروضه تابعیت عثمانیه‌یی چوق کورورسه‌ك ، مجبا ، صکره نه‌یمز قالیر ؟

هرلسانده قلاسیق آثار ادبیه واردر. فرانسزجه مملکتمزده زبانزد اولدیغندن بولساندن تمثال احکام ایدرسه‌ك قارئلرمز دها قولایلقله فکرمزی قبول ایدرلر . فرانسزلرك عموم طبقات اجتماعیه‌سی ، یکیلر ، اسکیلر ، عنعنه پرستلر ، قید ملیتدن آزاده اولانلر ، یاخود وکا پابند بولونانلر ، جملةً ، آثار اسلافه رعایتکاردرلر. هرکس [رابله] و [مونته‌نی] ی

متماديا اوقور ، هركس [راسين] و [قورنه‌ى] ايله دائما افتخار ايدر. بالخاصه شوايكى استاذ شعر وادب فرانسزجه‌لرينه اوقدر لاتينجه ويونانجه الفاظ واشكال قاريشديرمشلر وترتيبات ادبيه‌لرينه اسرائيلياتدن، روما عالمندن، يونان اساطيرندن اومرتبه وقعه‌لر وفكرلر آلمشلردركه : نه فضولى ونفعى ، نه‌ده نديم وباقى غزللرينه وقصيده‌لرينه عربك و ايرانك ادبيات وتاريخياتندن بوقدر خاطره‌لر نقل ايتمه‌مشلردر. [قورنه‌ى] و [راسين] ، بونكله برابر ، اصلا اسرائيلى ، يونانى وروماني دكللردر. وبوشائبه آلتنده قالمامشلردر .

مليت عنعنهٔ ادبيه‌نك توالى وتماديسيله پايدار اولور وتقويت بولور . فرانسزك ادبياتى ، ادبيات قديمه‌سنى برطرف ايديكز ، فرانسزلقده قالماز . موجود وعلى‌التقريب قرق ميليون فرده اوزمان بر مليت بولمق اقتضا ايدركه اوحالده ميدانه بر [وولاپوق] دولتى كلير .

بزم خصوصياتمز آز دكلدر . بزه مونس بر ماضى‌يى خاطرلتير . بزى توليد ايدن اوماضيدر . بز اوماضى‌يز ، استقبالمزده او ماضينك سربعث بعدالموته مظهر اولمش بروجه تكاملى اوله‌جقدر . بر اعتبار ايله زمان مفهومى يوقدر : بز ، اسكى بزز . ماضيمز ، عروق متشتته‌نك ، امزجهٔ مختلفه‌نك ، طبايع متنوعه‌نك برلشمه‌سندن متشكل بر شاه اثر تاريخيدر . نفعى وفضولى‌يى ، نديم وباقى‌يى ، خاقانى ويازيجى‌زاده‌يى انكار ايتمك نفى مليتدن بشقه برشيء دكلدر و اوله‌ماز . ابى ، فنا اوماضى بزز .

برده لسان ادبياتمزى ، اوزان واشكال نظممزى سائر ملتلريككنه بكزتمه‌ملى‌يز . السنهٔ غريبه‌ده اماله‌لر وسجعلر ، صنايع صوتيه ولفظيه پك اوقدر اوله‌ماز . حالبوكه بونلر ، السنهٔ شرقيه‌نك خصوصياتندن ، كنديلرينى ارقاواحلا ايدن مؤثراتدندر . افراطه كتورلمه‌مك شرط اكبريله ، جناب ونظيف قدر ايلرى‌يه كيتمه‌مك اوزره ، صنايع نثريه وبدايع لغويه لسانمزك ضرورياتندندر .

* * *

فقط نيل زمان آقوب كيديور ، هيچ طورميور. برآتش‌محيى ـ هرزاقليت حكيمك ديديكى كبى ـ عالمى ، هر دقيقه ، هرآن تجديد واحيا ايديور. مجرا بردر ، لكن جريان ايدن بشقه‌در . نيل وفرات ، غانج وسند ، نهرازرق وقونغو يوم تكويندن برى آقوب كيديورلر . عينى شكل وهيئت ، عينى طرز وصورت . لكن اطراف وجوار تبدل ايتمش صحارى وسواحل بشقه. [نايا غارا] شلالهٔ ملوكانه‌سى قبل‌الكشفده چاغليور وآقيور ، آغليور وكنديسنه نكران اولانلره باقيوردى فقط.. [شاطو بريان] ـ آتالا ـ سنى اومست

قلمیله یازدیغی وقت اورالری بر بیاباندی . اوحوالیده سباعدن وقرمزی رنکلی ابتدائی بنی نوعمزدن بشقه کیمسه طولاشمیوردی . شیمدی ایسه شهر ایله [قلیفتون] آره‌سنه کوزل وچلیکدن برکوپری قورولمش ، جوارده ألقتریق ماکنه‌لری قوهٔ میاهیه‌یی برسیالهٔ صنعت آفرینه تحویل ایدییور .

ایشته ایکنجی بر نموذجمزده هر نصلسه بونی کوره‌میور. ادبیاتمزك یکیلکنی آکلایه‌میور. تجدددن تلذذ ایده‌میور . شعر ونثرده منحصراً ومستقلاً بر ملعبهٔ الفاظ آرییور . نکته ونکته . نکته خارجنده عدم وار. ادبیات جاریه وحاضره‌مزك ادبیات عمومیه ایله‌مناسبتی اولماملی . کوزل براثر ویا اثرچه انتشار ایدیور ، فقط ، صدهزار تأسف ، اوکار بدیع متجمد برلاقیدی‌یه اوغرییور. اوقویه‌میور، آکلایه‌میور، کوره‌میور، مقایسه ایده‌میورز. حسودز . غبطه ایله هیچ آلیش ویرشمز یوق . ادبیاتمز مشکوك ومتردد ، متشتت ومحترز بروضعیتده قالیور . ادبیات عالم ایله ادبیات حاضره‌مز آره‌سنده صانکه برسد چین وار . ایشته بودیوار ایرکچ ییقیلمالیدر . افکارك ، بهمه‌حال ، شو الفاظ وقوالبه غلبه ایتمسی مقرردر . بزه فکرلازم ، فکر . بزم قلبمزده بشریتك قلب عمومیسی ایله هم آهنك اوله‌رق نبضانه کلملی . بزده بواوکستراده بربر طوتمه‌لی‌یز .

هیچ بررومان ، هیچ بردیوان بزم روح محتجبمزی کشف ایتمه‌دی. روحمز غنوده وعادتا اورتولی. اسکی‌یی بکنمیورز، آتی‌یی استقبال ایتمیورز. کندمزی بکنمیورز، آباواجدادمزی‌ده، معاصروهمنوعلرمزی‌ده تقلید ایتمیورز. بو، حقیقةً برحالت فوضادر. غیای بی‌قیدی ایچنده قالمشز، لکن، کروروهزار ایله تأسف اولنورکه برغیای بی قیدینك تام اعماقنده بولوندیغمزی بیلمیورز. کیممز غایه ومقصدی مریخ ستاره‌سنده، کوکلرده، آیلرده ، هیمالایا ذروه‌لرنده ، کیممز دها کندیلرینك‌ده جهت وسمتلرینی تعیین ایده‌مدکلری نقطه‌لرده آرییورز .

غیرت، غیرت، برآز غیرت، یاخود برچوق غیرت که بوغیادن، بوفکر وروح بطاقلغندن قورتوله‌لم ، نه ماضیدن تنفر ایده‌لم ، نه‌ده استقبالدن احتراز وتباعد .

ادبیاتمزده ، ملتمز کبی زمانه اویمه‌لی وبونك یولنی کشف ایتمه‌لیدر .

اقدام مطبعه‌سی ٢٥ کانون‌اول ١٩١٧

جلال نوری

(آتی) رفیقمز

بوسبوتون یکی بر طرزده و قواعد صنعته جداً موافق صورتده ١ کانون ثانیدن اعتباراً انتشاره باشلایان (آتی) رفیقمزی الك صمیمی تمنیلرمزله تقدیر وتبریك ایده‌رز .

(آتی) غزته‌سندن :

عبدالحق حامد بك افندی و (آتی)

محب معززم جلال نوری بك افندی ،

ـ آتی ـ نك طلوعنی تبریك ایدرم . ومعنای لغویسنك دلالت ایتدیکی وجهله دائم‌الطلوع اولماسنی ایسترو دیلرم . حال وماضیده‌کی آثار ادبیه‌کزی تقدیره قادر اولانلر طلوعات آتیه‌کزك‌ده شعشعه‌دار اوله‌جغندن امیندرلر . حرب حاضرك آتیسنی تأمین ایدن بر سردار ظفرکار ایچون یازدیغم شو بر قاچ بیتی بومناسبتله سزه اهدا ایتمك ایستیورم :

آلمانیا بوکون ایله‌یور ای مرد سپهگیر
میلادکی بر یوم مؤبد کبی تذکیر
تمثیل یاشکك هر بری بر عصر شرفدر
تاریخ ایده‌جکدر سنی تبریك ایله توقیر

✽

هیندنبورغ ، عالمك اك بیوك عسکری
آلمان رأیاتنك معرکه رهبری
خلعتدر دائمی مطلعك اوستنه
نصرت سیمرغنك سایهٔ شهپری

✽

سن حرب حاضرك ازلی قهرمانیسین
نچه‌کده صلح ! صلح ! دیور بحر وبادیه
قرتاللریله رعد صدا بکلیور سنی
تشهیر ایچون سحائب اعصار آتیه

آتی‌یی بویله نادره‌لر تأمین ایدر وبزده یالکز اونلره اغترار ایدرك آتیدن بحث ایده‌بیلیرز .

فی‌الحقیقه صلحی اجبار ایده‌جك اولان بوشخص محارب ، بومحارب ابدی‌المناقب یالکز آلمانیایی دکل بتون دنیایی محاربه‌دن قورتارمق استعداد واقتدارینه صاحب کورونیور .

استقبال فرد ایچون عالم عقبا ایسه عالم عقبا جمعیت ایچون حیات دنیادر . ذات دوراندیش ادیبانه‌کز بوغزته ایله هیئت اجتماعیه‌مزك آتیسنه خدمت ایده‌جککزدن علم وعرفانکز مفید ومثمر وسعی وهمتکز مشکور ومؤثر اوله‌جغندن امینم افندم .

١٣ کانون‌اول ١٧ ـ ٣٣

عبدالحق حامد

(آتی) غزته‌سندن :

ادبيات

(شويله بر حسبحال)

ناظمی : رضا توفیق

كيمسه تجارتده پايه بولمويور ،
تذليل نفس ايدوب خوار اولمادقجه .
كل كبي چيچكلنمك ممكن اولمويور ،
هركسك كوزينه خار اولمادقجه .

✽

ايستر باش تجار اول ، ايسترسه‌ك پاشا ،
قصقانمام شهبازم ! . . عقلكله ياشا ! . .
دولت قوشى قونماز بين‌سز باشه
او سرسم كور طالع يار اولمادقجه .

✽

ساده معرفتله هيچ بر ايش ايتمز ؛
وارلقده لازمدر . بوش كمى كيتمز .
نصرالدين خواجه‌دن صور ؛ انكار ايتمز :
قار حلواسى اولماز ، قار اولمادقجه .

✽

طوته‌لم ايشكده صاحب ـ هنرسك ؛
مثلا : آشجى‌سك . مصرف ايسترسك !
خالق دكلسك يا ؟ . نه خلط ايدرسك
هيچ يوقدن پاتاتس وار اولمادقجه ؟ ! .

✽

بلادن قوجونمه ؛ عقله یول آچار ؛
کوچلکده قولایلق بولورسك ناچار .
کنیشجه بر نفس آلمازدی تجار ،
جهان باشمزه دار اولمادقجه .

❀

ملی تجارتی ؛ بن ، یاواش یاواش
آکلار کیبی اولدم ؛ محترم قارداش ! .
یولنده کیده‌مز شو امر معاش
ملتك صیرتنه بار اولمادقجه .

❀

اصل ایش پیس بوغاز دالاوه‌راسی ؛
تجارت ، هپ اونك آلاوه‌راسی .
انسانك نه اولسه یوزی قاراسی ،
آچلقدن ئولمویور ، عار اولمادقجه .

❀

بزده مطره بازز ؛ آلوب صاتمشز .
شیطانله هرزمان آشیق آتمشز .
میزیقجی بخت ایله دردده چاتمشز ،
اویونجی نیله‌سین زار اولمادقجه .

❀

اوفکر تجارت ــ شرق ایله غربی [*]
یاقوب ییقمق ایچون ــ چیقاردی حربی .
سن صوکره حساب ایت حاصل ضربی ،
ضرردن حصه آل کار اولمادقجه .

❀

[*] بو قطعه‌ده اصل مقصدم ، حرب عمومی‌یه (مه‌رقانتیلیزم) فکر باطلنك سبب اولمش بولوندوغنی ایما ایتمکدر. تجارت عالمده (ئه‌ژه‌مونی) دعواسی ، فلان، هپ اونك تولید ایتدیکی اوغورسز شیلردندر.

ظلمدن شکایت ، حقسزدر کرچك !
منافق برقومه برظالم کرك .
بوکونکی موسقوفلر نه کوزل ئورنك !.
یاشارمی بوملت چار اولمادقجه .

✽

معناسی یوق دیمه !.. کتاب حقك .
اداسی بویله‌در ، خطاب حقك .
بونی کیم حس ایتدی ، جناب حقك
نور عدالتی نار اولمادقجه .

✽

هی رضا ! قورتولدی غمدن ، ئولنلر ،
حقی تسلیم ایتدی اوکجه کولنلر .
بولغورك قدرینی شیمدی بیلنلر ،
سکا پس دیمه‌دی ، زار اولمادقجه .

۲۳ تشرین ثانی ۳۳۳

طوپقپو سرای همایوننی زیارت

سنه‌لردنبری آرزو ایتدیکم مقصده وصولم ، آل عثمان حضراتندن پك محترم وپك منورالافکار برعضو کرمکارك سایهٔ نجابتپناهنده ۱۵ رمضان ۱۳۳۵ ـ ۵ تموز ۱۳۳۳ تاریخنه مصادف پنجشنبه کونی میسر اولدی .

اطرافنی کورمك ایچین (شهر دروننده‌کی دارلغی نسیانه قاریشان . . .) یاشمغك آلتنی برأمله بردوزی‌یه آشاغی چکمك کلفتندن صیقیلیرکن ، آغیر ایشله‌مه‌لی فراجه‌مك اوزون أتکی ، آرقه‌مده چیقاردیغی خشیردیسیله ، صانکه افقلرك نامتناهیلکنه قاریشوب طاغیلان (ماضی) یی سپوروب طوپلایوردی !

ایشته بویله مطنطن برصورتده طوپقپو سرای همایوننه داخل اولدق .

اوکمزه ، قرون وسطی طرزِ معماریسنی آندیران شادیروانمسی بربنا چیقدی . صوکره آغالرك تمثالری آره‌سندن کچه‌رك بیوك قپودن ایچرویه کیردك . لوش وکنیش برقوریدوردن‌ده

کچه‌رك پنجره‌لری ایچ باغچه‌یه ناظر برصوفه‌ده فراجه ویاشمقلرمزی چیقاردق . بوصوفه عربستان (قاعه) لری کبی (اوطورمغه مخصوص اوله‌رق) بولونمش وبرایکی آدیم باصامقله چیقیلان بیوك برسدی حاوی ایدی . مفروشاتی‌ده اسکی اصول آلچق کروه‌تلی اوزون برمندرله کار قدیم ایکی بیوك قولتقدن عبارتدی .

بن ، اوطورمغه بیله لزوم کورمه‌مشدم . لطفکار حامیه‌مك ویردیکی امر اوزرینه یانمه کنج وکوزل برقیزجغز قاتدیلر . مع‌التأسف بو تاریخی سرای حقنده معلوماتی پك سطحی اولان دلبر رهبرمك دلالتیله همان کزمکه باشلادق .

غریبی شوکه : تاریخه عائد اك مراقلی محللری بروجه صحت کوستره‌جك اسکی سرایلیلردن هیچ کیمسه قالمامش .. اعلان مشروطیتدن صکره فضله مصرفدن قاچینیله‌رق (طوپقپو سرایلیلری) بشکطاش سرای همایونه یرلشدیرلمش وهررمضانك اون‌بشنده برقسم سرای خلقی اورایه کلوب زواری آغیرلامق حاضرلغنده بولنورمش . سرایلیلر نقل اولنورکن اسکی اوسته‌لردن ایکیسی حیاتده ایمش ؛ مؤخراً بری وفات ایتمش ، حالا یشامقده اولان دیکری ایسه ، عنعناتی خاطرینه کتیره‌رك سویله‌یه‌جك ذهن قوّتندن محروممش !

بن ، کنج رهبرمدن بو معلوماتی آلیرکن درین درین دوشونیوردم ... — کولکه‌لی قبه‌لری وسراپا یازیلی دیوارلری (باخصوص خنکارلره عائد اولانلردن باشقه) تپه جاملی دائره‌لری محتوی .. — خراب اولمش معبدلره — یاخود — لوش حماملره بکزه‌ین بونسرایده (اك طوغریسی) ، ایکی ضد تأثیرك آلتنده غریب بروضعیت آلان بوصفا (ویرینه کوره) غمخانه‌ده .. برینه کوره کولوب اکلنمش انسانلرك موجودیتنه شاشیوردم !...

بوتون هیئت‌عمومیه‌سنده (پارسده کوردیکم [ومن‌سه‌ن] قله‌سنك روح أزیجی لوشلغنه مشابه) برآغیرلق حس ایدیله‌ن بوشاهانه ومتروك محبسك شمدی یشادیغی کیجه‌لرنده‌کی الیم سکوتی — کوز اوکنه آلنجه قلبم اوشودی .. — ماضیسیله اوزلاشان او مخوف سکونتده ئولمشلرك روحلریله احینلر آلاینك بعضاً مجادله‌لرینی ، بعضاً‌ده رقصلرینی .. مخیله‌مده عادتا کورمکه باشلادم .

[— اوراده برقاچ کیجه‌سنی کچیره‌ن سرایلی خانملردن اوکرندمکه — کیجه‌لری شیطانلر ایصلق چاله‌رق کزینیرلرمش .. واوطه‌سندن جسارت ایدوب چیقانلر اکثریا اونلرله ، بعضاً‌ده بیاض کفننه بورونمش ارواحله قارشیلاشیرلرمش !..]

بوسهو رؤیتی تولید ایده‌ن (أورکوتی) نك ، قورقونج عنعناتك تأثیراتیله حاصل اولدیغی شبهه‌سزدر .

مقصده کلدم :

پك اوزون اولمیان برقوریدوردن کچه‌رك پنجره‌لری ایچ باغچه‌یه ناظر سرایك اك بیوك واك آیدینلق اوطه‌لرندن برینه [سلطان حمید اولك یتاق اوطه‌سی ایمش] کیردك‌که، یتاق یری حشمتدار چرچیوه‌سیله کوزه چارپیوردی . اورادن چیقنجه پك آز یورییوب سرایك اك کنیش دیوانخانه‌سنه کلدك . بوراسی‌ده آلچق کروه‌تلی اوزون بر مندردن باشقه مفروشاتی اولمیان وبیوك براوطه قدر محلی آلچق برباصامقله افراز ایدلمش غریب وکار قدیم برصالوندی . تام قارشومزده سلطان حمید اولك (اولجه کوردیکمز یتاق یرینه مشابه) تخت محلی کوریلیوردی‌که یالدیزلری صولمش ، چرچیوه‌لرنده بیله او زمانك هیبت وطنتندن قالمه شاهانه برآهنك نظر دقته چارپیوردی ...

بن ، تخت محلی قارشیسنده بر مدت دالغین طورارق : سلطان حمید اولك بوراده کچیردیکی کدرلی دقیقه‌لرینی دوشونوب یشادم ..

دیوانخانه‌دن اوفاق بر صوفه‌یه چیقمشدق . اسکیدن قالمه بر آینه ، قارشیسنده‌ده کوزل اعمال ایدلمش خراب بر قونسول واردی . بو ایکی پارچه اشیا آنتیقه‌جیلر عندنده کیم‌بیلیر نه بیوك قیمتی حائزدی ... بر اوطه‌دن کچرکن‌ده ، مسافرلرك فراجه ویاشمقلرینی قویمغه مخصوص کموش قاقمه‌لرله مزین ، نادیده ایکی جویز صندیق کوردم . بوندن باشقه خنکار قفسنی تدقیق ایدرکن اسکیدن قالمه بر چوق شمعدان و چناق چوملك کبی غایت قیمتدار ادوات‌ده نظر دقتمه چارپدی . بونلر ، همان‌ده آتیلمش کبی ، اهمال أليله ییغیلمشدی !

تاریخك اك زیاده علاقه‌دار اولدیغی بو (خنکار قفسندن) براز بحث ایده‌یم :

قرانلقده بوغولمش بر قبه‌یی صرتلانان بیوك بر محل که . . نه (دیوانخانه) ، نه‌ده (اوطه) دیه‌بیلیرم . دمیر پارمقلغندن باشقه قوتلی تل‌قفسلریله مجهز اوچ بیوك پنجره‌سنك ، تعریف ایده‌میه‌جکم غریب بر شکلده ، مشه‌یه بکزتدیکم برجنس قوتلی آغاچدن معمول کند و قوجه‌مان کلیدلری (اوزمانك قورقونج محیطنه اویغون بر وضعیتله) دمیر خلقه‌لری اوستنده آچیلمش قالمش !

اوراده موقوف اولان طالعسز ، تل‌قفسلرك بخیل مساعده‌سنه کوره هوا آله‌بیله‌جك، واونك اورادن خلاصی، تکرار اجلاسی ، یاخود اعدامی ایچین اوله‌بیله‌جك . قوریدورده بولنان بر کیمسه ، تل قفسه یاقلاشوب ایچروسنی تدقیقه فرصت بوله‌بیلیرسه ، موقوفی

کوره‌بیله‌جك . حالبوکه موقوف ـ قرانلغه و هواسزلغه رغماً ـ (یکی خاقانه عائد) کنج قیزلرك طنان قهقهه‌لرینی و حشمتدار اکلنجه‌لرینی کندی اینلری آره‌سنده هپ ایشیدوب سیر ایده‌بیله‌جك . بوخنکار قفسی دینیله‌ن (محبس) مطلقا معنوی بر اشکنجه محلی اولمق دوشونجه‌سیله یاپیلمشدر .

امینه سمیه

مابعدی وار

تورکلرك منشأنه دائر

تورانی نه کیخسرو ، نه دارا ، نه بویوك اسکندر ، نه روماليلر
و نه‌ده باشقه بر فاتح فتح ایده‌بیلمشدر

تورکلرك اك جلی واك فطری اولان علامت‌فارقهٔ ملیه‌سی (جنکاورلك) در . خصوصیله ازمنهٔ قدیمه‌ده بوخصلت قومیه داها قطعی برصورتده منجلی اولور ایدی . بشریتی ترکیب ایدن و (بیاض)، (صاری) و (قاره) صفتلریله یکدیکرندن تفریق اولونان اوچ عرق اصلیدن عرق ابیضك اك بویوك و اك قدیم بر شعبه‌سی و اولوسی تورکلر اولدیغنه هیچ شبهه یوقدر وتورکلکی دیکر شعبه‌لردن تفریق ایدن باشلیجه نشانه جنکاورلکدر . بز عرق ابیضه منسوب اولان شعباتی آنجق مهد بشریت اولان آسیا قطعه‌سنده یکدیکریله مقایسه ایده‌بیلیرز ، چونکه بالآخره آسیا اقوام مختلفه‌سی بربریله آز ویا چوق تصالب ایله‌یه‌رك اوروپا سکنهٔ حاضره‌سنی وجوده کتیرمشدر .

بوراده عرق اصغره منسوب اولان وتورکلر ایله عرقاً هیچ بر مناسبتی اولمایان چینلیلردن بحث بیله ایتمکسزین عرق‌ابیضك شعبات مختلفه‌سنی باشلیجه درت‌قوله واولوسه تفریق ایده‌بیلیرزکه بونلرده: تورکلر ، عربلر ، عجملر و هندلیلردر . تصنیف السنه دخی بوصورتله تقسیم انسلالی تأیید ایدر . حالبوکه عربلر وطن اصلیلری جهتیله تورکلردن اوزاق دوشمش اولدقلری ایچون شعباتك مقایسه‌سنده یالکز تورکلر ایله عجملری وهندلیلری قاله آلمق ایجاب ایدرکه بوده لسان جهتیله دکل ، بلکه اخلاق ملیه نقطهٔ نظرندن ممکن اوله‌بیلیر ، چونکه بعده ایضاح اولنه‌جغی اوزره لسان مسئله‌سی تشخیص ملیتده بر دلیل قاطع اوله‌ماز .

ایمدی تورکلر ایله عجم و هندلیلري بربرندن صورت مطلقه‌ده اولمق اوزره وهلةً (جنکاورلك) خصوصی تفریق ایدر ، چونکه اسکی تورکلر اك قدیم زماندن بری عجمستان ایله هندستانی تحت تحکملرینه آلمش اولدقلری حالده تورانی هیچ برقوم ضبط وتسخیر ایده‌مه‌مشدر . حتی بوکونه کلنجه‌یه قدر هندستانده تورك حکوماتی آثار وبقایاسی موجود اولدیغی کبی ایرانده‌ایسه حالا اجرای حکومت ایدن بر تورك سلاله‌سیدر . بوندن ماعدا ایرانك تاریخ قدیمی تعمیق اولنه‌جق اولور ایسه بورالرده تأسیس حکومت ایله‌مش اولان مدلر ، فارسلر وپارتلر کبی باشلیجه اقوامك اصللری ایرانك شماليندن و توراندن کلمش تورکلر اولدیغی کوریلور .

بو حقیقتی داها زیاده تأیید ایچون قدیم یونانی ، رومی وبعض افرنجی مؤلفلرك آثارندن اقتباس ایله‌دیکمز موادی بروجه‌زیر درج ایدیيور :

ایکنجی عصرمیلادی مورخلرندن اولان رومالی (ژوستن) [۱] (سکیتلر) ك قدمجه مصریلره رقیب چیقه‌رق دنیانك اك قدیم سکنه‌سی اولدقلرینی ادعا ایتدکلرینی و بوتون آسیا قطعه‌سنی آثوریلر زماندن اول خرجکذار ایله‌دکلرینی بیان ایدر .

(بوییه) قاموس اعلامنده دیرکه : «کیخسرو ، دارا ، اسکندر کبی اك بویوك فاتحلر سکیتلری رام و "مغلوب" ایده‌مه‌مشلردر . »

(دارا) قبل‌المیلاد ۵۱۳ تاریخنده اوروپا سکیتلرینه قارشی آچدیغی بر سفرده یدییوز بیك کشیلك اردوسی سکسان بیکه تنزل ایله‌مش و قاره‌ده‌کیزك شمالنده بویوك بر هزیمته دوچار اولمشدر .

کیخسرو آتیده تفصیلاتی بیان اولنه‌جغی اوزره آسیاده بحر خزرك شرقنده ماورای نهرده ساکن (ماساجت) نام سکیتلر ایله ایتدیکی بر محاربه‌ده مغلوباً وفات ایتمشدر .

اسکندره گلنجه سکیتلر بو جهانگیرك (زوپیرییه) نام قوماندانك تحت اداره‌سنده بولونان برازدوسنی کاملاً محو ایتمشلردر . کرچه سکندر تورانی فتح ایلمك نیتیله بالذات سیحونك یوقاری قسمی اوزرنده اول زمان عجم اولکه‌سی حدودینه قدر کیده‌رك بوراده بر سکیت قوتنی رجعته مجبور ایلمش‌ایسه‌ده چوق قوته قارشی رجعت ایله‌مك سکیتلرك عادتی اولدیغی تاریخجه معلوم اولدیغنه‌نظراً حدود اوزرنده اولان بومحاربه عادی بروقعهٔ حربیه‌دن عبارت اولوب حقیقت حالده اسکندر بورادن ایلری‌یه کیتمکه جسارت ایده‌مه‌یه‌رك و تورانی فتحدن واز کچه‌رك هندستانی فتح ایلمك اوزره همان کری‌یه عودت ایله‌مشدر . ذاتاً اسکندر توران حدودینه قدر حرباً واصل اولمایوب بالعکس عجم حکومت‌مأمورلری‌طرفندن استقبال اولنه‌رق ایلرولمش وحتی اثنای‌سفرده باختروالیسی (اوقسارته‌س)ك کریمه‌سی (روقسان) ایله ازدواج ایله‌مشدر [سترابون کتاب ۲ صحیفه ۴۳۹] .

(سترابون) دیرکه (ایرقلر) ك مملکتی ایله [یعنی بحر خزرك جنوبی ایله] (سغد) خطه‌سی آراسنده بولونان بالجمله ممالك معلومدر ، چونکه بورالرینی عجملر و بعده ماکه‌دونیالیلر یعنی اسکندر ایله کلش اولان یونانیلر واك صوکره (پارتلر) کورمشلردر . فقط بوندن اوته‌لری و یوقاریلری [یعنی ماورای نهر] مجهولدر ، چونکه هیچ بر اردونك شمدی‌یه قدر بو حوالی‌یه آیاق باصدیغی ایشیدلمه‌مشدر [کتاب ۲ صحیفه ۴۴۱] .

روماليلره گلنجه بوتون سیت اقوامنك روما ایمپراطورلغنك خارجنده اسکان ایتدکلرینی سترابون ذکر ایدر [کتاب ۳ صحیفه ۴۹٤] .

متقاعد ارکان حربیه فریقی

انور

---

[۱] آنفاً ایضاح اولندیغی اوزره یونانیلر (تورك) ویا (تورانلی) کلمه‌سی کبی (طاغلی) دیمك اولان (چیغیل) ، (چیغیت) ویا (چیغاتای) کلمه‌سنی (سکیت) طرزنده تلفظ و استعمال ایله‌مشلردرکه اصل کلمه (چیغ) در .

کشفیات واختراعات محاربه‌سی

ابنای بشری بوغوشمغه سوق ایدن عامل ، منفعت اقتصادیه‌در. تاریخله ثابت اولان بو حقیقته برده شو جهتی علاوه ایتمك لازمدرکه حرب حاضرده حیات سیاسیه‌لرینی مدافعه ایچون‌سلاحه صارلمش اولان دول مرکزیه ، استقلال اقتصادیلرینك شرائط اساسیه‌سنی وضع وتأمین مقصدیله‌چارپیشمق

مجبوريتنده‌درلر. ذاتاً ايجه تدقيق ماده ايدلنجه ، ظاهر اولوركه جهان حربنك اسباب حقيقيه‌سى ، بر طرفدن [چاريزم] ك توسعى ، ديكر طرفدن‌ده انكلتره وآلمانيا آره‌سنده‌كى رقابت اقتصاديه ماده‌لرى ايدى . آلمانيانك مطرد ومتمادى انكشاف وترقيسى ، جهانده ثروتله بر موقع تحكم تأمين ايتمش اولديغندن طولايى مستريح بولنان [سن‌جيمس] قابينه‌سنك راحتنى بحق سلب ايتدى .

بو حربده توحيد طالع‌ايدن انكلتره وروسيه‌نك ـ اختلاف مزاج وتشكل اعتباريله برز ضدكامل تشكيل ايتدكلرى ايچون ـ وضعيتلرى‌ده بالطبع بشقه بشقه اولمق لازم ايدى . روسيه ، مالك‌اولديغى جسيم بشر كتله‌لرى سايه‌سنده ، « مدهش متعرض » ه قارشو طورمق ، عدد رؤس اعتباريله زوكورت اولان انكلتره ايسه ، ابحار وقطعاتك نكهبانى اولمق حيثيتيله ، دشمنلرينى آچلغه محكوم ايده‌رك تأمين تفوق ايتمك وظيفه‌سنى درعهده ايتدى . متحد بر اقتصاد ساحه‌سى تشكيل ايتدكلرينه حكم اولنمسى ممكن اولان دول مركزيه‌نك ، دنيانك جهات مختلفه‌سندن جلب ايتمكه مجبور اولدقلرى مواد واشياى متنوعه طولاييسيله حيات صناعيه ، تجاريه وزراعيه‌لرينى تأمين ايده‌مەدكلرى انكلتره‌جه تحقق ايتمش اولديغندن ، مواد مذكوره‌نك آلمانيا واوسترىيايه ادخالى امكانى رفع ايدلنجه ، هرحالده بو دولتلرك مدت قليله ظرفنده سفالت قطعيه‌يه محكوم ايديله‌جكلرى ذهابى انكلتره‌نك همان بتون محافل سياسيه وصناعيه‌سنده اجراى تأثير ايتمكه باشلامشدى . حربك بدايتنده مشهور انكليز كيميا كرلرندن [رامزه] نك فكرينه كوره ، آلمانيا واوسترىيايه قارشو پاموق ادخالاتى امكانى رفع اولنديغى تقديرده بو مملكتلرده يالكز البسه اعمالى دكل ، مهمات حربيه‌نك‌ده احضارى عدم‌الامكان اوله‌جق ايدى . بوراده براز توقف ايتمك وانكليز عالمنه برآن ايچون حق ويرمك لازمدر. واقعا [رامزه] نك بو پلانى حقيقته پك موافق ايدى . فقط دول مركزيه‌نك كيميا دارالاستحضاراتى طرفندن صرف‌ايديلن مساعى وبالخصوص آلمانيانك شايان حيرت بر درجه‌يه واران انتظام تشكيلاتى [رامزه] يى تكذيب وبو حرب جهانسوزده دول مركزيه ايچون بر داستان ظفر تشكيل ايتدى . بو عالى همتلر ، دشمنلرك كمال اشتياق ايله منتظر اولدقلرى آن اضمحلالك حلولنه جيلولت ايتدى . واقعا ، دول مركزيه اهاليسى بر چوق محروميتلره قاتلاندى ؛ انجق آجلقدن وفقدان وسائطدن طولايى اعدايه تسليم سلاح ايتمك فكرى ـ حقه شكر ـ هيچ بر دقيقه كيمسه‌نك خيالنده ترسم ايتمدى وقطعياً ايتميه‌جكدر. بو مظهريتك ايكى منشأى واردركه اونلردن برى جهت عسكريه طرفندن اتخاذ اولنان تدابير احتياط وتصرف ، ديكرى‌ده ارباب علم وفنك ، حرب طولاييديله ، تزييد فعاليت سايه‌سنده مظهر اولدقلرى موفقيات عظيمه‌در .

تاريخ اختراعات تدقيق ايدلدكده بونلرك تصادف ويا احتياجك مولودى اولدقلرى حقيقتى ميدانه چيقار . اوت ! كشفيات واختراعات اكثريتله برحسن تصادفك اثريدر. [*] فقط احتياج ، هرحالده طبيعتك اسرارينه نفوذ ايتمك ماهيتنى حائز بر قوتله اختراعات وكشفياتى تأمين ايده‌جك بر عاملدر . بونلره الك زياده وسيله احضار ايدن سوائقدن برى‌ده حربدر. شبهه يوقدركه حرب ، حيات اقتصاديه واجتماعيه‌ده استلزام ايتديكى تحولات اعتباريله ـ فكر اختراعه انتباه ويرمك ايچون بيوك برسائقدر. حرب زماننده اتخاذ اولنان تدابير واصولاتك قسم كليسى پايدار اوله‌ماز ايسه‌ده بعضلرى ، حيات صناعيه واقتصاديه‌نك منفعتنه اوله‌رق ساحهٔ فعلياتده تأمين موقع ايدر. قبل‌الحرب پك‌ده قيمتنى تقدير ايتمديكمز

---

[*] حكم روح شناس (.كوستاولوبون) بو نظريه‌يه پك مخالفدر . مشاراليه هيچ بر شيئك تصادفه مربوط اولمديغى فكرنده‌در .

خالص زیتون یاغندن صابون اعمالی کیفیتنك بیك درلو تحولاته اوغرادلمسی ، پكمز ، انجیر ، قوری اوزوم ، فندق ، پلاموط وسائره‌نك صنعت وفن‌عالمنده بیوك‌اهمیت پیدا ایتملری مدعانی اثباته‌کافیدر.

تاریخ بر تکرردن عبارت ایمش .. [قونوانسیون] زماننده ، [اوروپا اتحادی] نه قارشو ، اولادینی جم‌غفیر حالنده چاغیرمغه مجبور اولان فرانسه، دول مرکزیه‌نك، اقطار جهان‌ایله اختلاطدن محروم اولمق اعتباریله، بوکون بولندقلری موقع انفراددن دها مشکل بروضعیتده ایدی . طقوز یوز بیك‌کشیلك برادونك، ایکنه‌سندن‌ایبلکنه‌قدر، هردرلو لوازم‌اکسائیه ومهمات‌ولوازم‌حربیه‌سنی‌احضار ایتمك، چلیك ، باقر، کوکورت بسبتون مفقود ایکن، برچوق (پرنده‌لك) لر [*]بولمق لازم ایدی. مدافعهٔ ملیه خدمتنه داخل اولان فرانسه ارباب فنی ، بومسائل معضله‌نك کافه‌سنی حله قدر تیاب اولدیلر . حتی دینه‌بیلیرکه اونلرك کوستردکلری جهد وغیرت ، فن حربك اساسات آلیه‌سنی تجدید ایتمشدر .

صوك عصرك اوائلنده ، محضا انکلیزلری‌آوروپادن طرد واونلرك تجارتلرینی محو ایتمك مقصدیله (ناپولئون) طرفندن تصور ایدیلن معهود (آبلوقه) سیاستی، نتیجه اعتباریله ، برطرفدن انکلتره‌نك تجارتنه پك بیوك وسعت وفسحت ویرمش ایسه‌ده ، دیکر طرفدن حال انفرادده قالان فرانسه‌ده نجاردن شکر استحصالی کبی الیوم ثمراتی ساحهٔ فعلیاتده مشهود برچوق یکی صنایعك ظهورینه سبب اولمشدر . معهود (آبلوقه) زماننده فرانسه‌نك حکم ونفوذینه تابع ممالکده‌کی احوالك عینی شمدی دول مرکزیه‌ده جاری اولیور . شوفرقله‌که : آلیاتده وباخصوص کیمیا کرلك عالمنده اختراعات دها سریع برصورتده وسعت پیدا ایدیور وتأثیراتی دها عالم شمول برماهیت آلیور .

« هربر عملك برعکس‌العملی واردر » دستورینی خاطرندن چیقارمش اولان انکلتره بو دفعه حسابنده پك آلدانمشدر . چونکه اعلان حربدن اعتباراً دول مرکزیه‌ده فکر اختراع ، باشدن باشه مظهر تنسیق اولمش، ومحصول دهائیتی ، خیال وتصورك اك یوکسك درجه‌سنی آشمشدر . بواختراعات وکشفیاتك اسرار وعوامض فنیه‌سی‌انجق بعدالحرب میدانه چیقه‌بیلیر ، فقط شمدیدن امین اوله‌بیلیرزکه اقطار بعیده‌دن جلبه مجبوریت حاصل اولان نجه مواد بوندن صوکره داخلده تدارك اولنه‌جقدر .

صناعت ساحه‌سنده آلمانیانك اك بیوك ظفری ، الحق صنعی آزوت استحصالی ماده‌سیدر . معلوم اولدیغی اوزره آلمانیا ، شیلیدن ادخال ایتدیکی آزوتلی کوبره‌لر سایه‌سنده مملکتده قوهٔ انباتیه‌یی تأمین وادامه ایتمکده ایدی . آزوتك ، مواد اشتعالیه اعمالی خصوصنده‌کی اهمیت وموقعی ایسه قید ایضاحدن وارسته‌در. حربك اعلانیله برابر بومسئله‌نك بشقه برصورتده قابل اولدیغی‌میدانه چیقدی ، آلمانیاده هوادن (آزوت) استحصالی میسراولدی : آلمانیا ۱۹۱۵ سنه‌سنك نهایته‌قدر بومقصده وصول ایچون فن وصنعت عالمنده یوز اللی میلیون مارقلق برمصرف اختیارندن چکنمدی. صنعی آزوت استحصالی کیمیانك برخارقه‌سیدر . بواختراعك فن وصنعتده اهمیتنی تفصیله قالقیشمق عبثدر . امینزکه بعدالحرب دخی زراعك یوزینی کولدیرن بومهم اختراع ساحهٔ استفاده‌دن مرتفع اولمیه‌جقدر .

---

[*] ساحهٔ فن وصناعتده برجسم وماده‌نك مقامنه قائم اولان ماده‌در . بواصطلاحی رائف پاشا زاده رشاد بکه مدیونز .

صناعی محاربهٔ عظیمه‌نك ایكنجی هدفی ، انسانلرك وحیوانلرك امر اعاشه‌لری ماده‌سی اولمشدر. وثیقه اصولی ، منع اخراجات وسائره كبی ترتیبات، بومحاربهٔ مدهشه‌نك برصفحه‌سنی تشكیل ایدر. دیكرینه گلنجه : كیمیا دارالاستحضاراتی درونده ، محدود برساحه‌ده محرمانه وغایت گورولتوسز برصورتده عرض دیدار ایتمشدر.

هركسك معلومی اولدیغی اوزره ، دكرمنلر وطحنیه اداره‌لری بغدایدن استحصال اولنان اونك مقدارینی تزیید ایتمك اضطرارنده بولندیلر . بغدایك طحنی نتیجه‌سنده ، آلبومینی محتوی اولدقلری حالده بردرلوعصارهٔ معدویه ایله حلی قابل اوله‌مدیغندن طولایی حیوانلره ترك ایدیلن بغدای دانه‌لرینك انجه زارلری بودفعه ، [شوته‌ر] و [فینغله‌ر] اصوللری سایه‌سنده قابل استعمال وهضم برماده‌یه كتیرلدی . احتیاجك مولودی اولان بواییكی اصول ایله حبوباتدن اسكیسنه نسبتله دها زیاده برمقدار اون استحصالی دائرهٔ امكانه كتیرمش اولدی . اثنای طحنده ویا دها اول پتاتس ومصر علاوه‌سیله‌ده بومقدارك تزیید ایدلمكده اولدیغنی قید ایتمك لازمدر. فقط مصر، بغدای وبولاف ایله قاریشدیرلدیغی قحالده چابوق بایاتلامقده اولدیغندن ، بوخلیطه پك‌ده مقبوله گچه‌مكده‌در . بوكا قارشو آلمانیاده بش برچاره بولندی : ابتدای امرده پتاتسك صویی برمادهٔ كیمیویه سایه‌سنده آلندقدن صوكره بغدایه .قاریشدیرلمق صورتیله حاصل اولان دقیقدن غایت لذیذ براكمك الده ایدیله‌بیلمكده‌در .

محاربه ، مواد غدائیه احضار صنعتنده‌ده مهم تحولاته میدان ویرمشدر . هله قونسروه اعمالی صنعتی نظردقتی جالب برصورتده مظهر تكمل اولمشدر .

حبوباتدن صوك درجه‌یه قدر [كپك ، زار ، قابوق داخل اولدیغی حالده] مواد غدائیه استحصالی كیفیتی ، اوت وصمان مقدارینك تناقصنی موجب اولدی . كیمیاكرلر ، اوت وصمان ویرن بر طاقم [پرنده‌لك] نباتات یتیشدیرمكله بوآچیغی قپاتمق چاره‌سنی‌ده بولمشلردر .

(ا ، س)

هفته‌لق تاریخ حرب وسیاست

[۲٦ كانون اول ۱۹۱۷ ـ ۱ كانون ثانی ۱۹۱۸]

مذاكرات صلحیه ــ ائتلافك وضعیتی ــ جبهه‌لرده

مذاكرات صلحیه، بش دولت مرخصلری آره‌سنده ، كمال كرمی ایله جریان ایتمكده . آ كلاشیلان (برست ـ لیتووسق) شهرنده حرب عمومی‌یه نهایت ویره‌جك ایلك مذاكرات صلحیه امضالانه‌جق ومعاهده بوشهرك نامنی آلاجق .

آلنان تفصیلاته نظراً ، گچن هفته مذاكرات صلحیه‌نك ابتداسنده روس دلكه‌لری شوتكلیفاتده بولونمشلردر :

« اولا ــ اثنای حربده اشغال ایدلمش اولان اراضینك جبراً الحاقنه مساعده ایدلیه‌جكدر.

ثانیاً ــ بوحرب اثناسنده استقلال سیاسیلرینی غائب ایتمش اولان اقوامك استقلاللری تماميله اعاده ایدله‌جكدر .

ثالثاً — حربدن اول مستقل اولمایان هیأت ملیه بوویا شودولته التحاق ایتمك ویاخود مستقل قالمق مسئله‌سنده رأساً قرار ویرمکه اقتدار ایدیله‌جکلردر .

رابعاً — ملیتلری مختلط اولان مملکتلرده اقلیتك حقوقی، کندیلرینه تربیهٔ ملیه خصوصنده استقلال وفعلاً تطبیقی ممکن اولدیغی تقدیرده مختاریت اداره بخش ایدن برقانون ایله حمایه ایدیله‌جکدر .

خامساً — محارب مملکتلردن هیچ بری دیکرینه مصارف حربیه تأدیه‌سنه مجبور دکلدر . شیمدی‌یه قدر تحصیل ایدلمش اولان تکالیف اعاده ایدیلیلیدر . اشخاص خصوصیه‌نك حرب دولاییسیله دوچار اولدقلری ضررلك تضمیننه کلنجه، بونلر محاربلرك مساوی برصورتده اشتراك ایده‌جکلری برمبلغ مخصوصدن تأدیه ایدیله‌جکدر .

سادساً — مستملکات مسائلی برنومرودن درت نومرویه قدر سرد ایدیلن اساسات دائره‌سنده حل وفصل ایدیله‌جکدر .

بونقطه‌لردن ماعدا روس هیئت مرخصه‌سی اقتصادی بویقوتاژ، بر دولتك دیکرینه جبراً قبول ایتدیردیکی معاهدات تجاریه‌سی سایه‌سنده اقتصادی تحکم وبوتون ملتلرك سربستیٔ تجاریسنی تحدید کمرك مقاولاتی وعسکری برمقصد عاجله معطوف اولمیان آباوقه صورتلریله قوتلی ملتلرك ضعیفلره قارشی هرهانکی برکونا مجادله‌ده بولنملری تجویز ایدیله‌میه‌جکنك بیان اولنمسنی طرفین عاقدینه تکلیف ایدر . »

دول متفقه دلکه‌لرینك جوابی بروجه زیردر :

« اولا — حکومات متفقه محاربه اثناسنده اشغال ایدیلن اراضی‌یی جبراً الحاق ایتمك نیتنده دکلدر .

ثانیاً — حکومات متفقه بومحاربه اثناسنده استقلال سیاسیلرینی غائب ایتمش اولان ملتلردن برینی اشبو استقلالدن محروم ایتمك تصورنده دکلدر .

ثالثاً — حکومات متفقه نقطهٔ نظرینه کوره حکومات مستقله حالنده بولنمیان هیأت ملیه‌نك نسبت سیاسیه‌لری بین الدول حل ایدیله‌مز . ایجابی حالنده بومسئله هردولت طرفندن کندینه منسوب ملتلرله برلکده سربستیٔ تام ایله وقانون اساسیلرینه توفیقاً حل ایدیله‌جکدر ،

رابعاً — اقلیتك حقوقنك محافظه‌سنه کلنجه، حکومات متفقه بونلری دخی هردولت قانون اساسیسی ایله حل ایدیله‌جك مسائلدن عد ایتمکده‌در .

خامساً — حکومات متفقه مصارف حربیه تأدیه وخسارات حربیه‌نك دخی تضمین ایدیله‌مسنی وآنجق اسرا مصارفنك وحقوق دوله مغایر اوله‌رق اشخاص خصوصیه‌نك دوچار ایدیلدکلری ضررلرك تضمینی بالدفعات مصراً بیان ایتمشلردر . بوتضميناتك روس مرخصلرینك تکلیفی وجهله محاربلرك اشتراك ایده‌جکلری برمبلغ مخصوصدن تسویه‌سنه کلنجه، بوشق آنجق دیکر محاربلرك بر مدت معینه ظرفنده مذاکرات صلحیه‌یه اشتراك ایلملری حالنده نظر اعتباره آلنه‌بیلیر .

سادساً — منفرداً مستملکاته مالك اولان آلمانیا حکومتی بوخصوصده بیانات آتیه‌ده بولنور: آلمان مستملکه‌لرینك تخلیه واعاده‌سی وهیأت ملیه حقنده روس مرخصلری طرفندن درمیان ایدیلن شرائطك احوال مخصوصهٔ ارضیه دولاییسیله بورالره تطبیق ایدلمه‌سی . مسائل اقتصادیه‌یه متعلق اولان روس تکلیفلری دخی حکومات متفقه مرخصلری طرفندن حسن قبول ایدیلمکده‌در . »

روس هیئت مرخصه‌سی حکومات متفقه مرخصلرینك جوابلرنده قبول ایدیله‌ین مسئله‌لر حقنده قیود احترازیه درمیان ایتمکله برابر حکومات متفقه‌نك نیات تجاوزکارانه پرورده ایتمدکلری حقنده‌کی

بياناتلرينك صلح عمومی عقدی ضمننده مذاكراته ابتدار ايتمكه مساعد اولديغندن اون كون مدتله تعطيل مذاكرات ايديله‌رك اساسات مذكوره‌نك مذاكراته اشتراك ايته‌ين محارب دولتلره تبليغی وكانون ثانينك دردنجی كونی آقشامی ساعت اونه قدر انتظار ايدلمسنی تكليف ايتمشلردر. بومدت ختامنده مذاكراته اشتراك ايده‌جك دولتلرك عددی نظر اعتباره آلنميه‌رق مذاكراته تكرار دوام ايديله‌جكدر.

معمافيه دول متفقه مرخصلری آره‌سنده ٢٨ كانون‌اولده عقد اولنان برجلسه‌ده، صلح عمومينك حين انعقادنده حل وتنظيم اولوناجق نقاطه عائد مذاكرات ابتدائيه ختامه ايرديرلمشدر. مذاكرات مذكوره‌ده برچوق مسائل اقتصاديه وحقوقيه متقابل برآهنك ووفاق دائره‌سنده اداره ايديلوب حسن نتيجه‌يه ربط اولونمش، اسرانك مبادله‌سی ومناسبات تجاريه‌يه تكرار باشلانمسی قرارلاشديرلدقدن صوكره شومهم قرار اتخاذ اولونمشدر:

« طرفين عاقدين تصورات جكنجويانه بساله‌مدكلرينه والحاقسز برصلح عقد ايتمك آرزوسنده بولوندقلرينه دائر اولان بيانات وتأميناتلرينه استناداً روسيه آوستريا‌ده، تورکيه‌ده وايرانده اشغال ايتمكده اولديغی حواليده‌كی عسكرلرينی، دول اربعه ايسه پولونياده، ليتوآنياده قورلانده‌ده وروسيه‌نك اقسام سائره‌سنده بولونان عسكرلرينی كری آله‌جقلردر.»

بومهم قراره نه‌درجه ممنون‌اولسه‌ق بريدر. آرتق‌صلح فعلاً يورومكده‌در. هيچ برشی آنی توقيف ايده‌مز. ائتلافجيلرك تهديداتی فائده ايتمه‌دی. روس خارجيه ناظری (تروچكی) نك صوك برنطقنده ائتلافك تهديداتنه مقابل شوماًلده سويله‌دكلری پك دوغريدر: « ژاپونيا هروقت انكلتره‌نك منافعنی مدافعه‌يه مامور برژاندامه دكلدر. اومنفعتنه كوره حركت ايده‌ر.»

✽ ائتلافك روسيه داخلنده چويرديكی انتريقه‌لرده پاره ايتمه‌يور. روسيه‌ده‌كی آمريقان و انكليز مأمورلرينك غيرت و معاونتنه رغماً (قادله‌ين) مغلوب ايدلديكی كبی، (اوقراينا) ايله‌ده آكلاشيله‌جغی تحقق ايتمش، جنوبی روسيه‌ده (بولشه‌ويك) حكومتی نفوذی كيتدكجه آرتمقده بولونمشدر. حالبوكه فرانسه حرب حاضرلقلرنده بولونيور. ١٩١٩ افرادينی تحت سلاحه آليور. خارجيه ناظری (پيشون) ايراد ايتديكی نطقده ينه (آلزاس ـ لوره‌ن) خياللرينی و « مظفريت قطعيه ايله صلح » ادعاسنی تأكيد ايتمشدر. حالبوكه (بره‌ست ليتووسق) مذاكراتنده « بلا الحاق و بلا تضمينات صلح » اساسی قرار كير اولدقدن صوكره ائتلاف حكومتلرينك وضعيتی نه قدر كوجله‌شديكنی عجبا دوشونه‌يورلرمی؟ شيمدی‌يه قدر، آلمانيانك و متفقلرينك حرص فتوحاتجويانه‌لرينه قارشی بر مدافعه حربی ايتدكلرينی ادعا ايده‌ن ائتلاف رجالی، حقيقتك بو تجليسی قارشيسنده البته و البته زبون قاله‌جق، يووارلانه‌جقلردر. زيرا زيروا تأويل كوتورمز.

★★★

جبهه‌لرده وضعيت غير متبدلدر. يالكز ـ ايتاليان جبهه‌سنده متفقلرمز (برنتا) ايله (پياوا) آراسنده مهم تپه‌لر ضبط ايتديلر و بيكلرجه ايتاليان اسيری آلديلر.

سينا جبهه‌سنده قدسك شرقنده وشمالنده عساكرعثمانيه موفقيات‌استحصال ودشمنی مغلوب ايتمشلردر.

ادبیّات عمومیّه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۲ ۲۸ ربیع‌الاول ۱۳۳۶ جمعه‌ایرتسی ۱۲ کانون‌ثانی ۱۹۱۸ نومرو ۱۹ — ۵۰

ایران ادبیاتنك ادبیاتمزه تأثیری

جمعالیسنك نام معظمه‌نسبتله مباهی دیار وطنده بدایع وعرفانك حامی منوری دولتمآب ونجابتپناه عبدالمجید افندی ابن عبدالعزیز خان حضرتلرینك خاکپای عالیلرینه تقدمه‌شکرانه .

س . ن

معارضه‌یی پك زیاده سون برمحرم [۱] اسلوب افاده‌سی تدقیق وتنقید ایله شرفیاب ایدرکن ، تقدیردن زیاده تعریضی تضمن ایدن برلسان ایله ، ایران اشعارینك نثرلرمده تأثیر بارزینی مشاهده ایتدیکنی سویلمش وحتی بنم ، بیلمم نه‌مناسبتله ، کندیسنه اولان بعض‌اعترافاتمی سند اتخاذ ایتمشدی . بن بوادعادن ـ که حقیقت محضه اولمسنی تمنی ایدرم ـ فوق‌العاده ممنون ومفتخر اولدم . چونکه مختلف دره‌لردن ، کلیشی کوزل طوپلانمش میاه سرسری‌یه بکزه‌دیکم مندادبیاتمه ، بو دوستم غایت اصیل برمنبع توجیه ایتمك عنایتنده بولنیوردی . اویله برمنبع که زلال عرفانی شرق وغربك بیکارجه طبایع مستعده‌سی بیك سنه‌دن بری قانه قانه ویا قنه‌میه قانه‌میه ایچمشلر وینه توکه‌ده‌مامشلردر .

منشئی ماضینك ظلام ابهامنده قلان اوبیوك ادبیاتك بوکیجه نه تاریخچه‌سنی تنظیم ایده‌جکم ، نه تأثیر جهانشمولنی ایضاح . اون‌اوچ یاشمدن بری اوقودیغمی آکلامغه وآکلادیغمی یازمغه چالیشیرم . اوتوز بش سنه‌لك حیات تتبعك افکارمده ترسب ایتدیردیکی قناعتلری برحسبحال صورتنده حضار فاضله‌یه بیلدیرمك ایستیورم . سوزلرمده بومسامره ایچون کتابلردن طوپلانمش معلومات وامثله دکل ، سنه‌لرك ادراك وحسیاتمه حقیقت اوله‌رق قبول ایتدیرمش اولدیغی شیلر کورونه‌جکدر .

ادبیات ایرانیه حقنده مجمل ، فقط اساسلی معلومات استحصال ایتمك ایستینلره بو وادیده جدی براستاد متبحر اولان حسین دانش بکك (سرآمدان سخن) یله (تعلیم لسان فارسی) عنوانی آلتنده اخیراً انتشار ایدن اثرلرینك قسم رابعنی بالخاصه توصیه ایدرم . حسین دانش بك ایرانی بردودمان

[۱] جلال نوری بك .

نجيبك استانبولده يتشمش برفرزند فضائلنهادى وبواعتبار ايله هرايكى ديار اسلامك پك قيمتلى وخيرلى اولاديدر. اثر اخيرنى مكاتب سلطانيه‌نك پروغرامى قادروسندن چيقاره‌رق داها زياده توسيع ايله ايرانك مفصل برتاريخ ادبياتى شكلنه افراغ ايتمسى پك زياده آرزو وتمنى اولونر .

ادبياتمزك ايران ادبياتى، فقط ناقص وپريشان صورتده، تقليد ايتمكله باشلامش اولديغى هركسه معلومدر. بوتقليد نيچون وناصل باشلادى؟.. بشقه برمقتدا بوله‌مازمى‌ايدك؟.. ايشته بوراده بوسؤاللره جواب اوله‌بيله‌جك برقاچ سوز سويلمك ايسترم :

هنوز تاريخك تكذيب ايده‌مين برادعايه كوره، قرون اولاده شعروحكمت، هندستاندن نشئت ايده‌رك برچوق يرلرده آوازه وبيترارگشت وكذار ايتدكدن صكره، برى غربى ، ديكرى شرقى اولمق اوزره ايكى نقطه‌ده تمركز ايتدى . مركز غربيسى يونان ، مركز شرقيسى ايراندر . قرون اولانك برقاچ عصرينى جزرومد مخاصمات ايله بى‌حضور ايتمش اولان شوايكى قوم آراسنده تساوىء معرفت اولماسه‌يدى، آره صيره نه‌كتيبهٔ يونان ، ايرانك قابلقهنه صوقولور ، نه لشكر ايران آتنه‌نك پيرامنى صارار وصارصاردى . هرايكى‌مدنيتك كنديلرينه مخصوص اولان دينلرينى رفع ايله تفرعات وظواهرجه فرقلى، فقط اساسده متحد بردين اوزرنده توحيد ويا تأليف اعتقاد ايدن حضرت موسادر: يونان ، عرفانى خرستيانلغه يادكار ايتدى ؛ ايرانك مأثرينه‌ده مسلمانلر وارث اولديلر .

ايرانك آثار ومنقولات قديمه‌سندن تاريخه پك آز شى انتقال ايتمشدر . بوكا سبب ، او فياض ، فقط بدبخت كشوره زمان زمان واقع اولان تعرضلرك خشونت كوناكونى اولدى . ايران قديمك بيوك برمدنيتى بولنديغى محققدر . زردشت كبى برشارع حكيم ، يوكسك برمدنيته مالك برقومدن ظهور ايده‌بيلير . ساسانيلر ، ايرانيلرك مالكانهٔ موجوديتنى عربلره دور ايتدكلرى زمان ، طاق كسرى عظمتنده آبدات اشعارلكده بومخلفات ميانده بولنمسى ايجاب ايدردى .

از نقش ونكار درو ديوار شكسته
آثار پديداست صناديد عجم را .

بويله اولماسه‌يدى فردوسىء طوسى: فرس جديدك ايلك اثر حياتى (شهنامه)كبى هم كمية ، هم كيفية – حصوصيله كيفية – بيوك برداستان محتشم طرزنده كوستره‌مزدى . شهنامه كوستريور واثبات ايديوركه ايرانده قبل الاسلام بيوك بر ادبيات وارمش .

عربلر ايرانه ايكى قوتله استيلا ايتديلر : قليج وقرآن . قليجله شوكت ساسانيان ، قرآن ايلده ادبيات ايران ييقلدى . ذاتاً عمر ادبى حيات سياسيه ايله همدوامدر . بريكنك انقطاعيله اوته‌كى‌ده منقطع اولور . وياخود انكشافنه اوبله برضعف وبطائت طريان ايدركه استقلال سياسيسنه صاحب برلسانه سنه‌لرك آتديردينى خطوات ترقى‌ى بعضاً عصرلرك مساعيسى تحريك ايده‌مز . بونكله برابر ايرانك شجرهٔ عرفاننده نصل بر نسغ حيات مختفى ايتمش كه اوچ عصر اضمحلالك تف وتابى اونى قورووده‌مادى. فردوسينك اوتوزسنه‌لك مساعيسى عجم روحنده بعث بعدالموتك حصولنه كفايت ايتمشدر. بونى شاعر بى نظير شو بيتيله نه كوزل افاده ايدييور :

بسى رنج بردم درين سال سى ،
عجم زنده كردم بدين پارسى .

فردوسینك (زنده کردم) دیمسندن‌ده آکلاشیلیورکه ایرانك مرده ویا خوابیده ادبیاتی وارایمش .

عربلر ایرانی ضبط ایتدکاری زمان ، قرآن عظیم الشاندن بشقه برطاقم متاع اشعارده مالك ایدیلر. وبونلرله پك زیاده افتخار ایدرلردی . فقط کرك کلام قدیم ، کرك اشعار حدیثه عجمك روح اصلیسنی تماميله تسخير ایده‌مدی . تسخیر ایتمك شویله طورسون ، طوپراغك فاتح ومالکی ، اخلاق وعوائدك مغلوب ومملوکی اولیوردی . اکا سرهٔ ایرانك دبدبه‌لری ، خلفای عباسیه‌یه عیناً انتقال ایتمشدی . آرتق دجله نهرینك طالغه‌لری ، ملوك ایرانك مداین بلده‌سنده‌کی سرایلرندن عکس ایدن های وهوی اذواق ، عباسیلرك اوچ ، درت ساعت‌قدر داها شمالده وجوده کتیردکاری بغداد شهرذی احتشامندن طوپلایه‌رق ، بحر عمانه و عمان زمانه دوکیوردی .

شعرای جاهلیه و امویه‌نك حماسیاتی مقامنه آهنکدار ، طرب افزا ، خیاللرله مشحون ومزین ، شهوتناك ، رقصان ومرقص برشعر قائم اولمشدی . غالب اولان عرب ، مغلوبنك کوکسی کندی دیزینك و بوغازی قلیجنك آلتنده چیرپینرکن بیله ، عجمك اسیر مأثری اولیوردی . وبونك بویله اولدیغندن ـ زواللی نشوهٔ غالبیت !.. ـ او بی خبردی . [مابعدی وار]

سلیمان نظیف

تورکلرک منشأنه دائر

ماورای نهرده تورك قرالیچه‌سی (تومیریس) ایله کیخسروك محاربه‌سی

(هه‌رودوت) طرفندن حکایه اولونان بو وقعهٔ تاریخیه (سکیتلر) ك [١] صفوت قلب، متانت واخلاقنی لایقیله ارائه ایتدیکندن ممکن مرتبه تماميله وعینیله درجنی مقتضی کوردك . شویله‌که :

« کیخسرو آثوریلری تحت انقیاده آلدقدن صوکره (ماساجه‌تلر) ی [٢] دخی دائرهٔ تحکمنه ادخال ایتمك ایسته‌دی. کثرت وجنکاورلکلریله مشهور اولان بوقوم بحرخزرك شرقنده و(آراقس) [٣] نهرینك اوته طرفنده ساکندرلر . مذکور دکیزك شرقنده جسیم براووه واردرکه کوز ایله نهایتی کوریله‌مز . کیخسرو بوصحراده ساکن اولان (ماساجتلر) ایله حرب ایتمکی تصمیم ایله‌دیع . » [ماده ٢٠٤]

« اوهنکامده ماساجتلرك حکمداری زوجی وفات ایتمش اولان (تومیریس) [٤] نامنده برقادین

[١] بالاده ایضاح اولندیغی اوزره قدیم یونانیلر (تورك) ویا (تورانلی) کلمه‌سی کبی (طاغلی) دیمك اولان (چیغیل)، (چیغیت) ویا (چیغاتای) کلمه‌سنی (سکیت) طرزنده تلفظ واستعمال ایله‌مشلردر.

[٢] زیرده کوریله‌جکی اوزره (جه‌تلر) .

[٣] بونهردن مراد (اوکسوس) یعنی جیحون نهریدر .

[٤] بوکلمه‌نك نهایتنده‌کی (ایس) لفظ یونانیسی حذف اولندقده باقی قالان (تومیر) کلمه‌سی (ته‌میر) ، (ده‌میر) ، (تیمور) ویا (تومور) دیمکدر .

ایدی . کیخسرو مشارالیهانك ید ازدواجنی طلب ایدر . فقط (تومیریس) بو تکلیفدن مقصد نه اولدیغنی اکلایه‌رق موافقت ایتمز . کیخسرو بو صورتله حیله‌سنك فائده‌مند اوله‌مدیغنی کورنجه اظهار مافی‌الضمیر ایله ماساجتلرك اوزرینه یورومك اوزره اردوسیله آراقس نهرینه متوجهاً حرکت ایدر . نهره واصل اولدقده صویك اوزرینه برکوپری انشا واثنای مروردە عسکرینی محافظه ایچون سابح قوله‌لر ترتیب ایتدیرمکه باشلار . » [ماده ۲۰۵]

« کیخسرو بو ایشلرایله مشغول ایکن (تومیریس) کندیسنه برسفیر کوندەرەرك دەدیرتیرکه : « ای مدلرك پادشاهی ! شومشغول اولدیغك تدارکات واستحضارات مستعجله‌کدن واز کچ ، چونکه بونلرك کندی حقکده خیرلی‌اولوب اولمایه‌جغنی بیلمزسك . سوزمی دیکله‌ده کندی ملککده حکمران اولمقله اکتفا و بزی دخی مالملکمزه صاحب اولمغه مساعده ایت . فقط بلکه بو نصیحتی دیکله‌مك ایسته‌مز وترك حال حضور ایله بهمه‌حال میدان مبارزه‌ده ماساجتلر ایله اولچوشمکی آرزو ایدرسك : اویله اولسون . بوحالده نه ایچون بلا لزوم کندکی یورویورسك ؟ بز اوچ کونلك بر مسافه کری چکیلیرز ؛ بو اثناده سن بلامانع صویی کچر واراضی‌مه داخل اولورسك . ویاخود بزی ، کندی اراضی‌کده قبول ایتمکی ترجیح ایدر ایسه‌ك ، سن عینی برمسافه کری چکیلیر وبزی بکلرسك . »

« کیخسرو تومیریسك ایلچیسنی دیکله‌دکدن صکره سرآمدانی جمع ایده‌رك برمجلس مشورت عقد ایدر وهرکسك رأینی صورار . اکثریت آرا صویی کچمه‌یوب دشمنی بکلمکی موافق کورور . فقط کیخسروه اولجه اسیر دوشمش اولان (لیدیا) حکمداری (قره‌زوس) مجلسده حاضر بولندیغندن مشارالیه عکسی فکرده بولونوب صویی کچمه‌مك بر قادیندن قورقمق دیمك اولدیغنی وبلکه صویی کچدکدن صوکره برحدعهٔ حربیه اولمق اوزره کیجه‌لین اردوکاهده بر مقدار عسکر فقط کلی ییه‌جك اطعمه وایچه‌جك شراب ترك ایله‌یه‌رك عسکرك قسم کلیسیله صویه طوغری کری‌یه چکلمك وصافدرون ماساجتلر قولایلقله اوردوکاهی ضبط ایله‌دکدن یمکه وایچمکه داله‌رق مست اوله‌جقلرندن کیجه‌لین قسم کلی ایله عودت ایده‌رك دشمنی بغتةً حال بیهوشیده باصمق وجمله‌سنی تلف ایله‌مك داها قولای اولدیغنی بیان ایدر . کیخسرو بوفکری تصویب ایلر ونهری کچه‌جکنی تومیریسك سفیرینه سویلر . » [ماده ۲۰۵ و ۲۰٦] .

« وعدینه صادق اولان قرالیچه کری‌یه چکیلیر . اولوقت کیخسرو (قامبیز) نام اوغلیله (قره‌زوس) ی محترماً پایتخته یوللار وبعده نهری اردوسیله مرور ایدر . » [ماده ۲۰۷]

« کیخسرو نهری کچه‌رك ماساجتلرك اراضیسنده کچیردیکی ایلك کیجه داعیٔ انتباه بررؤیا کورور . اویقوسنده معیتی ارکانندن (کشتاسب) ك بویوك اوغلنی کورورکه اوموزلرنده پیدا اولان ایکی قناددن بری آسیایی دیکری آوروپایی سایه‌دار ایدیور ایدی . فی‌الواقع کشتاسبك برقاچ ارکك اولادی اولوب بونلرك اك بویوکی (دارا) اسمنده واولوقت یکرمی‌یاشنده ایدی . کیخسرو بورؤیادن واصل اولدیغی دیارده ترك حیات ایده‌رك تاج وتختنك برکون دارایه انتقال ایده‌جکنی برالهام آسمانی اولمق اوزره استدلال ایده‌جکنه بودلی‌قانلینك کندی سلطنته کوز دیکه‌رك علیهنده ایقاع مفسدت ایلمکده اولدیغنه ذاهب اولوب کشتاسبی نزدینه جلب ، کوردیکی رؤیایی حکایه وخوف واندیشه‌سنی تفهیم ایدر . کشتاسب حکمداری تأمین ایله‌دکدن صوکره کندیسنك عودتنه قدر بویوك اوغلنی تحت نظارت وترصدده بولندیرمق اوزره پایتخته عودت ایدر . » [ماده ۲۰۹ ، ۲۱۰]

« کیخسرو نهردن برقوناق مسافه ایلروله‌دکدن‌صوکره (قره زوس) ك دیدیکی کبی اوردوکاهنده

برمقدار عسکر براقه‌رق عسکرینك قسم کلیسیله صویه دوغری کری‌یه چکیلیر . بونك اوزرینه ماساجتلر قوتلرینك یالکز برثلثی ایله کوزونورلر وعجملرك قوهٔ حاضره‌سنی قولایلقله مغلوب واوردو کاهلرینی ضبط ایدرلر وبوراده غنائم وفیره ، اطعمه ومشروبات نفیسه‌یی کورنجه نشئهٔ ظفرله تیقظ واحتیاطی الدن براقه‌رق عیش وعشرته قویولورلر . دارا ایسه کیجه‌لین قسم کلیسیله ماساجتلری نا کهان باصه‌رق بونلرك برقسمنی خواب مستیده تلف ومتباقی قسمنی‌ده اسیر ایدر . بونلر میانده تومیریسك اوغلی وماساجتلرك جنرالی (سپارغاپیسه‌س) [١] دخی بولونور [ماده ٢١١] . »

« تومیریس عسکرینك هزیمتندن واوغلنك دوچار اولدیغی فلاکتدن خبردار اولنجه کیخسروه‌بر سفیر کوندره‌رك شو سوزلری سویلتدیریر : « ای انسان قانه قانمق بیلمز اولان کیخسرو ! چالدیغك غلبه‌دن طولایی مغرور اولمه ! سن ییکیتلك ایله دکل ، بلکه دسیسه وخمرك یاردمیله بزی غافل بوله‌رق باصدك واوغلمی اسیر آلدك . شیمدی بو صوك اخطارمی کندی منفعتك نامنه اولسون‌دیکله : اوغلمی بکا تسلیم ایت واوردومك ثلثنی محو ایتمکله اکتفا ایله‌یه‌رك کندی ممالککه دون . اکر بو صوك تکلیفمی قبول ایتمز ایسه‌ك ، ماساجتلرك تاکریسی اولان کونشه یمین ایده‌رم‌که انسان قانه هرنه‌قدر صوصامش اولور ایسه‌ك اول ، بن سنی ینه قاندیریرم . » [ماده ٢١٢]

« کیخسرو هیچ بر جواب ویرمز . بو آرالق تومیریسك اوغلی حال مستیدن بیدار اولوب کرفتار اولدیغی کرداب فلاکتی کورنجه باغلرینك چوزلمسنی کیخسرودن رجا وبو مساعده‌یی استحصال ایدر . فقط قوللری بوش قالیر قالماز همان کندینی اورارق بولندیغی شو حال خجالتدن نفسنی تخلیص ایدر . » [ماده ٢١٣]

« تومیریس بوحاله واقف اولنجه بوتون عسکرینی جمع ایده‌رك کیخسروك اوزرینه یوروز . آرالرنده وقوعبولان مصادمه ، بنم فکرمجه ، شیمدی‌یه قدر بازبارلر آراسنده اولان محاربات اك شدتلیسیدر . بومعارکه‌نك صورت جریاننی تحقیق ایله‌دیکم وجهله تعریف ایده‌یم :

اولاً طرفین اوزاقدن اوق ایله حرب وجداله باشلارلر . اوقلر صرف اولندقدن صوکره محاربلر قیلیچ وقمالرینی چکه‌رك بربرینك اوزرلرینه آتیلیرلر . هیچ برطرف یوز چویرمکسزین مقاتله برچوق زمان دوام ایدر ونهایت ماساجتلر غالب کلیرلر . بومحاربه‌ده عجم اوردوسنك قسم اعظمی محو وکیخسرو تلف اولور . تومیریس اولجه ایتدیکی یمینی یرینه کتیرمك ایچون مقتوللر میاننده کیخسروك لاشه‌سنی بولدیروب باشنی انسان قانیله طولو برطولومك ایچنه صوقدیره‌رق دیرکه : « بن صاغ وغالب اوله‌رق سنی بویله خاك مذلتده مقتول ومغلوب کوره‌یور ایسه‌مده بونی دنائتکارانه بردسیسه‌که محو ایتدیکك سوکیلی اوغلمك ضیاعندن بنی متسلی ایده‌مز . ای کیخسرو شمدی ممنون اول ! وعدمی ایفا ایده‌رك ایشته سنی انسان قانه قاندیریورم . » [ماده ٢١٤]

کرچه (کسه‌نوفون) اثرنده کیخسروك پایتختنده حال طبیعیده اوله‌رق وفات ایتدیکنی یازمش ایسه‌ده مورخین سائرهٔ یونانیه وافرنجیه حکمدار مذکورك (هه‌رودوت) ك یازدیغی کبی میدان محاربه‌ده مقتولاً وفات ایتدیکنی قبول ایتمشلردر .

متقاعد ارکان حربیه فریقی

انور

---

[١] (صپپارغا) وياخود (صپپارغاپ) تورکجه برعین اوله‌بیلور .

طوپقپو سرای همايوننی زيارت

[مابعد]

صوكره سلطان ابراهيمك مقتلی اولان ديوانخانه‌يه كچدك .

قبه‌سی مع التأسف يكی اصول معماری اوزره تعميرده بولنان بوراسنی كنيش و آيدينلق اوله‌رق كورنجه (كوسم والده جكر پاره‌سی اوغلی حسيبله ، شكارينه آيدينلق بر مقتل انتخاب ايتمش !) ديه دوشوندم .. قيريق دوكوك صنديق وچكمجه كبی اشيانك اورته‌سندن آتلايه آتلايه محكم قفس بولنان اوفاجق بر پنجره‌نك اوكنه كلدك . بو ، اوقوجه ديوانخانه‌نك تك منفذی ايدی .

سلطان ابراهيمه يمك ويريله‌ن او تاريخی پنجره اوكنده طالوب قالدم .

بو پادشاهك نانكور معاصرلرينه قارشی صوك لعنتی ايشيديور و معيتنده بولنان ايكی جاريه‌نك تقلص ايتمش چهره‌لرينی كوريوردم !

بردنبره اوكمده‌كی منظره سينما پرده‌سی كبی دكيشيوردی :

اورادن (ديو باشلرينه بكزه‌يه‌ن برچوق قاووق قالبلريله طولو) اوفاجه بر ديوانخانه‌يه كچدك . « — آه اجنبيلرك مشورت محلی ! . . » ديه سويله‌نه‌رك همان اورادن چكيلدم . .

قوريدوردە زواردن برخانم افندی ايكی رهبرله (جوری اوسته) مرديوننی آرايوردی ؛ نه قدر آرقه‌لرينه دوشدكسه‌ده طولانباجلی يوللرده ايزلرينی غائب ايتدك . فقط هرحالده اونلرك تعريفی اوزره بزده آرامغه قويولدق . . — خرقهٔ سعادت دائره‌سنك آرقه جهتنده تخته‌دن معمول بر مرديوه‌ن ايمش .

آراديغمزی بردرلو بوله‌ميوردق . . آشاغی قاتده طاش دوشه‌لی كنيش واوجی بوجاغی يوق كبی اوزانان بر بوله كيره‌ركن — طويل قامتی اولدقجه بوكولمش غايت مسن بر خادم آغاسنه تصادف ايتدك كه — آياق قابلرينی آرايور وكوزلری ايی كورمه‌ديكندن بولاميوردی . .

اوخ اعلا ! سرايده عمر كچيرمش بو اختيار لالانك معلومات صاحبی اولمسی اميديله (جوری اوسته) مرديوه‌ننی صوردق . نه جواب ويردی ايسه بكنيرسكز ؟ . .

« — آمان بن ده چوقدن كوزملك ايستردم .. حالبوكه بوراجقده آياق قابلرمی بيله بوله‌ميورم . . » بو جواب اوزرينه فائده‌سز يره چكه‌ يارشديرمقدنسه يولمزه دوامی ترجيح ايتدك .

(اكثريا اورته‌دن وجودلری قالديريله‌جق بر طاقم بيچاره تيزلری آتدقلری ايچين

اوملی . . كنج رهبرمك ايدن ايی‌يه ذهننده ير طوتان (قانلی قويو) نك اوكنه كلدك كه بيوك بر طاش قپاقله أورتيله‌رك قالديرم شكلنی آلمشدی .)

دليلم : «بوراسی قان طولو ايمش . . . جزا كوره‌جك قيزلری آتارق قان ايچنده بوغارلارمش !.. » ديه حرارتله ايضاحات ويريركن ، اختيار خادم آغاسی‌ده يانمزه كلمش ، يتيشمشدی .. « ـ يوق‌اويله دكل ؛ قفاسی كسيلوب آتيلانلرك قانی ! اوقويويی طولديرير- مش... » اعتراضيله رهبرمك سوزلرينی تصحيح ايده‌رك بر آز اولسون معلومات صاتدی !

(اعلان مشروطيتدن اول يازديغم ـ آل عثمان حياتی ـ نامنده‌كی اثرمده روايت اوزره بو قانلی قويودن بحث ايتمشدم ؛ قويو محلنی بوسبوتون تصويرمك خلافنده بولدم . ـ او اثرمی اعلان مشروطيتدن اول (طلب اوزرينه) و مسموعاتمه استناداً يازمشدم . جاويد بك افندی طبعی ايچين اونی پارسه كتورديكی اثناده انقلابك وقوعيله عودت ايتمشدی ؛ برقاچ آی صوكره بيك مشكلاتله اثرمی الده ايده بيلدم .)

بواوزون وقرانلقجه يولدن بر آز دها ايلروله‌نجه ، (سلطان حميد اول)ك قيريق دوكوك تختی .. برطرفی چوكمش پژمرده حاليله ديوار دينه آتيلويرمش .. فقط او خراب تختك — بونی بوكولك بروضعيتله (اوزی) قلعه‌سنك كدر شهيدی (حميتلی سلطان حميد اول) ك آلامنه شاهد (حزن مرثيه‌لرينی) لسان‌حاليله اوقوديغنی‌روحم ايشيدييور وصولمش يالديزلری آره‌سنده ، قيمرلنمش توزلرك ستر ايده‌مديكی حشمتدار صنعتنده او اسكی خاقانلرمزك — غيرت وجلادتلرندن منعكس معنوی برپارلاقلغی‌ده كوزلرم سزييوردی ! . .

— چوق يازيق !.. بوتختی ، اسكيلكنی بوزمامق شرطيله ـ تعمير ايدوب او بيوك ديوانخانه‌ده‌كی يرينه قويه‌رق محافظه‌سنه اعتنا ايدلمك لازم دكلميدی ؟

(آوروپاده كزديكم موزه‌لرده قراليچه‌لره عائد دانتلا پارچه‌لرينه وارنجه‌يه هرشيئی مشتهير ايدلمش اولديغنی كوردم ، حتی (ورسای) سراينده (أغلون) ك اويونجاقلری بيله طوريپوردی ..)

(اوف بزم بوقيمتناشناسلغمز بزه نه‌لر غائب ايتديرمش ، وحالا‌ده ايتديرييور !)

صول طرفده ايچ ايچه ايكی محكم قپوسی‌بولنان مخوف برطاش محبسه كيردك . بوراسی (پارس)ده (ودنسه‌ن) قلعه‌سنده‌كی اشكنجه خانه بكزه‌ييوردی . محبسك تك منفذی‌اولان بيوك اوجاغنك ايچنده رنككی سياهلانمش تحته‌دن معمول بربنا اسكله‌سی كوريليوردی . (كيم بيلير وقتيله بريننك فرارينه خدمت ايچين — طبيعی بعض نافذ امرلره استناداً — كيزليجه‌مي ياپيلمشدی ؟)

اوجاغك طاش صحنلغى‌ده غريب برصورتده ايدى ، مثلا طاشنه بكزيه‌ن صره‌لر ايسه نظرلره طورغونلق ويرييوردى .

(صول طرفده بولنان دار برآره‌لقده ئولوچقورلرى كبى قرانلغه كوموللمش موصلغنك ، خلاسنك ، ياخصوص هيئت مجموعه‌سنك وحشى و اسرار انكيز طوريشيله (اكرمدورده اولسه‌يدى) ايشته بومحبس — اثرمده تصوير ايتديكم محلك تام حقيقى مدلولى ايدى .)

اورادن‌ده اوزاقلاشه‌رق بر طاش مرديوه‌ندن يوقارى قاته چيقدق و صاغ قولده‌كى باشقه برمحبسك قپوسندن كيردك ، بورانك موصلغنه وخلاسنه منتهى (كوف قوقولى) آرالغنى قاپلايان نحوست بيله انسانى أور كوته‌بيليردى .

محبسك طوانى اوقدر يوكسك دكل ايكن (أوركونتومز طولاييسيله سهو بصر علامتى اولسه كرك) محيطنه دهشتلر صاچان ونامتناهى كبى كورينه‌ن قبه‌سنده صانكه بر اشكنجه بولوتنك ظلمتى طولاشيوردى .

صاغ طرف كوشه‌سنده‌ده بيوك برقويو آغزى جسامتنده مدور بردليك واردى ، كنج رهبرم آچى بر تبسمله :

— «بورا‌ده كله‌لر كسيليرمش ! » ديجه آرتق دليكه‌ياقلاشه‌جق قدر كندمده طاقت بوله‌مه‌يه‌رق اوكمده آرقه‌مده اوچوشان كله‌لرك قان داملرينه معروض قالمامق وهميله همان اورادن فيرلادم ، قاچدم .

شامه‌مى طولديران عصرلق‌قان قوقوسندن مضطرباً يوركم بولانه بولانه اك اوست قاته چيقه‌رقه‌رق شهزاده وسلطانلرك آتيلدقلرى (بوجاق) لرى كزمكه باشلادق . (بوجاق) كله‌سنى چوق ايشيتمشدم . فقط سرايك هجرى كوشه‌لرنده‌كى دائره‌لره ويريله‌ن براسم صانمشدم .

(بوجاقلر) حقيقةً سرايك اك هجرى كوشه‌لرنده كائن ايسه‌ده دائره اولميوب بوش آرالقلرنده برر موصلغى و خلالرى بولنان وتپه جاملرندن باشقه پنجره‌لردن محروم بيوك اوطه‌لر (دها طوغريسى) : كبار (حبسخانه‌لرى) ايدى . بونلردن بعضيسى حقيقةً شاهانه اولوب سازنده‌لره مخصوص محفللرى‌ده واردى ، نقشلى يوكارى ودولابلرى‌ده اوزمانه كوره مزيناتدن عد اولنه‌بيليردى .

ديمك اوليوركه اختلاطدن ممنوع (فقط ضررسز) شهزاده وسلطانلرك محبوسلق حاللرينى ! كلنه‌رك خوشجه كچيرمه‌لرى‌ده مطلوب بدى .

حیاتك ادامه‌سی ایچین جسمك وروحك محتاج اولدیغی كونشك صیجاق ضیاسندن اوزاق وآنجق تپه جاملرندن اوزرین شعاعلرك عكسلری كوریله بیله‌جك بوقورشونلی قبه‌لر آلتنده ساز وسوز دكله‌مكدن لذت آله بیله‌نلرك كچیردكلری غریب عمری دماغمی یاقان برصیزی ایله تفكر ایتدم . ویواشجه :

« — شكرلر اولسون كه او زمانك حتی الك مقبل سلطانلری صره‌سنده بولنمدم . چونكه هرفردا برشبهه ایچنده طوغه‌جقدی . پدرك وفاتی برانقلاب سلطنت، عقبنده بنی‌ده بوشاهانه مزارلره طیقه بیلیردی . » دیه‌میرلداندم .

— كیریتیلی چیقینتیلی مردبوه‌نلری وضیقینتیلی ، كولكه‌لی دهلیزلری اینوب چیقاركن یولمزی شاشیردیغمزك فرقنه واردق . بوكردابلردن مخرج بوله‌مازكن — تصادف — بزی (جوری اوسته) مردیوه‌ننه آتمسونمی ؟

« — اوخ نه اعلا ! » دیه‌رك آنی تدقیقه باشلادم — تعریف اولندیغی اوزره — سیاه بویالی تخته ودیك برمردیوه‌ن... برآز طیرماشدق. توزكردابلری ایچنده بوكالان برطاوان آره‌سی . قورشونلی طامه باقان ییقیق دوكوك برپنجره (یاخود خراب بردلیك .)

ایشته (سلطان محمود) بورادن قاچیریلوب برادرینك خشمندن قورتارلمش.

نهایت یولمزی بوله‌رق آشاغی قاته ایندك وقوجه سرایده یالكز بردانه اولان حمامی كزمكه باشلادق :

مرمردن معمول واویه‌لی دمیر قفسلرله بولنمش دزت خلوتی حاوی واسع ، آیدینلق برحمام . (خنكار خلوتی) مصنع قفس وبیاض قورنه‌لریله پك شاهانه ایدی . لكن خلوت قپولرینك بیله بویله دمیرلرله تحكیم ابدلمسی یوزكلرده بلا اختیار برقورقو حاصل ایدییوردی!

(شوراسنی سویله‌مدن كچمیه‌یم كه — حتی خنكار دائره‌لرنده‌كی قوریدورلره آچیلان پنجره‌لره وارنجه بوتون سرای محكم دمیر پارمقلقلرله مجهزدی ؛ بوندن آكلاشیلیوردی كه — یالكز تخت شهزاده‌لرینك فرارندن قورقولمیوردی، بلكه پادشاه زمان كندی دائره‌سنده بیله جانندن امین اوله‌میوردی .

— مادام كه قوجه سرایده برحمام وارمش . . عجبا محبوس شهزاده وسلطانلر نره‌ده ییقانیرلردی؟ دیه‌سویله‌نیركن : زائرلردن برخانم افندی — « دمیربولمه‌لری كورمیورمیسكز؟.. فرمان صدوریله بورایه كتیریلیر ییقاندقدن‌صكره ینه بوجاقلرینه كتوریلیرمش.. » جوابنی ویردی ایسه‌ده : بن — « بو بولمه‌لرك الك یوكسك ومحكمی خنكار خلوتنده بولنمسنه نظراً

سوس ايچين اعمال ايدلمش اولمسنى قبول ايدرم . سراى خلقيله قطعياً اختلاطدن ممنوع اولان شهزاده‌لر عجبا نه صورتله ييقانيرلردى ! بو بكا مراق اولدى . » ديجه ـ اوخانم افندى ـ « بونده آكلاشيلميه‌جق كوجلك يوق .. انسانلردن اوزاق اويله شيطان يوالرنده عمر كچيره‌كه محكوم زواللیلرك ييقانمغه‌ده حقلرى اوله‌ماز . » جمله‌سيله مقابله ايدنجه هپ كولوشدك .

بزه (سلطان عثمان كوشكى)نى توصيه ايتديلر . اوجى بوجاغى اولميان سرايك قورقونج محللرنده طولاشمقدن ايسه (سلطان عثمان كوشكى) نى كزمكى ترجيح ايتدك . بيوك ديوانخانه‌دن طولاشه‌رق سينه‌سى برقاچ لطيف آغاجك سايه‌سنه معروض ، مربع شكلده كوزل برحوضى بولنان آرالق باغچه‌يه چيقدق . بوراسنك (سرايك ايچنى قاپلايان قسوته مخالف اوله‌رق) پك سويملى برحالى وارى ،

(دايه اوغلنك خرپالانمسى يوزندن باش خاصكى قادينه نسبت اوله‌رق (آوجى سلطان محمد) لك باباسى (سلطان ابراهيم) طرفندن آتيلديغى وبوغولمسنه رمق قالمش ايكن قورتارلديغى حوضك بو اولديغنه ، ـ سرايك الك ايچ باغچه‌سنده تك برحوضى اولمسى حسبيله ـ حكم ايتدم .)

— كوسم والده‌نك و پادشاهلك مرغوبى دها سائر نافذالكلم قادينلرك انتقاملرينه ، رقابتلرينه قربان اولان برطقم زواللى جاريه‌لر . محبسلرده سورونورکن ، بعضلرينك قفالرى كسيليركن ، ياخود آغزى ديكيلمش طوربه‌لر ايچنده سراى بورنندن (آق دكزك طويتق بيلمز معده‌سنه) فيرلاتيليركن ، چيغاردقلرى فريادلرك عكسلريله — سرايك سراپا يازيلى ديوارلرندن (هيچ اولمازسه) معنوى براستناد وحمايه ديلنيركن ، — بو حوضك (چيچكلى ومسك قوقولى) كنارنده سلطان ابراهيم — شكر پاره‌لرى وتللى خاصكيلريله كيم بيلير نه قدر جنبشلر ايتمش ، نه‌قدر صفالر سورمشدى !

ـ بن ـ ايكلنتيلرله قهقهه‌لرك چارپيشديغى بوتضادى دوشونيركن (چيليزلغى وصولغونلغى عصرلردن قالمه اولديغنه دلالت ايدن) برخطميسى و (چيچكلرى دوكولمش اولمسندن) طانيه‌مديغم تك تولك وبعض فدانلرك اسرار انكيز وحزنلى صالنغلرينه كوزلرم ايلشدى ..

— اونلرده لسان حال ايله : « — أوت اى زائر ! بز تخمدن چيچكه وچيچكدن تخمه منقلب اولوركن نه‌لر كوردك ونه‌لر كچيردك ! » ديه‌يورلردى ،

(سلطان عثمان كوشكى) نه كلدك :

صيق قفسلى وآيدينلق اوزون بر يولك صاغنده صره‌لانمش اوطه‌لره كيروب چيقارق

تدقیق ایدییوردق — بو دائره‌ده دمیره عائد برشی یوقدی . صیق قفسلی اوفاجه پنجرلری و اوکلری ظریف چینی دوشه‌لی اوجاقلری بولنان سویملی اوطه‌لری کورونجه (روم ایلی قوناقلرینی) خاطرلادم ،

طوپقپو سراینک قورشونلی قبه‌لرندن و یازیلی دیوارلرندن طاملایان روح أزیجی برثقلت ! (سلطان عثمان کوشکی) نك شن محیطنده قطعیاً یر بوله‌مامش . بلکه‌ده ، او فرحلغی ایچنده یانیسنك تجدد و ترقی‌یه قارشی اظهار ایتدیکی تبسملری ضاقلامشدی .

(بو بنانك طرز معماریسنی اوچ یوز سنه اولکیسنه بکزته‌مدیکم ایچین (کنج سلطان عثمان) ك بنا کرده‌سی اولمسندن تردد ایتمشدم . صوکره — خاندان عثمانینك بیوك موقعنده بولنان پك محترم برذات نجابتپناهدن — اوکرندم که (کنج سلطان عثمان) ك ایمش .)

او طالعسز پادشاهك اوزمانه‌یه کوره (دمیر قفسلردن و پارمقلقلردن معاف ، بویله یکی اصول و آیدینلق دائره‌لر یاپدیرمسی) تجدد و تنوره اولان میل و محبتنی باهر برصورتده اثبات ایدییوردی .

خرقهٔ سعادتك خانملره آچیله‌جغی خبری اوزرینه معتاد مراسمله بزی‌ده اوطه‌مسی برآرالغه آلدیلر . اوراده بکله‌شیرکن — کنج سرایلیلرك کوره‌ك قهقهه‌لری — بیوك صوفه‌نك قبه‌لرینی طولدیرییوردی . آه امینم که — او قبه‌لرك عصرلق کوفلرینی یولوشدیران بوقهقهه‌لر — نه سرایك ماضیسنه متعلق (قانلی هائله‌لرندن) ، نه‌ده (حال حاضرك سرای خارچنده‌کی سفالت فجیعه‌لرندن) مؤثر حصه‌لر آله‌بیلیوردی !

نهایت خرقهٔ سعادت قپوسی خانملره آچیلدی . جامعه بکزر برمحلده ذات شاهانه‌نك ألندن چوره آلمق شرفنه مظهر اوله‌رق اوراسنی زیارت ایتدك و صوفه‌ده بکله‌ینلره یول براقمق اوزره همان دوندك .

ایلك دفعه بزی آلدقلری او سدلی صوفه‌ده یاشماقلانوب تشییعجیلرمزك اکراملری آره‌سنده سلاملق قپوسنه طوغری یورودك . بیوك صوفه‌دن کچرکن — عینی قهقهه‌لر سرایك لوش قبه‌لرنده عکسلر حاصل ایده‌رك چینلایوردی .

— آه او طنان عکسلر ! — وقتیله قفسلرده مأیوس کونلر کچیره‌ن مخلوع خاقانلرك ، بوجاقلرده عمر سوره‌ن مضطرب شهزاده و سلطانلرك ، هله محبسلرده ایکله‌ینه‌ن طالعسز

جاریه‌لرك ، زبدهٔ حیاتلرندن سوزیلوب او قبه‌لرك لوشلقلرینه یوكسلمش مغموم برحالت روحیه‌یی بوزارق (او غم بوجاغنه) شوخ وشاطر برآهنك بخش ایتمك ایسته‌یوردی .

لكن هیهات ! او تاریخی كدر و اضطرابلرك تولید ایتدیكی جهنمی بر آغیرلق ، طوپقپو سراینك مخوف محیطنده ، حتی بناسنك هر برجزئنده حالا بوكون دالغه‌لانوب طوریبوز .

* * *

— تاریخك بوصوقوجی خاطره‌لرندن روحم خرپالانمش ، فقط تدقیقاتمدن فكرم چوق استفاده ایتمش اولدیغی حالده ، محترم حامیه‌مله عودت ایدركن :

« — كوسم والده‌نك بوغولدیغی یری كوردكمی ؟ » سؤالنه مخاطب اولنجه — بر آز شاشیردم وصیقیله‌رق : « یازیق بوهیچ عقلمه كلمه‌مشدی ! » دیه میرلداندم . تدقیقاتمده بیوك برنقصان براقان بوغفلتمك ویردیكی تأثری چهره‌مدن آكلایان محترم ومروتكار حامیه‌م : « — انشاءاله كله‌جك سنه كورمدیككز یرلری ده كزرسكز » جمله‌سنی صرف بیوردی . عاجزه‌ده تشكراتمی عرض ایدركن ، امید شعله‌سنك كوزلرمده طولاشدیغنی قلبمده‌كی سروردن حس ایدییوردم .

امینه سمیه

وجوب وجود

حكیم پرفتوح رضا توفیق بك افندی‌یه مكتوب مفتوح

برتك اولسون قارء بولمق احتمالیله بومقاله‌می سزه خطاباً نشر ایدیورم . عفوی رجا ایله انظار ابتصاركزی مطالعهٔ آتیه‌م اوزرینه جلب ایدرم .

كچن كون چاملیجه‌دن اسكداره اینیوردم . برذات نبالت سمات بنی فضله‌جه تلطیف بیوردقلرندن واپوری قاچیردم . هوا پك فنا ایدی . ناچار ، شكسته بسته برقایقه بیندم ؛ بشكطاشه طوغری یوللاندم . بلوطلر ، انجه بریاغمور ، حادثات جویه ، طبیعتی بكا زیاده‌سیله یاقلاشدیرییوردی . عادتا طبیعتله قارشی‌قارشی‌یه كلدم . برطرفده مرمره ، دوز ، غنوده ، بر صفحهٔ كبود وسیاه ، دیكر طرفده متعدد قسملردن مركب بر منظرهٔ مدنیه ، شهر بیزانسی مخطار استانبول ، قدیم خریسو پولیسی اذهانده اویاندیران اسكدار ، آندن كهنه خالكیدونی احیا ایدن قاضی‌كوی ، اسكی ، یكی شو كتلات بلدیه ، یاغمورله صوغوق ، روزكارله طالغه‌لرك جزر ومدی آره‌سنده مفكره‌می اشغال ایدیوردی .

بونلر هپ موجود . موجودعمومینك برقسمی. بووجود ، ابعاد نامحدودده دوام ایدوب‌کیدیور. طبیعت ، بشر ، آثار بشر ، مدنیت ، اوقیانوس موجوداتده هپ بر شیٔ واحد .. جمله‌سی مستعد تقلب‌وتکامل برماده ، یاخود ماده‌لشه‌ن برقوت ویا نه او ، نه او، بر (س) ، ابدی وازلی برمجهول، برمجهول عمومی وذی شمول ، خلاصه ، بروجود .

بونصل اولدی؟ ایشته سؤالی بوشکلده ایراداتمك برخطادر. نصل اولدی دیمك‌ایچون‌بوكا برقدم تصور ایتمك لازم . اوحالده نصل اولدی دكل ؛ نصل موجوددر ؟ دیمه‌لی .

ایستر وجودی واجب ، ایستر غیرواجب دیه‌رك برفریضهٔ اسرائیلیه درمیان ایله مشکلی برمرتبه اوته‌یه نقل ایدیکز ؛ مسئله ، هپ اودر. برینك اغلاقنی دیکرینه دور ایتمش اولورسکز ؛ مشکلی حل ایده‌مزسکز .

فکر بشر، ادوار ابتدائیه‌ده عقده‌یی بردن بره حل ایده‌میه‌جکی ایچون، محضا براثر عجز اولمق اوزره ، برمرحله اوته‌یه آتمشدی .ایشته اوقدر . یوقسه بتون اقوال حکما بردر ؛ ایکی دکلدر . برمجهول مطلق .. ظالم برابوالهول کبی ، دماغ انسانی‌یی تصدیع ایدیور . لکن بونك وجهینی وار : بری (سقراط) ه کولیورسه دیکری (لوقره چیئوس) ه التفات ایدیور .

خلاصه، وجود، واجبدر.

عدم، متصور دکلدر .

بز، برعدم تخیل ایتدیکمزدن‌درکه دوشونمه‌یه باشلادیغمز کوندن بری سکسان بیك فلسفه ایجاد ایتمشز. یوقسه عدم فرضیهٔ حمیتانه‌سنی اورته‌دن قالدیروب وجوب وجوده - که بربداهتدر - ایمانکار اولورسه‌ق برخیلی فضولیات وکلامیات کندیلرندن یوق اولور، کیدر .

تکرار ایدهلم: وجود، واجبدر؛ عدم، یوقدر، متصور دکلدر. آمنت. بونی منطق‌احاطه‌ایده‌مز. یالکز قوهٔ خیالیه آنی وهم ایدر. وجود، بسدر. نه بیوررسکز ، عزیزم ، فلسفه‌ده شو سیاست اختیار ایدیلیرسه مسئله بیوك بر بساطت کسب ایتزمی ؟ بر چوق مالایعنیات بو طریق ایله ، ادیان منسوخه کبی، اونوتیله‌بیلیر. شو اساس اوزرنده اتفاق ایدلدکدن صکره حوادث مسئله‌سی، آرتق ، بر لغز ابدی اولمقدن چیقار. او، فنك دائرهٔ عالمشمولنه کیره‌ر. بز، بونی بوکون حل ایده‌مز ایسه‌ك بشریت بوندن اصلا مأیوس اولمامیلدر. البته، بر زمان کلیر، کلاً دکلسه‌ده قسماً قضیهٔ تکوین‌حقنده برعلم یقین حاصل اولور. یا [سپه‌نسه‌ر]ك، [داروئین]ی تفصیلاً ، توضیح ایتدیکی برفرضیهٔ تکامل، یاخود دها بشقه بری بو بابده بزی تنویر ایدر .

موجود ، نصل موجوددر ؟ سؤالنه کلنجه : بونی - فتح میت احتمالاتنی قطعیاً برطرف ایتمك اوزره - دفن ایتسه‌ك دها کسدیرمه اولمازمی ؟ محاط، محیطی ادراك ایده‌مز . مرکز، دائره‌نك خارجنه چیقه‌ماز . بر زادهٔ طبیعت ، مجموع طبیعت حقنده برفکر صاحبی اولمق شویله طورسون ، بویله بر ادعا واحتراصده‌بیله بولنه‌ماز . هرشیده اولدیغی کبی ، امر وجودده‌ده حدشناس‌اولمق‌کرکدر.

ایشته سزه برنج اوزرینه حك ایدلمش برفاتحه قبیلندن زماندن ، جهاتدن منزه بر فلسفه .

- آتی - مطبعه‌سی، ٤ کانون‌ثانی ۱۹۱۸

جلال نوری

شعر :

خيال نسمه‌لرى

... شو قاراكلق ، صولوق حياتمله
و او هپ كولكه خاطراتمله

يالكزدق .. بوتون دوشونجه يولى ،
ينه ماضى و يادلرله دولى ...

هيچقيران قلبى بر خيال ايصيدير ؛
شيمدى هرشى اونك تحسسيدر !

ايشته خوليام ايچنده هپ اوخيال
دائما اويله ، دائما سيال

دولاشير بر أمل قادار مخمور ؛
اوكا هرآن بوتون كوكل مسخور ...

بعضى بر خوش حياته دالمش، بن
قوشيوركن سرابى تعقيباً ،

كيزلى بر سس دويار و جانلانيرم ؛
او سسك خنده‌سيله آلدانيرم .

أى كوزل قيز ! سنك سسكدر بو !
قلبه جان بخش ايده‌ن سسك .. دوغرو ،

اونى اولسون برآز ياشاتمق ايچون
نه توحافدر ، دكلى - باق كولدك ! -

سكا هر آنده مفتقر اولمق ..
بر چوزولمه‌ز غريبه‌در بو يوماق !

— كوز تپه — عالى مكرم

هفته‌لق تاریخ حرب وسیاست

[٢ ـ ٨ كانون ثانی ١٩١٨]

مذاكرات صلحیه

صلح مسئله‌سی بو هفته بر سكته كچیردی . فی الحقیقه ، روس مرخصلری ، اتفاق مربع مرخصلرندن اون كونلك بر مساعده آلمشلردی . بو مساعده اثناسنده روسلر كندی متفقلرینه ، اتفاق مربعك « بلا الحاق وبلا تضمینات » صلحه راضی اولدیغنی تبلیغ ایده‌جكلر واونلرك‌ده صلح مذاكراتنه اشتراكنی طلب ایده‌جكلردی . بو مدت آیك ٤ نده منقضی اولیور وبشنده (برەست ـ لیتووسق) ده اجتماع لازم كلیوردی . ائتلاف دولتلری روسلرك طلبنه قطعیاً جواب ویرمه‌دكلرندن روسیه‌نك آرتق آیك بشنده مذاكراته باشلایوب ، ذاتاً قسماً آكلاشیلمش اولان اساسات صلحیه‌یی سریعاً حل ایتمه‌سی ایجاب ایدییوردی .

حالبوكه آیك بشنجی كونی اورته‌لغه برخبر یاییلدی . صلح مذاكراتی اولمش ، روسلر (برەست ـ لیتووسق) ه كلمه‌یورلرمش . مثلا (استوقهولم) كبی بیطرف بر شهرده مذاكراته دوام ایدلمه‌سنی ایسته‌یورلرمش . روس هیئت مرخصه‌سی رئیسی (برەست ـ لیتووسق) شهرنده اتفاق مربع مرخصلرینه بو مآلده بر تلغرافنامه كوندرمش . عینی كونده آلمانیا باش وكیلی قونت (هەرتلینغ) رایخستاغده رسماً ، روسلرك بویله بر طلبده بولندیغنی وروسلرك تكلیفی قبول ایدیله‌میه‌جكنی ، برەست ـ لیتووسق) ده مرخصلرك منسوب اولدقلری مملكتلرله مخابره‌نك سهولتندن قطع نظر ، استوقهولم كبی ائتلافجیلرك تزویراتنه آچیق بر یرده مذاكرات اجرا ایدیله‌میه‌جكنی وبرده تخلیهٔ اراضی‌یه واهالی‌یه بخش اولنان حق انتخابه دائر برنجی وایكنجی ماده‌لری روسیه‌نك قبول ایده‌میه‌جكنی بیلدیردیكنی بیان ایتدی . و ، قوت وقدرتمزه ، حقمزك مشروعیتنه استناداً حادثه‌نك نتیجه‌سنی كمال سكونتله بكلیه‌بیله‌جكمزی ، مع هذا (برەست ـ لیتووسق) ه صلاحیت كامله ایله مواصلت ایدن (اوقراینا) مرخصلریله مذاكراته دوام ایدیله‌جكنی سویلدی .

بو حادثه كمال حرارتله دوام ایدن صلح مباحثاتی اوزرنده بوزلی بر بانیو تأثیری حاصل ایتدی . درحال بدبینلرك لسان اشتكاسی آچیلمغه باشلادی . بركت ویرسین كه دها ٢٤ ساعت كچمه‌دن یكی برخبر كلدی . روس مرخصلری باشلرنده امور خارجیه قومیسری (تروچكی) بولندیغی حالده مذاكراته دوام ایتمك اوزره (برەست ـ لیتووسق) ه متوجهاً حركت ایتدكلرینی بیلدیریلر . بر روایته كوره بو حركت بلاقید وشرطدر . بر روایته كوره‌ده روس مرخصلری ، بیطرف بر مملكتده مذاكراته دوام ایتمك اساسنی قبول ایتدیرمك امیدیله (برەست ـ لیتووسق) ه كلیورلرمش .

هرحالده صلح مذاكراتنك انقطاع ایتمدیكی ممتندر . كچن هفته ، دولت عثمانیه طرفندن برنجی صلح مرخصی اولارق آوروپایه حركت ایدن صدر اعظم طلعت پاشانك بر آلمان غزته‌جیسنه دیدیكی كبی ،

بویله مهم مذاکراتده بوکبی کوچوك سوء تفهملرك ومشکلرك تحدثی طبیعیدر. شوقدرکه مذاکراتك صلحه منجر اوله‌جغندن امین اولمالیدر. روسیه احوال داخلیه‌سی بونی ایجاب ایتدیردیکی کبی، (بولشه‌ویق)لرد عقیده وفکرلرینه پك مربوط آدملردر. دیکر طرفدن (اوقراینا) لیلر ایله مذاکراتك دوامی د قیمتلی واهمیتلی بر عنصر تشکیل ایدییور.

✿ (برەست-لیتووسق) مذاکراتنك ائتلاف مملکتلرنده فعلی دکلسه بیله معنوی اولارق تأثیراد عظیمه ایقاع ایتدیکنده شبهه جائز دکلدر. انکلیز عمله‌سنك حکومته قارشی صاحبپرورانه مطالد درمیان ایتدیکی کورولیور. لوئید جورج حکومتی مشکل موقعده‌در. حتی عوام قاره‌سنك طاغیدیله‌جغندد بیله بحث ایدیلیور. هرحالده یاقینده روسیه ایله اتفاق مربع آره‌سنده صلح معاهده‌سی امضالانیرسه ائتلاف دولتلرینك حربه دوامی غیرممکن دکلسه بیله، مشکل وحتی معناسز اولاجغی اوته‌دن بریده عکس ایدن خبرلردن آکلاشیلیور. بر آز صبر ایده‌لم. حادثاتك سرعتی والوان کونا کونه فوق العاده‌در.

✿ متفق مملکتلره وحرب جبهه‌لرینه اجرا بیوردقلری سیاحتدن بوکره عودت ایدن ولیعهد سلطنت حضرتلرینك بیان بیوردقلری وجهله «تورکیا تمامیت ملکیه‌سنك مدافعه‌سی مقصدیله حربه کیریشمش ومصالحه‌دن بونی بکله‌مکده بولونمشدر. بزبنای حکومتمزی اوروپا اساساتنه توفیقاً قورمق اوزره‌یز بزم آمال ومقاصدیمز ترقیات غربیه‌یی تدریجاً بنمسه‌مك، آوروپا عائله‌ٔ حکوماتی ایله اشتراك مقدراتمزی محافظه ایتمکدر.» بونك ایچوندرکه سریع وعادلانه بر صلحه ازدن وجان آرزوکشز.

مختلف حرب جبهه‌لرنده مهم بر حادثه اولمامش وسکون دوام ایتمکده بولونمشدر. یالکز بز (سینا) جبهه‌سنده حرکات دوام ایتمکده‌در.

[مدیر: کردی احمد ساقی]　　　　(آتی) مطبعه‌سی

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲ ٦ ربیع الاخر ۱۳۳٦ جمعه ایرتسی ۱۹ کانون ثانی ۱۹۱۸ نومرو ۲۰ — ۵۱

ایران ادبیاتنك ادبیات عربه تأثیری

پایتخت خلافت ، شامدن بغداده انتقال ایتمه‌یدی ، عربك شیمهٔ قدیمه‌سی پایدار اوله‌جق ، ویا کندی استعداد جبلیسی داخلنده دوام وتکامل ایده‌بیله‌جکمی ایدی ؟.. ظن ایتمم . واویله ظن ایدییورم که بوسفرده ملاذ تمدنلرینی یونان ، روما ، بیزانس مدنیتلرینك انقاضندن وجوده کتیره‌جکلردی . حتی یونان قدیمك فلسفه‌سی ، مأمون دورندن بوکونه قدر وجدان اسلامك برحاکم متحکمی بولنیور . اقوام محکومه‌یی رام ایتمك ، حتی رام ایتمك دکل ، اوکا رام اولماق ایچون یالکز غلبهٔ سیفیه کفایت ایتمز ، غالبیت تمدنیه‌ده لازمدر . تاریخده هیچ برقوم مستولی کوزیله مزکه ضبط ایتدیکی ، ییقدیغی ، یاقدیغی یرلرده کندینه متفوق برجمعیت متمدنه‌یه تصادف ایدنجه اونك ، آز چوق ، محکوم مأثری اولماسون .

ایشته عربك عجمله تصادم واختلاطندن‌ده بونتیجه حاصل اولدی .

اسلامك اك بیوك حکماسی ایرانك عرق نجیبندن ظهور ایدییوردی . واقعا بونلر عربجه یازدیلر ، فقط عجمجه دوشوندیلر . عجم کوزیله کوردکلرینی ، عجم قلبیله طویدقلرینی عرب لسانیله افاده ایدییورلردی . هرشیدن زیاده ادبیاتیله مباهی بولنان وفلاسفهٔ یونانك آثارینی اخذ ایدرکن یونان قدیمك اشعارینی کندی شعرلرینك فوقنده تصور ایده‌مدیکی ایچون اقتباس وترجمه ایتمکده اهمال وغفلت ایتمش اولان عرب ، عجمك لسان ساقطی هنوز طوغرولمه‌دن کوردی‌که کندی شعرنده .... ممتنع التنظیر وبی‌نظیر ظن ایتدیکی شعرنده فرس قدیمك روح شائقی ترنمساز اولیور .

بیك تاریخندن صوکره کلن شعرانك اك بیوکلرندن اولان شوکت بخارینك شوکوزل بیتی بوسطرلری یازارکن‌ده خاطرمه کلدی . زوالی شهزادهٔ دربدر دیرکه :

زان برق بی‌نمود جهان لاله زار شد
کلشن پراز کل است وبهار ازمیان کم است .

أوت ، بربهار غائبك آب وتاب فیاضی عربك کلزار اشعارنده یکی لاله‌لر ویکی کللر ابداع ایدییوردی . عربله عجمك اختلاطندن صوکره ایکی قوم اراسنده متوالی برمبادلهٔ الفاظ وافکار اولدی . عرب عجمه کلمات ، عجم‌ده عربه معنی اعاره ایدییوردی . وبوسایه‌ده هم اسکی عربك ، هم ایران قدیمك روحنده برتجدد ، برحالت خصوصیه حاصل اولدی .

عربلرك عجمستانه ادخال ایتدکلری کلام‌اللهه اك بيوك تفسير يازانلر : فخرالدين رازي ، علامهٔ زمخشری، قاضی بيضاوی وامثالی اعاظم مفسرين هب عجم‌ايديلر. حق دين‌مبينك اصول واحكامنی ايلك تدوين ايتمش اولان امام اعظم، برعجم شهزادهٔ معظميدر. عرب كندی قرآننك، كندی ايماننك رموز وغوامضنی بيله عجم علماسندن اوكره‌نيوردی. ايشته اوقوجه عرب ، قليجيله ، قرآنيله فتح ايتديكی ديار تاريخنك سطوت ذكاسنه پك آز زمان ايچنده تسليم سيف وكتاب ايتدی .

بوبويله ايكن ، يعنی عرب ايرانه سياسةً وديناً حاكم اولديغی حالده فكراً ومعنیً مسخر اولمشكن، بزم كبی نه برمدنيت متفوقه‌يه ، نه‌ده دين كبی ، متفوق ذكا كبی وسائط غلبه‌نك بريسنه مالك اولميان برعرق ... ترك عرقی ، اونك مآثر وبدايعنه قارشی بی‌حس ومستقل قاله‌بيليرمی ايدی ؟.. قالمادی . و الحمدلله كه قالمه‌مادی !..

تركلر دائما ايرانك اطرافنده طولاشديلر. شمالنده ، شرقنده ، غربنده ، حتی جنوبنده ، درجهٔ كثافتی متفاوت ، اقوام تركيه من‌القديم ساكن‌در . بونلر بعضاً اعمار ، اكثريا تخريب ايتديلر. اقطار تركيه‌نك مركزنده قالان ايران‌ده ، بركونش كبی ، اكثر تنوير ، بعضاً‌ده احراق ايدييوردی .

ايستر بنی فقدان علم ، ايستر نقصان حس ايله اتهام ايتسونلر ، ادعا واصرار ايدرم كه تركلرك ادبياتی وحتی تاريخی عثمانليلرله باشلار . (ادبيات) كلمه‌سندن بوراده مرادم ، مضبوط اولان وعلماً مدون اشكال بيانه آز ، چوق مطابقت عرض ايتمكله برابر ، اعصار ايچنده سيرطبيعيسنی اجرا ايله آثار تكامل كوسترمكه چالشان محصولات افكاردر . يوقسه پريشان نغمه‌لره هوتانتولر ، اسكيمولر آره‌سنده‌بيله تصادف اولنور .

(تركلرك تاريخی عثمانليلرله باشلار) ديدم . أوت ، غزنويلر وسلچوقيلرله برابر بيوك ، كوچوك ديكر ملوك وطوائف ملوك ، ترك عرقنه نجابتبخش اولسه‌لر بيله ، تاريخ بخش اوله‌مازلر. بوكونكی سلالهٔ قاجاريه ايران حضورنده نه ايسه، اوخاندانلرده اداره ايتمك ايستدكلری اقوام قارشيسنده اوايديلر. بوتركلر ، يا عربجه ، يا عجمجه حكومت ايتديلر . لهجه ومؤسسات رسميه‌لری بوايكی قومدن بريسنه وبعضاً برلكده هرايكيسنه مربوط ايدی . عربجه اكرام ويا عجمجه اعدام ايدرلردی .

سلطان محمود غزنوينك انعاميله يازلمش اولان شهنامهٔ فردوسی بيله ، اكاسرهٔ ايرانك مدايحنی وبو - سوز آرامزده قالسون - سلطان محمود غزنوينك منسوب بولنديغی ترك عرقنه اتحاف ايدلمش شتوم مخلده‌يی محتويدر. دارالفنون عثمانيه‌ده معلم ، هم‌ده تاريخ معلمی بولنان بزيسی ، بش سنه اول تمله اولان برمجادلهٔ قلميه‌سنده شهنامه‌نك برترك پادشاهنه مديون وجود اولديغنی بيان ايله افتخار ايتمك ايستمش ايدی‌ده اونك ايچون سويليورم. يوقسه نه شخصمه سوولورسه محظوظ اولورم ، نه عرقه .

غزنويلرله سلچوقيلرك حكومتلری نه قدر ترك ايدی ؟.. بونی برمثال ايله ايضاح ايده‌يم : بن مملكتمده كچينه‌مديكم ايچون عائله‌م خلقيله برقاچ خانه‌نك افرادينی برابر آله‌رق ، مثلا آمريقايه ، قانادايه كيتسه‌م و اوراده سكنه‌سی بری بريله ديديشن ، بوغوشان (بويله شيلر بزه مخصوص‌در. اورالرده اولماز اما ، بن مثال وفرض محال اوله‌رق سويليورم) بركويك تپه‌سنه، يومروغمك قوتيله اوستنه آت قويروغی طاقلمش برباياراق ديكه‌رك ، آلتنده پك فنا بر فرانسزدن بشقه برلسان ايله امرونهی ايتمسه‌م قانادا قطعه‌سی تورانمی اولور ؟.. ونياغارا چاغلايانی بانقال كولنه‌می انصباب ايدر؟..

آل جنكيز ايله تيمورك تأسيس ايتدكلری دولتلره كلنجه : اونلرك بزم تركلرله مناسبت منفيه‌سی مثبتدر. بوندن بشقه بريسی ديمك ، ديكری دولتمك دشمنی ايدی . شرقك خرابئ حاضرنده بوايكی

مصیبتك اك بیوك عامل اولدیغنی بیلنلر ، اونلری صورت غیر طبیعیه‌ده عائلهٔ ترکیه میانـه ادخال اتمکدن عزت نفس ملی نامنه اجتناب وتبری ایتملی‌درلر . بم تاریخمده اونلره محائف قبول یوقدر . مکرکه شکایت تلعین افاده ایدن سطرلری محتوی اوله ! . .

ایشته افندیلر، تاریخمك مبدئنی بوصورتله وکال‌افتخارایله تعیین وتثبیت ایتدکدن وهم دواملی، هم شرفلی بردولت ملیه تأسیس ایتمکه ترکلر ایچنده یکانه موفق‌اولان عثمانلیلرك تاریخ بشرله همدوام اولمسی دعالرینی عن صمیم‌القلب تکرار ایتدکدن صکره صدده کلیورم .

عثمانلیلردن اول وجوده کتیرلمش‌اولان منثور ومنظوم بعض آثار ترکیه بلکه تاریخ وعلم‌السنه مراقلیلرینی مستفید ایده‌بیلیر . فقط روح ملینك آمالنی واشواق و احزاننی احتوا و یاترنم ایده‌بیلمکدن پك اوزاقدرلر .

جغتای شعراسندن (خوارزمی) نك (محبتنامه) آدلی نادرالنسخ براثر منظومی واردر . اکثر اقسامی ناقص برنسخه‌سنی کوردم . بواثر، هجرتك یدی یوزدرت‌سنه‌سنده ، یعنی مؤسس‌دولت سلطان عثمانك اوائل سلطنتنه مصادف برزمانده ترکجه اوله‌رق یازلق ایستنلمش واوصورتله باشلانمش ایکن تدقیق ایتدیکم نسخه‌نك محتوی اولدیغی ابیات آراسنده یوزده یتمشدن فضله فارسی بیت موجوددر.

اولوغ تنکری‌نیك آتین یاد قیلدیم
محبت نامه‌ئی بنیاد قیلدیم

توقوز قات زرنکار ایوان والا
یراتدی آلتی کونده حق تعالی

قراتوپراقتین سنبل یراتی
تیکان‌لار آراسنده کل یراتی

صینق طاشدین قیلوز کوهرنی پیدا
قورونی دین قیلور شکرنی پیدا

ییر اوزره قدرتی دریا یراتی
صدفده لوء لوء لالا یراتی

طرزنده باشلایان برچوق بیتلرله دمکذار اولدقدن صوکره ،

صبر دین یخشی یوقتور بیشه قلسام
بو یولده صبر یوق اندیشه قلسام

ایا آهو نظرلر شهریاری
حسن میدانی نینك جابکسواری

کبی مصارع ایله افهام غرام ایتمك ایسترکن ، لسانك عناصر بیاننی تبیین مرامه کفایت ایده‌میه‌جه درجه‌ده کورمکدن متولد برضرورتله فارسینك لطف وساطتنه ، یعنی‌لسان عرقنی ترك ایله لسان‌حس

التجا ایدیور. بو آرتق اوزکیك الافاده ابتدائی برشاعر دکل ، استاد سخن برخوارزمی‌در. (حسن میدانی‌نیك جابکسواری) نه ،

زکلك نقشبند صنع بیچون
نیامد صورتی همچون تو موزون

دلم از ساغر بزم الست است
که چون چشم خوشت پیوسته مست است

درین مذهب اکرچه خون بهانیست
مکن خون بر درت کاینجا روانیست

الرله عرض حال ایدییور .

[مابعد وار]

سلیمان نظیف

صنعت وحیات آراسنده

ـ ادبیاتمزك تاریخنه دوغرو ـ

اجتماعی حیاتك صنعت اوزرنده واسع، دەرین ایزلری وار؛ اعتقاده ، علمه، حربه عائد جریانلر سمیمی، الهامه تابع ، حظه یاقین، هیجانلی اثرلر حقنده کیزلیدر ؛ بومشاهده ایچون هردوردن مثال رائه‌سنی فائده‌لی بولیورم :

مصر معماریسی مساواتدن محروم، فنا برمعاشرتك اسیر ومتحکم شرائطیله دینك آخرته قناعت احتیاجندن متولددر ؛ معبدلرینك قابا ، آغیر ستونلرنده ماضینك کثیف انطباعنی اوقویورز . اسکی زمان اذواق ، پرستش امللری ایچون طبیعتده کوزل تماشا آفاق آرامشدی ؛ انجه ، ظریف تهیجدن بلر ستونلره ومثلث جبهه‌لرینه بوحر انقیادك سکونی، رعشه‌لری عکس ایتدی ؛ رومانك قولیزه‌سنده متعدد طاق ظفرله هیکللرنده اسکی سلطنتك مطنطن ، خونین تاریخی کورینیور ؛ رومان آثارنده تانتی حاوی، ظرافته بیکانه، اسرار ایله مرئی ، معتقد برکلیسا روحی وار ؛ غوتیك آبده‌لر ، بیك ریخنك محشره تصادف احتمالندن خلاص امیدلری تحقق ایتدیکی ایچون معزز برشکران تمثالی اولدی ؛ سکی بحران وانهزام ادوارینه مقابل، قراللرك سلطنتی اطرافنده نسبی استراحت سنه‌لری کچدی ؛ دنس ، نوتردام ، استرازبورغ قاته‌درالاری بومستریح عبادت ذوقیله یوکسه‌لدی ؛ دینی پك چوق بلو اوزرنده کنیش نفوذی حائز بولیورز : عیسی ومریم موزه‌لرده صمدانی برنکاه ایله ابدیته یورز !

حرب ، یکی برعلمی اختراع ، سیاحت تحسسلری متهیج محبتلرده‌کی حرارت ، صنایع نفیسه‌ده که ابدی انطباعه سبب اولور : رافائل [١٤٨٣ـ١٥٢٠] ومیکل آنژ [١٤٧٥ـ١٥٦٤] زرنده اطرافنك محاسنه میلی مؤثردر . آلفره‌د دوموسه [١٨١٠ ـ ١٨٥٧] حیاتنك اعصابی بارصان ماجرالرینه بیکانه مترنم اولامازدی؛ ادوار دونالك مهارتی، هیجانی، دهازیاده آلمان ـ فرانسز اربه‌سنك دەرین تأثیریله انکشاف ایتدی؛ پیەرلوتی‌ئەقزوتیزم تمایللرینی برآزده شرق زیارتندن آلدی؛ سام میله [١٨١٥ ـ ١٨٧٥] چفتچی نفوذی ومحیطی آراسنده یاشامەسەیدی احتمال که آنژەلوس ەغلانوزی موضوع اتخاذ ایده‌مزدی !

صنعتك انسانیت تاریخنه یاقین اسکی برماضیسی وار ؛ ایلك شعر ، ابتدائی افسانه‌لرله مشوش اعتقادلرك کثافتی آلتنده بسیط برمجرانله تیتره‌یور، بتپرست دینلر، طبیعت قارشیسنده انسانك رعشه‌لرندن فیض آلدی ؛ او زمانده ایکی درلو متقابل، عمومی تأثر تعیین ایدییوردق : کونشك طلوعنی مسرتله قارشیلامشلردی، ظلمت وبرودتدن مضطربدیلر ؛ ییلدیرم ، قورقونج برانتقامه بکزه‌یوردی ؛ خلاص ایچون سطحی تلقیلره تابع ، قابا ، ابتدائی دعا اوقومق احتیاجی افکاره حاکمدی ؛ أیی تظاهراته قارشی سوینیورلردی ؛ تشکر ایتمکه بالنسبه کوزل سوز آرامشلردی !

قرون اولی، شعر ایله دینی دائما قاردش کوردی ؛ داودك مزامیری مقدس نشیده‌لری حائزدر . یونان ادبیاتی اساطیره مستند ایمان انعکاسیله متهیج ، وجده مستغرق برقاچ عصر یاشادی . تیاترو بیله عبادت هوسلرینی تعقیب ایتدی !

بر هیجان منشأی‌ده قهرمانلق غرورنده غالب یاشامق فضائلنده موجوددی ؛ عشیرت خالق کندی رئیسلرینی عبودیتکارانه مدحه لزوم کوردیلر ؛ قورقو وشکران حسی، خلاص دقیقه‌لرنده مترنم بر تقدیر حالنده روحلرندن دوکولدی ؛ زمانك تکاملی آراسنده کوچوك قطره‌لردن کنیش، سریع آقار سیللر طاشدی ؛ ایجه ، آغیر تغنیلر، واسع وقارلی برنهر مهابتی ایله تشکله ، جریانه باشلایوردی : اومیروسك ایلیاد واودیسه دستانلری ، متعدد چاغلایانی حائز ، قعرنده اوتوز عصره یاقین اسکی ؛ دورك اسرازی مخفی، کوپوکلی ایکی ایرماق کبی استقباله طوغری آقیور ؛ تکرار خلاصه ایده‌بیلیرز صنعت هردورده اجتماعی حیاتك آچیق ، قویو رنکنه بویانیور !

حسنه مفتونیت اشتیاقندن باشقه برنوع ترنم دها وار : روحك سوکیلی حرارتی ، محرق، پند شرقیلره تودیع اولونیور ؛ عمومی ومشترك برکوزەللك تمثالی موجودکبی هرمتحسس، وجدان ، عیه ماهیتی حاوی انطباعاتی حس ایدر .

واضح ویا کیزلی برچوق رابطه وسائطیله ذهنی فعالیتی، صنعت تظاهراتنه یاقین کورییورز: انتبه عصری، یالکز شعرك انکشافنی مژده‌له‌ین خیالی برنقطه‌ده کلدی ؛ فن وفلسفه یکی افقلره قارشی دائما کنیشله‌ین شهراهنده یوریيوردی ، تیحو براهه [١٥٤٦-١٦٠١] ، که‌بله‌ر [١٥٧١-١٦٣٠ غالیله [١٥٦٤-١٦٤٢] بطلمیوسك شرقه وخرستیانلغه مؤثر قناعتی علیهنه علمی و مظفر بویو برجدال آچدی ؛ به‌یقن [١٥٦٩-١٦٢٦] ك تجربه‌یه مستند ، مثبت اصولنه قارشی ارسطونا سلطنتنده‌کی شعشعه ، فنا برکسوف ادواری کچیردی ؛ دها اول اعصابمزك هردرلو بدیعه‌کارا اهتزازلری ، ذی‌حیات برتکامله مظهر اولدی. له‌ئونار دوویخی [١٤٥٢-١٥١٩] نك روحی، بو مشترك انعکاساته محراق مزیتنی حائزدی : معماری آبده‌لرنده قلبنك متحجر هیجانلری واردی ؛ د تابلوسی محاش فیغانیله دولو برر صحنه کبیدی ؛ کلمه‌لرك فسونی‌ده آشناسیدی ؛ استقباله شعرچلنک حائز بر صنعتکار حظیله کچیوردی ؛ شاتو بریان [١٧٦٨-١٨٤٨] لامارتین [١٧٩٠-٨٦٩ ویقتور هوغو [١٨٠٢-١٨٨٥] کبی رومانتیك شاعرلر ، رسام غرو [١٧٧١-١٨٣٥] ، ژه‌رید [١٧٩١-١٨٢٤] ، ده‌لاقروا [١٧٩٩-١٨٦٣] ایله مشترك حس، خیال مکتبنه وتلقیسنه منسوبدیلر اوکوست روده‌ن [١٨٤٠-١٩١٧] معاصر حکایه نویسلرك حقیقی حیاته مفرط تمایللرینه رو بیکانه دکلدی !

بزده شعرایله معمارینك برآز تصادفه مظهر اتصالی، صوك دوره قدر دوام‌ایتدی . بروسه‌ده یشیل جامعی ، شیخی وسلیمان دده ایله معاصر بیلیورز . هرایکیسنده اجنبی نفوذینه یاقین متحسس

فورانلردن آزاده برطاتلی صمیمی حس وار. چینیلی کوشکك ظرافتی ، فاتحك واحمد پاشانك روحنده مجتمع کوزەللکه بکزەیەبیلیر ؛ ذاتی ، حمدی ونجاتی کبی شاعرلرك آثاری بایزید جامعیله متناظردر ؛ هرایکی محاسنده یارینکی اعتلایه قرابت امللری کیزلەنیر ؛ سلیمانیه وادرنەدەکی سلطان سلیم ، قانونی عصرینك حشمتندن یوکسەلدی؛ باقینك نشیدەلری‌دە سلطنت آهنکیله استقباله مؤثردر. هرقدرت وظفر دوری ، احتضارسز، برآن ایچنده اعتلا شاهقەلرندن صفره دوشەمز . دها پك چوق مدت سلطان احمد جامعی وبغداد قصری ماهیتندەکی اثرلر هیجانمزدن‌فیض آلەبیلیر ؛ بودوزەدە نفعی، سلطان سلیمك قارتال اجلالی ومهابتیله انکین افقلره حاکمیتی قدر شعره نفوذ ایچون مدهش‌برولوله قدرتی حائزدر. اجتماعی قوتمزدن برآز صوکره بیله زنده وظریف بر یکی جامع یوکسەلیر ؛ معمافیه بوتمیز تظاهرات آراسنده‌آرتق تاریخی‌سرایمزی چاتلاق وخرابه نامزد بولیورز . باغچەلریمزده چیچکلەنن آغاچلر صولمق اوزره ؛ اسکی لوند قامتمز ، دەرین براذا ایله بوکولیور. خزان رعشەلریله هرطرفده بر اضطراب وماتم وار ؛ اوزمان نابینك آثاری دها زیاده کلمەلرك نفوذ وانتظامنه آشنا چیقیور ؛ شعرینك صاری چهرەسندەکی ضعفه اوزون مدت تحمل اولونەماز ؛ آرتق معماریمزده اولوم رنکنه مستغرق کورینیور ؛ بوتون مملکته انهدامی حاضرلایان زهرلی برهوانك مرارتی حاکمدر ؛ سونمك اوزره تیترەین یالکز شعر وصنعت اولاماز ؛ هرطرف آجی نصیبنی مسکین توکلله بکلەیور !

بوصیراده لاله دورینك بدیعەکار وزیری داماد ابراهیم پاشا ، تازه برنفخه ایله وطنه حیات ویرمك ایستەدی : ١٤٣٦ ده آوروپاده مطبعەدن استفاده چارەلری بولنمشدی، مدنیت بویکی اختراع ایله آیری برشهراهك باشنه چکمك اوزرەیدی ؛ بزم کوزلریمز ، انتباه دورینك بهارینه قارشی قپالی قالمشدی ، فنده ، فلسفەده وصنعتده متبلر انکشافاتی کورمەیوردق ؛ اون سکزنجی عصرك ایلك نصفنده آوروپادن نسبی استفاده امللرینی تجربه ایتدك ؛ صدر اعظم شعره وعرفانه مفتون . ذکی برآدمدی ؛ ابراهیم متفرقه ایله یکرمی سکز چلبی زاده سعید افندینك تکلیفنی موافق کورمشدی . مملکت حالا فنا برجریانه اسیر اولابیلیردی ؛ پك چوق کیمسەلر ، عادی احتراصلره تابع ، کندی منفعتنه متوجه ، طبیعی برقونداقجی کبی دوشونیوردی . خلقك روحنه وصفوتنه مؤثر بدعت نفوذندن فائده بکلەمشلردی ؛ مطبعه کشادینه معترضدیلر ؛ ابراهیم پاشا مشیختدن برکوزل فتوی آلدی ؛ اکثریتك تقبیحنی اسکاته باشقه واسطه یوقدی ؛ اوچ عصره یاقین بر مدت صوکره کتابلریمز ایچون بزده منفرد حرف وسائطندن استفادەیه باشلامشدق . ماضینك محافظەکار ، معترض کثافتی ایله محاط برهوسله آرتیق آوروپایه توجه ایدەجکدك .

استانبول خلقنك بعض مرفه‌طبقاتی، شطارت تحسسلری‌ایچنده سرمست یاشامقده ذوق‌آرایوردی. حکومتده رقص ونشوه ایله کچن کونلرك طاتلی رعشەلری واردی . ندیم بوتمایللری سرآزاده ، اینجه برد شعرطرزنده بدیعی هیجانلرله ترنم ایتدی. حیاتمزك بوکوزل اهتزازندن‌ده برآبده ایخیلەیوردی: باب همایون اوکندەکی چشمه ندیمك نشیدەلری کیبی دائر تهییج موجەسی حالنده متحجر ، تشکل ایتمشدی .

ریاضی‌قیمت اسنادندن‌آزاده برقناعتله دەنەبیلیرکه هردورك اجتماعی‌دەرین تبدلاری، متحسس‌دماغلر اوزرنده برانقلابه شهراه آچیور ؛ فیلسوف شوپەنهاور (١٧٨٨-١٨٦٠) ایله شاعربایرون(١٧٨٨-١٨٢٤) عصرلرینك اضطرابندن متألمدی . ادبیات جدیده حقسز شرائطه مربوط ، حزنه مستغرق برحیات‌آراسنده انکشاف‌ایدیوردی. وطنمزدەکی آجی ماتمدن سیاه ومضطرب الحان‌ایله دولو شعرلر

اوقویه‌جغمز طبیعی ایدی: صنعت، اوزرنده بویودیکی سینه‌لرك متهیج ضربانیله چیرپینه‌بیلیر. بومسعود ومتحسر خلجان، مختلف مؤثرلرك محصله‌سی حامل برنفوذ ایله استقباله ومحیطنه‌ده کچه‌ر. نباتات کونش، صو، هوا ایله برابر ارضك فیضندن یوکسلیر. صوکره دوکدیکی تخملرك انکشافنی متعاقب طوپراغك قوۀ انباتیه‌سی بیله تبدل ایدر: چیچکلرك یاشادیغی محیط اوزرنده‌کی تأثیری اثباته محتاج اوله‌ماز.

هرکسده کوزللکه انجذاب ایله متحسس بر روح وار. آیینه قارشیسنده متهیج حسرت وانتظار سنه‌لرندن صوکره شقاقلرینك اینجه، بیاض تللریله اوشوین ماتملی برقادینی شعرك شفیق الی اوقشار؛ ایصسز اورمانلر برتپه‌نك تاجی کبی یوکسه‌لن قردن آقان کوموش ضیالره اوزاق کثیف کولکه ایچنده اغیر واسرار انکیز قیمیلدانیور حسنی ویرز؛ آواره بر یولجی درین رعشه‌لره مستغرق، اطرافی متحسس برکیجه ایله اورولو، اوزون دقیقه‌لر کچیره‌بیلیر؛ اعصابی روحنده‌کی خشیته وهیجانه تحمل ایده‌مز. بوموضوعده‌کی تأثر یالکز صنعتله معزز بربدیعه‌کبی روحی تیتره‌تیر؛ فن، بویله تهیجلره باشقه صورتله علاقه‌دار اولور!

کوزه‌ل حکایه وتماشالرده مدنی علمی تلقیلره مستند برمحاکمه وتحلیل اذواق بولویورز. زولا، موپاسان کبی نفاستله ممتاز مؤلفلر اوقونویورکن یکی فکر وتحسس تجربه‌لریله ادراکمزك حدودی کنیشله‌ر. بعض ادبی آثارك حکومته، قانونلره مؤثر برنفوذی‌بیله وار؛ فرانسه‌ده ازدواج وطلاق مسائلنه تماشا وحکایه‌لرده‌کی آچیق، هیجانلی لجیعه‌لرده برسبب اولدی؛ کمال وفکرت هرکسدن زیاده برانقلاب قهرمانی کبی تقدیسه لایقدر. دائما سلاحدن فضله شعر وتهیجات ایله متحرك افکاره انقیاد ایدیورز، ادبیات اجتماعی حیاتك جریانلرینه مؤثر اولور!.

اسکندرك جهانکیر روحی، یاقین براحتماله کوره اومیروسك داستانلرندن متولددی؛ بویوك انقلابی اون‌سکزنجی عصرك فلسفه‌سی وشعری حاضرلادی؛ بزده وطن یاخود سیلیستره، خیالی تمایلات ایله زنده برچوق فداکار یتشدیردی؛ بعض کیمسه‌لرده اوزون مدت مائی وسیاهده‌کی احمد جمیلی تقلید هوساتی انکشاف ایدیوردی؛ بسته‌لرك صمدانی آهنکنه مفتون ومستغرق دقیقه‌لرله محاطایکن واعصابمزده سرمدی سعادت حظی دویارز؛ موسیقی ورسم ایله تربیه نوقی مشروع، ضروری بر واسطه کبی شیمدی هرمکتبك روحنه مؤثر اولویور.

یونان استقلالی ویقتور هوغو ولورد بایرون‌ده محتشم براستناد کاه بولدی؛ انکلتره وفرانسه‌ده برچوق متفکر، سیاسی واسطه‌لرله اسکی شعر وفلسفه تجلیاتنی احترام ایله تقدیس لزومنه قانعدی.

بز اوزون عصرلر ظرفنده آوروپا تلقیسنه بیکانه یاشادق، معاشرتلرینه اوزاق حیاتمزك اشکالی، نظرلرنده اسرار ایله‌اورتولو قالدی، حقسز، یاکلیش بعض قناعتلر تأسس ایتدی، وقایعی مشاهده یاخود خیالات اوزرینه مستند برچوق کوزه‌ل رسملرندن متضرر بیله اولدق: دهقانك «تورك مکتبندن خروج» ی یاخود دولاقروانك علیهمزه بر چوق اوروپالی یه‌تیشدیردی؛ موزه‌لرده مظفر ادواریمزك هیجانلرینی حس ایتمه‌یورز؛ صوك عصرك آجی فلاکتلری‌بیله موسیقمزده ایکله‌مه‌دی؛ هروقعه، کویا برهجران براقمه‌دن کچیور؛ بوسکوتی، حیاتده بقایه حق ادعالریمزك لهنه کوستره‌مه‌یز!

صنعت، تاریخه وظیفه‌سی خارجنده وثیقه حاضرلایور، شلیمان، اومیروسك دستانلرینی اوقویه‌رق ترووایی کشف ایتدی؛ رسم، معماری، شعر، موسیقی، هیکلتراشی ورقص برملتك اجتماعی حیاتنده‌کی اذواقه دلیل اوله‌بیلیر؛ خلقه ادبیات تعلیمنده مدنی برخدمت ایفاسی ایچون موضوع بولایورز!

تحسس وهیجانلریمزك کچیردیکی صفحاتی، ارائه‌یه احتیاجمز وار؛ ملتمزك دهاسنی بو واسطه ایله

دها آچیق کوره‌بیلیرز ؛ صنعتکارك خصوصی حیاتنی رؤیته مراق ایدییورم ؛ سرکذشتی آره‌سنده بلکه حسلرینه انتقال ایچون بر چاره بوله‌بیلیر ؛ لکن آثاری آتی‌یه ذی نفوذ شخصیتلرك ایزلرنده بیله اکثریا واضح ، بوتون سیمایی ترسیمه کافی انطباع آزدر ! تاریخلری ، علی العاده شعرا تذکره‌لرنده‌کی ترجمهٔ احوالی اهمال ایتمیه‌جکم ؛ فقط شاعری دها زیاده متهیج اعصابیله تماشایه وثیقه آرامق ایسته‌یورم : کندی‌خیاللرینی ارائه‌یه صادق قاله‌جغم ؛ عینا تحلیل اشتیاقیله بعض افاده‌لر ، نظمی نثره تحویله بکزه‌یه‌جك . ادبیات تاریخنی تشکیله یاردیم ایتمك اوزره صنعتکارلرك مزاجی ، فلسفی ذوقیله محاط بر عالم تحریسی قدر فائده‌لی غایه اوله‌ماز ؛ حکایه ودیوانلری بوامله تقرب ایچون اوقودم؛ اثرلرك هوای نسیمیسنده متحسس دقیقه‌لر گچیرمك ایسته‌دم؛ بزده شیمدی‌یه‌قدر معتبر اصولی خارجنده برقاچ تجربه عرض ایده‌جکم !..

سلیمان شوکت

(آتی) رفیقه‌مزدن :

ادبیات

(هپ سنده‌در)

ناظمی : فیلسوف رضا توفیق

« محترم جلال نوری بك افندی !..

سزه تقدیم ایتدیکم بومنظومه‌یی برچوق دوستلرم بنده‌کزدن ایسته‌مشلردی . آنجق بو صوك زمانلرده برقصورسز نسخه‌سنی بوله‌بیلدم .

هرحالده بونك اسلوبی موضوعنه مطابق وپك خصوصی‌در . ناطق اولدوغی فکرلره گلنجه تماماً صوفیانه‌در . وبرچوق وطنداشلرمز ایچون سنده‌کزدن برهدیهٔ قلم اولسون ده یازلمشدر .

تصوفده اك بیوك سر ، هرحقیقتی ، هرشیئی انسانده کورمك ، انسانده بولمقدر . بوده وجدان بشره بر قدسیت وبرحیثیت لاهوتیه اسناد ایتمکه واریر . حامدك دیدیکی کبی :

وجداندر اك بیوك حقیقت ؛
هپ اونده بیوك کوچوك حقیقت

اعتقادینه طایانیر . اونك ایچون صوفیه حق تعالی‌یی وجدانده آرارلر ، اوراده بیلیرلر . اوراده بولورلر . ایشته بومنظومه او سره ایما ایدر .

کل درویش ، بری کل !. یابانه کیتمه !..
هرنه آرییورسه‌ك ، اینان سنده‌در .
نفسکه بیهوده اذیت ایتمه ،
کعبه ایسه مقصودك رحمن سنده‌در .

*

چوللرده طولاشوب سرابه باقمه !..
الله الله !. دەیوب سحابه باقمه !
طالب‌حق ایسه‌ك کتابه باقمه ،
اوقومق بیلیرسه‌ك قرآن سنده‌در .

علمکله بر قیلی قیرقه یارارسك ؛
اطرافکه باقوب کیمی آرارسك ؟..
کوردوکك رؤیاده ساده سن وارسك ؛
بوتهی قبه‌یی قوران سنده‌در .

*

قیلی قیرق یارمه‌یه عرفاندر دیمه !
اوکا یخشی، بکا یماندر دیمه !.
شوکا کرچك ، بوکا یالاندر دیمه ،
برینك اصلی یوق ، یالان سنده‌در .

*

آیری معنا ویرمه کفر ایله دینه ؛
واروب کلمه شاشقین ، شك و یقینه .
عارفسه‌ك آکاه اول سر مبینه :
وسوسه‌ك کفردر ؛ ایمان سنده‌در .

*

کیر کوکل شهرینه طولاش برکره ؛
قیاس ایت ، نه ایمش ؟. کونشله ذره !.
یالکز سن قادرسك خیر ایله شره ،
شره مائل ایسه‌ك ؛ شیطان سنده‌در .

*

جلوه ایتسین دیرسه‌ك کمالیله حق ،
چیقوب بنلککدن ، برکندینه باق !.
(انا الحق) سوزینی دیلکدن براق ،
لافه قولاق ویرمه !. عرفان سنده‌در .

*

نفسکی اولا چیقار آره‌دن ،
بر رنکه بویانمه ، آقدن ، قاره‌دن .
کوکلده برق اورور نوری یاردان :
ظلمتده طولاشمه ؛ یزدان سنده‌در .

ایشیتدم : باباسز براوغولمش‌سك !.
هم جنتده طوغمش ، هم قوغولمش‌سك !
بونجه خلق ایچنده نه بوغولمش‌سك ؟
اللهه کوجنمه !.. عصیان سنده‌در .

*

غیریدن آرایوب دردینه چاره ،
نه وارلق ویریرسك مور ایله ماره ؟!.
جنتدن چیقدکسه ، بهی آواره !.
حوایی آلداتان ییلان سنده‌در .

*

شانك پك عالیدر ؛ نه وار پست ایسه‌ك ؟!
هرشیئه طاپارسك بت پرست ایسه‌ك .
بادهٔ عشق ایله اکر مست ایسه‌ك ،
کندینه کل عاشق !.. جانان سنده‌در .

*

جاهل ، مظاهره حق دیه باقار ؛ [۱]
هرکوشه باشنده بر قندیل یاقار .
بو سیل حوادث طورمایوب آقار ،
الی‌الابد باقی قالان سنده‌در .

*

منبعی سنده‌در فیض حیاتك ،
کلوب کیدن جانلر ، هپ نفحاتك . [۲]
حیرتده بوغولمه، بوکائناتك
هپسی بر قطره‌در ؛ عمان سنده‌در .

---

[۱] بعض محترم دوستلرم بومصراعك معناسنه تعریض ایتدیلر؛ حال بوکه سویلدیکم یاکلش دکلدر. سؤاللرینه یاقینده جواب ویره‌جکم.

[۲] یعنی هپ سنك نفحه‌لرکدر .

هرشیئك وارلغی سنك اوز کدر .
کندینی چوق کورن کندی کوزکدر .
بوملکه حکم ایدن سنك سوزکدر ،
قالبك کرسی‌در ، سلطان سنده‌در .

*

هی رضا طاقت یوق حقی انکاره :
سن محرم ایمش‌سك دیدار یاره .
شیمدی آکاه اولدم سر اسراره :
عالمی یارادان وجدان سنده‌در .

آرناوود کویی – ١ نیسان ١٣٣٣

مشاهدات

ژاپونیاده بعض عقیده‌لر

— برمعبدی زیارت مناسبتیله —

محرری : سامی زاده ثریا

طوکیوده ایکن هرنه زمان [چو – اورجی] معبدینك کائن اولدوغی جاده‌دن چکسه‌م نظرلرم ، اوزونجه برقارطونه ایری حرفلرله یازلمش شو اعلان اوزرینه بلا اختیار تمرکز ایدر قالیردی : « هر آیك سکزنجی ، اون سکزنجی ویکرمی سکزنجی کونلری بوراده دینی موعظه‌لر ایراد ایدیلیر . . »

براجنبی نك بوموعظه‌لردن برنده اثبات وجود ایتمکلکی هیچ برمحذوری داعی اولامیه‌جغنی بعدالتحقیق انکلیزجه‌یه آشنا اولان ژاپون آرقداشمله آیك سکزنده سامعین میانته داخل اولدق . بشوش چهره‌لی برژاپون بزی اعزاز واکرام ایله موقع مخصوصمزه کوتوردی . بوراسی ، بویوجك براودا ایدی . اودانك واعظه تخصیص اولونان قسمنده اوزری غایت لطیف ، اولدقجه صنعتکارانه ایشلنمش رسملرله مزین ایپکدن معمول براورتو ایله مستور یوکسکجه برماصه بولونیوردی . ماصه‌نك اوستنده کوچوك برچینغراق ، کتب مقدسه حفظنه مخصوص ظریف صندق ، و ، أسکی چینی پورسولندن معمول بربخوردانلق واردی . ماصه‌نك اوکنه چرچیوه ایچنده معلق برداوول ، وآرقه‌سنه‌ده یوکسك آرقه‌لی برقولتوق صندالیه‌سی وضع اولونمشدی . حضارك اکثریتنی قادینلر ، راهبه‌لر ، اصناف وبر قاچ دانه‌ده چوجق تشکیل ایدیوردی . یالکز برقادین کوردم که نسبةً یوکسکجه برعائله‌یه منسوب

اولدوغی اطوار کبارانه‌سندن آکلاشیلیوردی . شیقجه کیینمش ایدی، کندیسنه برده خدمتجی رفاقت ایدییوردی . مراسمپرور اولدیغی أدای شوخانه‌سندن آکلاشیلان بودلبر ژاپون قیزی مقام احترامده خفیف انحنالر یاپارق ، اطرافه تبسملر صاچاراق قاپودن ایچری کیردی ، ومعبدك مناسب کوردیکی بریرنده دیز اوستی اوتوردی. هیچ برحرکتی نظر دقتمدن دورقالمایان بوقادین، غریب بروضع وطور ایله جیبندن ظریف برتوتون طوزباسی وصوك درجه شیق کوچوك برپیپو چیقاردی ، توتونی پیپویه دولدورارق بویوك برذوقله ایچمکه باشلادی !..

اودانك اوته‌سنه بریسنه ، غریبدر ، برآلای سیغاره طابله‌سی وسیغاره یاقمق ایچون آتشدانلقلر قویمشلر ! هرکس بلا آرام چکیوردی : ایشته بویله‌جه آره‌دن یاریم ساعت کچدی . نهایت بر راهب کله‌رك ماصه‌نك اوکنده‌کی داوولی چالمغه و برطرفده : [نا ، موو ، می‌یو ، هو ، زه‌ن ، غو ، کییو] جمله‌سنی تکراره باشلادی . حضارده راهبه اشتراك ایتدی ، بویله‌جه اوزته‌لقده برولوله‌در قوپدی ! . .

بلا فاصله ، یك آهنك اوله‌رق تکرار ایدیلن بوغریب کله‌لر — بالآخره اجرا ایتدیکم تدقیقاته نظراً — بوودیزمك برفرعی اولان [نی‌چیره‌ن] مذهبنك یکانه آیین دینیسی‌ایمش ! فقط سانسقریت صدالرینی‌آکدیران بوکله‌لرك ژاپونجه‌ده هیچ برمعنا ومدلولی یوق ایمش ! بونلری‌کمال‌خشوع وخضوع ایله تکرار ایدنلرده بوکله‌لرك معنالرینی بیلمیوزلرمش !..

آیینی متعاقب ، قیرمزی و بیاض البسه‌یه بورونمش اولان واعظ ، [أیام رسمیه‌ده ژاپونلروحتی چینلیلر دائما بیاض البسه اکتسا ایدرلر] ألنده [هوککه] عنوانلی مقدس‌کتابی حاملاً کندیسنی تعقیب ایدن تلمیذیله برابر عرض اندام ایتدی ، و [طوقونوما] [*] ده آصیلی بولونان رسمك اوکنده کمال احتراملە أکیلدکدن صوکره ماصه‌نك باشنده اخذ موقع ایله‌دی . اطرافنه بر کوز کزدیره‌رك هرکسی سکوته دعوت ایتمك اوزره اوچ دفعه چینغراغه باصدی، بخوردانلغه برآز بخور آتدی ، وبوتون بونلردن صوکره کتاب مقدسدن برفقره اوقودی ؛ حضارده یك آهنك اولارق کندیسنه اشتراك ایتدیلر . بونی متعاقب واعظ افندی کیمسه‌نك اشتراکی اولمقسزین یالکز باشنه ینه عینی‌کتابدن برفقره دهااوقودی؛ بواثناده حضارطرفندن کندیسنه، کاغدلره صارلمش باقر پاره‌لر یاغدیریلیوردی !.. بومراسم ابتدائیه‌دن صوکره واعظ افندی‌یه تپسی ایچنده چای کتیرلدی . چایی کمال لذتله ایچدکدن وبرقاچ دفعه‌ده یوتقونه‌رق حضاری شویله برسوزدکدن صوکره سوزه‌باشلادی :

[کیشی موچین] ك یوم مخصوصی‌شرفنه [**] بوکون بوراده بویوك برخلوص‌قلب ایله طوپلانوب موعظه‌می استماع ایدیشکز بیلسه‌کز بنی نه‌مرتبه سه‌ویندیریور ، بنده نه درین ونه طاتلی حسیات اویاندیریور . » حضار ، واعظك بوکوچوك مقدمه‌سنه هپ بردن : نامی بو ! نامی بو !..کله‌لریله مقابله ایتدیلر . بوکله‌لر ، آنجق « الله ، الله ، آمان یاربی » صورتنده ترجمه اولونابیلیر . واعظ ، برایکی ثانیه توقفی متعاقب تکرار سوزه باشلایارق :

[*] طوقونوما حقنده [دای نیپپون] عنوانلی أثرمك « ژاپون أولری وتقسیماتی » سرلوحه‌لی فصلنده تفصیلات کافیه واردر .

[**] بو اثناده ژاپون آرقداشم نوط آلیوردی . بالآخره بوژاپونجه نوطلری انکلتره‌ده اکمال تحصیل ایدن وبالطبع انکلیزجه‌یه یك آشنا اولان مشهور [جی‌جی شیمبون] غزته‌سنك سرمحررینه ترجمه ایتدیردم . او ترجمه‌دن ایشته بو مقاله وجوده کلدی.

« بن ، دیدی ، بوکا قویاً امینم که [کیشی موچین] قلبلریکزده درین بر حس حرمت ومحبت حاصل ایتمشدر . [کیشی موچین] ، آتشدن بنا ایدلمش برخانه‌ده اقامت ایدن ابنای بشرك آلام ومصائبنه هرزمان تأسف خوان اولمش، واونلری لوثیات دهردن قورتارمغی بروسیلهٔ مجادله ومجاهده اتخاذ ایتمشدر . »

حضار : — نامی بو ! نامی بو !..

« قلبلریکزده « حقیقت » و « ایمان » بولوندقجه [کیشی موچین] ایچون أدا ایتدیککز صلاتك هیچ برقیمت واهمیتی اولاماز . انسان ، دنیایه (مخلوق احتیاجات) اوله‌رق کلیر . او ، دائما آراز ودائما عبادتنه مواظبدر . سیارهٔ زمین اوزرنده سزك وبنم برچوق احتیاجاتمز و برچوق آرزولریمز وار . ایچمزده احتیاجدن وآرزودن وارسته برکیمسه کوستره‌بیلیرمیسکز ؟ هرکس ایسته‌مزمی که سما وارض الی‌الأبد پایدار اولسون ؟ مملکتی وعائله‌سی کسب رفاهیت و سعادت ایتسین ؟ هریر ریاض عدن قادار خوش ، هرکس مسعود وبختیار ، هرفرد ممنون ومبتهج بولونسون ؟ ئه‌وت ، بشرك آرزولری ، هم چوق وهم متنوعدر . فقط شونقطهٔ أساسیه‌یی‌ده خاطردن اوزاق طوتمیالم‌که بولاتحصا آرزولریمز ، تابدایت حصوللرندن بری معبودلریمزك معلومیدر . بناءً علیه قلبلریکز دوغرو اولمادقجه نماز ونیازدن هیچ برفائده حاصل اولماز . فرضا ، [ناموو] دعاسی اویله برعبادتدرکه سزی‌معبودلره تقریب ایدر ، بونی تکرار ایتدیککز زمان اکر قلبلریکز دوغری وتمیز ایسه مطالبکز اسعاف اولونور . بو ، صرف مذهبمزك مؤسس‌مقدسی (نی چیره‌ن) ك برعقیده‌سی دکل ، بالذات بوودانك تعلیم مقدسیدر . بناءً علیه تردد جائز اولاماز . »

حضار ، پروجد واستغراق ! — نامی بو ! نامی بو ! . .

« قلب بشر ، خلقةً دوغرو وتمیزدر . فقط یدی حادثه واردرکه اونی تلویث ایدر . [بو یدی حادثه شونلردر : مسرت ، حدت ، حزن ، قورقو ، عشق ، عداوت ، آرزو .] بوودا ، دنیایی یاقان آتشلری کوردیکی زمان متأثر ومتأسف اولور . بوآتشلر بشدر ؟ کوزل شی کورمك ، طاتلی سس دیکله‌مك ، خوش قوقو قوقلامق ، لذیذ اطعمه یمك و ، کوزه‌ل ، شیق کینمك آرزوسی . . ایشته هوسات نفسانیه‌سنه بویله‌جه مغلوب‌اولان برکیمسه قلبنه‌ده حاکم دکلدر . (بوودا) ، برمناسبتله : « افسوس ! آچینیر بوسفیل دنیایه !... » دیمشدی .

کیتدکجه دها زیاده وجده کلن حضار ، باشلرینی صاللایارق : — نامی بو ! نامی بو !..

« کرهٔ زمین اوزرنده جسم بشردن دها پیس ، دها مردار هیچ برشی تصور ایدیله‌مز . انسانك وجودی فنا ، برباد بریاغ افراز ایدر . کوزلر ، چاپاق یاپار ، بورون پیسلکله دولودر . آغزدن توکوروك وصالیا آقار . بوتون بوصایدیغم ملوثات ، وجود بشرك اك پیس افرازاتی‌ده دکلدر . . بو غیر نظیف وجودی تمیز ومتکمل اوله‌رق قبول ایتمك نه بویوك برخطادر !.. (بوودا) نك وصایاسی اوزره حرکت ایتمزسه‌ك ملوث وجودیمزی ، ناصل تطهیره قدرتیاب اولورز ؟ » حضار ، برمنوال سابق : — نامی بو ! نامی بو !..

« پك چوق متردد کیمسه‌لر واردر . بونلر ، طریق‌مستقیمدن انحراف ایتمشلردر . نیچون کیدوب چیچکلره باقالی واونلرك لطافتندن حصه‌یاب ذوق اولمالی ؟ أویکزه عودت‌ایتدیککز زمان اومنظره قارشیسنده حس ایله‌دیککز ذوق وسرورك زوال أليمنی آکلامیه‌جقمیسکز ؟ نه‌دن آشفته قادینلرك بخش‌ایده‌جکلری حظوظات‌موقته‌یه روی‌افتقار کوستره‌لی ؟ یه‌دیککز نفیس اطعمه‌نك داماقلریکزده

بیراقاجغی لذت عجبا نه‌قادار دوام ایده‌بیلیر ؟ . دائما بونی یاپمق ، شونی کورمك ، نادر ونفیس اطعمه یمك وکوزه‌ل البسه اکتسا ایتمك آرزولری پرورده ایله‌مکله سزی یاقان آتشی مادام‌الحیاة کوروکله‌مش اولورسکز . بو ، آمان یاربی نه مدهش ، نه قورقونج برمسئلهٔ فکریه ! ..

راهب [سابق بو] ، مشهور برمنظومه‌سنده شویله بویوریور : حقیقةً ، بن چیچکلرله پیدای موانست ایتمشدم ، فقط ، بونلر صولدی ودوکولدی . و بز ، یکدیکریمزدن آیرلدق . نه‌حزین !..»

جداً ، قهقهه چیچکی نه‌قادار لطیف ، نه‌قادار کوزه‌لدر ! - و ، بونکله برابر قیصه بر صباح ظرفنده تویجاتنی قاپاتیور ، یاواش یاواش سونیور . (زین - جو - بو - ساتسوو) عنوانلی کتابده [بوکتاب ، قلاسیك بربوودیست أثریدر .] برقرالك ناصل خاص باغچه‌یه کیده‌رك چیچکلرله کوزلرینی نورلاندیرمق ایسته‌دیکی حکایه ایدلمشدر : برمدت صوکره قرال اویقویه دالار ، او ، درین براویقوده ایکن سرای قادینلری چیچکلری کاملاً یولارلر . اویاندیغی زمان ، قرال ، حزین برمنظره قارشیسنده بولونور : باغچه‌نك او دلربا ، زینت بخش أزهار کونا کونندن هیچ بر أثر ونشانه قالمادیغنی کوزه‌ن قرال ، بلا اختیار : « چیچکلر صولار و ئولور ، انسانلرده اولدوغی کبی .. بزده دوغار ، بویوز ، خسته‌لانیر ، واك نهایت ئولورز .. »

بیلمم شوراده حاضر بولونانلر میاننده هیچ بریکز ئولومی خاطریکزه کتیریورمیسکز ؟ فقط ، بیلمش اولورکزکه یوزسنه معمر اولان پك نادر بولونور . بوقیصه مدت ظرفنده انسانلرك کندیلرینی هوا وهوس آتشنه آتمه‌لری نه قادار حزیندر ! وبز ، شاید بوآتشدن قاچمق ایسته‌یورسه‌ق ساحل سلامته چیقمق ایچون (بوودا) نك وصایاسنه توفیق حرکت ایتمکدن باشقه بیلمم‌که چاره واری‌در ؟ »

حضار ، هپ بردن : - نامی بو !

« بالذات کندیسی بو هوا وهوس آتشندن قاچدیغی کوندن بری ، بوودانك بوتون دوشونجه‌لری نوع بشرك سلامته انحصار ایتمشدر .

کتب مقدسه‌ده ، پك چوق کیمسه‌لرك دزکهٔ پستیٔ معاصیدن أوج اعلای سلامته ناصل صعود ایتدکلرینی برتفصیل اوقویورز . ایشته بو (سلامت) ، بزدن میلیونلرجه میل اوزاق دکلدر . او مرتبه‌یی احراز ایچون ئولوب باشقه بر دنیاده یکیدن دوغمغه‌ده لزوم واحتیاج یوقدر . هوسات نفسانیه‌سنه غلبه ایدن هرفرد ، (بوودا) ایله مساوی اولور [ناموو - می‌یون - زه‌ن - غو - کیبو] مناجاتنی تکرار ایتمکله بوودانك شفاعتنه طلبکار دکلی‌یز ؟ مذهبمزك مؤسس مقدسی اولان (نی‌چیره‌ن) ك تعلیماتنه توفیق حرکت ایتمزسه‌ك بونتیجه‌یه ناصل واریرز ؟ بناءً علیه مناجاتمزی تکرار ایدرکن قلبلریمزی هردورلو ریا ویالاندن مبرا اولمالی ، وصفوت قلب ، نزاهت فکر ، حسن نیت دائما رهبر آماملرمز بولونمالیدر ..»

واعظ افندینك بوصوك حرارتلی وهیجانلی جمله‌سی اوزرینه حضار ، درین بر خشوع ایله ینه او معهود : - نامی بو ! نامی بو ! .. جمله‌سنی پك آواز اولارق ترنم ایتمکه باشلادی . برطرفدن داوولك سسی ، دیکرطرفدن حضارك صدای مترنمی اودانك ایوان وجدارنده عکسلر پیدا ایده‌رك اوزه‌نغی ولوله‌یه ویریوردی . بواثناده واعظ ، کمال عظمتله موقعنی ترك ایدوب کتب مقدسه‌یی حامل اولان تلمیذنی تعقیباً کلدیکی کبی . - عینی مراسم دائره‌سنده - اورادن چیقدی ، کیتدی . حضارده برر برر طاغیلدی . فقط بن ، بو (حضار) وبو (موعظه) قارشیسنده اویله برشاشقینلغه اوغرامشدم‌که معبدده آرتق هیچ کیمسه قالمادیغی حالده اوطوردیغم یردن قالقمق ایسته‌میور ، اطرافه حیران حیران باقیوردم ! ..

برقاکلیجه : ۸ تشرین اول ۱۹۱۷

هفته‌لق تاریخ حرب وسیاست

[٩ - ١٦ كانون ثانی ١٩١٨]

صلح مذاكراتی — ائتلاف رجالنك نطقلری

(برەست - لیتووسق) ده باشلایان مذاكرات صلحیه كمال كرمی ایله دوام ایدییور . شیمدی‌یه قدر ، بوتون مسائل سیاسیه‌ده اولدیغی كبی ، حربلره نهایت ویره‌ن صلح مذاكره‌لری‌ده خفیاً جریان ایدر وآنجق آرا صیرا بعض معلومات ترشح ایلر ایدی . حال بوكه (بولشه‌ویك) اساساتنه پك صادق اولان روس مرخصلرینك طلبیله ، ایلك جلسه‌ده قراروبرلدیكی اوزره ، بوتون (برەست - لیتووسق) صلح مذاكراتنك جریانندن منتظماً ومفصلاً اطرافه معلومات ویرلمكده وجهان مدنیت خطوه بخطوه بو امثالی نامسبوق مذاكراتی تعقیب ایده‌بیلمكده‌در . هرجلسه‌ده مرخصلرك مطالب ومدافعاتی تلغرافلر وغزته‌لر واسطه‌سیله نشر ایدیلیور . بناءً علیه ، غیور انسانیت مدافعلری اولان روس (بولشه‌ویك)-لرینك همتیله ، بوتون عالم یكی برشكلده ، غیرخفی بردیپلوماسی اصولنه شاهد اولیور .

بوصلح مذاكراتنك دیكر برخاصه‌سی‌ده‌اوار . ابتدا یالكز « روسیه جمهوریتی » ایله مذاكرات صلحیه‌یه كیریشلمش ایكن بودفعه باشقه مرخصلرده پیدا اولدی : مستقل (اوقراینا) جمهوریتی مرخصلری . فی الحقیقه روسیه‌نك ، چارلغك برلشدیردیكی ، اقسامی بربرندن آیریلیور ، بورالرده مستقل دولتلر تشكل ایدییوركه بونلردن بری‌ده (اوقراینا) جمهوریتیدر . بو یكی مستقل دولت‌ده ، (برەست - لیتووسق) مذاكراتنه اشتراكه بوتون دولتلرك دعوت ایدلمش اولماسندن استفاده ایده‌رك مرخصلرینی كوندردی . بوهفته ظرفنده ، اوزون برجلسه‌ده بومرخصلرك صلح قونغه‌رانسنه قبول ویا عدم قبولی مسئله‌سی مناقشه ایدیله‌رك ، روس باش مرخصی خارجیه قومیسری (تروچكی) طرفندن‌ده بیان ایدلدیكی وجهله ، كندی مقدراتنه حاكم ومستقل اولان (اوقراینا) جمهوریتی مرخصلرینك‌ده آیریجه بردولت مرخصلری شكلنده قبوللری ومذاكراته اشتراكلری تقرر ایتدی .

آنجق ، بوحال مذاكرات صلحیه‌نك اوزایوب سورونجمه‌یه دوشمه‌سی تهلكه‌سنی اظهار ایدییور . زیرا روسیه‌ده (اوقراینا) دن باشقه (فنلاندیا) و (لیتوانیا) ، حتی (قافقاسیه) و (دون) ایالتلری استقلاللری‌ده موضوع بحث اولدیغندن بونلر طرفندن مرخص كونده‌رلمكه قالقیشیلیرسه ، هر هیئت مرخصه‌نك مذاكراته اشتراكی ایشی اوزاته‌جق ، صلحك امضاسنی تأخیر ایده‌جكدر . باقه‌لم بویله هیئات مرخصه سوكون ایده‌جكمی ؟

شیمدیكی حالده طرفین مرخصلری عمومی ویا خصوصی جلسه‌لرله چالیشیورلر . آرتق ، روسلرك بردن میدانه چیقاردقلری بی‌طرف برشهرده مذاكراته دوام ادعاسی ، ایلك جلسه‌ده آلمان خارجیه ناظری فون (كولمان) ایله آوستریا - مجار خارجیه ناظری قونت (چرنین) ك مدافعاتیله صویه‌دوشدی ومذاكراته (برەست - لیتووسق) ده دوام ایدلمه‌سی قرارلاشدیرلدی . زیرا (برەست - لیتووسق) ده مرخصلرك مملكتلریله تلغراف مخابره‌لری قولای اولدیغی كبی ، بیطرف بر مملكتده‌ده ائتلافجیلرك تزویراتی تهلكه‌سی واردی . تشكر اولنوركه روسلر ادعالرنده كی سقامتی كوره‌رك ، فضله ایلری‌یه وارمادیلر .

صلح مذاکراتی هنوز اساسلی صورتده ایلریله‌مه‌دیسه‌ده ، کلن خبرلر نتیجه‌یه ، طرفینك تسهیلات متقابله‌سیله ، سریعاً وارمق قابله اوله‌جغنی تأیید ایدییورلر . برقاچ کونه قدر دها اساسلی و بشارت صلحی مبین حوادث ورودی پك مأمولدر .

✽ (برهست - لیتووسق) مذاکراتی جریان ایدرکن روسیه‌دن اتفاق‌مربع مملکتلرینه - بالطبع عسکری سانسوره تابع اولمق شرطیله - مکتوب قبولنه باشلاندیغی کبی ، آیریجه روسیه ایله مناسبات اقتصادیه‌یی تأسیس وتنظیمه مأمور اتفاق‌مربع مرخصلری‌ده پترسبورغه وارمش بولنیورلر ، بومیانده آتنه سفیر سابق غالب کمالی بکك تحت ریاستنده‌کی عثمانلی مرخصلری‌ده پترسبورغه وارمشلردر . بو اقتصادی مذاکراتك‌ده (برهست - لیتووسق) مذاکرات اساسیه‌سنه یاقین بردرجه‌ده حائز اهمیت اولدیغنی سویله‌مکه لزوم وارمی ؟

✽ یالکز (برهست - لیتووسق) مذاکراتی بوسبتون باشقه برشکلده جریان ایتمکده اولماسیله جلب انظار ایتمه‌یور . قوجه روسیه چارلغی اوزرنده هرکون یکی برحکومتك منتاز کبی چیقمقده اولماسی‌ده پك مهم بردورهٔ تاریخده بولوندیغمزی اثبات ایدییور . لهستان ذاتاً اتفاق‌مربعجه برقراللق اولارق احداث ایدلمشدی . روس انقلاب اخیرنده ایسه (فنلاندیا) ، (اوقراینا) استقلاللری توالی ایتدی . فنلاندیا ، من‌القدیم غراندوقه‌لق شکلنده ونیم مستقل‌یاشامش‌اولدیغی ایچون استقلاله حاضرلقلی ایدی . وبودفعه کرك اتفاق مربع وکرك ائتلاف حکوماتی طرفندن استقلالی تصدیق ایدلدی . حتی ایلك سفیر اوله‌رق ، اسوه‌چ طرفندن (هلسینغ فورس) ه مأمور سیاسی بیله کونده‌رلدی . (اوقراینا) مرخصلرینك مذاکرات صلحیه‌ده آیری بردولت مرخصلری کبی تلقی ایدلمه‌سنه قرار ویرلمه‌سی ، اتفاق مربعك بوجمهوریتی‌ده طانیدیغنی کوسته‌رر . هنوز ائتلاف‌دولتلرندن رسماً برتصدیق یوقسه‌ده اونلرك‌ده (فنلاندیا) کبی اوقراینایی تصدیق ایده‌جکلری تخمین اولونیور . (لیتوانیا) نك‌ده روس عسکرلرینی طرد ایتدیکی سویله‌نیور . هرحالده برسنه اولنه قدر دنیانك الك معظم سیاسی بروحدتی اولان چارلق روسیه‌سی بوکون طانینماز برحاله کلمشدر . وبوحالدن الك زیاده بزتورکلرك ممنون اولاجغمز دزکاردر . ۱۸۰ میلیون نفوسلی بر روسیه یرینه ، بریسی‌توران عرقندن برفنلاندیا ، بریسی ۲۰ - ۲۵ میلیونلق بر اوقراینایه وینه بریسی الك زیاده مسلمان و تورکلرله مسکون برقافقاسیه‌یه ، بر قریمه قومشواولمق‌البته ایشیمزه پك اویغون کلیر .

✽ ائتلاف رجالی ، لوئیدجورج ، ویلسون ، پیشون یکدیکرینی متعاقب برر نطق‌ایراد ایتدیلر . هراوچنك لسانی بردر . یعنی کیمسه‌یی أزمك ایستمه‌یورلرمش . دەموقراسینك وحریتك غلبه‌سنی ایسته‌یورلرمش . کوچك ملتلرك حقلرینی ایسته‌یورلرمش . دواملی برصلح وملتلرك سربستیٔ انکشافی اسبابنی استحضار ایسته‌یورلرمش . بونلر اسکی نقرات ایسه‌ده دها ملایم برلسانله سویله‌یورلر و دها زیاده ، - روس انقلابندن و (برهست - لیتووسق) مذاکراتندن متأثر اولدقلری واضحاً آکلاشیلیر صورتده - حقوقه رعایتکار کوروتمکه چالیشیورلر . ائتلاف رجال حاضره‌سی بوقفالرده دوام ایتدجکه اونلرله صلح اولاماز وممکلتلرینی آنجق شره سوروکله‌مش اولورلر . البته بونی زمان کوسته‌ره‌جکدر .

یالکز شونی ممنونانه قید ایتمه‌لی‌یزکه (لوئیدجورج) بیاناتنده بالخاصه بزه متعلق پك مهم بر تبدل لسان کوسته‌رمشدر . تورکیانك بوغازلرده و استانبولده قاله‌بیله‌جکنی وتورك ولایاتنده عثمانلی حاکمیتنك حکمفرما اولماسنه‌موافقت‌ایدیله‌جکنی‌سویله‌یور . حالبوکه‌کچن‌سنه کولمزی هوایه صاوورییورلردی . غالبا کردش وقوعات اونلره دها چوق دیل دوندوره‌جك .

✽ حرب جبهه‌لرنده ، هیچ برطرفده ، مهم برحادثه یوقدر .

[مدیر : کریدی احمد ساقی] (آتی) مطبعه‌سی

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

: ۲ ۱۳ ربیع‌الاخر ۱۳۳۶ جمعه‌ایرتسی ۲۶ کانون‌ثانی ۱۹۱۸ نومرو ۲۱ — ۵۲

غزل شاهانه

[فاضل محترم علی امیری افندی حضرتلری طرفندن اهدا بیورلمشدر:
یاوز سلطان سلیم‌خان حضرتلرینك شو غزل عاشقانه و شاهانه‌لری طوپقپوسرای همایونی
[خز]انه‌سندن مأخوذدر.]

یار بزم ایتمك دیلر شاهانه بیرام ایرتسی
کم کم ایتسون شان آلوب خمخانه بیرام ایرتسی

روحه راحتلر باغشلر راح اولوب آب حیات
هجر لعلك صائمی عطشانه بیرام ایرتسی

جان برجان سینه برسینه و لب برلب دیلر
قانع اولماز بو کوکل برجانه بیرام ایرتسی

چون می‌نابه یساغ اولمز کورنسه ماه عید
دل دیلر لعلك میندن قانه بیرام ایرتسی

ساقیالب برلب ایله جامی لعلك یادینه
صون برو نوش ایده‌لم مردانه بیرام ایرتسی

قاشلری عیدنده صاغلو صوللو خنجر طاقنوب
چشمی قان ایتمك دیلر مستانه بیرام ایرتسی

می صوکنده میوهٔ لعلك صون ای ساقی بزه
بو (سلیمی) طالب اول احسانه بیرام ایرتسی [*]

[ع ۰ ۱]

ایران ادبیاتنك ادبیاتمزه تأثیری

ترك اولان (خوارزمی) نك عین اثرنده وعین صحیفه‌لرده تجلی ایدن بوایکی شخصیت مختلفه‌سی شایان تدقیق وتأملدر . بوبویله ایکن ، آلتنجی ، بشنجی ، دردنجی عصرلرده ادبیات ترکیه‌یه امثلهٔ مقبوله آرامق عبث اولمازمی ؟.. اوت ، آرامق عبث ، بولمق ایسه محالدر .

(محبتنامه) یازیلیرکن عجمك اك بیوك آبدات صنعتی ساحهٔ تاریخنده یوکسلمش ، شهنامه‌لر ، کلستانلر ، بوستانلر وبونلرك اطرافنده حسابسز دیوانلر ودستانلر ابداع اولنمشدی .

ملتنه جداً عاشق اولان شاعر آتشین نامق کمال بك ، بو عشق بلهوسك تقاضاسیله اشعارمزه برقدم ، براصالت تاریخیه ویرمك ایچون برطاقم ابیات متأخره‌یی ذوات قدیمه‌یه مال ایتمك ایستردی . مثلا ،

بن بیلمز ایدم کیزلی ، عیان هپ سن ایمشسك
جانلرده وتنلرده نهان هپ سن ایمشسك

عالمده نشان ایستر ایدم بن سکا سندن
بیلدم‌که دو عالمده نشان هپ سن ایمشسك

نظمنی سلطان ولده ،

باصدق ینه کافرلری عون ایتدی خدامز
خار اولدی عدونك کوزینه تیر غزامز

---

[*] شوغزل شاهانه سلطان سلیمدن ایکی یوز سنه صوکره ظهور ایدن ندیمك :

اعتذار ایتمه (ندیما) سکا قربان اولسون
کل بنم قاشی هلالم بزه بر عید ایده‌لم

و

سن صالن جانا یولکده خاکسار اولسون (ندیم)
عیددر چیق ناز ایله سیرانه قربان اولدیغم

و

بك اومار تشریفکی عیدك ایکنجی کون (ندیم)
کوندزین اولمزسه اقشام اولسه‌ده مانع دکل

بیتلرینی خاطره کتیردی .

تأییده نزول ایتدی بتون کوکده‌کی ارواح
امداده قیام ایلدی یردن شهدامز

اللهدن امداد اومارز مرد غزایز
الله یولنه جسم ایله ، جان ایله فدایز .

مسدسنی روم ایلینک فاتح اولی شهزاده سلیمان پاشانك معاصری غازی فاضله ،

کرامت کوستروب خلقه صویه سجاده صالمشسك
باقه سن روم ایلینك دست تقوی ایله آلمشسك

بیتنی‌ده (دست تقوی) ترکیبنی (پنجهٔ همت) ه تبدیل ایده‌رك مولد صاحبی سلیمان دده‌یه اسناد ایدر. أوت، کمال بکدن اول‌ده ، صوکره‌ده بویله اسناداتده بولنمش اولانلر واردر. فقط لسانمزك ادوار تشکل وتکاملنی تعقیب ایدنلردن اولمسی ایجاب ایتدیکی ایچون کمال بکك بونلری عیناً قبول ایتمامسی اقتضا ایدردی . حالبوکه مرحوم بوخصوصده نه قلبندن ، نه قلمندن برقطرهٔ شبکك ترشح ایتمسنه رخصت ویرمیور . نه سلطان ولد دورنده ، نه‌ده سلیمان دده زماننده ترکجه لسانی بو قدر دوز کون الفاظ ایله تنظیم اشعاره مساعد ایدی .

همشهر فاضلم علی امیری افندی حضرتلری ابراهیم بك نامنده شمدی‌یه قدر مجهول قالمش برشاعرك اسمنی وشخصی حقنده‌کی تحقیقات ویاتخمیناتنی متضمن اولان برمخطره‌نی ـ که تاریخ ادبیاتمزی یازه‌جق اولانلر ایچون جداً مفیددر ـ بنده‌کزه لطفاً کوسترمشلردی .

بو ابراهیم بکك نام واشعارینه علی امیری افندی (جامع النظائر) ده تصادف ایتمش. (جامع النظائر) طقوز یوز تاریخلرنده یازلمش برتذکرهٔ شعرادر. ویکانه نسخه‌سی بایزیدده‌کی (کتبخانهٔ عمومی) ده محفوظدر. علی امیری افندینك مخطره‌سنده‌کی استدلالاتی معقول ومحق بولدم . مکرکه عکسنی اثبات ایده‌جك وثائق تالیه ظهور ایده .

برمثنویسنه (خیر) کلمه‌سی تاریخ دوشورمش اولمسنه نظراً ابراهیم بك ٨١٠ سنهٔ هجریه‌سنده تنظیم اشعار ایدرمش . نه تاریخلرده ونره‌ده تولد و وفات ایتمش اولدیغی معلوم دکلسه‌ده ، سکزنجی عصر هجریده طوغه‌رق، طقوزنجی‌ده یاشامش اولدیغی آکلاشیلیور . (بك) عنوانه نظراً امرادندر. جامع النظائرك بر یرنده (ابراهیم المولوی) دینلمش اولمسنه وفهرستنده بشقه ابراهیم مقید بولنمامسنه کوره مرحوم طریقت مولویه سالکلرندن ایمش. واو زمانکی ایالاتدن شاعر یتشدیره‌بیله‌جك قدر روح ملی‌یی امتصاص اتمش اولانلر معلوم ومحدود اولدیغنه و (بك) لقبیله (مولوی) صفتنك دلالتنه نظراً بوشاعر ابراهیمك قونیه ویا قره‌مان طرفلری اهالیسندن اولمسی پك محتملدر .

لسانی زمانك دیکر شاعرلرنده کوریله‌مین برتکمل نسبی‌یی ارائه ایدییور . ایشته بوذاتك علی امیری افندی برغزلنی تودیع ایتدی که حافظ شیرازیدن عیناً مترجم اولماسه بیله ، اونك نفوذ بارزی آلتنده یازلدیغی صراحةً کوریلیور . غزللرك هر ایکیسنی اوقویه‌جغز . [مابعدی وار]

سلیمان نظیف

شام غريبان

ناظمى : رضا توفيق

(كوچوك اوغلم احمد نظيف ايچون يازلمش بر (فه‌ته‌رى) در)

براقشام قيرلرده قالدم آواره ،
پريلرله هر ير مسكوندر صاندم .
حيرتله باقدقجه اووحشتزاره ،
اسرار حسن ايله مشحوندر صاندم :

*

يورور كن ، بتمله طاغ طاش يورووردى ؛
هر آغاج پشنده كولكه سورووردى .
ايناندم‌كه بنى هرشى كورووردى ؛
حضورمله عالم ممنوندر صاندم .

*

ازلدن بريدر اومجرا يره
نيننى‌لر سويلرمش برسرين دره .
سرينى بكاده آچدى مشجره ،
كنجلكم اوراده مدفوندر صاندم .

*

چاملر ، (قاناد آچمش برهما) كبى !.
چايرلر ، (مكوكب بر سما) كبى ! ...
چيچكلر ، (عجايب معما) كبى !.
نه كوردمسه شاشدم ؛ افسوندر صاندم !

*

سودالر دمى‌يدى : بلبل چيلردى .
سروستان ايچندن برسس كولردى .
چيچكلر ، قوشلردن بوسه ديلردى ،
كائنات عشق ايله مجنوندر صاندم ! ..

*

سنه‌نك صوك بهار فصلی كيبی‌يدی ؛
طوپراق ، بولوط ، ياپراق پاصلی كيبی‌يدی .
سرويلر قارارمش ياسلی كيبی‌يدی ،
دوشونن قايالر محزوندر صاندم .

*

مغربی ياقمشدی فرقت آتشی ؛
يووايه دونمشدی هرقوشك نه‌شی .
طاغلره ياصلانوب ياتان كونشی ،
ياره‌لی خسته‌در ؛ يورغوندر صاندم .

*

نوش ايتدم كونشك آقان رنكنی ،
روحمی ــ حظ ايله ــ ياقان رنكنی .
افقده كورونجه او قان رنكنی ،
فلكلر بن كبی دلخوندر صاندم .

*

صيره طاغلر موردی ؛ صولر قيرميزی .
صولری بكلردی بر پری قيزی .
آلنندن اوپركن ــ اقشام ييلديزی ــ
يشيل كوزلرينه مفتوندر صاندم .

*

صو كنارلرنده لاله‌لر واردی ؛
كوللرده آتشين هاله‌لر واردی .
اوزاقدن عكس ايدر ناله‌لر واردی ،
بر آهو قلبندن وورغوندر صاندم .

*

رنك حسن نه‌مردی آی ، نولكر ، چمن
كونك ــ جان چكيشن ــ صولغون لبندن .
او اقشام هرشيئی پنبه كوردم بن !..
اويرك مهتابی كاكوندر صاندم ! ..

۷ آغستوس ۱۳۳۰

توركلرك منشأنه دائر

جتلر

توركك اوروغنه يعنى عرقنه منسوب اولان اولوس وقوملر ميانندە اك مهملرندن بريده (جتلر)
ر . بواسم يونانيلر زماننده شمالى طونه حواليسنده (جت) وداها شمالده (تيره جت) ، (وولغا)
رينك شمال غربيسنده (تيسا جت) ، آسيا قطعه‌سنده بحر خزرك شرق طرفلرنده (ماسا چت) ،
مانمزده هندستان ايله تبت قطعه‌لرنده (جات) ويا (جت) وچين مؤلفينى آثارنده (يت) ويا (يه‌تا)
صورتلرنده عينى برتورك قومنى ارائه ايدر .

هندستانده‌كى (جاتلر) برقاچ ميليون نفوسه بالغ اوله‌رق قطعهٔ مذكوره‌نك شمال غربى و پنجاب
جهتلرنده ساكندرلر . (لاروس) بوآدملرك تورك جنسنه منسوب اولدقلرى حالده موغوللركبى
رونلرى اوفاق اولماديغنه و سيماجه آنلره بكزه‌مه‌دكلرينه تعجب ايتمكده‌در .

(سترابونه) ه نظراً (جتلر) . — « (ايستر) يعنى (طونه) نهرى حواليسى سكنه‌سنك
ك قديم زمانلرندن برى صورت انقسامنه نظراً اهالئ مذكوره‌نك قاره ده‌كز يعنى شرق جهتنده بولونان
سمنه (جت) و (ايستر) نهرينك منبعى ايله (جرمانيا) يعنى غرب جهتنده ساكن اولان قسمنه ده
داك) ويا (داق)ناملرى ويرلمكده‌در . » [جلد ٢ صحيفه ٢٨]

« يونانيلرك (تراك) لر ويا (تراق) لر يعنى روم ايلى اهالئ قديمه‌سى ايله همجنس عد ايتدكلرى
جتلر) اساسا عين جنسه منسوب اولان (ميسيه‌ن) لر ايله برابر (ايستر) نهرينك طرفيننده
ساكن ايديلر . » [جلد ٢ صحيفه ١٣]

« (جتلر) ايله (داكلر) و (تراكلر) عينى لسانى تكلم ايدرلر . » [جلد ٢ صحيفه ٢٧ ،
٢٩] .

جتلرك مماكنى ايستر نهرى ايله جرمانيا بيننده امتداد ايدر و اك شمالده (تيره‌جتلر) بولونور .
جلد ١ صحيفه ١٥٣ ، ٢٠٩ ؛ جلد ٢ صحيفه ٤ ، ١٢ ، ٢٩ ، ٤٣] .

نسلاً (جت) اولان ادباى يونانيه‌دن (مه‌نادر) لسان يونانيده يازمش اولديغى براثرنده ديركه :
بز ، تراكلر ، موجود اولدقجه ، خصوصيله بز ، جتلر ، - چونكه بن جتم و اصلم ايله مفتخرم -
. . . . » [جلد ٢ صحيفه ١٦] .

(جتلر) (بيره‌بيستاس) نام حكمدارلرينك زماننده روماليلرى تلاشه دوشوره‌جك قدر كسب
وت ومكنت ايتمشلر وفقط مشاراليهك مقتولاً وفاتندن صوكره باش كوسترن نفاق يوزندن حكومتلرينه
ضعف طارى اولمغله (سه‌زار اوكوست) بونفاقدن بالاستفاده اوزرلرينه عسكر سوق ايده‌رك انحطاطلرينى
موجب اولمشدر . وقتيله خارجه ايكيوز بيك كشى قوتنده اردو سوق ايدن بوقوم نهايت الامر روماليلره
قارشى كنديني مدافعه‌دن عاجز قالمشدر .

سترابون آناطوليده چاناق قلعه‌سى وقديم (تروا) جهتلرنده ياشامش اولان (ميسيه‌ن) نام
اهالئ قديمه‌نك طونه بويى وتراكياده ساكن اولمش اولان (ميسيه‌نلر) دن اولديغنى اثبات ايتمك

ایچون کندیسنك زماننده بیله طونه‌نك شمال جهتندن قالقه‌رق تراکیایه کلمش اولان اهلی بیلك جته دخی بونام ویرلدیکنی درمیان ایدیور [جلد ۲ صحیفه ۲۷] .

لاروس)ه نظراً (جتلر) .— « (جتلر) آوروپا (سکیت) [۱] لرندندر . برچوق زمان بالقان سلسلهٔ جبالیله طونه نهری بیننده ساکن اولدقدن صوکره قبل‌المیلاد ٥١٥ تاریخنده (دارا) طرفندن تحت انقیاده آلنمشلر وبعده (که‌لت) لر ، (ماکدونیالیلر) وبویوك اسکندر ایله محاربه ایده‌رك نهایت طونه‌نك شماله چکمشلر و (داك) لره قارشمشلردر . (سه‌زار) زماننده (جتلر) ك حکمداری‌اولان (باره‌بیسته‌س) بردولت عظیمه تأسیس‌ایله‌مش‌ایسه‌ده وفاتندن صوکره ممالك انقسامه اوغرامشدر. روماليلر ایله محاربات مدیده‌دن صوکره جتلرك برقسم ممالکی (تراژان) طرفندن ضبط ایدلمش وفقط برطاقم جت قبیله‌لری شماله طوغری چکیله‌رك (غوت) لره قارشمشلردر.

(ده‌زوبری وباشوله) قاموس اعلامنه نظراً (جتلر) .— «(جتلر)آور؛ سکیتلر)ندن اولوب اولاً طونه نهرینك صاغ ساحلی‌ایله زمانمزه‌ده (ترانسیلوانیا) ، (بوقووینا) ، (اولاحیه) ، (مولداویا) ده وبعده اوائلده (جتلر صحراسی) تسمیه اولونان (به‌سارابیا) ده ساکن اولمشلردر. (آناخارسیس) نام مشهور سکیت فیلوزوف بوقومدندر . برنجی (دارا) جتلری موقةً تحت اطاعته‌آلمش وبویوك اسکندرآنلرایله عقد اتفاق ایله‌مشدر. برنجی عصرمیلادیده (جتلر) (داکلر) ایله برلشمشلردر . »

(ستر ابونه)ه نظراً (ماساجتلر) [۲] .— « اك قدیم زمانلردن بری بحر خزرك اوته طرفنده (یعنی شرقنده) ساکن اولان (سکیت) لره (ماساجت) و (ساك) [تلفظ حقیقیسی] اسملری ویرلمکده‌دز . » [جلد ۲ صحیفه ٤١٩]

« بحرخزردن صوکره ایلك تصادف اولونان سکیتلره صورت عمومیه‌ده (دای) نامی ویریلیر ایسه‌ده یونلرك جهت شرقیه‌سنده بولونانلره بالخاصه (ماساجت) و (ساك) دیرلر. بوحوالیده ساکن اولان دیکر قوملره کلنجه هرنه قدر بونلردن هر برینك آیریجه براسمی وار ایسه‌ده جمله‌سنه بردن عرقلری اعتباریله سکیت نامی ویریلیر . » [جلد ۲ صحیفه ٤٢٥]

« (ئه‌راستوسته‌ن) ك قولنجه (ساقارول) لر ایله (ماساجتلر) ك ممالکی (اوکسوس) یعنی [جیحون] نهری ساحلنی [یعنی صاغ ساحلنی] لعقیب ایده‌رك (باختر) خطه‌سی ایله غرباً همحدود اولور. (ساکلر) ایله (سغداقلر) [یعنی سغدیلر] ك اراضیسی ایسه هندستان حدودینه موازی اوله‌رق بویدن بویه امتداد ایدر . » [جلد ۲ صحیفه ٤٣٠ ، ٣٤١]

بوراده (ساکلر) یرینه قوللانیلان (ساقارول) تعبیر مهمی خالص تورکجه اوله‌رق (ساقار)لر یعنی (ساق ارلری وآداملری) دیمکدر. نهایتنده‌کی (اول) لفظنه کلنجه تورکجه‌ده (انسان‌وادام) معناسنه اولان‌و (موغول) علمنك دخی‌نهایتنده بولونان‌بوکلمه‌نك استعمالی‌شبهه‌سز (ساق) یرینه (ساقار) کلمه‌سنك قوم اسمی اعتبار اولنمسندن ایری کلمشدر . »

---

[۱] بالاده برتفصیل بیان اولندیغی اوزره قدیم یونانیلر تورکلره (سکیت) نامنی ویریرلر ایدی.

[۲] بحرخزرك شرق جهتنده اسکان ایتمش‌اولان (چتلر) ك اسملری بالاسنه لسان یونانیده (ماسا) لفظرینك علاوه ایدلمه‌سنك سببی اکلاشیله‌مامشدر .

« ماساجتلرك بر قسمى طاغلرده ، بر قسمى اووه‌ده وبرقسميده مياه جاريه‌نك تشكيل ايتديكى باتاقلقلر ايله بونلرك درونده بولونان آطه‌لرده اسكان ايدرلر. بوقوم يكانه معبود اولمق اوزره كونشه تاپار ؛ » [جلد ٢ صحيفه ٤٢٩]

« ماساجتلر كرك ياياو وكرك حيوان اوزرنده محاربه ايدرلر واسلحه اوله‌رق : ياى ، قيصه قليج ، زره ، ايكى يوزلى طونجدن معمول بالطه قوللانيرلر. محاربلرى هنكام جنكده آلتون قوشاق وآلتون باشلق طاقارلر ؛ حيوانلرينك كلرى وكوكسلكلرى كذا آلتوندن معمولدر ، چونكه مملكتلرنده آلتون مبذولدر . » [جلد ٢ صحيفه ٤٢٩]

« كيحسروك ماساجتلر ايله ايله‌ديكى محاربه‌نك هره‌دوتك حكايه ايتديكى طرزده واقع اولديغنى سترابون تصديق ايدر . » [جلد ٢ صحيفه ٤٢٨]

« طاغ ماساجتلرى باشليجه يبانى آغاج ميوه‌لرى اكل ايدرلر و حيوانلرينى يالكز سودلريله يوكلرندن استفاده ايتمك ايچون بسلرلر . اووه ماساجتلرى هرنه قدر اراضئ جسيمه مالك ايسه‌لرده چفتجيلكه تنزل ايتمكسزين كثرتلى اولان حيوانلرينك ات وسودلريله تعيش ايدرلر وصو كنارلريله بطاقلقلر جوارنده ساكن اولان ماسقجتلردخى بالخاصه بالق اكل ايدرلر . اخلاق جهتنه كلنجه بوحوالى اهاليسى جملةً عينى اخلاقده بولنوب حريتلرينى سور ، فقط درشت وجنكاور آداملر بولنمغله برابر تجارتله مألوف اقوامده كوريلن حيل ودسائسدن كاملاً برى، استقامت ومتانت طبع ايله متحليدرلر. » [جلد ٢ صحيفه ٤٣٠]

(لاروس) ه نظراً (ماساجتلر) . — « اصل اسملرى (جت) اولان وآوروپا (جتلرى) ايله همجنس بولونان (ماساجتلر) اوائلده (مرغيان) [١] [ميمك فتحه‌سى، زانك سكونى وغينك كسره‌سى ايله] خطه‌سى يعنى (مرو) حواليسندن كلمش قدرت وكثرتلى بر قوم اولوب بحر خزرك شرقنده وسيحون نهرينك شمالنده جسيم براووه‌ده اسكان ايدرلر ايدى . »

عرقاً دكل آنجق فارسينك انتشاريله لساناً محملشمش اولان (مرو) جهتلرينك اساساً خالص توركلك اولديغى بوصورتله برچوق وسائط تاريخيه ايله ثبوت بولور .

(دەدوبرى) و (باشوليه) قاموس اعلامنه نظراً (ماساجتلر) . — « لسان يونانيده (افتاليت) تسميه اولونان (آق هونلر) يعنى (ماساجتلر) بحر خزرك شرقنده وجيحون نهرينك شمالنده شمديكى توركستانده ساكن ايديلر. بواهالينك اوروپا (جتلرى) ايله چين مؤلفينك بحث ايتدكلرى (يت) لر وياخود (يه‌تا) لر وتيبت ايله شمالى هندستانده ساكن (جت) لر ويا (جاتلر) اولدقلرينه اصلا شبهه يوقدر . »

خلاصه . — زيرده دها مفصل اوله‌رق كوريله‌جكى اوزره (جتلر) ايله (داقلر) و (تراقلر)ك خالص (سكيت) يعنى تورك اولدقلرينى تاريخ صورت قطعيه وواضحه‌ده اثبات ايدر .

متقاعد اركان حربيه فريق

انور

---

[١] (مرغيلر) ديمك اولان بوقبيله اسمى برخطه‌يه علم اولمشدر . بوكلمه‌نك اصلى (مرويان) اولمسى ممكندر .

محرری : دوقتور بافره‌لی باتقه

حسبحاللرم

ذات پیغمبر اودم کیم علمی تعداد ایلدی
اوکجه ابدان صوکره ادیان علمنی یاد ایلدی

دیندار ومتقی وعین زمانده حاذق برمسلکداشمك قبول صالوننده وقتیله آصیلی کوردیکیم برلوایلك دفعه اوله‌رق اوقودیغم شو ایکی مصرعلی جمل جلیله ، بنی برمدتلرچوق دوشوندیردی . علم طبی بومرتبه یوکسك بیلمش وتکمیل حیات سعادت مآبنده ینه اومرتبه یوکسك طوتمش شخصیتی وقدسیتپناهك تأسیسنه من عنداه مظهر اولدیغی دین مبین سالکلرینك ، قدر ومنزلتی بودرجه بیورلمش اولان برعلمك احکام جلیله‌سنه اتباع واقتفاده ادیان سائره سالکانته هرصورتله مر وپیشوا اولملری لازم کله‌جکی بنده متین برقناعت تولید ایلمش ایدی. وکندی کندیمه : بوقدرحکه مشبوع اوامر ووصایانك امین وحارسی اولان ملتلرك دنیاده امراض و اسقامدن اك آز متأثر ساکن اولدقلری بلاد وامصارك یریوزنده اك نظیف واك طاهر اولملری طبیعةً اقتضا ایدر دیدم. آر برچوق سنه‌لر کچدیکی حالده عجبا تجارب ومشهودات مدیده ، بوطرز محاکمه‌یه توافق ایتدیمی ؟

آتی حقنده‌کی امیدم غایت واثق وقطعیاً غیر متزلزل اولمقله برابر اك درین تلهفلرله عرض ایده -خصوصی استثنالر شویله‌جه برطرفه براقیلنجه- عمومیتله توافق ایتمدی . بالعکس بوعلوی دستور کلیاً جاهلی اولان اقوام غربیه ، خسته‌لکلرك دائره‌سنی بزدن زیاده تحدیده ؛ ساکن اولدقلری بلده‌لری بزدن زیاده - هم‌ده چوق زیاده - تنظیف وتطهیره موفق اولدیلر .

بومعکوس حادثه‌نك علتی نره‌ده اولدیغنی دوشوندم ؛ وکوردم‌که : بز بودستور اعظمی آزه‌ توسیع ایده‌مه‌مشز ؛ چونکه بودستورك صورت مطلوبه‌ده تمنی وانکشافی ایچون محتاج اولدیغمز ؛ تفرعات علوم وفنونی تدقیقه واونلری مملکتمزده لایق وجهله نشر وتعمیمه یا لزوم کورمه‌مشز یا لزوم کورمشزده زمین وزمانی مساعد بولمامشز . بوتفرعات علوم نه ایدی ؟ طبیعیات !

بونقطه‌ده برآز توقفه احتیاج وار . جمله‌جه معلوم اولدیغی اوزره اوته‌دن بری مملکتمزده هرنه‌زمان بوکلمه آغزه آلنسه وایچمزدن برینك بومسلکه سالك یعنی طبیعیوندن اولدیغی سویلنسه در هرکسك نظرنده دینسز وبناءً علیه مسلکسز ، مشربسز وبونلرك نتیجه‌سی اوله‌رق‌ده جمعیته مضر برشئ تجسم ایدر ؛ وبوندن طولایی‌ده هرکس بونلرك نادئ الفتندن اوزاق طورور ، شخصلرندن تحـ ایدر ؛ چونکه بونلر کویا عقیده‌یی اخلال وافساد ایدرلر .

خایر افندم ، مسلك طبیعیون دینسزلر مسلکی دکلدر ؛ وطبیعیون دینسز دکللردر . بوحقـ هرکسك ذهننه یرلشملیدر. ایضاح ایده‌یم : اول امرده شوراسی بیلنملیدرکه بوزعم وذهاب ، یالـ بزلره ، بز شرقلیلره مخصوص دکلدر ؛ اوروپانك مختلف طبقاتنده « ناتورالیزم » و « ناتورالیستـ کلمه‌لری ، اونلرده‌ده - طبق بزده اولدیغی کبی - دینسز انسانلرك صفت ممیزه‌سی صورتنده تلقی اولنـ قیر ، بوکون مملکتك صحت وحیاتیله ومن جهةٍ عقلیات ، اجتماعیات واقتصادیاتیله پك صیقی مناـ اولان شو نازك مسئله‌یی تنویره ؛ یعنی طبیعیات وطبیعیون حقنده من القدیم پرورده ایدیلن فکـ

طلاننی اثباته ، وطبیعیاتك برعلم الهیاتدن بشقه برشی اولمدیغنی ؛ وطبیعیونك شمدی‌یه قدر هیچ‌ده ویولمامش بر صورتده اك ایلری کیتمش برزمرهٔ موحدین اولدقلرینی ایلری سوره‌رك مملکتمزده کمران اولان شوذهاب باطلك رفع وازاله‌سنه استطاعتم دائره‌سنده چالیشمق عزمنده بولونیورم . سیمدیلك شوقدر عرض ایده‌یم‌که قرآن عظیم‌الشانده « قل هوالله » بیورلمش اولمسنه مقابل طبیعیونك لاصهٔ تدقیقاتنده « الله موجوددر والله بردر واوکا برأش‌تصوری غیرممکن‌دز » دینیور . طبیعیون ، ونتیجه‌یه وصول ایچون عصرلرك تمیه ایدوب اخلافه بذل ایلدیکی واسم سالفه وحاضره افکارینه ، فکار عالیه ومنوره‌سنه معکس بیلدیکی بالجمله مخلداتی اویله برعزم ومتانتله ایلری سوزیبوزلرکه بونده جود واجب‌الموجود ، وحدانیت الهیه ، ازلیت وابدیت الهیه مبحثلرینی بالطبع منقولاته استناد ایتمیه‌رك ك مشکل ریاضیه معادله‌لری حل ایدرجه‌سنه حل وفصل ایدییورلر .

شوحقیقت بویله‌جه آکلاشیلدقدن صکره شیمدی سزه طبیعیوندن برآدم ! بوکون شرق وغربه بتون جهانه ایلك دفعه اولمق اوزره کندیمی تقدیم ایدیورم . بن ، طبیعیوندنم ، ومفرط بر موحدم . فرط برموحدم ، چونکه طبیعیوندنم . طبیعیاتك نه ایچون بوقدر طرفداری‌یم ؟ اوکا نه ایچون بوقدر ربوطم ؟ سببنی آکلاته‌یم : چونکه اونسز علم ابدان یوقدر . وشوراسی‌ده اونودلمسون‌که علم ابدان ـ خصوص شوصوك عصرلرده ـ نسعنی ، قوهٔ نامیه‌سنی وفیضنی تمامیله طبیعیاتدن آلمشدر . علم ابدان ونسز بر لفظ بی‌معنادر . فنوندن مجاز (بوراده فنون لفظی ایله فنون طبیعیه قصد اولنور) ولمدقجه طبابتك ایلك مرحله‌سنی تشکیل ایدن علم تشریحه وفیزیولوجیایه یعنی وظائف الاعضا علمنه طوغری برآدیم آتمه‌نك امکانی یوقدر . حالبوکه بوایکی علم ، علم ابدانك تملی . رکن اصلیسنی تشکیل یتدیکی اربابنه خفی دکلدر ؛ وبونلرسز علم ابدانك وجودینی تصوره امکان یوقدر . شوحالده طبیعیات ه‌در ؟ بوپك بسیط وهرکسك ، هر مکتب مدرسه کورمشك مجهولی اولمدیغندن بوراده ذکری یله زائد کوزیلور . مع‌مافیه مختصراً عرض ایده‌یم : ریاضیات واونك اقسامندن هندسه ، جغرافیه قوزموغرافیادن طوته‌لم‌ده جراثقال ، ماکنه فنی ، حکمت طبیعیه ، مبحث حادثات جویه ، کیمیا ، طبقات‌الارض ، مبحث‌المعادن ، علم حیوانات ، علم نباتات و مبحث‌البشر هپ طبیعیاته داخلدر . اکر ونلره برآز تشریح وبرآزده فیزیولوجینا علاوه اولنورسه ایشته علوم طبیعیه اکمال واتمام ایدلمش ولور .

شیمدی بداهةً کوروليوزکه‌علم ابدانك علم ادیانه تقدمنی تصدیق وتوصیه بیوزان او دهای یرالعقول ، ضمناً طبیعیاته انتسابك لزومنی ، چونکه اونسزعلم ابدانك وجود بوله‌میه‌جغنی‌قبول بیوزمش ولیورلرده بیك اوچ یوز یوقدر سنه اول یعنی دنیا هنوز جهالت بلوطلرینه بورونمش اولدیغی برزمانده عرفت اشیا حقنده بودرجه وقوف واحاطه آنجق وجود بهبودی بشریت ایچون شرف محض اولان ر پیغمبر دهائت سماتك مخصوصات ممتازه‌لری جمله‌سندن اوله‌بیلیر .

شیمدی دینه‌جك‌که : « پك ایی اما بونلر بزم مکتب پروغراملرمزده موجوددر » . اوت ، وکا هیچ شبهه یوق . آنجق بیلنملیدرکه درسلرك پروغرامده مندرج اولمسی بشقه ، اونلره لایق ولدیغی قیمت واهمیتی ویرمك ینه بشقه‌دز . اونلر ، نظریات ساحه‌سنی کچه‌مدکجه یعنی عملیات ایله تحکیم یدلمدکجه پروغراملرده وجودی ایله عدم وجودی مساوی صاییلیر .

بکا اویله کلیورکه بزده معارف نظارت جلیله‌سنك مملکته اتحاف ایده‌جکی هدیه‌لرك اك بیوکی

واك مهم ومفيدى ، مكتبلريمزده طبيعيات ساحه‌سنك ـ آلمانيا وامثالى مملكتلره توفيقاً ـ امكانك مساعد اولديغى مرتبه‌ده توسيعنى تشويق و اغرا ايتمك اوله‌جقدر .

*
* *

فى‌الواقع شرقلى ـ عموميت اعتباريله ـ علوم طبيعيه‌يه پك او قدر رغبتكار دكلدر . بو حادثه‌ده بعض عوامل طبيعيه‌نك تأثيرى كورلديكنه وبو عواملدن باشده اقليمك تأثيرى كوستريله‌بيله‌جكنه قائلم . اويله يا . آلابيلديكنه صاف وهموار برسماى لاجوردى ؛ ليالى هيچ بر اقليم ايله مقايسه اولنه‌ميه‌جق درجه‌ده شهابلريله ، كهكشانلريله مكوكب ومضى ؛ زمردين واحه‌لرى ، براق وزمزمه‌دار جويبارلرى ، ارتفاعات وانحطاطات ارضيه‌سى ، موزون كوهسارلرى وبونلرك على‌العاده سكانى اولان مختلف‌الاجناس قوشلرك هواده ، زمينده پرنده‌لرى وترنملرى اوكنده وجد واستغراق ايچنده مست ومتحير شرقلى ، شعر وخياله بالطبع انهماكدن كنديني قورتاراماموش وبوسببلرله علوم مثبته‌دن دها آز متذوق وبالعكس علوم مجرده‌يه دها زياده رغبتكار ومتمايل اولمشدر كه ايشته محيطه انطباق دستورلاتغيرينه اك بارز مثاللردن برينى‌ده بو تشكيل ايدر .

ايكنجيسى : عنعنات وجدانيتك [*] تأثيرى‌دركه هرعصرده وهرجمعيتده آثارينى اظهار واحساس ايتمكدن بر آن خالى قالمامشدر . شيمدى بونلره برآزده قرناً بعدقرن انتقال ايدن ، برسورى خرافات وافسانى نقلياتك تأثيرى علاوه ايديله‌جك اولورسه شرقلينك ـ عموميتله ـ علوم طبيعيه‌يه پك او قدر يناشمديغنك و برم اقليملرده يشايان انسانلر آره‌سنده طبيعياتك بودرجه اهمال ايدلديكنك عوامل واسبابى كنديلكندن تعين وتوضح ايدر .

شاعر دهاء تمدن عبدالحق حامد بك افندى حضرتلرينك وقتيله بومباى شهبندرلكنده بولندقلرى صره‌لرده « شرقه سلام » عنوانلى منظومهٔ غرالرنده :

« چمندر ، بحردر ، كوهساردر ، صبح زبيعى‌در
بويرلرده طوغان برشاعر اولمق پك طبيعى‌در »

مصرعلريله بوكون ايلرى سورديكم شو نظرياتك صحت و اصابتنى دها اووقتلر كورمش وقبول بيورمش اولدقلرينه دلالت ايدر .

*
* *

حالبوكه بوكون آوروپاده مثلثه تصادف ايدلمديكنى اوزرندن كچدكدن صوكره اوكرنديكم « چرنا وودا » ؛ يعنى كوستنجه ايله بكرش آره‌سنده طونه اوزرنده قورولمش اولان وحرب حاضر دولاپيسيله اسمى صيقجه طويولان او مشهور كوپرى ؛ ما كنه فننك كرچكدن براتموذج باكمالى اولان او صنع بشر ، حكمت طبيعيه‌نك تضييق وموازنهٔ مياه قانونلريله جر اثقالك مركز ثقلت دستورلرى سايه‌سنده او تاريخى نهرك اوزرينه قورولوويرمش فنك برشاه اثرى‌در .

سينهٔ ارضدن الماس ، آلتون وكموش معدنلريله بوكون اونلردن دها مهم ومفيد اولديغى ينه حرب حاضر دولاپيسيله پك ايى آكلاشيلان معدن كمورى ، علم نباتات ، مبحث‌المعادن وطبقات‌الارض

---

[*] جدانيت كلمه‌سى ، (آتاويزم) ك مقابلى اوله‌رق لسانمزه محترم مسلكداشم فيلوزوف دوقتور رضا توفيق بك افندى طرفندن اهدا بيورلمشدو . (محرر)

علملریله علم هندسه‌نك مظاهرت متقابله‌سی سایه‌سنده کشف ایدیله‌رك بشرك پیشکاه استفاده‌سنه قونمش بر دفینهٔ لایفنی‌در .

شیمدی قوهٔ محرکه‌سیله ترامواى ، تلفون ، تلغراف ، تلسز تلغراف وروتنکن ماکنه‌لرنی‌وده نیجه نیجه آلات متحرکه‌یی حرکته ، شوراده قوهٔ حروریه‌سیله مساکن ودوائری تسخینه ، اوته‌ده قوهٔ ضیائیه‌سیله عالمی تنویره خادم اولان قوهٔ الکتریقیه ، حکمت طبیعیه‌دن اقتباس اولنان قانونلرك ابداعات فکرت فرماسی‌در .

بخارك ، یاغمورك ، قارك و بلوطلرك طرز حدوثنی اوکره‌تن مبحث علائم جو اولدیغی کبی کوك کورلتیلرینك ، شمشکلرك ویلدیرملرك صورت تکونی‌ده بزه تعلیم ایدن ینه اومبحث وفیرالفوائددر.

بزی خلقت عالمك وآفرینش بنی آدمك واونلرله برلکده سلسلهٔ نباتات و حیواناتك ، خلاصه موازنهٔ اجرامك وتعاقب دهور وازمانك اسرار استقرارودوامنه وبرکانلرك وزلزله‌لرك حدوث وتکوننه مطلع قیلان هپ طبقات الارض دنیلان او علم بدیع طبیعت وجاذبهٔ عمومیه قوانین ازلیه‌سیدر .

یریوزنده رنکلی قماش ومنسوجات و اشیای ملونه نامنه هرنه وارسه کوزللکلریله کوزلریمزی قماشدیران اودلفریب رنکلرك جمله‌سنی وجوده کتیره‌ن علم ، علم کیمیا اولدیغی کبی - معدنی ویا نباتی - ساحهٔ تداویده استعمال اولنان کافهٔ ادویه‌نك وجود بولمسنه یکانه واسطه ینه اوعلم نفیس الاثاردر.

ایشته طبیعیات ، بویله‌جه بونلری یکان یکان بشرك دماغنه حك ونقش ایتمك صورتیله ملکات عالیهٔ عقلیه‌نك نزاهت ووسعت وانجلاسنه ، یعنی انسانك فکراً وادراکاً تنور واعتلاسنه ، و - دها عمومی برتعبیرله - افکار حره‌نك ، یعنی سربست دوشونمه‌نك تنمی وتظاهرینه خدمت ایتدیکی کبی ؛ طبیعیون‌ده قدرت فاطره‌نك بو عظمت وشهامتنه واولولغنه قارشی مبهوت وحیران ومستغرق وهراسان قوصرهٔ صدریه‌سندن قوپان درین برشهیق ولی ایدن مدید برندا ایله بومعالینك خالق مطلق وناظم ازلیسنه خطاب ایلر : الله

کانون ثانی ۳۳۳

قیمت الوان

رنك دیوبده کچیوریرز ، ارباب فن‌ده بزه یقین براهمال ایله « الوان : ضیانك تحلل وانعکاسندن عبارت برکیفیتدر » دیمکله اکتفا ایدرلر . حالبوکه رنك ایله حسن ، رنك ایله حیات ، رنك ایله عشق وطبیعت آره‌سنده نه صمیمی رابطه‌لر واردر !

الوانك قیمتنی آکلاتمق ایچین اونك زوالیله صولاجق مائی دکزلری ، سمالری ، یشیل وادیلری قاریشدیرمیاجغم ، فقط یالکز سزه صورارم : حیاتی زورله سودیرن کوزل کوزلری ، رنکسز تخیله نفسکزده حس ایده‌بیلیورمیسکز ؟ سیاه ، کبودی ، الا ... کبی مستثنا ، جاذب کلمه‌لرك افونه‌مجلهٔ عشقك تحملی وارمیدر ؟

کمور توزلری ، دمیر کورولتولری آره‌سندن اختلاس ایدیلن زمانلرده ، ترلی آلنلری دیکلندیرن بوالهی تسلیلردن واز کچیله‌بیلورمی ؟

لونك حیاته مربوطیتی ، حسنه اولان علاقه‌سندن‌ده قوتلیدر. اونك وداع ایده‌جکی وادیلرده ،

زمانلرده طبیعتك نسغ حیاتی قورور ، ژاپونك قریزانتملرندن ، هندك، چینك هنوز اسارت تصنیفه رمه‌مش بیك دورلو وحشی چیچکلرندن نشان قالماز ، هرجائی یاپراقلرنده ، کلبك قنادلرنده یاشایان بونلرجه طفیلات مذهبه ایله اطرافه نشر حیات ایدن طبیعتك روح عشق بیله سونر !

اوت، بوروح عشق، یوز بیکلرجه سنه‌لردنبری ارضك انقلابات مدهشه‌سیله بوغوشان ، وولقا ینه ، طوفانلرینه غلبه ایدوب هریانمش طاشك آلتندن یکی برجرثومهٔ حیات فشقیرتمقده عنادایله‌ین، سحار قدرت بیله رنکسز یاشایاماز ، رنك عشقك مشیمه‌سی ، عشق ، کائناتك روحیدر ؛ تخم اتی فضانك بی پایان درینلکلرندن اوروح کتیرر ؛ طبیعتی حیاته ، حسی عشقه هپ او خولیادار لغه‌لر مزج ایلر .

هله الوانك عالم حسیاتده‌کی قدرتنه حرمت ایتمه‌مك قابل دکلدر . بعضاً سیاه کیرپیکلرك نجیب بینلی کولکه‌لری نه روحی فورانلری کیزلر ، نجه جاذب نفسی امواجه مرسای سکون اولور ؛ اصل ناصیه‌لرده اوچوشان رنك عفت آز برقدرتمیدر ؟ عجبا هانکی قوت پاك عصمتلری پایمال قدن بونك قدر ضررسز وقایه ایده‌بیلمشدر ؟

روحك بویله معصوم ووقور تظاهراتی قارشوسنده اکیلمه‌یه‌جك باش بولنورمی ؟

دماغك اك یوکسك ملکاتی ، روحك اك عالی تعلقاتی‌ده رنکدن مستغنی قالاماز ؛ بعضاً برفورچه به‌سی بر بز پارچه‌سنی قوجه برملتك ممثل حماستی حالنه قویمیورمی؟ آل بایراغمزك وقورقیوریملری سنده قوجه برتاریخ شان وشوکت مندمج دکلیدر ؟

***

الوانك اوصاف عمومیه‌سندن بحث ایتدك؛ برآزده جملهٔ حسیه‌مز اوزرنده اجرا ایلدیکی تأثیراتی ق ایدنلری دیکله‌یه‌لم ، وکوله‌لم ، آنلرك قولنجه : مائی - سمالر ، آلهه‌لر رنکیدر ؛ اساطیرك د مبهمیتندن چیقوب درجه درجه توضح ایدن ماضئ ارضی تدقیق ایدرسه‌کز بکارتك هرزمان رنکله رمز ایدلدیکنی کوریرسکز. ایولك ، کوزللك کبی معصومیتله علاقه‌سی اولان صفتلر تلمیح ك ایستندکجه پریلرك بومینافام امواجنه مراجعت ایدیلیور .

مائی رنکی ترجیح ایدن ارککلر ملایم طبیعتلی ، حساس، جاذبه‌لی، قادینلرده کبودی طینتدرلر؛ انی عائله رئیسه‌لری ؛ اك شفیق والده‌لر ، بو پریلر رنکی منتونلری میاننده ظهور ایدر .

علم نجومه کوره مائی رنکه تمایل (زحل)ه منسوبیت علامتی ایمش. بوسیاره‌نك تحت‌حکمنده ان قادینلر رحیم ، شفیق اولدقلری کبی هم جنسنه ایولك ایتمکله متصفدرلر . (زحل)ه منسوب کار ایسه خیاللری قوتلی ، صنایع نفیسه‌یه مستعددرلر ، بویوك رسامل ، هیکلتراشلر بونلردن رر .

قرمزی — کبر وتحکمك رمز لونیسیدر؛ اساطیرده (آل) اك بیوك آلهه اولان (ژوپیتر)ه ه ایدیلن رنك ایدی ، تمثال قدرت اولان بورنکی ، ارض ؛ سمادن آلوب ، آتش؛ قان کبی بهار محصولاتنه ویرمش ، انسانلرده حکمدارلرینك ، حاکملرینك خلقتلرینی بو رنکه بویامش ، هرقوم اسارت زنجیرلرینی قیران کتیبهٔ حمیتی اوکنه بورنکده بایراقلر آچمشدر !

قرمزی رنکی سونلر راحت ومسکنتدن متنفر، حریص جاه کیمسه‌لردر، بونلر قابلیت‌مشاهده‌لری زم ، حکم وقرارلری سریع ، نفس وعزملرینه اعتمادکار اولدقلرندن ، تشبث ایتدکلری امورك کافه‌سنده موفق اولورلر ، سعی خصوصنده تعقیب ایتدکلری اصول ، تفرعات اوزرنده زیاده

دورمیوب ، نتیجه‌یه دائما کسدیرمه یولدن یورومکدر. بوخلقتده آدملرك روحلرنده‌کی استعداد حاکمیت، اوفاق بر تأثیرله هرزمان میال غلیان وفوراندر .

عائله یوردلرنده معتدل بر آهنك حیات حاصل ایده‌بیلمك ایچین قرمزی ضیئتلی ارککلر هرحالده مائی مزاجلی قادینلرله تأهل ایتمه‌لیدر !

تورنجی — بو رنکی ترجیح ایدن قادینلرده عائله تشکیلاتنه غایت مساعددرلر ، خانه‌لرك اك اوفق احتیاجی کوزلرندن قاچماز ، دائما نافع نفیسه ترجیح ایدرلر !

زوجلرینه صداقتلرینه‌ده دیه‌جك یوقدر واساساً جدیته میال اولدقلری حالده صدمات روزکاره قارشو مقاومتلری پك آزدر ، حزن والمه پك چابوق مغلوب اولورلر .

بورنکك تأثیرنده بولنان ارککلر ایسه حزن وسکونه میال، ایی ناصح اولدقلری قدر فنا عاملدرلر، دماغلرنده هرنوع تشبثاتك رشیملرینه تصادف ایده‌بیلورسکز ، فقط بونلرك هیچ برینك انتاش ایتدیکنی کورن یوقدر . هرشیئ لزومندن زیاده دوشونمك ، کیچ باشلایوب کیچ واصل اولمق معتادلریدر، اختراع وایجاده قارشی متخلق اولدقلری استعدادلرنده اصلا شبهه‌یه محل یوق ایسه بوقابلیتلرندن مادةً استفاده ایده‌مدکلرینه‌ده ایمان ایتمه‌لیدر.

آلتونی صاری — بورنکه مفتون قادینلر استقلال حرکاته میال ، عناد واستهزایه منهمکدرلر، عاشق مزاج اولدقلری حالده بوضعفلرینی ادب وانتظام حرکتلریله ستر ایدرلر .

بورنکك مجلوبی ارککلر ایسه دنیانك اك ایی، خلوق آدملریدر، افعاللرنده نجابت ، اطوارلرنده شان واصالت مندمجدر ، کندیلری بختیار اولدقلری کبی محیطلرینه‌ده هوای سعادت نشر ایدییورلر ، یالکز جبهه‌لرنده لمعان ایدن شان ومهابته رغماً عزم واراده‌لرنده قدرت یوقدر .

نار چیچکی آل — بورنکك ساحهٔ تسخیرنده بولنان قادینلر غایت فعال ومتحرکدرلر، کورولتو ومناقشه‌یی پك سورلر ، قلبلرنده کوتولك اولمدیغی کبی حدتلری‌ده چابوق کچر ، اولادلرینی جدی بر تربیه ایله بویودرلر. خانه‌لرنده حضور وآسایش پك سیرك کوریلن نعمتلردندر.

آلهٔ حرب اولان (عطارد)ك تحت حکمنده بولنان بوقادینلر کندیلرینه حلم وسکونه میال مائی ارککلری انتخاب ایتمه‌لیدر ، بو رنکه منسوب ارککلر غایت دموی ، قبا ، سسلری سرت ، طورلری جدی آدملردر .

یشیل — بو رنکی انتخاب ایدن قادینلر غرابته میال اولدقلری کبی فکر وخیاللرنده انتظامدن اثر یوقدر . طبیعتلرندن شکایت ایتمه‌مك ممکن دکلدر ، تجسسه ، تجاوزه وبالخصوص دیدی قودی‌یه غایت مجلوبدرلر. فقط اللرنده غایت مهارت واردر ، نقش ایشلرنده پك موفق اولورلر. بو رنکه متمایل ارککلره کلنجه سوزلرینه اعتماد غیرجائز، مناقشه ومشاتمه‌یی سور ، خفیف مشرب ، قصقانج آدملردر . چالیشقان وپاره‌یه مفتون ایسه‌لرده فکر تعقیبدن محرومدرلر . (مریخ) ك تحت تسخیرنده اولان بو آدملر ، ترجیحاً تجارتله توغل ایدرلر. تیتیز وعصبی مزاجدرلر .

مور ومنکشه — بو رنکی سونلر وهم وخیاله مغلوب ، خوارقه مسحور ، تنبل قادینلردر . اکل وشربه ابتلالری وآج کوزلیلکلری معروفدر، مدح ومداهنه‌یه پك چابوق قاپیلورلر، فقط ادبیات وصنایع نفیسه‌نك اك قدرشناس پرستشکاریدرلر .

بونلرك ازكسكلری اهمالجی، تنبل‌درلر. عزم‌وفطانتله كوریلن ایشلره‌قارشو غایت لاقیداولدقلرندن آنجق خدمتكارلق كبی خصوصات عادیه ایله تأمین معیشت ایدرلر.

★★★

رنكلرك بونوع تأثیراتنه علمك بر اكلنجه‌سی نظریله باقیلور، بونكله برابر رنكلرك روحمزه، حساسیتمزه، قابلیتمزه، اوزرنده‌كی تأثیراتی‌ده تماماً انكار ایدیله‌مز. حیاته رنكلی بررؤیا دینیلرهیچ‌ده آلدانمامشلردر. بوآللر، سنجابیلر، مورلر، صاریلر، قرمزیلر .... برلشور، طوپلانور، ضیا اولور، ضیا كائناته نشوه، صحت، قوت، صاچار، انساج عضویه آره‌سنه كیرر، چیچك، میوه، قوش .... یعنی حیات اولور.

ینه او ضیا؛ صباحلرك، اقشاملرك ملیارلرجه حبیبات منشورلرندن مركب بلوطلردن‌كچر، تكرار آیریلور، پارچه‌لنور، آچیقلی قویولی، پنبه، ترشه، مائی، سنجابی بیكلرجه حزمه‌لره داغیلور، فجر، شفق و مهتاب اولور. فجر، شفق، مهتاب، حیات برلشور، ادراك اولور؛ ادراك كمال بولور، عرفان‌اولور؛ او عرفان‌ده بوتون وارلق كبی یانار بیتر، تباه اولور؛ فقط بزم ایچین سونن، بیتن او وارلق محو اولماز. انشعاع ایدر، یكی‌وارلقلر میدانه كتیرمك اوزره عمان ابدیته دونركیدر.

والحاصل وجود، عدم، خیال، حقیقت .... ادراك ایده‌بیلدیكمز وارلقلر هپ، هپ قوتدن ماده‌یه، ینه ماده‌دن قوته دوغری ازلدنبری دوام ایدن بوتموج وتحولك صفحات متوسطه‌سندن عبارتدر.

عبدالفیاض توفیق

تاریخ حرب وسیاست

[۱۷ — ۲۲ كانون ثانی ۱۹۱۸]

مذاكرات صلحیه — روسیه احوالی — فرانسه‌ده — امروز محاربهٔ بحریه‌سی

(برست - لیتووسق) صلح مذاكراتی دوام ایدیور. فقط اصل مذاكراته كیریشمزدن اول حلی ایجاب‌ایدن‌برطاقم «مسائل متفرقه» طرفینی اشغال ایله‌یور. بومسائل‌ده الیوم آلمان وآوستریالیلر طرفندن تحت اشغالده بولنان واهالیسی روسیه‌دن افتراق واستقلال املری اظهار ایله‌مش بولنان اراضینك روس‌مرخصلرنجه تخلیه‌سی طلب‌ایدلمه‌سی، آلمان وآوستریا مرخصلرنجه‌ده؛ عدم‌تخلیه خصوصنده اصرار اولونماسی‌در. بومسئله‌لرده‌روسلرك آرتق تعندلرندن واز كچدكلری كورولیور؛ كذلك اوقراینا هیئت مرخصه‌سی‌ده روسلرجه تصدیق وقبول ایدلمشدر. آرتق دوغریدن دوغری‌یه مذاكرات صلحیه‌یه كیریشیله‌جكدر.

✤ شوقدركه (اوقراینا) هیئت‌مرخصه‌سی‌ایله اجرا ایدیلن‌مذاكرات‌صلحیه‌پك موجب ممنونیتدر. بومذاكرات نتیجه‌یه تقرب ایتمشدر. دول مركزیه هیئات مرخصه‌سی ایله اوقراینا هیئت مرخصه‌سی آره‌سنده شیمدی‌یه قدر جریان ایدن مذاكرات نتیجه‌سنده عقد اولونه‌جق مصالحه نامه‌نك اساساتی حقنده اتحاد حاصل اولمشدر. بواساساته نظراً حال‌حربك نهایت بولمش‌اولدیغی‌اعلان‌ایدیله‌جك وطرفینك

ری ایله حال صلح ومخادنتده یاشایه‌جقلری حقنده‌کی قرارتأیید اولونه‌جقدر . جبهه‌ده یکدیکری
سنده بولونان عساکر عقد صلحی متعاقب کری آلنه‌جقلردر . مذاکراته اشتراك ایدنلرك جمله‌سی
منتظم معاملات اقتصادیه وحقوقیه‌یه کیریشلمه‌سی ایچون لازم کلن تدابیرك اتخاذی خصوصنده
اتمشلردر . دیپلوماسی وقونسلوسلق مناسباتی دخی ممکن مرتبه سریعاً تأسیس اولونه‌جقدر .
مصالحه‌نامه‌نك مهم خطوط اساسیه‌سنك تعیین ایدلمش اولمه‌سی ، هیئات مرخصه ایچون ، مملکتلرنده‌کی
مسئولیت مأمورین ایله تماس ایتمك مجبوریتنی حصوله کتیرمشدر . مرخصلرك برقسمی ، مذاکراتك
جریانی حقنده مأمورین عائده‌سنه بالذات معلومات ویرمکه وقرارلاشدیریلمش اولان اساساته موافقتلرینی
ساله لزوم کورمشلردر . بومناسبتله تحدث ایده‌جك فاصلهٔ مذاکراتك ممکن مرتبه قیصه دوام
خصوصنده هیئات مرخصه آره‌سنده اتحاد حصوله کلمشدر . مرخصلر درحال (برەست ـ لیتووسق)ه
ایتمکه وکندیلرینه اعطا اولونان صلاحیت دائره‌سنده مصالحه‌نامه‌یی عقد وامضا ایله‌مکه قرار
لردر . بوصورتله شوجهان حربنه نهایت ویره‌جك ایلك صلح معاهده‌نامه‌سینی پك یاقینده سلاملامغه
اولاجغز دیمکدر .

✽ مذاکرات صلحیه دوام ایدرکن ، روسیه‌ده درلو حادثات جریان ایدییور . روس خارجیه
ری مجلس مؤسسانك کشادی مناسبتیله ، (برەست ـ لیتووسق) دن پترسبورغه عودت ایتدی .
جلس مؤسسان ، برکونلك برموجودیتدن صوکره آتشله وقاتلی قاپادلدی . (بولشه‌ویك) لر صلح
سنده تعقب ایتدکاری خط حرکتی مجلسك تقدیر ایتمك ایسته‌مه‌دیکنی کورونجه اولجه‌ده مقرر اولدیغی
ـ مجلسی فسخ وتعطیل ایتمشلردر . بو ، روسیه احوالنی یکیدن آلت اوست ایتمشدر .
دیکر طرفدن تورکستانده طوپلانان مسلمان قوتغره‌سی تورکستانك مستقل برجمهوریت اولماسنه
ویرمشدر . دیمك که (فنلاندیا) و (اوقراینا) دن صوکره برده تورکستان جمهوریتی تشکل
ر .

✽ بری طرفدن فرانسه‌ده‌ده پك قریب وقایع جریان ایدییور . (قایو) نهایت تحت توقیفه
ی . فقط بومسئله اطرافنده اودرجه کورولتی جریان ایدییورکه ، (دره‌یفوس) مسئله‌سی بونك
کولکه‌ده قاله‌جق کبی کورونیور . فرانسه اختلاله دوغری قوشارق کیدییور . اختلال شراره‌سی
مبعوثاندن وحکومتدن سوقاغه فیرلایه‌جقدر .

***

احوال حربیه‌یه کلنجه : هرطرفده سکون واردر . یالکز سینا جبهه‌مزده فعالیت کورولیور .
برده آیك ۲۰ سنده یاووز ومدللی سفائن حربیه‌سیله طورپیدولریمز بوغازدن چیقه‌رق ایمروز
نه هجوم ایتمشلر ، اوراده‌کی دشمن مؤسساتیله استاسیونلرینی کمال موفقیتله بومباردمان واحراق
یدن وایکی دشمن مونیطوریله بردشمن نقلیه سفینه‌سنی غرق ایتدن صوکره عودت ایله‌مشلردر .
رانه وشانلی تعرضده ، عودت اثناسنده دشمنك طورپیل تارلاسنه دوشن مدللی قرووازوری
اولمش ، مرتباتی انکلیز طورپیدو مخربلری طرفدن طوپلانمشدر . دونانمانك دیکر اقسامی
له چاناق قلعه‌یه عودت ایتمشلردر .
انکلیزلر تبلیغ رسمیلرنده بوجسورانه وپارلاق تعرضی اعتراف ایله‌مشلردر .

مدیر : کریدی احمد ساقی]   (آتی) مطبعه‌سی

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲   ۲۰ ربیع الاخر ۱۳۳۶   جمعه‌ایرتسی ۲ شباط ۱۹۱۸   نومرو ۲۲ — ۵۳

اجمال افکار

فاضل محترم علی امیری افندینك عرفان ... حقنده اوته‌دنبری صرف ایتمکده اولدقلری کنجینهٔ همت بتون محافل فکریامزجه معلوم اولدیغندن بو بابده سوز سویلمکی زائد کورورز . مشارالیهك برعشق حقیقی ایله نوادر ملیه ومفاخر فکریه‌مزدن بوکره ساحهٔ تتبعاته وضع ایتدیرمکه موفق اولدقلری برااثر کزیندن ، « کتاب دده قورقود »دن بحث ایتمك ، شو حرب عالم شمولده بیله علم وعرفان ایچون وطن عثمانیده شایان افتخار برفعالیت موجود اولدیغنی یار واغیار نظرنده اثبات دیمك اوله‌جغندن ، برقاچ سطرله اثر حقنده بعض مطالعات سردینی وظیفه‌دن عد ایدرز .

« قورقود دده » صدر اسلامك ترك رجال مشهوره‌سندندر . ترك ملیتنه عائد مشارالیه طرفندن غایت سلیس ونزیه برلسان ایله یازلمش بعض حکایاتی حاوی اولان براثرك برلین کتبخانهٔ ایمپراطوریسنده بولندیغنی وقتیله علی امیری افندی استادمز طرفندن معارف ناظر سابقی شکری بك افندی‌یه خبر ویرلمسی اوزرینه درحال برلینه مراجعت اولنمش وصورتی فطوغراف ایله استنساخ ایدیله‌رك بورایه جلب اولنمش ، بوکره‌ده معارف نظارت جلیله‌سنجه کتاب شکلنده باصدیرلمشدر .

اثری تدقیق ایتدك ، حقیقت حالده ملیتنه مربوط اولان هرفرد ، بونزیه کتابك سلاستیله افتخار ایده‌بیلیر . لسانمزك ساده‌لکنی انکار وترکجه‌ده افکارك آچیقجه افاده‌سی عدیم الامکان اولدیغنی ادعا ایدنلره قارشو بو نفیس اثرك برقاچ صحیفه‌سی مسکت برجوابدر . طبقات منوره‌مز ایچون برخزینه اولان بو اثرك کوشهٔ نسیاندن قورتارلمسی خصوصنده مکرم استادمز علی امیری افندینك واقع اولان همتلرینه نه‌قدر متشکر ایسه‌ك ، بوبابده فدا کارلقلر اختیار بیوران معارف نظارتنه‌ده اودرجه ممنتدارز .

ا . س

[فاضل محترم علی امیری افندی استادمز طرفندن اهدا بیورلمشدر:]

دیوانه حضرت فاتحده :

بر غزل عاشقانه وشاهانه

بر شاهه قول اولدمکه جهان آکه کدادر
برماهه طوتلدمکه یوزی شمس ضحی‌در

سودو کمیسه سنی کناهم بهی آفت
اولدورمه بنی جورله کم عشق بلادر

باش اوزره یر ایتسم یریدر شعلهٔ آهه
هجران شبی یار ایشکنه راهنمادر

عیده یوزك وقدره صاچك اوله‌لی تشبیه
قدر ایله بکا عید همین صبح ومسادر

آهم فلکه ایردی یاشم طوتدی جهانی
حالومه بنم شاهد اولان ارض وسمادر

عونی [۱] دله ظلم ایلدم اول دلبری سودم
جور ایله جفا باکه جزا اولسه سزادر

بر دلبره دوشوردی بنی کردش دوران
کیم ماه وکونش یوزی ضیاسنده سهادر

---

[۱] مخلص شاهانه‌لری (عونی) در .

كرچك نه كوزلمشسك !..

كرچك نه كوزلمشسك او حزنكله ، خانم ، سن ..
انظاركك احساس تحستيني بيلسه‌ك ..
بيلمم نصل افهام ايده‌م ؟.. قلب وخياله
مهتاب آقيور صاندم أّلا ديده‌لركدن .

تدريج ايله هر كرشه بوروندكجه ظلاله ،
دوندك كوزمله ، آلهۀ راز لياله ..
اسرار ايله مشحونم او كوندن برى حساً ،
مجذوبم او كوندن برى بر فكر محاله .

اى چهرۀ جاذب ، بنى ترك ايت ، بكا كولمه ؛
يوق طاقتم آرتق يكى بر عشق عظيمه ..
سينه‌مده‌كى قلب اون سنه اولكى دكلدر .
بر نائرۀ عشق وتحسس نظركله ،
قلبمده قوپان زلزله هيچ ديكمدى حالا ..
بر تهلكه‌سك حس ايچين ، اى حسن مفكر .

تشرين ثانى ١٣٣٣

فائزه عالى

ايران ادبياتنك ادبياتمزه تأثيرى

— مابعد —

حافظك كى :

يوسف كمكشته باز آيد بكنعان غم مخور
كلبۀ احزان شود روزى كلستان غم مخور
اى دل غمديده حالت به‌شود دل بدمكن
وين سر شوريده باز آيد بسامان غم مخور

كر بهار عمر باشد باز بر تخت چمن
چتر كل بر سر كشى اى مرغ شبخوان غم مخور

هان مشو نومید چون واقف نهٔ از سر غیب
باشد اندر پرده بازیهای پنهان غم مخور

دور گردون گر دو روزی بر مرادما نگشت
دائماً یکسان نباشد حال دوران غم مخور

در بیابان گر ز شوق کعبه خواهی زد قدم
سرزنشها گر کند خار مغیلان غم مخور

ای دل ار سیل فنا بنیاد هستی بر کند
چون ترا نوحست کشتیبان ز طوفان غم مخور

گرچه منزل بس خطرناکست و مقصد ناپدید
هیچ راهی نیست کانرا نیست پایان غم مخور

حال مادر فرقت جانان و ابرام رقیب
جمله میداند خدای حال گردان غم مخور

حافظا در کنج فقر و خلوت شبهای تار
تا بود وردت دعا و درس قرآن غم مخور

ابراهیم بکك غزلی :

هجرك وصال اولور ینه پایانی غم یمه
هر دردك ایریشیر ینه درمانی غم یمه

آغلامه‌نك صوك اوجونی گولمك ایدن حکیم
دشوار ایله بیله قودی آسانی غم یمه

هر لحظه برقراره دگل بو جهان ایشی
چرخك مخالف اولسه‌ده سیرانی غم یمه

یعقوب اگرچه فرقت ایله یاقدی یغرینی
آخرده بولدی یوسف کنعانی غم یمه

اخوانی گرچه یوسنی چاهه براقدیلر
تقدیر ، مصرك ایلدی سلطانی غم یمه
گوکلك أوین بلا ایله گر یقدی حق ایسه
معمور قیلدی کنج ایله ویرانی غم یمه

ابراهیم اوینا جانکی معشوق یولنه
وصلن عوض ویرر سکا جانانی غم یمه

حافظ شیرازی ، رحمت حقه ۷۹٤ سنه‌سنده انتقال ایتدی . ذاتی کورمسه‌یله ابرهیم بك زمانی ادراك ایتمشدر . بوندن آکلاشیلیورکه حافظ هنوز برحیات ایکن دیار رومده طانمش ، سولمش ومقتدا ومقلد اتخاذ اولونمش ایدی .

اعتقادمجه ایلك‌شاعر متکاملمز ولی‌الدین زاده احمد پاشادر. اوندن اول ، بغدادلی ویا دیاربکرلی بولندیغی مختلف فیه اولان نسیمی وارسه‌ده، احمد پاشانك اسلوب بیانده‌کی انسجام بونده کورولمز. کمال بك برمکتوبنده دیرکه :

« ... فاتح زماننده، تذکره‌لرك روایتنه کوره، بخارادن علی شیرنوائینك برطاقم آثاری کلمش؛ احمد پاشا آکا تقلید ایتمش ؛ کویا او زماندن اعتباراً بزده شعر سویلمکه باشلامش . »

کمال بك بو روایتی تذکره‌لردن نقل ایتدیکنی سویلدیکی ایچون صحت وسخافتی حقنده کندیسنه مؤاخذه توجه ایتمز . فقط بونی تعقیب ایدن مطالعات ذاتیه‌سی محتاج تدقیق ومستلزم ترددر . دییورکه :

« حالبوکه کرك علیشیرك ، کرك پادشاهی اولان حسین بایقرانك ،

اشرقت من عکس شمس الکأس انوارالهدی
یار عکسین میده کوردی جامدن چیقدی صدا

ویا

خطنك تاری دوشوبدر لعل میکون اوستنه
ابلا کیم جان رشته‌سی برقطرۀ خون اوستنه

بیتلری قدر اولسون تغییر ایله قابل اصلاح اولەجق برشیٔ سویلیه‌مامشلر . »

[مابعدی وار]

سلیمان نظیف

تورکلرك منشأنه دائر

(داکلر)

اصلی (دایك) [یانك وکافك سکونیله] اولان (داك) ، (داق) ، (دایج) [یانك وجیمك سکونیله] و (دای) اسملری مشترك الاصل اوله‌رق عینی برتورك قومنی ارائه ایدرلر .

(ستر ابونه) ه نظراً (داکلر) . — (داکلر) ایله (جتلر) (تراك) نسلنه منسوب عینی برقوم وملت اولوب عینی برلسان ایله متکلمدرلر [جلد ۲ صحیفه ۲۹] .

(داك) نامى (جرمانيا) وطونه نهرينك منبعى طرفنده ساكن اولان و (جت) اسمى قاره دەكيز جهتنده بولونان اهالى‌يه مخصوصدر [جلد ٢ صحيفه ٢٨] .

(جتلر) ايله برابر (داكلر) دخى نهايت‌الامر روماليلره قارشى مدافعه‌دن عاجز قالمشلردر .

(لاروس) ك قاموسنه نظراً (داكلر) . — « (داك) نامى پك قديم بر تعبير اولوب كرك اوروپا وكرك آسياده (جت) اسمى ايله برلكده ياد اولنور . بوكلمه اوروپاده (داقوى) ، (داوى . داى) وآسياده (داى) ، (داكى) صورتلرنده دخى استعمال اولنمشدر . »

« (بەرەبيستەس) نام (داكيا) حكمدارى (دينيه‌پر) نهرينه قدر توسيع ممالك ايله‌دكدن صوكره (داكلر) قراللرى عليهنه عصيان ايله‌يوب مشاراليهى تلف ايتمشلردر . بونك اوزرينه اولكه بش حكومته آيريله‌رق بوصورتله ظهور ايدن داخلى نفاق يوزندن (داكلر) روماليلره قارشى ضعيف دوشمشلردر . »

« (ئەرودوت) (داكلر) ايله (جتلر) ى (تراكلر) ك الك مستقيم وجسورلرى عد ايدر . »

(دەزوبرى) ايله (باشوله) نلك قاموس اعلامنه نظراً (داكيا . — « بوقطعهٔ اراضى شمالاً (قارپات) طاغلرى ايله (دينيه‌ستر) نهرى ، غرباً (تايس) نهرى [طونه‌يه آقان (تيسزا) صويى] ، شرقاً قاره‌دەكيز وجنوباً (طونه) نهرى ايله محاط اولوب زمانمز ممالكى اولمق اوزره مجارستانك برقسمى ، (ترانسيلوانيا) ، (مولداويا) ، (اولاحيه) ، (بسارابيا) و (بوقووينا)دن متشكلدر . بوخطهٔ جسيمه روماليلردن اول غرباً اون بش قبيله‌يه منقسم اولان (داكلر) وشرقاً عين لسانه مالك وعين حكومته تابع اولان (جتلر) طرفندن مسكون ايدى . روما ايمپراطورلرندن (اوكوست) (داكلر) ك تجاوزاتى منع ايده‌بيلمش ، (دوميسييەن)آنلرى تابع قيلمغه قالقشه‌رق مغلوب اولمش ونهايت (تراژان) قبل الميلاد ١٠٥ سنه‌سنده (داكيا) يى بر روما ولايتى حالنه افراغ ايلەمشدر . »

لهجهٔ عثمانى‌ده (داغستان) كلمه‌سى . — لغت كتابلرمزله نقلاً عصردن عصره انتقال ايدن برچوق معلومات تاريخيه‌نك حائز اولديغى اهميتى شرح وايضاح ايله‌مكه لزوم يوقدر وبوكبى معلومات بزه برچوق حقايق مجهوله‌يى كشفه مدار اولور . ايشته بوقبيلدن اولمق اوزره لهجهٔ عثمانيه‌ده (داغستان) كلمه‌سنده معلومات آتيه محرردر :

« داغستان كلمه‌سى ايچون اوچ اشتقاق روايت اولنمشدر : اولاً (تاكستان) يعنى ايلغين اوزمانى ، ثانياً (داكستان) كه (داك) ياخود (دايچ) قومنك مسكنى ، ثالثاً مطلقا (طاغستان) . بومعنا بعيددر . » فى الحقيقه (داغستان) تعبير قديمى هريرده وهر لسانده اوته‌دن برى دال حرفيله يازلديغنه نظراً بواوچ شقدن هرحالده ايكنجيسى شايان قبول اوله‌بيلير .

بوراده اصل مهم اولان مسئله ايسه (داك) ايله (دايچ) علملرينك عينى بر قوم اسمى اولمسيدر . كرك بالاده وكرك زيرده ذكر اولونان (داى) علمى هرحالده مجرد اوله‌رق يالكز بر اصلدن عبارت بولونوب بواصلدن (ك) و (ج) لاحقه‌لرى واسطه‌سيله (دايك) و (دايچ) علملرينك تشكيلى لسان تركى قواعدى ايجابندندر و (دايك) كلمه‌سى بلاشك مرور زمان ايله لاجل الاختصار (داك) اولمشدر . آلمان قوميله لسانك اسمى اولان (دويچ) كلمه‌سيله (دايچ) تورك كلمه‌سنك دخى عينى بر تعبير اولديغنه هيچ شبهه يوقدر . اوروپا قطعه‌سنده ياشامش اولان (داكلر) ك بالاده كورلديكى اوزره (جرمانيا) طرفلرنده بولنمسى دخى بوحقيقتى تأييد ايدر .

(سترابونه) « نظراً (دایلر) . — بحرخزرك شرقنده ایلك تصادف اولونان (سکیتلر) . عمومیتله (دای) اسمیله تسمیه اولنوز [جلد ۲ صحیفه ۲۸ ، ٤٢٥] .
(دایلر) ك اك معروف ایل واویماقلری : (طوخازلی) ایله (ساقارولار) در [جلد۲ صحیفه۲۶ ٤] .
اوروپا قطعه‌سنده (جتلر) ایله (دایلر) برلكده یاد اولندیغی كبی آسیا قطعه‌سنده دخی (جتلر) ایله (دایلر) برلكده تذكار اولنوركه بوخصوص دخی (داك) ایله (دای) علملرینك عینی برنام اولدیغی یعنی (داك) كلمه‌سنك اصلی (دایك) اولدیغنی تأیید ایدر . مابعدی وار

متقاعد ارکان حربیه فریقی
انور

عثمانلیلرك أوروپاده‌كی مستملكاتی

عثمانلیلر ، دور فتوحاتلرنده ، أوروپاده باشلیجه ایكی قطعه‌یی أله كچیرمشلردی : (ا ب) قریم وج)واری ؛ ب) بالقان نیم جزیره‌سی ومشتملاتی . بوایكی مستملكه ، شمالده ، « آق كرمان » سنجاغی ایله التصاق پیدا ایتدیكی كبی ، أوروپا وآسیاده‌كی ملك عثمانی ققفاسیه ، « تن حوضه‌سی » وقریم ایله برلشیوردی . لكن ققفاسیه‌نك استملاكنه لایقیله اهمیت ویرلمدیكندن امر تصرف یاریده قالمشدر . بوندن اولكی فقراتمزده قریم وتابعندن بحث ایتمش ایدك. بو مقاله‌ده بالقان یاریم آطه‌سیله ضمائمنی موضوع مقال ایدرسه‌ك عثمانلیلرك أوروپاده‌كی مستعمراتی حقنده جغرافیای تاریخی اعتباریله سویلنمسی لازم كلن شیلری مختصراً تزبیر ایتمش اوله‌جغز .
بالقان ولواحق آنجق طونه‌نك ایدن وغرافیا وجغرافیا نقطهٔ نظرندن تعریفی ایله آكلاشیلیر ؛ بونك ایچوندركه اول باول بو فیضناك دره‌یی تصویر ایده‌جكز :

طونه

طونه [قدیم ایسته‌ر ، ایستروس] قره اورمان [شوراچوالد ، فوره‌نوار] ـ باویه‌راده ـ دز چیقار ، « قره دكیز » ه دوكولور ، بو نهر عظیم ، ـ كه « ابدل » : و [وولغا] دن صكرد أوروپانك اك بیوكیدر ـ درت حوضه‌دن كچر ویا ، تعبیر صحیحیله ، بو درت حوضه‌یی تشكیل ایدر. بونلر « اوروغرافیا » ـ فن جبال شناسی ـ اعتباری ایله محاطدر . هر دردندن كچدكجه ، طونه ، سویه‌سنی دكشدیرز ؛ یعنی درت باصمق مردیوندن اینه‌ر. ایالات زائلهٔ عثمانیه دن بوسنه و « لاس » دیاری = صربستان بو حوضه‌لرك اوچنجیسنك بر قسمنی ، افلاق بغداق وبولغارستان دردنجیسنك همان عمومیتنی تركیب ایدر .
جنوبی آلمانیا حكومتنك بر قاچندن ، نمسه ومجار مملكتلرندن كچدكدن صكره طونه بلغراد ملك قدیم عثمانی‌یه داخل اولوردی. « صاوا » ایله برلشدكدن صكره طونه بر نهر مهیب حالنی آلیر. عمقی، سرعتی زیاده‌لشیر . اووادن ایچنده بیوجك آطه‌لره تصادف ایدیلیر . جانبینی قوهٔ انباتیه

ایله مشهوردر . « بلغراد » نام قدیم [سنبکی دونوم] جنوب شرقی أوروپا ایله وسطی أوروپا آره‌سنده بر عسکری کچیددر . استانبولده ویانه‌یه‌ده عینی مسافه‌ده‌در . « صوا » وطونه‌نك نقطهٔ التصاقنده بر مثلث تشکیل ایدن بو موقع عسکری‌نك قره طرفی قلعه ایله محفوظ ایدی. موقعك اهمیت عسکریه‌سندن طولاییدرکه سلاطین عثمانیه‌دفعات ایله بلغراده هجوم ایتدیلر. مختلف محاصره‌لردن صکره سلیمان ثانی طرفندن] ۱۵۲۱] آلندی . ۱۶۵۸, ۱۷۱۷ ‘ ۱۷۸۹ ده عساکر جاساریه طرفندن ضبط ایدلمشدی ، ۱۸۰۶، ۱۸۱۳ ده دفعتین ایله صربلرك أله کچمشدر .

دکزه طوغری سیرنده ، طونه ، ترکلرك اوستریالیلر اوزرینه غلبه‌سیله مشهور « قروچقا ـ [قروچقا](۱۷۳۹) قریه‌سندن ، قدیم صرب حکمدارلرینك پای تختی اولان « سمندره »[سه‌مندریا] ۱۷۱۸ده نمسه‌لیلر ایله ترکلر بیننده منعقد معاهده ایله مشهور « پساروفچه » [پساروویچ] کونیك قربندن بالمرور « قولومباج » [قولومباج] ه وارير .

بورایه‌کلدیکنده نهر قارپات دربندلرینی‌صولده ، بالقان معبرلرینی‌صاغده براقیر ، ادعا اولونه‌بیلیرکه بو ایکی سلسلهٔ جبال طونه‌نك ایچنده پیدای التقا ایدر . ایشته اونقطه‌ده دره عادتا کوکره‌ر ، چیلدیرر . قابارير . . . هر ایکی ساحل، اوراده اوچ یوز مترو یوکسکلکنده برر دیوار حالنده‌در. مهیب قایالقلر ، قره قره طاشلر سرنما اولور. بوندن طولاییدرکه اوراده سیر سفائن مشکلدر . ازمنهٔ قریبه‌ده دول ساحلیه بو عارضه‌لرك قالدیرلملری ایچون عقد شرکت ایتمشلردر .

« قلادوا » [قلادووا] یاریم اطه‌سی آشلدقدن صکره « آطه قلعه = یکی اورشوه = فتح‌الاسلام [نوی‌اورسووا] آطه‌سی کورنیورکه بوراسی ۱۲۹۳ محاربه‌سندن صکره حکومت عثمانیه اوحوالیدن کف ید ایتمکله برابر بنه ادارهٔ عثمانیه‌ده قالمشدر . سبیی‌ده آطه‌نك بر موقع عسکری اولمسیدر. اکر بوقومسال صربلرك ألنده اوله‌جق اولورسه مجارستانه عائد اولان سواحل، « اسکی اورشوه »[آلت‌اورسووا] قولایلقله دوکیلور . آطه قلعه‌نك اهمیتی اسکیدن بری تقدیر ایدیله‌کلمشدر. بورالرده طونه‌نك‌جریانی سرعت پیدا ایدر . ساعتده همان ۶۰۰۰ مترو آقار . بو کردابك اسمی «تیمور قپو» [بورت‌دوفر] نام قدیم [ترایان] قپوسیدر ـ اوحوالیده افلاقه عائد «چه‌رنه‌چ» [چرنه‌چ] قصبه‌سی جوارنده ، ایمپراطور ترایانك عهد حکومتنده روماليلر تام بر کیلومترو اوزونلغنده بر کوپری قورمشلردی که کرك دره‌نك جریان عصبیسی ، کرك دهور واعصارك مروری انقاضنی حالا دویره‌مه‌مشدر .

« ارشوه »دن صکره طونه مملکت عثمانیه‌نك ایچندن کچردی . طونه‌نك ملك عثمانیه‌یه دخولندن صکره « برزاپلنقه » [برزاپالانقا] صاغده قالیر .

شو معلوماته اساس اتخاذ ایتدیکمز « لاواله » اثرنده دیورکه « پلنقه » صربستان وبولغارستان شهرلرینك همان جمله‌سنك استحکامات ممتاده‌سیدر . ترکلر دیوار آرقه‌سنده تحصن ایدرك پالنقه‌لردن اوزون مدت مقابله ایدرلردی .

« برزاپلنقه » صکره طونه اعوجاجلی یرلردن کچر. نهایت بولغارستان ایله صربستانك حد فاصلی عد ایدیلن «تیموق» چایی آلیر. برآز جریاندن صکره ودینه واريلير. بو شهرك موقعی ذی‌اهمیتدر . طونه‌نك اوچ نقطهٔ عسکریه‌سندن بریدر . کوچك افلاق قطعه‌سنه ، اردل کچیدلرینه ، حرب مدخللرینه حاکمدر . وقتیله نیشه کیدن واوراده « استانبول ـ ویانه » یولیله برلشن جاده‌نك مخرجنه ناظردر .

بوشهرك قارشیسنه « قلفات » اصابت ایدر. او جوارده ۱٦۸۹ ده ترکلر نمسه‌لیلره مغلوب اولمشلردی. قلعه‌پازواند اوغلنك مدافعه‌سیله مشهوردر. قلفات قصبه‌سنك قارشیسنده بو نام ایله بر آطه‌جق‌ده واردر. قریم محاربه‌سی اثناسنده بو نقطه ترکلر طرفندن احکام ایدلمشدی. روسلر بالمرور صربلری آیاقلاندیرمق وبالقانلری اورادن چویرمك املنده ایدیسه‌لرده بو تحکیمات سایه‌سنده اکا موفق اوله‌مدیلر.

« ودین » دن صکره دره دها زیاده کنیشلك پیدا ایدر. اورادن اعتباراً آطه‌لر آغاجلر، اورمانلرله مستوردر. صولده « ارکول‌غراد » ، « لوم » ، « سیوری پلنقه » ، « راهوه » پلنقه‌لرینك اطراف مظهر سنی اولور. آندن صکره طونه « نیکبولی » یه کلیر. بو شهرك بانیسی ایمپراطور ترایاندر. شهر « اوسما » ایله « آلوتا » نك التصاق نقطه‌سنده مبنی بولندیغندن اهمیت عسکریه‌یی حائزدر. وقتیله پك مستحکم ایدی. قارشیسنده افلاقه ملحق « طورنو ـ ماغوره‌ل » قصبه‌جغی واردر. ۱۲۹۸ ده روسلر « نیکبولی » کوپریسنك قدیم مبدأی اولان بوزانك اسباب تدافعیه‌سنی ییقمشلردی. بو نقاطه حاکمیتله ترکلر بیوك « آلوتا » وادیسنی مراقبه‌لری آلتنده بولندیریورلردی. « نیکبولی » ایله‌ده « غبروه » دربندندن کچن بالقان یولی مدخلی اللرنده ایدی. « نیکبولی »ییلدیرم بایزید خانك اتفاق صلیبیه، « قورقوسز ژان » ك قوماندا ایتدیکی فرانسز شوالیه‌لری ایله مجار قرالی « سکیسموند » ه قارشی مظفریت مهمه‌سیله مشهوردر. « نیکبولی » ۱۸۱۰ ده روسلرك دوچار ضبط وتخریبی اولدیغی کبی، ینه آنلر ۱۸۹۲ ده بو بلده‌یه استیلا ایتمشلردی.

نیکبولیدن صکره « زشتوی » کذا ۱۸۱۰ ده روسلرك الینه دوشمشدی. زشتوینك آلتنده، ودیندن اعتباراً شرقدن غربه آقان طونه شماله متوجه اولور وبالقانلرده الك اساسلی اوچ ترك بلدهٔ عسکریه‌سندن بری اولان روسجغه کلیر. « روسجق » « قره‌لوم » ك منصبی جوارنده‌در. اورادن روسیه‌دن استانبوله کیدن ویاش ایله بکرشدن کچن یول بدیدار اولور. روسجغك تقریباً قارشیسنده « یركوی » قصبه‌سی روسلرله ترکلرك بر چوق محارباتنده بیوك بر رول اوینامشدر. ۱۲۸۹ ده یركویك استحکاماتی روسلر طرفندن نقض ایدلمشدر. روسجق ۱۸۱۰ ده وصوك محاربه‌ده روسلرك اللرینه دوشمشدر. ۱۸۱۰ محاربه‌سی هم اوزون سورمش، همده متعدد هجوملرله مشهور اولمشدر. « باتین » آدلی بر کویده ـ که روسجق ایله زشتوی آره‌سنده‌در ـ روسلرك بر مظفریتی روسجق قپولرینی کندیلرینه فتح ایتمشدر.

روسجقدن اوته‌ده طونه چتاللشیر. دره‌نك اختلالاتندن صکره « طوتره‌قان = طوتره‌قای » [*] ده جریانده ینه انتظام زونما اولور. بو کوچك شهر روسجق وسلستره آره‌سنده اهمیت عسکریه‌یی حائز بر نقطه‌اوزرنده کائن بولوندیغندن صکره‌لری تحکیم ایدلمشدی. « آردیش » آیاغنك یاننده وطوتره‌قانك قارشیسنده افلاقه عائد « اولتینجه » قریه‌سی موجوددر. هر محاربه‌ده، شمالدن کلن اعدا افلاقدن بولغارستانه بو ممردن کچمشلردر. روس محاربه‌سنده ترکلر اولتنیچه‌یی اله کچیروب اوراده ایی بر جنك ایتمشلردی.

بوزادن صکره بحث ایتدیکمز اوچ نقطهٔ مهمهٔ عسکریه‌دن بری اولان « سلستره » یه کچیلور. سلستره شمن اوزرندن بالقانه کیدن یولك باشیدر. ۱۷۷۳ و ۱۸۰۹ ده روسلر بوراسنی آله‌مامشلردی. ۱۸۲۹ ده بیوك بر محاصره‌دن صکره ضبطه موفق اولدیلر. ۱۸٥٤ ده پك چوق محاصره ایتدیلر

[*] شو صوك املا تاتار تلفظنه کوره‌در.

ايسه‌ده مثمر اوله‌مدی . بولغارستانك تشكيلنده امارت جديده‌يه ويريلن بو بلده ، ايكنجی بالقان حربندن صكره رومانيايه نصيب اولمشدر .

« روسجق » ، « سلستره » ، « شمنی » عسكری نقطه اعتبارندن فوق‌العاده مهم اولان بر مثلثك زواياسيدر . بو مثلث بالقانلرك پيشكاهنده عثمانليلرك قلعه‌سی مقامنده ايدی . « سلستره » دن اعتباراً طونه شماله توجه ايدر . وجريانده انسجامسزلقلر باشلار . كذلك بطاقلقلر ، بيوك آطه‌لرده رونما اولور . بطاقلقلر ايچون « راسوه » صاغده قالير . هواده اوسمتلرده وخيمدر . دره‌نك صاغ ساحلی بالنسبه دها آز بطاقلقی حاويدی . اوراده‌مبنی « هرشوه » ١٨٠٩ . ١٨٢٨ ، ١٨٥٤ ده روسلر طرفندن آلنمشدی .

بر آز تنظيم امور ايدن طونه « هرشوه » نك آلتنده ينه انسجامنی ضايع ايدر . و « ماچين » قصبه‌سنه كلير . ١٨٠٩ ، ١٨٢٨ ، ١٨٥٤ ده بو شهرده روسلرك پامالی اولمشدی . قديما بوشهر « ابرائيل » شهر مستحكمنك خداسنه كلديكندن اهميتدار ايدی . ١٨٢٩ ده بوراسنك تحكيماتنی روسلر فسخ ايتديلر . ابرائيله مالكيت سايه‌سنده افلاق قولايلقله چويره‌بيليرلر ، بغدانه كيرر و آشاغی طونه‌يی محافظه‌يه قدرتياب اولورلردی . بونك ايچون روسلرك دفعات ايله محاصره‌سنه معروض قالدی لكن عهدحاضرده بواهميت زائل اولمشدر . ١٨٥٤ ده روسلر باشليجه بورادن طونه‌يی كچمشلردی . ابرائيلدن صكره « سه‌رت » آياغنك جوارنده « قلاص » نام بيوجك قصبه‌يه كلينير . قريم حربنده روسلر بورادن‌ده كچمشلردی . « رنی » دن صكره نهر آرتق شماله طوغری آقيوب غربدن شرقه جريان ايدر . قوللر چوغالير ، لكن «ايساقجی» دهنه براشير . بوراسی نهرك منصبلرينه نظارت ايچون كوزل بر موقعدر . « طولچی » ده اويله‌در . قريم محاربه‌سنده بو شهر آلنمشدی . وروسلر بورادن نهری كچمشلردی . « طولچی » قديماً مهم ايدی ، چونكه « اسماعيل » شهريله براشه بيليوردی . طولچينك اوستنده طونه بر چوق قوللره منقسم اولور . بونلردن بری ١٨٥٦ پارس معاهده‌سندن بری موسقوفلرك يد تصرفنده‌در : برنجی قول « چتال » آطه‌سندن آيريلير واورادن طونه ايكی اساسلی قسمه انقسام ايدر : بونلردن برنجيسی « كليا » آغزيدركه شماله متوجه اولور ، اسماعيلدن وكليا - كلی‌دن كچر . اسماعيل ، اعصارسالفه‌ده تركلر ايچون ابرائيل قدر مهمدی . دفعاتله روسلرك محاصره‌سنه دوچار اولدی . ١٧٩٠ ده جنرال « صوواروف » ك هجوميله سقوط ايتدی . وبتوك اهاليسی قتل عامه اوغرادی . كليا واسماعيل ١٧٩٢ دن ١٨٥٦ يه قدر روسلرك اداره‌سنه كچدكدن صكره افلاقه اعاده ايديلان « جنوبی بسارابيا » ١٢٩٣ محاربه‌سندن صكره رومانيادن روسيه‌يه (برلين معاهده‌نامه‌سی) ايله انتقال ايتدی . كلی منصبی بر چوق اوفق قوللره انقسام ايدر . اوراده سير وسفر مشكلدر . ايكنجی قسم واصل منصب « سنه » در . جنوب شرقی‌يه مائلدر . بو منصب « حضر الياس » و « طوناوچ » اسملريله ايكی‌يه مفترق اولور .

طونه منصبلری ١٣٨ كيلومترو امتدادنده اولوب دلتا - چتال ، « له‌تی » (كلی ايله‌سنه آراسنده) ، آطه‌لرندن مركبدر .

حضر الياس (سنه ايله حضر الياس آره‌سنده) ، و « پورتچا » (حضر الياس ايله طوناوچ آراسنده)

دكز ايله طونه آراسنده طيقيشان ياريم آطه « دوبريجه » در . اقليمی برباد ، لكن بعض سنه‌لر محصولی فوق‌العاده بركتليدر . قريم مهاجرلرينه وطن اولمشدر . بازبار هجوملری اثناسنده يغماكرلر اكثريا « دوبريجه » دن كچرلردی . بالقانلرك آشاغی قسمی طريقيله ، « طوبريجه » دن

« مریج » حوضه‌سنه واستانبوله کیدیلیر . بونك ایچوندرکه روماليلر « راسوه » دن کوستنجه‌یه‌قدر بر دیوار وبر خندك ایله « دوبریجه »یی سد ایتمشلردی . بو دیوارك انقاضی حالا مرئیدر. ترکلر ایسه « ابرائیل » و « اسماعیل » موقعلرینی تحکیم ایتمك صورتیله هم نهرك صول ساحلنه حاکم اولدیلر ، همده « دوبریجه » یی کندیلرینه مفتوح ایتدیلر . طونه‌نك صاغ ساحلنی ، روسلر ۱۸۱۰، ۱۸۲۹، ۱۸٥٤ده « دوبریجه »یه استیلا سایه‌سنده طوته‌بیلدیلر . قریم محاربه‌سنده اورایه داخل اولان بر فرانسز قول اردوسی قولرایه طوتیله‌رق بی تختانه بر صورتده رجعته مجبور اولدی .
[مابعدی وار]

جلال نوری

تاریخ زراعت عثمانیه تدقیقاتنده :

مشهور اسکی چیچك مراقلیلرندن

فنی محمد چلبی

تاریخ زراعت عثمانیه‌نك چیچکجیلکه تعلق ایدن فصول ومباحثنه دائر بوندن اول کرك ادبیات عمومیه مجموعه‌سنده کرك اقدامده نشر ایدیلن بعض مقالاتده ، اجدادمزك بیوك بر مراق واهتمامله باغچه‌لرنده یتیشدیردکلری چیچکلره قارشی شایان دقت بر ذوق أدبی ایله شعرلر ، منظومه‌لر سویلدکلرینی بیان ایتمش وبونلرك بالمناسبه بعضیلرینی‌ده ذکر ایتمشیدك . بوکبی ذوقاً ظریف ، حساً رقیق. تاریخاً شایان تذکار مشهور هوسکارلر آره‌سنده چیچکلرك مختلف نوعلرینه قارشی منظومه‌لر انشادایدن برذات داها واردی‌که بوده « فنی محمدچلبی » دی . « فنی چلبی »، « تحفة الاخوان » نامیله چیچکلردن باحث ، سراپا منظوم بر رساله یازمش بونی (ابراهیم خان زاده محمد) بکه تقدیم ایتمشدی. چونکه عین زمانده محمد بك‌ده چیچکلری پك سوه‌ر ویتشدیرمك خصوصنده بیوك بر مهارت ابراز ایدردی « فنی چلبی » ، محمد بکك چیچکلره اولان محتبنی :

بك افندی او فاضل دانا
أیلدی‌چون «شکوفه» یه رغبت
باغ عالمده برخوردار اولسون
ایده اجدادنه خدا رحمت

قطعه‌سیله بیلدیرمش ودعا ایتمشدی. مومی‌الیه فنی، زماننده « فنی محمد دده » دیه شهرت بولمش بیوك بر ذاتدی . چونکه کندیسی « جهانکیری حسین افندی » و « بروسه‌لی صالح دده » کبی ذواتدن خلوتی ومولویلك اکتساب ایتمش وکوپرولو زاده فاضل احمد پاشایه بر قصیده تقدیم ایده‌رك جزیه کاتبلکی ومصاحب پادشاهی کبی مأموریتلره نائل اولمشدی. کندیسی صاحب دیوان برشاعردی فقط بونی « هزار غرادلی » « احمد پاشانك » نك اوغلی اولان « فنی بك » ایله قاریشدیرمامليدر معلومدرکه مومی‌الیه‌ده شاعر ایدی . فقط (۱۲۲۳) ده وفات ایتمشدی .

« فنی محمد دده » نك چیچكلری یتیشدیرمك ، اونلره كوزل اسملر ویرمك ، قطعه‌لر سویلمك كوزل برعادتیدی . اونك پك سودیكی بر « مسلم عالم »ی واردی ، فنی بونك ایچون :

كلدی دنیایه باغ جنتدن
نجه میل ایتمسون آكا آدم
حق بودر جمله‌سندن آعلادر
نامی دینلدی « مسلم عالم »

قطعه‌سنی ایراد ایتمشدی . او، لطیف برصاری رنكه مالك اولان « تحفهٔ میر »ی ده پك مدح ایتمشدی . چونكه بو ، ابراهیم خان زاده محمد بكك اثر ابداعی ایدی . ایشته فنی محمدده بو نقطه‌یی صراحةً ذكر ایله دیمشدی‌كه :

یوقدر عالمده مثل ومانندی
صاریلرده بولنمز آكا نظیر
بك افندیده اولمغین ظاهر
نامی اولدی بونكده «تحفهٔ میر»

وقتیله باغچه‌سنك جومرد ، مشفق طوپراقلرنده یتشدیردیكی كوناكون چیچكلرینه قارشی اینجه بر حس بسلیان « فنی چلبی »نك برده قیرمزی ، لعل رنكنده بر (لعل بدخشی) سی واردی. بونك ایچون دیيوركه :

كلستان جهانده حق-بودر كیم
اولوب اول جمله‌دن ممتاز وبخشی
كوروب بورنكه كوهر شناسان
دیدیلر نامنه (لعل بدخشی)

« فنی چلبی » ، كندی چیچكلرینك هردرلو عنعناتنی، رنكلرینی اولانجه اینجه‌لكیله تدقیق ایدییور، حتی بعضیلرینی « علائم سما — أ لكم صاغمه »یه تشبیه ایده‌رك « قوس قزح » دیيوردی . آچیق صاری ، پنبه ، آچیق یشیله باقار پارلاق تیرشه رنكلریله حقیقةً علائم سمایه بكزه‌ین بو لطیف چیچك ایچون :

حق بودر بوشكوفهٔ غرا
باقدوغنجه ویرر درونه فرح

دیدكدن صكره :

نجه لون ایله اولمغین ظاهر
نام نامیسی اولدی « قوس قزح »

دیمشدی . «فنی» نك بوندن بشقه برده كندی تعبیری وجهله « ساده‌رو » قرمزی رنكلی بر (حسن حسن)ی واردی : بونك‌ایچونده شو قطعه‌یی سویلمشدی :

ساده‌رو قیرمزیده بی‌مانند
باغ عالمده نادر وكمیاب
رخ دلبر كبی اولوب رنكین
اولدی « حسن حسن »له شهرتیاب

ایشته او ، پك سودیکی ، زیاده‌سیله متحسس اولدیغی چیچکلرینه بویله منظومه‌لر ، قطعه‌لر سویلیوردی. کندیسی «لاله» دوروندن چوق‌زمان اول کلمکله برابر بوچیچکی‌ده پك زیاده سومشدی. حتی « ملوکی ونادر » نامنده‌کی کزیده بر نوعی ایچون :

أمر شاهی ایله شکوفه‌جیان
مثلی اولمادی بولمغه قادر
اولدی بولاله «فنی»یه مخصوص
دیندی نامی «ملوکی ونادر»

دیمش وبو کرانبها نوعك « فنی » یه یعنی کندیسنه مخصوص اولدیغنی صراحةً ذکر ایتمشدی. برده مشاهر شکوفه پروران آره‌سنده کورولن « کریم چلبی » نك اثر ابداعی اولان «تاجدارکریم» نامنده ورنك ولطافتجه حقیقةً صفا بخش اولان بر لاله ایچون‌ده :

بویله برلاله صفا بخشی
شاه دهرك باشنه طاقسونلر
کورمینلر شکوفهٔ عدنی
« تاجدار کریمه» باقسونلر

دیمشدی .

«فنی چلبی» نك تعداد ایتدیکی چیچك اسملری آره‌سنده «بی‌ماند»، «سمن سیما »، «مسلم‌عالم» ، « تحفهٔ میر » ، «مهر منیر» ، « روی نکار » ، « لعل بدخشی » ، «سلطانی کلکون»، «فرخ بخش»، « قوس قزح » ، « ملوکی ونادر » ، « قص‌نکین » ، « قبه‌لی » ، « تاجدار »، « حسن‌حسن »، « کل یخار » ، « « سیاه وسفید » ، « تاجدار کریم » کبی اسامی واردی. بونلردن « بی ماند » ایله « سمن سیما » ایلك دفعه اوله‌رق ابراهیم خان زاده محمدده کورولمشدی . حتی « فنی چلبی » ، بونك ایچون دیمشدی‌که :

اولا آنده اولدی روی نما
بو ایکی لالهٔ جهان آرا
برینك نامی اولدی « بی ماند »
برینه دیدیلر « سمن سیما »

تاریخ زراعتمزده تورك چیچکجیلکنه شرف بخش ایده‌جك (فنی‌محمدچلبی) کبی دها بر چوق مشهور هوسکارلرمز واردرکه بوللرك ترجمهٔ حاللریله بولدقلری چیچکلردن ، اسملرندن، منظومه‌لرندن صره‌سی کلدجه بحث ایده‌جکز .

قیزیل طوپراق ، ٥ ـ کانون ثانی ـ ٣٣٤ زراعت متخصصی

جواد رشدی

[کوستاولوبون]ك آثارندن :

فرانسه اختلالی وروحیات انقلابات

صفحات اختلالیه‌ده خلقك دخل وتأثیری

تاریخنك لاعلی‌التعیین بر دوره‌سنده بر ملتی تدقیق ایده‌بیلمك ایچون ، مطلقا اونك بولندیغی محیطی وعلی‌الخصوص ماضیسنی تدقیق لازمدر. واقعا رجال اختلالك وزمانمزده یشایان بر چوق پولتیقه‌جیلرك یاپدقلری کبی ماضی‌یی رد وانکار نظریاتجه قابل ایسه‌ده، هر حالده اونك محصولی اولان آثار، محکوم اندراس اولمیه‌جق صورتده پایدارددر .

بطی ترصبات عصریه اوزرینه مؤسس اولان ماضیده ، افکار وحسیات ، خرافات و اساطیرك انسجام وامتزاجندن ، بر عرقك مابه‌القوامی بولنان « روح ملی » تشکل ایدر .

بو روح اولمدقجه هر درلو ترقی عدیم‌الامکاندر . چونکه او حالده هر نسل جدید عرض وجود ایتدکجه ایشه اساسندن باشلامق لزومی حاصل اولور .

روح ملی‌یی تشکیل ایدن بو انسجام وامتزاج ، قابلیت مقاومتی حائز اولمدقجه متین دکلدر . انجق بو مقاومتی‌ده ، هر حالده احتمال انطباق ازاله ایده‌جك درجه‌یی بولمامق لازمدر . بو قابلیتدن تجرد ایدنجه ، « روح ارثی » نك هیچ بر خاصهٔ ثباتکاریسی قالمیه‌جغی کبی انطباق اساسندن اوزاقلاشیرسه ، مقتضیات مدنیه اولان تحولات محیطیه‌دن‌ده نصیبی اوله‌ماز .

روح ملیده حصوله کله‌جك فرط انطباق ، بر ملتی اختلالات متوالیه‌یه طوغری سوق ایدر . قابلیت مقاومتده بر ملت تفریطه دوشرسه انحطاط یولنی طوتمش اولور . چونکه انسانلر کبی ذی روح مخلوقات ، اوزون بر ماضینك تأثیراتیله غیر متحرك بر حاله کله‌رك شرائط جدیدهٔ معیشته آلیشمقدن عاجز قالنجه ، محو اولوب کیدرلر .

یکدیکرینك ضدی اولان بو ایکی خصیصه آره‌سنده موازنت لازمه‌یی محافظه ایده‌بیلن ملتلر پك آزدر . ازمنهٔ قدیمه‌ده روماليلر ، دور اخیرده ده انکلیزلر بوکا موفق اولمش ملتلردن صاییله‌بیلیرلر .

اك مدهش اختلالاته سببیت ویرن ملتلر ، روحلری حددن فضله ثباتکارلقده محصور قالانلردر . اسبابنی ایضاح ایچون دیه‌بیلرزکه : بو ملتلر، حد ذاتنده تدریجاً تکامل ومحیطك ایجاباتنه کوره تنظیم حرکات ایتمکی بیلمدکلرندن ، الجا آت زمانه اتباع ضرورتی حاصل اولنجه ، کمال شدتله بو یوله آتیلمغه مجبور اولورلر .

ثباتکارلق ، پك بطی بر صورتله اکتساب ایدیلیر بر خاصه‌در . بر عرقك تاریخی ، روحنی تثبیت ایتمك ایچون اجرا ایتدیکی حرکاتك هیئت مجموعه‌سندن بشقه بر شی دکلدر . بوامنیه‌یی استحصاله موفق اولمیان ملتده انسجام وقوت آرامق خطادر . روما ایمپراطورلغی اواخرنده واقع اولان استیلالردن صوکره ، فرانسه ، بر روح ملی‌یه وجود ویره‌بیلمك ایچون بر چوق عصرلق زمان صرف ایتمشدر . واقعا مقصدینه نائل اولمش ایسه‌ده بوروح ، توالیٔ دهور واعصار ایله ، پك فضله مقاومت قابلیتی احراز ایتمشدر .

جزئی انطباق سایه‌سنده قدیم فرانسه قراللغی ، یواش یواش تبدیل اشکال وشمائله موفق اوله‌بیلیر وبو صورتله اختلال واوندن متولد نتایج اوزرینه یکیدن بر روح ملی‌یی ابداع ایتمك کبی معضل ومشکل بر معادله‌یه میدان ویرلمه‌مش اولوردی .

ملاحظات مسروده‌دن ، انقراباتك اصل ومنشأنده عرقك حائز اولدیغی موقع اهمیت اکلاشلدیغی کبی اختلالك ، مختلف ملتلرده پك متباین نتیجه‌لر تولید ایتمسی اسبابی ومثلا بو قدر حرارتله بعض ملتلر طرفندن آلقیشلانان فرانسه اختلالنك نه‌دن طولایی دیکر بعضلرنجه قبول ایدلمدیکی حکمتی تظاهر ایدر .

فی‌الواقع ثباتکارلقده قدیم اولان انکلتره‌ده دخی اختلال طوفانی قوپمش وبر قرال افنا ایدلمش ایسه‌ده ، مملکتك قالب ذهنیتی ، مکتسبات ماضیه‌یی محافظه ایده‌بیله‌جك قدر مقاومتلی «و، یالکز اونلری ایجابات درجه‌سنده تعدیلاته اوغراتمق قوۀ انطباقیه‌سنی حائز ایدی .

عقل ومنطق نامنه اوله‌رق یکیدن بر جمعیت تشکیل مقصدیله ، فرانسه‌رجال اختلالنك یاپدقلری کبی آباء واجداددن منتقل حمولۀ موروثاتك جمله‌سنی امحا ایتمك خصوصی قطعیاً انکلتره‌ده وارد خاطر بیله اولمامشدر . [سوره‌ل] دیبورکه :

« فرانسزلر ، حکومته عداوت ، صنف رهبانه نفرت ، اصیلزادکانه بغض اظهار و قوانین
« مرعیه‌یه قارشو رفع لوای عصیان ایدرلر ایکن ، انکلیزلر ، دینلری ، اصول مشروطیتلری ،
« اصیلزاده‌لری ومجلس اعیانلری ایله مفتخر ایدیلر . »

ملل واقوامك مقدراتنده عرقك حائز اولدیغی موقع اهمیت ، آمریقا اسپانیول جمهوریتلرنده توالی ایدن اختلاللرك تدقیقاتیله برقات دها تظاهر ایدر . ملز یعنی سجایای ارثیه‌نك انحلالنی موجب موروثات متباینه‌یی حائز اشخاصدن مرکب اولان بوجمهوریتلر سکانی ، روح ملیدن وبناءً علیه خاصۀ ثباتکاریدن محرومدرلر . بویله قاریشیق ملتلری اداره ایتمك ممکن دکلدر .

عرقك ، ملتلرك قابلیات سیاسیه‌لری آره‌سنده وجوده کتردیکی مباینت سیاسیه‌لری آره‌سنده‌کی تضادی دها واضح صورتده تبین ایچون ، مختلف ایکی عرق طرفندن اداره اولنمش اولان بر ملتك احوالنی تدقیق ایتمك لازمدر

تاریخده بوکا مثال بولمق قولایدر : پك یقین زمانده اسپانیول رقبۀ تابعیتندن حکومات متحده‌نك حاکمیتنه کچن [کوبا] و [فیلیپین] آطه‌لری حیرت بخش بر نمونۀ عبرتدر . اسپانیا [کوبا] ده حاکم ایکن جزیره‌نك نه حال تذبذب وسفالتده بولندیغی ، بالآخره نه درجه‌ده کسب عمران ورفاهیت ایتدیکی معلومدر .

تجربه ، عصرلردنبری اسپانیا دولتی طرفندن اداره ایدلمش اولان [فیلیپین] آطه‌لرنده عینی آثاری کوسترمشدر . اوراسی جسیم بر بطاقلق ، بر منبع امراض ، بر مرکز سفالت حالنی آلمش ایکن ، آمریقانك النه کچدکدن بر قاچ سنه صوکره ایش بسبتون دکشدی : قولرا ، وبا ، تماميله مندفع اولدی ، بطاقلقلر قورودولدی ، بتون حوالی ، شبکۀ حدیدیه ایله دونادلدی ، مملکتی مکتب واعمالاتخانه‌لر تزیین واون اوچ سنه ظرفنده مقدار وفیات ثلثان نسبتنده تناقص ایتدی .

بر ملتك مقدراتنده روح ارثینك نه بیوك موقع اشغال ایتدیکنی وعرق کلمه‌سنك پك عمیق معناسنی هنوز لایقیله اکلامیان نظریاتچیلره بوبارز مثاللری تدقیق ایتملرینی توصیه لازمدر .

کریدی احمد صاقی

هفته‌لق تاریخ حرب وسیاست

[۲۳ ـ ۳۰ کانون ثانی ۱۹۱۸]

صلح مذاکراتی حال توقفده‌در. مجلس مؤسسانك کشادنده حاضر بولونمق اوزره پترسبورغه عودت ایده‌ن، روس خارجیه قومیسری وهیئت‌مرخصه رئیسی (تروچکی) نك (برەست ـ لیتووسق)دن مفارقتی ایشه طبیعتیله سکته ویردی. واتفاق مربع مرخصلری‌ده برلینه، ویانه‌یه، صوفیه‌یه عودت ایتدیلر.

بو سکوتدن بالاستفاده کرك آلمان باش وکیلی قونت هه‌رتلینغ، خارجیه ناظری فون (کولمان) وکرك آوستریا خارجیه ناظری قونت (چرنین) صلح مسئله‌سی حقنده بوتون جهانه قارشی ایراد نطق ایتدیلر. بو اوزون نطقلرك خلاصه‌سی:

اوقراینا جمهوریتیله عقد صلح ایدلمك اوزره اولدیغی وفقط (بولشه‌ویك) لرك مذاکراتك بدایتنه نسبتله شیمدی مشکوك بر طور طاقیندقلری مرکزنده‌در. مع‌مافیه اتفاق مربع قوتنه امین اولارق وقایعه نگهبان بولونمقده‌در.

دیگر طرفدن اتفاق مربع (اوقراینا) ایله عقد صلح ایده‌جکدر. اوقراینا مرخصلری تورك مرخصلریله اولان مکالمه‌لرنده پك زیاده تمایلات ائتلافکارانه اظهار ایتمشلر وهرنه‌قدر قفقاسیه وایران جبهه‌لریله علاقه‌لری‌یوقسه‌ده، قاره‌دکز وبوغازلر مسائلنده بوملە اوزلاشمق‌ایسته‌دکلرینی ایما ائلمشلردر.

آلمان وآوستریا رجالنك اوقراینا ایله صلحی بر امر قریب کبی اشارت ایتدکلرینه نظراً بالطبع اوقراینا ایله عقد صلح، (بولشه‌ویك) لرك شیمدی‌مشکوك ومظلم حرکاتنه‌ده نهایت ویره‌جك، اونلری‌ده عقد صلحه اجبار ایلیه‌جکدر.

✽ زیرا روسیه احوال داخلیه‌سی‌ده پك فنا کیدییور. بولشه‌ویکلر شیمدی مملکتك هرطرفنده فنلاندیاده، اوقراینده یکی تشکل ایدن حکومتلره قارشی تدابیر حربیه وزجریه اتخاذ ایدییورلر. قوال لینه وعاقلانه‌لریله بو ظالمانه حرکتلری بررینی طوتمیور. نه فینلاندیادن ونه‌ده اوقرینادن‌عسکرینی کری چکمه‌مکده اصرار ایدییورلر. بو آکلاشیلماز بر حرکتدر.

دیگر طرفدن مجلس مؤسسانی بر ضربه‌ده قاپاتدقدن صکره یوزلرجه مؤسسان اعضاسنی‌ده تحت توقیفه آلدیلر. الیوم پترسبورغده‌ده تدهیش سیاستی حکمفرمادر. کوروليورکه (بولشه‌ویك) لر، کندیلرینی موقع اقتداره چیقاران صلح مسئله‌سنده برآز آغیر ومظلم طاورانمه‌لری اونلرك موقع داخیلرینی درحال صارصمش، دشمنلرینی آیاقلاندیرمشدر. بناءً علیه، بونی آکلایوب درحال (برەست ـ لیتووسق) مذاکراتی نتیجه‌یه ایردیرمه‌لیدرلر.

✽ روسیه‌ده تشکل ایده‌ن دولتلر میانده (اوره‌نبورغ، اوفا) طرفلرنده (اورال) طاغلری غرب جنوبیسنده تشکل ایده‌ن (باشقورد) مسلمان جمهوریتی سلاملامه‌لی‌یز. بو ایلك مسلمان وتورك حکومتی ایلك پارلامنتوسنی بیله طوپلامشدر. بو ایکی مسلمان جمهوریتنه بیان خوش‌آمدی ایله برابر اتحاد وعاقلانه، معتدلانه حرکت توصیه ایده‌رز. بوندن باشقه قریمده‌ده بر تاتار حکومتی تشکل ایدر کبی اولمشدر. کورجستانده‌ده، قفقاسیه‌ده‌ده بویله حکومت‌رشیملری وار. بونلرك‌صوکلری نه اولاجغی هنوز بللی دکل.

[مدیر : کریدی احمد ساق] (آتی) مطبعه‌سی

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲   ۲۷ ربیع‌الاخر ۱۳۳۶   جمعه‌ایرتسی   ۹شباط ۱۹۱۸ نومرو ۲۳ — ٥٤

مناظره واسلامیت

...ناظره‌یه مراجعت صورتیله حل مسائل عالم اسلامیتده اصحاب کرامك زمانلرندن اعتباراً باشلامشدر . جده‌نك ، اخوه‌نك اولاد املك توریثی وشارب خمر حقنده حدشرعی اجراسی وکیجه‌لری خانه‌سنه کیزلیجه برطاقم کسانی قبول ایتمکده اولدیغی خبر ویریلان برقادین حقنده بالذات ترصدایدرك بویوزدن مذبوره‌نك حامله اولدیغی جنینك سقوطنه سببیت ویرمش اولمسندن وبوصورت معامله اصحاب کرامجه « ولاتجسسو الخ» آیت کریمه‌سیله قابل تألیف کورلمدیکندن ناشی حضرت عمرك جنینك دیتی ایله محکوم ایدلمسی کبی برطاقم مسائل هپ اصول مشورت ومناظره‌یه مراجعت صورتیله نتیجهٔ حله اقتران ایتمش مهام امور شرعیه‌دندر .

معلوم اولدیغی اوزره عصر سعادتده بین‌المسلمین تحدث ایدن اختلافات ومنازعات احکام قرآنیه‌یه ویا وحی‌الهی‌یه ویا اجتهاد عالیٔ‌جناب پیغمبری‌یه توفیقاً فصل ورؤیت اولنوردی‌سه‌ده ارتحال نبویدن صوکره بو وظیفهٔ مهمه امضای قضایه مأمور بیورلمش اولان اصحاب کرامه تودیع بیوریله‌رق مشارالیهم حضراتی ایسه احکام قرآنیه ایله سنن سنیه‌یه اقتدا واتباع ایتمش ونصه اقتران ایتمامش اولان خصوصاتده دخی اجتهاد ذاتیلریله‌عمل ایتمکه مجبور قالمشلردی. مشکات نبوتدن بالذات اقتباس فیض ومعرفت ایتمش وبناءً علیه او قرنی تعقیب ایدن قرون اخیره رجالی کبی غیرك معلوماتنه مراجعت احتیاجندن وارسته بولنمش اولان ذوات مشارالیهمك اجتهاداتنده اختلافه تصادف اولنه‌بیلیرسه‌ده جمله‌سنك یکانه مقصدی حقك اظهاری ایله حقانیتك محافظه‌سی نقطه‌سندن عبارت بولندیغی جهتله هرمسئله‌یی کمال انتظام وجدیتله موقع مناظره‌یه وضع وبوصورتله اسلامیتك تعالیسنه تعلق ایدن اسبابك تطبیقنه مسارعت ایدرلردی. کرچه خلفای راشدین حضراتنك دورندن صوکره چوق زمان کچمه‌دن مسند خلافت بعض ایجابات زمانیه‌یه مبنی علوم دینیه‌یه انتسابی اولمیان بعض ذواته توجیه اولنمش ایسه‌ده اشراف تابعین

ايله تبع تابعيندن معدود بولنان بعض ذواتك قاضي القضاة وظيفه‌سيله وخليفه‌نك احكام عموميه‌ده برممثل حقيقيسی اولمق صورتيله خلفانك معيتنه مأمور ايدلمش اولدقلری جهتله ينه اثر سلفه اتباع نقطه‌سندن ايرليوب نظام مناظره وضع اصليسنی محافظه ايدر طوررودی . انجق تحصيل علم وفضيلتده‌كی علهٔ غائيه‌سی خلفايه تقرب شرفنه مظهريتدن عبارت بولنان بعض ارباب احتراص اوذواتك وفاتلرينی متعاقب مقام فضيلتلرينی اشغال ايتملری اوزرينه ايشك رنكی دكيشوب خادم حق وحقيقت اولمق اصولنه بدل مرضی خلفايه توفيق حركت دستوری تطبيق اولنمش واوتاريخدن صكره مناظره‌دن مطلوب اولان فائده يرينه ملك وملتك بادیٔ تخريبی اولان برچوق فنالقلر ظهور ايلمشدر .

ابتدا افراد اراسنده ظهور ايدوب بالاخره ملتلره سرايت وانتقال ايلديكی بالدفعات ثابت اولان بو آفتك دائرهٔ مضرتنی تحديد ايله مناظره‌نك منافع اسلاميه‌يه موافق برشكلده جريانی تأميناً ومسلك جليل اصحابدن بالاقتباس مجتهدين عظام وفضلای كرام حضراتی طرفلرندن برطاقم اصول وقواعد وضع اولنمشدركه احوال حاضره‌يه نظراً بعض نقاط مهمه‌يی جامع اولدوغی جهتله بروجه آتی بيانه مبادرت اولنور .

اولا — موقع بحث ومناظره‌يه قونه‌جق مسئله‌نك محتاج بحث وتدقيق اولان مسائل موجوده‌يه نظراً نه‌درجه‌ده حائز اهميت اولدوغی نظر اعتباره آلنمق لازم كلوب فرضا فرض عين نوعندن ومحتاج تدقيق برمسئله موجود ايكن فرض كفايه نوعندن اولان ديكر برمسئله‌نك مناظره‌سی تجويز ايدلمه‌مش اولدوغی كبی فرض كفايه نوعندن متعدد مسئله‌لرك موجوديتی حالنده دخی منفعت ومصلحت عامه نظر ملاحظه‌يه النه‌رق اكا كوره اهمی بالتقديم انك مادوننده بولنان ديكريله اشتغاله مساعده اولنمامشدر . بناءً عليه تقلبات اخلاقيه‌نك غايت مهم ونازك بردوره‌سنده بولنان برملتك حيات واستقباله تعلق ايدن برطاقم موضوعات مهمه موجود اولدوغی حالده اهميتجه انك مادونی بولنان ديكر مسائل ايله اشتغال بالطبع تجويز اولنه‌مز .

ثانياً — مناظر اوله‌جق ذواتك مدار مناظره اولان مسئله‌يه تعلق ايدن آرا واجتهاداتك تدقيق خصوصنده قدرت ترجيح وتمييزه مالك اولمسی شرط اولوب چونكه مناظر اولان كيمسه بو اوصافی حائز اولمازايسه بضاعهٔ اجتهاديه‌سنده‌كی نقصاندن طولايی اولسه‌اولسه مذهباً كندوسنه تابع اولدوغی ذواتك قولندن بحث ايده‌بيلوب بوايسه معلومی اعلام قبيلندن اولدوغی جهتله مناظره‌دن مطلوب اولان فائده‌يی تأمين ايده‌مز .

ثالثاً — زمان ومكانك اشخاص اوزرنده‌كی تأثيراتی منكر اولماديغندن ناشی طرفينك حسياتنی تهييج ايده‌جك وياخود باطل اوزرينه اصراره سببيت ويره‌جك مؤثرات موقعيه وزمانيه‌دن دخی توقی لازم كلسنه نظراً محل مناظره اولان موقعك اظهار حق وحقيقته خادم وصفای ذهن ايله جودت قريحه‌نك محافظه وادامه‌سنه مساعد برمحل اولمسی مقتضيدر . شونتيجه اعتباريله حسيات عموميهٔ محليه‌سی طرفيندن يرينه قوت بخش اولان برموقعده مناظره اجراسی تجويز ايدلمه‌مشدر .

رابعاً — اصحاب كرام حضراتی مناظره‌يی هنوز واقع اولمش وياخود فرائض كبی كثيرالوقوع بولنمش اولان مسائله حصر ايتمش اولدقلرينه نظراً موقع مناظره‌يه وضع اولنه‌جق مسئله‌نك بو قبيلدن اولمقله برابر احتياجات عامه‌يه كوره حلی مستعجل مسائل نوعندن اولمسی مقتضی اولوب بناءً عليه اساساً حل

ایدلمش ومناظره‌سنك تجددی قیل وقالی مستلزم بولنمش اولان مسائلك مجدداً موقع جدل ومناقشه‌یه وضعیله بیهوده برطاقم اختلافاتك وقوعنه میدان براقلمامشدر .

خامساً — مناظر اوله‌جق ذات کندوسنی غالب ایتمش اولدوغی قیمتدار برشیئك تحریسنده پویان بر وضعیتده فرض ایتمسی لازم کلوب تحریسنه مجبور اولدوغی حق وحقیقی هرکیمدن اخذ وتلقی‌یه موفق اولورسه اوذاته قارشو برحس ممنونیت وشکران ایله متحسس اولمسی ایجاب ایدوب یوقسه مناظرینه غلبه چالمق ویاخود اقرانه تفوق ایتمك کبی برطاقم حسیاته قاپیلور ایسه بکدیکرینك دلائلنی قبولدن امتناع ایده‌جکلرندن ناشی بوکبی مناظراتدن منفعت یرینه مضرت حاصل اولور .

سادساً — طرفیندن بری ادعا ومدافعاتنی اکمال ایتمه‌دن طرف مقابل انك کلامنی قطع ایله مخل حرمت ویاخود موجب خوف وحشیت تعبیرات استعمالندن دخی صوك درجه‌ده احترازایتمسی لازمدر . چونکه عکس حالنده هم اظهار حق وحقیقت مقصدی اشکال وهم‌ده قواعد وآداب مناظره اخلال وافساد ایدلمش اولور .

سابعاً — مناظره‌نك دیناً اباحه‌سندن مقصد استفادهٔ عمومیه قضیهٔ مهمه‌سی اولدوغنه نظراً مناظره طلبنده بولنه‌جقلرك هرشیدن اول بومقصدی تأمینه مقتدر ذوات ایله مناظره‌ده بولنملری لازم کلوب یوقسه علماً مادوننده بولنان برآدم ایله مناظره ایتمسیله حقك تظاهرایتمیه‌جکی امور معلومه‌دندر .

ایشته اصحاب کزین حضراتنك مسائل مختلف فیهاده‌کی مسلك واصول مناظره‌لری بالاده‌کی اجمالك تفصیلندن عبارت اولوب احکام ومعاملات دینیه‌ده اولدوغی کبی بالعموم مباحث اجتماعیه وادبیه‌مزده‌دخی بواصل الاصوله رعایت اولندیغی حالده بوقبیلدن اولان مناظراتدن هرکسك فائده‌منداوله‌جغی محقق وعکس حالنده حقد وحسد وغیبت ونفاق وریا کبی برطاقم شیلرك اجرای تأثیر ایلمسنه میدان ویره‌جکی قطعی ومطلقدر . بوایسه ارزو اولنه‌جق شیلردن دکلدر . چونکه حسد انسانی خصمنك زوال نعمتیله کندوسنك تفوق وغلبه‌سی ارزوسنه ، غیبت دخی برطاقم مفتریاته ، نفاق دخی حضسورده یار جانی وغیاباً خصم بی‌امان اولمق کبی ذو الوجهین برمسلك ذمیمه سوق ایده‌جکی کبی خلقی خصمی علیهنده معین اتخاذ ایتمك فکریله التزام ریا ومداهنه‌یه مجبور قاله‌جقدر .

حیدری زاده ابراهیم

طلبکار شعر اولان مینی مینی درشهوار سلطانه

بتون بلاغته انموزج کزین ونوین
أوت ، فصاحته صانکه نمونهٔ نرمین ،
مألی صفوت کروبیانه رشك آور ،
جمالی حسن مجرد کبی ضیا کستر ،

ذکاسی نور نکاهنده منجلی هر آن
کوچك یاشنده بیوك سوزلری بوکا برهان ؛
او وضع بهتر وناز کترین شوخ وبلند
حقیقةً نه‌قدر محتشم وبی مانند !
کوزمده قالدی خیال کزینی پك یوکسك
او کون‌که اویله طلبکار شعر ایدی او ملك ؛
او وضع بهتره شعر ودها اولور حیران!..
سز کدر ایشته ، سزك شعر وشاعر أی سلطان !
— نشان طاشی : ٥ کانون اول ١٩١٧ —

نظار بنت عثمانه

نسخهٔ یومیه‌مز (آتی) دن :

نفس لوامه‌نك بکا خطابی [*]

ناظمی رضا توفیق

کل اوغول !. یرینه فلا کتکه ؛
یانمانجه ، جوهر قال اولورمی‌یا ؟.
آجیمه بوش کچن شو زحمتکه ؛
چله چکمه‌ینجه حال اولورمی‌یا ؟.

*

بر آووج آرپه‌یمش دیتك سنك ؛
بیلنمه‌دی یازیق ، قیمتك سنك !.
نه ایشه یارادی نیتك سنك ؟.
بال دیمکله آغیز بال اولورمی‌یا ؟

*

کمانکش دکلسك ، نه اوق آتارسك !.
بابانی دیکن‌سك ، کوزه باطارسك .
ابجدی بیلمزسك حکمت صاتارسك !.
الف ، با ، با ، جیم ، جیم ، دال اولورمی‌یا ؟.

✽

عمرك هدر اولدی : کتاب اوقودك !
بر طوتام عقلکی دولابه قودك !..
ایپلکك چوروکمش ، نه بز طوقودك !.
پاچاوره پارچه‌سی شال اولورمی‌یا ؟..

✽

نه اومدك کوچوکدن ، حتی بویوکدن ؟
کون طوغارمی صاندك ، اوطه‌ده یوکدن ؟.
چیبانلر یوواسی قورو کوتوکدن ،
فیلیز توره‌یوبده دال اولورمی‌یا ؟..

✽

حق !. دیدك . باقمادك دوسته ، خاطره .
بسم‌الله یازیلی زاغلی، ساطره !..
بویله بر اوغورسز سرسم قاطره ،
قارپوز قابوغندن نال اولورمی‌یا ؟..

✽

ارنلر دریایه پوسته‌کی سرمش ؛
طاغ ، ده‌کیز آشارق مراده ایرمش .
یوزمه بیلمه‌ینلر چایده کبرمش ،
چاماشیر تکنه‌سی صال اولورمی‌یا ؟..

✽

سن توران ایلنی أنکین‌می صاندك ؟.
زال اوغلی رستمی دنککمی صاندك ؟.
هی مفلس !. کندیکی زنکین‌می صاندك ؟.

طاتلى ماليخوليا مال اولورمى‌يا؟.

*

بوش يره باشكى خوليايه صالما !.
آبدست‌سز ، آغزيكه فاتحه آلما !..
ايمه‌نوب باقديغك او قيزل الما ،
كونش كورمه‌دكجه آل اولورمى‌يا ؟..

*

(كوپ) كده پكمزك طورطويمش مكر !.
(اوچان ، طورنا !.) ديدك . مارطى‌يمش مكر !.
(يارين ، بايرام !.) ديدك . يورطى‌يمش مكر !.
بويله چنكانه‌جه فال اولورمى‌يا ؟..

*

هى رضا عالمى قاصدك ، قاووردك ،
صاچمه دوزدك اما ، حكمت صاووردك !.
كاه چيويسنه ، كاه نالنه ووردك ،
يابانى قاطره نال اولورمى‌يا ؟..

٤ نيسان ١٣٢٩ ، ببك

[*] بومنظومه‌ده ناظم ، كندى تعقيب ايتمش اولدوغى مسلكى ، حتى استهداف ايتديكى غايه‌لرى تنقيد واستخفاف ايدييور .

ايران ادبياتنك ادبياتمزه تأثيرى

— مابعد —

ظن جرأتكارانه‌مه كوره كمال بكك بو مطالعه‌سى مجروحدر
اولا، احمد پاشا زمانى اعتباريله عليشير نوايدن متأخر دكل: معاصر ايدى؛ ثانيا، احمد پاشانك‌ده نوايى قدر طوغريدن طوغرى‌يه عجمدن اقتباس مآل ومضمون ايده‌جك قدر لسانه واقف وبيانه صاحب بولنديغى آثاريله مثبتدر . حتى حافظ شيرازينك بر مصراعنى بالبداهه وغايت ظريفانه تضمين ايده‌جك قدر فارسى شناس اولديغنى‌ده آشاغيده كوره‌جكز .

ثالثاً ، دیوان نوایدن جمعاً کچوك اولمیان احمد پاشا کلیاتنده پك کوزل پارچه‌لر واردر .

کاربان دل وجان اولدی روان سن کیده‌لی
نه غریب اولمشم ای‌مونس جان ، سن کیده‌لی

ویا

جانمه بر مرحبا صوندی ازلدن چشم یار
شویله مست اولدم که غیرك مرحباسن بیلمدم

ویا

اول سروناز نازه دخی ناز ایدر دریغ
اهل نیازه مرحمتن آز ایدر دریغ

ویا

جان نه آرام ایلسون آرام جانمدر کیدن
دل نیجه صبر ایلسون کیم دلستانمدر کیدن

ویا

صوردل مسکینمك حالن پریشان زلفکه
حالنی بیلمز پریشانك پریشان اولمیان

ویا

سنك بازار عشقکده ایدر دلال جان فریاد :
متاع عقل ، کاسددر خریدار اولماسون کیمسه

کبی ، نوایده ، بیقراده کورلمین انسجام الفاظ ایله وجوده کترلمش ابیات عاشقانه احمدپاشادیواننده مبذولاً موجوددر .

علیشیر نوایی عرقاً ترك اولدیغی وجغتای لهجه‌سیله قوجه بر دیوان وجوده کتیره‌رك بو لهجه‌ده انشاد نظم ایدن شاعرلرك بیوکی بولندیغی حالده نجه طبعاً وقابلیةً عجمدر

ایشته ایکی بیتنی بن اوقویه‌جغم . سز ایستدیککز کبی تلقی وایستدیککز کبی حکم ایدیکز :

ترکجه بر بیتی :

بر لبینك جان آلدی انداق کیم بریسی بیلمادی
ایمدی بیلدیم کیم آرالرنده یاردور شکراب

معشوقه‌سنك لبلرندن بریسی علی شیر نواینك جاننی اویله بر صورتده آلیورکه دیکر دوداغی بیلمیور . وشاعر بو ایکی لعلبارك آراسی شکرآب اولدیغنی بوندن استدلال ایله اعلان ایدییور .

برده شوفارسی بیتنه باقه‌لم ،

دلم بدست تومرغیست درکف طفلی
که‌نی کشد ، نه کذارد ، نه سازدش قفسی !..

زواللی جغتای وقوجه عجم شاعری! جانانك النده کوکلی بر چوجوغك یدهوسندهکی قوشه بکزهدیورکه نه اولدورر، نه براقیر، نهده باردیرر.

بو ایکی بیتك آهنك افادهسیله قدرت تبلیغی آراسنده کی تفاوت عظیمی نظر دقته آلمسهق بیله، مآل ومعنادهکی فرق، بزی تسخیر ایتمکه کافیدر.

ایشته ترك اشعارینك بیوك براستاد قدیمی اولان و(محاکمة العین) آدلی اثریله کندی لسانی زبان عجمه فائق کوسترمکه چالشمش بولنان علیشیر نوایی بیله ترکجهدن زیاده عجمجهده موفق اولدی، شونیده سویلیمکه زواللی چغتای لهجهسی بشیوز سنهدن بری علیشیر نوایی درجهسنده برشاعرداها یتشدیرهمامشدر. بزاویغور وچغتای شاعرلرندن دکل، طوغریدن طوغری‌یه عجم شعراسندن اخذ صنعت ایتدك نواییدن چوق اول عثمانلی لهجهسی وعجم اوزانیله اثر وجوده کتیرمش شاعرلرمز وحتی نسیمی کبی استادلرمز واردر. تذکرهلرك کلیشی کوزل روایتلرینه استناد قناعت ایتمش اولان نامق کمال وشمس الدین سامی بکلرله — الله داها زیاده ایتسونمی ؟. دیهیم، یوقسه حد معقولنهمی ارجاع بیورسون — کوندن کونه تکثر ایتمکده اولان پیرولرینك ادعالری قبول ایدلمکله وثائق تاریخیه — اسباب وفوائدینی برصورتله اکلایهمادیغم — برعنادده فدا ایدلمش اولیور،

نواییدن کمال بکك نقل ایتدیکی بیت ملمع، که دیوانك فاتحهٔ ابیاتیدر، حافظ شیرازینك مشهور بیتنه پك بکزر. وهیچ شبهه یوقدرکه چغتای شاعری، عجم مبدعنك،

ما، درپیاله عکس رخ یار دیدهایم
ای بیخبر زلذت شرب مدام ما،.

بیتندن پك زیاده ملهم اولمشدر.

کمال بك احمد پاشانك لسانی نواییتك کندن دها رکیك کورمکده هیچ اصابت ایتمیور ظن ایدرم. جناب فاتحك شرف محبت ولذت خدمتندن مهجور – وکندی تعبیرنجه – خانه وخانماندن دور اولدیغی زمان انشاد ایتدیکی برغزلی، زمانی حسبیله قابل اجتناب اولمیان برایکی اماله ایله برابر، بو کونده ایقاظ تقدیر وتأثر ایدهبیلهجك بربدیعهٔ حسیه وبرنفیسهٔ سلیسهدر. پادشاهنك غضب قاهرندن (کرم) قصیدهسیله عفووعاطفت دیلنمش اولان شاعر خاسر، بوسفرده نفسیله حسبحال ایدییور، دیورکه:

بی دلم، دلستاندن آیرلدم	بلبلم کلستاندن آیرلدم
ایشیکی حسرتیله خاك اولسهم	یریدر کاسماندن آیرلدم
نولهاولکریکی اینرسهباشم	مه نامهرباندن آیرلدم
کمی کبی دکزده سرکردان	کزرم بادباندن آیرلدم
نوله بحر کبی یانارسه ایچم	بزم شاه جهاندن آیرلدم
بنده احمد کبی غریبم کیم	خانهدن، خانماندن آیرلدم

بو قدر کوزللکلر قارشیسنده اوحساس ومفتون بدایع کمال بك بیلمم نهدن بی‌قید وتأثر قالمش!..

[مابعدی وار]

سلیمان نظیف

توركلرك منشأنه دائر

(تراكلر)

لاروسك قاموسنه نظراً (تراكلر) .— «(تراكيا) Thrace اسمی الك قديم زمانلرده (دنيانك ربعی) تعبيرله (كوچوك سكيتيا) يعنی اوروپا سكيتياسی و(ماكه‌دونيا) داخل اولديغی حالده قديم يونانستانك شمالنده بولونان بوتون اوروپا قسمنه ويريلير ايدی . فقط بعده (تراكيا) شمالاً طونه نهری ، شرقاً قاره‌دكيز ايله مارماره ده‌كيزی، جنوباً (ئه‌ژه) ده‌كيزی يعنی آطه‌لر ده‌كيزی وغرباً اوزمان مجهول اولان بعض نهرلر وطاغلر ايله تحديد ايديلير ايدی . سواحلده كائن شهرلر يونان مستعمراتی اولوب اكثريسی (تيران) tyran تسميه اولونان برر حكمدارك يد ادارەسنده ايدی . بالاخره بوشهرلر ايله سواحله جوار اولان (تراكلرك) اراضيسی (دارا)نك يدضبطنه كچدی. فقط استقلاللرينی طاغلرده محافظه ايله‌مش اولان (اودريس) odryses نام (تراكلر) قبل الميلاد بشنجی عصرده همان بوتون (تراكيا)يی ايادیٔ اجانبدن استرداده موفق اولمشلر ايديسه‌لرده قبل الميلاد ٣٤٣ سنه‌سنده (ماكه‌دونيا) قرالی (فيليپ)ه وماكه‌دونياليلره و٢٧٥ سنه‌سنده (كلت)لره تابع اولمشلر و٢٢٠ده تكرار كسب استقلال ايله‌مشلردر . روما ايمپراطوری (اوكوست) زماننده طونه ايله بالقان سلسلهٔ جبالی آراسنده بولونان قطعهٔ اراضی (مه‌زيا) mésie ، mœsie ناميله برروما ولايتی اولمش و٤٦ سنه‌سنده (تراكيا) قرالی (رامه‌تالكه‌س)ك وفاتندن صوكره تراكيانك ديكر اقسامی دخی روماليلرك يدضبط وادارەسنه كچمشدر . »

(تراكيا) قطعه‌سنك (اوروپا سكيتياسی)نی حاوی بولنديغنه ؛ (داكلر) ايله (جتلر)ك نسلاً (تراك) اولدقلرينه ؛ بونلرك جمله‌سنك عينی برلسانی تكلم ايتدكلرينه ؛ آسيا (جتلر)ی و (دايلر)ينك (تراكيا) (جتلر)ی و(داكلر)يله عينی برقوم اولدقلری تاريخجه وضوح تام ايله ثبوت بولديغنه بناءً اسكی (تراكلر)ك سكيت يعنی تورك اولدقلرينه حكم اولنور . (تراك) كلمهٔ قديمه‌سنك دخی (تورك) كلمه‌سندن منحرف براسم اولمسی عقله پك قريبدر .

اوروپا مورخينی بوحقيقتی كورميور دكل ايسه‌لرده انجق سكيتلكی يالكز ايكنجی درجه‌ده اسكی اولان (تراكلر)ه ويره‌رك الك قديم (تراكلر)ك (په‌لاژ) [١] pélasge عرقنه منسوب اولدقلرينی ادعا ايدرلر . حالبوكه (په‌لاژلر)ك دخی اساساً باربار [٢] وتورك اولدقلری ثبوت بولويور. فی الحقيقه (ئه‌رودوت) ديركه : « په‌لاژلر) برباربار لسانی تكلم ايدرلر ايدی ؛ (آتيك attique ده‌كی « په‌لاژلر » (ئه‌له‌ن) hellene اولدقدن صوكره لسانلرينی تبديل ايله‌مشلردر .»[ماده ٥٧]

[١] بوكلمه فرانسز شيوه‌سنجه صورت تلفظه كوره يازلمشدر .

[٢] يونانی اولمايان .

(دەنوبری) و (باشوله) قاموس اعلامنه نظراً (تراکلر) .— «یونانیلرطرفندن (تراك) نامی ویریلن (تراکیا قطعه‌سنك ایلك سکنه‌سنك (پەلاژ)عرقنه منسوب‌اولدقلری ظن اولنمقده‌در [٣] بوظن مقارن حقیقت اولمسه‌بیله (پەلاژ)لرك اسکی (تراکلر) ایله برلکده سفره اشتراك ایله‌دکلری اکلاشلمقده‌در . (تراکیا) سکنهٔ اصلیه‌سنك‌اوائلده برطاقم انقلاباته اوغرادقلری و(مدلر) محارباتی زماننده تراکیاده بولنمش اولان باربار (تراکلر) ایله قدیم (تراکلر) بیننده بر اسم مشابهتندن باشقه برمناسبت اولمادیغی وبوباربار تراکلرك سکیتلرك استیلالری اوزرینه قطعهٔ مذکوره‌ده پیدا اولدقلری وارد خاطر اولمقده‌در . (مدلر) ایله اولان محاربات زماننده (تراکیا) برچوق نواحی‌یه منقسم اولوب بونلرك هربرنده برقبیله اسکان ایدرایدی . بوقبائلك اك معروفلری : (اودریسلر) ایله (جتلر) ، (میسیه‌نلر) و(تریباللر)در . سواحلده برطاقم یونان مستعمراتی موجود اولوب بونلرك اك مشهورلری شونلردر : تراکیا ده‌کیزنده [یعنی آق ده‌کیزك چناق قلعه بوغازی‌ایله قواله بیننده بولونان قسمی] (ئه‌نوس) nos ، (آمفیپولیس) mphipolis [زمانمزده (نه اوخوزیو) قویه‌سی] ، (آبده‌ر) abdér [زمانمزده (بولوسترا)]،مارمارا ده‌کیزنده (قالیفولیش) callipolis [کلیبولو] ، (بیسانت) bisnthe [تکیر طاغی] ، (پەرینت) périnth [اره‌کلی] ، (بیزانس) [اوستانبول] ؛ قاره‌دکیزده [سالیده‌سوس) salmydessoe [میدیه] ، (آپوللونی) apollonie [سیزه‌بولو] ، (اوده‌سوس) odessos [وارنا] .»

یالاده کوردیکی اوزره (جتلر) ایله (داکلری)ك عرقاً (تراك) اولدقلری وجمله‌سنك برلسان تکلم ایتدکلری قدیم یونانیلر طرفندن بیان اولندقدن صوکره شمدی اوروپالیلرك بو صوزتله برطاقم واهی مطالعاتنه اصلا محل قالماز .

(سترابونه)ه نظراً (تراکلر) .— (تراکیا) قطعه‌سی (ستریمون)strymon [ستروما صویی] نهری وداها طوغریسی (نستوس) nestus [مستاقره‌صویی] نهرینك شرقندن باشلایه‌رق قاره‌دکیزه قدر ممتد اولور . مذکور (نستوس)صویی (تراکیا)یی(ماکه‌دونیا)دن تفریق‌ایدر. (ایستر) [طونه] نهری ایسه تراکیایی شمالاً تحدید ایلر . قاره‌ده‌کیزك صول‌طرفی تعبیراولونان واوزرنده (بیزانس) [اوستانبول] شهری مؤسس بولونان ساحل (تراکیا)یه عائددر [جلد٢ صحیفه ٦٠ ، ٨٣؛ جلد١ صحیفه ٢٠٩ جلد٢ صحیفه ١ ، ٢٧ ، ٥٠٧ ، ٤٢ ، ٤٨٤]

(جتلر)ه قدیم یونانیلرطرفندن بر(تراك) قومی‌نظریله باقلدیغی و(جتلر)ایله(تراکلر)ك عینی برلسان تکلم ایتدکلری [جلد٢ صحیفه ١٣ ، ٢٧]

چناق قلعه جوارنده کائن مشهور (تروا)حوالیسی‌ایله (تراکیا)ده علی‌الاکثر عینی‌اسملره تصادف ایدلدیکی [جلد ٣ صحیفه ٢٠]

برطاقم (تراك) اقوامنك اوروپاقطعه‌سندن آناطولی‌یه کچه‌رك بوراده مهم‌مملکتلر تأسیس ایتدکلری [جلد ٢ صحیفه ١٣ ، ٤٨٤ ، ٤٨٥] .

(تروا) محاربه‌سنده (تراکلر) ك (ره‌سوس) rhésus نام حکمدارلریله برلکده یونانیلره

---

[٣] آتیده (پەلاژلر) بحثنده بوقومك اساساً (تراك) اولدیغی سویلنه‌جکدر .

قارشی حرب ایتمش اولدقلری وبعده یونانمك (تروا) جوارندن كچن برصویه علم اوله‌رق ویرلمش اولدیغی [جلد ٣ صحیفه ٢٠]

(تراكلر)ك (ماكه‌دونیا قطعه‌سنك ایلك سكنه‌سی اولان اقوامك باشلیجه‌سی اولدیغی [جلد٢ صحیفه ٧٤

ماكه‌دونیا تراكلرینك منقسم اولدیغی قبائل [جلد ٢ صحیفه ٤٧] .

(ته‌سالیا) قطعه‌سنده بیله تراكلره تصادف اولندیغی [جلد٢ صحیفه ٥٧] .

(سترابون) تراكلر ایله په‌لاژلرك برلشه‌رك قدیم یونانستانده (به‌اوسیبا) béotie ناحیه‌سنده (قادموس) cadmus ك اخلافی ایله نه صورتله محاربه ایتدكلرندن بحث ایدر . بو صرده‌ده یازلمش اولان آتیده‌كی عباره پك‌جالب نظردقتدر : « بالاده كورلدیكی اوزره (به‌اوسیبا)نك بو قسمی (به اوسیبالیلر)ك طرد وتبعید ایدلمسی اوزرینه (تراكلر) ، (په‌لاژلر) وسائر باربار اقوامك یدضبطنه كچر. [جلد٢ صحیفه ٢١٨، ٢١٩، ٢٢٤] . بوعباره‌دن (تراكلر) ایله (په‌لاژلر)ك یونانی اولمادقلری تظاهر ایدر

(تراكلر)ك عینیله (سكیتلر) كبی جسارتلریله مشهور اولدقلری [جلد١ صحیفه ٢٧٠].

(سترابون) تراكیایه سكیتلرك ایله‌دكلری استیلالردن دخی بحث ایدر وبوایسه پك طبیعیدر. چونكه (تراكلر) ایله (جتلر) و(داكلر) عرقاً سكیت اولدقلری حالده اوائلدن بری مسكنلرنده كندیلری ایچون برقومیت ، برملیت وبرحكومت پیدا وتأسس ایتمش اوله‌جقلرندن ، بعده‌دیكر محللرده ساكن اولان دیكر سكیتلرك استیلالرینه اوغرایه‌بیلمه‌لری پك ممكندر . مثلا تاتارلر ایله موغوللر وتوركلر اراسنده واقع اولمش اولان محاربات مدیده‌دن دخی اكلاشلدیغی اوزره تورك اقوامی دائما بربریله حرب وجدال ایله‌مشدر . جنكیز خان توركستان توركلرینی قتل عام ایتدیرر ایكن شبهه‌سز كندی عرقنی دوشونمه‌مش وتیمورلنك دخی عثمانلیلر ایله محاربه ایلرایكن توركلكی خاطرینه كتیرمه‌مشدر .

ه‌رودوت نظراً (تراكلر .— « (تراكلر)هندلیلردن صوكره اكزیاده نفوسه مالك برقومدر. اكر بوقوم واولوسی تشكیل ایدن ایل واویماقلر بیننده اتحاد واتفاق اولمش اولسه ایدی ، شبهه‌سز تراكلر دنیانك اكقوتلی برملتی اولوز وكیمسه انلری مغلوب ایده‌من ایدی . بوایل واویماقلر اسكان ایتدكلری محللرك تنوعنه مبنی برچوق مختلف اسملر آلمشلردر وفقط جمله‌سنك عادات واخلاقی بردر. [قسم ٦ ماده ٣ [

« تراكلرده چالشمامق اك بویوك برشرف ، حرب وغنائم ایله یاشامق اك مقبول برصنعت‌وچفت سورمك ایسه عادتا برمذلت عد اولنور .» [ماده ٦]

ه‌رودوت (جتلر)ی (تراكلر)ك اكفضیلتلی واك نجیب برقسمی عد ایدر . [ماده ٩٣] .

خلاصه .— شوكوریلان وثائق تاریخیه ایله ثبوت بولدیغی اوزره قدیم‌زمانلردن‌بدأ ایله روما ایمپراطوری (تراژان)ك زمانه كلنجه‌یه قدر دیكر هیچ برقومك اشتراكی اولمقسزین یالكز سكیتلر یعنی توركلر طرفندن مسكون اولان (كرچوك سكیتیا) یعنی (اوروپا سكیتیاسی)نك جنوباً بحرخزر، قافقاس ، قره ده‌كیز، مارماره دكیزی وآق ده‌كیز وغرباً ماكه‌دونیا ایله محدود اولدیغی .واك قدیم زمانلرده بوقطعه‌نك دخی مذكور سكیتیایه داخل بولندیغی اكلاشیلیر . بناءً علیه روم‌ایلی قطعه‌سنه تاریخه استناداً حق مالكیت ادعاسنده هیچ برقوم توركلره تقدم ایده‌من .

[١] آتیده كوریله‌جكی اوزره (تروا) محاربه‌سنده یونانیلره قارشی تروواليلره یاردمه كلمش اولان اقوامك تورك عرقنه منسوب اولدقلری نمایان اوله‌جقدر .

وثائق مذكوره ايله ديكر برحقيقت داها ثابت اولوركه اوده شودر :
يونانستانه جوار اولان ممالكده (تراك) تعبيرى (سكيت) كلمه‌سى يرينه قائم اوله‌رق صورت عموميه‌ده قديم توركلرى و تورك عرقنى ارائه ايدر .

تراك بوغازى و آناطولى تراكياسى . — اسكى زمانده اوستانبول بوغازينه يعنى بوغازايچنه (تراك بوغازى) ويا (تراكيا بوسفورى) نامى ويريليرايدى . حقيقت حالده‌ايسه بوتعبير (تورك بوغازى) ديمك ايدى .

بوغازك آسيا وقاره‌دكيز ساحلنده كائن (ازكلى) حذالرينه قدر ممتد اولان حواليه (كوچوك آسيا تراكياسى) تسميه اولونورايدى‌كه بوصورتله بوغازايچى اوروپا تراكياسيله آسيا تراكياسنى بربرندن تفريق ايدرايدى . آناطولى تراكياسنه (بيتينيا) bithynie دخى‌ديرلر ايدى.

يونانيلر آناطولى تراكياسنده شمديكى قاضى كوينك موضعنده ميلاددن ٦٨٥ سنه مقدم (قالسه‌دووان chalcédoine شهرينى وشيمديكى اوستانبولك موضعنده دخى تاريخ مذكوردن ٣٥ سنه صوكره (بيزانس) شهرينى مستعمره اوله‌رق تأسيس ايتمشلردر . حتى اوروپا ساحلنده بيزانسك تأسيس اولنديغى موقعى كورمكسزين آسيا ساحلنده (قالسه‌دووان) شهرينى تأسيس ايدنلره (كورلر) لقبى ويرلمش ايدى .[١]

بناءً عليه اك قديم زمانلردن برى اوستانبول بوغازيله طرفين حواليسى (تراكيا) ناميله اسكى توركلرك ممالكى اولوب يونانيلر اجنبى اوله‌رق وخارجدن كله‌رك مذكور بوغازك ايكى طرفنده بر مستعمره تأسيس ايتمشلردر . بو حالده اوستانبول ايله حواليسنه روملردن زياده توركلرك حقوق تاريخيه‌سى واردر .

خلاصه . — (داقلر) ويا (دايلر) ايله (تراقلر)ك (جتلر) ايله همجنس بولنمه‌لرى وبناءً عليه (سكيت) يعنى تورك اولمه‌لرى صوك درجه اهميت تاريخيه‌يى حائز برحقيقت اولوب بو خصوص آتيده كوريله‌جكى اوزره (پەلاژ)لرى وقديم يونانستانده ساكن اولمش اولان سائر اقوام مشهوره‌يى دخى توركلشديرير .

---

[١] قالسه‌دووانيلرك بيزانسليلر قدر بوسفورك آفنديسى ايله كلن پالاموط باليقلرندن استفاده ايده‌مه‌دكلرينى مهم برمسئله اولمق اوزره سترابون شرح ايدر .

متقاعد اركان حربيه فريقى
انور

بەتوفنك اولومى

١٧٧٠ — ١٨٢٧

محروميتلى ، فنا برمعيشت ، خودبين ومستغنى برمحيط ، پدر موروث خشونت طبع وهپسندن مؤلم اولمق اوزره چيركين وناقصه‌لى بروجود .. بوتون بوتفرعات آلام بەتوفنك حياتى چرچيوه‌لر،

فقط هیچ بری بوبویوك آلمان داهیسنك شمدی‌یه قدر كسه‌نك وجوده كتیره‌مدیكی نفیس ابداعات موسیقیه‌سنه مانع اولامامشدر .

حیاتنك املرله طولو بوتون آناتنده كندیسنه مخصوص یوكسك لسان موسیقی ایله طبق روزكارلرینك انینی ، قوشلرینك جیویلتیلری وصولرینك چاغلتیلریله لسان طبیعتك انسانلره خطاب ایتدیكی كبی ترنم ایلدی . . .

دنیله بیلیركه بەتوفن طبیعتك یكانه ترجمان ذیشانیدر . چونكه اونك لسانیله تكلم ایدن، وآغلایان یالكز بەتوفن اولمشدر .

فقط بەتوفنك حیاتی اویله برسلسلهٔ آلام وفجایع حالنده دوام ایتدی‌كه بالذات كندیسی بیله متعدد دفعه‌لر دهاسندن شبهه ایتمه‌كه مجبور قالمشدر .

كونا كون سفالت ومحرومیتلر ایچنده سوروكله‌نن حیاتی صوكنه واصل اولدیغی زمان بەتوفن ارتق قدرندن تماماً نومید وطالعنه یومروقلرینی صیقه‌رق ئولدی . . .

بو، فجیع وفقط شاعرانه براولوم اولمشدی :

١٨٢٧ مارتنده ایدی، یكرمی سنه‌دنبری متمادی تخریباتیله قولاقلرینی فائده‌سز برعضو حالنه قویان صاغرلق اضطراباتنه باشقه بریكون آلام علاوه ایتمشدی. بەتوفن بو صره‌لرده ویانه جوارنده بادنده انجق احتیاجات مبرمه‌سنی تسویه ایده‌بیلن برپانسیونده مضطرب برحیات كچیرییوردی . .

یكانه مشغله‌سی شهرك جوارنده‌كی براورمانه یالكز باشنه داله‌رق اوراده قوشلرك نغماتی، آغاجلرك فاصله‌لی اینیلتلری آلتنده ، دهاسیله باش باشه ، اونك یوكسكلره ، سماره طیرانی سیر ایتمكدی .

بركون ، برمكتوب 'ونی تختگاه خیالیسندن یرله قدر ایندیردی، باشقه یرلرده بر باشقه كدرلر اونی بكله‌یوردی : همشیره‌زاده‌سی برجرمدن طولایی مظنوناً ویانه‌یه كتیرلمشدی. كندیسنه دایسندن دهایقین كیمسه كورمدیكی ایچون اوكا مراجعت ایدییوردی .

بەتوفن بادندن چیقدی. پاره‌دن تصرف ایچون یولك مهم برقسمنی یایان یورومك ایجاب ایدیوردی. بو مشقتلی سیاحت كوننك اقشامنده بەتوفن كوچوك وخراب بر خانه‌نك اوكنده توقف ایتدی . ویانه‌یه واصل اولمق ایچون دها ایچه یول قطع ایتمك لازم كلدیكندن بوكیجه بواوده مسافر اوله‌رق قالمغی دوشونیوردی، چونكه برساعتدروجودنده حس ایتدیكی راحتسزلق یولنه دوامنه مساعدكلدی. .

خانه صاحبلری طرفندن طانیلمقسزین فقط ممنونیتله قبول اولندی بو، برقیز واوچ اركك چوجقلریله متوسط برآلمان عائله‌سی ایدی .

برابر یمك یدكدن صوكره مسافری اوجاق باشنه اوطورتدیلر . پدر براسكی پیانویه كچدی . وچوجوقلرك هربری دیوارده اصیلی اولان آلتلرینی آله‌رق آقورده باشلادیلر ، بر دقیقه صوكره پدرك اداره‌سی آلتنده وصرف آلمان روحنه خاص براعتیاد موسیقی ایله آهنكه قویولدیلر .

بوصحنه‌نك یالكز شاهدی اولان صنعتكار چالنان پارچه‌نك عائله افرادینی بلااستثنا علاقه‌دار ایتدیكنی اكلایه‌بیلیوردی . هپسنك چهره‌لرنده اوقونان تهیج لطیف قلبلرینك‌ده اونسبتده متحسس اولدیغنی كوستریوردی .

فصلی بیتیردكلری وقت بەتوفن هپسنك آیری آیری اللرینی صیقارق سعادتلرینی تبریك ایتدی . صوكره اونلر تكرار باشلادیلر .. بوسفركی تهیجلری دها درین وقلبی كوزلری دها بولانیق ویاشلی ایدی . . .

نهایت بو آهنك اذواقه بیگانه قالمقدن بونالان بهتوفن :

— دوستلرم ، دیدی ، حس ایتدیککز هیجان ومسرته اشتراك ایده‌مدیکمدن طولایی کندیمی نه‌قدر بدبخت بولیورم بیلسه‌کز ! چونکه بن‌ده موسیقی‌یی سورم. فقط کوریبورسکز که‌اك کورولتولی برپارچه‌یی ایشیته‌میه‌جك‌قدر صاغرم، تغنی ایتدیککز شیئی نوطه‌سندن تعقیب ایتمکه‌کمه مساعده‌ایدیکز!

دفتری اوکا اوزاتدیلر . نوطه‌یه انصباب ایدن نظرلری قرالتیلرله قارشدی . نفسی طوزمش کیبیدی کوزلرندن یاشلر بوشاندی ودفتر الندن دوشدی ...

چونکه تغنی ایدیلن، بوتون عائله افرادینی بوقدر متحسس ایدن پارچه «لا»دن اولان بر سه‌مفو نیسنك مقدمه‌سی ایدی !..

بوتون عائله افرادی صنعتکارك اطرافنه طوپلاندی. حیرتکار کوزلری ، اللری وقوللرینك هیجانلی حرکتلریله صوریبورلردی :

— نه‌کز وار ؟ نه‌کز وار ، راحتسزمیسکز ؟

برقاچ هیجانلی دقیقه کچدی ... بهتوفن اونلری صوصدوره‌رق ساکن وتتره‌ك بر سسله یواشجه سویلندی :

— بن ..... بن بهتوفنم !..

وجودلرده حیرتله قاریشیق احتراملر کزندی .. برساعتدنبری آره‌لرنده یاشایان آدمك تاریخده بلکه قراللردن یوکسك برموقع صاحبی اولدیغنی دوشونه‌رك حضورنده‌اکیلدیلر .. اکیلدیلر ..

صنعتکار اونلره النی اوزاتدی، پدری، والده‌یی وچوجقلری هپ آیری آیری دراغوش ایتدی.

برآن صوکره یرندن قالقوب پیانویه اوطوردی واوچ کنج آدمه چالغیلرینی آلمه‌لری ایچون اشارت ایده‌رك بالذات بوشاه اثرینی چالمغه باشلادی .

نه‌روح ... نه‌هیجان .. هیچ برزمان بونفیس اثر بوکیجه‌کی قدر کوزل اولمامشدی ..

بهتوفن اوزون مدت پیانوده قالدی ، چالدی .. چالدی .. هم‌ده بالبداهه ! او وقته قدر ابداع ایتدیکی بسته‌لردن دها کوزل دها نفیس پارچه‌لر ؛

کیجه یاریسی حس اولنمه‌دن کچمشدی ؛ بو بهتوفنك دهاسیله سرمست اولوب سرمست ایتدیکی صوك کیجه ایدی ...

صنعتکار اوقدر یوزغون ومتحسس برحالده بولنیوردی‌که چهره‌سنده‌کی آثارخرابیدن متأثر اولان رئیس عائله اوکا استراحت ایتمسنی توصیه‌یه مجبوریت کوردی ؛ بهتوفن ، باقیجی بر حس آتشنك بوتون وجودنده صرعه‌لر یاپدیغنی حس ایدیوردی ، قالقدی :

هوا آلمغه احتیاجی واردی . عائله افرادینك شدید مخالفتلرینه رغماً قیرزه طوغری آیاغی چپلاق، یورودی...

طیشاریده صوغوق برمارت هواسی روزکارلریله داللری قیریبور ، اورمانك دار یونده اوکنه قاته‌بیلدیکی شیلری سوروکله‌یوب کوتوریبوردی .

او، اوزون‌مدت روزکارله، طبیعتله باش‌باشه قالدقدن‌صوکره‌عودت‌ایتدی: طوكمشدی‌وخسته‌ایدی..

دوقتور آرامق اوزره ویانه‌یه قوشدیلر . شدید براستسقاء صدری اعراضنی کوسترمکده‌کجیکمه‌دی.

بوتون اهتماماته رغماً ایکی کون صوکره، دوقتور خسته‌نك صوك ساعتلری یاقلاشدیغنی اخبار ایتدی .

اولوم ایله حیاتك بەتوفنك وجودنده مجادله ایتدیكی بوساعتلرده یاتدیغی اوطه‌نك قپوسی آچلدی . بو زائر نا کمظهور هومبل ایدی ، اسکی یکانه دوستی هومبل که بەتوفن اونی طارلتمش اولدیغندن اوزون مدتدنبری یوزینی کورمه‌مشدی . اوکا کلنجه ، اسکی ارقداشنك خسته اولدیغی خبر آلیر آلماز معاونتده بولنمق اوزره قوشمشدی فقط هیهات ، ارتق هرشی بیتمشدی : بەتوفن قونوشامایوردی ! شکران ایله طولو برنظر!.. ایشته هومبلك خسته ارقداشندن نائل اوله‌بیلدیکی از اثر آشنائی ! ..

هومبل یتاغه طوغرو ایکیله‌رك بربورو ایله اونی بوحالده کوردیکندن وبویله‌بویوك بردهانك افول ایتمك اوزره بولندیغندن متولد تأثرلرینی کوچ حال ایله افهام ایده‌بیلدی .

زواللی صنعتکار بوسوزلرله یکیدن حیات بولیور کبیدی ، بویوك بر جهد ایله کوزلرینی آچدی و :

— صحیح ، بن بردهایه مالکدم دکلی هومبل ؟..دیه‌بیلدی .

بوبرقاچ کلمه فیده‌لیئو بسته‌کار شهیرینك صوك سوزلری اولدی ؛ کوزلری ثابت، آغزی یاری آچیق، حیات بومستثنا دهایی اللی یدی سنه تمثیل ایدن وجودی اولومه ترك ایده‌رك اوندن اوزاقلاشدی ، اوزاقلاشدی ...

۲۲ کانون اول ۳۳۳

محسن نعیم

عثمانلیلرك أوروپاده‌کی مستملکاتی

— (افلاق و بغدان) —

[فقره‌ٔ مخصوصه‌سنده افلاق وبغدان وروماتیا عرقیله مسکون ممالکك نقطهٔ عثمانیهٔ نظردن تاریخچه‌سنی تزبیر ایتمش ایدك . کذلك صربستانك‌ده احوال تاریخیه‌سی بر فقره‌ده بیان ایدلمشدی . آتیده‌کی جمله‌لرده ایسه یالکز ممالك مذکوره‌نك، بولغارستانك وسائر حوالینك جغرافیای تاریخیسندن بحث ایدیله‌جکدر .]

طونه آیاقلری افلاق وبغدان حوضه‌لرینی ترکیب ایدر . افلاق آیاقلری جبال منبعه‌دن چیقار ، درین دربندلردن کچر . بغدان آیاقلری ایسه دها آز یوکسك طاغلردن نبعان ایدر . هرایکی اقلیم بو جبال ومیاه سایه‌سنده فوق العاده بر قوهٔ انباتیه‌یی حائز ایسه‌ده پرنس قاروللك قعودینه قدر محاربات متوالیه‌دن طولایی بر شوره‌زار منظره‌سی ارائه ایتمکده ایدی .

طونه‌نك صول آیاقلری شونلردر : ۱ ـ « شیل » Chyl قرایوا جوارندن کچر . بو شهر وقتیله مستقل بر « بان »لغك مقری ایدی . ودیندن بکرشه منتهی یول ایله سائر قارپات طریقلری اوزرنده کائن‌در . بوراری ۱۸۲۸ محاربه‌سنده وآندن صکره‌ده فوق العاده تخریب ایدلمشدی . قریم محاربه‌سی اثناسنده بو کوزل ممالك چول حالنه منقلب اولمشدی. ۲ ـ « آلوتا » Alouta ، Alto ، Alt قارپاتلرده پیدا اولور . قرق کیلومترو امتدادنده اولان « شورول »

ـاغی وکچیـدی بودره ایله قطع ایدیلور . افلاق ایله اردل ویا بکرش ایله « هرمان شتاد »
Hermannstad آره‌سنده‌کی « قرمزی قله » Rothen - Thurn یولی بو کچیددر .
نهر کوچك وبیوك افلاقك حد فاصلیدر . ۱۷۸۹، ۱۸۲۸ محاربه‌لری اثناسنده بو دره‌نك
آبیننده مهم حرکات عسکریه وقوعبولمشدی . ۳ - « وده‌آ » Vedea کذلك بو نهرك‌ده
وضه‌سی قریم محاربه‌سنده خراب ویباب اولمشدی . ٤ - « آدریش » == « آرکیس » Argis ==
Ardich قارپاتلردن نبعان ایدر. بکرش بو آیاق اوزرنده مبنیدر . قدیماً روسیه ایله استانبول
چیدی اوزرنده کائن اولدیغندن تجارتی زیاده ایدی . شمدی ایسه یکی بر حکومتك مقری بولند -
ندن اهمیت اقتصادیه‌سی پك بیومشدر . بو قصبه - که روسجق وسلستره‌یه عینی مسافه‌ده‌در -
لاقك تام کوبکنده بولندیغندن طونه‌نك صاغ ساحلنی تهدید ایتمك ایسته‌ین بر اردو ایچون مستثنا
نقطهٔ تحشدد‌ر . ٥ - « یالومنیچا » Yalmonitza قدیم افلاق غوسپودارلرینك قرارکاهی
ولان « تورغوویچ » Turgovitz دن کچر . ٦ - « سه‌ره‌ت » Sereth کذا
رپاتلردن کلیر . « بوقوینا » یی اسقا واورادن بغدانه بالمرور « رومان » Roman شهرینی
یارت وبر قاچ اوفق آیاق ایله پیدای التصاق ایدر . عاقبت « غلاص »ك یاننده طونه‌یه دوکولور .
مالدن کلن هر اردو بو دره‌دن، خصوصیله اهمیت پیدا ایدن صوك قسمندن کچمشدر. بونك اوزرنده
واقع مستحکمه بولندیغندن عابر اردولر ایچون مانع تشکیل ایتمه‌مشدر . ۷ - « پروت » Pruth
رپاتلرده « چورنا » czorna طاغندن چیقار. بوقوینانك مقری اولان « چرنوویچ »
ن کچر. نهر قسماً سفائنك سیرینه مساعددر . « یاش » Yassy - بغدانك مقری - دن کچر
بالکی » آیاغی بو دره‌یه منصب اولور . احکام ایدلیان روسلرك یاش شهری هروقت پامالی اولمشدی
پروت » نهری « هوش » Huch ك قربندن کچر . بیوك پترو ایله بالطه‌جی محمد پاشانك
اربه‌سی (۱۷۱۱) اوراده وقوعبولمشدی . پروت بر چوق بوش (وقتیله بوش) اووه‌لردن
چدکدن صکره ترکلر ایله روسلرك حکومتنه حد فاصل اولان « رنی » Reni ده نهایت
لور . بو سواحلده متعدد محاربات اولمشـ ... دن بری روسیه ایله عثمانلی - بغدان
دودی اورادن کسیلیوردی . آندن اون « طورله » Dniester - قدیم تیراس : Tyra
- حد فاصل ایدی . بو نهر ، سابقاء صعب المرور اولمق ومواقع مستحکمه‌یی محتوی بولنمقله
شهوردی .

« اوروغرافیا » - جبال شناسی - اعتباریله طونه‌نك صولنده‌کی مواقع مرتفعه شونلردر :
لا - « شرق قارپاتلر » . « ویستوله » Vistua منابعندن « اوزشوه » دربندنه قدر کیدر .
رستانی فاصلدر . صعب‌المرور ایسه‌ده اورته‌لرنده کچیدلری‌ده واردر . اردل یایلاسندن چیقان
ه‌لر بو کچیدلردن شرقه طوغری فرجه‌یاب خروج اولورلر . بو جبال منیعه دنیانك اك طبیعی
ستحکاملرندن بریدر . قاریات مائله‌لری ایله طونه‌یه منتهی ممالکه بورادن حکم اولنور .

[مابعدی وار]

جلال نوری

مدیر [کریدی احمد ساقی]
(آتی) مطبعه‌سی

ادبیات عمومیه مجموعه سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ٣

سنه : ٢ ٤ جمادی‌الاول ١٣٣٦ جمعه ایرتسی ١٦ شباط ١٩١٨ نومرو ٢٤ — ٥٥

ایران ادبیاتنك ادبیاتمزه تأثیری

— مابعد —

عباسیلر بغدادده نصل عجملشیورلرسه ، عثمانلیلرده استانبولده اویله روملاشیورلر .
بوراده‌کی ذوات کرامك قسم اعظمی (روملاشمق) کلمه‌سنك معناسنی ، کندیلرینی بیلدکلری کوندن بری بیلیرلر . وسوزی پك طبیعی ومحق بولورلر . مقصدمی بیکانه‌لره افهام ایچون برقاچ کلمه ایله ایضاح مرام ایده‌یم :

(روم ترکی) هم جغرافیائی هم اتنوغرافیك برتعبیردر : بخارا ترکی ، سمرقند ترکی ، آذربایجان ترکی کبی . بیزانس ایمپراطورلغنك حوزهٔ حکومتنده برزمان بولنمش اولان یرلر وبویرلرك سکنه‌سی دیمك . بوراده تمام ایران مقابلی‌در : سلچوقیان ایران ، سلچوقیان روم کبی .

(روم ایلی)ده بویله‌در . چونکه ترکلرك ایجاد ایتمش اولدیغی بوتعبیر ایله محدود ومعین یرلرده روم عنصری اقلیتی تشکیل ایدر . موره شبه جزیره‌سی همان سراپا روملرله مسکون ایکن (روم ایلی) نامنی آلمامشدی .

(رومی) صفتنی هرصنف ومسلکدن بالعموم بیوکلرمز ، کمال افتخار وممنونیتله قبول ایتمشلردر . جلال‌الدین رومی ، اشرف رومی کبی اعظم اولیاء الله بوکلمه ایله تلقب واشتهار ایتدیلر . ابن کماله (علامهٔ روم) ، (محقق روم) دینیر .

(ترك) عرقنك اڭ بیوك پادشاهی ، شبهه یوقدرکه ، سلطان سلیمان قانونیدر . هم بو پادشاه ،

صاحب خروج طرزنده دكل ، صورت طبيعيه‌ده وعصرلرك اعانهٔ اكمالاتيله صاحبقران زمان اولمشدى. اردولرينك برى ويانه‌يى محاصره ايدركن ، ديكرى تبريزه استيلا ايدر ، دونغماسى يالكز آق‌دكيزى ويابتون ساحللرينه مالك ومتصرف بولنديغى قره‌دكيزى دكل ، ابحار محيطه‌يى تتره‌ديره حضور يادنده هند وچين صفبستهٔ سلام واحترام اولور . آلمانيا ايمپراطورينه اسير اولان فرانسه قرالى دربار شوكتقرار سليمانى‌يه التجا وآلمانيا ايمپراطورى سطوت پادشاهيدن خائف ولرزان ترك تخت وتاج ايلر ؛ ايشته بويله برامير جهانكير. بوقدر بيوك بر ترك پادشاهى اولان امام المسلمينك لطف توقير وانعامنه مظهريت سايه‌سنده احراز كمال ومراتب علميه‌ده اك يوكسكى بولنان قاضيعسكرلكه قدر ارتقا ايله تضمين آمال ايتمش اولان برشاعر — كه ضيا پاشانك توصيف محققنجه (مجدد نخستين) در —

مداح اوله‌لى چشم غزالانكه باقى
اوكوندى غزل طرزنى رومك شعراسى

ديه‌رك هم مسلكلرينك نوع وصفتنى تسجيل ايديور .

عثمانلى پادشاهلرينك مناقب غراسنى عصرلره ترنم ايتديرمش اولان فوجه نفعى (حسن قلعه)لى اولمق اعتباريله عرقاً آذربايجان تركلرينه داها ياقين ايدى . فقط مجلوب مباهات اولان برشاعر، آنشين روم تركلرينى اك زياده متكامل وبناءً عليه داها اصيل بولديغى ايچون عرفى شيرازينك برمنظومه‌سنه اولان نظيره‌سنده :

حسان مسيحادم رومم كه كرفتم
در معجزه كويى زمسحبان عجم‌را

ديور . و (حسان روم) اولمقله افتخار ايديوركه خصوصده دكلدر .

مليتك معناسنى بزده حقوقى ومفاخريله اك اول ادراك ايدرك وطنداشلرينه تلقين ايتمش اولان اعاظم ادبامزدن ضيا پاشا ، روحى بغداد[ينك] كنندى زمانه قدر موفقيتله تنظير ايديله‌مامش اولان تركيب بندينه ، اصلنه فائق صورتده برنظيره يازدقدن صوكره آثرينه شو بيتلرله نهايت ويرر :

اوغرازسه صبا راهك اكر سمت عراقه
بغداد ايله طوغرى دخى عزم خرام ايت
مردان سخندانى زيارت ايدوب آندن
آداب ايله كيت روضهٔ روحى‌يه سلام ايت
تحسينى عرض ايليوب اولجه ضيانك
بو بيتى حضورنده اوقو ختم كلام ايت :
ميدان سخنده يوغيكن سن كبى بر آر
برشاعر روم اولدى سكا شمدى برابر

بیلیرسکزکه بز معزز نجم وهلالمزی‌ده، بلدهٔ طیبهٔ قسطنطنیه کبی ، روملردن آلدق . وه‌نیزه‌لوس جنابلری شاید بزه برحرب اعلان ایدرسه ، کندیلرندن زور بازوی جلادتله آله‌رق مسلمان دینندهٔ عثمانلی تابعیتنه ، ترك عرقنه ادخال ایتدیکمز بو مقدس رایت ملی‌یی ینه کندیلرینه قارشی سرنکون اولمقدن وقایه یولنده حیاتلرینی کوله کوله فدا ایده‌جك بیکلرجه مسلمان، عثمانلی ، ترك اولادی کوره‌جکدر .

[مابعدی وار]

سلیمان نظیف

مقتبسات

[سلیمان پاشا زاده مرحوم سامی بکك خصوصیت احوالی حقنده بعض مطالعاتی محتوی فاضل محترم حیدری‌زاده ابراهیم افندی طرفندن یازلمش اولان مکتوبك خاتمه‌سنی تشکیل ایدن بومنظومهٔ ادبیه‌در]

سامی همیشه رحمت رحمانه مظهر اول
بول عالم بقاده‌ده فوز وسعادتی
کوسدك مکر جهانه نی کورمه‌دن کیدوب
ای یار جان خشره بوراقدم بوحسرتی
یوکسل حضور حقه کمال خضوع ایله
رفع ایت اوبارکاهه ندای شکایتی
عرض ایت‌دی‌که اوسودیکك اولاد بوالبشر
چکمکده هردقیقه‌ده بار فلاکتی
تکریمه مظهر ایلدیکك نسل محترم
بردرده دوشدیلرکه کورنمز نهایتی
بوکیرودار مدهش دور زمانه‌دن
بتمکده یریوزنده‌کی عرق نجابتی
تأدیب ایسه مراد الهی یتر یتیش
افتادکان امته آچ باب رحمتی

« خزان »

— محترم فیلسوف رضا توفیق بکه —

یازدن ایراق اولدق خزان ایریشدی
ویرانه‌یه دوندی طاغلر اووالر
بلبل کوچ ایلدی کللر دکیشدی
نجه آرام ایتسون دل شیدالر

✽

بهار کونشنك نوری قراردی
کلشنده ایصسزلق آفاقی صاردی
ورم برقیز کبی صولدی صاراردی
یار ایله کزدیکم یشیل صحرالر

✽

چمندن آهولر یورده چکیلدی
نرکسله سنبلك بوینی بوکیلدی
لاله‌لرك قانی یره دوکیلدی
پریشان حال اولدی کل رعنالر

✽

بایقوش صداسیله دولدی کوهسار
بلبلك یرنده قارغه نغمه‌کار
خزاندیده اولمش کوردم نازلی یار
مکدر باقیشلی چشم شهلالر

ای حسننه مغرور سن‌ده صولارسك
بهار عمریکی برکون آرارسك
اوپاموق سینه‌که طاشلر صارارسك
نرده سلیمانلر ، نرده دارالر

٨ — تشرین ثانی — ٣٣٣

یشار شادی

عشق بی ظفر

یورغون .. دکزلرنده کزردم خیالمك ؛
مائی وانجه برقاییغم واردی ، مست آب
تولدن کشاده یالکنی بر برك ماهتاب ،
محمول ایدی نجوم زریله لیالمك .

*

رؤیالریله عشق تر وبی زوالمك
مجهول برجزیرهٔ مینایه پرشتاب ،
تنویر ایدردی راهمی ماه ألمنقاب ،
سرمست ایدم شراب تریله ملالمك .

*

انجم ردای لیلی سرمرکن دکزلره ،

چارپاردی باد زلف ترك زورق زره ،
بن رهنورد ارض أملدم صبا ايله .

*

لكن او پنبه ساحل ، اومائی سرای روز
يلدالرمده اولمدی حالا شفق فروز .
قالدم بويرده والله آفاق هائله ! .

فريدون نزهت

طوپقپو سرايى حقنده

طوپقپو سرای همايونى زيارت سرلوحه‌سى آلتنده [ادبيات عموميه] مجموعه‌سنك ١٨، ١٩ نومرولى نسخه‌لرنده مندرج مقاله‌لرده بيان اولونان بعض نقطه‌لر حقنده ايضاحات اعطاسنى تاريخ نقطهٔ نظرندن الزم عد ايلديكمدن بوبابده حقايق تاريخيه‌يه مستند معلوماتى بروجه آتى عرض ايليورم :

صاحبهٔ مقاله‌نك ايلك داخل اولديغى [قپو] حرم دائره‌سنك [عربه قپوسى] كه [پادشاهان آل عثمانك] ديوان ومراسم سائره‌يه چيقدقلرى ومتخذ اصوله توفيقاً [خرقهٔ شريف] زيارت مبجله‌سنك شرف مثولنه نائل اولان [مخدرات عصمت قريننك] دخول ايلدكلرى قپودر . بو قپودن كيريلنجه اطرافى مصنع قپاقلرله طولابلرى محيط غايت حوش ، تك قبه‌لى قوريدور ، بوندنصكره ايكنجى قپودن كيرلدكده ديوارلرى الك نفيس چينيلرله مزين وزمينى چاقل طاشى ايله مفروش بكلمه محلى اولان قوريدورده تعريف اولنان شادروانمسى بنا قرون وسطى طرز معماريسى دكل صرف عثمانلى معماريسنده قرون جديده‌ده يمنى دردنجى سلطان محمدخان حضرتلرى زماننده انشا ايدلمش ويانده ديوارلرى ومحرابى سراپا چينيلرله پادشاه مشار اليه حضرتلرينك ياپديرمش اولديغى جامع شريفده اوقات خمسه‌يى ادا ايده‌جك بندكانك آبدست آلملرى ايچون كوزل، ظريف برشادروانذر . صكره اصلا نفاست قديمهٔ معماريه‌سنه خلل كلمكسزين ارباب وقوف وتجربه طرفندن پك دلنشين برصورتده تعميراتى اجرا اولنوب هركوره‌نى حيران ايدن وآغازنك تمنا اتدكلرى او محتشم اوزون قوريدور ودها صوكرا بويوك قپو ديدكلرى

[تیمور قپو] كه اصلی [حرم قپوسی] در . بوده بر صحنلق ایله اوچ قپویی حاوی اولوب بریسی [آش قپوسی]، دیكری [آلتون یول قپوسی] واوچنجیسی‌ده [حرم حولیسی] كه زیارتجی بوقپودن كیروب ایچ باغچه دیدیكی چهار كوشه، همان طول وعرضی بربرینه مساوی ودواثر اكا ناظراشیننمش مقری كوبی طاشیله مفروش واورته‌سنده مذكور قپودن بنك طاشنه قدر فیسقیه الوان طاشیله یاپیلمش انجه یوللی بر[حولی]در. بوحولینك جهت غربیه‌سنه تصادف ایدن واساساً اون ایكنجی پادشاه مرادثالث حضرتلری طرفندن بنا اولنان وبالاخره سلطان محمدرابع حضرتلری طرفندن بعض تعدیلاته اوغرایان ووالده دائره‌لری تسمیه ایدیلان دائره‌در.

عربستان قاعه‌لرینه اصلا مشابهتی اولمیان اوچنجی سلطان سلیم حضرتلرینك والده‌لری مهرشاه‌والده سلطان حضرتلرینك غایت نفیس ومصنع صدف وبغه ایله مزین طولابلری وانواع مناظری حاوی چیچككلری وكار قدیم سدیرلرله مفروش آیریجه صوفه‌یی، زیبا یك قبه‌لی واوچ قپولی دائره‌یی حاوی اولان بودائره‌نك شمال جهتنده‌كی قپوسندن چفته حاملی وتپه جاملی قوریدوردن، وبو قوریدورك صوڭنه تصادف ایدن ینه اساس اعتباریله اوچنجی سلطان مرادخان حضرتلرینك انشا كرده‌سی اولان والیوم آثار قدیمه ونفیسه‌سنی محافظه ایدن وسلطان حمیداول طرفندن تزیین ایدیلان ونام عالیٔ پادشاهی ایله توسیم اولنان [یتاق اوطه]سی كه قوریدور قپوسنك شمال طرفنده تخت واری غایت صنعتكارانه واولوقتك ذوق سلیمنه كوره اعمال ایدلمش، یالدیزلی كوزل بریتاقلق [سپری]، بونك خداسندن مرمردن روقوقو اصولی برسلسبیل مواجهه‌سنده مرمر یالدیزلی پك دلربا اوجاغی وقربنده‌كی مطالعه اوطه‌سنك طوان واقسام سائره‌سنك نادیده تزیینات وانجه‌لكی نه[ورسای]، نه[روما] ونه‌ده[لوندره] سرایلرنده تصادف ایدلمش شیلردن اولمدیغی تماشا كران طرفندن تصدیق ایدیلان آیریجه برصوفه‌لی بودائره‌دن آز یوریشله ینه قوریدوردن پك ظریف، بش آلتی قپولی، ایكی طرفی یارم واورته‌سی معظم ومحتشم قبه‌لی، طولاً ٢٢ وعرضاً ١٣ مترودن عبارت كنیش فرحفزا، اوچ عدد سلسبیلی وشمال جبهه‌سنده تحت وطاق شاهانه‌یی وغایت نادر الامثال صدف وعروسك ایشلمه‌لی طربزونلر وصوماكی ستونلرله ایكی طرفی آیینه‌لی، اوستی شیروانلی وجومبه‌لی پك نفیس قوماشلرله مفروش سدیر میندرلری، قناریه صاریسی آطلاسلرله پنجره زارلری صوفه‌لی دیوانخانه ایام رسمیه ولیالیٔ مباركه‌ده پادشاهان حضراتی سرای مخدرات عصمت سماتك تبریكاتنی قبول ایتدكاری وقانونی سلطان سلیمان خان حضرتلری طرفندن انشا ایتدیرلمش وشمدیكی تزییناتی عثمان خان ثالث حضرتلری طرفندن یاپدیرلمش اوحشمتدار بی‌مثال [دیوانخانه]نك شرقنده‌كی قپودن خروجله بشیك كاری قبه‌لی، تپه جاملری خط مستقیم ایله صیره‌واری انجو كبی دیزلمش ودیوارلری ماهر براستادك چیرهٔ دستیٔ مهارتی اوله‌رق چینیلرله تزیین ایدلمش [بكلمه محلی] غایت ضیدار چشمه‌لی صوفه‌یی تماشا ایتمكسزین مرور ایتمش واتصالنده‌كی قپوسی شمالاً بروجه محرر طاشلی حرم حولیسنه ناظر سلطان ابراهیمك مقتلی دینیلان قوشخانه‌سی [حجره]یه مشابه [شاه اثر] دینمكه لایق تپه‌جاملی، قبه‌لی ودیوارلری چینیلرله‌مزین، دوز ماڭی زمینلی واورته‌سی بیاض یازیلرله [چهار یار كزین] ودعای سلاطین محرر وغایت انجه كنددن اویمه‌لی، یالدیزلی مرمر [چشمه]یی وسلطان ابراهیم ایله علاقه‌سی اولمیان، صرف سلطان محمد رابعك یاپدیرمش اولدیغی چینی اوزرینه محرر كتابه‌سندن اكلاشیلان وتعمیرات قدیمه‌سنه طوقونیلمه‌مزین

اطرافی تیموز قفسلی نحاس ویالدیزلی هیبتنما اوجاقلی صوفه‌یی . وبو صوفه‌نك شرقنده صدفلی قپودن کچیلمش اوزون وطار برقوزیدورنه تفریق ایدلمش ایکی طرفلی وایکی قاتلی ، آشاغی قاتی اولدقجه ظریف [قاپاق وقاووق‌لر] سلاطین عظام ، باخصوص بوتون عثمانلی ملتنك سرتاج ابتهاجی اولان [فاتح ، سلیم اول ، سلیمان قانونی] کبی نامدار پادشاهلرك کیدکلری [قاووق]لرك [محفظه]لریدر . و[جبین مشورت] محلی دینیلان محل ایسه خیرات وحسناتیله مشار بالبنان اولان [کلنوش ، امةالله] وزهد تقواسیله شهرتشعار اولان [شهسوار] والده‌لرك وسائر والده سلطانلرله باش قادینلر حضراتنك وشهزادکان عالی تبار ماضیه حضراتنك کمال شان واقبال وسعادت بال ایله اوطوردقلری ومراد رابع کبی بیوك برپادشاهك بیدار دنیایه وداع ایتدیکی مهم وقیمتدار شاهانه مشهور شیروانلی اوطه‌لی برداٸره‌در . بوقوزیدورك شرق قپوسندن چیقیله‌رق آلتون یوله واصل اولنمش که بو یولك شرقنده ایچ ایچه قپولی معلا طاشلی اوجاغی اسکله‌لی ویوقاری قاتدن کوریلان مخوف دلیکلی اولان محل ایسه ، سلاله‌ٔ آل عثمانی انقطاع نسلدن قورتاران برمندیل کولك آلندیغی محلدرکه ملت نجیبه‌ٔ عثمانیه‌نك دوش افتخارنده اسمی آبده‌لر ومکتبلره قدر ظرف اولان جوزیه اوسته کبی نادرالوجود صداقتکار بر قدیلك ، خاص مردیوه‌نك اوزرنده مهاجملرك کوزلرینه صاووره‌رق قیمتلی ولی نعمتی افندیسی اولان ایکنجی سلطان محمود کبی برپادشاه ذیشانی تخلیص ایتمش اولدیغی چماشوی‌خانه واوزرنده چیقلدیغی حالده اثرذهول اوله‌رق بیلنه‌مین جوزیه اوسته مردیوه‌نی اولوب الی الابد احترامله یاد ایدیله‌جك خلاصکار مردیوه‌ن وچماشوی‌خانه‌در . ینه بو مردیوه‌نك قارشوسنده دیوار دبنده متروك برحالده ترك ایدلدیکی قیریق دوکوك توزلی طوپراقلی وبو کبی قیمتدار شیلرك محافظه‌سنده تکاسل کوستریلدیکی اسفلرله شکایت ایدیلان وبرنجی سلطان حمید اول حضرتلرینك تختیدر دینلمسی زهرك نقصانیٔ وقوفندن ایلری کلمشدر . چونکه تخت ظن ایدیلان نه‌تختدر ، نه‌ده حمید اوله عائددر . مقدما مکتب ملکیه‌دن یلدیز سرای عالیسنه وایکی اوچ سنه اول اورادن طوپقپو سراینه نقل اولنمش وهنوز تاریخ انشاسی وهانکی دوره عائد اولدیغی ارباب وقوفجه تعیین ایتمك اوزره موقتاً بو محله وضع اولنمش وروایته کوره سلاطین عصمت قرین حضراتنك هنکام [عروسی]ده استعمال ووصفی تعبیر اولنان وتعمیراتی اجرا ایدلدکدنصکره بر محل مخصوصه وضع وتشهیر اولنه‌جق بر سدیردر . مارالذکر آلتون یول - قوزیدور .. ده [قانلی قپو] اطلاق اولنان قپونك بو محلده دکل طوپقپو سرای همایوننك هیچ برطرفنده موجود اولمدیغی ارباب وقوف وتدقیقجه عیان بر مسئلهٔ مهمه‌در . زیرا بوقپونك برمترو قدر عمقنده حرم همایون ملوکانه‌نك صو مخزنلرینه کیدلك اوزره تموز حلقه‌لی مرمر طاشدن برقپاقله مستور آچیلمش کیرینتیدن بشقه برشی اولمدیغنه قطعیاً شك وشبهه ایدیلمز . وینه طارمه طاغنیق برطاقم چناق چوملکدن عبارت اولان تل قفسلی پنجره‌لری ، قپولری قوجامان کلیدلی [حنکار قفسی] ایسه ذکری سبقت ایدن آلتون یولك شمالنه متصادف اولان قپوسندن چیقیلوب غربنه منتهی برطرفی جمکانلی ظرف دیکری مکمل چینی ایله مزین صویلجه بر قوزیدورك وسطنده تللرله محاط اوچ پنجره‌لی ، ایکی قپولی وقپولرنده امثالنه نادر تصادف اولنور کار قدیم کلیدلرله مسدود ، قانونی سلطان سلیمان خان حضرتلری طرفندن صوم کارکیر اوله‌رق انشا اولنوب حرم همایونه مخصوص اولمق اوزره اشیا خزینه‌سی اتخاذ ایدیلان والیوم سرایجه خزینه عد ایدیله‌رك ایچانده بعض اشیا حفظ ایدیله‌کلن محلدر .

حمام‌لره کلنجه: حرم همایون شوکت احتواسنده متعدد حاملر [پادشاه] لره [والده] لره [شهزاده. وسلطانلره] . [جاریه] لره بیله آیری آیری بالحساب یاپیلمش بش حامدن عبارتدر .

خلاصه شونی عرض ایتمك ایسترم‌که بوسرای معلا خاطرات قدیمه‌یی مؤید عثمانلیلق واسلامیتك ممثلی ، جانلی وتاریخی برهیکل مجسمی ، متین ومعظم آبده‌سی ، لطیف ومبجل بر [تخت کاه] ی وروحفزا [آرامکاه]ی ، کوزلری قماشدیره‌جق کوزللکی ایله اسلاف پادشاهان عظام حضراتندن سلطنت سنیهٔ خلافتپناهی‌یه موروث وبوتون ملت نجیبهٔ عثمانیه واسلامیه‌نك سینهٔ پاکنده جان وباشله حفظ ایدلمسی ایچون قالمش بر یادکاردر. بناءً علیه بو سرای دلارا حقنده مجلس اعیان رئیس اول وکیلی وقعه نویس‌عبدالرحمن شرف بك افندی حضرتلرینك تاریخ‌انجمنی مجموعه‌لرنده‌یازمش اولدقلری مقاله‌لره مراجعت اولنورایسه دها زیاده تفصیلات آلینلمش ومعلومات ایدینلمش اوله‌جغندن مذکور مقاله‌لری مطالعه بیورلمسنی توصیه ایتمکی وجیبه‌دن عد ایده‌رم .

علی نهاد

[کوستاولوبون] ك آثارندن :

فرانسه اختلالی وروحیات انقلابات

خلقه کوره اختلاللرك معناسی

بتون اختلاللرده اهالینك دخل وتأثیری عین صورتده جاریدر . اختلالی تصورایدن واوکابرجریان وترتیب ویرن اهالی دکلدر . خلقك قوت وتأثیری ، حرکت وفعالیتی،اونك سائق ومشوقلری طرفندن تنظیم واداره اولنمقده‌در . بو قاعده‌نك بر استثناسی واردر : خلق ، طوغریدن طوغری‌یه منافع خصوصیه‌سنك سکته‌یه اوغرادیغنی کورور کورمز ، ایچندن بعض حزبلر علی‌الفور غلیان وعصیان ایدر . ایشته موضعی برصورتده وجود بولان بوفوران عادی براغتشاشدر .

براختلالك سائقلری اصحاب نفوذدن ایسه ، اونك ساحهٔ فعله چیقه‌بیلمسی قولای‌اولور.[پورتوغال. و[برهزیلیا] اخیراً بزه متعدد مثاللر ویرمشلردر . مع مافیه شوراسنی ذکر ایتمك لازمدرکه خلق افکار جدیده‌یه پك بطی برصورتده نفوذ ایده‌بیلمکده‌در .

خلق ، اكثريا ماهيت وكنهنى اكلامه‌دن ، اسبابنى تدقيق ايتمه‌دن اختلاله آلت اوليور واونك منشأ حقيقيسنى اكلانجه‌يه قدر اختلال ختامه ايرمش بولنيور .

خلق ، اساسنى آكلاديغى ايچون دكل ، او يولده تشويق ايدلديكى ايچون اختلال قوپارير ؛ مشوقلرينك مضمرات وافكارينه پك‌ده نفوذ ايده‌مديكندن بونلرى كندى قابليت ذهنيه‌سنه كوره تفسير ايتمكه قالقيشير . فقط امين اولمليدركه بوطرز تفسير اصل اختلالى سائقلرينك استهداف ايتدكلرى مقاصد ايله هيچ برمشابهت ارائه ايتمز . فرانسه اختلالى بواساس ايچون عبرت آميز برمثالدر .

١٧٨٩ اختلالنده هدف اتخاذ اولنان مقصد ، اصيلزادكانك نفوذ حاكميتلرينى [بورژووازى]يه ور يعنى فقدان قابليتى ثابت اولان قديم برصنف ممتازك يرينه درايت واهليتى مسلم يكى برطبقهٔ ممتازه قامه ايتمك ايدى . اختلالك بوايلك صفحه‌سنده خلق ايكنجى درجه‌ده قاليوردى . واقعا اونك حاكميتى علان وتصديق ايدلمش ايديسه‌ده بو حاكميت ، ممثل ومرخصلرينى انتخاب حقندن بشقه بر صورتله ظاهر ايتمه‌مكده ايدى .

اساساً جهالت ايچنده پويان اولان و [بورژووازى] صنفنه منسوب اولانلره قارشو كندى عجز ضعفنى بيله‌رك اونلر كبى يوكسلمك سوداسندن پك اوزاق بولنان خلقك مقاصد ومنافعى ، هرحالده طبقات عاليهٔ اجتماعيه‌يه منسوب اولانلرك غايه‌لرى ايله بر دكلدى .

مجلس ايله قراللق مقامى آره‌سنده توالى ايدن مجادلات نتيجه‌سيدركه خلقه مداخله ايتمك قپوسنى آچدى . خلق ايشه قاريشدى واختلال ، [بورژووا] اختلالى صفتنى ضايع ايده‌رك اهالى اختلالى ماهيتنى آلدى .

بر فكر ، حد ذاتنده هردرلو قوهٔ ماديه‌دن عارى ومرضى ورمزى بر متكاسى ومبناى تأيدى ولمدقجه ، اجراى تأثير خاصه‌سندن وارسته بولنديغندن ، [بورژووازى] طرفندن نشر ايديلن ونظريات ساحه‌سندن چيقه‌ميان مجلهٔ افكارك ، خلق اوزرنده برتأثير اجرا ايده‌بيلمك ايچون ، مطلقا مادى مظاهر منافعك مولودى اولمق‌اوزره برعقيده حالنه تحول ايتمسى لازم‌ايدى . خلقك طرزتلقيسنده بو سريع تحول ، آنجق كنديجه حكومت تلقى ايتديكى آدملرك لساننددن اونلره هر صورتله مساوى ولديغى حقنده برچوق تأمينات آلدقدن صوكره مشهود اولمغه باشلامش وايشته او وقتدن اعتباراً خلق ، كنديسنى مغدور موقعنده كوره‌رك، حقنى استعمال ايتمك زعميله، يغمايه وتخريباته‌قالقيشمشدر.

اختلالك الك بيوك قوتى ، محيط ، عنعنات وقوانين سايه‌سنده عصرلردنبرى تهوين مضراتنه وقفيت حاصل اولان احتراصات وحشيانه‌يه سربست برجريان ويرمكده تظاهر ايتمشدر . جمهورى قيد برحالده طوتان هردرلو علائق وروابط اجتماعيه كوندن كونه كسب ضعف ايتدكجه ، خلق ، نندنده غيرمحدود برنفوذ وحاكميت‌حسنى طويمش وآرتق حاكم‌مطلق اولنجه هردرلو حركاتى‌تجويزده محذور كورمه‌مشدر .

اختلالك بدايتنده ، برعقيده‌نك تظاهرات صريحه‌سى ماهيتنى آلان [حريت] ، [مساوات] و اخوت] عقيده‌لرى ، بالاخره ، اهليت ودرايتيله طبقات اجتماعيه آره‌سنده تحيزايدن وحد ذاتنده شى بوش خلق ايچون ناظم حركات ورهبر فعاليات اولان قسم ممتازه قارشو سائقهٔ احتراص وحسد

ایله ارتکاب اولنان حرکاته برشمهٔ قانونیت ویرنك عدالت ویره‌بیلمك ایچون استعمال اولنان برر آلت درکه‌سنه ایندیرلمشدر . ایشته بواسباب وسوائق پك آز زمانده اغتشاشات، ترهیبات وتذبذباته واسع برجریان ، مدهش برفسحت ویرمشدر .

اختلال ، [بورژووازی] صنفندن طبقات اهالی‌یه ایندیکی دقیقه‌دن اعتباراً اختلال،ارتق حسیات واحتراصاته قارشو عقل وحکمتك غلبه‌سنی تأمینه صالح برقوهٔ تأییدیه، برعامل نفوذ اولمقدن اوزاقلاشمش، بالعکس عقل ومنطقك تأثیراتی غرض وحرص ایله ازاله خصوصنده عادتا برسلاح تحکم وتجبر اولمشدر.

غرض وحرصك صورت حقدن کورونمك شرطیله واقع اولان بوغلبه‌سی ، پك هول‌انکیز نتایج حصولنه سبب اولمشدر .

ادامهٔ موجودیت وتأمین حیات ایده‌بیلمك ایچون جمعیات بشریه ، عنعنات ، قوانین وعادات سایه‌سنده . فطرت انسانده جدانی برصورتده مرکوز اولان برچوق حسیات واحتراصات حیوانیه‌نك تأثیرات غلیظه ومفترسه‌سنی تهوینه ساعی اولمقدن کیری طورمامشلردر . بوحسیات واحتراصاته برحدود تعیین ایتمك ممکندر ؛ حتی برقوم وملتك ساحهٔ مدنیتده نه‌قدر مسافه قطع ایده‌بیلدیکنی اکلامق ایچون ، بونلرك درجهٔ محدودیت ویا فسحتنی تدقیق کافیدر .

خلقك احتراصات واغراضنه سربست برجریان ویرمك صوك درجه خطرناکدر . بونلر اطرافه خسار ایرات ایتدکجه مجرای اصلیسنه کیرمین نهرك فیضانه بکزه‌ر .

اختلالك دها بدایتنده [ریوارول] شویله دیبوردی : « برقوم وملتك اعماقنی قاریشدیران مطلقا فلاکته انتظار ایتملیدر . چونکه خلق ایچون اصلا انتباه وبصیرت دوری یوقدر . »

کریدی احمد ساقی

عثمانلیلرك أوروپاده‌کی مستملکاتی

— (افلاق و بغدان) —

[مابعد]

قدیم « داچیا » Dakia ,Dacia ـ که قاریات مائله‌لری دیمکدر ـ بسارابیا ، اردل، بانات ممالکنی حاوی ایدی . حدودینی طورله ایله « تائیس » نهرلری تشکیل ایدردی . اردل ، « ترانسیلوانیا » بوقووینا نمسه‌یه ، وطورله ایله پروتك ساحلی روسیه‌یه کچدکدن صکره افلاق وبغدان سلطنت عثمانیه‌نك خارج عن المرکز ایالاتی عدادینه کیردی، عدیم المدافعه بر حاله کلدی، و، عاقبت ضایع اولیویردی...

ثانيا : — طونه زنارينك جبال سائره‌سى طورله ايله پروت آره‌سنده‌كى نقاط مرتفعه تشكيل ايدر . بورالردن ملك قديم عثمانى‌يه دخول قولايدى . پروت وسه‌ره‌ت چايلرى هم عديم المرور دكلدى، همده أيجه تحكيم ايدلمه‌مشدى. مملكت على العاده آنجاقدر وآسيا سته‌پلرينك بدايتى اعتبار ايدلسه خطا اولماز. بو اراضئ مستويه اون عصر مدتله آسيادن كلن خلقه ممر اولمشدر . قوت يعنى غوظلر، هونلر، اسلاولر، تاتارلر كبى ملل واقوام اورادن عبور ايتمشلردر . بر عصردن زياده‌مدتدن برو ممالك عثمانيه‌يه قارشى اولان هجوملرنده موسقوفلرده بورالردن كچيورلر . ايشته افلاق وبغدان بوبيوك يوللر اوزرنده كائن بولنديغندن مستثنا بر اهميتى حائزدى . وبوكا بناءً عثمانليلر اول باول بو ايكى مملكته مستولى اولمشلردى . ايكى مملكت بر معركه‌در. بوندن طولاييدركه اولاح وبغدان قومى قديمدن برو هر درلو سفالتلره ، فلاكتلره كرفتار اوله كلمشلردر .

— (بوسنه) —

طونه‌نك صاغ آياقلرى صربستان وبولغارستانى تشكيل ايدر. بونلر بروجه آتيدر : ١ ـ صاوا Sava قديم Savuse . Savos « قارنيق آلپه » Alpes Carniques لردن نبعانله آوستريا ايالات مختلفه‌سندن كچدكدن صكره « اونا » Unna ايله برلشوب ملك عثمانى‌يه كيرر . غربدن شرقه كيدر. قديماً آوستريا ايله تركيه بيننده حد فاصلدى . « شاباج » Chabatz موقع مستحكم وعسكريسى دريانك بر شعبه‌سى اوزرنده‌در . بلغراد ـ كه مقدما بحث كچمشدى ـ صاوانك منصبنده‌در . صاوا، تاريخاً ، تركلر ايچون پك مهم بر نهر مدافعه وتجاوز ايدى. جوارى ممالك جباليه‌دن اولديغندن عثمانليلر ايچون، محض منفعت ايدى . بورالردن نهرك صول ساحلنى مراقبه ممكن اولديغندن نمسه‌ليلر ، ترك تجاوزلرينه مانع اولمق ايچون، بر چوق مستعمرات عسكريه وجوده كتيرديلر . صاوا ايله آياقلرينك تشكيل ايتديكى « دالماچيا » ، « خرواتلق » «اسقلاوونيا» ايالاتى آره‌سنده‌كى نقطه‌يه تصرف سايه‌سنده‌دركه عثمانليلر دفعات ايله نمسه ديارينى زيارت ايتديلر ، ووياناه قپولرينه قدر طاياندیلر .

« اونا » آياغى « خطور » Chator طاغنك اتكندن چيقار . قديماً نمسه ايله عثمانلى الكالرينك بر قسم حدودينى تشكيل ايدردى . « عثمانلى خرواتلغى » نك مقرى اولان « بهلكه » Bihacz بو آياغك اوستنده‌در . « نووى » Novi ده « اونا » چايى « دينازه » طاغندن كلن « سانا » Sanna ايله برلشير ؛ اورادن بوسنه‌نك طريق داخليسى آچيلير . تريسته‌دن استانبوله قديماً بو يولدن كيديليردى . بو طريق « سانا » اوزرنده « قوساراج » Kosaratz و « پريدوز » Prieдor قلعه‌لرى ايله مدافعه اولنمقده ايدى . ٢ ـ « ورباس » Verbas دره‌سى « سقوپيا » Scopia , Skopia « يايچه » Jaicza ـ بوسنه‌نك قديم مقرى ـ و « بنالوقه » = لوقه‌نك حمامى Bania Luca دن كچر ؛ « پليچوا » Plicva صوينى آلير، « كل حصار » قلعه‌سنى محتويدر . ٣ ـ « بوسنه » نهرى مقر ولايت اولان «سراى»

= Serajevo سرایووه‌دن کچر. بوسنه‌نك باشلیجه یولی استانبول-تریسته طریقیدرکه «نووی»ده ملك عثمانی‌یه کیرر. سانتاقی تعقیب ایدر. بنالوقه وترا ونیکدن کچه‌رك بوسنه - سرایه واریر. بعده «پره‌پول» Priepol ییکی پازار، پرشتنه، موراوا وادیسندن کچر. بو طریق مهم ایدیسه‌ده یول اطلاقنه سزا اوله‌جق درجه‌ده یاپیلمامشدی. ٤ - «درینا» Drina - قدیم Drinos , Drinus نهری بوسنه‌سلسلهٔ جبالندن Alpes Bosniaques کلیر، «ویشغراد» Vichgrad دن مرور ایدر. بوسنه ایله صربستانك حدودی اعتبار ایدلمشدر. «ایزوورنیق»ی صولار. ١٧٨٩ده ترکلرك نمسه‌لیلره مغلوب اولدقلری «لوشنیچا» Lochnitza بو نهر اوزرنده‌در. بورادن صکره نهرك اروا ایتدیکی ساحه‌لرده وقتیله صربلر ایله بوشناقلر پك چوق محاربه ایتمشلردی. درینا «راچقا» Ratzka قلعه‌سنده نهایتنه واریر.

بو درت دره‌نك حوضه‌سی بوسنه وعثمانلی خرواتلق ایالتنی تشکیل ایدردی. حوضه‌نك سلاسل جبالی شونلردر: بیوك آلپ سلسله‌سی مجارستان ساحلنده «فیومه» Fiume دن اعتباراً «دینارا» آلپلری Alpes Dinariques اسمیله آدریاتیق ساحلنی بویلار، «اوننا» وآدریاتیقه دوکولن «که‌رقا» Kerka منابعنه قدر اوزانیر. اوراده سلسله ایکی‌یه بولونور. هر ایکیسنك آره‌سی بر یایلا تشکیل ایدر. شعبهٔ شمالیه بوسنه آلپلرینی، شعبهٔ جنوبیه دالماچیا آلپلرینی وجوده کتیرر. ایچریده قالان تراچه «هرسك» ایالتی‌در. بوسنه سلسلهٔ جبالی «دینارا» - یوکسکلکی ٢٣٤٠ مترو - طاغندن «چار» - ٣٢٠٠ - طاغنه قدر ممتد اولور. ایکی بیك مترویه قدر چیقان یوکسك ذروه‌لری واردر. یوللری پك فنادر. وعلی‌الاکثر آدریاتیق سواحلنی تعقیب ایدر. بونلرك اك آیسی اسکی روماليلرك «ووآغابینیه‌ن» Voie Gabinienne یدرکه دکز قیبیسنده «سپالاتو» Spalato دن باشلایوب «قوپریس» Koupris یایلاسی اسمنده بوش بر موقعده بوسنه آلپلرینه واریر. دیکر بر یولده «راغوزه»دوبرونیك» Ragura-Dubrownik دن بوسنه - سرای اوزرینه متوجه اولور. بوسنه‌نك جبال متقابله‌سی، سلسلهٔ شواهق بو مملکتی عدیم‌التسخیر برحاله کتیرر. بوسنه، تدافعی محاربات ایچون یکتادر. یولسزلغی ضرب مثلدر. صربستانی وقره طاغ حکومت عثمانیه‌دن آیرلدقدن صکره بوسنه‌ده خارج عن‌المرکز برایالت عثمانیه موقعنده قالمشدی.

[مابعدی وار]

جلال نوری

هفته‌لق تاريخ حرب وسياست

[١٣ شباط ١٩١٨]

صوك اون كونك وقوعات پك زياده شايان اهميتدر . و حرب عموميك بر فصلى تماميله قاپامش ، برفصلى آچمشدر .

كچن هفته پارسده طوپلانان ائتلاف مجلس حرب فوق العاده‌سى شو قرارى ويرييوردى :

« ائتلاف حرب مجلس عاليسى ، آلمانيا باشوكيلى و آوستريا - مجار خارجيه ناظرى طرفلرندن وقوع بولان بياناتى بيوك بر دقت و اهتمام ايله تدقيق ايتمش و بونلر ايله عموم ائتلاف دولتلرى طرفندن درميان ايديلن شرائط آره‌سنده بر مقارنت كوره‌مشدر . مجلس مذكورك بياناتك تدقيقندن متحصل قناعتى . اوروپاى مركزى دولتلرينك ، باشلادقلرى مذاكرات صلحيه‌يه اساس تشكيل ايده‌جكنى بيان و اصرار ايتدكلرى غايه‌لرى ايله حال حاضره‌دەكى فتوحات تصورلاتى آره‌سنده موجود تضاد ايله بر قات دها كسب قوت ايتمشدر .

ائتلاف حرب مجلس عاليسى ، صوك شدتيله حربه دوام ايتمكى وظيفهٔ اساسيه عد ايدر .

ائتلاف دولتلرى مجلسنجه اتخاذ ايديلن مقررات يالكز ائتلاف دولتلرينك مختلف صحنهٔ حربلرده‌كى امور عسكريه‌لرينك تدوير و تمشيتنى دكل ، عين زمانده بالخاصه اوروپاى مركزى دولتلرينه قارشى آچيلان مجادله‌ده برلشمش اولان دولتلرجه ابراز ايديلن بالعموم مساعينك مجلسك تحت مراقبه‌سنه وضعنى دخى استهداف ايتمكده‌در . مجلسك وظيفه و صلاحيتى توسيع ايدلديكى كبى كچن تشرين ثانيده وقوع بولان (راپاللو) ملاقاتى اثناسنده درميان ايدلمش اولان توحيد حركت و سياست پرنسيپلرى‌ده مثبت بر سياست شكلنده توسيع اولونمشدر .

تعقيب ايديلن سياست عريض و عميق مناقشه ايدلدكدن صكره بوتون مسائل حقنده ائتلاف حاصل اولمشدر . اتخاذ ايديلن قرارلرك تماماً مؤثر اولمسى ايچون توسل ايديله‌سى لازم كلن خصوصات حقنده‌ده حكومتلر ايله رؤساى عسكريه آره‌سنده بر ائتلاف تام پيدا ايدلمشدر . بو صورتله مجلس ، متفقلرك نامغلوب قوتى و آتى حقنده‌كى لايتزلزل امنيتلرى ايله آره‌لرنده‌كى اعتماد تام خصوصنده‌كى حسياتى اظهار ايتمشدر .

قلبلرك و عزم و اراده‌لرك بو معظم اتحادى ، جهانى تضييق ايتمك تشبث باغيانه‌سنه قارشى ، متمدن مملكتلرى مدافعه و دشمنك شدتنه قارشى سكون و سكوتنى محافظه ايتمك و متماديا تزايد ايتمكده اولان

قوتلرك غلبه‌سی ایله مقابله‌ده بولنمق غایه‌سنی تعقیب ایتمکده‌در . دەموقراتیك حکومتلرمزك بیوك عسکرلرینك فضیلت قهرمانانه‌لری ایله تاریخده احراز ایده‌جکلری موقع تعین ایتمشدر .

سیویل اهالینك هرکون دوچار اولدقلری احوال مشئمه قارشیسنده کوستردکلری اصیلانه ونجیبانه ثبات ومقاومتده اردولرك ابراز ایلدکلری پارلاق غیرت وصولتلردن ، خلاصکار ائتلاف دولتلرینك معنوی وعسکری مظفریتندن دها آز شرف آور دکلدر .»

نه غریب استهزای قدردرکه بو، شدیداً حربجویانه قراردن اوچ بش کون کچمه‌دن اوقرانیا ایله صلح عقد ایدلدی . ۹ شباط کونی صباح ساعت ایکیده اتفاق مربع واوقرانیا مرخصلری آراسنده (برەست - لیتووسق)ده جهان حربنك ایلك معاهدهٔ صلحیه‌سی امضالاندی . بومعاهده‌دن صوکره (بولشه‌ویك)لرك قاچامق سیاستی دوام ایده‌مزدی . ذاتاً روسیه‌ده ، فنلاندیاده، اوقرانیاده، (دون) و (وولغا) نهرلری طرفلرنده مدهش برطوفان اختلال هرطرفی قانه وآتشه غرق ایدیور . روسیه حتی زبون کلمه‌سنك افاده ایده‌میه‌جکی درجه‌ده دوشمشدر . بناءً علیه آرادن ایکی کون کچدکدن صوکره شوتلغرافنامه ایله قریر العین اولدق :

« برەست - لیتووسق ۱۰ شباط   بوکونکی جلسه‌ده روس هیئت مرخصه‌سی رئیسی، حکومتنك امرینه توفیقاً شوتبلیغاتده بولنمشدر : « روسیه ، شکلی صلح معاهده‌نامه‌سنی امضالامقدن صرف‌نظر ایتمك شرطیله آلمانیا، آوستریا - مجارستان، تورکیا وبولغارستان ایله حال حربك نهایت بولدیغنی وعینی زمانده بالجمله جبهه‌لرده‌کی روس قوای حربیه‌سنك دخی تماميله ودرحال ترخیصی ایچون امر ویرلمش اولدیغنی بیان ایلر »

بووضعیتدن طولایی طرفین آره‌سنده دیپلوماسی‌یه، حقوقیه ، اقتصادیه وقونسلوسلغه عائد مناسباتك تعیینی ایچون دول متفقهٔ اربعه ایله روسیه آراسنده جریان ایتمسی لازم کلن مذاکرات خصوصنده، (طروچکی)، علاقه‌دار حکومتلر آراسنده دوغریدن دوغری‌یه مناسباتده بولونماسی طریقنی کوسترمش وبوبابده پترسبورغده بولونمقده اولان دول متفقهٔ اربعه قومیسیونلرینی اشارت وتوصیه ایتمشدر .»

دیمك‌که شکلاً بر معاهدهٔ صلحیه امضا ایدلمه‌مش اولمقله برابر فعلاً روس محاربه‌سنه نهایت ویرلمشدر . بولشه‌ویکلر قدرك تجلیاتنی تقدیر ایتدیلر . بو بشارت صلحی سلاملارز . آرتق اتفاق مربع غرب وایتالیان جبهه‌لرنده سربست قالمشدر : جریان حادثات دها صوغوق قانله تعقیب ایدیله‌بیلیر . دولت عثمانیه‌ده قافقاس جبهه‌سنده سربست قالاجق ودیکر جبهه‌لره بوتون قوتیله عطف اهتمام ایلیه‌جکدر . شرق ولایتلریمزده وحدودلرمزده بسلەنن بعض حریص وملعون أملارك فعلاً عقیم قالدیغنی کورمکله بختیارز . شوتبلیغ رسمی بزه قافقاس حدودینه ملاصق ولایتلریمزدن خبر ویریور :

۱۲-۲-۳٤ تاریخیله قرارکاه عمومیدن تبلیغ اولونمشدر :

قافقاس جبهه‌سنده متارکه‌یی متعاقب روس قطعاتنك پی در پی خط‌فاصلی ترك ایله یك زیاده
سماً ساحلدن واپورلرله روسیه ایچریلرینه چکیلمه‌لرندن استفاده ایدن چته‌لرك اللرینه کچیردکلری
وپ وماکینه‌لی توفنکلرله روس قطعاتنك بولونمادیغی منطقه‌لرده تبعهٔ عثمانیه‌یه قارشی بر پروغرام
خلنده ظلم واعتسافه باشلادقلری تحقق ایتمش بولوندیغندن اشبو مظالمه برنهایت ویرلمسی ایچون
متعدد دفعه‌لر روس قافقاس اردولری قوماندانلغنه واقع اولان رسمی مراجعتلره تدابیر لازمه اتخاذ
یله‌جکی مألنده جوابلر آلنمش ایسه‌ده اخیراً خط فاصلدن همان اون آلتی کیلو متره شرقده
واقع «کلکیت» قصبه‌سنده‌کی مختلط متارکه قومیسیوننك دخی بو چته‌لردن عصیانلری خصوصنده
مشترك برمضبطه ایله قافقاس اردولریمز قوماندانلغنه مراجعت ایله‌لرینه‌نظراً مظالمك اجرا اولوندیغی
منطقه‌لرده روس قوماندانلغنك وعد ایتدیکی تدابیر لازمه‌یی موقع فعله قویه‌جق روس
قطعاتنك بولونمامسی وچته‌لرك کون بکون دائرهٔ فجاعتلرینی توسیع ایتمکده بولونملری حسبیله
مذکوره اولنان منطقه‌لرده تبعه‌مزك عرض ، مالی وجانلرینی بو تجاوزلردن محافظه وتأمین آسایش ایچون
تدابیر مقتضیه اتخاذی قفقاس اوردولری قوماندانلغنه امرایدیلمش وبوتدابیر نتیجه‌سنده «کلکیت قصبه‌سیله
کوسه» و «ساداني» خطنه قدر اولان منطقه‌ده آسایش تأمین اولونمشدر .

★★★

حادثات سیاسیه بوصورتله برق تحوللر کوسته‌رکن حادثات حربیه‌ده همان هرطرفده سکون وارد‌ر .
یالکز فوق‌العاده وقایعدن اولارق خاقان سابق سلطان عبدالحمید ثانی حضرتلرینك بازار کونی
ارتحال دار بقا بیوردقلرینی قید ایده‌بیلیرز . مشارالیه ۲۲ ایلول ۱۸٤۲ تاریخنده تولد بیوردقلرینه
نظراً ۷٦ یاشلرنده ایدیلر . قیصه برذات‌الرئه خسته‌لغی متعاقب ارتحال ایلمشلر .
جناب حق غفرانه مظهر بیورسون .

مدیر : [کریدی احمد ساقی]　　　(آتی) مطبعه‌سی

ادبیات عمومیه مجموعه سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲ ۱۱ جمادی الاول ۱۳۳۶ جمعه ایرتسی ۲۳ شباط ۱۹۱۸ نومرو ۲۵ — ۵۶

ایران ادبیاتنك ادبیاتمزه تأثیری

— مابعد —

ملتنك سه‌لقه وعنعناتی ، بیلنلر بو صورتله تعیین ذات وماهیات ایدرلر . بو صوك سنه‌لرده واتالیانك طرابلس غرب سفر مشئومیله بالقان حرب منحوسی آراسنده برده (توران) لفظی خروج ایتدی . (کلمه) یرینه (لفظ) دیدم . چونکه آغزندن بیقان لفظ ، بر معانی حائز اولمادیقجه کلمه اوله‌مز . بن ایسه (توران) سوزینك مدلولنی ، بیلمه کره تعیین ایدرمکه ، پك چوق چالشدیغم حالده ، بوصوك سنه‌لرده قصد اولنان معناسیله آکلامغه موفق اوله‌مدم . بریسنه صورمشدم ، جواب یرینه : (لاحول ولاقوة الا بالله) دیدی که بو آیت کریمه ، کلمه‌نك مدلول حادثی دکل ، قائلنك حالت روحیه‌سنی کوستریر . احتمال که او آکلامشده اونك ایچون حدت ایتمش . هرنه ایسه صدده کله‌یم :

استانبول مرکز سلطنت اولدقدن صوکره دبدبهٔ سلطانی داها مطنطن بر شکل ، فرنکلرك (افینه) دیدکلری بر شکل رقیق آلیور . سلطان عثمانك تختنده آلتنجی جانشینی سلطان محمد ثانینك اطرافی ، یالکز آقچه قوجه بکلرك ، قوکر آلپلرك احفادیله دکل ، شاعرلر ، ندیملر ، ظریف مصاحبلرله مالامالدر . بیزانس ، یالکز تبدیل اسم ایدیور . کیم نه دیرسه دیسون ، استانبولك فتحی بزده اك بیوك مرحلهٔ ترقیدر . دائما ظریف نکته‌لر صرف اولنان بر بزم انسا انس ایچنده پادشاه متاعب رزمی دینلندیرمك ایستیور . فقط عنعنه وبالخاصه ایکی لسان آراسنده تقرر ایتمش اولان مناسبت عمیقه ، آل عثمان پادشاهنك سراینه عجم ادبیاتنده بیوك بر صدرحاکمیت ویرمکده تأخر ایتمدی . ایران شاعرلرینك دیوانلرندن حول ادراکمزده اویله بر سور مستحکم وجوده کلیورکه طوپراغنی وعوائدینی آلدیغمز قومك مآثر قدیمه‌سندن برذره‌یه فرجهٔ دخول قالمیور

بو بزم ضررمزه اولدی . اگر قلاسیق شاعرلرمز ، عرب وعجم لسانلریله اکتفا ایتمیوب‌ده ، بزم بوکون فرانسزجه‌یی اوقودیغمز کبی ، اونلرده یونان ولاتین لسانلرینی تعلمله ادبیاتی تتبع وتطبیق ایتسه‌لردی ، عبدالحق حامد ، اوچیوز سنه‌لك بر تأخره اوغرامازدی ، احتمال‌که (باقی) نامیله صدر شعره سلیمان قانونی دورنده شرف ویردی .

علم وادبیاتی بزده الك زیاده حمایه ایدن فاتحدر . سراینده عجم اشعارینه فوق‌العاده اعتبار اولنور از جمله حافظ شیرازی دائما موضوع بحث ایدیلیردی ، روایت ایدرلرکه فاتح حضرتلری بر کون حافظك .

آنانکه خاك را بنظر کیمیا کنند

مصراعنی اوقویه‌رق ایکنجیسنی درخاطر ایده‌مز ، یاننده بولنان احمد پاشادن صورار . پاشا احتمال‌که کندیسی‌ده تخطر ایده‌مدیکیچون وداها قوتلی بر احتمال‌که بو وسیله ایله ولی نعمتنه ، پادشاهنه عرض تعظیمات وقدرت شاعریتنی حضور همایونده اثبات ایتمك ایچون درحال ،

کحل الجواهر قدمت توتیا کنند

مصراعنی انشاد ایدر . بر از صوکره دیوان حافظدن تحقیق مسئله ایدن فاتح حضرتلری ، او مصراعك احمد پاشا طرفندن ایراد اولنان صورتده دکل ،

آیا بودکه کوشهٔ چشمی بما کنند

شکلنده اولدیغنی وبو تحریف ظریف ایله ذات همایونه غایت موجز ومعجز بر قصیده عرض ایلدیکنی آکلایه‌رق معلم ومصاحبنك کمال قدرتی تقدیر وقوجه شاعری لطف واحسان ایله دلسیر ایتمشدر .

آرتق ادبیات ایرانیه ذوق وادراکمزده بلا رقیب حکمران اولمغی تأمین ایتمشدی . کوی مدرسه‌لرندن پادشاه سرایلرینه قدر ، هر یرده سعدیلرك ، حافظلرك اشعار وکفتاری موضوع بحث وتدریس اولوردی . فاتحك اوغلی سلطان بایزید ثانی‌ده لسان فارسیده آثار مقبوله وجوده کتیرمشدر . ومعاصرین ومتأخریندن پك چوق شاعرلرك تنظیر ایتمك ایستدکاری ،

هر دودکه پیدا شود از سینهٔ چاکم
ابری شود وکریه کند بر سر خاکم

بیتی مشهوردر .

یاوز سلطان سلیم ، ایران دولتیله محارب ، فقط عجمك لسان واشعارینه مفتون وراغب ایدی . بر صورتده‌که اونلره قارشی حسیات حماستکارانه‌سنی بیله کندی لسانلریله بیان ایتمکدن منع نفس ایده‌میور وبونکله ذوقیاب اولیوردی .

مثلا هنکام رزمده ،

درسفر کشتن واین بی سر وسامانیٔ ما
بهر جمعیت دلهاست پریشانیٔ ما
کوه فریاد بر آرد پی آهو راندن
درشکار ارشنود نوبت سلطانیٔ ما

کشور دهر گرفتیم بهمت آسان
گرچه دشوار نمید بتو آسانئ ما

بیتلریله پك نجیب غایه‌لره خادم اولان قهرمانلغنی انطاق ایدرکن، حریم بزمنده، ینه او وزن وقافیه‌یی تعقیباً، دیکر بر غزلیله، و:

ای ز سودای سر زلف تو حیرانئ ما
ابر سر کوی غمت حشمت سلطانئ ما

شانهٔ سنبل مشکین توشد پنجهٔ غیر
حق علیمست کز انست پریشانئ ما

دور از خاك درت رونق شاهی جستم
بجز این نیست در ایام پشیمانئ ما

کبی بیتلریله حسیات عاشقانه‌سنی تطمین ایدردی. پروسیا قرالی ایکنجی، عنوان دیکرله بیوك فردریق‌ده بو خصوصده سلیم اوله پك زیاده مشابهت عرض ایدر. فردریق‌ده هم فرانسزلری سومش، هم فرانسزجه‌دن بشقه لسان قوللانمازدی.

[مابعدی وار]

سلیمان نظیف

ینه سن هر زمانده، هر یرده

پای نرمینکی اوپمکده اولان طوپراقدن
بو اوزاق یرلره نقل ایلدیکم کورپه فدان
بویومش، میوه‌ویرن براغاج اولمش شیمدی..
بوکا باقدقجه کوزم کریهٔ حسرتله دولار:
او بنم معبد عشقم، وطن حسمدی
پای نرمینکه یوز سورمش اولان طوپراقلر.

❀

چوکدی افکارمه بردن ینه برشام ملال..
سنك اقلیم بسیمکده یتشمش بو نهال

بوده قلبم كبی غربتزده، كوسكون، دوشكون.،
آغليور صانكه تحسرله اوزاق برياده .
بوده عشقم كبی ايتمشدی تنبت بر كون
پای نرمينكی اوپمكده اولان طوپراقدم .

❀

كليورمش كبی اقليم بهارانكدن ،
بوخزان آقشامنك نفحهٔ پرانندن
قوقلادم كردنكك نكهت مخمورهسنی .
ينه اعصابمه بی‌خواب وسكون بركيجه وار..
بكا ويرمشدی هپ اشكوفه‌لرك انفسنی
پای كلكونكه يوز سورمش اولان طوپراقلر.

❀

پای كلكونكی اوپمكده اولان طوپراغه بن
باغلی‌يم، عاشق ومشتاقم ازلدن قلباً .
روح غربتزده‌مك موطن بالاسندن
صانكه بركوشهٔ مينادر اومأوای شفق ..
نشر ايدر روحمه بربوی دلاويز وطن
پای نرمينكی اوپمش واوپن هرطوپراق.

فائزه عالی

« طامات غرام »

فلك آتش صاچدی وجود شهرينه
قالمسه‌م بردرلو قلسه‌م بردرلو
كوكل كشتيسنی عشقك بحرينه
صالمسه‌م بردرلو صالسه‌م بردرلو

❀

ینه بر آفتك اولدم مسحوری
مست نکاه ایتدی چشم مخموری
جام سودا صونار دست بلوری
آلمسه‌م بردرلو آلسه‌م بردرلو

✽

بلای حیرتله روحم پریشان
هم عشقنه طالب همده پشیمان
محبت عالمی بر بحر هجران
دالمسه‌م بردرلو دالسه‌م بردرلو

✽

میدن کل کل اولدی رنك رخساری
کوکل بوسه دیلر یوقدر قراری
جسارت سنکینه شیشهٔ عادی
چالمسه‌م بردرلو چالسه‌م بردرلو

١٥ — کانون ثانی — ٢٣٤

یشار شادی

شباب

دیمك بر یالانمش .. فنا بر یالان
بوتون وعدیکز ... سه‌وکیکز ، لطفکز..
نه مضحك بجایعمش آه اویناتان .
نه بن آغلامشدم ، نه‌سز کولدیکز ..

✽

بوکون یالکز آلنمده واز بر صیزی ،
دماغمده بر ماتمی قهقهه ..
وسز ، شبهه‌سز شمدی .، پراشتها
جوشان باشقه برعاشقك ییلدیزی ...

✽

نه ایسترسکز بندن ای خاطرات
سز ای خنده‌لر ، عشوه‌لر ، لرزه‌لر ..

یالاندن دکلیدی ذاتاً حیات
قادینلق‌ده هپ بویله کلمش کیدر .

✽

خاطرلارمیسک بوسه‌مز واردی‌که
صانیردم عصرلر سوزن برکناه .
دکلیدی شیدا دراغوشنک آه ،
بتون عمرمک ، خالق .. هالکی ..

✽

یا برکون .. صاشان چیلدیران سه‌وکیکی
دموعمله سوندردیکک کوندی .. نه
چوزلمشدی کبرکده زلفک کبی
اکیلدک واوپدک دیزمدن بنم ..

✽

خاطرلارمیسک .. اوقوسزدق ینه ..
صباح اولدی .. لیل آتدی رؤیاسنی ..
طاقینمشدی لعلین سحر ، قلبنه
کوزل زهره‌نک عشق الماسنی ..

✽

دیدک « سه‌وکی بر یرلانطه ایکنه‌در ،..
قادین قلبنک انجیته‌ن برسوسی »
خایر .. شمدی بیلدم‌که سودا نه‌در ،
« وه‌نوسدن دوغان بریالان تورکوسی .. »

✽

دماغمده ای چیلدیران قهقهات
صوصک ، روحم آرتق پك ازکین ، خراب ..
یالاندن دکلیدی ذاتاً حیات .
وصوص ، سنده ، تول سنده تول . أی شباب ..

١ — ٢ — ٩١٨ ، بك اوغلی

رشید ثریا

تاریخ زراعت عثمانیه تدقیقاتنده :

مشاهیر لاله پروراندن :

عطاءالله افندی

دور احمد ثالثك رنكارنك ، بیكرجه لاله‌لرله مزین لاله‌زارلری ایچنده چالیشان یوزلرجه هوسكاران آره‌سنده . «نوع» الده ایتمك خصوصنده جداً شایان حیرت دنیله‌جك قدر بیوك بر مهارت ابراز ایده‌رك بر تجلیلی احراز ایتمش مشهور برهوسكار وارسه اوده «عطاء الله» افندی مرحومدی . تاریخ زراعت عثمانیه‌نك «چیچكجیلك» فصلی ، «عطاءالله افندی» یی الك ماهر برهوسكار لاله اولمق اوزره قید ایده‌جكدر . چونكه دكل هوسكارلردن ، حتی لاله‌جیلكی كندیلرینه صنعت اتخاذ ایتمش متخصصلردن بیله هیچ بركیمسه «عطاءالله افندی» قدر «وارینه = نوع» الده ایده‌ممش بوخصوصده اقتدار كوستره‌ممشدی . حالبوكه غریبدركه مرحومك اصل صنعتی دباغتدی . بوجهتله كندیسی «دباغ عطاءالله افندی» دیه شهرت بولمشدی .

عطاءالله افندینك كوزل برعادتی وارایدی : بیوك برصنعت ابداعكارانه ایله الده‌ایدوب یتشدیردیكی لاله نوعلرینه كندی اسمنی‌ده اضافه ایده‌رك ظریف تسمیه‌لرده بولنوردی . مثلا بعضلرینه «عطا انكیز» ، «عطیهٔ عطا» ، «شرف عطا» ، «شایان عطا» ، «سرور عطا» ، «سایهٔ عطا» ، «رفعت عطا» «رغبت عطا» ، «نعمت عطا» ، «همای عطا» ، «كنز عطا» ، «مایهٔ عطا» ، «عطای حق» كبی اسملر ویرمشدی . بونلردن «همای عطا» اوصاف خارجیه اعتباریله غایت لطیفدی . چونكه طورونجی زمین اوزرینه ، یشیل ، قرمزی بنكلرله منقشدی . «مایهٔ عطا» ده كرك رنك ولطافت وكرك شكل وطراوتجه اوندن آشاغی قالمیوردی حتی بوكا شعرای زماندن بری ،

ویررسه كلشته رنك وطراوت اول دلجو
سزادر ای كل تر «مایهٔ عطا» در بو

دیمشدی . هله «عطای حق» ك كسكین ، آتشین رنكنی بیوك برحس عبرت ، واوزمانك لاله محبتندن متحصل عظیم برذوق ولذتله تماشا ایدن «احسان افندی» مرحوم :

«عطای حق» ه عبرتله نظر قیل لاله‌زار ایچره
سراپا آتش عشقیله كویا شمع سوزاندر

دیه‌رك مدح وثناده بولنمشدی .

ایشته «عطاءالله افندی» نك كندی اسمنه مضاف قیله‌رق تسمیه ایتدیكی بوكبی لاله‌لرندن بشقه دها برچوق زمانجه مرغوب اولانلری واردی . ازجمله قویو صاری رنكده‌كی «همای اقبال» ی «همای عطای» قدر تمیز ایدیور ، سچیلیور ، حتی راشد افندی طرفندن بیله :

قد ازهاری فزون ایتمكچون فصل بهار
شاخسار چمنه‌قوندی «همای اقبال»

صورتنده مدح ایدیلیوردی .

دور احمد ثالثى ، لاله دورينى شاعر مشهور « نديم » ديه‌بيليركه شو مصراعله خلاصةً توصيف ايتمشدى :

لاله‌نك تخمى أكسه‌ك طوبرق چيانه كلير

ايشته اويله بردور مسعود وصفانك ذوقبخش لاله‌زارلرنده «عطاءالله افندى» نك رنك آميز دها نيجه مقبول لاله‌لرى واردى . مثلا « ورد جميل » ، « نمايش كلشن » « نائل‌در » ، « نائل كرم » ، « نعمت بارى » ، « نشئهٔ محبوب » ، « نشئهٔ الماس » ، « مركز ياقوت » ، « مفيد فرح » ، « ممتاز كلشن » « مطلع فرح » ، « مظهر الهى » هپ اونك اثر غرس وابداعيدى . بونلردن بشقه لاله عاشقلرينك نظرلرينى جذب ايدن « نظر عشاق » ك پارلاق وريقاتى اوزرنده احسان افنديك :

لاله زار ايچره نه‌در ولوله‌سى آفاقه
اوغرامشمى عجبا هيچ « نظر عشاق » ه

بيتى اوقنوردى .

دباغ عطاءالله افندى لاله‌لرى آره‌سنده «مايهٔ كارنك» . «مايهٔ خيال» ، «مايهٔ تجلى» ، «لب معشوق» « كنجينهٔ فرح » ، « كنجينهٔ اكسير » ، « كنجينهٔ كرم » ، « كنجينهٔ سعادت » ، « كوكب فرح » « كلك سعادت » ، « كلك الماس » ، « كلك لعلين » ، « كنجينهٔ تصوير » ، « كنجينهٔ شرف » ، « كنجينهٔ جمال » ، « كارنك خيال » ، « كارنك فيض » ، « كرم ودود » ، « كرم شكور » ، « كرم سعادت » « كلزار چمن » « قماش زرين » ، « قيراط الماس » كبى كوزل تسميه‌لره مالك اولانلره متعدد ذوات ظريف بيتلر اتحاف ايديورلردى . مثلا « كنجينهٔ اكسير » له «قماش زرين» ه هاتف افندى :

بوحالدن قاله كلز وصفى ممكنميدر تحرير ؟
تماشاده بولاله‌زار دكل « كنجينهٔ اكسير »

ياخود :

لاله‌زاره كليجك پادشه روى زمين
فرش اولور پاينه سير ايله « قماش زرين »

بيتلرينى اهدا ايتمشدى . [مابعدى وار]

زراعت متخصصى
جواد رشدى

حيات صنعتكارانه

وه‌لاسكه‌ز

ديه‌غودوسيلوا

١٥٩٩ — ١٦٦٠

اسپانيانك ديكر قطعاته نظراً هر تحف هرده شايان غبطه مظهريتلرى واردر : اوروپانك اوجنده ايكى بويوك دكزك دالغه‌لرينه كوكس كرن بوشبه جزيره شبهه‌سز محترم بر ام تاريخدر : شرقه مخصوص معظم بر مدنيته مهد ظهور اولان بوقطعه اوروپايه روما ويونان مدنيت منخسفه‌سنك انوار

شعشعه‌داریني طاشیان بومدنیت عاملرینك عین زمانده سقوط معنویتلرینه ، مذلتلرینه‌ده صحنهٔ جریان اولمشدی .

بو محتشم شرقلی مدنیتك مبدعلریني مغلوب ایدن خرستیانلق اونك آثاریني محو ایده‌مه‌مش آنجق یرنده انکیزیسیونلریله ، زنکارلرك الواح مظلمیله . آزمادلریله قهار ومستبد فقط جهانکیر بر دولت وجوده کتیرمشدی .

بو قوت ، دونت نفوذ سیاسیسیله اوروپایی برمدت النده طوتان برعامل اولدی ، فقط پك آز برزمان صوکره تدریجاً موقعني غائب ایده‌رك آوروپا منظومهٔ دولیه‌سنده ایکنجی ، اوچنجی درجه‌لره ایندی . دون ، بوکون اسه یکرمنجی عصر مدنیتك وبا وحشت مدنیه‌سنك تزیه ویاخود موت آلود بالجمله تظاهراتنه بیکانه مفلوج برموجودیت طاشیور !..

لکن شوراسی‌ده شایان اعترافدرکه آوان احتشامني تعقیب ایدن دورانحطاطنده دخی اسپانیا سروانتسلریله ، وه‌لاسکه‌زلریله عالم مدنیت اوزرنده دورشوکتده‌کی نفوذینه معادل ، حتی ماهیتی اعتباریله اوندن پك یوکسك برتأثیر اجرا ایلمشدر .

أوت ، هیچ شبهه یوق ، ادبیاتده سروانتس ، رسمده وه‌لاسکه‌ز وطنلرینه شارل کنك ، ایکنجی فلیپك خاطراتني خسوفه اوغراته‌جق برلایموتیت بخش ایتمشلردر . « بر ملتك محصلهٔ مدنیتی ، حتی معنای موجودیتی ، اعاظمیدر ، برملت یاشارسه داهیلریله یاشار . » سوزی بیکلرجه دفعه تکرار ایدلمش برحقیقتدر ، فقط :

— فرانسز ملتني اولدورمك ایسترسه‌کز اونك اوچیوز کشیسني امحا ایدك ، مقصدیکزه موفق اولورسکز . دین کوستاو لوبون بوفکری نه‌قدر بلیغانه افاده ایتمشدر !

بر اوچیوز کشی آره‌سنه عسکری وملکی اداره اعاظمی نادراً کیرر ، مظفرانه بر حرب ، بر ملتك تهوین آلامنه باعث اوله‌جق تشکیلات اجتماعیه شبهه‌سز تاریخه پارلاق برر نقطه اوله‌رق عکس ایدن حادثاتدر ، فقط هیچ بروقت تأثیرلری بوتون دنیایه تشمیل ایدیله‌مز . حالبوکه براثر صنعتکارانه یالکز برزمان وبرمحیطده اجرای تأثیر ایتمش کمینه بروقعه دکلدر : تأثیری کونلره ، آیلره صیغدیریله‌ماز ، او برمیراث مقدس انسانیت کبی عصرلردن عصرلره شرفله انتقال ایده‌جکدر .

براثر صنعت برملتك مالی‌ده دکلدر : چونکه صنعتك انوارینه حدود سیاسیه حائل اولاماز . او ، کونش کبی جهانشمول برخزینه‌در .

بو قیمت تقدیر ایدیله‌مه‌ین خزائن بدیعه‌نك مبدعلرینه کلنجه : اونلرك مستثنا روحلرنده قباران بوتون فریادلر یالکز ایکی هجالی برکلمه‌یی تلفظ ایچون چرپینیر :

— صنعت !.. صنعت !..

حیات ، موجودات ، ملیونلرله انسانی برکونده محو ایدوب ملیونلرجه‌سنی‌ده ایکله‌تن بویوك حادثه‌لر انسانیت ، اخلاق نظریه‌لری ... هیچ برشی اونلری علاقه‌دار ایتمز . بر صنعتکاره فلانجه یرده چیقان مدهش اختلالدن ، دنیایی النده دوندورن بردولتك تحول سیاستندن بحث ایدیکز ، هپسنك سزی دیکله‌ین کوزلرنده عین لاقیدینك خطوط مظلمه‌سني بولاجقسکز ..

حالبوکه برلوحهٔ طبیعت ، بر پنجره‌دن دوشن متردد نغمات ، مائی بر کوز اونلری ساعتلرجه

دوشوندرمكه، آغلاتمغه ؛ نهايت بوتون مدت حياتلرنده بر آنك آرقه‌سندن قوشدورمغه كافی كله‌جك سببلردر .

رفاه ، ثروت، خوف وتهديدده صنعتكارلرك معنويتنه تأثيرياب اولامز : آتەليەلرده حاكم اولان يالكز ذوق صنعتكارانه‌در . هركس ذوقنه كوره ادارهٔ لسان ايدر ؛ پولتيقه جريانلری بو قپودن ايچری‌يه كيره‌مز . هيچ بر دوشونجه‌يه هيچ بر يابانجی حسه نه دماغلرنده نه ده قلبلرنده يرويرمزلر؛ يالكز بر انديشه‌لری واردر :

انديشهٔ صنعت !

أيشته اسپانياٸلی رسام ديه‌غو دوسيلوا وه‌لاسكه‌ز آثار محدوده‌سی خزينهٔ عرفان انسانيتك الك قيمتدار انجيلرينی تشكيل ايدن بر داهی‌در . تابلولرينه قارشی حس اولنان بديعی هيجان بوتون انسان قلبلرينی عين صورتله تيتره‌تير ؛ وه‌لاسكه‌ز مدنی دنيانك هر طرفنده تعزيز اولنور .

وه‌لاسكه‌ز وحيات انسانيه‌يی بوتون فجاعتلريله آغلايان ، كولن ، نفرت ايدن اشمئزازانی ايله افاده ايتمك ايچون بويابرينه كله قوللانان سروانتس - ساده‌جه بو ايكی داهی - اسپانيايه نه شعشعه‌مآنيه‌سی نه محاربات مظفرانه‌سی ونه ده واسع مستملكاتيله قازانه‌مديغی بر شرف اضافه ايتمشلردر .

وه‌لاسكه‌ز ، به‌توفن كبی آثاری آقارشوسنده بوتون مناقشاتك صوصديغی بر صنعتكاردر . كرسیٔ دهاسنك اطرافنده الك كوچوك بر كنتكوی تعريفك نسيم تحقيقی بيله يوكسلمز .

فقط نه‌قدر يازيق كه بو شهرت معظمه پك محدود بر سلسلهٔ آثار اوزرينه مؤسسدر : شايان اهميت موضوعلرده اولمامق اوزره سكسان طوقوز تابلو !

وه‌لاسكه‌زك مخابراتی ضايع اولمشدر ؛ قروكيلريله ، خاطراتنه كلنجه بونلر تابلولريله برلكده دردنجی فليپ طرفندن سكوريال سراينه كوندرلمش ايسه‌ده وه‌لاسكه‌زه عائديتلری قطعی اوله‌رق قبول اولنمايور .

۹ شباط ۱۳۳٤

محسن نعيم

[كوستاولوبون]ك آثارندن :

فرانسه اختلالی وروحيات انقلابات

اختلال اثناسنده خلقك وضعيت مفروضه‌سی

عوام ناسی اداره ايدن قوانين روحيه اثبات ايديوركه ملل واقوام ، سائق ومشوقلری اولمانجه هيچ بر حركتده بولنماز ، واختلال هنكامنده آلديغی تلقينات وتأثيراته تبعاً پك بيوك بر موقع اشغال ايتسه‌ده هر حالده اجرا ايتديكی حركاتی اداره‌دن پك اوزاقدر .

اختلالاتك كافه‌سنده محسوس ومشهود اولان . آنجق سائقلرك حركاتيدر . بونلر ؛ اختلالك

متكا ومبناسى اولان افكارك مبدعى اولمدقلرى حالده بو افكارى كنديلرى ايچون واسطهٔ فعاليت اولمق اوزره استعمال ايدرلر.

فكر، مشوق، عسكر، ناس، بتون اختلاللرده آيرى آيرى موقع اهميت و وضعيتى حائز بر عنصردر.

مشوقلرك تحت تأثير وفعاليتلرنده اوله‌رق آياقلانان عوام ناس، الك زياده طبقهٔ سفلاسى ايله اجراى حركات ايتمكده‌در. عوام ناسك بو وضعيتى، كندى اثرقوتى اولميه‌رق زنهلى بر ماده‌يى دەلن بر مرمى‌يه تشبيه اولنه‌بيلور. عوام ناس، كندى معاونت فعليه‌سيله وجوده كلن اختلاللرك معناى ماهيتنه نادراً نفوذ ايده‌بيلمشدر. عوام ناس، مشوقلرينك حركاتى اكلامغه بيله لزوم كورمكسزين كمال انقياد واطاعتله اونلرى تعقيب ايتمكدن اصلا فارغ اولماز.

معلومدركه عوام ناس، اونجى اشارل‌ك نشر ايتديكى امرنامه‌لردن طولايى تاج وتختندن اسقاط ايتمشدى. حالبوكه بو امرنامه‌لرك محتوياتى قطعياً اونك مجهولى ايدى. مفهومنه كسب اطلاع خاطرندن بيله كچمه‌مشدى. [لوئى فيليب] ك اسباب سقوطى عوام ناسه صورولسه ايدى هيچ شبهه يوقدركه جواب معقول ويرمكدن اظهار عجز ايدردى.

[ميشله] دن تا [ئولار] ه قدر مبناى خياللرينى ظاهريات اوزرينه استناد ايتديرن برچوق مؤلفلر بيوك انقلابى وجوده كتيرن عامل يكانه‌نك [خلق] اولديغنه قناعت كتيرمشلردر. [ميشله] ديوركه: «اختلالك باشليجه آقتورى خلقدر.»

ديكر طرفدن [ئولار] شو مطالعاتى درميان ايديور: «فرانسه اختلالنك، ممتاز بر طاقم سيمالر ويابعض قهرمانلر طرفندن ساحهٔ وجوده كتيرلديكنه قناعت ايتمك بيوك بر خطادر. بن ظن ايدرم‌كه ۱۷۸۹ دن ۱۷۹۹ سنه‌سنه‌قدر توالى ايدن حادثاتى، نه اون آلتنجى [لوئى]، نه [ميرابو]، نه [دانتون] نه‌ده هيچ بر كيمسه اداره ايتمه‌مشدر. فرانسه اختلالنك حقيقى قهرمانى، فرانسه خلقى اولديغنى تكراره لزوم وارميدر؟ فقط بو حقيقتى واصل اولمق ايچون فرانسه خلقنى بر جم غفير حالنده دكل، تنسيق ايدلمش بر كتله كبى تدقيق ايتمك لازمدر.»

مدققلردن [فوشه‌ن]، پك ايكى بر اثرنده، بو قناعتى دها زياده تأييد ضمننده، [ميشله] نك پك حقلى اولديغنى اعتراف ايله: «حادثات تعميق ايدلدكجه، هيچ بر قانونه، هيچ بر سركرده‌يه تابع اولمقسزين خلقك بش سنه مدتله، شايان حيرت بر انتظام وفكر تعقيب دائره‌سنده اجراى فعاليت وحكم ونفوذ ايتديكى ثابت اولور. يكرمى بش ميليوندن مركب بر كتله، يك وجود اوليور واو صورتله حركاتى تنظيم واداره ايديور.»

فى الحقيقه خلقك بو انسجام حركاتى مؤلفك تصور ايتديكى كبى فورى اوله‌ايدى، خارق العاده بر ماهيتى احراز ايدرايدى. حالبوكه [ئولار] دخى بويله بر حادثهٔ روحيه‌نك عديم الامكان بولنديغنه قناعت كتيرمش اوليور وخلقدن بحث ايدركن، برنك كتله‌لردن مركب ومشوقلرك نفوذ وحكملرى آلتنده اوله‌رق اجراى فعاليت وحركت ايتمش اولمسى محتمل بولنديغنى كمال اهميتله قيد ايديور وديوركه:

«اختلال داخلى ايله نفاق وشقاقه دوشن وقرال طرفندن هجومه معروض قالان ملتى قورتاران، اتحاد مليى تحكيم ايدن عجبا [دانتون]، [روبسپي‌ير]، [قارنو] ميدر؟ بلكه‌ده. بو ذوات خدمت ايتديلر. فقط حقيقت حالده اتحاد واستقلال، فرانسزلرك ناحيه تشكيلاتى دائره‌سنده وعوام جمعيتلرى

طرزنده طوپلانمەلری سايەسندە تأمين ومحافظه ايديله‌بيلمشدر . بونکله برابر يقيندن کيفيت تدقيق ايدلنجه کوريليورکه هرکتله ايچنده قابليت ودرايتلری ايله تحيز ايتمش ايکی اوچ شخص ، مطيع ويا مطاع اولسون ، مقرراتی اجرا ايتدکلری جهتله نوعما سرکرده موقعنده بولنورلر . حتی بونلره کتله رؤساسی ديملکده جائزدر . فقط بونلر حکم ونفوذ حاکميتلرينی شخصلرنده دکل ، منسوب اولدقلری کتله‌لردن آليرلر .

[نولار]ك خطاسی بوکتله‌لری : « فوری بر حرکت معقوله واخوت کارانه »نك محصولی اوله‌رق ظنيسنده‌در . حالبوکه حرکات واقعه‌ده هيچ برشی علی الفور اولمامشدر . اوزمان فرانسه ، پارسده موجود بيوك ژاقوبن قلوبی طرفندن اداره اولنان وهردرلو تلقيناتنه کمال مطاوعتله تابع اولان برچوق کوچك قلوبلر ايله مالامال ايدی . ايشته حقيقت بو مرکزده ايسه‌ده ژاقوبنلرك مخيلاتی بونی قبول ايتمکه مانع اوليور .

کربدی احمد ساقی

عثمانليلرك أوروپاده‌کی مستملکاتی

[مابعد]

— (صربستان) —

« موراوا » حوضه‌سی صرب مملکتنی تشکيل ايدر . بو حوضه ايکی قسمدر . برينی اصل موراوا ، ديکرينی موراوانك آياقلری وجوده کتيرر . اصل موراواده « غربی وياخود صرب موراواسی » ، و « شرقی ويا بولغار موراواسی » اسملريله ايکی جرياندن متشکلدر . صرب قسمی بوسنه آلپلری تپه‌لرينك برندن چيقار . « اوزيجه » [Oujitza] يی صولده براقير . بو شهری ١٨٠٩ ، ١٨١٣ ده صربلر ترکلردن آلمشلردی . دره « قروشه‌واچ » [Krouschewatz] ك يانندن کچر و شرق موراوا ايله برلشير . باشليجه آياغی « ايبار » [Ibar] در . بو چايك حوضه‌سی اوروپای عثمانينك عسکری نقطهٔ نظرندن قسم اهميدر وتام وسطنی تشکيل ايدر بو حوضه‌نك ترکيب ايتديکی ياپلانك جنوب تماجی بتون أوروپای عثمانی سلاسل جبالنك کائن دوکوميدر . أورادن ، بوسنه‌يه ، صربستانه ، بولغارستانه ، ماکدونيايه آرناؤدلغه کيديلن يوللره نظارت ايديله‌بيلير . « ايبار » دره‌سی « چار » طاغندن کلير . پرشتنه‌نك يانندن کچر ، بو شهر ماکدونيادن بوسنه‌يه کچن يوله حاکم اولديغندن تحکيم ايدلمك اقتضا ايدر ايدی ايسه‌ده اسلاف بوکا اهميت ويرمه‌مشلردی . « قوصوه » « قوس اووه » « ايبارك »ك صاغنده قالير . بورادن بيوك اردولر مرور ايتمشدر . برنجی وايکنجی مرادخانلرك مناقبی بو محلده تکراری زائد عد ايدرز . « ايبار » ، « متروڤيچه » [Mitrovitza] و « ولچترين » دن ده کچر . صولده « راسقه » [Raska] صونی آلير ويکی بازاردن مرور ايدر . يکی بازار قديم Rascia — بو قصبه‌ده نيش ، اسکوب ، اشقودره ، بوسنه سرای يوللری برلشير . قرون متقدمه‌ده بو سنجاق جنکاور « راس » قبيله‌سيله مسکون ايدی . « ايبار » دره‌سی « ماغليچ » [Maglitch] ادن ده کچدکدن صکره « قرانوواچ » [Karanovatz] ده بيتر .

بولغار موراواسی ، « ايبار »ك آرقه‌سنده « قوربه‌چقا » [Kourbetzka] طاغندن نبعان ايدر .

«کیلان» اووه‌سندن آقار . بو اووه قوصوه‌نك مابعدی مثابه‌سنده‌در . اطرافنده‌کی طاغلر اصلا مرتفع دکلسه‌لرده آدریاتیق واطه‌لر دکزی حوضه‌لرینی فاصله‌درلر . بوندن «ورانیه» [Vranja] ، «قیلیسورا» [Kleisoura] ، «پره‌قوپلیا» [Precoplia] ، کبی اهمیتسز موقعلردن طولاشیر مناظری اسویچره‌یه مشابه ایمش . «نیشاوا» [Nissava] یی آلدقدن صکره غربه متوجه اولور وموراوا ایله اتحاد ایدر . نیشاوا ، قوجه بالقاندن چیقار . اطرافنده «سنه‌غپول» [Snegpol] تپه‌لری اولان اووایی اسقا ایدر . بورادن صوفیه‌یه کیدن یول رونما اولور . بالآخره «مسعلق پلنقه» ، نیش [Nissa] = قدیم Naïssus: Naïssos که قسطنطینك مسقط رأس‌ـ دن کچر . بو شهر استانبولدن اوستریایه کیدن بیوك یول اوزرنده‌در . ایکی موراوانك اتحادندن «بیوك موراوا» حاصل اولور . «رده‌تمان» [Retgan] طاغلری صاغده «قوتلنیك» [Kotlenik] طاغلری صولده ، نیشدن بلغراده کیدن یول اوزرنده کائن «یاغودینا» قصبه‌سی آشاغیده قالیر . اورادن صکره بر کوزل وبیوك اووه باشلار . اووایی اسقا ایدن آیاقلردن برینك اوزرنده «قراکویه واچ» شهری کائندر . مقدما صرب حکومتنك مقری ایدی .

موراوا حوضه‌سی محاربات تدافعیه ـ ماهیت ارضیه‌سی اعتباریله ـ پك زیاده الویرشلیدر . قسمینه آیریلان بوحوضه‌نك آلت قسمی «آشاغی صربستان» ، مقابلی «یوقاری صربستان» دیر . بوحوضه‌نك غربنده بوسنه آلپلری جبال مقابلی موجوددر . «رودنیك» Rudnik بوغازلرنده صرب ارباب قیامی اوزون مدت تحصن ایتمشلردی . حوضه‌نك جنوب غربیسنده بوسنه آلپ سلسله‌سی کورینورکه بوده چار طاغیله ـ نام دیکر «سقارد» Scardo برلشیر . بوطاغلر هم پك یوکسکدر همده هراوچ سلسله [۱ـ بوسنه ، ۲ـ یونان Alpes Helléniques ، ۳ـ بالقان Alpes de Mœsie] اوراده اتحاد ایدر . جنوبده غربی بالقان دیلان Alpes de Mœsie باشلار . «یوقاری ایبار» «بولغار موراواسی» ، «اسکر» [Isker] «ستروما قره‌صو» ، «واردار» حوضه‌لرینه که آیری آیری دکزلره منتهی اولور ، بوسلسله‌دن منفصلدر . براچه‌دن مملکت عثمانیه‌نك بش یاقته قپو آچیلیر . ایمپراطورلغك عقدهٔ عسکریه‌سی بوراسیدر . مقدرات عثمانیه‌یه تأثیر ایدن اهمیتلی محاربادن برقاچی بوراده ایدلشدر . وبوندن طولاییدرکه صربستان ماهیت تدافعیه حائز مهم بر امارت عسکریه اولمشدر . غربی بالقاندن پرشتینه ـ اسکوب ـ وارنه ـ کوستندل ، نیش ـ دوبنیچه ، نیش ـ صوفیه یوللری کچردی .

مملکتك غربنه قوجه بالقان Veliki Balkan تصادف ایدر . بورالری آتیده شرح ایدیله‌جکدر . خلاصه ، موراوا حوضه‌سی بلغرادن ـ یاغودینادن کچه‌رك ـ نیشه کیدن یولی محتوی اولدیغندن اهمیت سیاسیه وعسکریه‌یی حائزدی . صربستانك موقعی نقطهٔ عسکریه نظردن فوق العاده مهمدر . بوسنه وبولغارستان آره‌سنده کائن اولدیغندن هرایکیسنك یولنی قاپایه‌بیلیر . بالقانك برقسمی صربستانه عائد بولندیغندن براستیلا اردوسی اورته‌سندن بوطاغلری چویریر ومرج حوضه‌سیله استانبوله متوجه اوله‌بیلیر . صربستان ، مجارستانك‌ده قارشیسنه اصابت ایتدیکندن ، بودیاره دخول ایچون عثمانلیلره طریق مثابه‌سنده ایدی . آوستریادن بالقانلره وآطه‌لر دکزینه منتهی اولان یولده صرب الکاسندن کچدیکندن ویانه حکومتنك مطمح نظری اوله‌بیلیر . نته‌کیم ازمنهٔ اخیره‌ده «درانغ ناخ اوستن» Drang nach osten جمله‌سیله شهیر بولان سیاست صربستانی تهلکه‌ده براقیور ایدی .

[مابعدی وار]

جلال نوری

هفته‌لق تاريخ حرب وسياست

[١٤ — ٢٠ شباط ١٩١٨]

اوقراينا صلحى — روسيه ايله متاركه‌نك فسخى — ائتلافك وضعيتى

رومانيا ايله مذاكرات صلحيه — ولايات شرقيه‌مزده چته‌لره قارشى

وقوعات مهمه توالى ايديور . صوڭ هفته‌لر بر طرفدن صلح خبرلريله اميدبخش ايكن ديگر طرفدن حرب خبرلريله تردد ويريجى بر حالده‌در .

فى الحقيقه اوقراينا ايله عقد ايديلن صلح پك زياده موجب ممنونيتدر . متنى نشر اولنان مصالحه معاهده‌سنه نظراً ، اوقراينا اهالى جمهوريتيله دول متفقهٔ اربعه بيننده حال حربه نهايت ويرلمش و طرفين فى مابينده مسالمت ومخادنت دائره‌سنده ياشامغه عزم ايتمشلردر . ايكنجى ماده‌ده اوقراينانك آوستريا ايله اولان حدودلرى تعيين اولونمقده‌در . اوچنجى ماده‌ده تحت اشغالده‌كى اراضينك همان صلحى متعاقب تخليه ايديله‌جكى ، دردنجى ماده‌ده مصالحه‌نامه‌نك تصديقى متعاقب طرفين عاقدين آراسنده درحال ديپلوماسى وقونسولوسلق مناسباتنه كيريشيله‌جكى ، بشنجى ماده‌ده طرفين عاقدينك بالجمله مصارف حربيه وضرر وزيان طلبندن متقابلاً صرف نظر ايتدكلرى . ٦نجى ماده‌ده اسراى حربيه‌نك مبادله‌سى موضوع بحث اولنمقده‌در .

يدنجى ماده ايسه مناسبات اقتصاديه‌يه تعلق ايتمكده‌در كه اهميت مخصوصه‌سنه مبنى اقتباس ايديورز :

« يدنجى ماده — طرفين عاقدين آره‌سنده‌كى مناسبات اقتصاديه حقنده مواد آتيه قرارلاشديرلمشدر .

اولا ، طرفين عاقدين درحال مناسبات اقتصاديه تأسيس ايده‌جكلر و مبادلهٔ امتعه امورينى زيرده مندرج احكامه توفيقاً تنظيم ايده‌جكلردر .

مهم محصولات زراعيه وصناعيه‌نك احتياجات محليه‌دن فضله اولان اقسامى طرفينك احتياجاتنى تسويه ايچون سنهٔ جاريه تموزينك ٢١ نجى كوننه قدر شرائط آتيه‌يه توفيقاً متقابلاً تعاطى اولونه‌جقدر .

آ — اولكى فقره‌ده مبادله‌سى بيان اولونان محصولاتك اجناس ومقاديرى هر ايكى طرفجه قوميسيونلر واسطه‌سيله تعيين ايديله‌جكدر . بو قوميسيونلر طرفينجه مساوى مقدارده اعضادن مركب اوله‌جقلر ومصالحه نامه‌نك امضاسنى متعاقب درحال اجتماع ايده‌جكلردر .

ب — مارالذكر مبادله اولونه‌جق امتعه‌يه داخل بولونان محصولاتك فيئاتلرى طرفينجه مساوى اعضادن مركباً تشكيل اولونه‌جق بر قوميسيون واسطه‌سيله تعيين ايديله‌جكدر .

ب — حسابات آلتون اوله‌رق آتيده‌كى اساسه بناءً تسويه ايديله‌جكدر : آلمان ايمپراطورلغنك آلتون بيك ماركى اوقراينا اهالى جمهوريتى طرفندن سابق روسيه ايمپراطورلغنك ٤٦٢ آلتون روبله‌سنه معادل قبول ايديله‌جكدر . بر روبله ١,١٥ اسپرياله معادلدر .

و — «آ» فقره‌سنده مذكور قوميسيون واسطه‌سيله تعيين اولنه‌جق امتعه‌نك مبادله‌سى علاقه‌دار

حكومتلرك رسمى مركز مبايعه هيئتلرى طرفندن ، ياخود بو حكومتلر طرفندن قونترول اولنان مركز هيئتلرى طرفندن اجرا ايديله‌جكدر . مارالذكر قوميسيونلر طرفندن اجناسى ومقاديرى تعيين ايديله‌جك اولان محصولاتك مبادله‌سى سربستئ تجارت قواعدينه وعقد اولوناجق معاهدات تجاريه شرائطنه توفيقاً سربستجه اجرا ايديله‌جكدر .

ثانياً ، طرفين عاقدينك مناسبات اقتصاديه‌سى برنجى فقره مندرجاتنه مخالف اولمه‌مق شرطيله قطعى تجارت مقاوله‌نامه‌سنك عقدينه وهرحالده آلمانيا ، آوستريا ومجارستان ، توركيا وبولغارستان ايله حال حربده بولنديقلرى آوروپا حكومتلرى وحكومت متحدهٔ آمريقا وژاپونيا آره‌سنده صلح عقدندن لااقل آلتى آى مرورينه قدر . اساسات مخصوصه‌يه تابع بولونه‌جقدر .

بومناسبتله نقاط آتيه حقنده ائتلاف حصوله كلمشدر : اولاً ، ١٩١٣ سنه‌سى ١٣ روسى و٢٦ افرنجى كانون ثانى تاريخلى عمومى روس كمرك تعرفه‌سى مرعى اوله‌جقدر . ثانياً ، بشنجى ماده‌ده بروجه آتى محرر بولونه‌جقدر : طرفين عاقدين مناقلات متقابله‌يى بر كونه اخراجات ، ادخالات ، ترانسيت ممنوعيتيله منع واشكال اتمه‌جكلر وامتعه‌نك سربستئ مرورينه مساعده ايده‌جكلردر . يالكز طرفين عاقدينك برينك اراضيسنده حكومتك تحت انحصارنده بولونان وبولونه‌جق اولان امتعه ايله صحت عموميه ضابطهٔ بيطريه ، امنيت عموميه ، اسباب مهمهٔ سياسيه واقتصاديه‌دن دولايى وبالخاصه حربى تعقيب ايدن دور فترتده اتخاذ اولنان تدابير منعيه‌يه داخل اولان اشيا وامتعه بوندن مستثنادر .

اوقراينا ايله اولان مبادلات تجاريه‌نك اهميت فوق العاده‌سى آشكاردر ، اوقراينا بك واسع بر زراعت مملكتيدر . بوراده دها سنه‌لرجه اخراجات دورمش اولديغندن ييغينلرله حبوبات واردر . اوندن باشقه روسيه‌نك واسع شكر تارلالرينك وشكر فابريقه‌لرينك اونده طوقوزى بو مملكتده‌در . اوقراينا صنايع نسجيه وقطنيه وحديديه خصوصنده دها زنگيندر . بو جهتله اوقراينا ايله عن قريب بك مهم مبادلات تجاريه باشلايه‌جق وبو بزى هر طرفدن محاصره ايدرك احتياجاتمزى ايچنده بوغمق ايسته‌ين دشمنلرمزى فوق العاده اغضاب وتوميد ايده‌جكدر .

❀ لكن روسيه ايله عقد ايدلديكى ظن ايديلن صلح ، دها دوغريسى حال حربك ختامى آنجق اوچ كونلك بر عمره مالك اولابيلمشدر . فى الحقيقه (تروچكى) اتفاق مربعى اويالامق ايسته‌يه‌رك (برست ليتووسق)دن قاچمشدر . ١٧ شباط تاريخنده آلمانيانك (وولف) آژانسنك زيرده‌كى تبليغنه نظراً بويوك روسيه ايله متاركه فسخ وحال حرب اعاده ايدلمشدر :

« (رسميدر) طروچكى ، ١٠ شباطده برست ليتووسقده وقوع بولان بياناتنده ، روسيه ايچون حال حربك نهايت بولديغنى وروس قوتلرينك ترخيصى امرى ويرلديكنى بيلديرمش ، فقط عينى زمانده صلح معاهده‌سنى امضالامقدن واتفاق مربع دولتلرنجه اتخاذ اولونان قرارك كنديسنه تبليغ اولونه‌جغى عمومى جلسه‌يه اشتراك ايتمكدن ، بوبابده وقوعبولان تكليفه رغماً ، استنكاف ايتمش ومذاكراتى قطع ايله‌مشدر . روسيه‌نك بو يكجهت بياناتى ايله حال حرب بالطبع زائل اولمامش وبونك يرينه حال صلح قائم اولمامشدر .

بالعكس صلح معاهده‌سنك امضادن استنكاف ايدلمه‌سى صلحك تأسيسنى غير ممكن قيلمشدر . حالبوكه ١٥ كانون ١٩١٧ متاركه‌سى ، متاركه‌نك برنجى ماده‌سندنده صورت قطعيه‌ده مستبان اولديغى اوزره ، محضا تأسيس صلح مقصديله عقد ايدلمش ايدى . بولشه‌ويكى روسيه‌سى صلحدن وازكچمكله بالنتيجه متاركه‌نك دوامندن دخى صرف نظر اتمشدركه بو فراغت ، متاركه معاهده‌سنك مفسوخيتنى اعلانه مساويدر .

بناءً عليه حكومت ايمپراطوريه پترسبورغ حكومتنى ، طور وتحصيلى ايله متاركه منعقده نك فعلاً
مفسوخيتنى اعلان ايتمش تلقى ايله‌ر . كيفيت اعلان ١٠ شباطده وقوع بولمش عد اولونور . بالنتيجه آلمانيا
حكومتى متاركه‌ده معين يدى كونلك مهلتك ختامنى متعاقب هرمساده سربستىٔ حركت حقنى محافظه يه مجبوردر .»

آرتق بوندن صوكره بيوك روسيه يه قارشى يكى حركات حربيه يه انتظار لازمدر . اتفاق مربعه ، اوقراينا
ايله عقد ايتديكى مصالحه اساساتك سرعت و تامىٔ تطبيق الجوننده ، (بولشه‌ويك) لرله محارب بولوندقلرى
اوقراينايه هر صورتله يارديمه مجبوردر . نته كيم آلمان و آوستريا محافل رسميه سنده كلن خبرلر دول مركزيه نك
دوست اوقراينا دولتنى (بولشه‌ويك) لره قارشى مدافعه يه حاضرلاندقلرينى و ديكر طرفدن فنلانديا و استونيادن
كلن استمداد صدالرينه ده سمع دقتلرينى حواله ايتدكلرينى بيلديريورلر . شرقلى بر صلح عقدندن قاچان بيوك
روسيه يه حدينى بيلديرمك كركدر .

✽ ائتلاف دولتلرى ايسه هيچ اولمازسه بر حالده دكلدرلر . انكلتره‌ده لويد جورجك موقعى هر زماندن زياده
متزلزل ومسارصيلمشدر . ويلسونك نطقنده اوقدرجه تزلزل وار در كه ، صدراعظم پاشا ... ايلان ايتمشدر . بونلك
نهايان مذاكره اساسانى محتوى اولديغنى سويلمكده ... يكنلرى صويه ايندير ... دير .

✽ روسيه ايله حال حرب اعاده اولونوركن روممانيا ايله مذاكرات صلحيه ياشلامه سى شايعه لرى دوران
ايديور . روممانيا آرتق صلحدن باشقه چاره سى اولمديغنى كورمشدر . بالخصوص كانديسى اوروسيه
بسارابيايه مستولى اولمشدر . بولغارلره بوكا مقابل دوبريجه‌يى آلق ايستيورلر . روممانيا روسيه
ايله اعلان حرب و (براتيانو) قابينه سى استعفا ايتمشدر . قرال فردينانده ترك تاج ايده‌جكى سويلنيور . بو
قبيله دركه روممانيا بز مله اويوشمغه مجبوردر .

⁂

روسيه ايله اولان متاركه اثناسنده ولايات شرقيه ده كى اوردومز دخى حق و وظيفه سنى ايفاده دوام ايتمشدر .
فى الحقيقه زيرده مندرج ايكى تبليغدن اكلاشيليغى اوزره وراده بر طاقم چته لراحوالى خباثت ايديورلر كه
بونلره طول مدت اغماض عين ايديله مزدى :

«حرب مطبوعات قرارگاهندن : ارمنى چته لرينك (ارزنجان) لك غربنده (كوه وپراسكى) كرك يالكز
طاغ) قريه لرينده بالاخره (ارزنجان) قصبه سنده وشمال حواليسنده كوسترمك ايسته‌دكلرى مقاومتلر سهولتله
قيريلمش و ٤ شباطك ... نى (ارزنجان) شهرى وشمال غربى (ارزنجان - آرداسه) جاده سى وبوجاده نك غربى
ساحلده (كوروله) قصبه سى چته لردن تطهير ايدلمشدر .

§ (ارزنجان - ماماخاتون) يولى اوزرنده فرار ايدن چته لردن بر قسمى جوار كويلره تسلط ايدرلركن مفرزه لر
طرفندن باصديريلدى . طوب وماكنه لى توفنكلر ايله مقابله ايتديلر . مصادمه نتيجه سنده ايكى يوزدن فضله سى
تلف ايدلدى . بقيه سى پريشان صورتده شرقه فرار ايتدى . مصادمه ده قولاندقلرى اوچ طوپ ايله ايكى
اوباطوپى ، برماكنه لى توفنك وبرچوق تجهيزات بوكلى سكز آرابه الده ايدلدى . مقتوللرك آراسنده ايكى چته
رئيسى وار ايدى .»

حرب مطبوعات قرارگاهنك بو تبليغلرينى آلقيشلرله تقدير ايتمه مك ممكن دكلدر . دولت عثمانيه حقوق
مصدقه سى اولان يرلرده دوام مظالمه مساعده ايده مزدى و روس حكومتى وظيفه سنى ايفادن عاجز اولنجه بزم
بر حال ايفاى وظيفه يه شتاب ايتمكلكمز لازمدى . نته كيم اوردومز بو خصوصده دقيقه فوت ايتمه مشدر .

مدير : [كريدى احمد ساقى] (آتى) مطبعه سى

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در.

جلد : ۳

سنه : ۲ ۱۸ جمادی‌الاول ۱۳۳۶ جمعه‌ایرتسی ۲ مارت ۱۹۱۸ نومرو ۲۵ — ۵۷

تورکلرک منشأنه دائر

(سکیتلر) ك کندیلرینی تورك اولادی بیلدکلری .

ادعا ایدییورزکه اسکی تورکلر عرق ابیضه منسوب اولدقدن باشقه بو عرقه منسوب اقوامك الك قدیمیدرلر ؛ بو حالده اسکی تورکلر عرق ابیضك بابالری واسکی تورکجه دخی بو عرقه منسوب اقوامك تکلم ایله‌دیکی لسانلرك آناسی اولور .

بو ادعامزی ، بالاده سویله‌دیکمز اوزره ، تاریخ ، جغرافیا و لسان کبی اوچ متین اساسه استناد ایده‌رك اثبات ایله‌مکده‌یز .

مقاله‌مزده شیمدی‌یه قدر بحث ایله‌مش اولدیغمز مواد یالکز تاریخه عائد اولوب مواد مذکوره بروجه زیر خلاصه اولونور:

مهد بشریت اولان آسیای وسطی‌یه (طاغلق محل) معناسنه اولان (توران) (۱) نامی وتورانك سکنهٔ اصلیه‌سنه دخی (طاغلی) معناسنه اولان (تورك) (۲) اسمی علم اولمشدرکه بونلرك جذر مشترکی (طاغ ویوکسك یر) معناسنه اولان (تور) کلمه‌سیدر .

تورانك شرقنده بحر محیط کبیر ایله اصل چین ممالکنه قدر ممتد اولمق اوزره شمالاً قدیم تاتارستان (٤) وجنوباً موغولستان موجود ایدی

(ترکستان شرق) دخی تسمیه اولونان تورانك غربنده کائن اراضی‌یه (ترکستان غربی) وبونك دخی غربنه (دشت قیپچاق)ناملری ویریلیر ایدی .

[۱] بو کلمه (تور) جذریله (آن) ادات اسم مکاندن مرکبدر .

[۲] بو کلمه (تور) جذریله (ك) ادات نسبتندن مرکبدر .

قديم توركلر تاريخلرينى يازمشلردر . يالڭز موغوللر كرك كنديلرى وكرك توركلر ايله تاتارلر حقنده اولدقجه معلومات تاريخيه ويرمشلر واسكى توركلره عائد (ترادیسیونلرى) (٣) كنديلرينه اسناد ايله‌مشلردر . خصوصيله چنكيز خانڭ اولاد واحفادى اولان موغول حكمدارلر تاريخاً موغوللغه چوق خدمت ايتمشلردر .

اقصاى شرق توركلرندن اڭ زياده معلومات ويرنلر چين مؤلفلريدر. فقط بز بو مؤلفلرڭ آثارينى اوروپاليلر واسطه‌سيله دكل، بلكه طوغريدن طوغرى‌يه بالذات كنديمز تتبع ايتمليز ، تتبعات مقصده كوره تخلف ايدر .

اقصاى غربده ايسه روماليلر وخصوصيله قديم يونانيلرڭ كنديلريله تماسده بولنمش اولدقلرى اسكى توركلر حقنده ويرمش اولدقلرى معلومات تاريخيه اڭ زياده حائز اهميتدر وبونى مقاله‌مزڭ مواد مهمه سى اثبات ايدر. حالبوكه بز، توركلره مواد مهمهٔ مذكوره‌يى يالڭز بر قورى (دشت قيپچاق) سوزيله چكشديريورز .

بحر محيط كبيردن باشلايه‌رق طونه نهرينڭ منبعنه وماكه‌دونيا ايله بحر سفيده قدر ممتد اوله‌رق هيچ باشقه بر قومڭ اشتراكى اولمقسزين يالڭز اسكى توركلر طرفندن مسكون اولمش اولان اراضئ وسيعه ايسه، ده كيزلر دخى داخل اولديغى حالده طولاً بوتون كرهٔ ارضڭ همان نصفى ديمكدر وبزم شيمدى‌يه قدر بحث ايتمش اولديغمز اقوام يالڭز بواراضى اوزرنده ساكن اوله‌رق توركلك ميدانده اولان اسكى توركلردن عبارتدر .

حالبوكه اسكى توركلر ادعامزه وجهله كرهٔ ارضڭ اينك سكنه‌سى و عرق ابيضڭ بابزى اولنجه ، تورك نامى آلتنده اولمقسزين ، ديكر ناملر ايله بر طاقم شعبه‌لر وقوللر تشكيل وبونلر دخى ديكر شعبات توليد ايده‌جكلرندن بوصورتله تورك قوم اصليسى ايله ديكر اقوام متشعبه بيننده مختلف درجاتده مناسبات عرقيه بولنمش اولور . بز شيمدى‌يه قدر بو مسئله‌دن بحث ايتمه‌دك ، فقط ايلروده بحث ايده‌جكمز واسكى توركلر ايله اقوام قديمهٔ سائره بيننده‌كى مناسبات عرقيه‌يى تحرى و بونڭ درجه‌سنى تعيين ايتمكه سعى ايده‌جكمز .

بز عموميتله نوع بنى بشرڭ منقسم بولنديغى اوچ عرقدن عرق اصفرڭ مركزى قديم چين قطعه‌سى وعرق ابيضڭ دخى مركزى آسياى وسطى يعنى توران اولديغنه وبوندن ماعدا بالجمله اوروپااهاليسنڭ آسيادن كلمش بولنديغنه قانع اولانلردنز. شوقدركه بو نقطهٔ نظردن فكرمزجه اوروپاى شرق وشرقئ جنوبى‌يى اسيادن عد ايتمك لازمدر . بو حالده بدايت بشريتده تورانڭ غربنده كائن اراضينڭ غير

[٣] بابادن اولاده نقلى اوله‌رق انتقال ايدن وقايع تاريخيه‌يه عموم اوروپا لسانلرنده ويريلن (ترادیسیون) اسمى اولديغى كبى توركجه‌ده دخى قوللانمق طرفدارى يز. (عنعنه) تعبيرينى موافق كورمه‌مكده‌يز .

[٤] قديم تاتارستان ايله زمانمزده تاتار تسميه اولونان اهالينڭ مسكنلرى بيننده هيچ بر مناسبت يوقدر .

مسکون وشرقنده‌کی اراضینك ایسه عرق اصفر ایله عرق ابیض بیننده مشترك بولنمسنی ایجاب ایدر. بناءً علیه آسیا قطعه‌سنك الك مرتفع محلی اولان توران یایلالرینك مرور زمان ایله پی‌در پی قورومسنه مبنی سکنه‌سنك هر جهته دوغری واقع اولان مهاجرات متوالیه‌سی اثناسنده ، غربه دوغری کیدنلر اراضیء خالیه‌ده یرلشمکه باشلامشلر وشرقه دوغری کیدنلر ایسه عرق اصفر اهالیسنه تصادف ایله‌یه‌رك آنلر ایله حرب ایتمکه وتماسنده بولنمغه مجبور اولمشلردر . بو حقیقتی مادی اوله‌رق سد چینی تسمیه اولونوب خوارقدن معدود اولان عظیم و مدید دیوارلر اثبات ایدرکه بونلر غربدن تورك مهاجمانه قارشی چینلیلر طرفندن انشا اولنمشدر . ایشته بو تورکلر سد چینینك خارجنده اولق اوزره شمالاً قدیم تاتارستان وجنوباً قدیم موغولستانی تأسیس وتشکیل ایتمشلر وچینلیلر ایله تصادم ایله‌یه‌رك‌مه‌لز اولان تاتار وموغول سیمالرینی وجوده گتیرمشلردر .

اقصای شرق تورکلری اولان قدیم موغوللر ایله قدیم تاتارلر کندیلرینك تورك اولادی اولدقلرینی اونوتمامشلر و(تورك) کلمه‌سی کبی (طاغلی) معناسنه اولان (خاتای) نامنی آلمشلردر . موغوللره (قاره خاتای) وتاتارلره (آق خاتای) دینیلیر ایدی. موغول اولان چنکیز خانك احفادندن ابوالغازی بهادرخان (اوشال شجرهٔ ترکی) نام اثرنده موغوللر ایله تاتارلرك تورك اولادی اولوقلرینی تصدیق وبیان ایلر .

اقصای غرب تورکلری دخی کندیلرینك تورك اولدقلرینی اونوتمایه‌رق کذا (طاغلی) معناسنه اولان (چیغاتای) (۱) ویا (چیغیل) (۲) نامکرنی آلمشلردرکه بو ایکی کلمه‌نك جذر مشترکی (چیغ)در. بو تورکلره یونانیلر (سکیت) نامنی ویرمشلر وبعده بو نامی تعمیماً بوتون تورکلره اعطا ایله‌مشلردر.

بالاده سویلنمش اولدیغی اوزره (سکیت) کلمه‌سنك اصلی (سیکیت) درکه بوده (چیغیت)دن منحرفدر، چونکه لسان یونانیده (چ) حرفی یوقدر . بو تعبیر اخیر ایسه لسان ترکی قواعدنجه (چیغاتای) و (چیغیل) کلمه‌لریله هممعنادر . (قیپچاق) تعبیری بر درجه‌یه قدر (سکیت) علمی یرینه قائم اوله‌بیلیر . تعبیر جدید اوله‌رق . بز بو مقامده (تاتار) اسمنی فوق‌الالتقدمه یز .

بوندن ماعدا اقصای غرب تورکلری اولان اوروپا سکیتلری بعنی بالاده کورلدیکی اوزره (کوچوك سکیتیا) اهالیسی محافظه ایله‌مش اولدقلری ترادیسیونلرنده کندیلرینك تورك اولادی اولدقلرینی بیان ایتمشلردر . پك مهم اولان بو ترادیسیونی (هرودوت) بروجه زیر درج ایدر :

سیکیتلر [یعنی اوروپا سکیتلری] دیرلرکه وقتیله غیر مسکون اولان مملکتلرنده ایلك تولد ایتمش اولان آدامك اسمی (تارکیتائوس) یعنی (تارکیتای) اولوب آنك پدری (ژوپیتر) معبودی

[۱] (چیغا) یعنی (طاغ) چوجقی دیمکدر .

[۲] (چیغ) یعنی (یوکسك محل) آدمی دیمکدر . عربیده بو کلمه (جبل) طرزنده تحریر ایدلمشدر .

ووالده‌سی (بوریسته‌ن) (١) نهرینك قیزی ایدی . » [قسم ٤ ماده ٥] .
بالجمله مؤلفین وخصوصیله (هامه‌ر)ك تصدیقیله ثابت اولدیغی اوزره (تارکیتاوس) علمی تورکلری ارائه ایدر . فی الواقع بو کلمه‌نك جذری (تارك) ویا (تارق) اولوب اسکی تورکجه‌ده (تار) کلمه‌سی (تور) کلمه‌سیله هممعنا اوله‌رق (طاغ) و (یوکسك یر) معناسنی افاده ایتدیکندن ، (ك) ویا (ق) ادات نسبتیله (تارق) و (تورك) کلمه‌لری عینی مقامده استعمال اولنه‌بیلیرلر . نته‌کیم (تارخان) (٢) یرینه (تورخان) (٢) قوللانلمشدر .

اساطردن معدود اولان بالاده‌کی عباره تارکیتك تورکلری (دینه‌پر) نهری سواحلنده یاراتدیغی وسکیتلرك بو تورکلرك اولادی اولدیغنی ایما ایدر .

(هه‌رودوت) دوام ایله دیرکه : « (تارکیتائوس) ك اوچ اوغلی اولدی : (لایپوقسای) (آرپوقسای) و (قولاقسای) برکون آسماندن آلتوندن معمول بویوندروغیله برابر بر صاپان ، بر بالطه وبر طاش نازل اولور . تارکیتائوسك بویوك اوغلی بونلری آلمق اوزره تقرب ایدر ایسه‌ده ، بو اشیانك معمول اولدیغی آلتون او درجه کسب حرارت ایدرکه النی کری چکمکه مجبور اولور . اورتانجه برادری دخی عینی صورتله حرکت ایدر وعینی سببه مبنی چکیلیر . فقط صره اك کوچوك برادرلری اولان (قولاقسای)ه کلدکده ، آلتون قیزمایغندن ، مشارالیه مذکور ادواتی آله‌رق اقامتکاهنه کتیریر وبو معجزه‌دن طولایی ایکی بویوك برادرلر حق سلطنتلرینی اك کوچوك برادرلرینه ترك ایدرلر . » [قسم ٤ ماده ٥]

مجاز اولمق اوزره بو اوچ اشیادن برنجیسی زراعت ، ایکنجیسی صنعت اوچنجیسی باغجیلق وشرابدر . بو ترادیسیون عمومیتله تورکلرك ایکی مثلی زراعت وصنایعدن متنفر اوله‌رق کوچبه وبدویت حالنده یاشادقلرینی وزمان جهتیله اك یکی تورکلری تشکیل ایدن برثلثك زراعت ومدنیته میل ایده‌رك شهرلر وحکومتلر تأسیس ایتدکلرینی ایما ایدر . [مابعدی وار]

متقاعد ارکان حربیه فریقی
انور

---

[١] (دینه‌پر) یعنی یاییق نهری .
[٢] (اورخان) ، (اوربکی) و (آدیربکی) کلمه‌لرینده داخل اولدیغی حالده بو تعبیرلر اساساً اسکی تورکجه‌ده (دره‌بکی) مقامنده استعمال اولنه‌رق اوائلده طاغ ، تپه ، بوغاز ودربند کبی کچید محلرنده انشا ایدلمش اولان قلعه ، شاتو وقوله‌لرده تحصن ایده‌رك یولجیلردن طوپراق باصدی پاره‌سی ومحلی کویلیلردن عائدات آلمش اولان کیمسه‌لری ارائه ایدر ایدی .

انتباه

رفاه ومسعدت ، اکثر جوارمزده ایکن
خیالمز ، اونی اطرافزده کورمزده
اونك بولونديغی یردن اوزاق زمینلرده

*

آرار وبولمیه‌رق منکسر و نادم اولور .
نم‌ده بویله ضلال خیال وحسه دوشن
زمانلرم وچوجوقلقلرم چوق اولمشدر .

*

فقط بن آرتق او کمراه فکر وحس دکلم
بر ابتسامکز ، ای آشنای مستتنا
بوتون بو مسقط آمال عمرك اك مظلم
کریوه‌سنده دلیل هدایت اولدی بکا .

*

أوت ، بوکون بو قناعتده‌یم که شوق وحضور
دکل حیاتك او دارات واحتشامنده ،
ایچنده پنبه کوزل بر قادین یاتان بر اوطه
سریر شان‌ده بودر ، تخت سلطنت‌ده بودر .

نائله عالی

ترنم

بزمکده سنك بر کیجه‌می نوش ایده‌بیلسه‌م ؛
می نوش ایده‌رك کندمی بیهوش ایده‌بیلسه‌م !
گل جسمکی برکره دراغوش ایده‌بیلسه‌م ؛
هر دردمی وصلکله فراموش ایده‌بیلسه‌م !..

*

عمرك بوتون اذواقنی بن سنده بولورکن .
بیلمم نه قاچارسك ، نه قاچارسك ینه بندن ؟..
دردك بنی اولدورمه‌دن ای یار سمنتن !
بزمکده سنك بر کیجه‌می نوش ایده‌بیلسه‌م !..

م . رشدی

ایران ادبیاتنك ادبیاتمزه تأثیری

[مابعد]

ادبیاتمزك مبدأ تقرر وانکشافی سلیمان قانونی دوریدر . بودورده‌شعرمزك بری شرقده ، دیکری غربده ایکی مرکز مستقلی بولنیور . (مستقل) اولملری بری برلرینه قارشیدر . حقیقتده عجم‌شهنشاه شعرینه‌مربوط‌بولنیورلر . شرقده ظهور ایدن‌سلطان‌بیان‌فضولی ، غربده یتیشین‌حکمدار اشعار باقی‌در . (شرق وغرب) کلمه‌لرینی استعمال ایتدکاری لهجه‌نك منسوب بولندیغی قطعه اعتباریله قوللانیورم . یوقسه بغداد ، استانبولك شرقندن زیاده جنوبنه دوشر .

فضولی ایله باقی آراسنده لسانجه‌فرق ظاهری وبلکه فرق‌کلی کوریلور . فقط بومباینت‌لهجه‌ده‌در . فکر وحسده دکل . بغدادلی آذربایجان لهجه‌سی . استانبوللی- تعبیرقدیم تاریخیسیله افاده ایده‌یم-روم

ترکجه‌سیله افهام مرام ایده‌میوز ایکیسنک‌ده منبع الهامی بردر . فضولینک استانبوله کلدیکی حقنده تذکره وتاریخلر بر شئ سویله‌میور . ویاخود اویله بر روایته بن مصادف اولمادم . فقط ،

فضولی ، ایلهٔ آهنك عیشخانهٔ روم
اسیر محنت بغداد کوردیکك کوکلم

بیتی ، اکر قافیه ضرورتیله خیالاً ایدلمش بر سیاحت یوقسه ، بورالره قدر کلمش اولدیغنی افهام ایدییور .

فضولینک ،

سجده‌در هرقنده بر بت کورسه‌م آیینم بنم
خواه کافر ، خواه مؤمن طوت بودر دینم بنم

ویا ،
مجرکده دائما کلوزم آه وزاره‌بن
بیچاره بن ، فلکزده‌بن ، بختی قاره‌بن

ویاخود ،
بیك جان اولایدی کاش من دلشکسته‌ده
تا هر بریله بر کز اولایدم فدا سکا

بیتلریله باقینک ،

زخم دلدن قان آقار بو چشم کریان بیخبر
غرقه ویردی عالمی بر قطره طوفانی بیخبر

ویا ،
نه‌دن بو منزل سفلیده آرام اختیار ایتدك
سنك جاندربرك ای تیر دلبر کل بدندن کچ

ویاخود :
خوش کلدی بکا میکده‌نك آب وهواسی
بالله کوزل یرده یاپلمش بیقلاسی

بیتلری آراسنده شیوه وآهنکجه بارز برفرق واردر . بوفرق ، براز اولده دیدیکم کبی ، ایکی لهجه آراسنده‌در . شاعر روم باقی اثک معظم اثر ابداعی اولان مرثیهٔ سلیمانیه‌سنك ایلك بیتیله آذربایجان شاعرندن زیاده - اکر تعبیر جائزایسه - تعجم ایتمشدر :

ای پای بند قیدکه دام ناموننك ،
تاکی هوای مشغلهٔ دهر بی درنك !..

بیت عجمانه‌سی ، دها طوغریسی بو ایکی مصراع فارسی ، استانبولده طوغوب بیومش اولان بر ترك اوغلی ترکك قلمندن وقلبندن ترکجه‌اولمق اوزره چیقیور . ظن ایتم‌که فضولیده بوقدر عجمانه بربیت بولنسون . فضولینک اشعارنده هم استانبول لهجه‌سنك ، هم آذربایجان شیوه‌سنك اشکال وآثاری کوریلیور . مملکتمزك عثمانلیلره انتقالندن صوکره بالطبع آذری لهجه‌سنه شیوهٔ رومده قارشمشدر .

آثاری تدقیق ایلدیکی زمان بو نقطه‌یی‌ده تحری وتعیین ایتمك اقتضا ایدر . شو مسئله‌ادبیات عثمانیه تاریخنی یازه‌جق مؤلفلره‌عائد اولدیغندن بوراده صددمزك دائرهٔ شمولنه داخل دکل‌در ، فضولی‌فارسیده‌ده مقتدر بر شاعر ایدی . دیوانده :

ای خوش آندم‌که بهرینك وبدم کارنبود
بیم ازطعنهٔ اغیار وغم یارنبود

بیتیله باشلایان بر ترکیب بندی واردرکه پك کوزلدر .

لسانمزك انافس پایدارندن اولان (داستان لیلی ومجنون) عنوانلی اثر منظوم ومشهوزینی فارسیدن وبالخاصه نظامیدن اقتباس ایله وجوده کتیردی . بونی مقدمه‌سنده فضولی‌ده اعتراف ایدر . بر بزم انس‌والفتده مصادف اولدیغی (بر نیجه ظریف خطهٔ روم) کندیسنه

لیلی مجنون عجمده چوقدر
اتراکده اول فسانه یوقدر

تقریره کتور بوداستانی
قیل تازه بو اسکی بوستانی .

دیمشلر . فضولی بونك بر امتحان اولدیغنی تفرس ایتمش :

رومی‌که دیدك قضیه معلوم
یعنی‌که ذو دقایق‌اهلی
هرمسئله‌ده حقایق اهلی
هم علم فننده نکته‌دانلر
هم سوز روشنده درفشانلر
کیم ایلر ایدی حقایق راز
شیخیدن واحدیدن آغاز
کیم سویلر ایدی اولوب کلامی
وصاف جلیلی ونظامی
بیلمشلر ایدی‌که حسن گفتار
قدرم قدرنجه بنده هم وار
بن خسته‌یی ایتدیلر نشانه
بر رنك ایله تیر امتحانه

دیدکدن صوکره (داستان لیلی ومجنون)ك

سوداسی دراز وبحری کوتاه
مضمونی فغان وناله وآه

اولدیغنی سویلیه‌رك (نظامی) نك شو اوچ بیتیله استشهاد ایدییور :

اسباب سخن نشاط ونازاست
زین هردو سخن بهانه سازاست

میدان سخن فراخ باید
تا طبع دراو هنرنماید

درگوشی ریك وسختیٔ كوه
تاچند سخن رود بانبوه

فضولی بر (داستان لیلی ومجنون) وجوده كتیرمه‌نك مشكلاتنی بوصورتله بیان وتوثیق ایتدكدن صوكره نظامینك روحنه تامحشر سریر افتخار اوله‌جق بر پایه ، پایهٔ استادیت توجیه ایده‌رك ،

بر ایش كه قیلور شكایت استاد
شاگرده اولور رجوعی بیداد

دییور . مع مافیه قبول ایتدیكی بر تكلیف ، بر امر واقع قارشیسنده قالمش . بخشندن استعانه ایله اثرینی یازییور . بوندن اكلاشیلیوركه فضولی ، فارسی (لیلی ومجنون) داستانلرندن نظامینككنی انتخاب واوكا اقتدا ایتمش. عیناً ترجمه ایتمش اولدیغنی ادعا ایده‌نلر وارسه‌ده بن هرایكیسنی مقابله وتطبیق ایتدم . فضولی ، یالكز شكلنی ووقعه‌نك صورت ترتیبنی نظامیدن آلمش . حقیقتده ابیات كندی قریحه‌سنك محصولیدر . بیلمم تركك حس وغرورینك ویردیكی بر میلدمی ، نه‌دن‌سه بن فضولی‌ی بو اثرده نظامی‌یه فائق وداها شاعر بولدم. بو بر حسدر، حكم دكل . ایستین ایستدیكنی ترجیح ایدر.

سلیمان قانونی حضرتلری‌ده هرایكی لسانده انشاد شعر ایدرلردی . تركجه دیوانلری مطبوعدر . فارسی مجموعهٔ اشعارینی‌ده كوردم. حق تركجه‌سنه‌ده فائقدر دییه بیلیرم .

درعشق آن پری‌كه نشانش بدیده است
اندرمیان اهل جنون بی نشان شدم

بیتی قانونینكدر ،

او دورده فارسیتك نه قدر شایع اولدیغنی آكلاتمق ایچون بر مثال ایراد ایده‌جكم :

اونجی عصر هجری شعراسندن حسبی نامنده برذات واردركه عن‌اصل بوطرف اهالیسندن اولمقله برابر، استانبولده پرورشیاب وابوالسعود افندینك درسلرندن مستفیض اوله‌رق استانبول مدرسلكلرینی احراز ایتمش . هرایكی لسانده برر بیتنی كوردم . فارسی‌یه تركجه‌دن زیاده، هم‌ده پك زیاده تصرف، ایده‌بیلمش . نامی بوكون تذكره‌لرك سطور پر غبارنده اونودیلوب قالمش اولان حسبی ، لسان‌مادرزادیله بیان حال ایدركن ،

خراب اولدی یتر سنك ملامتدن دل عاشق
عمارت قیل اسیركه قالمسون شاهم بوزوق یازق

طرز رکیکنده سویلنیور. فقط زبان مکتسبیله تصور ملال ایلرکن ،
قلمندن دوکولن ،

ازناله شبکیرم آرزده سکش دیده
رودزکف پای اومالیدم ونالیدم

کبی نوحات انسجامنموندر .

[مابعدی وار]

سلیمانه نظیف

تاریخ زراعت عثمانیه تدقیقاتی

مشاهیر لاله پرورانندن

عطاءالله افندی

— مابعد —

« عطاءالله افندی » نك پك زیاده سودیکی طاووس رنکنده برلاله‌سی واردی‌که بوکا « عین‌طاوس » تسمیه ایتمشدی . حق بولاله ، شاعر هاتف افندی‌یه‌ده شوبیتی سویلتمشدی :

نقوش « عین طاوس » چمنده لاله‌لر حیران
قاچیرمشدر آرار باغ بهشتدن آکلادم رضوان

افندی مرحومك لاله‌جیلکده‌کی قدرتنی کوسترجکار آره‌سنده دها « قدرت جمیل »، « قدرت حق » ، « قدرت باری » لر واردی ، بونلردن « قدرت حق » ه تحسین افندی :

او طراوت ، او لطافت الحق
لاله‌زار ایچره بکم « قدرت‌حق »

دیمش ؛ « فال خیر » ایچون‌ده هاتف افندی دیوان حافظدن تفألده بولنه‌رق :

تفأل ایلدم دیوان حافظدن بوکلزاری
بکا « فال خیر » برلاله چیقدی ایتمم انکاری

بیتیله اظهار تحسساتده بولنمشدی .

عطاءالله افندی‌بیوك برمراقله چالیشدقجه الده‌ایتدیکی قیمتدار لاله‌لرده‌اونسبتده تزاید‌ایدیوردی. عجبا بوحال، کندیسی ایچون اوزمانده برفضل رحمانی ایدی ؟ چونکه برلاله‌سنه‌ده « فضل‌رحمان » تسمیه ایتمشدی . ذاتاً احسان افندی‌ده سویلیور :

ویرر ازهاره الوانیله کثرت فیض وحدتدن
بودر ادنا تجلیسی چمنده « فضل رحمان » ك

فقط عطاءالله افندی برمدت صکره « فضل رحیم » ه ، « فیض قدرت » ه ، حتی « فیض نسیم » ه ده قلووشمشدی نوطی هاتف افندی سویلیور :

کورمدم بولاله‌زاری دیدی رضوان نعیم
جان آثار البت تماشا ایتمکه «فیض نسیم»

فقط عطا مرحوم لاله صفاسنده « عین صفا » یی ده ابداع ایتدی حتی بوکاده

هله سن چشم بصیرتله نظر قیل چمنه
لاله ای نور بصر «عین صفا» در کوزنه

دنیلدی . بونلردن ماعدا « عین کارنك » لر ، « عین کاسکون » لر « عین شرف » لر ، « عشوهٔ الماس » لر ، « عبرت نما » لر ، « عنقای عالم » لر ، حتی « عالمتاب » لر یکدیکرینی طوغوررجه‌سنه توالی ایتدیلر . « عالمتاب » ه ناشد بك مرحوم :

سزا تخت زمرد فام کلشنده بوله اعزاز
که آنك حسنی اولور مهر «عالمتاب» ه رشك انداز

دیمشدی . عطاءالله افندی دها صوکره‌لری قدرت ابداعکارانه‌سنه « صنع فتاح » لری ، «صنع قادر» لری ، « وصاحب جمال » لری ، « شهپر عنقالری ، « شهپر ناز » لری علاوه ایتدیکی کبی دیکر طرفدن‌ده « شکر یزدان » لر ، « شمع مجنون » لر ، « شمع قدرت » لر ، « شمس معلا » لر دوغیوردی . حتی عینی افندی ،شمع مجنونی :

اولدیروب ایتدی اولیلی جکرم هجر ایله خون
حشره‌دك یانمه‌ده خاکده‌کی « شمع مجنون

بیتیله توصیف ایتمشدی .

صکره‌لری « شمس جمال » ، « شب چراغ » ، « شاهانه شرف » ، « شایان رغبت » ، «شایستهٔ افتخار » ، « شایستهٔ اقبال » ، « شاهد قدرت » ، « سرشتهٔ ناز » « سرمایهٔ فیض » ، « سرور مجلس » ، « سرور بخش » ، سرور قلب » ، « سوزن ذهب ، « سایهٔ یاقوت » ، « سایهٔ قدرت » کبی لاله‌لر ینه عطاءالله افندینك غیرتیله الده ایدلمشلردی . کلشنده لاله‌لری برزینت معلقه کبی تلقی ایدن دباغ عطا مرحوم بعض نوع لاله‌لرینه‌ده « زینت لطافت » ، « زینت جهان » ، « زینت بهار » « زینت محبوب » ، « زینت فرخ » تسمیه ایتمشدی . بعضیلرینه‌ده « ذوق مجسم » . « زهره‌چین » ، « رهبر عشق » ، « رهبر فرخ » ، « رهبر اقبال » ، « رؤیت چمن » ، «رشتهٔ نور » ، « رشتهٔ

...سيم »، « رفتار دفتر »، « دفينهٔ نرح »، « دفينهٔ شرف »، « دفينهٔ رحمت »، « دفينهٔ اسرار »، « دفينهٔ اكسير »، « دفينهٔ عزت »، « دفينهٔ سعادت »، « دفينهٔ ناز » ديمشدی .....

هرحالده « عطاءالله افندی » لالهيی هرچيچكدن زياده سومش واك زياده اونك نوعلرينی الده ايتمكه چاليشمشدی .

چونكه اوبتون روحيله قائل ايدی‌كه :

هرشكوفه اولوز احسانه سزا اگرچه بكم
لالهدر زونق اقبالله « شايان عطا »

زراعت متخصصی
جواد رشدی

حيات صنعتكارانه

وه‌لاسكوئه‌ز

ديه‌غودوسيلوا

١٥٩٩ — ١٦٦٠

— مابعد —

هر بويوك آدام كبی وه‌لاسكوئه‌زده زماننده اكلاشلمدی ؛ معاصرلری بو مستثنا دهايی حقيق بر آرتيست اوله‌رق طانيمادیلر . اوآنجق اسپانيا سراينك بر رسامی ايدی . واولونجه‌يه‌قدر اويله‌قالدی، دردنجی فليب ومعيق بو بويوك صنعتكارك تابلولرينه لايق اولدقلری اهميتی عطف ايتمه‌ديلر .

وه‌لاسكوئه‌زك سرايده‌كی مأموريتی كنديسنه عائد اولمق اوزره يك آز بر زمان براقيوردی؛ بو جهتله صنعته تخصيص مجهود ايده‌مدی . هله حياتنك صوكلرينه طوغری امور خارجيه‌يی اداره ايتمك وظيفه‌سنی‌ده درعهده ايدنجه مسلكندن بر آز دها آيرلمش اولدی .

مع‌مافيه ولاسكوئه‌ز آنه‌ليه‌سنی هيچ بر وقت اونوتمدی : اوراسی كنديسی‌ايچون حيات رسميه‌نك اضطرابات ويورغونلقلرينی ، بويالری ، فورچه‌لری آره‌سنده اونوتديغی بر ملجأ ايدی .

شايد وه‌لاسكه‌ز حياتنك‌قرق سنه‌لك قيمتدار قسمنی بوچوراق ساحه‌ده‌اسراف ايتمكه مجبور اولماسه ايدی بوكون مدنی دنيا (مه‌نيناسلر) و(پاپا اونجی اينوسان) تابلولری قيمتنده دها يكرمی اوتوز شاه اثره مالك بوله‌جقدی . بو صورتله صنعتكار محيطنك محدوديتندن‌ده قورتوله‌رق مجبوراً مهم اولديغی موضوعلر خارجنده دها واسع ساحه‌لرده دهاسنی انكشاف ايتديرمكه امكان بوله‌جقدی !

نه چاره‌که طالع اوکا بولتیقه مأموزی اولمسنی امر ایتمشدی ، اولدی . اما بوندن اسپانیول سیاستی بر شی قازاندیمی ؟ خایر ! فقط صنعت‌ده غائب ایتدی ...

بر رسامك، ولوكه او وه‌لاسكوئه‌ز كبی برنقشكار داهی اولسون ، قاریقاتور ساحه‌سنه دوشمه‌دن بر (دردنجی فلیپ)ی بر(ماریانادوتریش)ی اوقدر قاراقته‌ریستیك نقطه‌لریله كوز اوكنه كتیرق آثار وجوده كتیرمسی جداً خارقه آلود بر كیفیتدر . بو تابلولر تناسب الوانلریله ، آهنكلریله ، خطلرنده‌كی قوت وحاكمیتله اویله نفیس شاه اثرلردركه خیال تماشا كز اونلری وجوده كتیرن آلك آمله كیكدن‌یاراتلمش بیلدیكمز عضودن باشقه بر شی اولدیغنه اینانمق ایستر ، اونلرده روحی الهام صنعتكارانه‌دن آلان اسرار انكیز برالك سیران حاكمی كورر كبی اولور ...

وه‌لاسكوئه‌زك‌دهای‌مستثناسی بزه اون یدنجی عصرك اسپانیاسنی الكانجه تفرعاتنه قدر بویوك بر موفقیتله محافظه ایتمشدر : بوكون تابلولرنده فیلیپلریله، مه‌نیناسلریله ، قرالك میتلریله اسپانیا سرایی كوزمزك اوكنده‌جانلانیلر ...

اسپانیا قرالنك صنعتكاری دها باشقه موضوعلرده تولید آثاره تشویق ایلمه‌مسنه نه قدر تأسف ایدلسه ینه آزكلیر اكر دردنجی فلیب رسامه بو خصوصده برآزدها سهولت كوسترمش اولسه ایدی بوكون ـ اوچ‌عصر صوكره!ـ یالكز اووقتك اسپانیاسنی دكل بلكه قوجه برعصری كوزمزك اوكنده یاشایور بولاجقدق !

وه‌لاسكوئه‌زك مه‌تودی نه‌اوقدر مطنطن ونه‌ده پارلاقدر بالعكس‌بسیط‌وساده‌در، بونكله‌برابر بو اسلوب غیر قابل تقلید قالدی . بر چوق رساملر اونی مشق اتخاذ ایتدیلر ، فقط هیچ بری موفقیت كوستره‌مدی .

اولومیله برابر صنعتكارك نامی‌ده اونوتولدی ؛ وه‌لاسكوئه‌زك حیات‌فانیه‌سی هركسككی كبی‌در : كلدی ، كچدی ؛ فقط بوسبوتون اهمال ایدیله‌مدی : اون‌طوقوزنجی عصرده وه‌لاسكوئه‌زی تكرار حیاته فقط* بو سفر حیات ابدیه‌یه طوغمش كوریبورز .

اوت ، عظمت دهاسی خفیف بر ظل نسیان اورتلمش اولان وه‌لاسكه‌زی مشعله تدقیقله تنویر ایده‌رك اوكا لایق اولدیغی موقع تجلی ویرمك شرفی اون طوقوزنجی عصره نصیب اولمشدر ؛ اون سكز همشیره‌سنك كندیسنه‌توديع ایتدیكی میراث مدنیتی بر قاچ مثلی دها تزییده موفق اولان اون طوقوزنجی عصره !

صوكره ، یكی كشف اولنمش بر خزینه كبی وه‌لاسكوئه‌زك قبری‌آراشدیرلدی طاراشدیرلدی ؛ نهایت اورادن بوتون عظمتیله بر صنعتكار داهی چیقدی! ...

بوكونه كلنجه ، خایر ، بوكونه دكل ، ـ چونكه بوكون صنعت نامنه‌مدنی‌عالمده برتظاهر یوقـ

دونه ، اوت ، دونه کلنجه : آوروپانك مالامال خون واجساد اولدیغی ، مدنی انسانلرك دیگر مخلوقات سخیفه‌یه نظراً حائز اولدقلری شخصیتدن بر آز دها اوزاقلاشه‌رق همجنسلرینك قانلی باشلرندن اهراملر وجوده کتیردیکی بوقارانلق حرب زمانلرینه تقسم ایدن مسعود وانسانی کونلرده هرسنه کون کچمزدی که وه‌لاسکو ئه‌زك شخصی ، صنعتی ودهاسی حقنده الك اینجه تفصیلاته قدر کیدن هرلساندن متعدد کتابلر نشر اولنماسین! هرکچن کون صنعتکارك شخصیت مستثناسنی بر آز دها آیدینلاته‌رق اونی موقع اجلالنده تسعید ایدردی.

صنعت ومدنیت نامنه یك یقین اولمسی تمنی ایدیلن مسعود بر آتینك منقد ومدققلری وه‌لاسکو ئه‌زك کریسی دهاسی اطرافنده دها بیکلرجه مدحیه‌لر انشاد ایده‌جکلر، وآثار محدوده‌سی انسانك آتیه رسامرینه الهام، فسون وصنعت ایده‌جکدر !...

١٤ شباط ٣٣٤ محسن نعیم

هفته‌لق تاریخ حرب وسیاست

[٢١ ـ ٢٧ شباط ١٩١٨]

صوك هفته‌نك وقایعی هم برق بر سرعتله توالی ایتمکده ، همده یك مهم بولونمقده‌در . کچن نسخه‌مزده‌کی خلاصهٔ حربیه‌ده، اوقراینا ایله عقد ایدیلن مصالحه‌دن وروسیه ایله متارکه‌نك فسخندن ، رومانیا ایله مذاکرات صلحیه‌یه باشلانمق شایعه‌لرندن بحث ایتمشدك . فی الحقیقه اوقراینا ایله عقد ایدیلن مصالحه‌نك قیمت واهمیتی حقنده کرك آلمان ، کرك آوستریا وکرك عثمانلی مجالس ملیه‌سنده بیانات مهمه‌ده بولونلدی .

✽ خارجیه ناظریمز عثمانلی مجلس مبعوثاننده: (بولشه‌ویك) لرك ، (برست ـ لیتووسق) مذاکراتنی تعطیل ایتمکدن مقصدلری اتفاق مربع مملکتلرینه‌ده ، کندیلرینك غایت مفرط پره‌نسیبلرینی سرایت ایتدیرمك وحاصل اولاجق تذبذبدن استفاده ایله‌مك اولدیغنی بیان ایتدی . اوندن صوکره (اوقراینا) ایله عقد ایدیلن مصالحه‌نك هر ایکی طرف ایچون بویوك استفاده‌لری موجب اولاجغنی، اوقراینا‌ده بویوك مقدارده مدخر حبوبات ، ده‌میر وکوموزك صاتون آلنه‌جغنی ، بو صورتله مشهور ائتلاف آبلوقه‌سی

زنجیرینك شرقنده بر حلقه‌سی قیریلدیغنی سویله‌دی . بوندن صوکره قافقاسیه حکومتی نامنه قافقاسیه رئیس جمهوری (کگه‌چکوری) امضاسیله روس قافقاسیه باش قوماندانی واسطه‌سیله مذاکرات صلحیه‌یه باشلامق ایچون مناسب بر یرك انتخابی حقنده مراجعت وقوع بولدیغنی وبو مراجعتك بالطبع کمال اهمیتله نظر دقته آلندیغنی ، مع هذا شیمدیدن اوردومزك ولایات شرقیه‌ده‌کی اراضیمزی استخلاصه دوام ایله‌مکده اولدیغنی علاوه ایتدی . کذلك رومانیا ایله مذاکرات صلحیه‌یه کیریشلمك اوزره اولدیغنی‌ده درمیان ایله‌دی .

✽ واقعا رومانیا حکومتی‌ده ، اوقراینا صلحندن صوکره کندیسنی ناچار بر وضعیتده کوره‌رك مصالحه‌یه طالب اولدی . محل مذاکرات اولمق اوزره بکرش قربنده (بوفته‌آ) قصبه‌سی انتخاب وتعیین ایدلدی . مرخصلریمز اورایه متوجهاً حرکت ایتدیلر . شیمدیدن مذاکرات صلحیه باشلامشدر .

✽ دیکر طرفدن (بولشه‌ویك)لرك فنا بر وضعیته دوشدکلرینی وخطالرینی آکلادیلر . چونکه نسخه مزده متارکه‌نك فسخنه دائر آلمان تبلیغ رسمیسنی قید ایتمشدك . بونده متارکه‌نك ١٠ شباط تاریخنده منفسخ عد ایدلدك اولدیغی وشو حسابجه یدی کون صوکره آلمانیا حکومتنك کندیسنی هر معناده سربست تلقی ایله‌دیکنی بیلدیریوردی . فی الحقیقه آیك ١٨ نده روسیه‌یه قارشی عموم آلمان شرق جبهه‌سنده مخاصمات باشلادی وحرکات عسکریه فوق العاده بر سرعتله ایلریله‌دی . بو حالدن اورکن (بولشه‌ویك)لر طالب امان وصلح اولدیلر . (برهست - لیتووسق) ده اقدمجه وقوع بولمش اولان اتفاق مربع تکلیفات صلحیه‌سنی بلاقید وشرط قبول ایتدکلرینی تلسز تلغرافله بیلدیردیلر . فقط (بولشه‌ویك)لر حقنده کافی درجه‌ده تجربه پیدا ایتمش اولان اتفاق مربع بونی قبول ایتمه‌دی . تکلیفك تحریری صورتده بیانی لزومنی بیلدیردی .

روس اهالی قومیسرلری بونی‌ده قبول ایتدی ووثیقه لازمه‌یی کوندردی . شیمدی آرتق بکرشه متوجهاً حرکت ایتمش اولان اتفاق مربع هیئات مرخصه‌سندن باشقه برده (برهست - لیتووسق) ه متوجهاً هیئات مرخصه حرکت ایتمشدر . فقط حرکات حربیه چوق ایلریله‌مش ووضعیت ده‌کیشمش اولدیغی جهتله اسکی شرائط صلحیه‌مزده آز چوق ده‌کیشمه‌سی ، مثلا اوقراینا وفینلاندیانك تخلیصلری طبیعیدر . شیمدیکی حالده تخمینلر ، کرك روسلرله حرکات عسکریه‌یه کلنجه : شرق جبهه‌سنده متارکه‌نك ختامیله باشلایان آلمان حرکاتی اون کونده الك نیکبینانه تخمینلری بیله کچمشدر . اون کون ظرفنده شمالده (دونابورغ ، برناو ، پسقوف ، رهوال ، مینسق) کبی مهم شهرلر ضبط ایدلمش ، ٣٠٠ کیلومترو قدر ایلریله‌نلمش ، پترسبورغه ٢٥٠ کیلو مترو مسافه‌یه قدر یاقلاشیلمشدر . آلمانلر عادتا بر مشیت عسکریه اجرا ایتمکده‌درلر . روس اردوسی معدومدر .

بولشه‌ویك عساکری هیچ بر طرفده مقاومت کوسترمه‌یور . جنوبده ایسه اوقراینایی

خونخوار بولشه‌ويك چته‌لرينك اللرندن قورتارمق اوزره ايديلن معاونت عسكريه (ژيتومير) كبي مهم مراكزك ضبطيله ، ۳۰۰ كيلومترو قدر ايلريلنه‌رك (كيه‌ف) يافينلرينه واريلق صورتيله (اوقراينا)نك مهم بر قسمنى شيمديدن چته‌لردن قورتارمق صورتيله تتوج ايتمشدر.

حركات عسكريه بلاآرام دوام ايتمكده‌در. بوده طبيعيدر. روسلر همان هيچ بر يرده مدافعه‌يه موفق اولاميورلر. حركات عسكريه مذاكرات صلحيه ايله متوازياً دوام ايده‌جك وبلكه (پتربورغ)ك ضبطى بيله ميسر اولاجقدر. شو صورتله روس مرخصلرى پك عجله ايتمكه مجبوردرلر. اميدمزكرك روسلركرك رومنلرله‌اوچ بش‌كونده عقدصلح‌ايدلمك اوزره اولديغى مركزنده‌در. ديمك اوليوركه بويله بر مخاصمه‌نك وقوعى اتفاق مربع ايچون خيرلى وروسلره‌ده پك ضررلى اولمشدر.

✽ عثمانلى عساكرى دخى ملعون ارمنى چته‌لرينى قووالايه‌رق ماماخاتون ، طربزون ، بايبورد قصبه‌لرينى دشمندن قورتارمشدر. شرقده طوغرى امر استخلاص دوام ايتمكده‌در.

★★★

بو هفته مجلس مبعوثانمزده بودجه مذاكره‌سنه شروع اولوندى . جاويد بك اوزون بر نطقله وضعيت ماليه‌مزى تشريح ايتدى . بوكا نظراً بو سنه‌نك بودجه‌سى ٥١ ميليون ليرا مصرف، ۳۷ ميليون ليرا وارداتى محتويدر . يعنى ١٤ ميليون ليرا قدر آچيق واردر . وبوده فائضى آلتون اولارق تأديه ايديله‌جك بر استقراض داخلى ايله قاپاديله‌جقدر .

شيمدى‌يه قدر عموم بورجمزه كلنجه : ۳۸۸ ميليون ليرايه بالغ اولمشدركه بونك ۲۲۰ ميليون ليراسى مصارف حربيه‌در. هرحالده دوشونيله‌جك يكونلر. بوكا قارشى استقبال اقتصاديمزه قوتله غيرتله صاريلمقدن باشقه چاره‌مز يوقدر.

مدير : [كريدى احمد ساقى]   (آتى) مطبعه‌سى

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ٣

سنه : ٢   ٢٥ جماذی‌الاول ١٣٣٦   جمعه‌ایرتسی   ٩ مارت ١٩١٨ نومرو ٢٧ — ٥٨

اجمال افکار

هند اسلام وطن پرورلری جمعیتی مرکز قومیته‌سنك بیاننامه‌سی مناسبتیله

هند اسلام وطن پرورلر جمعیتی مرکز قومیته‌سی اخیراً (استوقهولم) ده یکرمی درت صحیفه‌لك انکلیزجه بربیاننامه نشر ایتدی . بو بیاننامه‌نك محرر ومصنف مقتدری دهلی پروفسورلرندن عین قومیته رئیسی عبدالجبار خیری افندیدر . انکلتره حکومت غیر عادله‌سنك هندستان دیارنده سنه‌لردن بری ناصل اجرای حکم وحکومت ایتدیکنی، بوخصوصده نه‌کبی دسائسه مراجعت ایله‌دیکنی، منابع مملکتی ناصل قوروتدیغنی ، مملکتك عصارهٔ حیاتیه‌سنی ناصل أمدیکنی یتمش ماده‌لك دلائل قاطعه وقطعیه ایله اثباته چالیشان بوذات محترم ، شومبروك ومستحسن تشبثیله الحق بوتون وطنداشلرینك افکارینه ترجمان اولمش واونلرك منت وشکرانتی جلب ایتمشدر .

هپمز - ویاخود بوکا یاقین بر اکثریت - بیلیرزکه خائن آلبیون هند دیارنده پك چوق مظالم ایقاع ایتدی ، پك چوق معصوم وبی‌کناه قانی دوکدی . « مملکت طیور » انکلیزلر ایچون سنه‌لردن بری یامان برمنبع واردات ، باشلیجه وسیلهٔ رفاهیت وسعادت اولدی . بیچاره هندلینك بازوی آهنینیله قازانیلان پاره‌لر (بیقادیللی) نك اذواق کونا کونه مقر اولان محلاتنده اسراف ایدیلیرکن ، انکلیز تحکمی هندستان اولکه‌لرینی زیر وزبر ایدرکن انکلتره‌نك اوپك مشهور رجال‌سیاسیه‌سی متمادیاً حقوق شخصیه وعمومیه‌دن ، حریت اقوام ومللدن بحث ایدییورلر وغریبی شوکه : کندیلرینه پك بویوك ، پك علوی مزایای انسانیه ومدنیه اسناد ایله‌یورلردی !

« هند اسلام وطن پرورلر جمعیتی مرکز قومیته‌سی » نك نشر ایتدیکی بیاننامه‌ده ایشته بوتون بونقطه‌لر جداً بویوك بروقوف واحاطه ایله ایضاح ایدلمشدر .

ا . س .

بشرك غروری

بشر، عالم طبیعته تسلط ایدوب آکا حکمران اولدقدن صکره بیوك برغرور کتیرمشدر. بو غروری آنجق ایکی شیء، بعض مرتبه، تهوین وتخفیف ایدیور: منقولاتده مخافةالله ایله معقولاتده فلاسفه‌نك وضعیت علوم وفنون حقنده‌کی مطالعه‌لری وشکوك وظنونی.

بو غرورك وآنی تهوین ایدن بو ایکی سبب وحکمتك‌ده معناسی واردر. اوت! بشر نیچون مغرور اولماسون؟ میقروسقوپلرك وته‌له‌سقوپلرك بزه‌بیلدیردیکی عالم طبیعیات ومادیاتده اشرف واکمل موجودات انساندر. انسان، – «پروتاغوراس» سویلمش، ظن ایدرم – هرشیئك محك ومیزانی، معیار وقسطاسیدر. انسان، – «ره‌قلو» سویلیور، ظن ایدرم – کندینی بالذات ادراك ایدن، ادراکه باشلایان عالم طبیعتدر.

اکر انسان، انسان ذکا وعرفانی، انسان علم وایقانی اولمسه ایدی شومنظرهٔ طبیعت شاهددن دور قاله‌جق؛ منظرهٔ جهانك افاده ایتدیکی معنا آکلاشیله‌میه‌جق؛ علم، موجود اولمیه‌جق؛ شعر، ترنم ایدیله‌میه‌جك؛ آهنك، آذانی تنشیط ایده‌میه‌جك؛ سودا، بیلنه‌میه‌جك؛ بدایع، افاده وترسیم ایدیله‌میه‌جك ... طبیعت یتیم قاله‌جقدی. کنز مخفی آچیله‌میه‌جقدی. آنك ایچوندرکه انسان، هرمفهومك فوقنده، طبیعتك اورنك استیهالنه جالس اولمش سلطان یکتادر. دوشونکز! انسان اولمسه ایدی بو عالم طبیعت، شوالواح بدیعه، سماواتك شو مخفی و درونی نقراتی، ارقامك فصاحت افاده‌سی، ارض وشمس بونلر نه‌یه یارایه‌جقدی؟ عالم طبیعت، کندی تولید ایتدیکی انسانه عرض تابعیت ایدیور.

فقط، عجبا، کبر ونخوتمزه کرمی‌می ویردك؟ صاقین عالم طبیعتك سلطنتنه بشقه ذوی‌الذکاده‌می تصرف ایدیورلر؟ انسانك طبیعتده مالك وصاحب اولدیغی تختك شایعاً حصه‌دارلری‌ده وارمی؟ اسکیلر، یکیلر، [میقرومه‌غاس] افسانه‌سنده مشهور [وولته‌ر]، دقیق‌اثرلرنده [فونته‌نه‌ل]، خلق ایچون یازیلان کتابلرنده [فلاماریون]، پك یکیلردن افسانیٔ فسیخ‌الخیال [ئوئه‌لس] بوادعایی ایلری‌یه سسوریورلر، لکن بزه نه؟ مادامکه موجودده اولسه بز فضانك نواحیٔ سائره‌سنده استیطان ایدن سائر ذوی‌العقوللرله مناسبتده بولونمیورز وآنلری بیلمیورز، فرضی اوله‌رق کندیلرینه (معدوم) دیرسه‌ك بیوجك برجنحهٔ فلسفیه ایشله‌مش اولمایز.

اوت ، انسان حکمران طبیعتدر. طبیعتك محصلهٔ ذی عقلیدر.

طبیعت کندینی کورمك و آکلامق ایسته‌مشده آنلر ایچون انسانی طوغورمش .

انسان ، طبیعتك کندینی رؤیت ایچون پیدا ایتدیکی کوزدر. انسان ، طبیعتك کندینی دیکله‌مك ایچون اکتساب ایتدیکی برون ، أن ودیلدر. انسان، طبیعتك کندینی تعقل ایتمك ایچون ایجاد ایتدیکی دماغدر.

انسان یالکز جزئیجه کوریور، آزیجق طویور، برمقدار قوقلیور، خفیفجه طوطیور، اوقدرده طاتیور. بونلردن دها قلیل مقدارده تعقل ایدیور.

اوت، تعقلی آز، هله عوام ، آنجق سوائق حیاتیه طولاییسیله امور عادیه ومصالح غیرفکریه‌یه دائر برآز تعقل ایده‌بیلیور. اوست طرفی یوق... بشر، دوشونمه‌یه باشلادیغی کوندن بری بر بری آردینه خطئات عقلیه ارتکاب ایتمشدر. اکر بویله اولمسه ایدی فلسفه واحد اولوردی ؛ هر حکیمك آیری مکتبی، هر حکمتك احزاب وفرقی اولمازدی .

بشرك کوره‌مدیکی، طویه‌مدیغی، قوقلایه‌مدیغی، طوته‌مدیغی، طاته‌مدیغی دهانه‌لر واردر..

دها ایلری کیده‌لم : طبیعت نامحدوددر . بش حاسه‌مزك تعلق ایتمدیکی شیلرده وار وبونلر حقنده بزم بر خیالمز بیله اوله‌ماز . بصردن محروم عقرب، سامعه‌دن جدا سمك نصل برعالم رؤیت ، برعالم لون ، برعالم اصوات ، برعالم آهنك اولدیغنی بیلمزلرسه ، بزده برعالم .... ، برعالم .... ، برعالم .... اولدیغندن خبردار دکلز . اعصابمزك فیزیولوژیسی ، بناءً علیه دماغمزك پسیقولوژیق فعالیتی، اعصابمزك بوکا تحملی یوقدر .

اوحالده ، علمکاه نسبتله ، بلکه بز انسانلر، شو معرکهٔ کائناتده برسوموکلی بوجك ، بر پر قوردی ، برحوینه مرتبه‌سنده‌یز .

بتون غرور ونخوتمز بودهاش ومهیب حقایق قارشیسنده أریر، کیدر .

فقط اونوتمیه‌لم که بوغرورمز، بوپستیمز هرایکیسی‌ده حقیقیدر. نه‌قدر یوکسك ایسه‌ك اودرجه‌ده آلچاقز. نه‌قدر حق عظمتمز وارسه او مرتبه‌ده حق ذلتمز درکاردر.

اون بیك، واقعا چوق بررقمدر. لکن قاچه نسبتله ؟ احاد وعشراته . فقط بر میلیاره نسبتله آز بررقمدر.

بونك كبی علم محض مواجهه‌سنده علم بشر هيچدر . لكن علم بهائم مواجهه‌سنده بوندن بيوك بر عرفان متصور دكلدر.

فيلسوف اولدركه بوعلم ايله جهلی، بو غرور ايله حالت وضيعه‌يی مقايسه‌يه قدرتياب وطلوعيله افولی بر اولان شهاب حياتك ضياسندن استناره ايدر.

بشكطاش ٢٥ شباط ١٩١٨

جلال نوری

توركلرك منشأنه دائر

(سكيتلر) ك كنديلرينی تورك اولادی بيلدكلری .

(ئه‌رودوت) دوام ايله ديركه : « (تاركيتائوس) ك اوچ اوغلی اولدی : (لاپوقسای) ، (آربوقسای) و (قولاقسای) . بركون آسماندن آلتوندن معمول بويوندروغيله برابر بر صاپان ، بربالطه وبر طاس نازل اولور. تاركيتائوسك بويوك اوغلی بونلری آلمق اوزره تقرب ايدر ايسه‌ده ، بواشيانك معمول اولديغی آلتون او درجه كسب حرارت ايدركه النی كری چكمكه مجبور اولور . اورتانجه برادری دخی عينی صورتله حركت ـ ايد ـ وعينی سببه مبنی چكيلير. فقط صره الك كوچوك برادرلری اولان (قولاقسای) ه كلدكده ، آلتون قيزماديغندن ، مشاراليه مذكور ادواتی آله‌رق اقامتكاهنه كتيرير وبو معجزه‌دن طولايی ايكی بويوك برادرلر حق سلطنتلرينی الك كوچوك برادرلرينه ترك ايدرلر. » [قسم ٤ ماده ٥]

مجاز اولمق اوزره بو اوچ اشيادن برنجيسی زراعت ، ايكنجيسی صنعت و اوچنجيسی باغجيلق وشرابدر. بوتراديسيون عموميتله توركلرك ايكی مثلی زراعت وصنايعدن متنفر اوله‌رق كوچبه وبدويت حالنده ياشادقلرينی وزمان جهتيله الك يكی توركلری تشكيل ايدن برثلثك زراعت ومدنيته ميل ايده‌رك شهرلر وحكومتلر تأسيس ايتدكلرينی ايما ايدر.

فی‌الحقيقه بالاده كورلديكی اوزره (اومر) اوروپا سكيتياسنده و آزاق ده‌كيزی حواليسنده زراعتله مشغول اولان سكيتلری علم اوله‌رق (زراع) ناميله ياد ايتمشدر. بوندن ماعدا (سترابون) ك لايقيله ايضاح ايله‌ديكی اوزره قطعهٔ مذكوره اوائلدن بری كرك يونانستان و كرك سائر ممالكك ذخيره آنبارلغی وظيفه‌سنی ايفا ايله‌مشدركه بو حال زمانمزده بيله دوام ايتمكده‌در. اسكی توركلرده

زراعت یالکز کوچوك سیکیتیایه مخصوص اولمایوب تورانك مختلف محللرنده وترکستان شرقیده (تاریم) وادیٔ جسیمنده وترکستان غربینك دخی بر چوق محللرنده زراعتك پك مترقی بر حالده بولنمش اولدیغی وعریض وعمیق اسقا جدوللری حفر ایدلمش بولندیغی تحقق ایله‌مشدر.

برده اسکی تورکلرده باغجیلق وشراب اعمالی پك ترقی ایله‌مش وحتی بعض محللرده شرابه انهماك درجهٔ افراطه وارمش ایدی. سترابونده کورلدیکی اوزره بر وقت داکلر ایله جتلر بو انهماککاوکنی آلمق ایچون باغلرینی تخریب ایتمك کبی بر تدبیره بیله مراجعت ایله‌مشلر ایدی. حتی سکیتلرك صوسز شراب ایچمه‌لری قدیم یونانیلرده ضرب مثل حکمنه کیروب بونلرك بینلرنده قوللاندقلری: (سکیت واری می صونمق)، (آلاسکیت می ایچمك) تعبیرلرینك سبب استعمالنی (ئه‌رودوت) ایضاح ایدر.

اسکی تورکلرك برقسمی‌ده بالخاصه ایرماقلر، صولر وبطاقلق محللر جوارنده یاشایه‌رق بالقجیلق ایله تعیش ایدرلر ایدی. (تونغوز) تعبیری (تون‌فیزی) یعنی (ایرماق چوجغی) دیمك اولوب بو قوم کبی دیکر بر طاقم قبائل دخی بالقجیلق ایله یاشارلر ایدی. حتی الآن روسیه‌ده بو صورتله نهر وکول کنارلرنده یاشایان وطوزلی بالق ایله حاویار اعمال ایدن قازاقلر خالص تورك اولادی‌درلر.

شیمدی بوراده بالاده ذکر ایله‌دیکمز پك قدیم تورك ترادیسیوتی بر پارچه تعمیق ایتمز ایجاب ایدر: زمانمزده اوروپالیلر فعالیت صناعیه‌یی النده بر بویوك چکیچ بولونان بر انسان رسمیله تصویر ایدرلر، چونکه صنایع جدیده‌نك اساسی تیمورجیلکدر. اسکی تورکلر ایسه فعالیت مادیهٔ بشریه‌یی بالطه ایله کوسترمشلردرکه بو شکل فعالیت ذهنیه‌یی دخی یعنی علی العموم مساعئ بشریه‌یی ارائه ایده‌بیلیر. طاسه [١] کلنجه، پیاله‌نك اساسی اولان بو قاب شرابی تمثیل ایدر. اوائلده بالجمله مراسم اجتماعیه وحتی دینیه شرابسز اوله‌ماز ایدی. هر نوع اجتماعده شراب اساس ایدی. بو حال موسویلکده وخصوصیله خرستیانلقده دخی دوام ایله‌دی. قبل الاسلام اسکی ترکلرده بر وضع احترامکارانه آله‌رق وحکمدارلر ایله قادینلرك اوکنده دیز چوکه‌رك باده صونمق وبر جمعیت ویا صوفراده برینك عشقنه ومحبتنه باده (تاووسمق) [٢] عادات ملیه‌دن ایدی. حتی (طوست) طرزنده تلفظ اولنان (طوآست) انکلیز کلمه‌سی (تاووس) تورك کلمه‌سی ایله هم معنا وهمان هم لفظدر. والحاصل سکیتلر (طاس) و (شراب) ایله جماعت، جمعیت، (صوسیه‌ته)، عائله وملیتی ارائه ایله‌مشلردر. عثمانلیلرده ایسه بومقامده (قازان) ویا بویوك بر (کپچه) قوللانلمشدر. (قازان) و (اوجاق) جمعیت، جماعت وخصوصیله عائله‌یی داها ایی تصویر ایدر. (اوجاق) کلمه‌سنك اصلی (آتش) معناسنه اولان (اوت) دن مشتق اوله‌رق اسم مکان اولمق اوزره (اوتجاق) اولوب (اوطه)، (اوتاغ)، (اوتاو) کلمه‌لری دخی عین اصلدن مشتقدرلر. فرانسزجه (اوتل) تعبیری دخی عین اصلدندر [لیتره‌نك لغتنه مراجعت].

والحاصل تورکلرك وطن اصلیسی اولان (توران) قطعه‌سی بوتون تورکلکك مرکزی بولنمقده وطرفیندن کرك اقصای شرقده موغوللر ایله تاتارلر وکرك اقصای غربده چیغاتایلر یعنی سکیتلر تورك

[١] بالطه ایله صوقابی اولان طاس هرحالده ایلك انسانلرك الك زیاده محتاج اولدقلری ادوات ایسه‌لرده هرسکیتك بر (طاس) ایله (سلاحی) همان یکانه مالکی ایدی.

[٢] بوکلمه‌نك (طاس) دن مشتق اولمه‌سی یعنی طاسلری بربرینه چارپیق ودوقوندورمق عادتنی اشعار ایتمه‌سی پك محتملدر.

اولادی اولدقلرینی ادعا ایتمکده وبز، تورکلر، کندی ترادیسیونمزده موغوللر ایله تاتارلو وکندیمزی بربرندن فرقلی برر بویوك قوم اولمق اوزره طانیمقده ایکن بر قاچ اوروپالینك هیچ بر مهم اساسه استناد ایتمکسزین کیفی ویا سهوه مبنی اوله‌رق دنیانك همان نصفی طوتانده اولان عموم تورك مسکنینك تا بر کنارنده قدیم چین حدودنده وجود بولمش اولان بالجمله موغوللرك بالجمله دیکر اقوام وقبائل ترکیه‌نك اجدادی اولدیغنی وبناءً علیه بوصورتله طولاییسیله اشبو اقوام وقبائلك عرق اصفره منسوب اولدقلرینی ادعا ایله‌مه‌سی قدر واهی بر فکر اوله‌ماز. وغریبی دخی شودرکه بو ادعاده بولنانلرك یکانه دلیللری موهوم اولان شو سیمادر: کوسه صاقال، غایت کوچوك بورون، چیقیق چکه کمیکلری، اوفاق ومائلجه قاره کوزلر، سیاه و یلك صاچ، صاری ویا صاریمتراق بر رنك وقیصه بوی، حال بوکه موغوللرده بیله نادراً تصادف اولنه‌بیلن بر سیما دیکر اقوام ترکیه‌نك هیچ برنده مستثنی اوله‌رق بیله قطعیاً بولوناماز. خصوصیله زمانمزده آسیانك اصل تورك اهالیسی اولان بری دنیانك هرطرفنه هجرت ایله‌یوب شیمدی آنلرك یرینه قائم اولانلر واوروپالیلرك کوزینه چارپانلر یا جنکیز خانك چیندن کتیردیکی موغوللر ایله تبتلیلر وچینلیلر ویاخود قدیم چین حدودندن چینلیلر طرفندن مؤخراً طرد وتبعید ایدلمش اولان بعض مغلز واوفاق تورك قبائلیدر. ترکستان شرقیده بو کبی قبائل ایچنده اقلیت اوزره بولنوب اوزبك تسمیه اولنان خالص تورکلر منتظم سیمالریله دیکرلرندن درعقب تفریق اولونورلر. ترکستان غربیده ایسه اوزبك نامنی طاشیان تورکلر شرقدن کلمش موغوللر ایله تصالب ایله‌مشلردر. والحاصل زمانمزده آسیای وسطی اسکی تورکلکنی غائب ایتمش، کیت کیده چینلیلشمش وبر طاقم مغلز اقوامه مسکن اولمشدر.

بو حالده نیچون بویله معلومات سطحیه صاحبی اولان اجانبك افکارینی تصدیق ایده‌رك اصل حقیقیمزی اونوده‌لم؟ نیچون کندیمزی چینلی آزمانی بیله‌لم؟ نه ایچون عرق ابیضه منسوب اولان بو قدر ملل و اقوامك اجدادی بولندیغمز واوروپانك الك قدیم سکنه‌سی اولدیغمز حالده کندیمزی تا چین حدودندن کلمش موغوللرك اولادی طانییه‌رق اوروپا وآناطولیده مالك اولدیغمز بونجه حقوق ملیه وتاریخیه‌مزدن واز کچه‌لم؟ حال بوکه بز، تورکلر، شیمدی‌یه قدر موغوللردن ضرر وزیاندن باشقه بر شی کورمه‌دیکمز کبی شیمدی دخی کندیمزی آنلرك اولادی اوله‌رق اعلان ایتمکله منافع ملیه‌مزی بوتون بوتون محو وبرباد ایدییورز. بز موغول اولادی دکلز وچین ایله هیچ بر مناسبت وعلاقه‌مز یوقدر. بز موغوللری ترکلکدن چیقارمایز. آنلری قارداش بیلیرز. فقط وطن اصلیمز چین وچین حدودی دکل، بلکه آسیای وسطی، توران، اوروپا وآناطولیدر. دینمز اسلام اولدیغی حالده بز عرقاً اوروپالیلره الك زیاده یقینز. [مابعدی وار]

متقاعد ارکان حربیه فریقی

انور

(تصحیح) — کچن هفته‌کی نسخه‌نك ٤٩٨ نجی صحیفه‌سنك برنجی سطرنده: (قدیم تورکلر تاریخلرینی یازمشلردر) یرینه (قدیم تورکلر تاریخلرینی یازمامشلردر) دیلمکله مع الاعتذار تصحیح اولنور.

ایران ادبیاتنك ادبیاتمزه تأثیری

[مابعد]

بزده ایلك تعلیم ادبیاتی، سلیمان قانونینك شهزادهٔ مظلومی سلطان مصطفانك خواجه‌سی سروری مرحوم «بحرالمعارف» نامیله تألیف وشاکرد شهیدینك نامنه اتحاف ایتمشدی. شهزاده مصطفانك ترکجهٔ اشعارینی کوردم‌سه‌ده عجمجه یازوب یازمادیغنی بیلمیورم. کچوك برادری سلطان سلیم ثانی‌یه عائد و کندی مهریله مزین برحافظ شیرازی دیوانی زیارت ایتدم.

فارسیده اك زیاده اظهار قدرت ایدن شاعرمز نفعی‌در. بو لسانده فضولی‌یه‌ده ترجیح اولنور. ترکجه‌ده نه طوری اختیار ایتمش‌سه عجمجه‌ده‌ده اوطرزی التزام ایتمشدر.

نامق کمال بك مرحوم، (تخریب خرابات) مقدمه‌سنده،

نفعی‌یه اولور دنیلسه لائق :
ترکیسنه فارسیسی فائق .
عرفی‌یه سزا طوتلسه همدم ،
دیوانني کورمدکسه بیلمم !..

دییور.

نفعی، فارسیده نه‌قدر مقتدر برشاعر اولورسه اولسون ترکجه‌ده‌کی مرتبهٔ کمالنه یوکسله‌مز. چونکه اوته‌کنده مقلد، بریکنده موجددر. عجمجه تنظیم اشعار ایدرکن ألی آلتنده ایشلنمش، حاضرلانمش برچوق مواد انشائیه موجود ایدی. ترکجه ابداع ایتدیکی آثارك الفاظ وتعبیراتنی ایسه، اکثریا کندیسی اصاغه ایتمك مجبوریتنده بولنوردی‌که موفقیت وبیوکلك بونده‌در. سلطان سلیمان قانونی ایله حسبی نام شاعر حقنده براز اول درمیان ایتدیکم مطالعه، نفعی‌یه‌ده شامل اوله‌بیلیر. اوبیوك پادشاه کندی لساننده اوچنجی درجه‌ده برشاعر ایکن، عجمجه‌ده قدرت متساویه کوستره‌بیلمسی ایکی لسانك اودوره‌کی فرق تکاملندن متولد برحادثه‌در.

ابوالضیا توفیق بك مرحومدن ایشیتمشدم: کمال بك کندیسنه دیرمش‌که: «قوجه ارضروملی، سرحدده تحصن ایده‌رك ایرانك کاربان اشعارینی تالان ایتمش طورمش.» اعتقادمجه خرابات منقدی ابوالضیایه اولان اعترافنده، میرضیایی استهداف ایدن اعتراضندن دها منصف ومصیبدر.

نفعی نعتلرنده عرفی‌یی، قصائدنده انوری‌یی تقلید ایدر.

کمال بکك،

عرفی‌یه سزا طوتلسه همدم

ادعاسنی عجملر برای نزاکت قبول ایتسه‌لر بیله، بن ترك اولدیغم حالده حقانیت نامنه رد ایدرم.

نفعی دیواننك ایلك نشیده‌سی اولان نعت شریف، قلمك تسلطن شکن اولمقده نصل برقدرت قاهره‌یه مالك اولدیغنی خارق‌العاده بربلاغتله تصویر وارائه ایدن،

در فتنه اجازت دهم ارباب قلمرا
بر فرق فریدون شکنند ماه علمرا

مطلعیله باشلارکه عرفینك ،

اقبال و کرم میکزد ارباب همجرا
همت نخورو نیشتر لا و نعم را

بیتیله ابتدا ایدن نعت مشهورینه نظیره‌در. هر ایکی قصیده‌یی تدقیق ایتدم . نفعینك عظمت بیانی حضورنده حیران ومبهوت اولمقله برابر، ارضروملی بنی شیرازلی قدر اعجاب وتسخیر ایتمدی. نفعی‌یی جداً تبجیل ایده‌م . اوبزم بیوك برشاعرمز، مدار افتخارمزدر ، فقط استادلری اولان شعرای عجمله آراسنده برمقایسه تأسیس ایتمکدن ذاتنه اولان حرمتمزه حرمةً اجتناب ایتملی‌یز .
نابی‌ده بردیوانچه تشکیل ایده‌بیله‌جك قدر اشعار فارسیه وجوده کتیرمشدر. اساتذهٔ قدما آره‌سنده اخلافه نابی قدر ثروت الفاظ میراث براقش براب منعم بیانمز یوقدر . صائب وادیسنی تقلید ایدر. روایت ایدرلرکه نابی فارسی غزللرینی صائبه کوندرر، صائب‌ده غلیظ صورتده استهزا ایدرمش. فقط

هرکه آید کل دلخواه مهیا یابد
وسعت آن مرتبه داردچمن صحبت ما
ازلب یأس شود مطلب ما آماده
حرف امید ندارد دهن غزلت ما

ویا،

آستان وابه بخشت و اتمکردد اکر
وای برمن وای بر فریاد من بروای من
من عنایت ازتو میخواهم، نه ازمزد عمل
این وکیل ازخود فضولی میکند دعوای من

کبی اشعار فارسیه ابداع ایتمش اولان اورفه‌لی نابی ایله ،

نه احتیاج‌که ساقی ویره شراب سکا
که اوز پیاله‌سنی ویردی آفتاب سکا
شرابدن‌نه‌عجب اولماسه‌ك اکرسرخوش
بو طوزلو لبلرایله نیلسون شراب سکا

کبی ابیات ترکیه قاره‌لامش اولان تبریزلی صائب استهزا ایتمکده نه‌قدر حقلیدر بیلمم !..
بوسوزم صائبك ترکجه اشعارینه ونابی ایله اولان استهزای غلیظنه عائددر، یوقسه بوبیوك عجم شاعری ادراك اتراکك بر آرالق مرشدی وولی‌نعمتی اولمشدی . حتی قوجه راغب پاشا کبی بیوك برشاعرمز وبك بیوك بر صدر اعظممز ،

بخت اولمینجه ، حسن طبیعت نه‌یی مفید
صائب‌ده اولسه خلق خطاسن آرار بولور

توریه‌سیله صائبك حسن طبیعتنی ضرب مثل اوله‌بیله‌جك صورتده اطرا ایتمشدر.

نابی، فارسیده نفعی، فضولی وحتی سلیم اول درجه‌سنه چیقه‌ماز. مرحومده برده غریب بر مراق وارمش : برچوغنی دکه عجم شاعرلرینك تنظیر ایتمکه جرأت ایده‌میه‌جکی برطاقم غزللری تخمیس ایتمك . هرایکی مصراعه اوردیغی اوچ یامه اوقدر صیریتیورکه انسانك کاشکی استادمز ، خفتی ، نقلتی نه‌دییه‌یم ؟.. بوحاللری کوسترمسه‌یدی !.. دییه‌جکی کلیور.

ندیم مستثنی اولمق اوزره اودورك شاعرلری عمومیتله صائبی تقلید ایتدیلر .

نورس قدیم کبی قوی‌الطبع برشاعر ،

لانقعی درکه یاره کسوب ویردیکم قلم
فتوای خون ناحقمی یازدی ابتدا

بیت مشهورینك مآلنی صائبك ،

بخونم زدرقم تابا قلم شد آشنا دستش
پری‌رویی‌که می بردم بمکتب من کتابش را

بیتندن جزئی تغییر ایله اقتباس ایتمشدی . راغب پاشاده ،

سزادر چاکچاك ایتسه دل مجروحمی زیرا
او شوخك دستنه شمشیر استغنایی بن ویردم

بیتنده صائبدن ملهمدر .

ینه صائبك اشعارندن اولان ،

از شیر مادر است حرامی حلالتر
زین لقمهٔ غمی‌که مرادرکلو کرفت

بیتنی بکلکجی عزت بك ،

لقمهٔ غم‌که کلوکیر ملال اولدی بکا
شیرمادر کبی می‌شمدی حلال اولدی بکا

صورتنده واعتراف ایده‌لم‌که اصلندن کوزل برافاده ایله وینه صائبك ،

آه اکر مستی نمودی هر حرامی چون شراب
آن زمان معلوم کردد درجهان هشیار کیست

بیتنی اسعد مخلص پاشا ،

می کبی هر برحرامك سکری اولسه‌یدی اکر
اول زمان معلوم اولوردی مست کیم، هشیار کیم

شکلنده حرفیاً ترجمه ایتدیلر. [مابعدی وار]

سلیمان نظیف

قابلیت حیاتیه‌مز مناسبتیله

کچنلرده « وقت » غزته‌سنده قابلیت حیاتیه‌مزه تعلق ایدن برمقاله اوقودم. مذکور مقاله ، اوته‌دنبری مناقشه ایدیلن مهم بر مسئله‌یی ، اراضی مسئله‌سنی موضوع بحث ایدییور. غربلیلر بوکبی مسائل ایله چوق اوغراشدقلری ایچون بزده دخی بونلرک مناقشه‌سی تمنی اولنه‌جق خصوصاتدندر.

تاریخمزی تدقیق ایدرسه‌ك کوره‌جکزکه اونك برچوق صحیفه‌لری پادشاهلرمزك قازاندقلری بویوك ظفرلرله دولودر. الده ایدیلن هرظفر، مملکتمزه یکی برعنصر ویکی بر ملك قازاندیرییور و بالنتیجه دولت عثمانیه اولدقجه واسع براراضی‌یه صاحب اولیوردی. اراضینك بووسعتی قارشیسنده اك مهم شی اداره مسئله‌سی ایدی. باخصوص مرکزی اداره‌نك پك مترقی اولدیغی او دورلرده وسائط نقلیه‌نك فقدانی دوشونه‌جك اولورسه‌ق اداره‌نك کوچلکی حقنده بر فکر ایدینمش اولورز. استانبولدن فالقوبده لهستانه کیده‌بیلمك ایچون کچن زمان ، ویریلن اوامرك زماننده عدم امکان تنفیذی وبالخاصه بو واسع اراضی‌یی اداره اده‌جك مأمورینك فقدانی دوشونولسون. اوندن صوکره وسعت اراضی حقنده قطعی برفکر ویریلسین...

تاریخ بزه برچوق فاتحلر کوستریبور. اسکندر کبیر ، جنکیز ، ناپولیون الخ.

بری اوروپای مرکزی ایله هندستانی برلشدیرمش ، دیکری، آسیایی باشدن باشه فتح ایدرك شانلی بایراغنی اوروپانك کوبکنه رکز ایتمش. بتون اوروپا بردیکرینك جولانکاهی اولمش!

بو واسع اراضی، بو بی‌پایان مملکتلر شیمدی نه‌حالده ، بومثللو فاتحلرك مندرس اولان دولت وحکومتلرینك اسباب انقراضلری تدقیق ایدیلنجه کوروله‌جکدرکه بونلر همان بربرینه یقین اولان اسبابدن طولایی محو اولمشلر، هپ اداره‌سزلك، انتظامسزلق، یوقسوللق ایچنده بویان اوله‌رق انقراض بوشلردر. حکمدارانك کوناکون مظالمنه ، سفاهتنه قاتلانان ملتلرده طبیعی‌درکه اداره‌دن اثر کوروله‌مز. بالطبع بویله واسع الکالرده تأمین انضباط وآسایش ممکن اوله‌ماز. بویله اداره‌لر آلتنده ازیلن ملتلرك ، هرحالده یشامق ایچون استخلاص چاره‌لرینی دوشونه‌رك عصیان ایتملری ضروریدر. اودورلرده وسائط نقلیه‌نك فقدانی حسبیله باصدیریلامیه‌جغی طبیعی اولان بوکبی غوائل داخلیه ، حکومتك قوت ومکنتنی صارصمقدن خالی قالمامشدر.

مذکور مقاله‌ده : « واسع اراضی‌نك موجودیتی آنا وطنی قورتاریر. » دینیور. اولا بو واسع اراضینك تأمینی ایچون ابقاسی لازم کلن فداکارلغی دوشونه‌لم.. بزه حاضر و کوزولتوسرجه برملك ویریلرسه نه اعلا! اووقت بوفکر دوغرو اولابیلیر. فقط هر آدیمنده زواللی برتوزك چورومش کمیکلرینی کوره‌بیله‌جکمز بو طوپراقلر آنا وطنی قورتارماز. بالعکس آنا وطنك مهلك برخسته‌لغه طوتولمسی ایچون اکا استعداد بخش ایدر...

حکومتلر، اللری آلتنده بولوندیره‌بیلدکلری مالی وعسکری قوتلرله موجودیتلرینی میزایده‌پیلیرلر. اراضیء واسعه الده ایتمك ایچون صرف ایدیله‌جك قوت وقدرت ، آنا وطنك اصلاحی ایچون صرف ایدلمش اولسه‌یدی شبهه‌سز دها ایی اولوردی. فرض ایده‌لم که واسع اراضی آنا وطنی قورتارسین ، یا اواراضیده‌کی عناصر اجنبیه نه اوله‌جق ؟ اونلر هروقت حکومتك باشنه بربلا کسیلمیه‌جکمی ؟ اکر

بو توسیع اراضی ایله برابر او اجنبی عنصرلر تمثیل ایدیله‌بیلیرسه شبهه‌سزکه بالنسبه ایی اولور. عجبا بز بو ایشی یاپه‌بیلمشمی‌یز ویاخود یاپه‌بیله‌جکمی‌یز؟. مع التأسف خایر دکلی ؟.. او حالده ...

بزم ، دنیایه میدان اوقودیغمز او دورلری دوشونه‌لم : اوروپاده بوتون ملتلر دینی، سیاسی اجتماعی بر طاقم تضییقات آلتنده ایدیلر. حال بوکه مملکتمزده‌کی اجنبی عنصرلر محافظهٔ دین وملیت نقطهٔ نظرندن ویردیکمز سربستیٔ بی‌پایان سببیله ، بزه قارشو یاباجی، حتی دشمن موقعنده قالدیلر. بالطبع ملیتلرینی حقیق بر صورتده ادراك ایدنلر، مستقل حکومتلر قوردیلر. رومانیا، بلغارستان، صربستان، قره‌طاغ ، یونانستان وحتی لهستان ومجارستان هپ بزم اراضیمزك احاطه ایتدیکی حدود داخلنده یتشمش حکومتلردر . بو قدر غیرمتجانس بر الکا اوزرنده تأسیس حکومت وتقریر حاکمیت نه‌قدر مستحیل بر ایش . . . آفریقا چوللرنده ، آسیا بادیه‌لرنده ، مجارستان یایلالرنده تورك قانی دوکمکه هیچ لزوم یوقدی ، بویله فتوحات آرقه‌سنده قوشوله‌جغنه زواللی آنا وطن دوشونولمش اولسه‌یدی دها خیرلی ایشلر کورولمش اولوردی . ترقیاتمزه مانع اولان دیکر بر سببده ، دولت ، دور کماله ایردکدن صکره کلن مأمورین حکومتك بو واسع اراضی سایه‌سنده آنا وطنك قورتولاجغنه قانع اوله‌رق لزومسز شیلرله اضاعهٔ وقت ایتملری کیفیتیدر ، حال بوکه اکر المزده آنا وطنی قورتاره‌جق درجه‌ده دکل یالکز اونك تمامیتنی تأمین ایده‌جك مهم موقعلر بولونسه‌یدی شبهه‌سزکه بو محدود قسم اراضی دها ایی اداره اولنور. حدودلرمز دها بیوك بر سهولتله مدافعه ایدیلیردی .

« اوچ یوز سنه‌دنبری باشلایان عثمانلی انحطاطی ، آنجق بو وسعت ممالك یوزندن تورك ملتنك حیاتنه خاتمه چکه‌مه‌مشدر. » عباره‌سیله مذکور مقاوله‌ده درمیان‌ایدیلن مطالعه‌یه قارشو شوسؤاللری ایراد ایدرز :

عجبا بو انحطاطك سببی نه ایدی ؟.. نه ایچون بو انحطاط اوچیوز سنه اول باشلادی ؟ وسعت اراضی سببیله اداره‌سزلك ، انتظامسزلق باش کوسترمش وبونك نتیجه‌سی انحطاط معلوم باشلامشدر. دور اقبالمزك حد انتهاسنی تشکیل ایدن ویزی آرتق ظفرلر، خارقه‌لر، جنکاورلکلر آرقه‌سندن قوشمقدن منع ایدن ایلك تنبیه (١٦٩٩) ده لهستان ومجارستانك ترکی ایله نتیجه‌لنن (قارلوفچه) معاهده‌سی اولمشدر. بو بزه بر درس عبرت اولملی ایدی ...

مقاله‌ده « تورکیانك بر قوت منبعی ، مرکزنده ملی بر کتله‌یه مالك اولمسی اولدیغی کبی، دیکر منبعی ده بو کوده‌نك اوزون قوللرینی غایت اوزاق الکالره قدر امتداد ایتمسی اولدی » دینیور .

حال بوکه تاریخاً مثبتدرکه بو قوللر تورکیانك قوت منبعی دکل بالعکس بر فتنه منبعی اولمشدر . اوزاقلره قدر تمدید نظره حاجت یوق .. ایشته بالقان حربی ، ماکدونیا مسئله‌سی ... هیچ بر کون یوقدرکه زواللی بر اسلامك ، بر تورکك حیاتنه خاتمه چکلمش اولماسین . شمندوفر کدرکاهلرینه حکومت بنالرینه، مکتبلره، جامعلره بومبالر قویارق یوزلرجه آدملری بر آنده محو وهلاك ایده‌جك درجه‌ده وجدانسزلق کوسترن قومیته‌جی دورلری اونوتولدیمی ؟.. مختلف بالقان حکومتانك مختاریت واستقلاللرینی آلمق ایچون آچدقلری علم ومجادله‌یی‌ده خاطرمزه کتیره‌لم .

« تورکیا » مرکزنده ملی بر دولت ، محیطنده ایسه واسع بر ایمپراطورلق حالنده ایدی . بو مطالعه فکرینی تأیید ایده‌جك بر دلیلدر. عینی مملکتده یکدیکرینه تماميله ضد وبو ضدیت نتیجه‌سی اوله‌رق وخیم حادثه‌لر حصولنی تأمین ایدن ایکی درلو سیاست . . ملی بر دولت ایله غیر ملی بر ایمپراطورلق

ادارەسی . . . آتش ایله باروت اصل بر آرەیه کلەمزسه بوایکی ضد عنصر آرەسنده اتحاد ممکن اولەمازدی . زمان واحوال بوحقیقتی بزه بارز برصورتده کوسترمشدر.

« ملی قدرتلری صرف ایچون اوعصرده محاربەدن بشقه برزمین موجود دکلدی» فکرینەکلنجه: بوخصوصده فضله سوز سویلەمك ایستەمیز. ملی قدرتك صرفی ایچون ایجاب ایدن مسائلك نەلردن عبارت اولدیغی ویا اولمسی لازم کلدیکینی آکلامق ایچون تاریخمزی قاریشدیرملی‌یز، بومحاربەلر یرینه، ملی قدرتك، ملی صنعتمزك ترقیسنه ، ملی حسلریمزك نمیسنه، ملی عرفانمزك انکشافنه صرف ایدلمسی ممکن اولەمازمی ایدی ؟ . . . مقالەده صرف اداری انتظامسزلغی موجب اولدیغی ایچون بوتوسیع اراضی سیاستنك تنظیماتچیلر طرفندن رد ایدلدیکی‌درمیان اولنیور. بوخصوصده مختلف ذواتك فکرلری ذکرایدیلیرسه ادارەسزلکدن بشقه دیکر مهم سوائقك‌ده شدتله موجود اولدیغی تظاهرایدرفکرندەیز.

دوقتور یەق دیورکه :

سلطان بایزید وسلطان فاتح حضراتی اوروپانك جنوب شرقیسندەکی قطعاتی فتح ایتمکله مشغول تورکیەیه غایت آغیر وتهلکەلی بر بار تحمیل ایتدیلر. بر اردو حالنده یشایوب آنجق مملکتلر فتح ایتمکی‌بیلن نه‌مملکت مفتوحەیی اندازەیه ونەده بونلرده ساکن اهالینك محبتنی قازانمغه مقتدر اولمیان برقوم بوآغیر یوکلر آلتنده ازیلیر. »

تورك قوتنك الك دزین واك صاغلام کوکلرینك آسیای عثمانیده اولدیغنی قید ایدن دوقتور یەق نەقدر حقلی ونەقدر طوغری سویلەمشدر.

بزی بلکەده بزدن دها زیاده بیلن وهر برطرفی قان دریالرینه غرق ایدن شو حرب‌مشئومده بزی قوتلی براردو ایله میدان مجاهدەیه چیقارمغه موفق اولان وفقط مع‌التأسف پك سودیکی تورك اردوسی باشنده ترك حیات ایدن برتورك محبنك ، فون درغولچ پاشانك‌ده بوخصوصدەکی فکرلرینه نقل ایتمك مناسب اولور . مقاومتسوز برقوته مالك اولان عثمانلی دولتنك اسباب انحطاطنی تحری صرەسنده دیورکه :

« بوسبب پك سادەدر. صیقی برصورتده تشکل ایدن وافرادی آرەسنده هیچ بر رابطۀ سیاسیۀ مثبته موجود اولمیان عثمانلی ملتی نشئۀ ظفرایچنده قوۀ حقیقیەسنك‌فوقنده اولان برباراثقیل یوکلەنمشدی. دولت عثمانیه صوك سنەلر ظرفنده اوروپا جهتنده آلدن چیقاردیغی الکالره حقیقت حالده هیچ بر زمان تماميله مالك دکلدی . بوحوالی آنجق ظاهری بعض روابط اداریه ایله مرکزه ربط ایدلمش اولوب یوقسه عثمانلیلق بورالره عزماً واجتماعاً حلول ونفوذ ایدەمەمشدر. بوحال بساراپیاده طونه امارتلرنده، بلغارستان، صربستان، یونانستان ودها عیانی برصورتدەجنوبی روسیەده ، اردلده مجارستانك استیلای عثمانی‌یه معروض اقسامنده واقع اولمشدر. »

بوواقفانه مطالعه قارشیسنده برآز فضله وبرآز دها جدی اولەرق دوشونمك مجبوریتندەیز . غولچ پاشانك بوفکرلری هرحالده عمیق واوزون سورەن تدقیقات وتتبعاتنك بر نتیجەسی اولدیغی شبهەسزدر. ینه غولچ پاشا دیورکه :

« حکومت عثمانیه بوندن بویله غایۀ موجودیتی‌فتوحات جدیده اجرا ایتمکده ویا برزمانلریدضبطنه کچیردیکی ولکن هیچ برزمان مص وتمثیل‌ایدەمدیکی برطاقم اراضیٔ زائدەیی هرچه بادآباد زیرحاکمیتنده بولندیرمقدن عبارت عد ایدرسه بوکندیسی ایچون پك تهلکەلی برسیاست اولەجقدر. »

تورك محبلرندن آلمانیالی مشهور (رورباخ) دخی بو خصوصده دییورکه :

« حکومت عثمانیه‌نك کوجلکله مدافعه ایده‌بیلدیکی اوروپاده‌کی ملکندن فراغت ایتمسی حالنده حدودی دها طار مع‌مافیه اهالیسی دها متجانس برملکه صاحب اوله‌جغندن هم سیاسةً هم عسکرلك خصوصنده شمدیکندن دها قوتلی بردولت حالنی اکتساب ایده‌بیله‌جکدر » عینی فکری آلمانیانك درسعادت سفیر سابق متوفی بارون مارشال دخی سرد ایتمش وحتی بوخصوصده عملی برطاقم نتایج استحصالی ایچون چالیشمشدی ، صوك ایکی فکری هیئت عمومیه‌سیله قبول ایده‌بیلیرز. فقط بعض شرطلر واردرکه بونلر بالطبع بزم حیات سیاسیه و اقتصادیه‌مزه مهم تأثیرلر اجرا ایده‌بیله‌جکندن اونلری قبول ایده‌مه‌یز. مثلا اوروپادن چکلمك مسئله‌سی . حقیقةً بومهم برمسئله‌در. بوخصوصده دشمنلرمز بیله اوغراشیورلر...

فکرمزجه حال حاضره‌کی وضعیتمز بزم ایچون اك ایی بر وضعیتدر، یوقسه « بوندن صوکره اراضیمزك کوچولسنه دکل بویومسنه چالشمه‌مز لازمدر » نظریه‌سی موجبنجه حرکتمز فنا اوله‌جقدر. دنیا الحاقسز وتضمیناتسز صلحی قبول ایدییور. بواساس ـ ولوکه برآنتریقه اولسون ـ تقرر ایده‌جك کبی کورینیور. معروضاتمزك هرحالده سوء تفسیره اوغرامیه‌جغنی امید ایدرز. مقصدیمز پك مهم بر مسئلهٔ حیاتیه واجتماعیه‌یی موضوع بحث ایتمك وبوخصوصده اجتماعیات متخصصلرمزك آرای صائبه‌لرندن مستفید اولمقدر .

س . مصطفی

نثر

تضرع

— جاویده —

اللهم ، حضور الوهیتکده دز چوکه‌رك ـ روحم عظمت وخشوعکله طولو ، کوزلرمده نیاز واسترحامك صیجاق یاشلری ـ سکا زواللی انسانلرك ابدی آلام واکدارینی دیکلتمکه کلدم..

نه‌قدر زمان اولیورکه آرتق اونلری اونوتمش کیبسك ؛ سنه‌لر، عصرلر وارکه اجداد آفله‌لرندن توارث ایتدکلری بنلك زهری، برآن قودورمش برعفریت کبی جوشه‌رق، بعضاً برتیلکی خیانت وجبانتیله قرانلقلرده سینه‌رك اونلری دائما سفالته ، مذلته وحشته سورکله‌یور...

اللهم ، بوسیاه نقطه بوانسان روحنك اعماقندن کیزله‌نن منفور جانوار نه‌در ؛ هانکی قهار جهنملرینك غیالرینك اعماق سوزانندن چیقمش ارواح خبیثه‌درکه قرده‌شی قرده‌شه دشمن،دنائتی، جنایتی وجدانه انیس ایدییور ؟ اولمك انسان بازوسنده یاشاتدیغی ناصل کور برقوتدرکه ایکی کون اول صنم روح عد ایتدیکی بروجودی طیرمالاتدیرییور ؟..

بوفنا معمایی حل ایت یاربی :

اللهم ، سن بویوکسك. پك بیوك؛ اجرام وسماواتیله کائنات عظمت وجبروتکك کمینه‌ذرات انجادیدر؛ مادیات ؛ معنویات هیچ برشی ارادهٔ صمدانیه کدن خارج قاله‌ماز. قادرسك ؛ بر هدایت ربانیه‌ك عالم انسانیتك ظلمات وجدانی نور سعادتله طولدوره‌جق قدر قادرسك. فقط نیچون ، بوالیم ماجرای انسانیی طورنوره‌رق اوکا برجریان مسعود ویرمه‌یورسك !

یوقسه کورمه‌یورمیسك هرقالقان بیچاق ، هر پاتلایان تفنك ، هر سم‌قاتل برکله ایله هر وجدان انحرافی ساحه حیاتدن متعدد انسانلری سیلرکن اونلرك آرقه‌سنده خراب اولرك قرانلق کوشه‌لرنده آغلامقدن ، کدردن ورم اوله‌جق کنج قیزلر یالکزلقدن عصمتنی غائب ایده‌جك زوجه‌لر براقیور!؟.

يوقسه كورمه‌يورميسك كه هرقالقان بچاق ، هرپاتلايان تفنك ، هرسهم قاتل ، بركله ايله هروجدان انحرافی ساحهٔ حياتدن متعدد انسانلری سيلركن اونلرك آرقه‌سنده خراب اولرك قرانلق كوشه‌لرنده آغلامقدن ، كدردن وزم اوله‌جق كنج قيزلر ، يالكزلقدن عصمتنی غائب ايده‌جك زوجه‌لر براقيور؟!.

يوقسه كوريپورده آجيمايورميسك ، ياربی؟ باق ، بوعاجز چوجوغك بيله برآن روحنك مخلوقات خبيثه‌سنی صوصديره‌رق قلبنه كندی الكله قويديغك مرحمتی انسانك مظلومه‌سنك سفالت دائمه‌سی قارشيسنده حس ايديپور و باشی آستان عظمتكده سندن يالواريپور ؛ اونك بوفريادينی، سك الك يقين ، الك ياقيشان خصلتك اولان مرحمتك بوناﻻن و كريان سسنی ديكله‌مك ايسته‌مزميسك؟ :..

ايشته كوزلرمده هابلك - شمديه قدر كيم بيلير قاچ دفعه دها منقلب فنا و وجود اولمش - كريه‌سی ، قلبمده انسانيت مقهوره‌نك انقراض آمالی ، دوداقلرمده مظلومينك آوازهٔ يأس واستمدادی وار !.. آغلايورم :...

دماغلرينه هيچ بر مخلوقاته نصيب اولميان خصائلی ويرديكك انسانلرك روحندن اوفنا بنلك زهرينی‌ده آل ؛ اونلرك صيزلايان وجودينی ، قنايان قلبلرينی دها فضله سوروندورمه‌مك ايچون بونی ياپ !..

باق ، سيسلی طاغلرينك هنوز انسان آياغی باصمامش بكارت بديعه‌سی ، آهنكدار ايرماقلرينك انسان روحنه عصمت ونزاهت الهام ايدن زمزماتی ، بردالی آشيان سعادت ، برچيچكی ذوق حيات ايدينن مينی مينی ولطيف قوشلرينك جيويلتيلری بيله انسانلره آجيور...

طبيعتك يشيللكلری، معمورهٔ مدنيه‌لرينك خرابه‌لری اوستنده آرتق انسانلری اولدورمه ، ای اله اولدورمه !...

٢ مارت ٣٣٤

محسن نعيم

هفته‌لق تاريخ حرب وسياست

[٢٨ شباط - ٦ مارت ١٩١٨]

١

روسيه ايله صلح — مصالحه‌نامه شرائطی — اراضیٔ مغصوبه‌مزك استردادی — رومانيا ايله صلحه دوغری .

صوك هفته بزم ايچون مالامال ظفر و افتخاردر . بويوك روسيه ايله حرب عمومينك ايكنجی معاهدهٔ صلحيه‌سی عقد ايدلديكی كبی، بزم ١٢٩٣ ده چارلق طرفندن مغصوب يرلريمز، اوز وطنمزك معزز پارچه‌لری استرداد ايدلدی. اوچ بچق سنه‌لك حربده چوق صيقنديلی كونلر كوردك . فقط حمد اولسون ، بويله شرفلی و سه‌وينجلی كونلری‌ده ادراك ايده‌بيلدك .

كچن خلاصه‌مزده آلمان اوردوسنك روسيه داخلنده سريع مشيت عسكريه‌سندن بحث ايتمشدك . بوسبيله طالب امان وصلح اولان روسيه‌يه آلمانلر شرائط صلحيه‌يی اولتيماتوم شكلنده تبليغ ايتديلر. بواولتيماتومك تبليغندن صوكره روسيه ودول متفقه هيئات مرخصه‌سی (برست ليتووسق) ه وارديلر.

نهایت مارتك اوچنجی كونی ساعت بشده معاهدهٔ صلحیه‌نك امضاسی خبربشارت آوری كلدی وغزته‌لره معاهدهٔ صلحیه متننك بروجه زیر خلاصهٔ رسمیه‌سی تبلیغ اولوندی :

برهست لیتووسقده امضا ایدیلن معاهدهٔ مشتركهٔ صلحیه خلاصه‌سی بروجه آتی درج اولونور: ت

ماده ۱ : صلح ومخادنت . ۲ : تحریكات واغوا آت یاپمامق تعهداتی . ۳ : خریطه‌ده اشارت ایدیلان خطك غربنده‌كی اراضینك روسیه‌دن فك علاقه وارتباطی ، بوممالك ، لهستان ، قورلانده لیولاند ولیتووانیانك برقسمندن عبارت اولوب ، آلمانیا وآوستریا بوممالكك مقدراتنی اهالیسنك انضمام آراسیله تعیین ایدرلر . ٤ : آلمانیا طرفندن روس اراضیسنك تخلیه‌سی و ولایات مستولیه‌مز ایله (قارص) ، (اردهان) و (باطوم)ك تخلیه‌سی . ٥ : روسیه‌نك ترك سفربریسی . ماده ٦ : روسیه اوقراینا ایله صلح معاهده‌سی عقد ایده‌جك واوقراینانك عقد ایلدیكی معاهداتی طانیه‌جقدر . (استلاند) و (لیولاند) روسیه طرفندن تخلیه وبو ممالكك حدودی آلمان ضابطهٔ حدودیه‌سی طرفندن تعیین ایدیله‌جك واهالیسی مقدراتنی كندیلری تقدیر ایده‌جكدر . فنلاندیا تخلیه واستقلالی تصدیق ایدیله‌جكدر . آلاند تخلیه ایدیله‌جك وآلمانیا روسیه وفنلاندیا واسوچ آلاندك وضعیتنی تنظیم ایده‌جكلردر . ۷ : ایران وافغانستانك استقلالی ، ماده ۸ - اسرای حربیه ، ۹ : بعض نوع تضمیناتدن صرف نظر ایدلمسی . ۱۰ : اعادهٔ مناسبات سیاسیه وشهبندری و معاملات شهبندری معاهدهٔ منضمه ایله تعیین ایدیله‌جكدر . ۱۱ : معاهده‌نك درت قسمدن مركب مربوطاتنده معاملات تجاریه ، حقوق خصوصیه مسائلی داخلیه ، نفی ایدیلن اشخاص ملكیه وعفو عمومی معاهدات منضمه‌یه براقلمشدر . ۱۳ : حقوق مختلفه‌نك درجهٔ قیمتی ١٤ : تصدیقنامه تعاطیسی كیفیتی . معاهدهٔ مشتركه‌نك مربوطاتی :

۱ : بالاده موضوع بحث اولوب معاهداته ربط ایدیله‌جك اولان ممضی خریطهٔ منضمه ۲ : آلمانیا روسیه آره‌سنده تجارته متعلق صورت تسویه . ۳ : آوستریا - مجارستان وروسیه بیننده تجارته متعلق صورت تسویه . ٤ : بولغاوستان روسیه آره‌سنده تجارته متعلق صورت تسویه . ٥ ، دولت علیه ایله روسیه آره‌سنده‌ قی صورت تسویه - كه اساسی باب عالینك پروژه‌سنه مطابقدر .

دولت علیه ایله روسیه آره‌سنده معاهدهٔ منضمه

برنجی ماده : ولایتلرمزك تخلیه‌سی (عثمانلی پروژه‌سنه موافقدر . معاهدهٔ مشتركه‌ده تفصیلاتی موضوع بحث اولدیغندن طولایی بوراده روس قوای بحریه‌سنك ترك سفربریسندن بحث اولونمامشدر .) ۲ : تحدید حدود قومیسیونی عثمانلی پروژه‌سنه مطابقدر . اوچ لوانك حدود سالفه‌سنی تعیین ایده‌جك بر ایكنجی قومیسیون علاوه اولونمشدر . ۳ : هم حدود اهالیسنك حقوق (عثمانلی پروژه‌سنه مطابقدر . حدودده تجارتی تسهیل ایچون ائتلاف عقدی حقنده‌كی قیود ٤ : قونسولسلرك قبولی (عثمانلی پروژه‌سنه موافقدر .) ٥ قونسولسلر وقونسولوسخانه‌لرك تضمین ضایعاتی ٦ : حرب سببیله ملغی معاهدات (عثمانلی پروژه‌سنه مطابقدر) ۷ : اعاده اولنه‌جق پوسته وتلغراف مناسباتی ۸ : ایران مسئله‌سی (عثمانلی پروژه‌سنه مطابقدر) ۹ : قوانین حربیه ، الخ . ۱۰ اشخاص خصوصیه‌نك آله‌جقلری . ۱۱ : اشخاصه ویریله‌جك تضمینات ۱۲ : مسلمانلرك حق هجرتی ۱۳ : اسرای حربیه (عثمانلی پروژه‌سنه موافقدر) ١٤ : اسرای حربیه ایچون عفو عمومی ١٥ تصدیقنامه‌لر .

معاهدهٔ مشتركه‌نك تركجه وروسجه متنلری آره‌سنده اختلاف وقوعنده آلمانجه متن معتبر اوله‌جقدر .

بومناسبتله خارجیه ناظری خلیل بك وحربیه ناظری انور پاشالر حضراتی مجلس مبعوثانده ایضاحات ویرمشلر ودیمشلردر كه :

« افندیلر ، اراضیمزك تخلیصی حقنده واقع اولان تكلیفلر عیناً قبول ایدلمشدر ، او تكلیفمزده شو صورتله واقع اولمشدر :

« روسيه دولت عليه‌نك شرق آناطولى ولايتلرينى منتظم برحالده براقمق اوزره درحال تخليه ايده‌جك . ... اورادە بولنان قطعات عسكريه‌سنى ، قرمزى آلايلرى وچته‌لرى كرى چكه‌جكدر .

صكره (٩٣) ده تضمينات حربيه بدلى اوله‌رق جبراً بزدن آلنمش اولان اوچ سنجاقده (قارص ، اردهان ، باطوم) موجود اولان اهالى كندى مقدراتلرينى همجوار بولنان حكومت عثمانيه ايله بالائتلاف تعيين ايده‌جكلر وروسلرده عسكرلرى بو اوچ ولايتك ٩٣ ده ترك ايتديكمز حدودك خارجنه چكه‌جكلردر . بوجهتده قبول ايدلمشدر .

بعده معاهداتك الغاسى وصلحك اعاده‌سندن صكره مناسبات حقوقيه واقتصاديه‌مزك اعاده‌سى فصلنه دائر اولان تكليفلر عيناً قبول و اوتكليفلرده شوصورتله واقع اولمشدى :

« دولت عليه ايله روسيه بيننده موجود بين الدول بالجمله معاهدات مقاولات ، تعهدات وياخود عقود وائتلافات سائره وقوع حربدن طولايى بالفعل منفسخ وكأن لم يكن حكمنده اولديغندن حكومتين مشار اليهما اشبو معاهده‌نك تصديقنامه‌لرينك تاريخ تعاطيسندن اعتباراً ايكى سنه ظرفنده بر تجارت معاهده‌سى ، بر قونسلوسلق مقاوله‌سى ومناسبات حقوقيه واقتصاديه‌لرينك تنظيمى ايچون لزوم كوره‌جكلرى عقود سائره عقد ايتمكى تعهد ايلر . طرفين عاقدينك هربرى اشبو معاهده ومقاوله‌لرك عقدينه قدر تجارته متعلق خصوصاتده ديكرينه حقوق عموميه دول اساس اوزرينه اك زياده مظهر مساعده دولت مثللو معامله ايده‌جك وقونسلوسلغه عائد خصوصاتده دخى عينى اساس دائره‌سنده ومعامله متقابله شرطيله عينى معامله بولنه‌جقدر ،

كلن تلغرافنامه‌ده ايران وافغانستانك استقلاللرينك دخى معاهده‌يه ربط ايدلديكى وروسلرك بو تكليفمزده قبول ايتديكى بيلديريليور. (شدتلى آلقيشلر)

ايران حقنده‌كى تكليفمز شوصورتله واقع اولمشدر :

حكومت سنيهٔ عثمانيه ايله روسيه حكومت جمهوريه‌سى ايرانك استقلال وتماميت ملكيه وسربستئ ترقى وانكشافنى طانيه‌جقلرينى وبوكا رعايت ايده‌جكلرينى بيان ايلرلر ، حكومتين مشار اليهما ايرانده مناطق نفوذ ومنافع منحصره تأسيسى مقصديله مقدما عقد ايدلمش اولان بين الملل بالجمله عقودك كأن لم يكن حكمنده اولديغنى دخى بيان ايدرلر . حكومتين مشار اليهما عسكرلرينى ايران اراضيسندن چكه‌جكلر وبوخصوص ايچون ، ايرانك عسكردن صورت تخليه‌سى حقنده‌كى تفصيلاتى وايرانك استقلال وتماميت ملكيه‌سيله سربستئ ترقى وانكشافنه حكومات سائره طرفندن دخى رعايت اولنماسنى تأمينه صالح تدابيرى قرارلاشديرمق اوزره ايران حكومتى ايله اجراى مخابره‌يه ابتدار ايليه‌جكلردر . »

افغانستانك استقلالنكده معاهده‌يه تعليمات دائره‌سنده ادخال ايدلديكى بيان ايديليور . فقط عينيله وشكلده‌مى يوقسه باشقه شكلده‌مى اولديغى خصوصى حقنده شمديلك تأمينات وايضاحات ويره‌ميه‌جكم . »

✽ بوندن صوكره آرتق اوچنجى صلح كلور . رومانيا ايله مذاكره كمال كرمى ايله دوام ايديور . رومانيا متاركه‌يه وصلح اساسانه دائر شرائطى عيناً قبول ايتمشدر . بناء عليه يقينده بوجهتدن‌ده سرورآور خبرلر آله‌جغمزه شبهه يوق .

✽ آرتق روسيه داخلنده جكات حربيه تعطيل اولنمشدر . اوردومز ولايات شرقيه‌ده ارمنى چته‌لرينك تنكيلنه واراضيمزك استردادينه دوام ايديور . بايبورد ، اسپر طربزون ، ريزه استرداد ايدلندى . ياقينده برچوق شهدامزك تازه قانلرى دوران اردهان وقارص وباطوم سنجاقلرنده سنجاغمزك الغه‌لانديغنى كورمكله قرير العين اولاجغز .

مدير : [كريدى احمد ساقى] (آتى) مطبعه‌سى

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲ ۳ جمادی الاخر ۱۳۳۶ جمعه‌ایرتسی ۱۶ مارت ۱۹۱۸ نومرو ۲۸ — ۵۹

تورکلرك منشأنه دائر

تورك اقوام متقدمه ومتأخره‌سی

زمان جهتیله میلاد اساس طوتیله‌رق تورك اقوامنی ایکی قسمه تفریق ایده‌بیلیرز : قبل المیلاد تورکلر ویاخود تورك اقوام متقدمه‌سی ، بعدالمیلاد تورکلر ویاخود تورك اقوام متأخره‌سی .

تورك اقوام متقدمه‌سی حقنده بر درجه‌یه قدر چین مورخینی بعض معلومات ویرمکده ایسه‌لرده اك زیاده معلومات ویرنلر یونانیلردر . قدیم مؤلفین یونانیه‌نك اك یکیسی اولان (ستزابون) میلاددن یارم عصر اول تولد ایتمش اولدیغندن ، بو مؤلفك اثرنده ذکراولنان اقوام ترکیه بحق متقدمیندن عد اولنه‌جغی کبی ذکر اولنمیانلر دحی متأخریندن معدود اولور. شوقدرکه بالجمله تورك اقوام قدیمه‌سی ستزابونده مذکور اولمادیغندن، بوکبی اقوامدن ایجاب ایدنلر آیریجه ذکراولنه‌جقدر .

یونانیلرك اسکی تورکلره (سکیت) نامنی ویردکلرینی کوردك. دفعات ایله ایضاح ایله‌مش اولدیغمز اوزره بوتعبیرك تورکجه مقابلی (چیغاتای) و(چیغیل)در . (قیپچاقلر) دخی سکیتلرك برقسمیدر .

(سکیت) تعبیر قدیمی یرینه متأخرین زماننده وحتی زمانمزده (تاتار) کلمه‌سی قوللانلقده‌در. فقط اولجه دخی اخطار ایله‌مش اولدیغمز اوزره بو (تاتار) تعبیر جدیدی ایله (تاتار) تعبیر قدیمی بیننده بویوك بر فرق واردر : قدیم تاتارلر چینك جهت شمالیه و(بایقال) یعنی (بای کول)ك جهت شرقیه‌سنده بولونان تاتارستانك اهالیسیدرکه آنلره (آق خاتای) نامی دخی ویریلیر ایدی .

بالاده کورلدیکی اوزره یونانیلر (سکیت) عرقنه منسوب اولمق اوزره بر طاقم اقوام و قبائل اسملری ذکر ایدرلرکه بونلرك اك مشهورلری اولمق اوزره (سارماتلر)ی (جتلر)ی ، (داکلری) ی ، (میسیه‌نلر) ی و (تراکلر) ی ذکر ایله‌دك . وینه بالاده کورلمش اولدیغی اوزره (تراك) کلمه‌سنی یونانیلرکرك عینیله (سکیت) کلمه‌سی کبی عرق وجنس اسمی اولمق اوزره استعمال ایتمشلر وکرك طونه حوالیسیله روم ایلی‌ده ساکن اولان غرب تورکلرینی بونام ایله ازائه ایله‌مشلردر .

(تراك) تعبيرينك (تورك) كلمه‌سندن منحرف اولديغنه اصلا شبهه ايدلمه‌مليدر .
آناطولی اهاليسندن (سكيت) و (تراك) عرقنه منسوب برطاقم اقوام وقبائلی سترابون ذكر ايدر. فقط بز شيمدی‌يه قدر آنلردن بحث ايتمه‌دك. يالكز اك مهم اولان سكيت اقوامنی ذكر ايتمكله اكتفا ايلمه‌دك .
(سكيتلر) حقنده بوقدر معلومات اساسيه ايدينديكدن صكره بعدما تورك عرقيله ديكر عروق قديمه‌يی يعنی اسكی توركلر ايله سائر ملل واقوام قديمه‌يی مقايسه ايده‌جكز وبينلرنده برمناسبت عرقيه اولوب اولماديغنی تحری ايليه‌جكز .
فقط تورك عرقيله عروق سائره‌يی بربريله مقايسه ايتمزدن مقدم اول امرده بوعرقلر بيننده اساساً بر مناسبت اصليهٔ عموميه بولنديغنی ايضاح ايده‌جكز .

عرق اسود ايله اقوام جنوبيه

بالاده كورلديكی اوزره اك قديم مؤلفين يونانيه غربدن شرقه دوغری ممتد و (قافقاس) ايله (هيالايا) سلسلهٔ جبالرينی محتوی اوله‌رق برقوشاق كبی آسيا قطعه‌سنی وسطندن ايكی‌يه بولن(توروس) [١] سلسلهٔ جبالنك جهت شماليه‌سنه (توروسك بری طرفی) وجهت جنوبيه‌سنه (توروسك اوته‌طرفی) اسملرينی ويرمشلر وبو طاغلرك وصورت عموميه‌ده دنيانك جهت شماليه‌سنده ساكن اولان بياض انسانلره (سكيت) وجهت جنوبيه‌سنده ساكن اولان سياه انسانلره (ئه‌تيوبيه‌ن) [٢] ناملرينی تخصيص ايتمشلر ايدی. (سترابون) ديركه (توروس) سلسلهٔ جبالنك كنديسی يوكسك اولديغی ايچون بوطاغلری آسيانك قسم شماليسنه داخل ايتمك وقطعهٔ مذكوره‌نك قسم جنوبيسنی بو طاغلرك جنوب انكلرينك نهايتندن بدء ايتديرمك اقتضا ايدر .
اسكی مؤلفين يونانيه‌نك بونظريه‌سی علم انساب نقطهٔ نظرندن پك دوغرو وبزم دخی فكريمزه‌پك موافقدر . شوقدركه (ئه‌تيوپيه‌ن) تعبيرينك قديم يونانيلر عندنده هم عرق اسوده وهم عرق ابيضك اسمر وسياه رنكلی اقوامنه شمولی اولوب زمانمزده ايسه بونام يالكز آفريقاده مصرك جنوبنده‌كی زنجيلره تخصيص قلنمش اولديغندن تعبير مذكورك بلاقيد استعمالی جائز دكلدر .
ايمدی بز ديرزكه : اوائلده عرق اسوده منسوب اولان انسانلر يالكز افريقاده بولنمايوب آسيانك قسم جنوبيسنده دخی موجود ايدی. فقط مرور زمان ايله عرق ابيضی تشكيل ايدن آسيانك اقوام شماليه‌سی جنوبه دوغری اينه‌رك سياهيلری پی‌در پی تبعيد ايتمشلر ونهايت الامر جمله‌سنی ترك وطن ايله سواحلك اوته‌سنده بولونان آطه‌لره التجايه مجبور ايلمه‌مشلردر آنك ايچون بواطه‌لرده الآن موجود اولان سياهيلر افريقالی اولمايوب اساساً آسياليدرلر . بونلردن هندستانده بولنمش اولانلرك بر قسمی (داسيون) وبر قسمی‌ده (نه‌غريتوس) تسميه اولونور .
ايشته بو صورتله آسيای جنوبيده سياهيلرك يرينه عرق ابيضه منسوب اقوام شماليه قائم اولمشدر.

[١] (تور) اسكی توركجه‌ده (طاغ) ، (تپه) و (يوكسك محل) معنالرينه‌دردر .
[٢] معناسی يانيق يوزلی ديمكدر .

فاط بشریتی عروق مختلفه‌یه آیران عامل دائمی یعنی اقلیم اجرای تأثیردن بر آن خالی قالمادیغندن، آسیای جنوبیده توطن ایتمش اولان بیاض انسانلر مرور زمان ایله اسمرلشمکه وسیاهلاشمغه باشلامش ونهایت الامر سیا ورنکلری معلوم وعرق ابیضه منسوب اولان آسیا اقوام جنوبیه‌سی پیدا اولمشدر. هندیلر، عربلر، عجملر والی آخره بو قبیله‌دندرلر.

بو اقوام جنوبیه‌یه قدیم یونانیلر (ئه‌تیوپییه‌ن) دیدکلری کبی تورکلر (کیرمن) [۱] ویا (کیرمان) وعجملر دخی (پشتی) [۲] ناملرینی ویرمشلردر.

اقوام شمالیه شمالاً اکثریا منجمد بر حالده بولونان بحر محیط شمالی وسائر طرفلردن قاره ایله محاط جسیم وفقط منفرد بر قطعه ایچنده کندی کندیلرینه طول مدت یاشامشلر وبدویت وبشریتك حال ابتدائیسنده قالمشلردر. اقوام جنوبیه ایسه هر طرفدن مواصلات، مخابرات، مناقلات وکوناکون مناسباتی تسهیل وتأمین ایدن بونجه دکزلرك ودماغه تأثیر کلیسی اولان اقلیمك سایه‌سنده تبدل وترقی‌یه باشلایه‌رق کیت کیده کسب مدنیت ایله‌مشلردر.

حال اجتماعیده واقع اولدیغی کبی لسان خصوصنده دخی اقوام شمالیه وجنوبیه‌نك لسان اصلیٔ مشترکی مرور زمان ایله بر چوق شعبه ونوعلره آیریله‌رق تشعب وتنوع ایله‌مش ایسه‌ده السنهٔ شمالیه کرك لسان اصلی‌دن وکرك بربرلرندن نسبةً آز تباعد ایله‌دکلری حالده السنهٔ جنوبیه کرك لسان اصلی‌دن وکرك یکدیکرلرندن زیاده تباعد ایله‌مشلردر.

دین خصوصنده دخی اقوام جنوبیه متمادیاً طریق تبدل وترقیده دوام ایدوب پی‌درپی ادیان مختلفهٔ معلومه‌یی تأسیس وتعمیم ایتمشلردر.

والحاصل براهین قاطعه ایله ثبوت بولدیغی اوزره آسیانك اقوام شمالیه‌سی ایله اقوام جنوبیه‌سی بدایتده بیاض اولان عینی بر عرقه منسوب اولدقلری حالده اقلیمك تأثیرندن طولایی مرور زمان ایله شمالیلر ایله جنوبیلر بیننده جسماً، معناً ولساناً بویوك برفرق حاصل اولمش وجنوبیلرك ترقیاتی شماله دوغری اجرای تأثیره باشلایه‌رق شمالیلرك احوال اجتماعیه‌سنی وحتی لسانلرینی ودینلرینی قسماً ویا کاملاً تبدیل وتغییر ایله‌مشدر.

ایمدی آسیاده واقع اولان بو حال اوروپایه‌دخی تشمیل ایدیله‌جك اولور ایسه غایت مهم وبر چوق معمالرك مفتاحی اولان شو حقیقت تظاهر ایدر: مادیات یعنی انسانلر وقان شمالدن جنوبه ومعنویات یعنی افکار، ادیان، السنهٔ متکمله، ادبیات والحاصل مدنیت بالعکس جنوبدن شماله دوغرو کیتمشدر. بز مقاله‌مزده بو اساسی بر دستور کبی دائما استعمال ایده‌جکز.

ایشته بو نظریه‌یه توفیقاً اوائلده عرق ابیضی تشکیل ایدن وکاملاً اسکی تورکلردن مرکب اولان آسیا اقوام شمالیه‌سی دنیانك هر جهتنه یاییلدقلری کبی جنوبه دوغری دخی ایتمشلردر. فقط جنوبه دوغری ایننلر مدنیتك مؤسسلری اولان اقوام مختلفهٔ جنوبیه‌یی و آسیا السنهٔ قدیمهٔ ادبیه‌سیله یونانی،

---

[۱] اسکی تورکجه‌ده (کیر) کری وآرقه و (من) ویا (مان) آدام دیمکدر.

[۲] جنوبی معناسنه اولان بو کلمه افغان قوم ولسانینی دخی اشعار ایدر.

لاتین واوروپا السنهٔ حضره‌سنك اساسلرینی احضار ایله‌مشلردر. اوروپالیلر بولسانلردن تورکجه‌ایله لسان عربی‌یی اخراج ایده‌رك دیکرلرینك کافه‌سنه (هند واوروپا لسانلری) نامنی ویرمکده‌درلرکه بو تعبیر اصلا دوغری دکلدر. السنهٔ مذکوره‌نك اك موافق واك صحیح اولان اسم مشترکی (عرق ابیض لسانلری) در. عرق ابیضه منسوب بالجمله مللٔ واقوامك لسانلریله تورکجه بیننده‌کی مناسبات مقاله‌مزك لسان قسمنده عریض وعمیق بیان ایدیله‌جکدر.

متقاعد ارکان حربیه فریقی
انور

حیات ایچون تعاون

— محترم جلال نوری بکه —

استاد محترم حسین رحمی بك طرفندن واقفانه وعالمانه بر صورتده بسط وتشریح بیوریلان «مجادلهٔ حیات» نام مقالهٔ استادانه‌لرینه جواباً طرفکزدن یازیلان «حیات ایچون ائتلاف» نام کزیده مقاله‌کزك یانی صیره شو «حیات ایچون تعاون» مقاله‌سنك‌ده بولنمسنه مساعده بیوریلورمی؟

مطلق صورتده، حیات ایچون مجادله‌یی قبوله طرفدار اولانلرك اك برنجی دستورلرنده چوق دفعه دئیلیورکه، طبیعت بی آماندر. زیرا هدف وغایه‌سنه وصول ایچون غوغایه ودیدیشمه‌یه مراجعت ایتمش وایده‌کلمکده‌در. بوایسه بالطبع ضعیفلرك، آریقلرك وغیر مساعدلرك محو وهلاکنه بادی اولییور. اکر جهان تاریخنی اوقویه‌جق اولور ایسه‌ك جنك وجدال حکایه‌لرینی کوروروز. بزه وغا میدانلرنده ومختلف معرکه‌لرده خاك ایله یکسان اولمش موتالرك، مدنیتلرك نه قدر اولدیغنی و هانکی ممالکه استیلا ایلدیکنی وهانکی قطعه‌نك آلنوب وبرلدیکنی و هانکی شهرلرك یغما واحراق ایدلدیکنی نقل وتعداد ایدر. او درجه‌ده‌که بزه یقین اولان «مریخ» سیاره‌سی سکاننده‌ن بری بزم تاریخ کتابلرینی قاریشدیروب اوقودقدنصکره ستاره‌مز سکاننك بی امان لاینقطع بوغوشمه‌لرینی ویکدیکرینك قانی ایچمه‌لرینی کوره‌رك بشقه برایش کورمه‌مش اولدقلرینه حکم ایدر وبالنتیجه ستاره‌مز سکانی حقنده واقع اولان بو حکم اودرجه برغلط رؤیتله اعطا ایدلمش اولورکه «مریخ» سکاننك معذور کورولملرینی انتاج ایدر.

اصل قباحت جهان مورخلرینكدر. وقایع فجیعهٔ تاریخیه‌یی بتون تفصیلاتیله تدقیق وتتبع ایده‌رك، نوع بشر ایچون عظیم انقلاباته بادی اولان مؤسسات خیریه‌نك تأسیسنی و مثلا صنایع وفنونك، ادیان واجتماعیاتك ترقیسی ایچون هرمملکتده جمعیتلر تشکیلنی ونوع بشرك انکشاف و تکاملی ایچون مؤثر برچوق کشفیات واختراعاتی ونهایت ساکن الغار اولان اجدادمزك تدریجاً حال حاضر انسانی

مرتبه‌سنه چیقارق ، اك موافق، اك خرده و اهمیتلی بتون بوامور صلحیه وتمدنیه‌یی مسکوت عنه صوتعه‌لرندن طولایی بتون بوخطا وقباحتلرك مورخلره عائد و راجع اولدیغنی کورورز.

الحق، اعترافه مجبورز که اختراعات وکشفیات فنیه وصناعیه بشریتی تکامل وترقی‌یه مظهر قیلمق نقطهٔ نظرندن حکایه‌سی تاریخلریمزی باشدن باشه اشغال ایدن وقایع عظیمهٔ حربیه وجنك و وغالردن بیك قات دها فضله اجرای تأثیر ایلمشلردر . بیوك فرعونلرك ، سزارك ، اسکندرك ، دارانك ، جنکیز و اتیلانك وصلح و صلاح ایچون برداهیه اولان ناپولئونك ظفرلرندن نه اثرقالمشدر ؟ اکثریا دهاش اولان بوسیل آسا غوغالر منقطع برماهیتی حائزاولوب بشریتی برآن ایچون صارصوب‌خیربالادیغی حالده اك کوچك واهمیتسز کشفیاتك واك اوفق براختراعك آثاری ایسه متمادیاً احساس‌ماهیت ایتمشدر. ساحهٔ عضویاتده جدال حیات کوزه چارپیور. جدال ودها طوغریسی‌اضطراب - مع‌مافیه خیلمزافراطه واردیریور - کویا بزی تسخیر وتنویم ایدوب حقیقی اولان تکاملات وترقیاتی بزدن اوزاقلاشدیره‌رق اك مهم اولان وقایع وحادثاتی‌انظارمزدن کتم ایدیورکه ، بوحادثه‌ده، علی‌العموم ،عضویاتك واشکال مختلفه‌سی تحتنده نوع بشرك بادیٔ ایکشافی اولان اتحاد وتعاوندر.

طبیعتده جدال موقت اولوب تعاون و اتحاد ایسه متمادی‌در. آنك ایچون‌درکه تعاونك اهمیتی بوندن نشأت ایدییور. فی‌الحقیقه اتحاد وتعاون هر بر ذی‌روح موجودده عرض وجود ایلیور. حیات ، اتحاد وتعاونك، نوعما، برعرضی وبرمحصه‌سی اولیور. شرائط محیطیه وحیاتیه دکیشدکجه شکل اتحاد وتعاونده دکیشمش‌در . ایلك عضویات مونرلر، آمیبلر وسائره براتحاد وتعاون عناصر نتیجه‌سی ساحه‌زیب حیات اولدقلری کبی متسلسلاً اسفلدن اعلایه کیدلدکجه بو اتحادکده تنوع وترقی ایتدیکی کوریلور. بوموجودات جداله قارشی کله‌بیلمك ایچون‌جماهیرحجیرات حالنده اتحادایتمش واشکال‌عضویانی تولید ایلمشلردر. بوتعاون نتیجه‌سی‌درکه ، حجیرات وظائف اصلیه‌لرینی غیب ایتمه‌مکله برابر اشکال‌مختلفه تحتنده عضویاتده تقرر ایلمشلردر . هر بری بوجمهور ذی‌حیاتده بروقع ایدینمشدر. بو ، لاشك ، مؤثرات خارجیه‌یه قارشی جمهور تشکیل ایتمك اوزره برلشه‌ن و بر شرکت تشکیل ایدن عضویات کثیرالحجیراتك تك حجیره‌لی عضویاته نسبتله دها مقاوم بولنمسنی انتاج ایتمشدر . وظائف حیاتیه وفیسیولوژیه‌لرینی اسلم واسهل برصورتده ایفا واجرا ایتمك ایچون برآره‌یه کله‌رك برکومه تشکیل‌ایدن بوحجیرات حیاتك برعرضی وطبیعتك برقانون لامنسی‌سی‌در. جدال، جدال حیاته قارشی اتحاد وتعاون حیاتك براحتیاج اصلی وطبیعیسی‌در.

واقعا... عضویات بولندقلری محل ومرکزده کندی موجودیتلری ایچون مجادله‌یه مجبوردرلر . حیات ایچون مجادله تکامل وترقی‌یی احضار ایتمشدر. مجادلهٔ حیات قانونی وتحریٔ غدا احتیاجی‌انسانلر وحیوانلر بیننده دائمی برزقابتك وقوعنه سببیت ویرمشدر. غداسی بول موقعلرده بولنانلرایله غداسی قیت بولنانلر آره‌سنده برمجادلهٔ حیات فرمانفرمادر . غداسی بول اولان موقعلره صالدیرانلرك عددی فضله اولور. غدا قیت بولندقجه اساس اولان احتیاجلریمزك منتظماً تأمین‌ایدیله‌مه‌مسنی انتاج ایدرکه، بوندنده عضویاتده مجادله ومبارزه انکشاف وتظاهر ایدر .

بناءً علیه احتیاجات حیاتیه‌مزك تطمینی مجادله‌سز اولامیور ... ابتدائی و جدائی (آناویق) اولان قابلیتلریمزك سائقهٔ ضروریه‌سیله تأمین احتیاجاتمز ایچون همان مبارزه‌یه کیریشیورز ، جدالی

برحال طبيعى عدايديورز. عالم عضوياتده اك قوى واك كوزبوز وخدعه‌كاراولانلره غدا اوله‌بيله‌جكنه و آنجق بونلرك تأمين مواقع ايليه‌بيله‌جكنه احتمال ويريورز. عالمده عاجزلرك، مسكينلرك، ضعيفلرك محيطه توافق ايده‌مينلرك وبالنتيجه موقع اجتماعيسنى محافظه ايده‌مينلرك طبيعتك ويره‌جكى قطعى ولايزال حكملرى اوكنده خاك ايله يكسان اوله‌جغى قناعتنى بسله‌يورز وبوموجوداتك برآووج ترابه تحول ايده‌جكنه ايمان ايديورز. فى‌الحقيقه بويله‌در! فقط، مجادله‌يه قارشى ألمزده ينه طبيعتك بخش ايتديكى واك خرده عضوياتدن اك عالى عضوياته قدرجارى اولان برقانون واردركه تعاون واتحاددر. بزجداله قارشى اتحاد وتعاون كوسترمكله طبيعتك خارجنه چيقمش‌مى اوليورز؟.. اصلا، شرائط محيطيه‌ومجادله‌يه دها ايى موافقت ايچون بر احتياج توافق نتيجه‌سى اتحاد ايده‌رك هيچ بر قوت وقابليتمزك ضايع اولمامسنى تأمين ايدر. هرجدال حياتده غلبه‌يى تأمين ايدن شرائط منفرده وشخصيه - قوت، زندكى، چالاككى - قارشى مشترك برقابليتله قارشولارز. بويله‌لكله تحولات محيطيه، تبدلات اجتماعيه ومؤثرات خارجيه‌يه قارشى دها فضله مقاوم بولنمش اولورز. برقوت بريكينتيلرى جمعيتى دها اعلا طوتمغه ويشاتمغه موفقيت كوسترر.. اتحاد وبوسايه‌ده تعاون جميع ذى حياتى دها قابليتلى و مقاوم قيلمش‌در. مثلا: انسانك بدنى واسع برشركت تعاونيه‌دن بشقه نه‌يه بكزه‌ر؟ برشركت تعاونيه‌كه، بوراده هر برعضو دماغ، قلب، جكر، معده، بطن اسفل بزلرى، قره‌جكر، غديدات دهنيه، كوز، قولاق، ديل، ديز، قول، أل، عضلات، اعصاب، وپلازماء دموى و سائره لاينقطع منفعت عامه ايچون بذل همت ايديورلر. بواعضادن هربرى آز ويا چوق مقدارده وفقط برغايهٔ مشتركه «حيات كل» غايه‌سيله متحد اقسام مختلفه‌دن مركب بولنور. والحاصل، وجوديمز هيئت عموميه‌سى اعتباريله هر برى حيات مخصوصه‌يه مالك حيرتفزا بركتلهٔ حجيراتدن عبارت دكلى‌در؟ وجوديمزك هر برقسمى، ولوخرده‌بينى برحجيره ويا قره جكر، رئه وقلب كبى واسع برعضو اولسون، هر برقسمى ديورز، هيئت عموميه‌نك عمل وحركتنك حسن تمشيت واداره‌سنه ياردم ايديور.

تعاون يالكز جسم حيوانى‌ده دكل، بالذات حيوانلر آره‌سنده‌ده جارى‌در. ذكى وقابليتكارانه وفداكارانه تعاون بقاى نوعى وشخصى ايچون اك مهم بر رول ايفا ايدر. قارنجه‌لرى، آريلرى، قارغه‌لرى، طورنالرى، مارطيلرى، طوى قوشلرينى، يبانى اوردك وقازلرى، قيرقوشلرينى: تارلالره هجرت ايدن سرچه‌لرى. كوكرجينلرى. يبانى اشكلرى و باركيرلرى، قوندوزلرى، طاغ كچيلرينى، كيكلرى ومايمونلرى شويله‌جه درخاطر ايديويرمكله اكتفا ايده‌جكز.

نباتلرده بزه نمو وانكشاف حياتلرى ايچون پك صريح و پك وجيز تعاون مثاللرى كوستيرلرده فصيلهٔ مركبه طاقمنك بر چوق نوع و جنسنى بيليورز. مثلا هندبا، آى چيچكى، يلديز چيچكى، مارغريت، نركس چيچكى، اوكوز كوزى، دوه ديكنى قيون كوزى اوتلرندن عبارتدر. بو نباتلرك چيچكلرى متعدد چيچكلرك برآره‌يه كله‌رك بركومه وبريغين تشكيل ايتمسندن متولددر.

فی‌الحقیقه بوچیچکلردن هر بری اولجه صاپ اوستنده واوفق یاپراقلر آره‌سنده طاغنیق بر حالده ایکن تسلطکار حشراتدن کندیلرینی کتم ایده‌مه‌مك تهلکه‌سنه معروض قالیورلردی. بونلر (اتحاد موجب قوتدر) قضیه‌سنه اتباعاً هیئت عمومیه‌لری سایه‌سنده اوزاقدن کورینه‌بیله‌جك بر کتلهٔ واحده وابری برچیچك تشکیل ایتمك مقصدیله صاپك زروه‌سنده تجمع ایتمشلردر. بعض نباتلردن هم بر چیچکك نوبجلری غیب اولمق صورتیله وغبار طالع حاشقلرینی دها کوزل جذب ایتمك غایه‌سیله عضو تذ کیرلرینی‌ده فدا ایله‌مشلردر.

خلاصه عالم عضویاتده، بلا استثنا، اجرای حکم ایدن امر تعاون واتحاد بر اثر تصادف اولمایوب علی‌الاطلاق، انکشاف حیات ایچون تعاون بر امر ضروری‌در. طبیعت تعاونی آرزو ایدییور و بونی انکشاف حیات ایچون متمادیاً حسن استعمال ایتمکده ولزوم کورمکده‌در.

اساساً توحید عمل، تقسیم عمل وتعاون متقابل متمادی اولمامش اولسه ایدی حیاتك تك حجیره‌دن ایلری‌یه کچمسی غیر ممکن اولوردی و حیاتك تك حجیره‌ده قرار و تثبت ایتمسی ضروری بولنوردی. وحیدالحجیره عضویات تکثر وتکاملی سایه‌سنده قازاندیغی وظائفك بحق ایفا و اجراسنی تسهیل ایچون کثیرالحجیره حالنه انقلابنده، آز ویاچوق اقسام بدنیه‌سی انقسام ایلدیکنده یاشایه‌بیلمك ایچون کافهٔ اعضاسنك تعاون متمادیسنه عرض احتیاج ایلر. انکشاف حیات وتکامل عضویات خصوصنده تعاون، جدالدن دها مهم رول ایفا ایدییور.. عالم مدنیتده سطوح مساعینك چوغالمسی‌ده بر امر تعاون نتیجه‌سی‌در. ترقئ عمومی غایهٔ مشترکه‌سنك تمو وانکشافنی تأمین ایچون سطوح مساعی چوغالمش، عمل انقسامه دوچار قالمش... فقط حقیقتده توحید عمل حصول بولمش‌در. بشر بلا اتحاد ولاتعاون، دکل اك بیوك حتی اك اوفق بر ایشی بیله بجره‌بیلمش‌میدر؟ صناعی وتجاری وسائره اك اوفق بر مؤسسه بیله اعضای مرتبه‌سی میانده جاری اولان تعاون واتحاد نسبتنده ترقی وانکشاف ایله‌میورمی؟ بر ملتك درجهٔ ترقی وانکشافی تعاونی نسبتنده‌در دیه حکم ایدلسه طوغری اولمازمی؟ طبیعتك نخبهٔ املی ضعیف وآریق اولانلرك قهر وتدمیری دکلدر. طبیعت ذکی، فعال وچالاك بر حیاتك انکشافنی تأمین ایچون پك آز دفعه خط مستقیم ایله وپك چوق دفعه‌لر چیقماز یوللرله واکثریا بر خط منحنی تعقیبیله دائما تعالی وترقی‌یه طوغری ایلریلمکده‌در. اکر بو یوریش اثناسنده ضعیفلر، چیلیزلر، سرسم وعاجزلر محو وخراب اولیورلرسه بوندن طبیعت‌می مسئول اولملی‌در؟ - بزلر، شرائط حیاتیه‌یه ومشی قانون طبیعته کوره توفیق حرکت ایلملی‌یزکه تعاون دنیلن اوبیوك قانون طبیعته اتباع ایتمش اولالم. والاقلا.

بیطر

رفعت قوه‌قود

ايران ادبياتنك ادبياتمزه تأثيرى

[مابعد]

غربيدركه بو اقتباس و ترجمه لرى اوقدر طبيعى بوليورلردى كه نه صراحةً ، نه ضمناً اشارت ايتمكه لزوم بيله كورميورلردى. حتى قوجه شيخ غالب (حسن وعشق) ايچون ،

اسرارينى مثنويدن آلدم ،
چالمسه‌ده ميرى مالى چالدم !.

اعترافيله عجمدن سرقت مضامينى اموال اميره‌يى اختلاس ايتمكله مساوى و مباح كوربيور .

بو احوالر ، ايلك ادوار ادبمزدن صوك زمانلره قدر دوام ايتمشدر ، اك مقدرمتأخرين شعرامزدن يكيشهرلى عونى بك مرحومك ، عرفيدن مسروق بر بيتنى شاكردى معلم ناجى افندى ياقه‌لامش تشهير ايتمشدى. معلم ناجى‌ده ينه عرفينك ،

از تظلم بس‌كه كردم داد خواهان راذليل
رشك صحراى قيامت ساختم كوى ترا

بيتنى حرفياً ترجمه وفقط استادندن زياده احتياطكارلق ايده‌رك اصلنى اشارتله ارائه ايتمشدر .

بزده ادبيات غربيه ايله ايلك استيناس ايتمش اولان اعاظم ادبامزدن نامق كمال بكك اك كوزل سوزلرندن اولان ،

يايكى سوزان ايدر ، دقتله باص كيم راهكه
قلبنى آتمش تولوركن آشنالردن بيرى

بيتنك داها بليغ ومتين بر اصلنى ، شاعر عجم لارينك

برهنه ، پاى منه بر زمين كه ازهر سو
برهكذار تودلها چواخكر افتاده است

بيتنده بولورز.

بونلر اشكاله ومعناى ظاهرى‌يه عائد اقتباسلردركه ارائه ايتديكم مثاللر آنجق برقاچ يوز بيكده برينى تشكيل ايدر.

تصور وخیالمزه وحی حسمزه عجمك روحی دائما حاکم اولدی . ایران قدیمك کرك حقیقی، کرك اساطیری بالعموم وقایعی، مأثری تاریخی عجملر قدر بزده‌ده یاشایور. یزدان واهرمن ، مشتری وعطارد، زهره و مریخ ، رستم و دارا ، خسرو وافراسیاب ، فرهاد وشیرین وامثالی برچوق اسامیٔ خاصه بزده هم اسم، هم صفت اولدیلر . ماکدونیالی اسکندری بیله دارا ایله اولان ماجراسندن طولایی طانیور وصیق‌صیق آکیورز. افلاطونله آرسطو بیله آتنه‌دن استانبول شعرینه ایران طریقیله کلدیلر.

بزده زمان ومحیطنی ترنم ایدن ایلك شاعر ندیمدر . حدیقهٔ اشعارنده استانبولك روح شوخی شادان ورقصان طولاشیر. عجمك حکومت ادبیه‌سنه قارشی ایلك اعلان استقلال ایتمش شاعرمز ظن اولنان اوقوجه ندیم بیله ، بوغاز ایچنده‌کی برکاشانه‌یی توصیف وثنا ایدرکن ،

طاق کسری، قصر شیرین در پدر، مادر آکا
بو ایکیسنك دخی بر طفل نو پیداسیدر

دیمکدن منع نفس ایده‌میور .

(منع نفس) دیمکله خطا ایتدم . خایر، بو بیتده احترازواضطراردن زیاده تهالك وانجذاب واردر. استانبولك بو سوکیلی وشاعر اولادی ، روح عجمك برزادهٔ نعمتشناسیدر. کورمدیکی طاق کسری ایله یالکز آدینی ایشیتدیکی قصر شیرین اونك خیال بدایعپرستنده اوقدرقوتلی وجانلی یاشیورکه اوکنده وقف استغراق ومست تماشا اولدیغی بربدیعهٔ معماریه‌یی اومبانیٔ متصوره‌دن متولد ظن ایدیور . ایشته سزه شائبهٔ انتحال ویا زنك اقتباسدن تمامیله عاری وصمیمی برشرك مثال مقبولی !..

برقوم متفوق عرق دیکره بوصورتله وبودرجه‌لرده حلولی ونفوذ ایتمش ایسه آرتق اونی اورادن چیقارمق قابل دکلدر. بویله برتشبث ، آلتی یوز سنه‌لك بر سعیك محصولنی، بر خیال محاله پامال ایتدیرمکدرکه تصورندن بیله استعاذه ایتملی‌یز. برعرق تابع ، استقلاله صاحب وحتی متبوع قدیمنه غالب اوله‌بیله‌جك درجه‌یه کلدکدن سوکره‌ده سیول وقایعك کندی روحنده‌کی متروکات وترسباتنی - فرض محال اوله‌رق مقتدر اولسه بیله - طرد وتغریب ایتاملیدر ، چونکه نتیجه‌ده بربوشلق ، بر هیچلك ، یبس بر أولوم قالیر. بز انشاء الله یاشارسه‌ق ادبیاتمز ایرانکنه تفوق ایده‌جکدر. وبونك علائمی شمدیدن مشهود اولیور.

عبدالحق حامد بك قدر عثمانلی شعری، اشعار ایرانیه‌نك بش عصر قدر کریسنده أکلندی ، طوردی. اوکاربان معظمك بش یوز خطوه کریسنده یوروین بوقافلهٔ فقیره اونك پسمانده خوارعرفانی اولمقله موجودیت معنویه‌سنی ادامه ایده‌بیلیوردی .

اشعار عجمی تدقیق ایتمش اولانلره معلومدرکه ایرانده ایکی طور انشاد واردر : فرس و هند طورلری . فردوسی ، خاقانی ، نظامی ، سعدی حافظ و امثالی فرس طوریله ابداع آثار ایتدیلر. غزللرنده مست عشق ، میال هوی، ظریف، کریان ایکن‌ده ، خندان ایکن‌ده شوخ ،

دوستان عیب کنندم چراکه دل بتودادم
باید اول بتوکفتن که چنین خوب چرائی

ویاخود ، دل شیشه وچشمان توهرکوشه برندش
مستند مبادا که بنا که شکنندش

طرزنده نغمه‌ساز غرام اولان شاعرلر.

هند طوری بونك بسبتون عکسنه‌در. اوقطعه‌نك اسراری فلسفه‌سی وفلسفهٔ اسراری کبی درین، ظلال‌آلود ، ماتمی، بوغوق، بونکله برابرمعظم وجاذب برطرز ابداع . بریسی برپارچه نه‌پیکوریه‌ن ، دیکری بسبتون استوئیسیه‌ن .

باز کبابانك پریشان میزنم

صیحه‌سیله ترنم‌ایتمکه باشلادیغی زمانلر، حظوظات وصالی بیله‌فلسفه‌سنك ذوق‌مأیوسنه پامال‌ایتدیره‌رك ،

دست شیون‌درکلستان‌نشاط
برسرکلهای‌خندان میزنم!..

فریادیله لذائذجوی آلام اولان شاعرلر.

عرفی، بیدل، شوکت بووادیده اك زیاده اظهار کال ایتمش اولان استاذه‌دندرلر. خسرو کبی، حسن کبی، فیضی کبی اصل‌هندستانده طوغوب بیومش اولان شعرای فرس، بونلر درجه‌سنده ابراز قدرت ایده‌مدیلر . ایرانك خاك پاك شعرنده‌کی فیض و برکته باقلك‌ده خارجدن کتیریلن تخملر بیله، اقلیم اصلیلرندن زیاده بومبارك طوپراقده نشوونما بولیوردی .

مثلا جامینك مشهور اولان (حسبحال) منظومه‌ندن ـ که غالبا معلم ناجی افندی مرحوم طرفندن لسانمزه نثراً ترجمه اولنمشدی ـ شو ایکی بیت ، هرایکی دیارك اوزمانه قدر طانمش اولان اساتذهٔ انشادینی کوستر :

اکر بفرس زود کاربان اشعارم
روان سعدی وحافظ کنندش استقبال

اکر بهند رود خسرو وحسن کویند
که ای غریب جهان، مرحبا تعال تعال

[مابعدی وار]

سلیمان نظیف

غربده چیچك ، لاله مراقی

تاریخمزده ، دور احمد ثالثده بزه مخصوص بیوك بر شكلده كورولن « لاله مراقی » ، عجبا غربده‌ده وارمیدی؟ فی‌الحقیقه بر چیچك اولمق‌اعتباریله بز ، «لاله» یی هرملتدن دها زیاده سودك . اونی هرملتدن دها زیاده دوشوندك . بزده لاله حقنده تحسساتی مبذول بر صورتده اظهار ایتمش نیجه « لاله شاعرلری » ظهور ایتدی . یعنی بتشدیریجیسی طرفندن آلده ایدیله‌رك نوعی تثبیت ایدلمش هرلاله‌یه آیری، آیری منظومه‌لر ، شعرلر اتحاف ایدلدی. هرحالده لاله دورنده اولجه‌ده عرض‌ایتدیكمز كبی بزده ، عادتاخصوصی بر « لاله ادبیاتی » موجوددی. لاله‌نك تغیر وتلون ، نوعلشمك خصوصنده هر چیچكدن زیاده كوستردیكی استعداد ، بزده او نسبتده اوكا قارشی اولان تحسساتك‌ده تنوعنی تزایدینی موجب اولیوردی .هرحالده وقتیله «هند» قادینلغنه بیوك بر شرف بخش ایدن پك مشهور شاعره‌لردن « مخفی » نك :

نهال سرکش وکل بیوفا و لاله دورنك
در این چمن بچه امید آشیان بندم ؟

دیه‌رك « دورنك » لفظیله ایكی رنكلی ، یعنی تلمیحاً متلون اوله‌رق توصیف ایتدیكی لاله ، بزده طبیعتً لاله‌زارلرك طرحلرنده ، سعد آباد وفرح آبادلرك رنكلی‌[..]، ظریف قالیجه‌لرله مزین صفه‌لرینی تزیین ایدن‌بللورشیشه‌لرده ، زمانك‌سرشیشهٔ مجالسنده‌كوستردیكی رنكلی‌[..]طبیعی تبدلاتی ، مراقلیلرینك، پرستشكارلرینك افكارنده احتساساتنده‌ده كوستریوردی . مثلا « فیتیلری == ته‌تامین » لری‌صاری، كندیسی كلینبه ، وبیاض ایله ملون ، «متین ومجلا» ، « ادیب‌الادا « وكشادی اعلا » اولان فرنكلرك بوكون یاناشه == ابری ، بنكی » تعبیر ایتدكلری « تصویر كلشن » نامنده‌كی بر لاله‌نك اوزرنده‌كی پك ظریف اولان‌[..]نقوشی تصویر خصوصنده برشاعرمز :

مصورلرآنی « تصویر كلشن » دن ایدرتعداد
بی نقشنده سوزان اولدی زیرا خامهٔ بهزاد

دیمشدی .

عجبا غربده‌ده چیچكلری ، لاله‌لری بویله‌ترنم‌ایدن شاعرلروارمیدی؟ هیچ شبهه‌یوقدركه غرب ، طبیعتً بزم قدرلطیف، خوش چیچكلره مالك دكلسه‌ده هرحالده اونلره بزدن‌دها زیاده مجلوبدی. مثلا مشهور «برانژه» حیاتنك صوك اختیارلق دوره‌سنده چیچكلره خطاباً دیبوركه ! « سوعلی چیچكلر ! نه طورییورسكز ؟ برآن اول آچیلكز . پك اختیارم . برنفس اول آچلدیغكزی كورمك ایسترم. همان شكفته اولكزكه لطافتكز صباحمی پرتبسم ایتسون . بوی لطیفكز اقشامی تعطیر ایلسون . آچلمه‌كز فردایه قاله‌جق اولور ایسه بنجه پك كجیكمش اولور . اختیارلره كوزه هرنفس، نفس‌واپسین صاییلیر نه بیلیرسكز ؟ بوكون سزی ابتسامه تشویق ایدن شو كونش ، یارین بلكه تابوتم اوزرینه پرتوانداز اولور .

چیچکلر ! بزم کبی سزده بلادن آزاده اوله‌مزسکز. مضر حیوانجقلر اوزرکزه اوشوشورلر . شدتلی روزکارلر أسر ، دها نه‌لر اولور . بن که بونجه سنه یاشامش بر پیر جهاندیده‌یم . آچلمه‌دن صولمش نه‌قدر غنچه کوردم . قورقمییکز . سزی قوپارمم . بر سالخورده دکلی‌یم ؟ سزدن کوزل بر دمت یاپوب هانکی دلبره تقدیم ایده‌بیلیرم ؟

نظریات بی فائده ایله پك یورلدم. زیر سایه‌کزده اولىق اوزره آماده ایدیله‌جك صوك خوابگاهمه چکلسه‌مده آرتق خواب جاویده طالسه‌م .

دنیایه وداع ایده‌جکم ساعت بوراده، یانکزده حلول ایدرسه‌مخطرهٔ شباب اولان روایح لطیفه‌کز بنی او ساعتده دخی نغمه پرداز عشق ایده‌بیله‌جکدر [*] .

غربده «برانژه» کبی چیچکلر حقنده حس ایدوب یازمش دها نیجه ادیبلر ، شاعرلر واردر . مثلا «قورنه‌ی» ، عادتا (بر لاله شاعری) اولیورده « لاله‌نك » کونشه عرض ایتدیکی نیازی ترنم ایدییور :

« ای کوکب رخشان‌که بتم جسم وجانم
سندن آلیور فیض
اولسون آرایش باقی بو کالم
ناقص قالیور فیض
منع ایله امان ! ایتمه‌دن اوراقمی بی رنك
غدار زمانی
اولسون ژولی [۱] نك جبههٔ پاکی بکا اورنك
سوسون بنی جانی
ایلرسه او یوزدن بنی رنکین وضیادار
طالع اوله‌رق یار
آرتق اولورم بن شرف وشان ایله هربار
شاهنشه ازهار » [۲]

کوروليورکه «قورنه‌ی» طوغرودن طوغرویه «لاله»یی سویلتمش واونك اغزندن کندی تحسساتنه ترجمان اوله‌رق اونی بالوسیله « شاهنشه ازهار» عد ایتمشدر .

شو حالده لاله ذوق وصراق، یالکز شرقده دکل، اولدقجه غربده‌ده موجوددر . صره‌سی کلدکجه لاله‌نك غربده‌کی موقعندن وانواعندن آیروجه بحث ایده‌جکز .

قیزیل طوپراق ٥ مارت ٣٣٤

جواد رشدی

---

[*] معلم ناجی مرحومك ترجمه‌سی .

[۱] (قورنه‌ی) نك معشوقه‌سی .

[۲] (قورنه‌ی) دن معلم ناجی مرحوم ترجمه‌سی .

منثوره

رجوع

. . . .
فقط بن آرتق اوکراه فکر وحس دکلم ؛
بر ابتسامکز ، ای آشنای مستثنا ،
بوتون بو مسقط آمال عمرك اك مظلم
کریوه‌سنده دلیل هدایت اولدی بکا ...
فائق عالی

اوکون ینه هر زمانکی کبی هجرانکزی خیالکزله آووتمق امیدیله باده‌دن بر نجات بکلیه‌رك استانبولك دار فقط قالابالق جاده‌لرندن برینه باقان برغاز نوده اوطوریوردم ...

شکلسز بنالرك حبس ایتدیکی نظرلرمده قارلی و سیسلی طاغلرله سوسله‌ن اوراق وخیالی افقلره بر اشتیاق منحصر واردی ؛ بومقسی محیطلردن ولویالانجی برتباعدله اولسون اوزاقلاشمق ایستیوردم.. اوراارده سزسزلکمك عذابلریله یالکز قالمقده آجی بر ذوق تخیل ایدییوردم . حافظه‌مده آرتق خیالکزی یاشاتامامقدن متولد بریورغونلق ، بنلکمده برحسسزلك ، بریابانجیلق واردی ....

بردن ، ناصل اولدی بیلمم ، آنی برایقاظ تخطرله خیالم دها اوزاقلره ، پك باشقه یرلره ، پرذوق وسفاهت بلده‌لره قدر کیتدی : نظر تخیلمده رنکلرنك صفحات اذواقیله ، بر پارس، برلوندره حیات شعر وصنعتی جانلاندی ...

اوراارده حیات باشقه ایدی. اوراارده نور ، صنعت، سفاهت، هرشی وبالخاصه قادین واردی. .

آرتق کوزلرم جاده‌ده قایناپان حیاتی باقدیغی حالده کوره‌مه‌ین بر معناسزلقله بولانیوردی .

فقط بر آن اولدی‌که بوتون حواسم جاده‌نك اوبر اوجندن دونه‌رك قالدیرمده پروازلی بر رفتار ایله عادتا اوچان برنقطه‌ده طوپلاندی . یاقلاشدقجه خطوطنك نزاکت ونزاهتنی افشا ایدن بو سیاه نقطه سزدیکز، آلتنده اك سرسری ، اك سماپرواز خیالرك بیله تصورنده اظهار نومیدی ایده‌جکی بر ثروت خیال ورؤیا وعد ایدن چارشافکزله سزدیکز ... قالدیرمدن سرعتله کچن سز ...

ارتق خیالمده اوبلاد نور وذهبدن برشی قالمادی ؛ مفکرەم ، حسیاتم ، حیاتم ، هرشیئم بر ظل خرامان کبی اریه اریه غائب اولان سیاه چارشافکزدن عبارت اولدی. . . سز بوسبوتون نظردن نهان اولورکن کوزلرم حدقه‌لرنده‌کی سیاه نوری غائب ایدییور صاندم !...

اوزمان اکلادم‌که : ضیا ، مدنیت ، صنعت ... سزسز هیچدر ؛ روح شبابم هرشیدن اول سیاه چارشافلریکزه آیریلیرسه‌م یاشایامام دین برارتباط ایله باغلی‌در !..

وسز بوراده‌سکز، اوراارده اولسه‌کز سز، بوسز اولمایه‌جقسکز؛ سز، سزلکدن چیقه‌جقسکز!..

او وقت بودار سوقاقلرك قاپور وپریشان قالدیرملرینی اوپدم . . سزك آیاقلریکزه حریم اولان بومبارك طوپراقلری قلبم تقدیس ایتدی..

زیرا سزسز اولدقدن صوکره اومنور بولوارلری اورقصان وپرطرب اوپرالری نه یاپایم !...

٢ مارت ٣٣٤

محسن نعیم

هفته‌لق تاریخ حرب و سیاست

[۷ ـ ۱۳ مارت ۱۹۱۸]

رومانیا ایله مقدمات صلحیه عقدی ـ فنلاندیا صلحی ـ وقایع سیاسیه ـ ارضرومك استردادی ـ ارمنی چته‌لری

صوك هفته ینه بالخاصه وقوعات سیاسیه‌جه زنگیندر. رومانیا ایله مذاکرات صلحیه‌نك دوام ایتمکده اولدیغنی وسریع برنتیجه بکله‌نلدیکنی گچن اجمالمزده سویله‌مشدك. فی‌الحقیقه ٥ مارتده اتفاق مربع و رومانیا مرخصلری آراسنده بکرش جوارنده (بوفته‌آ) ده مقدمات صلحیه امضالانمشدرکه شرائطی بروجه‌زیردر :

« ۱ : رومانیا حکومتی دوبریجه‌ی طونه‌یه قدر حکومات متفقه‌یه ترك ایدر. ۲ : اتفاق مربع حکومتلری رومانیا ایچون کوستنجه اوزرندن قره‌دکیزه برطریق تجاری براقیلمسنی نظردقته آله‌جقلردر. ۳ : آوستریا ـ مجارستان وورومانیا آره‌سنده‌کی حدود حقنده آوستریا ـ مجارستان حکومتی طرفندن طلب اولنان تصحیحات رومانیا طرفندن اساس اعتباریله قبول ایدیله‌جکدر. ٤ : کذلك اقتصادیاته متعلق صلاحیت حاضره‌یه موافق تدابیردخی اساس اعتباریله قبول ایدیله‌جکدر. ٥ : رومانیاحکومتی رومانیا اردوسندن لااقل سکز فرقه‌یی درحال ترخیص ایتمکی تعهد ایدر. امر ترخیصك اداره‌سی مارشال ماکنزه‌ن ایله مشترکاً رومانیا باش قوماندانلغنه عائددر. روسیه ایله رومانیا آره‌سنده صلحك تکرار تأسیسنی متعاقب رومانیا اردوسنك دیکر متباقی اقسامی دخی روس ـ رومانیا حدودی اوزرینه امنیت خدماتی ایچون ترکنه لزوم کوریلنلر مستثنا اولمق اوزره ترخیص اولنه‌جقدر. ٦ : رومانیا قطعاتی آوستریا ـ مجارستان حکومتی اراضیسندن اشغال ایتدکلری یرلری تخلیه ایده‌جکلردر. ۷ : رومانیا حکومتی حکومات متفقه قطعات عسکریه‌سنك بغدان وبساربیا طریقیله اوده‌سایه نقلی خصوصنده شمندوفرلریله وبتون اقتداریله معاونت ایتمکی تعهد ایدر. ۸ : رومانیا حکومتی حکومات متفقهٔ اربعه ایله هنوز حال حربده بولنان حکوماته منسوب ضابطاندن رومانیا خدمتنده بولنانلری درحال ترخیص ایتمکی تعهد ایدر. بوضابطانك سربستجه عزیمت ایتملری حکومات متفقهٔ اربعه طرفندن تأمین اولنه‌جقدر. ۹ : بو مقاوله‌نامه درحال مرعی اولوب تصدیقاً للمآل مرخصلر طرفندن امضا ایدلمش ومهرلنمشدر. (بوفته‌آ) ده بش‌نسخه اوله‌رق ۱۹۱۸ سنه‌سی مارتنك بشنجی کونی تنظیم اولنمشدر. »

مارتك بشندن یکرمیسنه قدر برمتارکه مدتی جاری اولاجق وبواثناده صلح یعطی بالاده‌کی اساسلر دائره‌سنده عقد ایدیله‌جکدر. بالاده‌کی شرطلردن ممنون اولمغه حقمز واردر. اوچنجی صلح‌معاهده‌سی‌ده اتفاق مربع ایچون غالبانه برمعاهده اولمشدر.

✽ رومانیا صلحندن صوکره آلمانیا ایله فینلاندیا آراسنده‌ده عقد مصالحه اولنمشدر . روسیه‌یی بالعلق دکزندن طرد ایده‌ر ماهیتده بولنان بومعاهده‌یی‌ده بروجه زیر اقتباس ایدیورز :

« معاهدهٔ صلحیه‌نك برنجی ماده‌سنده دینیلورکه : آلمانیا ایله فینلاندیا ارهسنده آرتق حال حرب بولنمیوب طرفین عاقدین فیما بعد یکدیکری ایله مسالمت ومخادنتده یشامغه قرار ویرمشلردر .

آلمانیا استقلالنك بالجمله دولتلر طرفندن تصدیق ایدلمسی ایچون صرف غیرت ایده‌جکدر . بوکا مقابل فینلاندیا حکومتی حقوق حکمرانیسی آلتنده‌کی اراضینك هیچ بر پارچه‌سنی اولجه آلمانیانك موافقتنی استحصال ایتمکسزین ... (تلغرافنامه برکلمه اکسیکدر) دولته ترك ایتمیه‌جکدر. دیکرماده‌لر معاهدهٔ صلحیه‌نك تصدیق ایدلمسی متعاقب دیپلوماسی‌وقونسلوس مناسباتنه کیریشلمسنه، مصارف‌حربیه ایله حربك باعث اولدیغی ضرروزیانلرك تضمیننندن صرف نظر اولنمسنه، حقوق خصوصیه‌نك‌اعاده‌سنه، حرب وسیویل اسرانك مبادله‌سنه ، آلمانیا ایله روسیه آره‌سنده اولجه موجود اولوب حکمی ساقط قالان مقاولات وعهودك یرینه فینلاندیا ایله آلمانیا آره‌سنده احوال وایجابات حاضره‌یه موافق عهود ومقاولات جدیده عقد ایدلمسنه دائردر . بالخاصه یقین زمانده تجارت وسیر سفائن معاهده‌نامه‌سی عقد ایدلمه‌سی ایچون مذاکراته کیریشیله‌جکدر . حقوق خصوصیه‌یه عائد بالجمله قوانین ونظامات حربیه معاهدهٔ صلحیه‌نك تصدیقی متعاقب فسخ والغا ایدیله‌جکدر . هردرلو دیون وتعهداتك وبالخاصه دیون عمومیه‌نك تأدیاتنه دوام ایدیله‌جکدر . »

(آلاند) جزائرینه عائداولان ماده‌یه‌جزائر مذکورده استحکاماتك برآن‌اول هدم وقلع‌ایدیله‌جکی قید ایدلمش وبوآطه‌لرك دائمی صورتده غیرمستحکم بولونمسی حقنده برمقاولهٔ مخصوصه عقدایدیله‌جکی بیان اولونمشدر . »

✽ صوك هفته‌ده مسائل سیاسیه‌ده پك زیاده شایان نظر جریانلر کورولدی . روسیه‌نك عقد صلح ایلمه‌سندن دولایی ژاپونیانك اقصای شرقدن مداخله‌یه قیام ایده‌جکی وحتی شرقی سیبیریایه قدر ایلریله‌دیکی روایت ایدلدی ایسه‌ده ، هنوز اورتاده بین‌المؤتلفین مذاکراتدن باشقه برشی بولونمادیغی آکلاشیلیور. برده آمریقانك ، ژاپونیانك بوتون شرق سیبیریایه وضع‌ید ایتمه‌سنه قارشی‌پك‌احتیاط‌کارانه حرکت ایله‌دیکی مستبان اولیور . اکر ژاپونیانك مداخلهٔ عسکریه‌سی تحقق ایدرسه بوتقدیرجه اقصای شرقده آمریقا ژاپونیا حرب قریبنك تخملری فیلیزلنمکه باشلادیغی آکلارز .

✽ برقاچ آی مقدم صلحپرورانه برمکتوب نشرایتدیرمن لورد (لانسدوون) بودفعه برمکتوب دها نشر ایتدیرمشدر . لورد بونده : قونت هه‌رتلینغك صوك نطق بویوك بر صلح خطوه‌سی اولدیغی وبلچیقا مسئله‌سنك آرتق صلحه برمانع تشکیل ایتمه‌دیکنی ، عثمانلی ایمپراطورلغنه عائد اراضی‌یه دائر ائتلاف دولتلری آمالنك صلحه اك بویوك مانع بولندیغی سویله‌مشدر .

کذلك انکلیز مالیه ناظری (بونارلوو)ده شرق سفرلرینه دائر برنطقده ازجمله دیمشدرکه :

« مصارفك تزایدینه بالخاصه عراق و فلسطین حرکاتی سببیت ویرمشدر. حرکات عسکریه‌یه ، مناقلات بحریه اساسنه مستنداً برحسن نتیجه ویرمك ممکن اولاجغندن شبهه ایدرم . حال حاضرده

كميلرله بويوك براردو نقل ايتمك بزم ايچون تماماً غيرممكندر. فلسطين حركاتنه كلنجه ، بوراده بعض موفقيات احراز ايدلمش اولديغنى بيان ايده‌بيليرم. بز عينى زمانده بويوك برشرق حكومتى يز. بومطالعه‌يه بناءً دركه بغداد تعرضنه باشلادق. هندستان احوالنى بيلنلردن اوكرندككه بغداده هندستاندن كلن بر اردو طرفندن ضبطى شرقده وقوع بوله‌بيله‌جك ديكرهرهانكى برحركتدن دها بويوك تأثيرات حصوله كتيرمشدر. چناق قلعه‌ده دوچار اولديغمز عدم موفقيتدن صوكره عراق ترك ايتمش اولديغمز تقديرده نه وضعيتده قالمش اوله‌جغمزى تصور ايتمه‌كزى سزدن رجا ايده‌رم . مصرى تعرضلره قارشى مدافعه ايتمك ايچون وجودى لازم كلن اردونك عراق و فلسطينده اجراى حركت ايتمكده اولان قطعاتمز يكونندن پك فضله اولمسى ايجاب ايتديكنى سويلرسه‌م برسر افشا ايتمش اولمام . »

★★★

بزه عائد وقايعه كلنجه : فلسطين جبهه‌سنده بويوك محاربات جريان ايتمكده‌در . دشمنك ، بعض موفقيتلرينه رغماً ، قدس نابلس جاده‌سى بوينجه يايمغه چالشديغى يارمه حركتى تماميله عقيم قالمشدر.

✽ ولايات شرقيه‌ده عسكريمز ماپاورى ، آتنه و ويجه قصبه‌لرينى اشغال ايتمشدر. كذلك ارمنى چته‌لرى طرفندن احراق ايديلن ارضروم شهرينى دخى مذكور چته‌لرك مقاومتى قيريلارق ضبط اولونمشدر.

✽ ارمنى چته‌لرينك مظالمنه دائر يومى رفقامز پك بونلرى اورپه‌جك تفصيلات نشر ايديبورلر. بو تفصيلاته نظراً ملعونلر يوزلرجه ، بيكلرجه نفرى قتل ، كويلرى وانسانلرى ديرى ديرى ياقق ، جرح ، هتك عرض ، يغما ، اشكنجه كبى هيچ برنوع شناعتدن كرى دورمايورلر . ارمنيلرى ، بوندن اول ، معصوم كوسترمك ايچون ائتلاف رجال ومطبوعاتى پك چوق چالشمشلر ، كنديلرنجه معتبر ومعتمدوثائقه ابتناءً برطاقم كتابلر ، رساله‌لر ، احصائيات جدوللرى نشر ايتمشلردى . عجبا عينى اركان وجرائد بوكون اوديارلرده ارتكاب ايديلن فضائح وشنايعى نصل تلقى ومحاكمه ايده‌جكلردر . او مبارك اقسام وطنده بو كون برچوق قريه‌لر خراب ويباب اولمشدر . منحوس ومشئوم برباد سموم كبى بوسياه چته‌لر ، بريره مستولى اولور اولماز يالكز انسانلرده دكل ، حتى حيوانات ونباتاتده بيله حياتدن اثر قالمامشدر. آلنان فطوغرافيلر ، طوتيلان ضبطلر ، هله روس اردوسيله وقوعبولان مخابراتك ضبطنامه‌لرى ، اعترافات اومنيلرك عليهنده پك اسقسل وثائق مسئوليت تشكيل ايدر.

جناب حقه بيك حمد و ثناء ، بيك شكر ومنت اولسونكه اردوى همايون ، همان وظيفه‌سنك باشنده بوكروه لايفلحونى درحال تنكيل ايتمش واوراده‌كى وطنداشلرمزى برانعدام محققدن تخليصه قدرتياب اولمشدر.

استرداد ايديلن ولايتلرمزى بوندن صكره داها بشقه درلو ودها فضله سه‌ومك بزم ايچون بر مجبوريت حسيه تشكيل ايدر .

مدير : [كريدى احمد ساق]   (آتى) مطبعه‌سى

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲   ۱۰ جمادی الآخر ۱۳۳۶   جمعه ایرتسی   ۲۳ مارت ۱۹۱۸   نومرو ۲۹ — ۶۰

تورکلرك منشأنه دائر

اسکی تورکلر ایله قدیم یونانیلرك عرقاً یکدیکریله مقایسه‌سی

اسکی تورکلر ایله قدیم یونانیلر بیننده اول اسرده برمناسبت عرقیهٔ عمومیه واردرکه اوده آنلرك ایکیسنك دخی عرق ابیضه منسوب اوله‌لریدر . فقط بزم بیلمك ایسته‌دیکمز مناسبت بو اولمایوب مناسبت عرقیهٔ خصوصیه‌در .

بز ، تورکلر یونانیلره (روم) نامنی ویریرزکه بو بویوك بر خطادر . (روم) و (رومی) اساساً (روماللی) وروما ایمپراطورلغی اهالیسی دیمکدر . (رومجه) دخی اساساً (لاتینجه) دیمکدر . فقط صوکره‌لری شرق روما ایمپراطورلغی اهالیسی لسان یونانی‌یی تکلم ایتمکه باشلامش اولدقلرندن ، (روم) کله‌سی غلط اوله‌رق (یونان) کله‌سی مقامنده قوللانلغه باشلامشدر. آناطولیده تأسس ایتمش اولان بعض تورك حکومتلر ایله دولت عثمانیه مذکور ایمپراطورلغك ممالکنه قسماً ویا کاملاً مالك اولدقلری ایچون بودولتلره علم اوله‌رق عربلر ایله عجملر (رومی) تعبیرینی استعمال ایدرلر . بناءً علیه (روم) و(رومی) تعبیرلری محذوردن سالم دکلدرلر.

(یونان) تعبیری اسکی بر یونان قبیله‌سی اسمندن مأخوذ اوله‌رق اساساً قوم اسمی و (یونانی) کله‌سی دخی برصفت ویا (یونان لسانی) مقامنده استعمال اولنمقده ایسه‌ده بز اکثریا (یونان) قومنی افاده ایتمك ایچون (یونانلی) و (یونانی) شکللرینی دخی استعمال ایده‌رز .

فرانسزلر یونانلیلره (غره‌ق) وآلمانلر (غریهیش) تسمیه ایدرلرکه بوتعبیر لاتینجه (غره‌کوس)دن مأخوذدر . بوکله روماللیلرك ایلك اوجه (ایتالیا) ده طانیدقلری برقبیله اسمندن مأخوذدر .

یونانیلرك تقریباً میلاددن اون درت عصر اول کندیلرینه ویردکلری نام ملی(ئه‌له‌ن)ویونانستانه ویردکلری اسم (ئه‌لاد) در. فقط تاریخ مذکوردن اول یونانستانده براجتماع ملی یعنی برملت متأسس اولمایوب بلکه متعدد ومختلف قوملر وقبیله‌لر موجود ایدی .

یونان ملتنك یعنی ئه‌لنلکك تشکلندن اول یونانستانده بولنمش اولان اقوامه عائد معلومات تاریخیه بزه عرق یونانی‌یی بیلدیره‌جکندن ، معلومات مذکوره بروجه زیر درج اولونور .

ستر ابونه نظراً قدیم یونانستانده . — میلەتلی (ئەقانه) دیمشدرکه یونانستانڭ (پەلوپەنەز) تسمیه اولونان قسمِ جنوبیسی یونانیلردن اول باربارلر [۱] طرفندن مسکون ایدی. حالبوکه حقیقت حالده بوتون یونانستان بو حالده ایدی ، چونکه کندی وثائق تاریخیه‌سنه نظراً بو خطه‌نڭ سکنهٔ اولیه‌سی یالکز باربارلردن عبارت ایدی. فی الحقیقه یونانستان برزخنڭ [۲] ایکی طرفنده دخی (دریوپلر) ، (قوقونلر) [۳] (پەلاژلر) [٤] (لەلەکلر) [٥] وسائر باربارلر ساکن ایدیلر. بوکونکی کونده بیله یونانستان تسمیه اولونان قطعه‌ده (تراکلر)[٦] (تەسپروتلر) [۷]،(آتامانلر) [۸] وسائر باربارلر بولنمقده‌درلر . » اجلد صحیفه ٥٦] .

بو عباره‌لرڭ اهمیتی ازادهٔ ایضاحدر. دیمك‌که یونانستان قطعه‌سنڭ سکنهٔ اولیه واصلیه‌سی یونانیلر اولمایوب اکثریتله تورك عرقنه منسوب اولان اقوام وقبائلدر و یونانیلر بو قطعه‌یه صوکره‌دن کلوب اهالئ قدیمه‌سی ایله تصالب ایله‌یه‌رك یونان ملتنی وجوده کتیرمشلردر .

ستر ابون یونانستان اهالیسنڭ برقاچ وجهله صورت انقسامندن بحث ایله‌دکدن صوکره دیرکه : « اڭ یکی صورت انقسامی قبول ایله یونانستان اهالیسنی درت نوع لسانه کوره درت مختلف قسمه تفریق ایله‌مك اڭ موافقدر . » [جلد ۳ صحیفه ۱۸۸] .

مذکور درت قسم اهالینڭ اسملری شونلردر: (یونانیلر) ، (دوریه‌لر) ، (ئەئولیه‌نلر) و (آهەئەنلر) .

دیمك‌که یونانیلرڭ بك قدیم زمانلره چیقمایان صورت انقسامی ، قوم مذکورڭ یونانستان کبی کوچوك برقطعه‌ده مرکب برقوم تشکیل ایله‌دیکنی اثبات ایدر .

اهالئ یونانیه‌نڭ بو صورتله انقسامندن یعنی یونان ملتنڭ تشکلندن اول یونانستانڭ احوالندن بحث ایده‌رك ستر ابون دیرکه : « عموماً قبول ایدلدیکی اوزره قدیم اولان (پەلاژلر) یونانستانڭ هر طرفنده وخصوصیله (تسالیا) قطعه‌سنده ساکن اولمشلر ایدی . » [جلد ۱ صحیفه ٣٦٥] .

(دەزوبری ایله باشوله) قاموس اعلامنه نظراً قدیم یونانستانده . — « یونانستانڭ سکنهٔ اولیه‌سنه (پەلاژ) نامی ویریلیر ومختلف اسملر ایله یاد اولونان بر طاقم قوم وقبیله‌لر [۹] پەلاژلردن عد اولونور. میلاددن اون سکز عصر اول (مصر) ایله (فەنیکیادن) بر طاقم اجنبیلر کله‌رك (آتینا)یی

[۱] بو کلمه بوراده (اجنبی) مقامنده مستعملدر .

[۲] (قورەنت) برزخی .

[۳] (سکیت) تسمیه اولونان اسکی تورکلردن معدود برقوم قدیم .

[٤] آتیده کوریله‌جکی اوزره (تراك) یعنی (تورك) عرقنه منسوب بر قوم .

[٥] (لکلر) کبی (سکیت عرقنه) منسوب بر قبیله .

[٦] بالاده کورلدیکی اوزره (اسکی تورك) .

[۷] ئەپیریالی برقبیله .

[۸] تورکجه کلماتدن مرکب اولدیغی میدانده اولان ئەپیریالی برقبیله اسمی .

[۹] (ئەپیریا) قطعه‌سنده (خائونلر) (تەسپروتلر) (آتامانلر) و (دولوپلر) وسائر قطعه‌لرده (آئونلر) (هییانتلر) (قوقونلر) (دریوپلر) (لەلەکلر) الی آخره .

حاوی اولان (آتیقا) ناحیه‌سیله دیکرایکی ناحیه‌یه یراشمشلردر. اوچ عصر صوکره مصرلی (دانائوس) (آرغوس) ه، کذا مصرلی (که‌قروپس) (آتینایه) یه و فه‌نیکیالی (قادموس) (ته‌ب) شهرینه کلمشلردر. میلاددن اون درت عصر اول آناطولیده (فریژیا)دن (په‌لوپس) کله‌رك نامنی (په‌لوپونه‌ز) شبه جزیره‌سنه اعطا ایله‌مشدر. ایشته بواثنالرده یونانستان اهالیسی کسب ملیت ایله‌یه‌رك (ئه‌له‌ن) نامنی آلمش ودرت نوع اهالی‌یه انقسام ایله‌مشدر.»

لاروسه نظراً قدیم یونانستانده. — «قدیم یونانیلر (په‌لاژلر) ایله هندستاندن کلمش اهالینك تصالبندن حاصل اولمش برقومدر. اصل یونانستان زمانه کوره اولاً (په‌لاژیا)، بعده (آخایا) واندن صوکره (ئه‌لاد) تسمیه اولنمش وانك صوکره رومالیلر طرفندن (غره‌چیا) نامیله یاد اولنمشدر. شرقدن مصریلر ایله فه‌نیکیالیلرك تماس وتأثیریله یونانستانك په‌لاژ واساساً کوچیه اولان قبائل قدیمه‌سندن تدریجاً (ئه‌له‌ن) تسمیه اولنمغه باشلایان قبیله‌لر حاصل اولمش و (یونان)، (ئه‌ئولییه‌ن) (آهه‌ئن) و (دوریه‌ن) ناملریله مجتمع قوملر تشکل ایتمش و (بهادرلر دورو زمانی) تسمیه اولونان زمان باشلامشدر.»

بوراده قدیم یونانیلرك په‌لاژلر ایله هندستاندن کلمش اهالینك تصالبندن حاصل اولمش دینلمه‌سی پك غریبدر. اوروپالیلرك یونیله هر مسئله‌یه هندلیلری قارشدیرمه‌لرینه بز (هندجیلك علتی) نامنی ویریرز. حالبوکه حقیقت حالده هیچ برهندلی غربه دوغری هجرت ایتمه‌مش وخصوصیله یونانستانه کلمه‌مشدر. بویله بر وقعهٔ مفروضه‌یه سبب ایسه لسان یونانیده هند قدیم لسانی اولان (سانسقریت) کلمه‌لرینك بولنمه‌سیدر. بز بومسئله‌دن مقاله‌مزك لسان قسمنده عریض وعمیق بحث ایده‌جکز.

خلاصه. — (سترابون) ایله بالجمله یکی اوروپا مؤلفلرینك افکارینه کوره یونانستانك اهالیٔ قدیمه‌سی یونانلی اولمایان اقوام ایله (په‌لاژلر) دن متشکل اولدیغی وبناءً علیه قوم یونانینك اصلی بسیط اولمادیغی اکلاشیلیر. بوندن ماعدا یونانیلرك اوروپا قطعه‌سنده کائن یونانستانده وجود بوله‌رق بعده اناطولی سواحلنه وسائر محللره کیتمش اولدقلری عمومیتله قبول ایدیلیر. حالبوکه بز بو نقطه‌ده بونظریه‌دن آیریلیرز: بزجه قدیم یونانیلر، هندلیلر وعجملر کبی، آسیا قطعه‌سنده یعنی آناطولیده تشکل ایله‌مش وعرق ابیضه منسوب برقوم جنوبی اولوب بوقوم لسانیله برابر یونانستانه کیتمش واوراده‌کی اقوام ایله تصالب ایله‌یه‌رك معلوم اولان (ئه‌لن) ملتنی میدانه کتیرمشدر. یونانیلر حقنده‌کی شرق تراديسیونلری (١) دخی بونی تأیید ایدر ومرحوم وفیق پاشا لهجه‌سنده دیرکه: «یونان زمان قدیمده آناطولیدن روم ایلی‌یه کچمش طائفه‌نك برشعبه‌سی اولوب موره‌یه ایتمش واندن مرور زمان ایله آق دکز سواحلنه دخی یاپیلمشدر.» بناءً علیه یونانیلرك اسکی تورکلر ایله مناسبت عرقیهٔ خصوصیه‌سنی اکلایه‌بیلمك ایچون اول امرده قدیم یونانستانده یونانیلر ایله تصالب ایله‌مش اولان اقوامی آیری آیری نظر تدقیقه آلمق ایجاب ایدر.

متقاعد ارکان حربیه فریقی
انور

---

[١] بز بین‌الملل قبول ایدلمش اولان بوکلمه‌نك اولدیغی کبی لسانمزده دخی استعمال اولنمسی طرفداری‌یز.

نفس لوامه‌یه جواب

رضا توفیق بکه

فلاکت . . . غفلتدر . غافل قوجونسون
عرفانی جزاسنه . عار اولورمی یا ؟
جاهل دیولره ، چوق یاپدك افسون و
تهلکه‌لی ایشده ، کار اولورمی یا ؟

کوچوکلکدن بیلرم . عزیز اوغولدك ،
چوق دکزلر کچدك ، چایده بوغولدك ،
جنتده ایدك ، نردن قوغولدك ،
حرامزاده ساکا ، یار اولورمی یا ؟

داوولی زورنایی ، سن سازمی صاندك ؟
بو بنده‌کی جهلی ، پك آزمی صاندك ؟
قارغه‌لری یوقسه ، شاهبازمی صاندك ؟
بقال چراغندن ، چار اولورمی یا ؟

صون طانطال کاسه‌سندن، تك باده ایسترم ، [۱]
قزمه طوغمیه‌جق ، شهزاده ایسترم ،
بن عنقامی رتبه‌سز، آزاده ایسترم .
طاغ اوستنده لکه‌لی، هیچ قار اولورمی یا ؟

جبل مباحده ، یاساق اولورمی ؟
کعبه یوللرنده ، طوزاق اولورمی ؟
کوردیکم تپه‌لر ، اوزاق اولورمی ؟
سماعی قهوه‌سی (بار) اولورمی یا ؟

[۱] بونلر اون اوچلیدر.
[۲] مقصدم رضا توفیقدر.

دوغودوغك بزلر ، آیت دکلی ؟
باشلانغج صاندیغك ، غایت دکلی ؟
باچاورا صاندیغك ، رأیت دکلی ؟
دوغرونك یوزنده ، زار اولورمی‌یا ؟

طلسملی اوقلرك ، هدفی طوتدی .
طاغلری آرتق ، فرهاد اونوتدی .
اوفاجق ییلانلر ، برفیلی یوتدی .
نور اولمیان یرده ، عار اولورمی‌یا ؟

اون قانطار آلتینمی ، دیتك سنك ،
بیك کره یوکسکدر ، قیمتك سنك ،
وجود بولسه‌یدی ، نیتك سنك :
یا نه کوزل دوشش ، زار اولوردی‌یا .

قهقهه‌لرله کولدم ، بویوکه کوچوکه ،
کونشلری طولدردم ، اوطه‌مده‌کی یوکه ،
اشك آریسی طولو ، بوبطال کوتوکه ،
بال چیقمیور دییه ، آزار اولورمی‌یا ؟

غیری آرتق دوقتور ، نفس توکندی ،
قورد دره‌لی‌یی بر ، چنکانه یندی .
سماعیکی بوتون ، یاران بکندی .
شاعرلره میدان ، طار اولورمی‌یا ؟

۲۰ شباط ۳۳٤

محمد باقی

ایران ادبیاتنك ادبیاتمزه تأثیری

[مابعد]

فیضیٔ هندینك توحیدیله نعتی پك مشهوردر. مناسترلی رفعت بك مرحوم بو نعتی لسانمزه نظماً نقلی ایتمشدی. هندستان اشعار فارسیه‌سنك انافسندندر :

در کشور ماامیر اجل راه ندارد
از مرك نمیریم و عزارا نشناسیم

از عرش مپندارکه لغزد قدمما
مستیم نه آن کونه که جاز انشناسیم

در دیدهٔ ماخرد و بزرگست برابر
از پیکر خورشید سهارانشناسیم

ازبوی دل سوخته پرورده مشامیم
جانبخشیٔ انفاس صبارا نشناسیم

هر تیر بلایی که زشصت فلك آید
بر دیده نشانیم و ابارانشناسیم

ای ابر برمامفشان کوهر مقصود
ماسنکدلان نشوونما رانشناسیم

کبی بیتلریله حافظهٔ اعصارده یاشایان بو نعت شریفده داخل اولدیغی حالده، فیضیٔ هندی، معاصر ومجادلی اولان عرفیٔ شیرازینك اشعارینه معادل آثار وجوده کتیره‌مامشدر. عرفینك، مثلا

خواهی بکعبهٔ روکن و خواهی بسومنات
دل بدمکن کی شش جهت از بهر طاعت است

غافل مرو که تادر بیت الحرام عشق
صد منزلست و منزل اول قیامت است

ویا،
اکر طفل دلمرا دایه حور آید و کر مریم
بهنکام مکیدن زهر میجوشد زپستانش

بیتلریله بیدلك،
رهی که برق تازان همه نقش پای لنك اند
بکجا رسیده باشم من بی عصا نشسته

وشوکتك ، آن قدراز خود پشیمانم که می‌آید بهم
چون کف افسوس امروز من وفردای من

بیتلری وامثال بی‌شماری بووادیده‌کی ایران شاعرلرینك شموس اقتدارن بر ذرهٔ منوره ومنوره‌در.

شعر عجمك بو ایکی طرز مختلفی بزده‌ده احساس موجودیت وآز چوق اجرای تأثیر ایتمشدر. وظن ایدرمکه بووادیده اك اول نائلیٔ قدیم یازمشدر، بن بونی برظن صورتنده سویلیورم، دها اول تعقیب ایدلدیکنی اثبات ایده‌جك متتبعمز تاریخ ادبیاتمزه خدمت ایتمش اولور.

نائلیٔ قدیمك طرزینی ، لسقوفچه‌لی غالب ، یکیشهرلی عونی، هرسکلی عارف حکمت، نامق کمال، حالت بکلرله فائق ممدوح پاشا زمانمزه قدر ادامه ایتدیلر .

سلطان عبدالعزیز زماننده نظممز کرك شکل ، کرك تصور جهتیله عجمك نفوذینه تماميله تابع اولمقدن قورتولق ایستیور. بوسوزمدن بسبتون آیرلدی ، آیریلیور ، ویا آیریله‌جق معناسی چیقارلماسون. ایران شجرهٔ عرفاننك کوکلری روحلرمزده اوقدر درین‌درکه اعصار مستقبله‌نك صرصر انقلاباتی بیله برك وشاخندن بعضلرینی قیرمقدن فضله برتأثیر اجرا ایده‌میه‌جکدر.

اولا ادهم پرتو پاشا ژان ژاق روسونك برمنظومه‌سیله ویقتور هوغونك (طفل نائم) عنوانلی نشیده‌سنی فرانسز اشکال نظمنده لسانمزه نقل ایتدی، شناسینك‌ده ترجمه‌لری وارسه‌ده شکلی بزم طرز انشادمزده‌در . بو بر ایکی حادثه ، برانقلابك عاملی دکل، بلکه جلب دقت بیله ایده‌مین برر مبشری اولدی. تنظیمات خیریه‌نك اعلاننندن صوکره نثرمزده وقوعی مشهوداولان تبدله قارشی، نظممز لاقید وبی تأثر طوریوردی . بوصیره‌ده تأثیرات مستقبله اعتباریله پك مهم بروقعه ، حیات ملیه‌مزده یکی بردوز آچه‌جق برحادثه کورلدی. برقاچ بطندن بری علم وعرفانیله تحیز ایتمش بردودمان نجیبك رئیسی، حکیم باشی زاده خیراله افندی مجلس معارف ریاستندن بیك ایکی یوز سکسان ایکی سنهٔ هجریه‌سنده عثمانلی پادشاهنی ایران شاهنك نزدنده تمثیله ، یعنی ایران سفارت سنیه‌سنه مأمور اولدی . واون درت یاشنده‌کی ایکنجی مخدومنی‌ده برابر کوتوردی .

بوکنج سفیرزاده داها اول ، هنوز یدی یاشنده ایکن پارسه کوندرلمش، اوراده اوچ سنه قدر تعلیم وتربیه اولنمشدی. خیراله افندی نجل نجیبنی غربك اك بیوك مرکز اذعانندن ، شرقك پك قدیم برمنبع عرفانه نقل ایدرکن ، بو انتقالك بیوك برانقلاب ادبی‌یه مشیمهٔ تحدث اوله‌بیله‌جکنی حس ایده‌بیلمشمی ایدی ؟.. وا اسفاکه خایر !..

خیراله افندی ، پدری عبدالحق منلانك ،

اوتانیر مؤمن اولان ، لعنت ایدر عبدالحق
لعن‌الله یزیداً وعلی آل یزید .

بیتیله نهایت بولان برمنظومه‌سنی ازبرلمسنی یولده کیدرکن مخدومنه امر ایدرسه‌ده بو امرك انفاذی برمدت دوچار تأخر اولور وبوندن منفعل اولان پدرده اوغلنه بر طوقات اورر . بومنقبه‌یی آره‌صیره اوداده صمیمیه‌سنه نقل ایتمکله محظوظ اولان اواعظم اساتذهٔ استقبال ، استعدادینك هنوز مقدمات

كالنى كوسترمه‌دن پدرى ايرانده رحمت‌حقه انتقال ايتدى. ايشته اوچوجوق، بوكون الكبيوك شاعرمز، استادمز اولان عبدالحق حامد بكدر.

عبدالحق حامد بك،

تمتعى كه من از فضل خويشتن ديدم
همان جفاى پدر بود و سيلئ استاد

بينه ناله‌كر بخت اولان ظهير فاريابيدن داها مسعود اولدى. مملكتنده پك بيوك و بو زمانه قدر مثلى نامشهود برانقلاب ادبى‌يى هم ايقاع ايتدى، هم وضع ابتديكى اساس‌متين اوستنده يوكسلن بدايعسراى اشعار اطرافنده بربلدهٔ نفائسك تشكل ايتمك اوزره اولديغنى دنيا كوزيله كوردى. بو، اعاظمك پك آزينه نصيب اولمش بر مظهريت، بلكه‌ده يكانه برحادثه‌در. چونكه اساسلى برانقلاب وجوده كتيرنلر، سعيلرينك ثمره‌دار اولديغنى اكثريا بالذات كورمزلر. استادمز بو خصوصده‌ده برممتاز مسعوددر.

ايشته قومنك ادراكنه شرق وغربدن بسبتون بشقه وخصوصيت مليه‌يى حائز بر جهان عرفانك افقلرينى آچمش اولان عبدالحق حامد بك ايران اشعارندن پك چوق مستفيد اولديغنى دائما سويلر. فردوسيلرك، سعديلرك، حافظلرك، عرفيلرك حيران عرفانيدر. لسان مادرزادى كبى آكلايوب سويلديكى كبى بولسانده بعضاً يكى بربديعهٔ حسيه و خياليه‌يه مصادف اولديغى زمان نه‌قدر اظهار انبساط ايتديكنى شرفياب صحبتى اولانلر بيليرلر.

ايرانه كيتمسه‌يدى ينه بوحامد بك اوله‌بيليرى ايدى ؟.. خاير، بلكه ينه بيوك بر شاعر، بى‌نظير برمبدع اولوردى. فقط بوشكلده بر خلوق كلام اوله‌مازدى.

استاداعظممزى حرمت وشكران ايله سلاملادقدن صوكره ديكر براستادمزه، جناب‌شهاب‌الدين بكه كله‌لم :

درت‌بش‌سنه‌دن برى‌استانبولده هركسك طانيديغى‌وسوديكى برشاعرواردر. بوشاعركندندن داها كنچ اولانلره مرشد، داها ياشليلره قارشى‌ده ملحد اولور. اوتوز اوچ ياشنده‌در. فقط مدت عمرنده يازديغى اشعار آنجق آلتمش بر مصراعه بالغ اولور. أوت، تام اوتوز بچق بيت!.. بش مصراع داها فضله يازسه ايمش عمرينك هرسنه‌سنه تام وكسرسز ايكى مصراع اصابت ايده‌جكمش. اوداسيله تلاميذينه دائما نائلى قديم واديسنى توصيه ايدن بوشاعر، فقط ايران طرزينك استخفافكار وعفو ومسامحه قبول ايتمز برمخاصميدر. يارانه ديرمش‌كه،

— جناب شهاب‌الدينى ؟.. او تو ايرانينك بريدر.

بوقرا كلفه‌ده سوكيلم . ايكيمز
برسياه كوزده چيقته ياش كبى‌يز!..

بيتنى يازمش اولان برآدم، ترك شاعرى اوله‌بيليرى ؟..

مملکتمزك سامان شعرینه اوتوز بچق بیت هدیه ایتمش اولان او ذات قدر فرانسز ادبیاتنه واقف اولمادیغمی اعتراف ایتمکله مفتخرم. اونك فارسی‌یی بکنمامکده اولمسنه نظراً بو لسانی بندن ایی بیلدیکی آکلاشیلیور ، راغب پاشانك قوسقه‌ده‌کی کتبخانه‌سی عجم شعراسنك اك منتخب دیوانلرینی جامعدر. بکا هیچ برایرانلینك ،

بو قراکلقده سودیکم ، ایکیمز
برسیاه کوزده چیفته یاش کبی‌یز!..

کبی بر تلقیسنی ویا بوکا یاقین برخیالی کوستره‌بیلیرمی ؟..

شهرمزده ادبای ایرانیه‌دن بك مقتدر ذوات واردر. بونلره وهر فارسی بیلنه صورارم‌که :

— بو مضمون وما نندی برعجم شعرینه مصادف اولمشلرمیدر ؟.. صوردقدن و اقتضا ایدرسه سنه‌لرجه بکلدکدن صوکره جوابنی ینه کندیم ویره ، دیرم‌که :

— خایر ، بو بر تلقی خصوصینك محصول الهامیدر.   [مابعدی وار]

سلیمان نظیف

[کوستاولوبون] ك آثارندن .

فرانسه اختلالی وروحیات انقلابات

« خلق » مدلولی وعناصر اساسیه‌سی

بعض تلقیات نظریه‌یه توافق ایده‌بیلمك ایچون «خلق» مدلولنه هردرلو فضیلت وقوتی حائز برمعنای رمزی ویرمك مجبوریتی حاصل اولمشدر . پولتیقه‌جیلر . بو مدلولك هروقت مدیحه خوانی اولمقدن وبوکا قارشو وضع التفات وتبصبص آلمقدن کیری طورمامشلردر . بو مدلولك ماهیت اصلیه‌سی تدقیق ، و ، فرانسه اختلالنده خلقك طوتدیغی موقعی تعیین ایتمك فائده‌دن خالی دکلدر .

[ژاقوبن]لر دورنده اولدیغی کبی زمانمزده دخی «خلق» مدلولنه «برشخصیت عالیه» و«لایخطیلك» اضافه اولنمقده‌در . بو ایکنجی صفت ممتازه‌سی ایجابجه کندیسنه خطا اسنادی جائز اولمیان «خلق» دن حساب آرانماز . اونك اراده‌سنه انقیاد لازمدر . «خلق» ، نهب وغارت ، قتل نفوس ، ظلم واعتساف کبی فضایح شنیعه‌یی ارتکاب ایتسون ، ویا دون سریر احترام وتقدیسه اخلاص ایتدیردیکی بر قهرمانی مذلت وحقارتله برکون صوکره دوشورسون ، پولتیقه‌جیلر ، اونك حرکاتنی تصویب ونتایج اجراآتنك اصابتنی تقدیر ایله فضائل عالیه‌سنی شرح وتفصیله ساعی اولورلر . [۱]

---

[۱] جمهوریت طرفدارلرینك اك متعصبلری بیله بر سوءتلقی‌یه قارشو مخالفت کوسترمکه باشلامشلردر . موسیو [قله‌مانسو]دخی سوسیالیستلر طرفندن «خلق» مدلولنه اضافه اولنان اصابت رأی صفتنی قبول ایتمیور ،

بر عصردن بری اختلالجیلرجه بو درجه شایستهٔ تقدیس تلقی اولنان « خلق » مدلولنك ماهیت اصلیه‌سی نه‌در ؟

«خلق» ی ایکی صنفه تقسیم ایتمك ممکندر . برنجی قسم ، چالیشمق ایچون راحت وانتظامه مفتقر اولان کویلی وتاجرلردن وهرنوع ارباب مساعیدن مرکبدر . واقعا بوکتله اکثریتی تشکیل ایتمکده ایسه‌ده حدذاتنده سکوت ایچنده ودائما مشغول بولندیغندن اختلالاتك عاملی اوله‌ماز . بونك ایچوندرکه مورخلر بوصنف خلقی تدقیق کلفتنی اختیار ایتمیورلر .

اغتشاشات وتذبذبات ملیه‌ده پك مؤثر برنفوذ احراز ایدن وطبقات اجتماعیه‌نك طورتوسی اولان برصنف خلق واردرکه سفالت، کئول پرستی وبرذهنیت جنایتکارانه ایله معلول برطاقم خرسز، دیلنجی سرسریلردن مرکب اولمق طولاییسیله اختلالجی اردولر ایچون بیوك برتهلکه تشکیل ایدر . بوزمره‌یه داخل اولانلردن برچوغی، جزایه دوچار اولمامق قورقوسیله احوال عادیه‌ده ارتکاب فضایحه جسارت ایده‌مزلر . فقط بونلر، ذهنیت ردیئه‌لرینك امر ایتدیکی شنایعی ایقاعده برتهلکه کورمدکلری زمان، پك قولایلقله جنایت وادیسنه صاپارلر . ایشته اختلال زمانلرنده واقع اولان قانلی فجایع بو زمره‌نك اثر مشئومیدر . فرانسه اختلالنده بیوك مجلسلری زیروزبر ایدنلر بونلردر . برطاقم مشوق وسائقلرك تلقیناتیله حرکت ایدن بواغتشاش قافله‌لرینك غایه‌لری نهب وغارت ، قتل نفوسدن بشقه برشی دکلدی . بونلر ایچون دساتیر ونظریات هیچ حکمنده ایدی .

خلقك اك سفلی وسفیل طبقاتندن مرکب بولنان بو عناصره قاعدهٔ سرایته تبعاً برچوق ایشسز ولاقید آدملرده التحاق ایدرلر . بونلر ، اصل مقصدك نه اولدیغنی بیلمه‌دن ، اکلامه‌دن، وبوبابده پك ابتدائی برفکر بیله حاصل ایتمه‌دن، سائرلرك اثرینه اقتفا ومحیطك تأثیراتنه تابع اوله‌رق حرکته کلیرلر .

ادوار قدیمه‌دن بوکونه قدر خطبا واسلوبیونك وردزبان ومقال ایتدکلری « خلق » ، بتون اغتشاشاتك مصدر ومنبعی اولان بوشریر وکورلتوجی قافله‌در . ارباب فکر وقلم حاکمیت مطلقه‌یی بوزمره‌ده کوریور . بالفعل حاکم اولان بوحاقی طبقات اجتماعیه‌نك اك عادیسندن چیقمشدر . [تی یه-ر] دیبورکه : « [تاسیت] ك موضوع بحث ایتدیکی اسافل ناس ، زمانمزده‌ده هیچ دکیشمه‌مشدر . جمعیت بشریه‌نك ایچنده مقدارلری استکثار ایدیله‌جك درجه‌ده بولنان بوصنف‌ایدید شروجنایت، هروقت جمعیتی تلویثه صالح فضایحی ارتکابه آماده‌در . »

اسافل ناسك فرانسه اختلالی زماننده احراز ایتدیکی نفوذ وحاکمیت ، تاریخك هیچ بردورنده بوقدر امتداد ایتمه‌مشدر .

قتال، بوکروهك هردرلو قیودن آزاده قالدیغی تاریخدن یعنی ۱۷۸۹ دن اعتباراً و[قونوانسیون]دن چوق اول باشلامش ، وحشت واعتساف ، بتون غلظتلری وچرکینلکلریله اوزون مدت دوام ایتمشدر .

[ایلول قتالی] نده محبوسین، خلقك آلقیشلری ومسرت آوازه‌لری آره‌سنده پارچه پارچه دوغراندی . تماشاکران ایسه، فریادواینلره شطارتله مقابله ایتدیلر . اختلالك ابتداسنده بیله اجنبیلره قارشو محاربه‌یه مجبور اولدیغی حالده فرانسه‌نك هرطرفنده بوقبیل فضایح ارتکاب اولندی . مارتدن ایلوله قدر بتون مملکت قتال ، غارت وحریق کبی افعال شنیعه‌یه صحنه اولمشدی . اسافل ناس، [روئه‌ن] [لی ئون]، [ستراسبورغ]، ودها برچوق شهرلره حاکم اولمشلردی . [تروئای] شهری بلدیه رئیسنك کوزلری مقاصله اویولیور دراغون میرالایی برچوق ماشکنجه‌لردن صوکره دیری دیری پارچه‌لانیور؛ برچوق یرلرده معصوملرك یوره‌کلری جثه‌لرندن قوپاریله‌رق سوقاقلرده کزدیریلیوردی .

ارتی برچوق قبایحك تأثیریله معزل اولان اسافل ناس ، حسیات ردیئه‌سنده مترابست بر جریان ویره‌بیله‌جك برآزادی‌یه مظهر اولدیغی وقت ، بویله شنیعه‌لر ارتکاب ایدر .

طبعاً وحشی وحسیاتنه تابع اولان بوکروهك قارشوسنه تهدیدینی ایقاعه قادربرقوت چیقیویرنجه ایش دکیشیور واونی تحت حاکمیته آلمق ممکن اولیور . بو زمره‌نك تذلل قابلیتی ، عنف وحشتی درجه‌سنده بویکسکدر . [قالیکولا] [نه‌رون] [مارا] ، [روبه‌سپی‌یر] ، [بولانژه] کبی صنادید حاکمیتك جمله‌سنی آلقیشلایان بوکروهدر .

ایشیله ، کوجیله مشغول وبوقارودهِ موضوع بحث اولان صنف خلقه کلنجه : اختلال نظریاتجیلری بونی پك آز طانیرلر ، و ، عنعنوی ومحافظه‌کار تمایلاتنی نظر دقته آله‌رق اوکا اعتماد ایتمزلر بوطبقهٔ اجتماعیه ، قورقودن مشوقلرك القاآتنه مطیع وقولایلقله قابل تحریك ایسه‌ده تأثیرات ارثیه‌سنه تبعاً اختلاللردن چابوق اوصانمغه میالدر ، و ، تذبذب حدودی آشار آشماز ، روح عنعنویسنك الجاآتی نتیجه‌سی اولمق اوزره او اغتشاش واختلال عواملنه قارشو دشمن کسیله‌رك ، تأسیس انتظام ایده‌جك برحاکم آرامغه باشلار ، بو صنف خلقك سیاسی غایه‌سی بالطبع یوکسك و متکامل اولمدیغندن تخیل ایتدیکی طرز اداره دیکتاتورلغه پك قریبدر .

ایشته بونك ایچوندرکه یونان قدیم جمهوریتلری دورندن بوکونه قدر ، تذبذبلردن صوکره تأسس ایدن حکومتلر بوشکلی آلمشلردر .

کربدی احمد ساقی

عثمانلیلرك أوروپاده‌کی مستملکاتی

— مابعد —

بولغارستان

سیاسی دکل ، طبیعی جغرافیا نقطهٔ نظرندن اسکیدن بولغارستان دنیلن طونه حوضه‌سنك نهر مذکوره دوکولن آیاقلری وجه‌آتی اوزره‌در : ١— « تیموق » قوجه بالقاندن ، ایکی منبعدن کلیر . ودیندن نیشه کیدن یول بونك اوزرندن کچدیکندن بیوك بر اهمیتی واردی . قدیماً صربستان ایله بولغارستانك حد قاطعی عد ایدیلیردی . تیموقك آیاقلری محاربات تدافعیه‌یه غایت قابلیتلی برمملکتدن کچر . بونلرك اوزرندن ودین نیکبولی یولی مرور ایدر . ٢ — « اسکر » == قدیم « ئه‌زوس » بالقانلرك اورته یایلاسندن چیقار . صماقوفی اروا ایدر . جوارده‌کی قیز دربندی طریقیله آرنائودلقدن ادرنه‌یه کچیلیر . بونهر « صوفیه » [قدیم == اولپیا سارديقا] نك پك جوارندن طولاشیر . بوقصبه‌نك اهمیت عسکریه‌سی پك بیوك ایدیسه‌ده وقتیله احکامنه همت ایدلمه‌مشدی . بولغار امارتنك تشکیلنده پای تخت اتخاذ اولنمسی بومدعایی تأیید ایدر . صوفیه ترایان (قدیم) دربندینه ، یعنی استانبولدن

بر عصردن بری اختلالجیلرجه بو درجه شایستهٔ تقدیس تلقی اولنان « خلق » مدلولنك ماهیت اصلیه‌سی نه‌در ؟

«خلق» ی ایکی صنفه تقسیم ایتمك ممکندر . برنجی قسم ، چالیشمق ایچون راحت وانتظامه مفتقر اولان کویلی وتاجرلردن وهرنوع ارباب مساعیدن مرکبدر . واقعا بوکتله اکثریتی تشکیل ایتمکده ایسه‌ده حدذاتنده سکوت ایچنده وداٸما مشغول بولندیغندن اختلالاتك عاملی اوله‌ماز. بونك ایچوندرکه مورخلر بوصنف خلقی تدقیق کلفتنی اختیار ایتمیورلر .

اغتشاشات وتذبذبات ملیه‌ده پك مؤثر برنفوذ احراز ایدن وطبقات اجتماعیه‌نك طورتوسی اولان برصنف خلق واردرکه سفالت، کئول پرستی وبرذهنیت جنایتکارانه ایله معلول برطاقم خرسز، دیلنجی سرسریلردن مرکب اولمق طولاییسیله اختلالجی اردولر ایچون بیوك برتهلکه تشکیل ایدر . بوزمره‌یه داخل اولانلردن برچوغی، جزایه دوچار اولمامق قورقوسیله احوال عادیه‌ده ارتکاب فضایحه جسارت ایده‌مزلر. فقط بونلر، ذهنیت ردیئه‌لرینك امر ایتدیکی شنایعی ایقاعده برتهلکه کورمدکلری زمان، پك قولایلقله جنایت وادیسنه صاپارلر. ایشته اختلال زمانلرنده واقع اولان قانلی فجایع بو زمره‌نك اثر مشئومیدر. فرانسه اختلالنده بیوك مجلسلری زیروزبر ایدنلر بونلردر. برطاقم مشوق وساٸقلرك تلقیناتیله حرکت ایدن بواغتشاش قافله‌لرینك غایه‌لری نهب وغارت ، قتل نفوسدن بشقه برشی دکلدی . بونلر ایچون دساتیر ونظریات هیچ حکمنده ایدی .

خلقك اك سفلی وسفیل طبقاتندن مرکب بولنان بو عناصره قاعدهٔ سرایته تبعاً برچوق ایشسز ولاقید آدملرده التحاق ایدرلر . بونلر ، اصل مقصدك نه اولدیغنی بیلمه‌دن ، اکلامه‌دن، وبوبابده‌پك ابتداٸی برفکر بیله حاصل ایتمه‌دن، ساٸرلرك اثرینه اقتفا ومحیطك تأثیراتنه تابع اوله‌رق حرکته کلیرلر.

ادوار قدیمه‌دن بوکونه قدر خطبا واسلوبیونك وردزبان ومقال ایتدکلری « خلق » ، بتون اغتشاشاتك مصدر ومنبعی اولان بوشریر وکورلتوجی قافله‌در . ارباب فکر وقلم حاکمیت مطلقه‌یی بوزمره‌ده کوریور . بالفعل حاکم اولان بوخلق طبقات اجتماعیه‌نك اك عادیسندن چیقمشدر. [نی یه-] دیورکه : «[تاسیت] ك موضوع بحث ایتدیکی اسافل ناس ، زمانمزده‌ده هیچ دکیشمه‌مشدر. جمعیت بشریه‌نك ایچنده مقدارلری استکثار ایدیله‌جك درجه‌ده بولنان بوصنف‌دید شروجنایت، هروقت جمعیتی تلویثه صالح فضایحی ارتکابه آماده‌در . »

اسافل ناسك فرانسه اختلالی زماننده احراز ایتدیکی نفوذ وحاکمیت ، تاریخك هیچ بردورنده بوقدر امتداد ایتمه‌مشدر .

قتال، بوکروهك هردرلو قیوددن آزاده قالدیغی تاریخدن یعنی ۱۷۸۹ دن اعتباراً و[قونوانسیون]دن چوق اول باشلامش ، وحشت واعتساف ، بتون غلظتلری وچرکینلکلریله اوزون مدت دوام ایتمشدر.

[ایلول قتالی] نده محبوسین، خلقك آلقیشلری ومسرت آوازه‌لری آره‌سنده پارچه‌پارچه دوغراندی. تماشاکران ایسه، فریادوانینلره شطارتله مقابله ایتدیلر. اختلالك ابتداسنده بیله اجنبیلره قارشو محاربه مجبوریتی اولدیغی حالده فرانسه‌نك هرطرفنده بوقبیل فضایح ارتکاب اولندی. مارتدن ایلوله قدر بتون مملکت قتال ، غارت وحریق کبی افعال شنیعه‌یه صحنه اولمشدی. اسافل ناس، [روئه‌ن] [لی‌ئون]، [ستراسبورغ] ودها برچوق شهرلره حاکم اولمشلردی . [تروئای] شهری بلدیه رئیسنك کوزلری مقاصله اویولیور دراغون میرالایی برچوق باشکنجه‌لردن صوکره دیری دیری پارچه‌لانیور؛ برچوق یرلرده معصوملرك یوره‌کلری چنه‌لرندن قوپاریله‌رق سوقاقلرده کزدیریلیوردی .

ارثی برچوق قبایحك تأثیریله معلول اولان اسافل ناس ، حسیات ردیئه‌سنده سربست بر جریان ویره‌بیله‌جك برآزادی‌یه مظهر اولدیغی وقت ، بویله شنیعه‌لر ارتکاب ایدر .

طبعاً وحشی وحسیاتنه تابع اولان بوکروهك قارشوسنه تهدیدنی ایقاعه قادر برقوت چیقیویرنجه ایش دکیشیور واونی تحت حاکمیته آلمق ممکن اولیور . بو زمره‌نك تذلل قابلیتی ، عنف وحشتی درجه‌سنده یوکسکدر . [قالیکولا] [نه‌رون] [مارا] ، [روبه‌سپیئر] ، [بولانژه] کبی صنادید حاکمیتك جمله‌سنی آلقیشلایان بوکروهدر .

ایشیله ، کوجیله مشغول وبوقاروده موضوع بحث اولان صنف خلفه کلنجه : اختلال نظریاتجیلری بونی پك آز طانیرلر ، و ، عنعنوی ومحافظه‌کار تمایلاتنی نظر دقته آله‌رق اوکا اعتماد ایتمزلر بوطبقهٔ اجتماعیه ، قورقودن مشوقلرك القاآتنه مطیع وقولایلقله قابل تحریك ایسه‌ده تأثیرات ارثیه‌سنه تبعاً اختلاللردن چابوق اوصانمغه میالدر ، و ، تذبذب حدودی آشار آشماز ، روح عنعنویسنك الجاآتی نتیجه‌سی اولمق اوزره او اغتشاش واختلال عواملنه قارشو دشمن کسیله‌رك ، تأسیس انتظام ایده‌جك برحاکم آرامغه باشلار ؛ بو صنف خلقك سیاسی غایه‌سی بالطبع یوکسك و متکامل اولمدیغندن تخیل ایتدیکی طرز اداره دیکتاتورلغه پك قریبدر .

ایشته بونك ایچوندرکه یونان قدیم جمهوریتلری دورندن بوکونه قدر ، تذبذبلردن صوکره تأسس ایدن حکومتلر بوشکلی آلمشلردر .

کریدی احمد ساقی

عثمانلیلرك أوروپاده‌کی مستملکاتی

— مابعد —

بولغارستان

سیاسی دکل، طبیعی جغرافیا نقطهٔ نظرندن اسکیدن بولغارستان دنیلن طونه حوضه‌سنك نهر مذکوره دوکولن آیاقلری وجه‌آتی اوزره‌در : ١ — « تیموق » قوجه بالقاندن ، ایکی منبعدن کلیر. ودیندن نیشه کیدن یول بونك اوزرندن کچدیککندن بیوك بر اهمیتی واردی . قدیماً صربستان ایله بولغارستانك حد قاطعی عد ایدیلیردی . تیموقك آیاقلری محاربات تدافعیه‌یه غایت قابلیتلی برمملکتدن کچر . بونلرك اوزرندن ودین نیکبولی یولی مرور ایدر . ٢ — « اسکر » == قدیم ئه‌زوس » بالقانلرك اورته یایلاسندن چیقار. صماقوفی اروا ایدر. جوارده‌کی قیز دربندی طریقیله آرنائودلقدن ادرنه‌یه کچیلیر. بونهر « صوفیه » [قدیم == اولپیا ساردیقا] نك پك جوارندن طولاشیر. بوقصبه‌نك اهمیت عسکریه‌سی پك بیوك ایدیسه‌ده وقتیله احکامنه همت ایدلمه‌مشدی. بولغار امارتنك تشکیلنده پای تخت اتخاذ اولنمسی بومدعایی تأیید ایدر. صوفیه ترایان (قدیم) دربندینه ، یعنی استانبولدن

آوستريايه كيدن يوله حاكمدر. ٣ — « ويق » ، « اوسما » الى آخره بيوجك چايلردر. « لوفجه » ده « اوسما » چايى اوزرندن نيكبوليدن غبرووه‌يه كيدن يول كچر. ٤ — « يانترا » سيللردن مركبدر. بونلرك باشليجه‌سى غبرووه‌دن آقار . ادرنه‌دن روسجغه منتهى يول غبرووه اوزرندن كچر. بو سيل طرنوه‌دن ده كچه‌رك زشتوى‌ده طونه‌يه دوكولور. ٥ — « لوم » ايكى دره‌دن مركبدر. برى روسجقده منتهى اولور. شرقده‌كى لوم روسجق ـ شمنى يولى اوزرنده‌در. « رازغراد » قلعه‌سى اوجوارده بر وادئ منبتك اورته‌سنده‌در. ٦ — « تابان » ١٧٧٤ معاهده‌سيله مشهور « كوچك قينارجى » دن كچر. بو قسمك جبالى جالب نظردر. قوجه بالقانك اصل بالقان كومه‌سندن آيرلديغى يردن اعتباراً سلسله جنوب شرقى‌يه متوجه اولور. ترايان دربندينه قدر اولان قسم وسطى بالقان [قديم اوربه‌لوس] تلقى اولنمشدر . بو يايلانك كچيدى يوق كبيدر . كوستندل ـ سماقوف ـ مرنج اوزرنده بانيا يولى وسطى بالقانك اساسلى طريقيدر. بانيا ممرى ٦٥٠ مترو يوكسكلكنده‌در. نيش ـ ادرنه طريقى ده وسطى بالقانى بويلار. بو يول ايله طاغ وقلعه‌لردن كچيله‌رك استانبوله وارلمه‌بيلير. بو ممر اساسى ـ يوقاريده سويلديكمز وجه اوزره ـ بلغراددن باشلار ، سمندريه‌دن ، موراوا حوضه‌سنك جانب يسارندن ، ياغودينه‌دن ، نيشاوا اووه‌سندن نيشه كلير. اورادن « سووا » طاغنك اتكلرندن ، نيش ايله دراغومان آره‌سنده اوچ دربنددن « اسكر » يايلاسندن بالمرور صوفيه‌يه واصل اولور . صوفيه‌دن اختمانه قدر اولان يايلا اوت اعتباريله غايت بركتليدر . بعده يول چتينلشير. « قپولى دربند » ه قدر كيدر. [ترايان قپوسى بوراسيدر] بالقان معبرلرينك اك قولايى بودر . وقتيله بو يولك مبنى بولنديغى يردن برروما جاده‌سى مرور ايدردى . قپولى دربندن صكره « شرق بالقان » توسيم اولنان سلسله بدأ ايدر. « قديم هه‌موس » اصل بالقان بودر . ديكرلرينه ويريلان بو نام ، مستعاردر. (سقاردو) تركجه‌سى « امينه طاغى » يه منتهى شلسلك جغرافياجه اساميسنى تصريح ايتمشدك . بو بالقانده ايكى قسمه آيريلير ، ١ — يوقارى بالقان ـ كه قپولى دربند ـ دن تيمور قپويه كيدر ؛ ٢ — بيوك بالقان ـ شوصوك نقطه‌دن قره‌دكزده « امينه برونى » نه منتهى اولور . شرق بالقان شواهق بك يوكسك دكلدر ، بالقانلر سلطنت قديمهٔ عثمانيه‌نك اك صعب المرور طاغلرى ايدى . مدحت پاشا زماننه كلنجه‌يه قدر قديم يول انقاضندن بشقه طرقه مالك دكلدى . بو ناقص طريقك اهميتليرى ١ — غبرووه‌دن « يانترا » اوزرندن طونجه ساحلنده كائن قزانلغه كيدن يول . بو يول نيكبولى وروسجقدن حركت ايدن يوللرى توحيد ايدردى . بالقانلرك پيشكاهنده طرنه‌ى قلعه‌سى بو ممرى مدافعه ايدردى . فقط طريقيله بورادن استانبول ـ ويانه جاده‌سنه وارلبيلردى . ٢ — روسجقدن باشلايوب قره‌لومى تعقيباً تيمور قپويى كچن واسليميه وادرنه‌يه منتهى اولان يول .

تيمور قپو دربندندن اعتباراً بالقانلر اينه‌ر ، چوكه‌ر و اوچ قسمه آيريله‌رق سونه‌ر ، كيدر. اقسام ثلثه : ١ — ينار طاغ (روسجق ، سلستره ، شمنى بولى اوزرنده) ؛ ٢ — بيوك بالقان (امينه برونده منتهى اولور) « پراوادى » و « قامچيق » اووه‌لرى بونك تفرعاتندندر. « نادر دربندى » بو سلسله‌ده‌در. پراواديدن كلن وشمنى‌نك شرقندن دونن يول ده بو قسمده‌در. ١٨٢٩ ده روسلر طرفندن كچلمشدى. بوندن بشقه حوالئ مذكوره‌ده دها عادى بر يول ده واردركه شمنى‌يى غربده براقير. اسكى جمعه ، عثمان بازارى ، ينار طاغى ، قزاندن مرور ايدر واسليميه وقرين آباده وارير. بوندن بشقه برده شمنيدن آيدوس وقرين آباده كيدن دوبرول دربندى طريقى واردر. ٣ — « ستراندجه » تپه‌لريدركه قرين آباددن

سليميه‌يه كيدن يول اوزرنده‌در. بوسلسله قره‌دكز بوغازنده منقرض اولور . غربى يماجلرى يواشجه
..بجه مائله‌سنه ، شرق يماجلرى قره‌دكزه دوكولور. شمنى‌ايله استانبول آره‌سنده اقصرطرق اولان
آيدوس ـ قرق‌كليسا يولى استرانجه اوزرندن كچر. پنار طاغى ، بيوك بالقان و استرانجه تپه‌لرى،
متعدد اووه‌لرى ايله استانبولى محافظه ايچون اوچ قاتلى برحائل ايسه‌ده ذروه‌لر يوكسك اولمديغندن
يوللرده پك دوز اولديغندن پاى تخت عثمانى اوزرينه متوجه اولان اردولره ممر اولمشدر. بوكابناءً دركه
وارلرده صنعى استحكامات ياپيلمشدر . بو مواقع عسكريه آتيده‌كى دره وچايلر اوزرنده كائندر.
١ــ پنارطاغندن چيقان « پراوادى » دره‌سى . « پراوادى » شمنى ايله وارنه آره‌سنده ، دوبريجه
يولى ودوبرول دربندى اوزرنده كائن برشهردر. ١٨٢٨ ده روسلرطرفندن ضبط ايدلمشدي .آندن
صكره تحكيم ايدلدى . پراوادى دره‌سى وارنه‌ده دكزه دوكولور. وارنه مهم برليمان اولوب بالقانى
ويلامق اينسته‌ين براردو ايچون ضبطى ضروريدر . ١٨٢٩ ده اثر اهانت اوله‌رق روسلرك ألنه
دوشمشدى . ٢ــ « قامچيق » دره‌سى اوچ چايدن مركبدر. مرورلرى غايت كوچدر. شمال چايى
پنار طاغندن كلير. بوچاى ويا سيل‌ايله ايافلرى، درونده شمنى بولنان ياىلايى محتوىدر. شمنى‌أوروپانك
ك مهم مواقع عسكريه وحربيه‌سندندر. « روسجق ـ سلستره ـ شمنى » مثلث مدهش عسكريسنك
باشى بوشهردر. شمنى بكرش ـ يعنى روسيه‌دن استانبوله كيدن ـ طريق‌اوزرنده‌در. بوراسى بالقانلرك
مفتاحيدر. روسلره قارشى اولان حربده تكرار بورادن استفاده ايتمشلردر. شمنى برنوع ياتچين وديك
زون اوزرنده كائندر. بونك ايچوندركه آبلوقه‌سى و طوپه طوتلمسى همان غيرقابلدر . روسلر بوراسنى
١٨١١ ، ١٨٢٨ ده بيهوده محاصره ايتديلر و جوارنده اوچ دفعه تركارله غوغايه طوتشمشلردر.
قامچيق چايلرينك اورتالجه‌سى پنارطاغى ايله كوچك بالقان آره‌سندن كچر. « اسكى استانبول » قصبه‌جكى
چايك اوزرنده ، شمنى ـ دوبرول دربندى اوزرنده ، كائندر . جنوبى قامچيق تيمور قپودن كلير.
اوچ سيل برنهر واحد تشكيل ايدر. بالآخره فائده اولنديغى اوزره اهميت عسكريه‌سى بيوكدر.
ــ بيوك بالقاندن چيقوب آيدوسدن كچن چايلرى‌ده تعداد ايده‌بيليرز ، نادر دربند ١٧٢٩ ده
تخريب ايدلمش كوچوك برشهرايدى. بودره‌لر بورغاز كورفزنده دكزه دوكونور. بولغارستان اطلاق
لنان بومملكتلر شمالى سته‌پلرندن كلان روزكارلره معروضدر.

وندیك كورفزى مستملكات عثمانيه‌سى

بالقان نيم جزيره‌سنك جانب غربيسى وندیك كورفزى ساحلنده كائن « آدرياتيق » دكزى ايالات
نيه ايله مشغولدر . بونلرده هرسك ، قره‌طاغ وآرناؤدلقدن عبارتدر. بوساحل خيلى دوزدر.
ل وموقع مرتفعه دكزه موازيدر. أتوغرافيا بابنده آرناؤدلردن بحث ايدركن آرناؤدلغى جغرافيا
بارله تعريف ايتديكمزدن بوراده يالكز « هرسك » و« قره‌طاغ » موضوع بحث اوله‌جقدر. [١]

(مابعدى وار)

جلال نورى

[١] وندیك كورفزينك عرب جغرافيونجه اسمى : بحربنادقه == جون بنادقه .

هفته‌لق تاریخ حرب وسیاست

[١٤ - ٢٠ مارت ١٩١٨]

هفته‌لر وقایع سیاسیه و عسکریه ایله دولو اوله‌رق کذار ایدیبور. روسیه کتلهٔ معظمه‌سندن افتراق حرکاتی دوام ایتمه‌ده. (قورلاند) ولایتی مجلسی (میتاو) ده طوپلانه‌رق شویله برقرار اتخاذ ایتدی:

« ١ — قورلاند دوقه‌لغی تاجنك قبولی آلمانیا ایمپراطورندن التماس ایتمك.

٢ — قورلاندك صیقی صورتده آلمانیایه ارتباطی ایچون قورلاند ایله آلمانیا آره‌سنده عسکرلك، کومرك، تیمور یوللر، مسکوکات، مقیاسات وسائر مواد حقنده مقاولات مخصوصه عقدی آرزوسنی اظهار ایله‌مك.

٣ — بالطق دکزی ساحلنده‌کی بوتون ممالکك آلمانیایه التحاق ایدرك متحد بر هیئت حکومت تشکیل ایده‌جکی امیدینی اظهار ایتمك. »

بونی آلمانیا حکومتی‌ده قبول ایله‌دی. آرتق بوندن صوکره (قورلاند) دوقه‌لغنك آلمانیا هیئت متحده‌سی ارکانندن اولاجغنی تخمین وقبول ایده‌بیلیرز.

✽ روسیه‌ده اختلال وحرکات داخلیه‌ده دوام ایدیبور. موسقووه‌ده طوپلانان (سوویه‌ت) لر قونغره‌سی بر اکثریت قاهره وقطعیه ایله اتفاق مربطه عقد اولونان صلح معاهده‌سنی تصدیق ایتدی. ذاتا باشقه نه یاپه‌جقدی‌که ؟..

دیکر طرفدن پایتختك پترسبورغدن موسقووایه نقلی ختام بولمشدر. بوتون اهالی قومیسرلری موسقوه‌یه کیتمشلردر. بعض خبرلر (طروچکی) نك خارجیه نظارتندن استعفا ایله حربیه نظارتنی درعهده ایتدیکنی سویله‌یورلر. دیکر طرفدن روسیه‌ده حال سفربری‌یه مخصوص باش قوماندانلق مأموریتی الغا ایدلمشدر.

اقصای شرقدن ژاپونیا مداخله‌سنه کلنجه: بو تحقق ایتمه‌مشدر. مختلف بیاناتدن آکلاشیلیورکه آمریقا ژاپونیایی سربست براقامشدر. دشمنلریمزك اك ضعیف نقطه‌لرندن بریسی‌ده بو اقصای شرق مسائلیدر.

✽ ینه صوك هفته‌نك وقایع مهمه‌سندن اوله‌رق ائتلافك فلمنك ویردکلری اولتیماتومی ذکر ایده‌بیلیرز.

« لاهیده‌کی انکلیز سفیری، متفقلریله جماهیر متحدهٔ آمریقا حکومتی نامنه، مناسب براجرت مقابلنده بالعموم سفائنك ائتلاف امرینه ترك ایدلمسنی هوللاندا حکومتندن طلب ایتمش وسفائن مذکور مناطق ممنوعه‌ده سیروسفر ایتدیریله‌جکی جهتله، طوربیل قضاسی ویا غرق وقوع بولدیغی تقدیرده تضمینات ویریله‌جکنی بیان ایتمشدر. جواب اعطاسی ایچون، هوللاندا حکومتنه یدی کونلك بر مهل ویرلمشدر. حکومت مذکوره، متفقلرك مطالبنی اسعاف ایتمدیکی تقدیرده، کرك آمریقا لیمانلرنده وکرك اثنای سیاحتده بولنان فلمنك سفائنی ضبط و مصادره ایدیله‌جکدر. بوندن باشقه ائتلاف دولتلری، هوللاندا حکومتنه بغدای سوقیاتنی قطع ایده‌جکلردر. »

بو اولتیماتوم اوزرینه، اقطار بعیده‌ده‌کی مستملکاتنی ائتلافك شر تجاوزندن محافظه مجبوریتنی دائما درپیش ایتمکده اولان هوللانده شویله بر قبول جوابی ویرمکه مجبور قالدی:

« فلمنك رئیس نظاری (لودون) شو بیاناتده بولونمشدر: فلمنك حکومتی، فلمنك سفائن تجاریه‌سنا مناطق مسدوده داخلنده ایشله‌دلمسی حقنده ائتلاف دولتلرینك درمیان ایلدیکی طلبی قبوله کندیسی

مجبور كورمكده‌در. سببی آلمانيا حكومتنك ايكی آی ظرفنده فلمنكه (١٠٠,٠٠٠) طون بغدای ويره‌ميه‌جكنی بيلديره‌ش اولمسيدر. ائتلاف دولتلری ١٥ نيسانده ويره‌جكلری (١٠٠,٠٠٠) طون بغدای ايچون طلب مذكوری شرط قويمشلر ايدی. فلمنك حكومتی طلب مذكوره موافقتی شرائط آتيه‌يه تعليق ائلمشدر:

١ — فلمنكك كنديسی ايچون كافی درجه‌ده سفائن براقيله‌جقدر. بوصورتله فلمنك ائتلافنامه موجبنجه كنديسنه ويريله‌جك مأكولات ايچون خام موادی فلمنك سفائنی ايله نقله مقتدر اوله‌جقدر. ٢ — بوسفينه‌لره كافی درجه‌ده كومور ويريله‌جكدر. ٣ — تهلكه‌لی منطقه‌ده فلمنك سفائنی ايله نه‌عسكر نه‌ده مهمات نقل ايدلميه‌جكدر. ٤ — فلمنك سفائنی تسليح ايدلميه‌جكدر. سفائن مذكوره مرتباتی بوسفائنده خدمته دوام ايدوب ايتمه‌مكده سربست براقيله‌جقدر. ضايع اولان سفائن يرينه حربدن صوكره درحال ائتلاف سفائنی ويريله‌جكدر. فلمنك رئيس نظاری بياناتنك صوكنده احتياج ومضايقه قارشيسنده حكومتك بويله برتشبثده بولنمغه مجبور قالديغنی ولكن فضله مساعده‌ده بولنه‌ميه‌جغنی بيان ايله‌مشدر»

بالطبع فلمنكك بوحركتنه قارشی آلمانياده مقابلهٔ لازمه‌يی اختيار ايتمكده سربستدر.

✽ صوك دفعه لونده‌ره‌ده طوپلانان ائتلاف قونفرانسنك مقرراتی‌پك مهم اولديغنی (لوئيدجورج) بيان ايتمشدر. فقط عجبا هانكی قونفرانسك مقرراتی غير مهم ايدی!..

★★★

بزه متعلق حادثات سياسيه‌يه كلنجه: قارص اردهان وباطوم حقنده حق‌پاشانك آلمان‌غزته‌جيلرينه واقع اولان شوبياناتنی اقتباس ايتمكی بر وجيبه تلقی ايدرز:

«ائتلاف غزته‌لرينك بوسنجاقلريمز اهاليسنك تعيين مقدراتلرنده سربست براقيله‌لری مناسبتيله اظهار ايتدكلری حدت وانفعالك منبعی، بعض انكليز سفيرلری طرفندن، هلالك غائب ايتديكی مملكتلرك ردها توركيايه عودت ايتمه‌سی لازم كلديكی يولنده ايلری سورولن متعصبانه نظريه‌در.

حكومتلری دينلرينه كوره تعيين ايدن واسلام مملكتلرينه دون برموقع ويره‌ن بونظريه ملتلرك حقوقنی انكار ايتمكده‌در. فقط بر ديكر تلقی دها واردركه بوده تورك اداره‌سی آلتنده بولونان برملتك حقوقدن محروم برملت اولديغی يولنده‌در. بناءً عليه بوآداملرله مناقشه فائده‌سزدر.

تاريخی نقطهٔ نظردن توركيا بومملكتلر اوزرنده هردرلو حقوقی حائزدر. عرق نقطهٔ نظردن اهالينك قسم اعظمنی مسلمانلر تشكيل ايتمكده وخرستيانلر آنجاق كوچوك براقليتی حائز بولونمقده‌در. واوچ منطقه‌نك وضعيت مستقبله‌لری هنوز غير معيندر. بونلر ايسترلرسه مستقل اولورلر، ايسترلرسه مختاريته نائل اولورلر وياخود توركيايه التحاق ايدرلر.

بيطرف مملكتلر مطبوعاتنك، ارمنی وكورجيلرك اقليتلری مناسبتيله اظهار ايتدكلری حدت وانفعالده بدی براساسه استناد ايتمه‌مكده‌در. توركيانك ارمنيلردن هيچ برشی آلماديغی، بالعكس ديكر حكومتلرك تضييقات وتعقيباتنه معروض قالدقجه كنديلرينی حمايه وصيانت ايتديكی تاريخاً ثابتدر. فلاكت آنجق روسيه‌نك شرق آناطوليده بالقانلرده كنه مشابه وضعيتلر احداثنه تشبث ايتديكی زمان باشلامشدر. آندن اعتباراً روس قوميته‌لری طرفندن سوق ايديلن ارمنيلر بسيط جغرافی تلقينلره شكل حكومت برملك ايچون چاليشمايه باشلاديلر. عثمانلی ارمنيلرينی، وطنمز ايچون بزمله مجادله‌دن صرف نظر ايتدكلری دقيقه‌دن اعتباراً قارده‌ش تلقی ايده‌جكمزی سويلمكه لزوم يوقدر.

كورجيلره كلنجه: توركيا قوتلی بولوندقجه مستقل بركورجستانك دائما موجود اولديغی، كورجستان

حكومتنك حياتنه روسيه طرفندن نهايت ويريلديكى وكورجستانك توركيانك روس اردولرى طرفندن دوچار ضعف ايدلمه‌سى نسبتنده اولمق اوزره هردرلو حقوقنى غيب ايتديكى شايان قيددر. كورجستان ايله الله حسن ائتلاف وكورجستانك شخصيتنى حمايه توركيا سياستى ايچون برعنعنه‌درر.»

★★★

وقايع عسكريه‌يه كلنجه : اول باول ٧-١٨ مارت چاناق قلعه مظفريتمزك، انكليز - فرانسز سفائن حربيه‌سندن مركب هجوم فيلوسنى تارمار ايتديكمز بوكونك سنهٔ دوريه‌سنى تسعيد ايتملى‌يز. بومحاربه‌يى قازانان تورك مدافعلر حرب عموميده اتفاق مربع لهنه قازانلماسنه سبب اولديلر. بو ظفريت اوقدر مهمدركه تأثيراتى حيات مليه وجريان تاريخ اوزرنده عصرلرجه مدت طرفنده كوريله‌جكدر.

❀ فلسطين جبهه‌سنده‌ده شديد محاربات جريان ايديور. ولايات شرقيه‌مزده (طورطوم) و (كوپرى كوى) ارمنى چته‌لرينى تعقيب ايدن قطعاتمز طرفندن استرداد ايدلمشدر. بوكونلرده اسكى حدوديمزه واراجغمز شبهه‌سزدر. ارضرومده شمدى‌يه‌قدر ١٦٨ طوپ، طربزونده ٨٢ طوپ وآيريجه هر طرفده برچوق ماكنه‌لى توفنك، عادى توفنك، بومبا آلاتى وسائره اغتنام اولونمشدر. ارضرومى قطعاتمزه قارشى مدافعه‌يه يلتنن ارمنيلر ايكى بيكدن فضله تلفات ويرمشلردر.

❀ ديكر جبهه‌لره كلنجه : اوقراينايى (بولشه‌ويك) لردن تطهيره چاليشان آلمان وآوستريا قطعاتى (اوده‌سا) و (نيقولايه‌ف) ى اشغال ايتمشلردر. بورالرك اشغالى كرك اقتصاد وكرك عسكرلك نقطه‌سندن فوق العاده مهمدر. (آتى) رفيقمزه كلن برخصوصى تلغرافنامه‌يه كوره (بولشه‌ويك) لر قاره‌دكز دوننماسنى اتفاق مربعه تسليم ايده‌جكلردر. بوخبرك اهميتنى ايضاحه حاجت يوقدر. ذاتاً (نيقولايه‌ف) دستكاهلرى آلمانلرك النه كچمشدر. روس دوننماسنك اك مهم استنادكاهى بوراسيدر.

❀ ديكر طرفدن آلمانلر فينلانديايه معاونتلرينى ايفايه باشلامشلردر. بونك ايچون ابتدا (اولاند) آطه‌لرينى اشغال ايتمشلردر. شمدى اورادن (فينلانديا) ده (اوبو) ليمانى روس قيزيل خاصه‌لرندن ضبط ايله‌مشلردر.

❀ وقايع عسكريه‌يه دائر بومهم شيده (هينده‌نبورغ) و (لوده‌ندورف) ك سوزلريدر. بونلر غرب جبهه‌سى حقنده شوسوزلرى صرف ايتمشلردر،

«بوجبهه اوزرنده، آرتق دشمنك نره‌دن هجوم ايده‌جكنى دوشونمك مسئله‌سى وارد دكلدر. چونكه آلمانلر، غربده بالذات تعرضه كچمكى دوشونه‌بيله‌جك قدر قوتليدرلر. دشمن هجوم ايدرسه، آلمانلرى، كنديلرينه لازم كلن استقبالى ايفايه مهيا بوله‌جقدر. غرب جبهه‌مز، دائما تقويه ايدلكده بردوامدر. فرقه‌لرمز، شرقدن غربه وغربى متماديا نقل ايدلكده‌در. آلمانلر، حتى بوكوندن اعتباراً غرب جبهه‌سنده فائقيت عدديه‌يه مالك بولونمقده‌درلر. اكر يكى محاربات وقوع بوله‌جقسه، آلمانلر بونى براعتماد تام ايله درپيش ايده‌بيلرلر. دشمن، انكليز - فرانسز جبهه‌سى آرقه‌سنده، محاربه‌يه حاضردر واللرنده‌كى شمندوفر شبكه‌سى سايه‌سنده قولايلقله نقل ايده‌بيله‌جك متعدد فرقه‌لردن مركب احتياط قوتلرى جمع ايلمشدر. بوصورتله آلمانيانك، ايفاسنه مجبور اولديغى وظيفه‌نك اهميت معظمتى حقنده بر فكر ايدنيله‌بيلير. بونكله برابر، آلمان قواى حربيه‌سى، سلاحلرك بويكى مجادله‌سنده استحصال ظفر ايدينه‌جك قدر قوتليدر.»

بوسوزلردن صوكره آرتق يكى تعرضلر ويكى مدهش محاربات بكله‌مك لازمدر. بكله‌يه‌لم.

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲ ۱۷ جماذی‌الاخر ۱۳۳۶ جمعه‌ایرتسی ۳۰ مارت ۱۹۱۸ نومرو ۳۰ — ۶۱

اجمال افکار

ادبیاتده تجربه

(ره‌طوریق) دیرلر فرنکجه‌ده برکله وار . بوکا بز کندی دیلزده طنطنه ودبدبهٔ لفاظ دیه‌بیلرز . برطاقم کورولتیلی ، پاطیردیلی سوزلر ، کنایه واستعاره‌لر ، تشبیهلر وساٸره ایله حقیقتی بوغمق ، مخاطبك شعورینی اویوشدیرمق ، آنك برمعادلهٔ فکریه ذهنیه‌ده بولونمه‌سنه امکان براقماق .. ایشته ، جمله‌سی بوتعریفه داخل اوله‌بیلیر . قدیم محررات وادبیات ، یالکز بزده دکل ، دنیانك هریرنده وهرملتده بویله ایدی .

بریرده ره‌طوریق ارتکاب ایدلمش ایسه ، ایچه بیلمش اولیکزکه اوراده‌هنوز سویهٔ خلق یوکسه‌لمه‌مشدر . خلق وقارئین صافدرونتدر. شوده مجهول قالماسونکه ره‌طوریق ایله مشغول اولانلره (ده‌ماغوغ = عوامفریب) عنوانی ویرملکده بیوك برخطا اولماز . بر انسان فضله ده‌ماغوژی وره‌طوریق‌ایله‌اوغراشیرسه‌امین اولیکزکه او ، جدیتدن ، تحلیلات منطقیه‌دن ، حقیقتدن اوزاقلاشیر . جداً تکامل ایتمش ملتلرده بوانهماك یاواش کسیلیر . هیچ کیمسه بویله طبل وعلمله اعلان واشاعه ایدیلن حقاٸقه عطف اهمیت ایتمز . حتی ، بعض مجرب ذوات بواسلوبدن قیزارلار بیله . مثلا برکوزلدن بحث ایدیلور . فرض ایدهلم که مومی‌الیها کوزل ، علی‌العاده شیرین برقادیندر . یوق ، ره‌طوریق بولسانی

متكلم اولماز ، اوقادين دنيا كوزليدر . برچوقور موضوع بحث اوليور . بوعلى العاده بر حفره دكل، غيادر. پاپاس ، پاپاس دكل ، برعزيزدر . سوقاق پهلوانى برقهرماندر. ماديآتده بويله اولديغى كبى مجردات ومعنوياتده عينيله بوخسته‌لغه طوتولمشــدر . اوفق برمخالفت ، بيوك برفلا كتدر . برخطا ، برجنايتدر . الى آخره ... بوذهنيت، بعض امراض وآلامى توليد ايدر . بونك صوكى داء الوسوسه‌در . هركولكه برهيولا ، هرسرچه برهما ، هرظن برخوليا طوغورور .

قديمده فردوسىٔ طوسى بوچيغيرى احداث درجه‌سنده سوء استعمال ايتمشدى . فرنكلرده‌ده بونك نمونه‌سنه تصادف اولونور . هله بعض ادوار وعهود واردركه اواثناده ، هريتيشه‌ن شاعر وناثر بوخسته‌لغه طوتولمشــدر . مثلا [بوسوئه] يى آچيكز : هر وقعهٔ تاريخيه آزيتلمشدر . بيوك وغلبه‌لق ســوزلر ايله حادثات روزكار مؤلفك وكليساسنك ايسته‌ديكى شكله صوقولمشدر .

ره‌طوريق بويله بوش برشيئى اولديغى كبى حقائقه جامد وصلب برشكل ويرمك ، حقيقتلرى تصنيف ايتمك ، شونده شوقدر قول واردر ديمك‌ده محض سفسطه‌در . حقيقت برهيولادر . بوكون عقله كلن درت بش ماده كيم بيلير نه‌كبى مؤثراتك سائقه‌سيله تزيد ايدلمشدر. يدى ، سكزماده اوزرينه بناى محاكمه ايتمك دهشتلى برطاقلاق آتله‌سنى موجب اولور . بزم فلاسفهٔ قديمهٔ شرقده بويله چيقماز سوقاقلره صاپمشلردى . بوخصوصده ايكى ايكى قول وار ! ديه بتون افكار وآرا شمالى مسدود ، جنوبى محدود، شرقى واهى، غربى خيالى برطاقم مناطق ظنيه‌ده قالمشلردى . منطق ، بوندن صكره زياده‌سيله ترقى ايتدى . صفوت عامه زائل اولدى . غلظت اورته‌دن قالقدى . هرسوزه اينانمق موداسى اسكيدى. شدت لسان ، اسراف ايدلمه‌يه باشلاندى . ايجه بيلندى‌كه پك بالاپروازانه سوزلرسويلمك ومدعياتده بولونمق‌صوك مهماتى صرف وتبذيرايتمك ديمكدر. آنك ايچون محاضره ومناقشه براسلوب آلتنه آلنمشدر . هيچ كيمسه ، صوك وشدتلى دليلنى درجنك اول اسراف‌ايتمز.

محاضره ، عادتا شطرنج اويونه ، عسكر محاربه‌سنه بكزه‌ر . مناقشه‌نك دمدارلرى، پيشدارلرى ، صاغ ، صول جناحلرى ، مركزى واردر . بونلرك اصول وآدابى، قواعد وتشريفاتى‌ده تقرر ايتمشدر . لكن بوقواعد كتابده محرر دكلدر . بونلرى اربابى بيلير . تجربه وتمرين، ممارسه وملكه بوقابليتى آرتديرر. بونك ايچوندركه مقتدر ومجرب محررلرله

ایدیلن غوغالر برنتیجهٔ حسنه تولید ایتمز . و ، غریبدر ، مبارز ومجاهدلر ، ایرتسی کون، افکار عمومیه وعامه‌نك حضور لاقیدیسنده انکساره محکوم اولورلر .

تجربه‌دیده ارباب قلمك محاضراتی ایسه بشقه برلطافت عرض ایدر. کذلك پارلمنتولرده ایراد ایدیلن نطقلرکده بویله برلذتی واردر . قابا سوزلردن ، شتومدن ، اسنادلردن ، چابوق جرح ایدیله‌جك مطالعاتدن ، دشناملردن أثر کورولمز؛ ایکی پهلوان مصارعه ایدر. نه بری مغلوب اولور ، نه‌دیکری ... لکن بومصارعه‌نك صفحاتنی تعقیب ایتمك نه‌خوشدر. الواح متنوعه کوریلور . کونلر طوغار . هوا آچیلیر ، ینه قاپانیر ، تجربه‌نك‌ده کندینه کوره برخوش جهتی‌واردر ، حالبوکه درشت غوغالرك اهمیتی در ل زائل اولور. بونلرك برتأثیری‌ده اوله‌ماز . قالانبور ، شدت افاده ، حدت بیان اسکی ادواره عائد وراجعدر. عصری اوله‌مزلازم؛ بزده ادبیات عمومیه‌ده برمقدار تیلکیلشمکلکمز اقتضا ایدر. قویون ادبیاتی ناخوشدر . مناقشاتده بربوی صفوت وسادکی استشمام ایدلمه‌ملیدر . چونکه زمان وزمین ، هرحالده ، دها معضل شیلر ایستیور . قره داؤد ایله شیمدی کیم اکتفا ایدر ؟

اسکیدن هرشیئی ساده ایدی . (فولتون) طرفندن احداث ایدیلن ایلك واپورك پلانلرینی کوردم . نه‌قدر بسیط شیلر ! برده (فاته‌رلاند) ه بینده‌م. امان یاربی نه‌چاپراشیق شیئی ... ادبیاتده ، سیاسیاتده ، مناقشاتده ، حکمیات وفنیاتده هپ بویله !..

آتی مطبعه‌سی ـ ١٥ مارت ١٩١٨

جلال نوری

تورکلرك منشأنه دائر

(قدیم یونانستانده یونان قومی ایله تصالب ایله‌مش اولان « قوقونلر »)

(قوقون) قومنك (سکیت) یعنی تورك اولدیغنی کرك (سترابون) و کرك سترابونك اثرینی ترجمه یدن (آمه‌ده تاردیو) تصدیق ایدر [جلد ٤ صحیفه ٥٢٠] .

بوقدیم قوم حقنده سترابونده موجود اولان مواد بروجه‌زیر بیان اولونور :

(اومیر) ك اشعارنده دفعات ایله ذکر اولونان (قوقونلر) بعده تمامیله نابدید اولمش برك قدیم برقومدر [جلد ٢ صحیفه ٥٨ ، ٤٨٩ ، جلد ٣ صحیفه ٥٧ ، ٧٣ ، ١٨٥ ، ١٧٩] .

(قوقونلر) ك قدیم یونانستانده بولنمش اولدقلری نواحی حقنده معلومات : جلد۲ صحیفه ۱۱۸، ۱۱۹.

« یونانیلردن اول یونانستان برزخنك [۲] هرایکی طرفنده دخی (دریبوپلر) ، (قوقونلر) ، (پهلاژلر) ، (لهلهکلر) وسائر باربارلر[۱] ساکن ایدیلر. » [جلد ۲ صحیفه ٥٦] .

(اومر) ك قولنجه (قوقونلر) ك یونانستانده کی مسکنلری (نهستور) نام بهادر وحکمدارك داخل ممالکی ایدی [جلد ۲ صحیفه ۱۰۳ ، ۱۱۸] .

(سترابون) یونانستان قوقونلرینی ایکی قسمه تفریق ایدر. [جلد ۲ صحیفه ۱۱۲ ، ۱۱۸، ۱۱۹] .

(پهلوپونز) شبه جزیرهسنك جهت غربیهسنده کائن (ئهلید) ناحیهسندهکی اهالیء قدیمهنك جملهسنه بروقت قوقون نامی ویرلدیکی و نهایت بو نام یرینه (ئهلید) اسمی قائم اولدیغی [جلد ۲ صحیفه ۱۱۸ ، ۱۳٦] .

آناطولی قوقونلری آنفاً ذکر اولنمش اولان آناطولی تراکلرینك شرقنده وقاره دکیز ساحلنده ساکن ایدیلر ومسکنلرندن (پارتهنیئوس) صویی جریان ایدوب باشلیجه شهرلریده (تیئهئوم) ایدی [جلد ۲ صحیفه ٤٨٤ ، ٤٨٥] .

قوقونلرك یونانستانده بولندقلری اك قدیم زمانی درت بیك سنه تخمین ایتمکدهیز. حال بوکه بوتاریخلرده موغول ملتی چین حدودنده شبههسز تشکل بیله ایتمهمش ایدی. خصوصیله یونانستان ایله قدیم چین حدودی بینندهکی بعد و مسافه حساب ایدیلهجك اولورایسه ، تورکلکك اساسی براوجده دکل، بلکه وسطده اولهسی لازم کلیر .

(پهلاژلر)

لسان یونانیده (پهلاژ) کلمهسنك اصلی (اپهلاسغوس) اولدیغنه نظراً لسانمزده (پهلاسغ) شکلنی قوللانمق ایجاب ایدرایسهده بومقامده قولایلق اولمق ارزوه فرانسز شیوهسنجه (پهلاژ) طرز تلفظنی دخی استعمال ایدهبیلرز .

(هرودوت)ه نظراً (پهلاژلر) . — « (تهسالیا) ده کائن (پهلاژیا) قطعهسنده اوائلده (پهلاژلر) ساکن ایدیلر. » [جلد ۱ صحیفه ۲٦۷]

« آتنالیلر ایله یرلکده عینی ناحیهده اسکان ایتمش اولان (پهلاژلر) مقدما (سمندرك) جزیرهسنده ساکن ایدیلر. » [جلد ۱ صحیفه ۲٦٤]

« پهلاژلر بربرلر [۳] لسانی تکلم ایدرلر ایدی ، فقط بونلر آتینانك بولندیغی (آتتینا) ناحیهسنده (ئهلهن) اولدقدن صکره اسکی لسانلرینی تبدیل ایتمشلردر » [جلد۱ کتاب ۱ ماده ٥۷]

[۱] بوکلمه بوراده یونانی اولمایان اجنبی دیمکدر .

[۲] قورنت برزخی .

[۳] بوراده بوکلمه (اجنبی) معناسنهدر .

« (ئه‌لن) قومنه کلنجه بونلر موجود اوله‌لیدن بری هیچ شبهه‌سز یالکز کندی لسانلرینی تکلم ایله‌مشلردر. (ئه‌لنلر) پەلاژلردن آیرلدقدن صوکره بدایتده کسب ضعف ایتمشلر ایسه‌ده فقط بعده برطاقم قبائل وباربارلر [١] ایله برلشه‌رك تزیید قوت ایله‌مشلردر. ذاتاً باربار [٢] اولان (پەلاژلر) لاینقیله ترقی ایده‌مه‌مشلر ایدی. » [جلد ١ کتاب ماده ٥٨]

« پەلاژلر [٣] آتینافلعه‌سنك انشاسنده استخدام اولنمش اولدقلرندن کندیلرینه مکافاةً [ئه‌مه‌ت] طاغنك اتکنده برخالی اراضی ویرلمش ایدی. بعده مختلف صورتلرله روایت اولنان اسبابه مبنی آرەلرنده منافرت حاصل اوله‌رق آتینالیلر پەلاژلری طرد وتبعید ایتمشلردر. » [جلد ١ ماده ١٣٧]

« آتینادن قوغولان پەلاژلر (لیمنی) آطه‌سنه کلمشلر و آتینالیلردن اخذ ثار قیام ایله‌مشلردر، آتینالیلرك هر برحالنه واقف اولدقلری ایچون سفینه‌لره راکب اوله‌رق کیزلیجه یونانستانه واصل اولمشلر و(دیانا) معبوده‌سنك بریوم مخصوصنده (برورون) نام محله پانایره کیده‌جك اولان آتینافادینلرینك یولنده پوصویه یاتارق برطاقلرینی قاپوب آطه‌لرینه عودت ایتمشلردر. بوقادینلردن پیدا اولان چوجوقلر پەلاژلره آتینالیلرك لسانلری ایله عادات واخلاقنی اوکرتمشلردر. » [جلد ١ ماده ١٣٨]

بوعباره‌لردن آکلاشلدیغی اوزره (ئه‌رودوت) پەلاژلری اصل یونانستان قطعه‌سنده بوتون بوتون یابانجی انسانلر اولمق اوزره کوسترمکده‌در. ویوده صرف حقیقتدر.

ئه‌رودوتك فرانسزجه مترجمی ایله آلمان (آده‌لونغ) پەلاژلری قاره‌دن تسالیایه و بعده اصل یونانستانه کلمش (تراکلر) عد ایدرلرکه بزده تماميله بوفکرده‌یز. (سمندرك) ایله (لیمنی) اطه‌لری ایسه تراکیا سواحلنه پك قریبدرلر. بناءً علیه پەلاژلر تراکلرکبی اقوام ترکیه زمره‌سنه داخل اولورلر،

(سترابونه نظراً (پەلاژلر) — « یونانیلردن اول یونانستانده بزخك هر ایکی طرفنده دخی (دریپولر)، (قوقونلر)، (پەلاژلر)، (لەلەکلر) وساٸرباربارلر ساکن ایدیلر. » [جلد٢ صحیفه٥٦]

« ئه‌فور) لك قولنجه ایلك پەلاژلر عسکر ایدیلر. » [جلد ١ صحیفه ٣٦٦]

« پەلاژ قومی اساساً سیار وکوچبه اولدیغی ایچون قدرت وقوتك اك عالی درجه‌سنه واصل اولدقدن صوکره سریعاً سقوط ایله‌مشدر. » [جلد ٣ صحیفه٧٧]

پەلاژلرك جنکاور وکوچبه اوله‌لری کندیلرینك تورك اولدقلرینی آیریجه تأیید ایدر.

مؤلفین قدیمه‌نك یازدقلرینه نظراً پەلاژلر (آتیقا) [٤] ناحیه‌سنه قدر کلمشلر وآنلرك کچیجی قوشلرکبی دائما حرکت ایتمك اوزره سیار حالنی کورن یونانیلر کندیلرینه (پەلاژر) یعنی (لیلك) لقبنی ویرمشلردر. » [جلد ١ صحیفه ٣٦٧]

---

[١] بوراده دخی بوکلمه (اجنبی) معناسنه‌در.

[٢] بوراده (باربار) کلمه‌سی (بدوی) و(کوچبه) معناسنه‌در.

[٣] بو پەلاژلر اك قدیم اولانلر دکلدر.

[٤] آتینانك بولندیغی ناحیه‌نك اسمیدر. بوراده بحث اولونان پەلاژلرك ورودی بالاده ذکر ایدیلن پەلاژلرك ورودندن اولدر.

(انتیقلید)ك قولنجه پەلاژلر (لیمنی)، (ایمبروس) وجوار آطەلرك [١] ایلك سكنەسیدرلر.» [جلد ١ صحیفه ٣٦٧]

« پەلاژلر قوقونلر كبی بركوچبه وسرسری حیاتی كچیرمشلردر.» [جلد ٢ صحیفه ١١٨]

« عمومیتله قبوق ایدلمش اولدیغی اوزره پەلاژلر پك قدیم بر قوم اولوب بوتون یونانستانده وباشلیجه (تەسالیا) ده (تەئولید) تسمیه اولونان قطعهٔ اراضیده ساكن اولمشلر ایدی. (پەلاژلرك آرغوس) نامنی دخی آلان بوقطعه (چای آغزی) تسمیه اولونان (كوستم) نهرینك منصبی ایله (ترموپیل) و (پیندوس) طاغلری آراسنده محدوددر.» [جلد ١ صحـ٣٥٦]

« (اومر) پەلاژلرك (كرید) اطەسنده دخی ساكن اولمش اولدقلرندن بحث ایدر.» [جلد ١ صحیفه ٣٦٦]

« (ساقز) اطەلیلر كندیلرینك (تسالیا پەلاژی اولادلری اولدقلرینی ادعا ایدرلر.» [جلد ١ صحیفه٧٦]

« ترادیسیونك [٢] بیلدیردیكی تراك (تامیریس) [یعنی تورك (تەمیر)] نام حكمدارك مقر سلطنتی اولان (آیناروس) شبه جزیرەسنك قدیم اهالیسی (لیمنی) جزیرەسندن كلمش پەلاژلر ایدی.» جلد ٢ صحیفه ٨٣، ٨٤]

« (تەفور) ك قولنجه (دودون) هاتفلر معبدی پەلاژلر طرفندن تأسیس ایدلمشدر وبو قوم یونانستانك اك قدیم صاحبلریدر.» [جلد ٢ صحیفه ٦٧]

« برچوق مؤلفلر (تەپیر) [جنوبی آرناودلغك نام قدیمی] قطعەسنك دخی پەلاژلرك دائرهٔ حاكمیتنه داخل اولمش اولدیغنی ایوجه تفهیم و تصدیق ایتمك فكریله قطعهٔ مذكوره اهالیسنك پەلاژ اولدقلرینی یازمشلردر.» [جلد ١ صحیفه ٣٦٦]

« پەلاژلر تراكلرایله برلشەرك (تەب) شهری اوزرینه یورومشلر وبورادن قادموسك احفادی ایله اهالئ بلدەیی تبعید ایلمشلردر. فقط بونلر برمدت صوكره تزیید قوت ایدەرك وطنلرینه عودت ایتمشلر وبورادن باربارلری قوغمشلردر.» [جلد ٢ صحیفه ٢١٨، ٢١٩]

بوعباره پەلاژلرایله تراكلرك بربرینه یقین ایكی قوم وبلكه عینی برقوم اولدقلرینی وعرق یونانی‌یه منسوب اولمادقلرینی نامتناهی ادلهٔ سائره ایله برلكده اثبات ایدر.

« بوصورتله تبعید ایدیلن پەلاژلر آتینایه التجا ایدرلر و (ئی‌مت) طاغنك اتكنه قونارلر. تراكلر ایسه (فوسید) ناحیەسنده (پارناس) طاغنه قدر چكیلیرلر.» [جلد ٢ صحـ ٣١٥]

« بعده (لاپیتلر) پەلاژلری تەسالیاده مغلوب ایدەرك برقسمنی ایتالیایه كیتمكه مجبور ایتمشلردر.» [جلد ٢ صحیفه ٢٩٥]

« پەلاژلر ایتالیاده (آژیللا) شهرنی تأسیس و (هەركولانوم) ایله (پومپەیا) شهرلرینی اوسقلردن صكره اشغال ایتمشلردر.» [جلد ١ صحیفه ٣٦٥، ٤١١]

« (مەنەقرات) نام مؤلفك قولنجه آناطولیده (ئیونیا) [یعنی (یونان)] قطعەسی [٣]

---

[١] بوآطەلر (تراكیا) سواحلندەدرلر.

[٢] بو كلمەنك حالیله لسانمزده استعمالی طرفداری‌یز.

[٣] بوقطعه ازمیرا شهری حذاسندن باشلایەرق ردوس جزیرەسی قارشیلرینه قدر ممتد اولور.

سواحلی ایله بو سواحلك قارشیسنده بولونان آطه‌لرك كافه‌سنك سكنه‌سی په‌لاژلر ایدی.» [جلد ۳ صحیفه ۷٦]
سترابونك مختلف محللرنده په‌لاژلرك یونانیلر علیهنده (تروو‌ا) محاربه‌سنده بولنمش اولدقلری محرردركه بوخصوص آتیده كوریله‌جكی اوزره توزكلك نقطهٔ نظرندن مهم بر وثیقه تشكیل ایدر.

«زمان قدیمده اوروپا قطعه‌سنك نقاط مختلفه‌سنده سیر وحركتلرینی یازدیغمز كوچبه په‌لاژلر، قوقونلر وله‌له‌كار (ئی‌لیاد) [۱] ده تروواليلرك امدادینه كلمك ایچون بوغازی [یعنی چناق قلعه بوغازینی] كچه‌كه مجبور اولمامش اولان اقوام صره‌سنده ذكر اولنمشلردر [یعنی ذاتاً آناطولیده ساكن ایدیلر]. » [جلد ۲ صحیفه ٥٤٠] (مابعدی وار)

متقاعد اركان حربیه فریقی
انور

شعر صحیفه‌لری :

بر باغ ایچنده‌كی

سوزدن اول :

آقشاملر ایندی، أسمر آلولرله دولدی صو .
آلتون سمالی بلده‌لرك غملی بولجیسی ،
روزكارلرك یولنده و بر باغ ایچنده‌كی
سیسلر وكولكه‌لرله سینه‌ن قصره این، ده‌كه :
— یورغون قادین، هوسله كچه‌ن بر بهاری آن ،
كون دوندی. بكله‌یور سنی یوللرده آشناك ...

۱

دورغون صولرده آقشامی كومدك ، چیچكله‌دك ،
یوقدك سوكودلرك صاریشین كولكه‌سنده سن .
أی شیمدی أرغونی قصرنده ایكله‌تن ،
آقشاملر ایندی ، بز سنی یوللرده بكله‌دك !

---

[۱] (تروو‌ا) محاربه‌سنه دائر (اومر) ك یازمش اولدیغی اثرك اسمی.

ماتمی صاردی کوللری؟ آقشامی کولکه‌لی ؟
نغمه‌ك کسیلدی، هانکی خیابان ایچنده‌سك ؟
أطرافی سوزدیکك قایادن کلیور سسك ،
وحشی برألمی قیردی اوماتملی هیکلی ؟..

... روزکار أسنجه کوزلریمز زهر ایچه‌ر دولار ،
یاپراقلر آلنمزدن اوچار ، دوشمه‌دن صولار ؛
ساحل درینله‌شیر، سوزولور کولده هرقامیش.

یالکز بزز بو یوللرك اوستنده نور اومان ،
صارمش بوتون بکیزلری کول رنکی بر دومان .
ساحلده سندن آیری دوشه‌ن نشئه قالمامش !

۲

آقشاملر ایندی. آلنمزك تختی‌در قایاك .
بزدن خبر ویره‌نلره صوردکمی بز کیمز ؟..
شرقك دوداقلرنده کزه‌ر شرکذشتمز ،
بز شیمدی صوك أسیرکز عشقکله آغلایان ...

أشسز قالان دوداقلریمز شیمدی صاپ صاری،
یوللرده کل قوپارمه‌دن آرتق اوصانمشز.
برکون کزه‌رکن اسمنی ساحلده آکمشز ،
آرتق یابانجی‌در بزه شرقك قادینلری !..

سنسك دوشوندوره‌ن بزی یالکز، سوه‌ن‌ده سن .
أی نورپره‌ن صاچنده بزم روحمز أسه‌ن ،
قارشیکده ، یوللرنده وقلبکده بز وارز !

کولدن برایجه ساز قوپاریرکن صدف دیشك
قانسز دوداقلرکله اوزاقدن کوله‌رمشك .
بز نازلی برغزاله شکار، آشنالرز...

٣

آکلاتدی صاچلرکدن اوچان کیزلی برنفس:
یاد ایتدیکك زمان بزی تیتره‌مش‌اللرك .
خولیالی بلده‌لرهواسی ایکن کوزه‌للرك،
بر باغ ایچنده کندیکه یاپدیرمشك قفس .

قومرال صاچکدن آلنکه برکولکه سرمشك ،
برداملا زهر ایمش سوزوله‌ن کوزلرك بیله .
آقشاملرك براقدیغی طول بر عذاب ایله
صوك کولکه‌نك سیلندیکی یولدن دونرمشك ...

آیلرجه کندی عکسنی سیر ایتمشك صوده ،
کون دوغمادن کزرمشك اطرافی اویقوده ،
ئورترمشك دار اومزیکه یالکز برایجه شال ـ

... آرتق بوعزلتك یته‌ر، أی باغ الآهه‌سی ؛
صولدورمادن حزان اودریندن کله‌ن سسی ،
صوك موسیقیکی سن بزه ، صوك موسیقیکی چال !..

— مهردار ، ١٩١٦ —

فاروق نافذ

ایران ادبیاتنك ادبیاتمزه تأثیری

[مابعد]

جناب بك فارسی‌یی، معارضی کبی دکل، جداً مکمل بیلیر. و سور. بونکله برابر عجم اشعارینك بك آزینی اوقومشدر. بودکرلی ادیبك قیمتلی سنه‌لرینی فنون طبیعیه ایله برابر، الك چوق فرانسز، برازده انکلیز ادبیاتی اشغال ایتدی. کندیسنك (نوایرانی) عد ایله استخفاف ایدلك ایستنلمش اولدیغنی ایشتدیکی زمان بن‌ده یاننده ایدم. هیچ تعجب ایتمه‌یه‌رك، حتی ممنون کورینه‌رك دیدی‌که:

— بکا بوکون شرقده دکل، دنیانك هرره‌سنده برشاعر کوستره‌بیلیرمی‌سکزکه روحنده عجمك برنفخهٔ فیضی اولماسون. مادام‌که ترکم، بن اوحساس‌قومك تأثیراتنه دیکرلرندن زیاده معروض وتابعم؛ وبونکله افتخار ایدرم !.

جنابك بدایع بی پایانی آراسنده مثال اوله‌رق شوبیتی اوقویه‌جغم:

آفاق حیاتمده برافغان ایشیدیرسه‌م،
درحال اولورم روزنهٔ وزنه شتابان.

الفاظنه پریٔ عجمك رفرفهٔ بالی سوروروب چکمش اولان بوایکی‌مصراع، برایرانی‌یی تصورده‌کی غرابت بدیعه وناشنیده‌سیله اعجاب ایتدیکی کبی، افاده‌ده‌کی موفقیت وآهنك جاذبه‌ده تسخیر ایدر. بونده عجمدن نه‌برفکر آلنمشدر، نه برحس. (روزنهٔ وزن) ترکیب فارسیسنه قارشی بیله برعجم بیکانه طورر. بونکله برابر شوکوزل بیتی ابداع ایدن شاعرمزك استعداد فوق‌العاده‌سنی ایرانك زلال عرفانی چوق زمانلر ریان ایتمامش اولسه‌یدی، اوتصور کندینی بوقدر کوزل برشکل وآهنك ایله حواسمزه طانتدیرمازدی.

بومصاحبه‌نك باش طرفلرنده (یونان، عرفانی خرستیانلغه یادکار ایتدی؛ ایرانك ماترینه‌ده مسلمانلر وارث اولدیلر.) دیمشدم. غربك بالعموم اعاظم صنعت وحکمتی (یونان قدیم) ك نام ویادی اوکنده حرمت وشکران ایله اکلیرلر. دنیانك الك بیوك شاعرلرندن اولان (کوته) اسکی یونانیلر زماننده و اونلرك عرقندن دنیایه کلدیکنه تأسف ایدییور. بز ایسه بزی بدویلکدن قورتارمش اولان بر مدنیتك بعض علائم کمالنی ارائه ایدن بیوکلرمزی استخفاف ایله محظوظ اولیورز. بوکا (ترقی) دیمزلر، (تدنی) ده دیمزلر، (تردی) دیرلر.

یکانه فیلسوفمز وبیوك برشاعرمز اولان معزز دوستم رضا توفیق بکه دائر بوآقشام سویله‌یه‌جکم برقاچ سوزله، بزده ادبی اولمقدن چیقه‌رق یاواش یاواش اجتماعی وسیاسی برماهیت المغه چالشان بر مسئله حقنده‌کی قناعتمی‌ده بیان ایتمك ایسترم:

معلومدرکه اوزان ملیه‌مز من‌القدیم (هجا) و (عروض) ناملریله ایکی‌یه منقسمدر. (من‌القدیم) دیدم؛ أوت، عثمانلیلردن اول‌ده عروض وزنیله تك توك سوزلر سویلنمشدی. هجا وزنی نظمه اقتضا ایدن اهنك وتنوعی تأمین ایده‌مدیکندن اشعارمزده استعداد تشکل حس اولنور اولنماز عروض‌قبول وتطبیق اولندی. لسانمزده ترکجه کلماتدن زیاده الفاظ عربیه وفارسیه موجود اولمسنه وبونلرك

مد وقصرینی، خصوصیله مدتنی تماميله اداية هجا وزنی کفایت ایده‌مدیکنه بناءً عروضه مراجعت ضروری ایدی.

عروضك لسانمزده تکملی قولای اولمادی. ایلك عصرلرده اوزان عروض ایله یازیلان نظملری دیکله‌مکله بوکونکی قولاقلرمز رنجیده اولیور. شونی‌ده سویلیمکه اوزمانلرك پارمق وزنیله یازلمش اولان شیلر داها قابا وداها سامعه‌کرازدر.

عروض اك اول واك زیاده باقینك بد استاذیتنده استعداد کمال بولمغه باشلامشدی. اوندن صوکره عصرلر واستادلر چالیشه‌رق، نهایت‌توفیق فکرتك ید سحارنده بیوك برشکل مطبوعیت آلدی. بوکون محمد عاکف بك‌ده فائق عالی عروضه خارق‌العاده برحاکمیتله تصرف ایدیورلر.

(عروض بزم وزن ملیمز دکلدر) ادعاسیله (استانبول‌لهجه‌سی ترکجه دکلدر) کفری آراسنده هیچ برفرق یوقدر. پك زیاده و اعتزال و افتراق قبول ایتمیه‌جك صورتده اختلاط ایتمش اولدیغمز عرب وعجملرده دکل، یونان، لاتین، انکلیز لسانلرنده والحاصل فرانسزجه‌دن بشقه هر لسانده افاعیل وتفاعیله توفیقاً تنظیم اشعار ایدلمش وایدیلیور. فرانسزلر، بوندن محرومیتی شعرلری ایچون بر نصیبسزلك عد ایتدکلرندن اسان نظملرینه عروضی ادخال ایتمك املنده‌درلر.

کویا ترکجه بعض کلمه‌لر، عروض ایله افاده اولنه‌مازمش. بوده طوغری دکلدر. چونکه الده‌کی عناصردن ایستدیکی کبی اوزان اعمال اولنه‌بیلیر. خصوصیله برمنظومه‌ده مختلف اوزانه مراجعت ومستزاد علاوه ایتمکی‌ده قبول وتطبیق ایتدك. عربلرله عجملرك اشعاری‌ده زمان اعتباریله تصنیف وتدقیق ایدیلیرسه کوریلورکه مقدماً اولان بوقوملرك اوزان ملیه‌لرینی آنجق عصرلرشمدیکی حالنه کتیرمشدر. عجملر، ظاهرده عربلرك وزننی قبول ایتدیلرسه‌ده حقیقتده آرالرنده فرق عظیم وار.

ضیا پاشانك (تخریب خرابات) مقدمهٔ منظومه‌سنه جواباً کمال بکه یازدیغی برنشیدهٔ ناتمامکه ناظمنك خط دستیله نزدمده محفوظدر - بو مسئله‌یی شو بیتلرله ایضاح ایدر:

کرچه ترتیب عروض ایتدی خلیل
قیلدی اعجام آنی آرچوق تبدیل

فاعلاتن فعلات فعلات
واری‌در بویله عربده ابیات

وزن اعرابده اعجام اکر
سویلمش ایسه قصائد کوستر!.

دییور.

بومسئله‌نك اساس بحثمزله مناسبتی بوندن زیاده سوز سویلمکه مساعد اولادیغندن مراق ایدنلری علی اکرم بك افندینك نظریات ادبیه درسلری میاننده‌کی ایضاحات وافنانه‌لرینی اوقومغه دعوت‌ایدرم.

پارمق وزنیله یازمق هوسی، صوك زمانلرده اویانمش برمیل خوابیده دکلدر. قوجه ندیم بیله،

خاك پایه چونکه یوزلر سوره‌مم
آلیم پیامك باد صبادن

دیمشدی.

سلیمان نظیف

[كوستاولوبون] ك آثارندن :

فرانسه اختلالی وروحيات انقلابات

اختلال أثناسنده سجايای شخصيه‌نك تحولاتی

شخصيتلر نصل دكيشيور ؟ — اختلال زمانلرنده، شخصيتلرك نه‌كبی انقلاباته اوغرادقلرينی تدقيق ايتمك لازمدر.

هر انسانده، بولنديغی محيط دكيشمديكی وقت، ثابت وهمان همان تغيراتدن مصون بر ذهنيت معتاده واردر. بوندن ماعدا بر طاقم سجايای مختلفه واردركه حادثات بونلرك ميدانه چيقمه‌لرينه سبب اوليور.

اطرافمزی احاطه ايدن موجودات، بعض احوال وحادثاتك مولودی ايسه‌ده احوال وحادثاتك هيئت مجموعه‌سنك زادهٔ اصليسی دكلدرلر. « بنلك » مز، ارثی برچوق شخصيتلرك رماد و انقاضندن مركبدر. محيط اجتماعی دكيشمدكجه بو تركيبات عضويه ثابت بر موازنت حصوله كتيريرلر. بو محيط، اغتشاشات دورلرنده اولديغی كبی مؤثر بر صورتده قاريشديغی زمان، موازنت درحال بوزولور واعضای مركبه‌سی، نتيجهٔ تفسخ وانحلال اولملق اوزره، حسيات، افكار وطرز حركت نقطهٔ نظرندن اولكی شخصيتدن بسبتون بشقه يكی بر شخصيت ميدانه چيقار. ايشته بونك ايچوندركه [ترهيب] دورنده، ناموسلی بعض اورته‌حاللی آدملرك، حليم وسليم برچوق رؤسا وحكامك دهشتلی ظالم و خونخوار كسيلدكاری كورولمشدر.

محيطك تأثيراتيله بر شخصيتك بسبتون بشقه يكی بر شخصيته تحول ايتمسی ممكندر. انقلابات دينيه عامللری اكثريا بوسببله ماهيت اصليه‌مزدن بشقه بر ماهيتده كورونورلرسه‌ده هرحالده بزدن بشقه برشی دكلدرلر. احوال وحادثاتك تكرری، عينی شخصيتلری ميدانه كتيرمكه قادردر.

[ناپولئون] ـ يه‌نك بوكبی امكان تحولنی پك ايی آكلامش اولديغی ايچون [سنت‌ئه‌لن] آطه‌سنده شو مطالعاتی يوروتيوردی : « بن، مقررات ووضعيات سياسيه‌مزده تصادفك پك بيوك بر حصه‌سی اولديغنی بيلديكم ايچون؛ هر وقت افكار باطله‌دن اوزاق و زمان ضجرت وبحرانمزده اختيار اولنان مسلك حقنده مسامحه‌كار بولندم ... اختلال زمانلرنده انسان آنجق ياپديغی شيئی تصديق ايده‌بيلير. بشقه برشی ياپمه‌نك امكانی اولمديغنی بيان ايتمك موافق عقل وحكمت اوله‌ماز. عدالتدن انحراف ايتمه‌مك آرزو اولنورسه، انسانلرك اعماق روحنه نفوذ ايتمك پك كوچدر. حتی بونلر، يكديكرينی پك ايی آكلاسه‌لر، وآره‌لرنده آكلاشسه‌لر بيله احوال وحادثاتك توليد ايتديكی فضائل وقبائح واردر. »

بعض حادثات تأثيراتيله علی العاده بر شخصيت دوچار انحلال اولنجه، نه‌صورتله يكی بر شخصيت تشكل ايدر؟ بو تشكل برچوق وسائط ايله وجود بولوركه بونلرك اك مؤثری قوتلی بر اعتقاد ايدنمك صورتيدر. بو اعتقاد، قوهٔ ادراكيه ومحاكمه‌نك بتون عناصرينی جذب ايدر. اهل صليب؛ رەفورم وعلی الخصوص فرانسه اختلالی كبی بحران دوره‌لرنده ميدانه چيقان شخصيتلر بوصورتله وجود بولمشلردر.

حال طبيعيده محيط پك آز دكيشديكی جهتله اطرافمزده بولنانلرده آنجق بر نوع شخصيت مشاهده ايتمكده ايسه‌كده اونلرده بعض احوال اوزرينه، يكديكرينی استخلافه صالح برچوق شخصيتلر موجوددر.

حتی بو شخصیتلر ضد و بربرلرینه قطعیا مخالف اوله‌بیلیرلر. حال طبیعیده مستثنی اولان بو حادثه بعض احوال مرضیه‌ده مدهش بر صورتده تظاهر ایتمکده‌در.

شخصیتلرك بو تقلباتنده دکیشن شی ذکا دکل، حسیاندرکه بونلرك هیئت مجموعه‌سی سجیه‌یی وجوده کتیریر.

اختلال زمانلرنده حاکم اولان سجیه — اختلال زماننده علی‌المعتاد نشو ونما بولمرینه میدان ویرله‌ین و فقط علائق اجتماعیه‌نك انحلالیله برابر ساحهٔ انکشافلری سربست قالان بر طاقم حسیات قوت بولور. بونلره قارشو بر قوهٔ مقاومه تشکیل ایدن قوانین، اخلاق و عنعنات، فترت زمانلرنده هر وقت قطعیتله دوچار انحلال و عطالت اولمدقلری جهتله اکثریا بعض تهلکه‌لی حسیاتك اشتعالنه مانع اولورلر.

بو قوای مقاومه‌نك الك مؤثری «روح عرق» درکه بر قومده، عینی صورتده کورمك، حس ایتمك و ایسته‌مك قابلیتنی وجوده کتیردیکندن، ارثی بر عرف و عادت حاصل ایدر. دنیاده ایسه عرف و عادت قدر قوتلی بر رابطه یوقدر.

عرقك تأثیراتی بر قومك تحولاتنی تحدید و، سطحی هر درلو تبدلاته رغماً تقلبات خصوصیه‌سنی حد اصغری‌یه تنزیل ایدر. تاریخك مسروداتی منحصراً نظر اعتباره آلنیرسه، بر عصر ظرفنده فرانسز ذهنیتنك شایان حیرت بر صورتده دکیشدیکی ذهابی حاصل اولور. فرانسه، بك آز سنه ایچنده، اختلال دورندن حکمدارلق اصولنه کچیور، صوکره مطلقیت اداره‌یه رجعت ایدیور، و، یکیدن بر اختلال قوپاردقدن صوکره بالآخره باشنه ینه بر حکمدار کتیریور. حقیقت حالده ایسه، دکیشن یالکز ایشك سطحی اقسامیدر.

بر قومك حقیقی حدود تقلباتی حقنده دها زیاده تفصیلات ویرمکدن صرف نظر ایله، اختلال زمانلرنده فردی ویا اجتماعی شخصیتلرك تحولاتنه سبب اولان بعض عناصر مرضیه‌یی موضوع بحث ایده‌لم. بو عناصرك تاریخده مذکور اولان فترت دوره‌لرنده و بالخصوص فرانسه اختلالنده تأثیرلری مشهود اولمشدر.

کین — رجال اختلالك روحیاتی تدقیق ایدیلیرکن الك زیاده نظر دقتی جلب ایدن تظاهرات مرضیه، بونلرك، اشخاص، مؤسسات وسائر بالجمله تشکیلاته قارشو بسله‌دکلری کیندر. رجال اختلال، یالکز کندی خصملرینه دکل منسوب اولدقلری فرقه‌نك ارکانه قارشو ده غیظ بسلمکده ایدیلر. [دانتون]، [ژیروند]، [هه‌برت]، [روبه‌سپیر] طرفدارانك یکدیکرلرینه قارشو کوسترمش اولدقلری آثار غیظ معلومدر.

غیظ و کین، عقل و منطقك تلقیناتی نتیجه‌سی اوله ایدی، رجال اختلال آره‌سنده پك آز مدت حکم فرما اولوردی؛ حالبوکه بونك عواملی مرضی و رمزی و عینی منبعدن اولمق طولاییسیله، بتون فرقه‌لر عینی آثار مشئومه ایله احساس موجودیت ایتمشدر. الده‌کی وثائق ایله ثابتدرکه [طاغلیلر] ده، [ژیرونده‌نلر] ده، ظلم و وحشت بحثنده یکدیکرندن فرقلی دکل ایدیلر. [ترهیب] اصولی بر واسطهٔ مدافعه دکل، عمومیتله خصمانك محونی تأمین ایدن بر چاره‌در.

مجادلات سیاسیه و دینیه‌ده مغلوب ایچون مرحمت یوقدر. ایکی یوز سناتو اعضاسنك، دنی ووردوران و بش آلتی بیك رومالی‌یی قتل ایتدیرن [سیلا] زماندن، یکرمی بیکدن فضله آدمی

ائتلاف ایدن [قومون] قهرمانلرینك دورینه قدر بو قاعدهٔ فجیعه دائما جاری اولدیغی کبی استقبالده دخی عینی قوتله اجرای حکم ایده‌جکدر فکرنده‌یز. اختلال زماننده آثارینی کوسترن غیظ، منحصراً اختلاف اجتهاد واعتقاددن ایلری کله‌مشدر. حسد، حرص، عزت نفس کبی حسیات، غیظك وجود بولمسنه سبب اولمشلردر، غایهٔ آمللری تحکم اولان افراد آره‌سنده‌کی رقابتلر تأثیریله برچوق سرکرده سیاست میداننده حیاته وداع ایتدی.

شایان دقت برنقطه واردرکه اوده میل شقاق واونك نتیجهٔ طبیعیه‌سی اولان غیظك، لاتین اقوامنك روحی ترکیب ایدن عناصردن بولنمسی کیفیتیدر. غولوالرك استقلالدن محرومیتلرینه سبب مستقل اولان و [چه‌زار] ی حیرته دوشورن بوروحدر.

بك آز زماندنبری حقایق علمیه وفنیه‌یه نفوذ ایده‌بیلن بشریت، هروقت حسیات ومعتقدات تأثیراتی تحتنده حرکت ایتدیکندن، غیظك تاریخ عالمده نه بیوك موقع اشغال ایتدیکی قولایلقله تقدیر ایدیله‌بیلیر.

اختلال دورنده «اخوت» دن چوق بحث اولندیغی کبی زمانمزده‌ده بو تعبیر پك زیاده استعمال ایدلمکده‌در. صلح پرورلك، انسانیتپرورلك. تساند متقابل اصطلاحاتی، فرق مترقیه‌نك ورد زبانی ایسه‌ده روحلرك اعماقنده‌کی غیظك نه آتشین اولدیغی هرکسك مجهولی دکلدر.

خوف — اختلال زمانلرنده قورقو دخی کین قدر مؤثر برعاملدر. فرانسه اختلالنده شایان حیرت فردی جسارتلره مقابل [قونوانسیون] طرفدارلرینك اغتشاش چیقارانلره قارشو نه‌قدر جبانت کوستردکلری معلومدر. بو هنکامه‌ده خوفك انواعی. تأثیراتنی کوستریر. اك زیاده‌کوزه چاربان شکلی، اعتدالپرور کورونمك قورقوسیدر، مجالس اعضاسی، اختلال محاکمی هیئتلری بو وادیده مسابقه‌یه کیریشمکدن چکنمدیلر. فرانسه اختلالنده ایقاع ایدلمش اولان شنیع مظالم و جنایاتك قسم اعظمنه سائق اولان بوحسدر. مجالس اختلال بو تأثیرات آلتنده بولنمسه ایدی اختلال بشقه بر مجری تعقیب ایده‌جکدی.

کریدی احمد ساقی

هفته‌لق تاریخ حرب و سیاست

[۲۱ - ۲۷ مارت ۱۹۱۸]

غرب تعرضی - ماه سیاسیات وصلح عمومی - مملکتمزده، جبهه‌لرمزده

صوك هفته حرب عمومی تاریخی ایچنده بالخاصه شایان قیدوتذکاردر، دینه‌بیلیرکه حربك بدایتندن بری بودرجه هیجانلی ومراقلی وبودرجه قطعی اولدیغی محسوس کونلر کورمه‌دك. زیرا غرب جبهه‌سنده جهانك بلا شبهه اك بیوك واك خونین، اك قاریشیق واك چتین محاربه‌سی باشلادی، دوام ایدیور... بوکن نسخه‌مزده، (هیندنبورغ) و (لوده‌ندورف) ك غزته‌جیلره سویله‌دکلری سوزلری نقل

ایتمش ودیمشدك كه : « بو سوزلردن صوكره آرتق یكی تعرضلر ویكی محاربات بكله‌مك لازمدر ؛ بكله‌یه‌لم » . چوق‌مدت انتظارده قالمادق. آیك ٢١ نجی كونی قیصه وفقط شدتده مثلی نامسبوق بر طوپجی آتشندن صوكره متفقلریمز آلمانلر (آرراس) ایله (لافه‌ر) آراسنده كی جبهه‌ده بوتون قوتلریله تعرضه كچدیلر. تعرض‌ساحه‌سی، كچن‌سنه (هینده‌نبورغ) ك ، دشمنلرك پلانلرینی واستحضاراتنی آلت اوست ایتمك ایچون بالاختیار تخلیه ایتدیكی اراضی ایدی. متفقلریمز ایكی‌كونده انكلیزلری یرلرندن سوكدی ، آتدی. شوتفصیلات پك مراقله اوقوناجق شیلردر :

(برلین) دن : حربك برنجی كونی بوتون جبهه‌ده سیس ، باروت و غاز دومانلری هرطرفی استیلا ایله‌دیكندن آلنان غنائمك مقداری لایقیله كوریله‌مه‌مش ایدی . فقط ایرتسی كونی دشمنك یكنجی موضعی یارلدقدن صوكره انكلیز رجعتنك علائمی میدانه چیقمشدر. هرنه‌قدر انكلیزلر كیجه‌له‌ین طوپلرینی كوتورمك ایسته‌مشلرسه‌ده بطاریه‌لرك قسم اعظمی متروك براقیلمشدر. هجوم ایدن پیاده مفرزه‌لری، طوپلری ، اوبوسلری ، هاوانلری كوتوریله‌مه‌مش برچوق بطاریه موضعلرندن كچمشلردر. فیتلی مقدارده مهماتده براقیلمشدر. یوللر؛ قیریلمش ، دوریلمش اشیا ومهمات آرابه‌لریله دولیدر . ایكنجی خط مرور ایدلدكدن صوكره دشمن رجعتنك آثاری برقات دها آرتمشدر . بوراده بحریه طوپلری ودمیریولنه مخصوص طوپلر بولونیوردی . حسابسز ده‌پولر، انبارلر حالی اوزره براقلمشدی . ایتالیان رجعت معلومه‌سنده اولدیغی كبی ده‌پولرده تخریب ایدلمه‌مش بیكلرجه طوپ مرمیلری، پیاده مهماتی بولنیوردی . ییه‌جك ، ایچه‌جك ، ملبوسات وسائر لوازم پك كلی ایدی . آلمان زرهلی اوتوموبیللری دخی دشمنك مقاومتنی قیرمغه پك‌چوق یاردیم ایتمشدر .

دشمنك جلب ایتدیكی تازه قوتلر ایله فرانسز پیاده وسواری فرقه‌لرینك مقابل‌هجوملری كندیلرینه پك وخیم ضایعاته مال اوله‌رق قیریلمشدی . یالكز « كیسقارد » ده دشمن ١٠٠ ضابط و ٣٠٠٠ عسكر اسیر ویرمش و اون‌سكز طوپ ، بر چوق لوازم براقشدر . بر چوق یرلرده دشمنك فرار ایتدكلنده‌كی رجعتنك براقدیغی آثار ایتالیان هزیمتنی آكدیریوردی. آلمان عساكرینك اوكنده « آلبرت » استاسیونی یانمده ایدی. « باپوم » ك جنوبنده‌كی آلمان‌هجوم قوللری انكلیزلرك متعدد خطوط حربیه‌سنك مركزی اولان شهر مذكوره كیتمكه چالیشیورلردی. مقابل هجوملره تخصیص اولونان بر چوق انكلیز تانقلری موترلی بطاریه‌لر ایله برلكده خراب برحالده یوللرده یاتیور . اغتنام اولونان ٦٠٠ طوپدن باشقه انقاض آلتنده قالمش ، یاخود ایشه یارامایه‌جق درجه‌ده خراب اولمش وپك چوق اسكی طوپلر دخی واردی .

اوچ كون ظرفنده الده ایدیلن اراضی، اوچ سنه‌در ائتلافك غرب جبهه‌سنده اجرا ایتدیكی تعرضلردن یوزلرجه كره فضله موفقیات تأمین ایتدی. فی‌الحقیقه ١٩١٧ ده انكلیزلرك (آرراس) تعرض جبهه‌سی ٣٠ وانكلیز ـ فرانسز ـ بلچیقالیلرك (ئه‌ن) تعرض‌جبهه‌سی ٤٠ كیلومترو و(فلاندر) جبهه‌سی ٣٠ كیلومترو ایكن آلمانلر ٨٠ـ٩٠ كیلومترولق برجبهه اوزرنده اجرای تعرض ایتمكده‌درلر. دشمنلریمز ٥ـ٦ آی ادامه ایتدكلری بوتعرضلرده جمعاً ١٠٠ كیلومترو مربعی قدر یر قازانمش ایكن متفقلریمزدها اوچ كونلك تعرضده ٢ بیك كیلومترو مربعی یرقازاندیلر. بوقازانج الیوم دوام ایدییور. آلمانلر بلافاصله ایلریله‌یورلر. شیمدی‌یه قدر ٥٠ بیكدن فضله اسیر و٩٦٣ طوپ آلندی.

بویوك (هینده‌نبورغ) ك پلانی نه‌در؟ انكلیز ـ فرانسز اردولرینك نقطهٔ التصاقنه هجوم ایتمه‌سنه

نظراً انكليزلری آییروب ساحله سورمك و ورادہ یااسارتہ، یاکیلرینه التجایه مجبور ایلهمك مقصدی تعقیب ایتدیکی آشکاردر. و نقدیرجه ایسه فرانسز اوردوسی یالکز باشنه واك بويوك تهلکهیه معروض قالاجقدر.

آلمانلر بو حربده انکلیز عسکرلرنی بایيلتان یکی برزهرلی غاز قوللاندقلری کبی، یکی سیستم بومبالر، یکی طوپلر، یکی سیستم آلو صاچیجی ماکنهلر استعمال ایدییورلر. الیوم پاریس شهری تام ۱۲۰ کیلومترولق برمسافهدن ۲٤ سانتیمترولق نوایجاد طوپلرله دوکولمکدهدر. بالطبع شهرده احوال معنویه بربادددر. شوآنده خلق کاملاً مهاجرت ایدییور ویا ایتمکه حاضردر.

***

حرب عمومینك اك غیور ثباتکارلری اولان انکلیزلر صورت قطعیهده مغلوب ایدیلیرلرسه صلح عمومینك تقرر ایدهجکنده شبهه یوقدر. چونکه ذاتاً کچن هفته کلن برتلغرافنامهده اسویچرهده آمریقا رئیسی (ویلسون) ك توسطیله صلح مذاکراتی جریان ایتمکده اولدیغی بیلدیرلمکده ایدی. انکلتره صلحه برچوق اسبابدن دولایی مجبوردر. صوك نشریات رسمیهیه نظراً حرب عمومی بدایتندن بری باتیریلان سفائننك مجموعی ۱۵ میلیون طونهیه بالغ اولمشدرکه بونك اوچده ایکیسی انکلیز سفائنیدر. بوکا ایسه کیمسه، حتی انکلتره بیله دیاناماز. هرآی ٦-۷ یوز بیك طون قعر دریایه اینیور. صوك دفعه فلمنك سفائننه وضع ید ایدلهسیده انکلیزلری قورتاراماز. آمریقان قاپیتالیستلری ایسه مقصدلری اولان اوردو و دونانمانك اساسات معظمهسنی کورولتوایله وضع ایتدیرمش اولدقلرندن حربك دوامنده فائدهلری یوق. اولرحی آمریقاده واقصای شرقده کورولهجك مهم ایشلر پك چوقدر. بناءً علیه غرب ملحمهٔ خارق العادهسی آلمان ظفریله ختام بولورسه یورده بوز صلح واردر.

* رومانیا ایله صلح مذاکراتی بردومدر. کرك اتفاق مربع ارکاننك رومانیا ایله عقد ایدیلهجك صلحده بربرلرینه قارشی وضعیتلری وکرك رومانیا ایله آرادهکی مذاکراتك قسم حقوقیسی ختام بولمش کیبیدر. یالکز معاهدهنك استکمالی ایچون قسم اقتصادی وتجاری قالمشدر. یکی رئیس وکلا (مارکیلومان) ك اتفاق مربعه تمایلی عقد اتفاق ایتمك ایستهمهسی رومانیا ایله بر صلح عقد ایدیلهجکنه براعت استهلالدر.

***

امور داخلیهمزه کلنجه : اکچن هفته یومی رفقامز آراسنده موضوع بحث ایدیلن دارالفنون مسئلهسی استثنا ایدیلیرسه، بوهفته بوتون مقالات غرب تعرض عظیمنه دائر ایدی. آنجق محرر محترم جلال نوری بك (آتی) رفیقمزده منتشر (جهان انقلابی) مقالهسی پك دقتله اوقوناجق نادر یازیلردندر. دیدیکی کبی. «برعهد قاپانمش بردیکری آچیلاجق. اورتهده قیلدن اینجه قیلیجدن کسکین برصراط وارکه بشریت بهمهحال بوکوپرودن کچهجکدر...»

* مجلس ملیمزده حرب قازانجلری ویرکوسی قبول ایدلدی. مجلسك سفربرلك مناسبتیله مدت اجتماعیهسنك برسنه دها تمدیدی حقندهکی قانون اساسی مادهسیده قبول ایدلدی.

* عثمانلی حم لرندن یالکز فلسطین جبههسنده شدتلی حرکات وار. دشمن تعرضاتی طردایدیلیور. ولایات شرقیهرده اسکی حدودمز. قدر اراضیمز استرداد ایدلدکدن ماعدا (قارص) ، (اردهان) و (باطوم) نواحیسنكده اشغاله باشلانمش وشیمدیدن (اوانی) ضبط ایدلمشدر.

دیکر طرفدن متفقلریمزده (اودهسا) و (خرسون) ی اشغال ایله (قریم) شبه جزیرهسنه صارقتی اوزره بولونمشلردر. هرحالده صوك هفتهنك بلانچوسندن ممنون اولابیلیرز.

مدیر : [کریدی احمد باقی] (آتی) مطبعهسی

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲ ۲٤ جماذی‌الاخر ۱۳۳٦ جمعه‌ایرتسی ٦ نیسان ۱۹۱۸ نومرو ۳۱—٦۲

ضیاع مؤسف

هیئت حامیه و قلمیه‌مز آره‌سنده مجموعه‌مزی آثاریله تزیین و توجیهنی ابرازده خالی قالمیان
ار خانم افندینك افولی بتون عثمانلی منورانینی دلخون ایتمشدر . مرحومه‌نك غیبوبت
یه‌سیله متفکرلرك قلبنده حاصل اولان یأس و الم ، مشارالیهانك عالم علم و عرفانده
هراز ایتدیکی موقع احترام قدر بیوکدر .
بتون ارباب فکر نمزه و مرحومه‌نك مخدوملرینه عرض تعزیت ایدرز. رحمة‌الله علیها

اجمال افکار

رضا توفیق و فائق عالی بکلره

نامهٔ مکشوف

بنی نصل بیلیرسکز ؛ متعصبی‌یم ؟ سز رضا توفیق بك استادم ، پروزسز ، متکامل
رلسان ایله آچیق ترکجه ، پارمق حسابی شعرلر یازدیکز. بونلردن برقاچنك نشری شرفی
کا عائددر .

سز فائق عالی بك استادم ، پروزسز ، متكامل برلســان ایله قلاسیق ترکجه ، و عروض اوزره شعرلر یازدیکز . بونلردن برخیلیسنك نثری شرفی بکا راجعدر .

اماله‌لی السنهٔ شرقیه‌دن بری اولمق اعتباریله عروضك لسانمز ایچون بیچلمش قفـ اولدیغنی تقدیر ایدرم . شوقدرکه اوزان بنانی خور کورمم . مسئله وزن عروض ، و بنان دکلدر . بونلر برر شکلدر . بن [پارناسیه‌ن] اولدیغم ایچون یالکز قدحه باقما آنك احتوا ایتدیکی ماده‌ده بنجه حائز اهمیتدر .

حال وکیفیت بویله . بونکله برابر شناسی ـ کمال و « ثروت فنون » مکاتب ادبیه‌سنـ الغاسیله غزل وقصیده طرزینك ارتجاعاً احیاسنه غیرتکش اولیورمشم . بواسناد قارشیسنـ کوله‌ر وکندمی نه‌ماضی‌یه چیویلی ، نه‌ده مودایه تابع کوروروم . حقیقت ماضینك ، حالك حتی استقبالك‌ده مافوقنده وماوراسنده‌در . اوبر عنقادر . واصـل مرتبهٔ تحقیق اولدیـ ادعا ایده‌نك صفوتنه قناعت ایدرم . بوجهت برطرف . لکن برنقطه نظر عبرت وانتباه جلب ایتدی . کچن کون ألمه برمجموعهٔ ادبیه کچمشـدی . اوزان بنانی آفوروزلایان شیق وظریف رسالهٔ موقوته‌ده یارم دوزینه قدر پارمق حسابی منظومه‌یه مصادف اولدم زانو بزمین استغفار اوله‌رق بونلردن هیچ برشیئی آکلامدیغمی اعتراف ایدرم . آهنـ وحلاوت یوق. لسانه تطابق یوق. شعر یوق. نه‌وار بیلمم ! یالکز ـ اونوتلمش صحیفه‌لر کبی برعنوان آلتنده سامی دیوانندن مقتطف ایکی نشیده کوردم . فرانسزجه (آنتی‌تهـ دیرلر بر ضـد کامل مفهومی وار . عجبا بواونوتلمز شرقیلری برواحد قیاسی تشکیـ ایتسون دیه‌می‌دیکر شعرلرك مواجههٔ بی‌آهنکیسنده نشر ایتمشلر؟ بوایکی نمونه ، هرحالده قلاسیق ادبیاتك اك منتخب پارچه‌لری دکلدر . بونکله برابر نه‌در اوآهنك وانسـجام اوقودم ، بردها اوقودم وغشی اولدم . بوبرضعف وذنب‌میدر ، هرنه ایسه ، آنی اعترافـ ایدرم . شعرمزه طفیلیلر قاریشیور . آکلاشیلان زورقچهٔ الهام شـابه اوطوردی . تکرار ایده‌یم : بغضم وزن بنـانه دکلدر ؛ شـعر مفهومنك رد ونفینه‌در . هر طرز وولته‌ره کوره ـ ، ایسته‌ر قلاسیق اولسون ، ایسته‌ر اولماسـون ، ای ایمش ؛ باشـ آغریسی تولید ایدن طرزدن بشقه ...

وولته‌ر دیدم‌ده خاطرمه کلدی : برساعتجی ، هرکون ، برمنظومه یومورطلار ، و پك محجوب اولان وولته‌ره کتیرر ، تصحیح ایتدیررمش. حکیم مشهور، فرط محویتنده

بلا اعتراض ، طامات مذکوره‌یی دوزه‌لتیرمش . لکن ، برکون، بوترهات وولته‌رك جانته طاق دیمش :

وولته‌ر — افندی ! سزك صنعتکز نه‌در ؟

شاعر — ساعتجی‌یم ، افندم .

وولته‌ر — اویله ایسه ینه ساعت تعمیر ایدیکز ...

* * *

جلال نوری بنده‌کزك علم وعرفان علیهداری وحافظ شیرازی و عمر خیام مذهب ملامیسنك مروجی ، مخرب ارواح اولدیغنی طویدیکزمی ؟ بن علمی نفی ایدیورمشم . شو اسناد برطرف ، لکن ، عزیزم رضا توفیق بك ، لطفاً سویله‌ییکز شو مطالعه‌م خطا آلودمیدر ؟

— [آنری پوانقاره] عصرمزك یتشدیردیکی ایکی اوج اك بیوك ریاضیدن بریدر . مشارالیه پك متجلد ایدی . فن حسابك ، عموم ریاضیاتك قطعی اولمدیغنی ، بونلرك برأثر اتفاق بولوندیغنی ادعا ایتدی . دها ایلریسی وار : اون آلتنجی عصرك بدایتندن بری ارضك مرکز عالم اولدیغی نظریه‌سی ـ بطلمیوس مذهبی ـ آرتق ترك ایدلمشدی . درتیوز کسور سنه صکره ، [قوبه‌رنیقوس] ، [نیوتن] ، [که‌پله‌ر] کلدکدن صکره [پوانقاره] یکی فن هیئتدن شبهه ایله بطلمیوسه طوغری برتوجه‌رجعیده بولونمه‌سونمی ؟ بونك اوزرینه نه اولدی بیلیرمیسکز ، حکیم شهیر فرانسه (أنستیتو)سنه‌و(آقاده‌می)سنه انتخاب ایدلدی .

کچن کون [کوستاو لوبون]ك نشرینه قدرتیاب اولدیغی ـ حیات‌حقائق ـ عنوانلی أثر جیره‌دستیٔ حکمتنی کوردیکزمی ؟ حقیقت برموجه‌در . آنجق برآن واوان ایچون حقیقتدر . زماندن ، زمیندن مجرد حقیقت یوقدر. هله اجتماعیات ، اقتصادیات ، حقوقیات کبی علوم وفنون اویله دکیشیورکه اجتماعیات حاضره حالا برعلم فروه‌سنی لابس اوله‌مامشدر . اقتصادیات ، بورژوا طبقه‌سنك تدوین ایتدیکی برعلمدر . بونك سوسیالیستجه‌سی ده‌وار . حقوق‌ده هم بورژوا حقوقیدر ، هم ده لایعددر، لاتحصادر. آلافرانغه‌سی، آلاتورقه‌سی ، منقولی ، کویا معقولی ، جرمانجه‌سی ، آنغلو ـ صاقسونجه‌سی تدوین ایدلمشدر . هانکی پیغمبره امت اوله‌لم ، بیلمم . صکره برحرب جهانشموله داخل اولدق ، اك بیوك انقلاب

اجتماعینك ایچنده‌یز . مفهوملر ، مدلوللر دکیشیور . ودکیشه‌جك . [پوانقاره] علوم ثابته وریاضیه‌یه بیله اهمیت ویرمدیکی حالده بزم اوروپا و بورژا اجتماعیات واخلاقیاتی ، اقتصادیات و مالیاتی شبهه آلتنده براقه‌مز عجبا برکبیره‌میدر ؟ اکر اویله ایسه پس . لکن بعدالحرب کوروشورز .

برده بز منوم ، حتی مخرب ارواح ایمشز . انسانك قدری نه‌چابوق اونوتیلیور ؛ ادبیات نه نانکور برصنعتدر ! بریرده مستخدم اولسه ایدك حق تقاعدمز اولور ؛ ترجمهٔ حالمز مضبوط بولونوردی . (اتحاد اسلام) نامیله براثر یازدق‌که بوکتاب حسین رحمی بکك رومانلری‌ده داخل اولدیغی صوك زمانده اك چوق طبع ایدیلن وصاتیلان جلددر . اوراده بزم برعزم وارادت فقره‌مز وار . سکا قارشی شرمسارم ، ای فقرهٔ عزیزهم :

آتی مطبعه‌سی - ٣١ مارت ١٩١٨

جلال نوری

ایران دنیاسنك ادبیاتمزه تأثیری

[مابعد]

عاکف پاشا ، ادهم پاشا ، ضیاپاشا ، نامق کمال بك ، عبدالحق حامد بك آره‌صیره هجا وزنلرینه‌ده التفات ایتدیلر . حامد بکك (بالاده برسس) عنوانلی نشیدهٔ مفصله‌سی - که جلال نوری بکك همتیله آلتی سنه اول رساله شکلنده طبع ونشر اولنمشدر - بی‌نظیر براثر دهادر . فقط بومنظومه منثور کبی اوقوندیغی زمان وزن وقافیه حس اولنه‌میه‌جق صورتده تنظیم ایدلمش اولدیغندن مثالی وجوده کتیرمکه بلکه بوکون حامد بك بیله مشکلات ایله موفق اولور .

هجا وزنیله یازمش اولانلرده برخصوصیت کوریلیور :

اکر اوزان عروض ایله ابداع اشعاره مقتدر ایسه‌لر پارمق وزننه‌ده آهنك ویره‌بیلمکده‌درلر . دکلرسه ، یازدقلری هیجاندن زیاده کلال وقسوت ویرن طاتسز ، بیچمسز برشی اولیور .

پارمق وزننك بزده اك بیوك قهرمان مشار بالبنانی رضا توفیق بکدر . مصراعلری تا روحمزك ایچنه کیره‌رك اجدادمزك حسیات خوابیده‌سنی بنلکمزده ایقاظ وتهییج ایدییور . بنی بووزنه معارض ظن ایدرلر . خایر ، بن هیچ برکوزللکه قارشی بی‌حس ولاقید قالمادم . سومدیکم سوءعزلکدر . مملکتمزك یکانه فیلسوفی اولدیغی کبی ، بووادینك‌ده یکانه شاعری اولان بواستادك کچوك برشعرینی اوقویه‌جغم . اشتغالات فلسفیه‌دن یورولدیغی زمانلر ، ذهنی مطالعهٔ اشعار ایله دینلندیرمك رضا توفیق

بکك براعتیادمستحسنی‌در. برکون اندلسده‌کی‌اضمحلال اسلامه‌آغلایان برایکی عربجه قصیده اوقومش. بوندن فوق‌العاده متأثر اولان شاعر ارواح اجداد ایله حسبحال ایتمك ایچون ایوب طرفلرینه کیتمش، طولاشمش وطولاشدقجه حزنی آرتمش. نهایت، صاحبقران شرق و غرب سلیمان قانونینك پك زیاده سودیکی کریمه‌سی مهروماه سلطانك خراب اولان جامعی اوکنه کلش ؛ صباحدن بری وجدانی‌طیرمالایان حزنی آغلاده آغلاده دیندیره‌جك قوتی بومعبد ویرانك منظر پریشاننده بوله‌رق درحال شونشیدهٔ صمیمیه‌یی کوکلندن کاغد اوستنه دوکمش :

خراب معبد

واردم أشیکنه یوزمی سوردم ،
اطرافنی بتون دیکنلر آلمش ؛
اولو محرابنده یازیلر کوردم
کیم بیلیر نه موطئز زماندن قالمش !..

باتان کونشلرك أولکون نکاهی
قرارتوب براقمش او قبله‌کاهی
مظلوم برامتك بخت سیاهی
ویران قبه‌سنه کولکه‌لر صالمش .

أسلامك بختیار بر زماننده
آب حیات وارمش شادروانده ،
شمدی خراب اولان سایه باننده
دم چکن قوشلرك عمری آزالمش.

آیات حکمت وار کتابه‌سنده ،
بردرس عبرت وار خطابه‌سنده
باغ جنت اولان خرابه‌سنده
تکبیر صدالری آرتق بونالمش .

می رضا ، سجده‌یه باش قوی‌ده ایکله
طاشلر دیله کلسون سنك دردکله
افسانه سویلیم آغلایوب دیکله :
اوشرفلی ماضی مکر ماصالمش !..

کوزل دکلی ؟.. کوزل ، هم‌ده پك کوزل . ایشته بو درجه‌ده سطوتله مجا وزنه حاکم اولان رضا توفیق بك چکنلرده برکون بکا دیبوردی‌که :

— شرق وغربك برقاچ مهم لسانني بیلیرم. فرانسز ، انكلیز ، اسپانیول ، عرب ، عجم ، ترك لسانلرینك انافس آثارینی اصللرنده ، دیكر لسانلرككنی ترجمه‌لرندن اوقودم . بنی اك زیاده مستفید ومسحور ایدن عجم اشعاریدر . بونده‌كی حالتی دیكر لسانلرك هیچ برنده بولمادم . انسانیت قدیمه حكمتی یونانه ، شعری ایرانه ویرمش ایدی. عصرلر اشعار عجمی هیچ برزمان اسكیتمیه‌جكدر. اكر بن هجا وزننده موفقیت كوستره‌بیلیورسه‌م ، بونی عجمك فیض وآهنكنه مدیونم .

ایشته فیلسوف شاعرك اعترافی . قدرشناس، حقشناس اولان وبرده كندی علم وموقعندن امین بولنان هرآدم بویله سویلر، رضا توفیق بك ، عجمی‌در؟.. خایر ، حتی عرفانی شرقلی اولمقدن زیاده غربلی‌در . آثار عربیه‌ده‌كی تتبعاتی اولماسه‌یدی مملكتمزده‌كی موقع مستثنایی احراز ایده‌مزدی . حامد بك ، جناب بك ، رضا توفیق بك و امثالی شاعرلرمز، عجمدن مآل ومضمون دكل ، فیض و روح آلدیلر.

شمدی سزه فیلسوفمزك فارسی بررباعیسنی اوقویه‌جغمكه روح خیامی‌ده منبسط و تقدیرخوان ایدر:

رباعی

از نور وجود حق‌كه تابی دیدم
برچهره روشنش نقابی دیدم
سرکشته‌شدم بدشت هستی، آخر
درافق بصیرتم سرابی دیدم

بر رباعیسنی دها اوقویه‌یم :

من عاشق نور پاك یزدان هستم
از تیركیٔ ستم كریزان هستم
آتشكدهٔ نهفته دارم دردل
كافرنه ، بلی، زاهل ایمان هستم

ایرانك فیضنه اولان دین‌شكرانی رضا توفیق بك برربامی ایله دها ادا ایدیوركه مطلعی‌شودر:

درد هركهن بسی سخندان آمد
الهام سخن ولی زایران آمد

مابعدی وار

سلیمان نظیف

م. رؤف بك ایچون

رقیق وغمزده برشاعرك خیالنده
نه‌لر مرسم ایسه هپ لسان حالنده

پك آشكار اوقونوردی، نه‌وت سنك نه‌یازیق
یازیق كه، عمریكك آه، الك كزیده سالنده

بتون مزیت واوصاف وعلم وعرفانك
كومولدی مدفنكك قعر پرملالنده..

كومولدی یاد نزیهك، خایر، قلوبه سنك؛
اوزنده دار اوله‌جق فكر و حس وبالنده

مؤبداً سنی تعزیز ایدنلرك ای كنج!
ألم یاشار ابدی یادكك مآلنده...

نشان طاشی — ١٦ مارت ١٩١٨

نظاره بنت عثمانه

[مرحومهٔ لشار الیهانك مجموعه‌مزه درج ایدلمك اوزره كچن هفته كوندردكلری
نظومه‌در. نه غریب و مؤسف بر تصادفدركه م. رؤف بكك افولنه مرثیه خوان اولان
شارالیها عینی خسته‌لقدن رهایاب اوله‌میه‌رق ارتحال داربقا ایتمشلردر.]

[هیئت تحریریه]

تبجيل اعاظم

« پايتختك قاپيسنده » شاعر محترمنه :

برجنك جهنم شررك توف أنيني
افسرلرى تابشكدهٔ خشيت ايدركن ،
شرقك أبدى هيبت ذيشان ومتيني
يوكسه‌كده ، مفاخرله ، بوتون كوكبه‌لردن .

ركز أيلديككِ آبده تبجيل غزاته
اولدى شهداى وطنك نامنه هيكل
ـ هپ حسن ايله، صنعتله، مهارتله مشكل ـ
برهيكل كوياى أبد زنده او حتى

برشعر غرامپرورى، دستان حماست
شكلنده ياراتدك ، هيجانلرله ياشاتدك
سوداى صميمى ايله همراز نجابت
قلبكده‌كى أك كيزلى تحسسلرى بايغين ـ

بررقت محرور پرستش ايله بزده .
صولماز اوحزين فلسفهٔ شعر وغرامك ،
سونمز اوشفقلر ياشاتان نجم ظلامك
بز فلسفه‌مزدن نچه‌رز، هپ سونه‌رزده .

قاضى كوى : ٢٨ مارت ١٩١٨

توفيق نوزاد

یاغمور

یکی برقانون تجربی

یاغموره رحمت باری دینلرنه‌قدر اصابت ایتمشلردر. قشرك كذشته عمری (١٠٠) میلیون سنه‌دن زیاده‌در، بوقدر مدید زمانلرده وقوع بولان انقلاباتك بیوك برقسمی‌صولرك دورانیله میدانه کلشدر. عضویاتك ایلك مشیمه‌سی‌ده دکزلردر، دورنلرینك صوكارنده تحدث ایدن (سیه‌نوژه‌ن) دن ماعدا عناصر ابتدائیهٔ حیات هپ ساحلسز بحرمحیط دیرینك محصولیدر. حرارتی یوز درجه‌دن آشاغی‌یه دوشدیکی آندن اعتباراً سطح کره تماماً صولرله احاطه اولنمش، یوزبیكلرجه سنه بوحالده قالمشدر. ایشته بو اثناده ضیای شمسك قسم کیمیویسی‌که (مایهٔ حیاتدر) بوش دورمامش، عناصر ابتدائیه‌دن (پروتوپلازما) یی نسج ایتمکله مشغول اولمشدر.

صولرك برقسمی درون ارضه نفوذ ایتمی سایه‌سنده ایلك قارالر میدانه کلنجه‌یه قدر، طبیعتده اصداف تکاملنده ایلك حجیراتی حاضرلامشدر.

دیمك که نباتی تخرشدن حیوانی احتساساته، نهایت ادراکه، عرفانه طوغری کیدن، یوکسه‌لن روحی تکامل زنجیرینك ایلك حلقه‌لرینی‌ده دکزلرده بوله‌جغز.

صولرك برقسمی درون ارضه نفوذ، برقسمی‌ده عضویات ومعدنیات طرفندن مص وتحلیل ایدلدیکندن متمادیاً تناقص ایتدیکنه شبهه یوقدر، صوسز ایسه حیات وعضویاتك دوام و بقاسی ممکن دکلدر، اوحالده کره‌مزك اولوی صوسزاق یوزندن اوله‌جغی، صوك قطرهٔ رحمتك، صوك رشیم حیاتی برلکده سوروکله‌یه‌جکی قولایجه آکلاشیلیر.

ارضمز و حیاتمزله بودرجه‌ده علاقه‌سی بولنان صو ویاغمور حقنده صوك علمی مشاهده‌لردن برینده بحث ایده‌لم.

***

یاغمورك هوا درونده‌کی صو بخارینك تکاثفیله میدانه کلدیکی معلوم ایدی، فقط معین مقدار هوانك هردرجهٔ حرارتده نه‌قدرصوبخاری احتوا ایده‌جکی‌دقیق برصورتده تعیین ایدلمامشدی، بوصوك سنه‌لرك محصولات عرفانی آره‌سنده بوکبی اینجه حساباته تصادف ایدلمکده‌در. مثلا [برمکعب‌مترو هوا (١٠) درجه‌ده ٩,٣ غرام، (٢٠) درجه‌ده ١٧,١٣ غرام، (٣٠) درجه‌ده ٣٠ غرام . . . .] صو بخارینی توقیف ایده‌بیلدیکنی مشعر مکمل جدوللر ترتیب ایدلمشدر.

نسبتاً صوغوق محیطه معروض بخارلرك تکاثفی، (الکترون . ایون) نووه‌لری اطرافنده طوپلانمش، کوزله کورولمسی امکانسز درجه‌ده کوچك ذرات حالنده اولدیغی تبین ایتمشدر.

ایشته بوخرده‌بینی ذرات، هوا درونده سبح ایدن سیس وبلوطلری تشکیل ایدر، ذره‌لرك یوزلرجه‌سی بر آره‌یه کلوب ایری دانه‌لر میدانه کتیره‌رك مقاومت هوائیه‌یه غلبه ایتمه‌دکجه یاغمور تشکل ایده‌مز.

بخارك ذراتی اولجه نه‌دن یکدیگرندن آیری قالیور ؟ یاغمور یاغه‌جغی زمان نه‌دن یوزلرجه‌سی یکدیگریله برلشیور ؟ وقتیله مبهم قالان بوکبی سؤاللره بوکون واضح جوابلر ویرلمکده‌در.

بومهم سؤاللرك نصل ایضاح ایدلدیکنی خلاصةً یازه‌لم :

بلوطلر دائما الکتریقله محمولدر. بخار ذراتی‌ده عین جنس سیال ایله مشغول اولمسندن دولایی بالطبع یکدیگرینی دفع ایدر. وبرلشه‌مزلر. بوحال بشقه بولوط کومه‌لرینه تقرب ایدوب تفاضل اقتدار نسبتنده افراغلر وقوع بولونجه‌یه قدر دوام ایدر ، توتری زائل اولان قسملرده ذرات حال طبیعی‌یه که‌جکندن یکدیگرینی دفعدن فارغ اولور و برلشمکه باشلارلر. ایشته کوریلیوریا الکتریق ، بوتون حادثات طبیعیه‌ده اولدیغی کبی یاغمور کیفیتنده‌ده پك مهم رولر ایفا ایدییور.

اکثر مملکتلرده برسنه‌ده یاغان یاغمورلرك مقدار وسطیلری ضبط اولنور. همان بوکبی نیوداته لوندره ، پارس کبی مدنیت مرکزلرنده ایکی یوزسنه‌دنبری منتظماً دوام ایدلمکده‌در، معلم (بروقنه‌ر) علمك بونوع تسهیلاتندن استفاده ایده‌رك یاغموره دائر یکی برقانون بولمشدر.

بروقنه‌ر زمانك (۱۷) سنه‌سی صیجاق ویابس دیکر (۱۷) سنه‌سی صوغوق وراطب اولمق اوزره ایکی قسمی محتوی (۳۵) شر سنه‌لك دورلره آیرلدیغنی ادعا ایدیور؟ وبوادعاسنی طبیعتك غایت واسع بر (مقیاس مطری) حکمنده اولان (بحرخزر) ك تحول سویه‌سی اوزرنده اجرا ایلدیکی تدقیقات ایله اثبات ایدییور ، مذکور دکز سویه‌سنك شرق اوروپاده یاغان یاغمورلرله تطابقی صوك درجه‌ده نظردقتی جلب ایدییور .

بروقنه‌رك تعبیری وجهله بوتون دنیاده‌کی مقیاس مطرلرك مضبوطاتی اورته‌دن غائب اولسه بحرخزر ساحلنده هرزمان موجود دوسیه‌لردن آنلری بولوب چیقارمق ممکندر،

بوذات رجعی تدقیقاتنی تااون دردنجی عصره قدر ایندیریور. زمانی دائما (۱۷) سنه‌سی یابس، (۱۷) سنه‌سی راطب اولمق اوزره (۳۵) شر سنه‌لك دورلره منقسم بولویور. ایشته بوتقسیمه (بروقنه‌ر قانونی) نامی ویرلمکده‌در. بوقانون نظریاته مستند اولمیوب عملی وتجربی اولدیغندن اعتماد ایدیله‌بیلور،

۱۹۰۰ سنه‌سی بروقنه‌ر دورینك راطب قسمنك مبدأنه تصادف ایتمش اولدیغندن، ۱۹۱۷ دن صوکره اشبو دورك یابس سنه‌لری باشلایه‌جق، ۱۷ سنه دوام ایده‌جکدر. قارئین کرام بویابس دوری تجربه وتعقیب ایده‌بیلیر .

ایلك بهاری رطوبتلی، یازی غیرمنتظم، قیشی قاریشیق زمانلر آرتق نهایت بولمشدر. بوندن صکره لطیف ایلك بهارلر، صیجاق یازلر کوره‌جکمز کبی منتظم و فقط صحی، صاغلام وسوره‌کلی قیشلرده قاووشه‌جغز .

یاغمور ارضمزك هرنقطه‌سنه عین نسبتده دوشمز. حوالیٔ قطبیه‌یه ترسبات جویه آنجق قارحالنده نزول ایدر وخط استوایه دوغری یاغمورلر غیرمنتظم بر صورتده تزاید ایدرك کیدر ، عین عرض درجه‌لری اوزرینه تصادف ایدن یرلره یاغان یاغمور آره‌سنده برمناسبت یوقدر. احوال محلیه‌نك، ارتفاع وانحطاتك بوخصوصده‌کی تأثیری دها بیوك وده‌ا بارزدر.

پارسده سنه‌لك یاغمورك وسطیسی (۰٫۵۳ — ۰.۶۲) آره‌سنده رقص ایتدیکی حالده ، تا خط استوا جوارینه تصادف ایدن چوللره بر ذره یاغمور دامله‌سی بیله دوشمز. دنیانك یاغموری اك مبذول

اوله‌رق طانمش یری هندستانده بنکاله کورفزی ساحلنده (چراپوندی) شهریدر. بورایه بر سنه‌ده دوشن یاغمورك ارتفاعی ١٢ مترویی بولمقده‌در .

بحرمحیط اورته‌لرینه تصادف ایدن آطه‌لره معادل عرض و شرائط اقلیمیه داخلنده بولنان سائر مواقعدن زیاده یاغمور دوشر. حتی صوك دور ژوئولوژیدن اول موجود اولان جسیم برقطعه‌نك بقیهٔ انقاضی اولدیغنه شبهه اولمیان (پولینزیا ، میقرونزیا) کبی جزائر مجتمعه‌یه یاغمور پك مسلطدر . عادتا مذکور آطه‌لری طوز کبی اریتوب، اورادن سوروکله‌دیکی موادرسوبیه ایله یکی قطعات جهان میدانه کتیرمك ایچون ، طبیعتك بیوك برخرچینلق کوستردیکنه انسانك ذاهب اوله‌جغی کلیر .

خط استوایه دوغرو یاغمورك غیرمنتظم اولمقله برابر تزاید ایتدیکی وبعض یرلرده ایسه احوال اقلیمیه عرض درجه‌سی تأثیرینه غلبه ایلدیکی، آتیده‌کی جدولك مطالعه‌سندن تبین ایدر.

موقع	برسنه‌ده دوشن یاغمورك وسطیسی
اوپسال	٠,٤٣
پترسبورغ	٠.٤٦
مارسلیا	٠,٤٧
سن وادیسی	٠,٥٣
پارس	٠,٦٠
لاروشل	٠,٦٦
لیل	٠,٧٦
جنوه	٠,٨٠
وندیك	٠,٨١
مانچستر	٠,٨٤
لیورپول	٠,٨٦
نیویورق	٠,٨٩
روما	٠,٩١
ناپولی	٠,٩٥
پیزه	١,٢٤
قالکوته	٢,٠٥
بومبای	٢,٠٨
سن دومنیك	٠,٧٣
آنتیل	٢,٨٤
قاب دوفرانس	٣,٠٨
چراپوندی	١٢

بوجدولده (مارسلیا) حذاسنده‌کی ٠,٤٧ رقمی نظردقتی جالب ایتمه‌مك ممکن دکلدر ، سنوی یاغمورك مقدار وسطیسی (سن) وادیسنده ٠.٥٣ ، پارسده ٠.٦٠ اولدیغنه کوره ، دها جنوبده

بحرسفيد ساحلنده كائن اولان مارسليا‌ده دها فضله اولمسی لازمكلوردی. حالبوكه نتيجه برعكس ظهور ايديور. احوال اقليميه (عرض درجه‌سی) تأثيرينه غلبه‌سنی بوراده پك بارز كوستريور. برده (مانچستر) ، (ليورپول) كبی انكليز شهرلرينه باقاجق اولورسه‌ق بورالرده ياغمور مقدار وسطيسنی (عرض) درجه‌سنه نسبةً يوكسك بولاجغز. بوحال ينه تأثيرات اقليميه‌نك برروليدر. بوشهرلرك بحرمحيط تأثيرينه معروض آطه‌لرده مبنی اولمسی و (غولف استريم) ه جوار بولنمه‌لری بو نتيجه‌يی توليد ايديور.

برآزده آمريقا و هندستان شهرلرينه باقالم. بورالرده عرض درجه‌سی تأثيريله احوال اقليميه‌نك تعارض ايتمدكلری، بالعكس يكديكرينه موازی حركت ايتدكلری مشاهده ايديلور.

يالكز هندستانده‌كی (چراپوندی) شهرنده ايش بردنبره آلت واوست اولور. اقليمی نفوذ، درجهٔ عرض تأثيرينی تماماً اسكات ايده‌رك ياغمور مقدار وسطيسنی بردنبره كورلمه‌مش درجه‌يه (۱۲) !! متره‌يه قدر چيقارير.

عبدالفياض توفيق

اخلاق اجتماعيه تتبعاتندن :

قانون مدنيمزده شايان تدقيق بر مسئله

جمعيات بشريه‌نك آهنك وانتظامنی تأمين ايتمك ايچون فرديتلر آره‌سنده تكون ايدن منازعات واختلافاتی حل وتجاوزاتی منع وكسر غايه‌سنه معطوف برچوق دساتير وقواعد وضعنه مجبوريت حاصل اولمشدركه قوانين عموميه‌نك حكمت تدوينی بواساس اجتماعی‌يه مستنددر.

فقط قوانين موضوعه، طينت بشرده مركوز اولان بعض تمايلات رديئه‌نك ازاله ويا تهوين تأثيراتنه تماميله كافی دكلدر. دين، تربيه واخلاق فاضله، انسانك برمقتضای جدانيت ارتكاب ايده‌جكی قبايح وفضايحی امكان دائره‌سنده منع ايتمك خواصنی حائز برعامل مؤثردر. بونك ايچوندركه محيط، زمان وسويه‌يی دائما نظردن دور طوتميه‌رق قوانين تدوين ايدنلر، بومهم عناصردن استفاده‌يی بيلمش واحكام موضوعه‌يه هپ بو ماهيت فضيلت كاری‌يی افاضه‌يه چاليشمشلردر. واقعا دنياده هيچ برشی كمال اوزره جاری دكلدر. بناءً عليه احكام موضوعه‌ده كليت آرامق، اونلرك لايتغير اولديغنی تصديق ديمك اولوركه بو، هركون معروض تكذيب باطل برادعادر. نه دين، نه اخلاق، نه‌ده قوانين موضوعه، بشريتی لوث رذائلدن تماميله تطهير ايده‌مه‌مش ايسه‌ده افراد آره‌سنده‌كی مناسبات اجتماعيه‌يی تنسيق وتنظيم نقطه‌سنده شايان شكران نتايجه واصل اولمشدر.

بو مقدمه‌دن بر نتيجه‌يه واصل اولمق ايستيورز : قوانين موضوعه، خلقی طوغرولغه، فضيلت اخلاقيه‌يه سوق ودائما همجنسنه قارشو دسيسه ايله غلبه چالمقدن منع ايده‌جك احكامی حاوی بولنمق

لازمدر . قانونلرك متننده اوفق بر اغلاق ، سوء تفسيره مساعد اهميتسز برنقطه ، چوق كره خلقى طوغرولقدن ، حقيقتى وصرف حقيقتى سويلمكدن اوزاقلاشديره‌بيلير. حكامك علم و فضلى، حسن نيت و وسعت قريحه‌سى اكثريا بوكا مانع اوله‌ماز .

فكرمزى برمثال ايله توضيح ايده‌لم : فرض ايديكزكه بر مال اشترا وثمننى تأديه ايتديكز ؛ ياخود برينى برمدت استخدام ايتدكدن صوكره أجرتنى ويروب صاوديكز. آرتق سزدن هيچ برشى آرامق حقنى حائز اولميان اوبايع و يا اجير عليهكزه اقامهٔ دعوى وثمن مبيع ويا اجرت طلب ايتديكى تقديرده سز ، كمال خلوص ايله حضور محكمه‌ده : فى‌الحقيقه بومالى صاتون آلدم ؛ ويا بوآدمى استخدام ايتدم ايسه‌ده مالك پاره‌سنى، ويا اجرتنى ويردم . » يولنده على وجه‌الصحه برمدافعه‌ده بولنورسه‌كز، بيلمكزكه حقيقت حالى سويلديككزدن طولايى دعوايى غائب ايتديكز. چونكه اومالى صاتون آلديغكزى ويا اوآدمى استخدام ايتديككزى سويلمكله ، « سبب دعوى » يى يعنى اشترا و يا استخدام كيفيتنى اقرار ايتمش عد اولونورسكز. ثمن مبيعى ويا اجرتى تسويه ايتديككزه دائر اولان سوزيكز، « دفع دعوى » يه حمل اولنديغى جهتله بو دفع دعواكزى اثبات ايله مكلف بولنورسكز. حالبوكه برمالك ثمننى تأديه ويا براجيرك اجرتنى تسويه ايدركن ، شاهد بولندورمق و سند آلمق معتاد و حتى اكثريا ممكن اولمديغندن بالطبع دفع دعواكزى اثبات ايده‌مز و دساس خصمكزه بريمين تكليفنده مضطر قاليرسكز. شمدى اخلاق نقطهٔ نظرندن مسئله‌يى برآز تدقيق و محاكمه ايده‌لم : ثمن مبيعى ويا اجرتى آلمش ايكن سائقهٔ نسيان ويا قصد اضرار ايله سزدن دعوى ايدن آدم ، طبيعى يمين ايتمكدن‌ده هيچ چكنمز . اكر ثمنى ويا اجرتى آلديغنى اونوتمش ايسه او آدمه اخلاقسز ، دساس عنواننى ويره‌ميز. چونكه قناعت وجدانيه‌سى دائره‌سنده يمين ايتمشدر. فقط آلديغنى پك اعلا بيلديكى حالده قصداضرار ايله يمين ايتمسى برفضيحهٔ اخلاقيه‌در. بونكله برابر، نتيجه اعتباريله سز، محضا طوغرى‌يى سويلمش اولديغكزدن طولايى محكوم اولورسكز !

بوقاعده‌نك پك شديد اولديغنى كورن علماى حقوق بوكا برچاره تحرى ايتمشلر وبوكبى احواله ميدان ويرمه‌مك ايچون مدعىٔ عليهه « حاصلى انكار » يولنى آچمشلردر .

شمدى بوطرز مدافعه‌نك موضوع بحثمز اولان مسئله‌ده صورت تطبيقنى كوستره‌لم : مدعىٔ عليه صفتيله محكمه‌يه جلب اولنديغكز وقت، حاكمك واقع اوله‌جق سؤالنه قارشو، سز ، بالاده‌كى صورت مدافعه‌كزدن صرف نظرله : « بنم مدعى‌يه هيچ بر بورجم يوقدر. » ديه‌جكسكز. بوجوابكز كافى عد اولنيور. بونك نتيجه‌سى نه‌در ؟ صفحهٔ دعوى شوافاده‌كز ايله دكيشيور. سز، بورجكز اولديغنى انكار ايتديككزدن مدعى دعواسنى اثبات ايله مكلف طوتيلور.

كوريليوركه بو طريق مدافعه اولكى قاعده‌نك شدتنى تعديل وبردرجه‌يه قدر نتايج وخيمه‌سنى تهوين ايتمكله برابر حدذاتنده عموم خلقك استفاده ايده‌بيله‌جكى بر ماهيتده دكلدر. چونكه بوطريقدن استفاده ، آنجق بونى بيلنلره انحصار ايدر وبيلمه‌ينلر ـ كه اكثريتى تشكيل ايتمكده‌در ـ محضا حقيقتى سويلمش اولدقلرندن طولايى ضرر كوررلر. بوايسه عدالته موافق بر اصول اوله‌ماز. دها ايلروسنه كيده‌رك ديرزكه : بوطريقى اختيار ايتمك ، حقيقتى سويلمكدن چكنمك ديمكدر . اوحالده بوقاعده ، خلقى طوغرى سويلمكدن منع ايديور ؛ بناءً عليه قوانين موضوعه‌نك استهداف ايتديكى غايهٔ اخلاقيه‌يه‌ده موافق دكلدر .

برنجی طرز مدافعه‌نك تأثیراتنی تهوین مقصدیله وضع ایدیلن « حاصلی انكار » طریقنی طوتمه‌دن عجبا برنجی شکلی قسماً « اقرار » وقسماً « دفع » عد ایتمیه‌رك هیئت مجموعه‌سنی صرف انكار تلقی ایتمك، حكمت حقوق وروح قانونه دها موافق اولمازمی ؟ او حالده مدعاسنی اثبات كلفتی مدعی علیه دكل ، بحق مدعی‌یه توجیه ایدلمش اولور. مالك ثمننی ویا اجیرك اجرتنی ویرمش اولدیغكز حالده علیهكزه اقامهٔ دعوی ایتمش اولان مدعی ، مغایر حقیقت اولان دعواسنی قولای قولای اثبات ایده‌میه‌جكندن سزه بر یمین توجه ایدركه بونی اداده هیچ تردد كوسترمزسكز.

برچوق فوائدی آشكار اولان بو طرز تلقی؛ قاعدهٔ اصولیه اولمق اوزره قبول ایدلدیكی تقدیرده توزیع عدالت واحقاق حق نقطهٔ نظرندن مهم براساس وضع اولنمش اولور. نظریات حقوقیه‌مزدخی بواصوله مغایر بردستوری محتوی دكلدرفكرنده‌یز. بوخصوصده برمحاكه یوروتدیكمز حالده كوریرزكه اساساً بایع ویا اجیرحین عقدده شهود احضار ویا بروثیقهٔ تحریریه تنظیم ایتمكله مكلف ایدی. بناءً علیه كندیسنه بوكلفت صوكره‌دن دكل ابتداءً تحمیل ایدلمشدر. شاید ابتداءً بووظیفه‌سنی ایفا ایتمه‌مش ایسه بونكله مشتری‌یه ویا مستأجره امنیت ایتمش یعنی - تعبیر شرعیسی وجهله - مشتری‌یی ویا مستأجری « امین » اتخاذ ایتمش، وامنیت ایسه متقابل بولنمش اولدیغندن بوصورتله حركت ایدن بایع ویا اجیره قارشو مشتری ویا مستأجردخی بالطبع عینیله‌مقابله‌یه وجداناً مجبوردر وثمن مبیعی ویا اجرتی ویریركن شاهد احضار ویا بروثیقهٔ تحریریه طلب ایتمكی شعار انسانیته موافق كورمز. ایشته بو اساسه بناءً دیرزكه : مقابلةً امنیت ایدن مدعی علیهك دكل، ابتداءً امنیت ایدن مدعینك مدعی علیهه قارشی بر یمین تكلیفنه حقی اولملیدر.

قوانینك استهداف ایتدیكی غایه ، توزیع عدالت واحقاق قضیه‌لری اولنجه ، حقك تظاهری ایچون وضع اولنان قواعد و اصولاتك روحی ، هرحالده حقیقت حالی تبیینه صالح وسائط و وسائله قارشو محابتسكار بروضعیتده بولنملیدر.

اونوتمامليیزكه خلق، حق وحقیقته قارشو دائما سرفرو ایدر. فقط معوج یوللر تعقیبیله تظاهر ایده‌جك حقایق ، خلقی بك‌ده علاقه‌دار ایتمز. چونكه او، صاف دلدر ؛ حقیقتی هردرلو ستره‌لردن عاری اوله‌رق كورمك ایستر، بوكا بناءً احكام قانونیه واصولات موضوعه خلقی طوغرو سویلمكه ، حقیقتدن آیرلامغه ، اونی هیچ برصورتده انكار ایتمه‌مكه سوق ایتملیدر. برمثال ایله مسئله‌یی ایضاح ایده‌لم : انكلتره‌ده صلح حاكملری آنجق مدعابهی اقرار ایدنلر حقنده حكم ویریرلر. انكار ایدنلرك محاكمه‌سی مافوق محاكمه عائددر. فقط انكاره رغماً مدعابه ثبوت بولدیغی تقدیرده ، منكر، صلح حاكمی حضورنده یالان سویلدیكندن طولایی جزا كورور.

موضوع بحث ایتدیكمز ماده صرف مطالعات ذاتیه‌مزك محصولی دكلدر. حكام كرام ورفقای مسلكمزك اكثریسی بونقطه‌ده فكرمزه اشتراك ایتمكده‌درلر. حتی بومسرودانمزك قسم اعظمی محترم برحاكمك اثرالهامی اولدیغندن بونلرك علمای حقوق واختصاصمزجه تدقیق بیورولمق اوزره انظارعامه‌یه وضعنی وظیفه‌دن عد ایتدك .

كربدی احمد ساقی

هفته‌لق تاریخ حرب وسیاست

[٢٨ مارت - ٣ نیسان ١٩١٨]

مجلس مليينك تعطيلى — مصالحه و مقاوله‌لرك تصديقى — استقراض داخلى — غرب تعرضى — شرقده — فلسطينده دشمن غلبه

صوك هفته کرك وقایع سیاسیه‌ده و کرك وقایع حربیه‌ده نسبةً سکون حاصل اولدی. عثمانلی مجلس مبعوثان واعیانی اعاشه قانونی، حرب قازانجلری ویرکوسی، سکنا، استقراض داخلی قانونلری کبی مهم قوانینی چیقاردقدن صوکره مارتك ٣١ نجی کونی اکمال مدت ایده‌رك، کله‌جك تشرین ثانی بدایتنده اجتماع معتادینی عقد ایتمك اوزره، با ارادهٔ سنیه تعطیل ایدلدی.

✽ مجلس، تعطیلندن اول، روسیه واوقراینا مصالحه‌نامه‌لرینی متفقاً تصدیق ایتدیکی کبی، آوستریا و مجارستانله - اولجه آلمانیا ایله عقد اېدلدیکی وجهله - عین اساسلره مستند عقد اولنان معاهدات ومقاوله‌لاتی‌ده متفقاً تصویب ایله‌دی.

(روسیه) و (اوقراینا) مصالحه‌نامه‌لرینك مذاکره‌سی اثناسنده خارجیه ناظری وکیلی خلیل بك طرفندن ایراد ایدیلن نطقك بالخاصه شوفقره‌لری جالب دقتدر: «روسیه‌نك متفقلریله خط التصاقنی کسن چناق قلعه مدافعلریدر. اونلر روسیه‌یی مهماتسز وتجهیزاتسز براقدیلر. معظم متفق اردولرده، روس اوردوسنه بوکونکی نتیجه‌یی حصوله کتیره‌جك ضربات شدیده‌یی ایندیردیلر. الله شکرکه وقایع بودفعه‌بزی غافل آولایامادی. بوبادرهٔ عظماده سلاحمزالمزده حادثاتك جریاننه مترقب بولونامش اولسه ایدك، حکومتمز محقق ایدی. بوکون آرتق انکار ایدیله‌میه‌جك بردرجه‌ده ثابت اولمشدرکه بوحربه روسیه باشلامشدر. بشریتك باشنه بومصیبت عمومیه‌یی دعوت ایده‌ن، روسیه‌نك اوغرادیغی جزا بنده‌کزجه برجزای الهیدر... انکلتره دخی جزاسنی بولمق اوزره‌در. چونکه معظم متفق اوردولر اوکاده صوك ضربه‌یی ایندیرمك اوزره‌در... مصره انکلیزلرك نه‌کبی عهدشکنلکله کیردکلری واوراده نه‌قدر حقوق شکنانه بر صورتله قالدقلری تاریخجه وعالمجه معلومدر. مصر بزمدر ودولتك اجزای متممه‌سندن اوله‌رق قاله‌جقدر. روسلر نصل شرق جهه‌سندن یدکلری ضربه‌لرله بزم اراضیمزدن قاچمغه مجبور اولدیلرسه انکلیزلرده غربده یمکده اولدقلری شدتلی ضربه‌لرله بزم اراضیمزدن قوغوله‌جقلردر... انشاء الله یاقینده طوپراقلریمزی قلنجله تطهیر ایده‌جکز... قافقاسیه‌نك بزه اعاده ایدیلن اوچ سنجاق حدودی خارجنده قالان قسمنده‌کی اهالی برلشمشلر وبرمتحد ومستقل جمهوریت تشکیل ایتمك اوزره بولونمشلردر.»

آوستریا ایله عقد ایدیلن مقاولات: شهبندرلك، اقامت، مواد حقوقیه‌ده حمایهٔ عدلیه ومعاونت متقابله، اعادهٔ مجرمین، مکلفین عسکریه‌نك اعاده‌سی وتسلیمی خصوصاتنه دائردر.

✽ استقراض داخلی‌یه کلنجه : استقراض داخلینك مقداری غیر معین اولوب یوزده بش فائض ویوزده بر آمورتیسمانلی اوله‌جقدر . استقراض فائضلری آلتون اوله‌رق تسویه ایدیله‌جکی کبی ، قرعه کشیده‌سیله رأس‌المالك اطفاسی تقدیرنده بونك دخی آلتون اوله‌رق تأدیه‌سی قبول اولونمشدر . مالیه ناظرینك دیدیکی کبی ، بو استقراض « خزینه ایچون اصغری فداکارلق ، مقرضلر ایچون اعظمی فائده » تأمین ایدیور . مالیه نظارتی ایلك فائضی آلتون اوله‌رق پیشین تأدیه ایتمك نیتنده‌در . بو سایه‌ده آلتون فیئاتی سرعتله تنزل ایده‌جکدر زیرا آلتون وکاغد آراسنده‌کی بوکونکی فرق نظر دقته آلنیرسه یوزده بش آلتون فائض یوزده یکرمی بش دیمکدر .

✽ دیکر طرفدن طربزون وارضروم ولایتنه یکی تعیین ایدیلن مأمورین بوکونلرده شهریمزدن حرکت ایده‌جکلردر . قاره‌دکزله مناقلات باشلامشدر . کیت کیده شرق احوالی دکیشمکده وایلیکه تمایل ایله‌مکده‌در . رومانیا ایله صلح معاهده‌نامه‌سی پارافه ایدلمش ومرخصلر بکرشدن آیرلمشلردر . معاهده‌نك اقسام اقتصادیه وحقوقیه‌سی دخی اغلبیتله ختام بولمشدر . صوك کلن برخبره نظراً رومانیاده بولونان ائتلاف تبعه‌سی شرکتلرك امتیازاتی دول مرکزیه‌یه دور ایدلمکده‌در . یعنی دول مرکزیه بو صورتله دیکر ممالکده انکلیزلرله فرانسزلرك اقتصادیات ساحه‌سنده کندیلرینه یاپدقلرینك عینی اونلره یاپیورلر دیمکدر .

★★★

غرب تعرضنه کلنجه : صوك کونلرده کسب بطائت ایدن بو تعرض آرتق طوردی . فقط آلمانلر (قومپیه‌ن) ه و (آمیه‌ن) ه اون بشر کیلومترو یاقلاشمشلردرکه بو سایه‌ده بر طرفدن پاریسی ، برطرفدن‌ده مانش دکزی سواحلنی وانکلیز - فرانسز التصاقنی تهدید ایتمکده‌درلر . تعرضك هنوز مبادیسنده بولوندیغمزه کوره دها پك مهم وقایع کوره‌جکمزه شبهه اولماسون . تعرضك شیمدیدن ایلك نتیجه‌سی ، فرانسه‌ده خلقك قوهٔ معنویه‌سی فنا حالده قیریلماسی ، الساس - لوره‌ن ادعاسنك اونودلمه‌سی ، انکلیز - فرانسز باش قوماندانلغنك جنرال (فوش) ه تودیع ایدلمه‌سیدر .

✽ عثمانلی جبهه‌لرندن فلسطین جبهه‌سنده‌ده دشمنك تعرضاتی طرد ایدلدکدن صوکره قطعاتمز تعرضه کچه‌رك دشمنی (شریعه) شرقنده مغلوب ایتدیلر . دشمن طرفمزدن تعقیب ایدیله‌رك رجعت ایدیور . انشاء الله بورالردن‌ده یاقینده ایی خبرلر آلاجغز .

مدیر : [کربدی احمد ساقی]　　　(آتی) مطبعه‌سی

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ٣

سنه : ٢ ١ رجب ١٣٣٦ جمعه‌ایرتسی ١٣ نیسان ١٩١٨ نومرو ٣٢ — ٦٣

٣١ مارت

بوکون ، ٣١ مارت رومی‌یه مصادفدر . حساب افرنجی ایله ١٩٠٩ سنه‌سی نیسانڭ اون اوچنجی کونی ایدی . مشروطیتمز هنوز یکی اعلان ایدلدیکندن ، بتون احرار ملك وملت نوزادڭ هیچ برصدمه‌دن متأثر اولمامسنه نکهبان اولیورلردی . قورقو بیوکدی . چونکه ٩٣ خاطره‌سی هنوز تاریخه انتقال ایتمه‌مشدی . فقط زمان دکشمشدی . افکارده تیقظ وانتباه واردی . بوکا مبنیدرکه محمود شوکت پاشا مرحومڭ قومانداسی آلتنده‌کی اردوی ظفر مقرون ییلدیرم واری برسرعتله پای تخته یتشدی واحوال عمومیه یاتشدی .

اوجهنمی کونده آیاصوفیه میداننده طوپلانانلرڭ مقصدی نه ایدی ؟

سؤالره بسیط برجواب ویرمك لازمسه دیه‌لم که ارباب خروجڭ غایه‌سی (ارتجاع) ایدی . (ارتجاع) ، اویله ایسه ، نه دیمکدر ؟ بوکلمه یکیدر . ٣١ مارتدن اول مشیمهٔ قاموسدن طوغمشدر . فرانسزجه [ره‌آقسیون] مقابلی اوله‌جق . (ره‌آقسیون) ایسه کری‌یه کیتمك ، فعل منفی ، تجدد ناپرورلك ، غلیظ ومضر برقدماپرستلك ، آزیتلمش محافظه‌کارلق کبی بر معنایه کلیر . مثلا فرانسه‌ده قراللق وایمپراطورلق طرفدارلری (ره‌آقسیونه‌ر) عد ایدیلیرلر ؛ حالبوکه انکلتره‌ده احرارقراله صادق اولدقلری حالده ، بونلر ، مرتجع صاییلمازلر . حاصلی کلمه برآز مغلق ومعقددر ، مبهمدر . کلمه‌نڭ یکیلکی‌ده بادیٔ ابهامیدر .

٣١ مارتده طوپلانان کروه ـ خلق پسیقولوژیسی تطبیقاتجه برکتلهٔ جاهله ایدی .

✽ استقراض داخلی‌یه کلنجه : استقراض داخلینك مقداری غیر معین اولوب یوزده بش‌فائض ویوزده بر آمورتیسمانلی اوله‌جقدر . استقراض فائضلری آلتون اوله‌رق تسویه ایدیله‌جکی کبی ، قرعه کشیده‌سیله رأس‌المالك اطفاسی تقدیرنده بونك دخی آلتون اوله‌رق تأدیه‌سی قبول اولونمشدر . مالیه ناظرینك دیدیکی کبی ، بو استقراض « خزینه ایچون اصغری فداکارلق ، مقرضلر ایچون اعظمی فائده » تأمین ایدییور . مالیه نظارتی ایلك فائضی آلتون اوله‌رق پیشین تأدیه ایتمك نیتنده‌در . بو سایه‌ده آلتون فیئاتی سرعتله تنزل ایده‌جکدر زیرا آلتون وکاغد آراسنده‌کی بوکونکی فرق نظر دقته آلنیرسه یوزده بش آلتون فائض یوزده یکرمی بش دیمکدر .

✽ دیکر طرفدن طربزون وارضروم ولایتنه یکی تعیین ایدیلن مأمورین بوکونلرده شهریمزدن حرکت ایده‌جکلردر . قاره‌دکزله مناقلات باشلامشدر . کیت کیده شرق احوالی دکیشمکده واییلکه تمایل ایله‌مکده‌در . رومانیا ایله صلح معاهده‌نامه‌سی پارافه ایدلمش ومرخصلر بکرشدن آیرلمشلردر . معاهده‌نك اقسام اقتصادیه وحقوقیه‌سی دخی اغلبیتله ختام بولمشدر . صوك کلن برخبره نظراً رومانیاده بولونان ائتلاف تبعه‌سی شرکتلرك امتیازاتی دول مرکزیه‌یه دور ایدلمکده‌در . یعنی دول مرکزیه بو صورتله دیکر ممالکده انکلیزلرله فرانسزلرك اقتصادیات ساحه‌سنده کندیلرینه یاپدقلرینك عیننی اونلره یاپیورلر دیمکدر .

★★★

غرب تعرضنه کلنجه : صوك کونلرده کسب بطائت ایدن بو تعرض آرتق طوردی . فقط آلمانلر (قومیه‌ن) ه و (آمیه‌ن) ه اون بشر کیلومترو یاقلاشمشلردرکه بو سایه‌ده بر طرفدن پاریسی ، بر طرفدن‌ده مانش دکزی سواحلنی وانکلیز - فرانسز التصاقنی تهدید ایتمکده‌درلر . تعرضك هنوز مبادیسنده بولوندیغمزه کوره دها پك مهم وقایع کوره‌جکمزه شبهه اولماسون . تعرضك شیمدیدن ایلك نتیجه‌سی ، فرانسه‌ده خلقك قوهٔ معنویه‌سی فنا حالده قیریلماسی ، الساس - لوره‌ن ادعاسنك اونودلمه‌سی ، انکلیز - فرانسز باش قوماندانلغنك جنرال (فوش) ه تودیع ایدلمه‌سیدر .

✽ عثمانلی جبهه‌لرندن فلسطین جبهه‌سنده‌ده دشمنك تعرضاتی طرد ایدلدکدن صوکره قطعاتمز تعرضه کچه‌رك دشمنی (شریعه) شرقنده مغلوب ایتدیلر . دشمن طرفمزدن تعقیب ایدیله‌رك رجعت ایدییور . انشاءالله بورالردن‌ده یاقینده ایی خبرلر آلاجغز .

مدیر : [کریدی احمد ساقی]   (آتی) مطبعه‌سی

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲ ۱ رجب ۱۳۳۶ جمعه‌ایرتسی ۱۳ نیسان ۱۹۱۸ نومرو ۳۲ — ۶۳

۳۱ مارت

بو کون ، ۳۱ مارت رومی‌یه مصادفدر . حساب افرنجی ایله ۱۹۰۹ سنه‌سی نیسانك اون اوچنجی کونی ایدی. مشروطیتمز هنوز یکی اعلان ایدلدیکندن ، بتون احرار ملك وملت نوزادك هیچ برصدمه‌دن متأثر اولمامسنه نکهبان اولیورلردی . قورقو بیوکدی . چونکه ۹۳ خاطره‌سی هنوز تاریخه انتقال ایتمه‌مشدی. فقط زمان دکشمشدی. افکارده تیقظ وانتباه واردی. بوکا مبنیدرکه محمود شوکت پاشا مرحومك قومانداسی آلتنده‌کی اردوی ظفر مقرون ییلدیرم واری برسرعتله پای تخته یتشدی واحوال عمومیه یاتشدی.

اوجهنمی کونده آیاصوفیه میداننده طوپلانانلرك مقصدی نه ایدی ؟

سؤاللره بسیط برجواب ویرمك لازمسه دیه‌لم که ارباب خروجك غایه‌سی (ارتجاع) ایدی . (ارتجاع) ، اویله ایسه ، نه دیمکدر ؟ بوکلمه یکیدر. ۳۱ مارتدن اول مشیمهٔ قاموسدن طوغمشدر. فرانسزجه [ره‌آقسیون] مقابلی اوله‌جق. (ره‌آقسیون) ایسه کری‌یه کیتمك ، فعل منفی، تجدد ناپرورلك، غلیظ ومضر برقدماپرستلك ، آزیتلمش محافظه‌کارلق کبی بر معنایه کلیر. مثلا فرانسه‌ده قراللق وایمپراطورلق طرفدارلری (ره‌آقسیونه‌ر) عد ایدیلیرلر؛ حالبوکه انکلتره‌ده احرارقراله صادق اولدقلری حالده ، بونلر، مرتجع صاییلمازلر. حاصلی کلمه برآز مغلق ومعقددر، مبهمدر. کلمه‌نك یکیلکی‌ده بادئ ابهامیدر .

۳۱ مارتده طوپلانان کروه ـ خلق پسیقولوژیسی تطبیقـاتجه برکتلهٔ جاهله ایدی.

بونلر مشروطيتی‌ده ، ارتجاعی‌ده بیلمیورلردی. بوو قعه اصلا برفکر واجتهاد نتیجه‌سی حاد
اولمش دکلدی . عادیاً برادبسزلك ، برأوباشلق ، برقاچ بالدیری چیپلاغك حرکات باغیانه‌سی
اثر تحریکی ، زورباللغی ایدی . یکی کلن حکومت دها ضابط وقاهر اولسه ایدی بو حر
وقوع بولمه‌یه‌جقدی .

اوکون برقاچ آرقداشله طولاشیوردق . قویتو بریرده عوامدن برقاچ سرکشه تصاد
ایتدك . چاقر کیف ایدیلر . وجهلرنده برعلامت سرور تبارز ایدیوردی . — خیر اوله
اوغور اوله ، نه‌وار ؟ دیدك . بونلردن بری بزه جواباً — چوق شکر اولدی بیتدی
مقصدمزه نائل اولدق. او، کلدی ، دیدی . — او، کیم ؟ — ایشته او، شریعت کلدی
بن کوزمله کوردم . — أه.. اویله ایسه (او) نصل‌شیدی ؟ — افندم ، عربه ایله‌کلدی
قوطو ایچنده ، اورتولو ایدی ...

آرتق فضله تفصیلاته (چندان) احتیاج یوقدر. برطاقم آسایش دشمنلری ضابطه‌نا
ضعفندن استفاده ایله افرادی قیشقیرتمشلر و برمؤسف وقعه حصول بولمشدی.

ادعا ایدرز : اکر افکارده برارتجاع اولسه ایدی، قابل دکل بویله اولمازدی . بش
یرلرده ،برزدهٔ حدوث اولمش حرکات انقلابیه مدعامزی توثیق ایدر.

بزده ارتجاع یوقدر واوله‌ماز . مملکتمزده برسلسلهٔ نجبا ورهباین موجود دکلدر
بوفکری ادامه ایتسون... بز، اساساً دموقراسیدن بشقه برحالت اجتماعیه و برسلطهٔ سیاس
طانیمدیغمزدن بزده آنجق جهالت اجرای تخریبات ایده‌بیلیر، بشقه بر عمده واقنوم دکل
شونی‌ده اونوتمه‌یه‌لم که (سرمایه‌جیلك) ده مملکتمزده ناموجوددر. بناءً علیه ده‌موقراسینك
دارالذهبی اوز دیارمزدر. زادکانلق، رهبانیت ، قاپیتالیزم اولمایجه ارتجاع متصور دکلدر
زادکانلغی، رهبانیتی، قاپیتالیزمی احداث ایتملی‌که ارتجاع اوله‌بیلسون. زادکانلق تشکل ایدر
بر محصلهٔ تاریخدر ، تشکیل ایدلمز، ممتنع‌الایجاددر. رهبانیتی ایسه دین احمدی نفی ایدیور
چالیشه‌لم، قاپیتالیزم مملکتمزده تقرر ایتمه‌سون‌که بالآخره براویغونسزلق اولماسون .

کله‌لم فکر واجتهاد ارتجاعنه : ابتدا ایجه بیلمش اوله‌لم که برنقطهٔ نظردن دائما حر
ولایموت اولان ماضی ، اولدیغی کبی اعاده ایدیله‌مز . نهر، کریسین کری‌یه آقماز. کونش
مغربدن طلوع ومشرقدن غروب ایتمز. اعداد ترسینه صاییلماز. جزء ، کلدن بیوك اولماز
برآدم کندی کندینك پدری ویا جدی اوله‌ماز. احیای ماضینك مادی امکانسزلغی واردر

تاریخده برطاقم رجوعلر اولمشدر ؛ لکن ، بونلر ، هپ دها ایی ، دها سالم و جید برحالت اجتماعیه‌نك حصولپذیر اولماسی ایچوندی .

ایکی پارلاق و یمان مثال : « ره‌فورم » و « ره‌نه‌سانس » .

« ره‌فورم » حرکتی نصرانیتك شکل اولینه رجوعنی توصیه ایدیوردی . بعضاً بویله بررجوع ترقیدر ، تدنی وتردی دکلدر .

براثرمده [*] علی‌التفصیل سویلدیکم وجه اوزره واتیقان مقامی ایشی آزیتمشدی . ایدلمه‌دك رذالت قالمدی . افکار ئولدیرلدی . حریت بوغولدی . اجتهاد قاپاتلدی . نصرانیت نخستین ، هرحالده ، واتیقان نصرانیتندن خیرلی ایدی . [لوطر] و [قالوه‌ن] ك فکری ایلك آباء کنیسانك حالت اجتماعیه‌سنه رجوع دکل ، خرستیانلغی صفوت قدیمه‌سنه افراغ ایتمکدی . . .

بو ، بشر ایچون موجب مضرتمی اولدی ؟ حاشا .. فی‌الواقع بویوزدن بیوك محاربه‌لر چیقدیسه‌ده ، عاقبت ، انسانیت « ره‌فورم » دن استفاده ایتدی . حتی ، قاتولیسیزم بیله تبدیل مشواره مجبور قالدی .

« ره‌نه‌سانس » ده اویله . او دورك سرآمدلری لاتین و یونان فکریاتنه طوغری کیتدیلر . (حال) ك طوتار یری قالمامشدی . هر نقطهٔ نظردن یونان ولاتین ماضیسی حاله مرجحدی . آنلرك بوحرکت رجعیه‌سی بشریتی فکراً وصناعةً قورتاردی . وآندن‌صکره مدنیت تقررایتدی . بردها‌ده‌ییقلماز . اگر بوحرکت رجعیه اولماسه ایدی‌حالا (سقولاستیق)، دارالفنونلرك بادئ اشتغالی اوله‌جقدی . حالامتفکرلری آتشده یاقه‌جقلردی . حالاواتیقان، کتابلری « أنده‌قس » ه قویه‌جقدی . ماضی حالی قورتاردی و استقبالی طوغوردی .

بیلمش اوله‌لم که بعض موانع حالیه ترقی وتکاملی تصعیب ایدر . بناءً علیه بوکبی‌مواضعده (حال) ده دوام برارتجاعدر . بلکه بعضاً نور وفیض‌ماضیده‌در . مثلا (١٥٠٠) سنه‌سندن اولکی (حال) ، ماضی‌یه نسبتله پك کری ایدی . لکن هروقت ماضی حاله مقدم دکلدر . استقبال عجبا نصل اوله‌جق ؟ بو ، رحم مادرده‌کی چوجغك هانکی طائفه‌یه عائد اولدیغنی تخمین ایتمك قدرجسورانه برحرکت اولور . استقبالك‌ده ایسی ، ضررسزی ، فناسی‌اوله‌بیلیر .

برنتیجهٔ عملیه‌یه کله‌لم : بزده ارتجاع ممکن دکلدر . بتون برایای امت محتاج ومنتظر فلاح

[*] « اشتراك ایتمه‌دیکمز حرکات »

وترقیدر. آندن بشقه، تکاملات عمومیه بزی سعی وفعالیته، بناءً علیه ایلریلمه‌یه سوق ایدیور. ارتجاعك عناصر مرکبه‌سندن هیچ بری مملکتمزده یوقدر. پروتستانلق قاتولیکلکه قارشی برحرکتدر. قاتولیکلك اولمیان یرده پروتستانلغك حدوثی نصل عدیم الامکان ایسه زادکانلغك، رهبانیتك، قاپیتالیزمك ناموجود بولوندیغی بر کشورده‌ده ارتجاع متصور دکلدر. سوسیالیزم نره‌ده چیقار؟ قاپیتالیستلرك عمله‌یی أزدکلری دیارده. یا بریرده عمله وحیات صناعیه یوقسه اوراده سوسیالیزم چیقه‌بیلیرمی؟

برفقره‌یی تکرار ایله مقاله‌مزه نهایت ویره‌لم:

برینه نه‌یه أوله‌نمیورسك؟ دیمشلر. اوذات‌ده: سکز سبب وار، آنك ایچون تأهل ایتمیورم؛ برنجیسی رجولیتم یوق، ایکینجیسی... دیرکن مخاطبی اوست طرفی لازم دکل؛ دیمش... بزده‌ده هیچ برعنصر ارتجاع یوقسه، محضا اوروپا تاریخنده کوردیکمز بومرض اجتماعینك امکانی تخیل ایتمك عبثدر.

— آتی مطبعه‌سی —

بهلول نوری

اجمال افکار

ارباب کمال ودانشه حرمت

ملتلرك بیوکی وار، کوچکی وار، اورته‌سی وار... بیوکلکك درجه‌سی، کوچکلکك‌ده قدمه‌سی، مبتذللکك ایسه پایه‌سی وار.

عظمای اقوامی تسجیه ایدن خصوصیاتدن بری‌ده ارباب کمال ودانشه حرمت، مشاهیر ایله افتخار ایتمکدر. حرمت فکر وشیمه‌سی اعاظم یتشدیرر. ارباب استعداده برتازیانه

اولور. یتیشه‌نلری ثبات و متانته تشویق ایدر. بریرده فکر وکماله حرمت ایدلمه‌لیدرکه، اوراده، متاع عرفان خریدار بولسون.

تاریخده کوزل وپارلاق دورلر وار: فرانسه‌ده اون دردنجی [لوئی] دوری، قدیم یونانستانده [پریقلیس] دوری، عالم اسلامده [هارون‌الرشید] دوری، عالم عثمانیده دور جلیل فاتح، عهد دلنشین یاوز... بودورلرك اخلاقنده برجیادت کوریلیور. بیوکلر ملتك سرتاج مفخریتیدر. بیوك، متاع عرفان وذکاسنه رواج اولدیغنی کورمکله تزیید جهد وغیرت ایدیور، کوچك‌ده، بیوکی تبجیل وتوقیرایتمکله آنك اثرینه اقتفا ایلیور. بو، برحالت روحیه‌درکه بوندن ملل واقوامك تعالیسی نتیجه‌سی استحصال اولونور. اجتهاد سربستدر. مطالعه وفکر حریت تامه‌یه نائلدر. بوکبی محیطاتدن تبصبص وتخویف اوزاقلاشیر. برفکر اورته‌یه قویان نه‌قورقدیغندن، نه‌ده اوفکرك خوش کورینه‌جکندن متأثر اولور.

بوکبی ادوارك عکسنی دوشونه‌لم: بعض زمانلر واردرکه جباره‌دن برحکمدار ویا بر وزیر، برهیئت ظالمه، افکاری تضییق آلتنده بولوندورر. فکر یاتحت تهدیده‌در، یاخود آکا برخط حرکت توجیه ایدیلیر. ایشته اومحیط مرائیدر، ملوثدر، متشنجدر. اورادن برفیض وکرامت بکلنمز. بوشرائط آلتنده انسانلر وبالخاصه متفکرلر یا قورقارلر، یاخود قورقوتورلر ویا تسأل ایدرلر. ایشته «غانغره‌ن» اولمش برجمعیت نمونه‌سی. فی‌الواقع بوکبی محیطلرده و عصرلرده‌ده پارلاق ذکالره تصادف اولنور. لکن بوذکالر صوریدر. اثرلرنده برشمهٔ جدیت بولونماز. اطرافی احتوا ایدن یازیلری برتنقیدنامه دکل، بر قصیده‌در: ـ یاخود، مؤاخذه‌لری برهجویه‌در.

اوکبی ادوارده بیوجك برآدم هرنه سویلرسه، اوفقلی، بیوکلی‌چومزلر، چومزمعاون ونامزدلری هملسان اوله‌رق هپ ـ کرامت بیورلدی! دیرلر. بیوك ذات برشاعر ایسه چومزلر، چومز معاون و نامزدلری هملسان اوله‌رق هپ نظیره سویلرلر. بیوك نه‌دن خوشلانیورسه او، مودا اولور. ولو بو ناخوش اولسون، کریه و مستهجن اولسون. بوعادتلر فکری ئولدورر، مزاج وخلقی کورله‌تیر، طبیعتی که‌وشه‌تیر؛ أرککجه خصائلدن اثرقالماز؛ جیادت اوچار.

حالبوکه هرکس مطالعه‌سنی آچیقجه تزبیر ایده‌بیلیرسه او جمعیت یاشار. بز بوندن اون سنه اول، هردرلو مهالکه قارشی کله‌رك مطلقیتك ایادیٔ غصبندن حریتمزی استحصال

ایتدیکمز ؛ قوپاردیغمز زمان مقصدمز بو ایدی. و اتحاد و ترقی جمعیتنك نخبهٔ مقاصدی‌ده حریت فکر واجتهاددر. حریت فکریه‌بر نهر شهجریان کبی انقاض استبدادی سوپوریبور، شمس استخلاصك طوغدیغی مناطقه طوغری ایلریلیور.

بوفکره مبنیدرکه حریتك اوان اعلاننده دورسابقك محکوم ایتدیکی اعاظم مظهر توقیر اولدی. کمال بکك، مدحت پاشانك رسملری تشهیر ایدلدی. بو، ملتك برحقی ایدی.

حقوق حریه‌یه رعایت، اعاظم ایله ارباب اجتهاد وفکرته حرمت.. شو ایکی عمده برملتی تقویه ایدر، یوقسه اوتکنه چاتمق، بریکنه‌تکمه آتمق، بوفکر اویغون دکلدر دیه آفوروزه دوچار ایتمك، بونلر اسکیدن قالمه کهنه اعتیادلرك برایزیدر.

کهنه فکرلیلر ظن ایدرلرکه حقیقت یالکز کندی دوشوندکلرندن عبارتدر وآندن بشقه‌سی فکر دکلدر. بوبر اثر تعصبدر واستبدادك حالا پایدار قالان، شوقدروارکه سوکوله‌سی لازم کلن برکوکیدر. حریت فکریه‌نك حدودینی تعیین ایتمك هرأرك کاری دکلدر. یالکز شونی سویلیه‌لم که بوکابرحدود تصور ایتمك اکثریتله‌یاکلش تلقی‌وحرکتلری استلزام ایدر. هرکس آز چوق فکرنده مصردر وفکرینی محض حقیقت تلقی ایتمك ضعفنه مبتلادر. آنك ایچون بویله‌لری افکار عندیه‌لرینه مغایر اولان مقالاتی قولایلقله محکوم ایدرلر ودیرلرکه مناقشه ومباحثه، واقعا، حردر اما بو سزك مدعیاتکز فکر دکلدر، اجتهاد دکلدر، نظریه‌ده دکلدر؛ بوهذیاندر، ترهاتدر. اکر نزاهت مساعد اولسه ایدی بو مطالعاتی محاکمه ایتمکده تردد ایلمزدك.

هرفکری دیکله‌مك، ولوعلیهده اولسون براجتهاده برچارهٔ انتشار وشیوع تهیئه ایتمك عالم عرفانده برقهرمانلقدر.

فکردن قورقه‌ملی؛ بزم رأیمزده اولمیانلرك شخصلرینه حرمت ایتمه‌لی. بیوك سیاسیلر، که ادبا وعلمادن زیاده غوغاایدرلر، بیله‌بربرلرینك ذاتنه حرمتکاردرلر. آنجق [قله‌مانسو] عیارنده‌کی سیاسیلر ایسه قونت [چه‌رنین] ی یالانجیلقله اتهام ایدرلر ./ حالبوکه، هیچ اونوتمام، انکلتره‌ده احرار پارتیسی رئیسی وفات ایتمشدی؛ رأس‌کارده بولنان فرقهٔ مخالفه رئیسی اوکون آغلادی. متوفی، «قریزانتم» چیچکنی پك سه‌ورمش؛ رئیس نظار درحال، خانه‌سنی قریزانته‌ملرٔ وسیاه ماتم توللری ایله دوناتمش...

تربیهٔ حریه، عادت حریه، تربیه و ممارسهٔ دستوریه، عرف مشروطی هپ بونی اقتضا ایدر.
مملکتمزده اعاظمدن برینك نامی یاد اولونورسه ـ ولو بوذاتك مطالعه‌سی بزمکنه
ویماسون ـ بز، بر رعشهٔ غرور حس ایتمه‌لی، مفتخر اولمه‌لی و آنك یتشدیکی مملکت
هالیسندن بولوندیغمز ایچون مسعود اولمه‌لی یز.

مثلا بن، شخص اولمق اعتباریله، ارتحال ایدن اعاظممزدن احمدمدحت افندی و توفیق
کرت بکك انشا وانشاد خصوصنده‌کی دستورلرینی بکنمه‌م، فقط، ـ اوروپاده بر جولان ـ
ـ رباب شکسته ـ مؤلف وناظمنك ملتمه منسوبیتلریله افتخار ایدرم.

کذلك معاصرلرمك ایچنده ضیا کوك آلپ بك افندینك اجتهادات اجتماعیه‌سنه اشتراك
یتم، لکن بو محترم مدرسمزك وجودیله وایه‌دار مسعدتم.

بعض اکابر واردرکه، بونلر، محضا فکرلری تحریکه کتیرمکله ملتلرینه الك بیوك خدمتی
یفا ایتمشلردر. مثالمی ایستیورسکز؟ آلمانیاده، قدیما، [شوپنهاؤر] ایله [نی چه]، شو
کونلرده‌ده [هاردن]. بونلر خلقی خوار کورمشلر، منسوب اولدقلری ملتلرینی شدتله مؤاخذه
یتمشلردی. بلکه بو متفکرلرك مطالعه‌لری سراپا غلط آلوددر. لکن، بو سایه‌ده ملت برچوق
وروزلرینی تورپولیور، غلطتندن واز کچیور، دیلنی دوزلتیور، کندینه بر چکی دوزه‌ن
یریور. آنك ایچون افکاری [پارادوقسال] یعنی قناعت عامه‌یه ناموافق اولان مجتهدلرك ده
طالعاتی مفید وایبدر. شرعاده، بزده، اجتهادی یاکلش بیله اولسه مجتهدك فعالیتی موجب
جر ومغفرتدر.

ارباب کمالنه حرمتکار اولان ملت، ملل نجیبه عدادینه داخل اولور. بونلردن برینك
یلنه خلل کلسه افکار عامه علاقه‌دارلغنی کوسته‌ریر. عبدالجبار الدهلوی افندی بیوریوردی:
ند ارکان فکرتندن برینی انکلیزلر حبس ایتمشلر. مشارالیه محبسده ایکن اهالی، کندیسنی
جمعیت اسلامیه ریاستنه اصعاد ایتمك لطفکارلغنده بولونمش. ایشته بویله ملتك استقبالده
خلاص بوله‌جغنه ایمان ایدرم.

آتی مطبعه‌سی ـ ١٠ نیسان ١٩١٨

جلال نوری

زردشت مسئله‌سی

ادیب محترم ابن رفعت سامح بك افندی‌یه

محترم افندم!

بكا جواب ویردیككزه چوق سویندم؛ زیرا صلاحیت علمیه‌كز حقنده‌كی شبهه‌لرمه زیاده‌سیله قوت ویره‌جك دلائل جدیده ابراز ایتمش‌سكز. حتی مكتوبكزده بو سفر بر چوق تحفلقلر واركه بعضلری‌ده التزامی‌در. كورویورم كه شاقادن خوشلانیورسكز، وضمناً تسلیم ایدیورسكزكه خلق كولدیره‌بیلمك‌ده برهنردر. بونی آكلادیغمه‌ده زیاده‌سیله ممنون اولدم. اوحالده ـ مساعده‌بیورورسه‌كز ـ اولا شو بحثك مولوزینی آییقلایه‌یم، صوكره تحفلقلری برطرف ایده‌یم؛ اوندن صوكره جدی برحساب كوره‌لم افندم.

بنم مكتوبم خلاصة الخلاصه سزه شو خطابده بولونمش‌دی: [بحثكز علمله علاقه‌داردر. فقط (اصول méthode) كز پك فنا كورونیور. اكر سزك اصولكزی علمی بر (وتیره procédé) عد ایده‌جك اولسه‌ق، باقكز نه عجایب نتیجه‌لر چیقار؛ باطل بدیهی اولان بو نتیجه‌لری ناصل قبول ایده‌بیلیرز؟ عجبا مشاهیر متخصصین‌دن كیملری ترجیحاً تتبع ایتدیكز؟..]

سزك جوابكزی تلخیص ایدرسه‌ك: [سن پیشه‌كارسك! . . و اسلوبكدن‌ده بللی‌كه كاغخان بكی‌سك: یوتاری‌یز، ایمانم؟!. كبی طورلرله قونوشیورسك، هم چوق سویله‌یورسك!.. خصوصا جاهل‌سك؛ یمین ایده‌رم‌كه بو شیلرله هیچ مشغول اولمامش‌سك. بن سنك دلیل دیه ایراد ایتدیكك تكرله‌مه‌لره بر فیسكه ایله طوقونورسه‌م خاك ایله یكسان ایده‌رم. مع‌مافیه كل‌سكا آزیجق شوندن، آزیجق‌ده بوندن اوكره‌ته‌یم‌ده كیت ایشكه!..] دیمكدن عبارت قالیر.

بوسوزلری سویله‌ین اسكی دوستك كیم اولدیغنی‌لایقیله بیلمه‌سه‌م: [آمان آرسلانم!.. قاره‌كوزلی یاردن بكدم!.. جانمی باغشلا!.. بر دها یاپمام!..] دیه‌رك میدان بحثی براقیر قاچاردم. بركت ویرسین‌كه طانیدقلرمی ایی طانیرم.

مع مافیه یازدقلرمی بر دها دقتله كوزدن كچیروب‌ده اسلوب افاده‌یی تعدیل ایتمه‌دكجه بو صحیفه‌لری غزته‌یه ویرمه‌دم. كوزدم‌كه ادب معامله‌ده سزدن چوق نزیه طاورانه‌بیلمشم: سزك شخصیتكزی دكل ـ بطلانی بداهةً مسلم اولان ـ اصولكزی تعییب ایتدم. بومكتوبمده‌ده اوموقعی محافظه ایتمك ایستیورم، دیمكدر. طاتلی سرتدن خوشلانه‌جغزی امید ایدیورم.

شیمدی باقیكز افندم نه تحف شیلر وار:

اولا شیرین برادای مستهزیانه ایله سوزه باشلامق ایسته‌مش‌سكز. بنم آچیق مكتوبمك سزك معنویتكز اوزرنده نه غریب برفسون تأثیری اولمش‌كه (غلط حس hallucination des sens).

اوغرایوب الده‌کی قلمی پیشه‌کارك شاق شاغی کبی کورمش‌سکز!.. تعبیر، خیلی خایده ایسه‌ده بوراده‌کی موضع استعمالنه نظراً پك محق کوروندوکی ایچون - طوغروسی! - خوشمه کیتدی. چونکه سزکده - بو میدان هنرده - حقیقی رولکزی بر کلمه‌نك مضمونی ایله تعریف ایده‌رك عیاناً کوستریور. اویله‌در افندم: سز اویله فنار النده اتکی بلنده ایکی درهم برچکردك برصلاحیت علمیه ایله اورطه‌یه چیقارسه‌کز، البته قارشیکزه بر پیشه‌کار معرفت چیقار. دستورسز باغه کیرلمز!.. بزم اویونمزده بزنك کشی ایله دونمز!.. برکشی ایله انجق مونولوغ اوله‌بیلیر. حتی بدایتده بن ایشی اویله صاندم، ورأیی صورانلره [بوش وقتم یوق!.] دیه‌رك دعوته اجابت ایتمه‌دمدی.

ایشته بویله، یعنی مرحوم (طوقادلی کانی) شیوه‌سیله برسوری بی‌مزه ظرافتپردازلقلر ایدوب‌ده سرمست غرور اولدوغکز صیره‌لرده ینه بعضی شیلر سویله‌یورسکزکه صحیحاً (مشعوذ halluciné) اولدوغکزه شبهه براقیور: مثلا بنم سویله‌دکلرمی برر فیسکه ایله دەویره‌جککزه بیان قناعت ایدیشکزدن یقیناً شونی آکلییورم‌که - کندی خولیاکزه نظراً - یالکز زردشتك دکل، [شهنامه ایله دیلاره دستان اولان رستم زالك، ویاخود بهتن لقبیله‌ده آکیلان (رستم کرد) ك‌ده تورانلی اولدوغنه قانع‌سکزدر؛ حتی - طولامباج افاده‌کزدن - آکلییورم‌که، اوپهلوان سزسکز!.. اویله ایسه دون کیشوت نام (فارس شهیر chevalier célèbre) دخی سزك کبی ایمش‌ده بز بیلمیورمشز!.. سزك علم اشتقاقکزله بو آدملری‌ده قازانمق ممکندر، برهمتکزه باقار؛ دریغ ایتمه‌یك‌ده الیمز دکمش ایکن شو دەوشیرمه اصولی ایله برقاچ کشی دها طوپلایه‌لم.

تحققك بریده شوکه بنم تمثیلاً سویله‌دیکم بعض مرتب سوزلردن کندیکزجه برمعنا چیقاریورسکز، وقابلیت انتقاددن محروم اولدوغکز ایچون ظنکزی محض حقیقت صانیورسکز. مثلا [سزه بریسی چیقسه‌ده بنم والده‌مك آدی پاکیزه‌در فلان!. دیسه] دیدیکم زمان، سز حقیقتاً بن والده‌مدن بحث ایدییورم وآدینی - بلاموجب! - سزه سویله‌یورم ظن ایدییورسکز!.. عفو ایدرسکز اما چوق صافدرون برآدمسکز ساعی بك افندی!.. اصول علمکزه آرتق واقف اولمایان قالمادی. شیمدن صوکره بربدلا - حتی بزم احباب اصطلاحنی قوللانه‌یم! - براناتی تصور ایده‌بیلیریسکزکه حضور عالیکزده آناسنك اسمنی آغزندن قاچیره‌جق قدر دقتسز طاورانسك؟!.. مادر زردشتك اسمی اوزرینه جریان ایدن بوکولونج بحثی بن بالذات قاریشدیروب طورورکن سزه والده‌مك اسمنی‌ویریرم، اللی‌سورسه‌کز؟.. ویره‌یم‌ده اوکاده برقولپ طاقه‌سکز دکلی؟.. هم نه‌حاجت! بنم اونده هیچ شبهه‌م یوق؛ چتره‌فیل برچرکس ایدی؛ تورکجه‌یی اوکرنه‌مدن ئولدی کیتدی.

جوابك ایلك قسمی بویله برسورو حشویات ایله مالی اولدوغی حالده، ناصل اولویورده بکا: (قوزوم دوقتور!. قیصه کس!..) دیه‌بیلمك ایچون کندیکزده حق کورویورسکز، بیلمم؟!.

صیره‌سی کلدی‌ده سویله‌یورم: بن بعضاً اوزونجه سویلرسه‌م مطلقا لافزنلکدن خوشلاندیغمه عطف ایتمه‌یکز!.. اکثریا یاکلش برقاعده‌نزاکته‌رعایتدن ایلری کله‌بیلیر. آغزمده بقله اولدیغی زمانلر، اونی که‌وه‌له‌مکله اوغراشیرم‌ده اوندن طولایی سوزم برآز اوزونجه سورر. فقط امین اولوکز، اونی توکوره‌جك اولورسه‌م، قیصه سوز سویله‌مکی هرکسدن ایی بیلیرم وهرکس قدر مرامی آکلاته‌بیلیرم. نته‌کیم بوسفر اوقابلیتدن بوسبوتون محروم اولمادیغمی کوستره‌جکم. بویورك افندم!.

فكرمی آچيق سويله‌يورم و ـ ممكن اولديغی قدر قيصه سويله‌يورم . بو قضيه‌لری ـ بالآخره ـ اثبات ايچون‌ده اويله ياپه‌جغم :

سزك ، بو علمه دكل ، هيچ بر علمه جدی بر منسوبيتكز يوقدر ؛ حتی (روح علم l'esprit de la science) سزدن اوقدر آواره طولاشيوركه ، تصحيح اصول ايچون ذهنكزی ـ مدت مديده ـ (بر تعليم discipline) ايله تربيه ايتمزسه‌كز علمله اشتغالكزدن‌ده بر فائده حاصل اولماز. حالبوكه بومعلومات پردازلقده بيله بن بر(شمهٔ خلوص) حس ايده‌ميورم ، وبلكه اونك ايچون طوركز بنی راحتسز ايديور . حقيقی مقصدكز علم دكلدر ، صانيورم . عاريةً آلوب قوللانمق ايسته‌ديككز علما كوزلكی ايله هانكی يوكسك تپه‌لره ناظر اولدوغكزی ، بن بوراده اوطوردوغم يردن كورويورم. بنم امللرمدن هيچ بريسی سزك مقاصدكزله تعارض ايده‌ميه‌جكی جهتله امين اولوكزكه قطعاً بونجلركزه علاقه‌سز قاله‌بيليردم ؛ فقط فضوللغی هيچ سومم !.. هله هيچ ايناندمام كه انسان ـ ولوكه سزك قدر جوال بر دهايه مالك اولسه‌ده ـ حيات مأموريتنك برقاچ آيلق تنفس زمانلرنده عالم اوله‌بيلسين ، هله كاشف اوله‌بيلسين !.. حالبوكه سز همان همان بو حيثيتله اورطه‌يه چيقيورسكز وعلم ايله زوزكلك آره‌سنده‌كی حد فاصلی ييقيورسكز!.. اسملرينی علی العجله ذكرايتديككز (ماقس موللر) ، (رووليسن) ، (وويتنه‌ی) ، (نورری) ودها بعضی امثالی كبی مشاهير متخصصينك آثارينی بالذات كورمه‌مش‌سكز ؛ حتی ترجمه‌لرينی‌ده كورمه‌مش‌سكزدر . كوره‌بيلمش اولسه‌يديكز ، بيلمه ـ طوغرو درست ـ عباره سوكوبده معقول بر معنا چيقاره‌بيليرمی ايديكز. بوصوك سؤاله جواب ويرمك ايسترسه‌كز ، سزه برسنه مهلت دخی ويره‌بيليرم ، اليكزه ناصلسه بركتاب كچيرمش‌سكز ؛ اوراده انجق بالخصوص وسيلهٔ مناقشه اولان بعضی (فرضيات hypothèses) ميانده كندی خياللركزی اوقشايان ملاحظاتی تلقی ايديورسكز ؛ فقط اونلری‌ده زمين استنادندن قوپارارق (بی سروبن !..) اله آليور وخلقك باشنه چاليورسكز. صوكره ـ كندی تخمين وتقديركزجه ـ توكنمز بركنج شايكان اولان خزانهٔ علمكزدن بكا برآز تاريخ السنه ، برآزده تاريخ اقوام درسی وحتی برآزده (تيتسينمك وبولانتی) حسی كبی برشيلر ويريورسكز.

فطرت فياضه ـ استعداد علم نامنه ـ سزه نه‌كبی برامتياز احسان بويورمشدركه اونی بزم كبی [نعمتك كلفت مقابلی اولدوغنی بيلن وچاليشمقدن يورولمايان] آدملردن اسيركه‌مش اولسون ؟ ! . بوقدر حقسزلقه تنزل ايده‌بيلمش اولسون ؟!.

اويله ظن ايديورم بونی بركره دوشونه‌جك قدرحس انصاف طوغمامش‌سكزدر!. سزشوقيريق دوكوك معلوماتكزی ـ بلاتحقيق وبالضروره ـ برقوميسيونجی الندن آليركن بن نيچون وناصل سزدن تلقیٔ علم ايده‌يم ؟ اصل يرندن وصاحبندن آليرم . نه بودها قولايدر ؛ چوجقلغمدنبری بر قاچ لسان ايله الفتم واردر. فضله اوله‌رق، اوسزك يالكز اسمنی ايشيتديككز بويوك آدملردن ايكی اوچ دانه‌سی ايله‌ده بالذات مشرف اولمشمدر. كندی ال يازيلری ايله اثرلرينی كتبخانه‌مده كوره‌بيليرسكز . اونلره برشی صورسه‌م البته سزدن دها نازك بر ادا ايله وشبهه يوقكه سزدن دها زياده بر صلاحيتله بكا جواب ويريرلر ؛ دكلمی يا ؟..

ایشته ساعی بك افندی سوزك قیصه‌سی بو !.. نم کبی ترس برحریفی قیصه سویله‌مکه مجبور ایتمه‌سه‌یدیکزده ، ایش برآز آلایله اورتولوب آره‌مزده قالسه‌یدی، دها طاتلی قاپاردی صانیورم . شیمدیٔ مساعده بیوریکزده ادعالرمی اثبات ایده‌یم . ینه تکرار ایدییورم : سویلیه‌جکم سوزلرده شخصیتکزه دکل، آنجق علمکزه واصول علمکزه عائد بعضی تنقیدات وبعض تعریضات محققه‌دن باشقه برشی بولونه‌مایاجقدر. امید ایده‌رمکه بو سفر زردشت ایله برابر برچوق شیلرکزده اصلنی - بندن - آدم عقللی اوکرنه‌جکسکزدر.

(مابعدی وار)

رضا توفیق

محب نجیبم جلال نوری‌یه

السلام ، ای ذکای شعله نظر،
بکا « عاشق » دیمکده حقك وار .
بن، أوت ، دین عشقه معتقدم ؛
تا کوچوکدن ودائما سودم .
دجله ساحللرنده ، مولدمك
— صانکه برتك کوچوك ، سونوك نجمك
التماع نظر کریزی بیله
کیزلی‌قالمقسزین ، وهپ بویله
صانعك محشر جلالی کبی
پارلایان – قبهٔ سمای شبی ،
یاخود اسحار نوری آلتنده
دالارق راز وشعر ابعاده ،
شعر الوانه ، حسن اشیایه ،
آشنا بویله ذوق خولیایه

بلكه وقتندن آز چوق اول ، بن
عشقك احساس شوق وحزنندن
حصه آلدم ... بوكون بوحس محيط
شبهه يوقدركه ئوكجه ساده ، بسيط
برتحسسدى ... صوكرا كيتدكجه ،
افق رؤيت توسع ايتدكجه
عادتا برعقيده ، بر اقنوم ،
مكتب حسده انتهاى علوم ،
غايهٔ حكمت اولدى .. والحاصل
شب جهل وضلال ايچنده اصل
بردليل حقيقت اولدى بكا ؛
عشق ، أوت ، برطريقت اولدى بكا .

ايشته بن بويله دائما سودم ،
بى عوض ، صاف وبى ريا سودم
واقفم هر تجلئ عشقه :
حب مولدله عشق معشوقه ،
حب والد ، محبت مادر ،
حب نوشين خواهر ودادر ،
عشق اولاد وزوجه ، حب وطن :
قلبى طين وغبار دنيادن
كاه و بيكاه اوزاق بولونديرەرق
روحى بر فجر شعره مستغرق
ياشاتان باشقه باشقه حسيات ،
نجه ذوق جهان ، غداى حيات
هرزمان الك زياده بونلردر .
مهر سودا سونرسه باق نەقالير

قشر معمور ارضك اوستنده ؟
ساده بر شوره‌زار افسرده .

بادیات حیات ایچنده غرام
باغری یانمش، شکسته ، بی ارام
یوروین ، یوق ، سوروکله‌نن روحه
ایشته بر ملجأ ، ایشته بر واحه،
ایشته بر چشمه‌سار پرسایه .
شویله بر پارچه عمر فانی‌یه
ازلیتله سرمدیتدن
عشقك انفاسیدر خبر کتیرن .

یاشار انسان جهانده سودکجه ؛
و بنم فکر عاجزانه‌مجه
یاشامق هپ محبت ایتمکدر ؛
ومحبت ، عبادت ایتمکدر،
الك کوزل طاعت طبیعیه .
روح اصلی و جاودانی‌یه
بو مسیل فناده روح بشر
عشق وشفقتله انتساب ایلر .
روحی انوار عشقه مطلع ایدن
عشقی تقدیس ایچین‌ده کوکلردن
قلبه بر نغمهٔ فسون ، یعنی
شعری ، شعر ارغنون حشمتی
بخش ایدن قدرت مقدسه‌یه
هپ حواسمله حمد بی‌غایه .

فائزه عالی

ایران ادبیاتنك ادبیاتمزه تأثیری

[مابعد]

بومصاحبه‌یه ابتدا ایدرکن دیمشدم که :

— ادبیاتمز ایران ادبیاتنی نیچون ونصل تقلید ایله باشلادی؟.. بشقه برمقتدا بوله‌مازمی‌ایدك؟..

شمدی‌ده بوسؤاللرك جوابنی ویره‌یم :

لسانمز عجمجه‌دن وعجملره بیگانه اولمیان عربجه‌دن برچوق کلمات داخل اولدیغی کبی، فارسی ایله ترکینك انشای‌نحویسنده فوق‌العاده برمشابهت وقرابت موجود ایدی. وبوندن بشقه عجمك ادبیاتی‌ده مدنیتی‌ده بزه قیاس‌قبول ایتمیه‌جك درجه‌ده مترقی بولنیوردی. بوسببله آت اوستندن اینرایمز کاربانسرای ایرانه مهمان اولدق.

فلسفه‌ده بر جهد أقل قانونی واردر : طبیعت ، اصغری جهد ایله اعظمی نتیجه استحصال ایدر، طبیعی وتاریخی برچوق عوامل وسوائقله ذاتاً کندیلکندن لسانمزه حلول ایتمش وروحمزده یرلشمش اولان عجمك لسان و بیانمزه حاکم اولمسی بوجهد اقل قانوننك برایجابیدر. یونان ولاتین لسانلری ایچون وحتی عربجه ایچون‌ده برسهولت طبیعیه مفقود ایدی. لسانی بیلن برترك ، بش اون کونلك براقدام ایله زبان فارسینك قواعدینی وبرقاچ آیلق تتبعله‌ده ادبیاتنی اوکرنه‌بیلیر.

بن یکرمی یاشنه قدر فارسی اوکرنمکه تنزل ایتمامشدم. برچوق هوایی آرقادشلرم کبی ، یالکز فرانسزجه اوکرنمکه چالشیروبوانفراد وحصری مفتخرانه اعلان ایدر طورردم. فقط بالاخره کوردم‌که عربك قواعدیله عجمك اشعارینی بیلمین برترك محقق‌لسان مادرزادنده ضعیف قاله‌جق، فارسی اوکرنمکه قرار ویردم ومعلم فیضی افندینك (اصول فارسی) سندن کندی کندیمه تحصیل ایتدم. حتی هنوز قواعد کتابنی اتمام ایتمه‌دن عرفی کبی بیوك بر شاعرك ،

مالب آلوده بهر توبه بکشاییم لیك
بانك عصیان میزند ناقوس استغفارما

کبی کوزل بر بیتنی ،

توبه قصدیله لب آلوده‌یی آچدق فقط
بانك عصیان اورمه‌ده ناقوس استغفارمز

شکلنده حرفیاً وحتی وزنی‌بیله دکشدیرمکسزین ترجمه ایتمشدم. بونی‌صاقین بنم قدرت وموفقیتمه‌ویرمیکز. ایکی لسان او قدر بری برینه قارشمش‌که برایکی ادات دکشدیریلنجه ترککی عجم ، عجمکی تورك اولیویریور. (بریسی السنهٔ ایرانیه‌دن ، دیکری توران دیللرندندر ، برلشه‌مزلر.) سوزینك ایستر خیال اولسون، دیلر حقیقت ، بووقایع قارشیسنده نه‌حکمی اوله‌بیلیر ؟.. کیمسه انکار ایده‌مزکه وقایع، حقائقك تظاهر ایتمش اشکالیدر.

نظریاتجیلقدن توقی ایتمه‌مزی هپمز بری بریمزه توصیه ایلملی‌یز . فرانسز لسانی بوکونکی درجهٔ مکملیته ایصال ایدن ادبانك ممتازلرندن لابرویه‌رك Caractères یعنی (سجایا) آدلی اثرمهمنی ایچکزده

پك چوق ذوات اوقومشدر ظن ایدرم . بو کتابده Erudet یعنی عالم تحریر کچینن زواللیلری حقیله تصویر وارائه ایدن بر مبحث وار. مطالعه‌سنی بالخاصه وبالخاصه توصیه ایدرم . مابعدی وار

سلیمان نظیف

هفته‌لق تاریخ حرب وسیاست

[٤ - ١٠ نیسان ١٩١٨]

چرنین — قله‌مانسو حادثه‌سی — روسیه واقصای شرق وقایعی — استقراضه داخلی ، معلولین غزاته معاونت — غربده وشرقده جبهه‌مزده موفقیات

صوك هفته‌نك اك مهم حادثهٔ سیاسیه‌سی (چرنین - قله‌مانسو) حادثه‌سیدر. آوستریا خارجیه ناظری قونت چرنین کچن کون ایراد ایتدیکی بر نطقده، دول مرکزیه‌نك صلح ایچون هر چاره‌یه مراجعت ایتدکلری حالده ائتلافجه آکلاشیلمق ایسته‌مدیکی جهتله آرتق قوته مراجعته قرار ویرلدیکنی سویله‌مش وبو میانده کچن سنه (قله‌مانسو) موقع اقتداره کلدکدن صوکره بو ذاتك طلبیله اسویچره‌ده خفی بر مذاکرهٔ صلحیه جریان ایتدیکنی، فقط فرانسزلرایلك ماده اوله‌رق (آلساس - لوره‌ن) ك کندیلرینه ترکنی طلب ایله‌دکلرندن وآوستریایی آلمانیادن آییرمق املنده بولوندقلرندن بومذاکره‌نك عقیم قالدیغنی بیان ایله‌مشدر. قله‌مانسو بوکا جواب ویردی. چرنینی تماميله تکذیب ایده‌مه‌یه‌رك، فی الحقیقه مذاکره جریان ایتمشسه‌ده بوکا آوستریا طالب اولدیغنی سویله‌دی. چرنین دلائلی وتوارنخی ایله ویردیکی جوابده (قله‌مانسو) نك تشبثنی اثبات ایتدی. بوحادثه، دیپلوماتجه براوبون اویناماق ایسته‌ین اختیارك موقعنی فرانسه‌ده خیلی صارصمش اولسه کرك .

✻ قونت چرنینك نطقنه (ویلسون) طرفندن ویریلن جوابده ، اتفاق مربعی مجبور سرفرو ایده‌جك بی‌حدود برقوت تمنی وتقدیس ایدلمشدر، بوسوزلری سویله‌ین او ویلسوندرکه ، کچن سنه‌لرده قوتك تحکمی علیهنه قیام ایتمشدی. حرب تمادی ایتدکجه دها نه‌غریبه‌لر کوره‌جکز !

✻ چوقدن بری بحث ایدلمکده اولان ژاپونیانك اقصای شرق مداخله‌سی پك محترزانه برصورتده وقوعه کلدی. (ولادیووستوق) ده روسلر طرفندن بر ژاپون قادینه تعرض وآسایش فقداننی بهانه ایده‌رك ژاپونیا آمیرال (قاتو) نك قوماندەسی آلتنده بوشهره - محافظهٔ آسایش وجان ومال ایچون - برمقدار بحریه افرادی چیقارمشدر. ژاپونلر آمریقالیلری قوشقولاندیرمامق ایچون چیقان عسکری پك اهمیتسز وحادثه‌نك کچیجی اولدیغنی بالخاصه قید ایتدکلری کبی آمریقالیلرده عدم ممنونیتلرینی کتم ایتمه‌یورلر. بزم حسابمزه . بوحادثه هرحالده ایی برشیدر. ائتلاف دولتلرینك آرالرنده کی تضاد منافع دها حاد برشکل آلاجقدر .

✻ فینلاندیاده‌ده روسلرك قیزیل خاصه‌لرینه قارشی کرك فینلاندیا بیاض خاصه‌لرینك و کرك (هانکو) یه چیقاریلان آلمان قوتلرینك حرکاتی دوام ایدییور . اساساً غیرمنتظم قوتلر اولان قیزیللر تدریجاً جنوبه وشرقه دوغری سورولیورلر .

مملكتمزه عائد وقايعه كلنجه : كچن هفته بحث ايتديكمز استقراض داخلی هرطرفده موضوع بحث اولمقده‌در. يومی رفقامزك نشرياتنه كوره بوبرنجی استقراض داخليمزك ، خارجده عقد ايدلمش بوتون استقراضلرك تأميناتنی حائز اولماسی ماليه نظارتجه بالخاصه التزام ايدلمكده‌در . دولتك اك مهم وارداتی استقراضه قارشولق كوسته‌ريله‌جك بوقارشولغی ديون عموميه اداره‌سی جبايت ايده‌جك وفائض ورأس‌المال ايچون سنوی لازم كلن آلتون بواداره‌جه احضار اولونه‌جقدر . بوماده‌نك حقنده جريان ايتمكده اولان مذاكرات نتيجه‌لنمك اوزره‌در. قيد معامله‌سنه مايسك بدايتندن نهايتنه قدر دوام اولوناجقدر. استقراضه دول مخاصمه تبعه‌سی‌ده اشتراك ايليه‌بيله‌جكدر. هرحالده بواستقراضك اهميت ماليه‌سی قدر اهميت سياسيه وروحيه‌سی‌ده بويوك اولاجق . بونده قازانيلاجق موفقيت نه‌قدر بويوك اولورسه آتيده‌اودرجه استقلال اقتصاديمز كسب رصانت ايده‌جكدر. بواستقراضده‌كی موفقيت مأموله‌يی اقتصادياتمزك چاناق‌قلعه مظفريتی عد ايدرسه‌ك ياكيلمامش اولورز . بوتون دشمنلريمزی سلاحمزله مغلوب ايتدكدن صوكره ، پاره‌مز ورشد سياسيمزله‌ده كنديمزه حرمته مجبور ايده‌جكز.

✽ صوك هفته‌نك شئون مهمه‌سندن اولارق معلولين غزاتمزه معاونت ايچون اجرا ايديلن تشبثی وشيمديه قدر ٢٠ بيك ليرايی متجاوز برمبلغ طوپلانديغنی مع الشكران ياد ايتمه‌لی‌يز. وطنمزی مدافعه ايدركن وجودلرينك برر قيمتدار عضوينی غائب ايدن بو دلاورلره قارشی بورجلی اولديغمز شكران وامتنانی آنجق بووسيله ايله ويكديكرمزله مسابقت ايدرجه‌سنه كوستره‌بيليرز.

★★★

وقايع عسكريه‌يه كلنجه : صوك كونلرده غرب تعرضی ينه باشلادی. آلمانلرك اسكی جبهه‌دن ٦٠ كيلومترو قدر ايلريله‌مه‌لريله بالخاصه (اوواز) نهريله بويوك بر دريسك وچيقندی حاصل اولمشدی. بوچيقندی فرانسزلرك بريان تعرضنه پك آچيق ايدی . آلمان باش قوماندانلغی اوچ كون اول اوواز نهری منصبنه طوغری (لافه‌ر) ايله (شونی) آراسندن برتعرض ترتيب ايتدی . آلمانلر اوچ كونده ١٢ـ١٥ كيلومترو ايلريله‌يه‌رك پك مستحكم اولان (قدس) قصبه‌سنی واورمانی آلديلرو(نه‌ن‌ـ اوواز) قانالنه قدر يتشديلر. بوتعرضك دها زياده دوام ايدوب ايتمه‌يه‌جكی وبويله جبهه‌نك كوشه‌سنی دوزلتمكله قالوب‌قالماه‌جغی بيلنه‌مزسه‌ده ، شوجهت بردها ثابت اولمش اوليوركه، متفقلريمز نره‌ده تعرضه كچرلرسه موفق اوليورلر ودشمنلريمز رجعته مجبور قاليورلر. هرحالده غرب جبهه‌سی تعرضاتی دها موجب مراق برصفحه‌يه داخل اوليور وكون كچدكجه انكشاف ايديور.

✽ عثمانلی جبهه‌لرينه كلنجه : شريعه شرقنده احراز ايدلديكنی كچن نسخه‌مزده سويله‌ديكمز موفقيت اوزرينه انكليزلر نهرك صول ساحلنه طرد ايدلمشلر ومقصد اصليلری اولان حجاز خطنی كسمك املنه موفق اوله‌مامشلردر.

قافقاس جبهه‌سنده قطعاتمز ارمنی چته‌لرينی (صاری قامش) ك غربنده مغلوب ايتدكدن صوكره (اردهان) قصبه‌سنی آلمشلر و(باطوم) اوكلرينه قدر ايلريله‌يه‌رك چوروخ دیرسكنی كچدكدن صوكره قلعه‌نك ايلری مواضعنی ضبط واشقيايی طرد ايتمشلردر.

كذلك وان كولی طرفينده ارجيش، واستان، آرنيس قصبه‌لرينی ضبط ايتدكدن صوكره (وان) قصبه‌سنی‌ده شدتلی برمحاربه‌يی متعاقب اله كچيرمشلر ودشمنی شرقه طوغری تعقيب ايلمه‌كده بولونمشلردر. ارمنی چته‌لرندن هرطرفده برچوق طوپ، تفنك، جبخانه، متراليوز وسائره اغتنام اولونمشدر.

ياقينده (قارص) و(باطوم) ك ضبطيله بكام اولاجغمز شبهه‌سزدر .

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲ ۸ رجب ۱۳۳۶ جمعه‌ایرتسی ۲۰ نیسان ۱۹۱۸ نومرو ۳۳—۶٤

اجمال افکار

اکر ایسته‌نسه ، یاخود بیلسه ایدی ...

« زمان » غزته‌سی سرمحرری موقری شکری بك افندی‌یه

بوکون ، پرخلوص، پرعزم وارادت برحکومت مقدرات عثمانیه‌یه نگهباندر. بونکله [...]رابر مطیهٔ فکرت ، سیر و سفرنده مشکلاته اوغرییور . یالپا ایدیورز. نه‌دن ، نیچون ؟ [...]ـو استفهاملره اجوبهٔ مقنعه تدارك ایتمك مقصدیله ادوار آفله‌یه ، وشیمدیلك ، هیچ [...]ولمازسه ، جنتمکان سلطان عبدالحمید خان ثانینك عهد سلطنتنه طوغری بر سیاحت [...]هنیه‌ده بولونمه‌لی‌یز .

[...]کچن عهدسلطنتده علم ومعارف حقیقةً تعمیم ایدلمك ایسته‌نلسه ایدی، ممکن‌اولوردی . [...]ته‌کیم ، خاقان سابقك عصرحکومتنده مکتب طبیه بردور نوینه کیردی. (حیدرپاشا) ده [...]هیکل ومشکل برعرفانسرای انشا ایدلدی. مکتب حقوق ، مکتب ملکیه ودها سائر [...]بریلی، اوفقلی مکاتب تأسس ایتدی. دارالفنونك بیله تملی او قرنده آتلدی. اکر اوزمان، [...]سبی .واضافی برسربستی دائره‌سنده دارالفنون تنسیق ایدلسه ، معارفه دها فضله اهمیت [...]یرلسه‌ایدی، بوکون، بردانشوران اردوسنه‌مالك اوله‌جقدق. مطیهٔ فکرتمز یالپالامیه‌جقدی ، [...]ها فضله منورانمز بولونه‌جقدی. بوکا شك و شبهه یوقدر .

اكر.. اكر، اوت بوظالم وغدار ادات شرط ذهن وفكرمى تصديع ايديور. برعصرل اوچده برى قدر اوزون سورن بوزمانده نه‌لر وكيملر يتشمزدى؟ هرسنه مكاتب عاليه‌مز بيك كنج يتشديرسه و مكاتب تاليه‌مزدن اون بش بيك كشى چيقسه، اليوم، بزده اوقومق، يازمق مسئله‌سى حل ايدلمش بولونه‌جقدى.

انكار ايتمه‌يه‌لم: كچن دورده، حكومت، هردرلو اصلاحاته قادر دكلدى. اوروپا موازنه‌سنه روسيه ـ فرانسه اتفاقى وانكلتره ائتلافى وآكاده ترك ومسلمان خصومتى حاكمدى. محاربهٔ عموميه امدادمزه يتشدى. قيود اعتسافى قيردق. اوزمان، مثلا، ولايات شرقيه‌مزه بر تيمور يولى تمديدايده‌مزدك. نته‌كيم، آندن صكره‌ده، ينه بوايالاتك اصلاحاتيچون روسيه بر انكل اوليوردى. پاره يوقدى. فقط، خاقان مغفور معارفه باقه‌بيليردى. بو، أنده ايدى. يواش يواش ترقى ايتمه‌يه زمين و زمان نامساعد دكلدى. متواضعانه بر تكاملدن هيچ برقوت بزى آليقويه‌مازدى. پاره‌مى ايستيورسكز؟ تخصيصات سنيه‌سندن ماعدا خزينهٔ خاصه‌سنه ثلثان ميليون صارى ليرا واردات بولان حكمدار مرحوم بو پاره‌يى امر معارفه واوقاف حاصلاتى مكاتب ابتدائيه‌يه حصر ايتسه ايدى مطلوب حاصل اولوردى؛ آرتاردى بيله.

سلطان حميدك نيتنده خلوصمى يوقدى؟ بو ادعاده بولونه‌مايز. حقيقت شوم كزده‌در: مشارالیهده خلوص دكل، وقوف ناقصدى. بو نقصانه فقدان ارادتى‌ده ضم وعلاوه ايده‌بيليرز.

ايلرى كيتميورم. سلطان حميدك ـ جناب حق تقصيراتنى قرين عفو ايتسون ـ بادئ وهمى اوله‌جق درسلردن‌ده خيالاً واز كچيورم. لكن اودورده معناى ابتدائيسى ايله علوم وفنون، عرفان ومعارف تعميم ايدلسه ايدى، البته، بوكون، سنلرى اوتوزه، قرقه، اللى‌يه واران اهل وطن، كمال اصحابى بولونه‌جقلردى. ايشته، دور آفلك اك بيوك تقصيرى بو اولمشدر.

اكر، شو بولونديغمز اوانده، هركارمزده خير ايله موفق اوله‌ميورسه‌ق قباحت بزده دكل، بزدن اولكيلرده‌در.

اكر، عهد زائلده لذت علم تعميم ايدلمش بولونسه ايدى، وقتيله أكيلن بوكون بيچيلير وممكتمزده عادات فكريه ومعاشرت ذهنيه تقرر ايتمش اولوردى. بناءً عليه حقيقى انكشاف

ندن بویله باشلایه‌جقدر. چوجقلقده‌کی اعتیاداتك ، تلفظ خطالرینك بالآخره تصحیحی
قدر کوج ایسه، بو کونده ، اویله‌جه بعض خصائل فکریه‌نك زوائلی مشکلاته اوغرییور.

تربیهٔ حریه قولایلقله تحصل ایتمز . علم، ثمره‌دار اوله‌بیلمك ایچون هضم ایدلمه‌لیدر.
غیت هضم ایسه برکونده ، بر سنه‌ده اولماز، سنه‌لره مفتقردر. دأب متفکرین اوزون
مانده تقرر ایدر. برچوق رسیدکانه تصادف اولونورکه بونلر، برجلوهٔ طالع ایله ، نائل
م اولمشلردر . لکن، مثلا ، برچلبی ـ خصلت ذات کبی أکل ونوشك قواعدینی بیلمزلر.
صولاقلق حرکات وسکناتلرنده رونما اولور . چاتال طوتمق بیله برعلم دکل ، بر
رسه مسئله‌سیدر .

کتاب اوقومق، جبرمافات ایدرجه‌سنه مطالعه‌ده بولونمقله علم وعرفان تحصیل ایدلمز .
می کوکده‌یه یرلشدیرمك لازم . ذاتاً آلافرانغه‌ده Connaissance livresque ترکیبی ایله
ده اولونان معلومات کتابیه معتبردکلدر. هله متوفی [نی‌چه] پك بیوك برکتاب مراقلیسی
لدیغی حالده بوکبی معلوماتدن متنفردی . معلومات کتابیه اکثریا معلوماتفروشلغی،
پەدانتیزم ـ ی موجب اولور .

ایشته ، قرن لاحقده بز بو مرتبهٔ معلوماتده‌یز . یاواش یاواش بوندن چیقیورز
ن شاء الله تماماً وکاملاً ده چیقه‌جغز. علممز بزه مخصوص اولملیدر، اثر اقتباس واتحان
لماملیدر. تیاتروده ـ آداپتاسیون ـ صاچمه اولدیغی کبی علم وعرفانده‌ده بی‌معنادر.

قالبی قیافتی یرنده ، بیقلری متروش، فراقلی، اسطوانه شابقه‌لی بر بالقانلی‌یه مصادف
لورسکز. فقط برده بوذات حرمت سماتی برصالونده، برمعشرکبارده ، حتی برنجی صنفدن
قوزموپولیت کاربانسرایده کوریکز ، العیاذ بالله ! اوت ، علم ووقوف، معاشرت مشعور
لقدن چیقمه‌لی، خلق وخصلته، فطرت وجبلته ، اعتیاده کیرمه‌لی که تام وحقیقی اوله‌بیلسون.
تقبالمز امیندر .

آتی مطبعه‌سی ـ ۱۲ نیسان ۱۹۱۸

بهلول نوری

زردشت مسئله‌سی

ادیب محترم ابن‌الرفعت سامح بك افندی‌یه

محترم افندم !..

شیمدی لطفاً بنی دیکله‌یکز وتصدیع ایدرسه‌م قصور، بنده دکلدر : کچن پنجشنبه دکل ، اولکی پنجشنبه - سزك اویالکز اسملرینی اوکرنمش اولدوغکز - علمای مشهوره‌نك بزجه موضوع بحث اولان اثرلرینی سزه کوسترمك ونه‌شکلده ، نه حجمده شیلر اولدوغنه دائرده برفکر ویره‌بیلمك ایچون بش دانه کتاب ایله آتی اداره‌خانه‌سنه کلمش‌ و - خوش بر تصادف اوله‌رق - ذات عالیکزی‌ده اوراده بولمشدم .

محترم جلال نوری وساقی بکلر حضورنده سزه ایلك سؤالم :

[بك افندی (رووليَنسن) ی (ماقس‌موللر) ی (ووتینه) یی، الی آخره، کوروه‌سه‌کز طانیرمی‌سکز اوقورسه‌کز آکلارمی‌سکز؟.]

دیمك اولمشدی . سزی دها زیاده صیقینتی‌ده براقمامق ایچون او کتابلری همان نظرکاه عالیکزه سوروب جوابکزی بکله‌مشدم . بزم مباحثاتمزه بك یاقیندن‌شاهد‌اولان بوایکی مشترك دوست حضورنده اعتراف ایتدیکزدی‌که اوکتابلری کورمه‌مش‌سکزدر . عکسنی ادعا ایتسه‌یدیکز اوچ درت سنه مهلت ایله برابر آثار مذکوره‌یی سزه تودیع ایده‌جك و انقضای مهلتدن صوکره ینه بو مسئله حقنده فکریکزی صوره‌جقدم .

بواعترافکز اوزرینه سزه اوکتابلرك - دعوامزده سند اوله‌بیله‌جك - اك قطعی، اك صریح حکملری ناطق بعضی مهم جمله‌لرینی‌ده بالذات ترجمه ومفادینی یوکسك سسله تفهیم ایتمشدم . انکلیزجه‌یه واقف اولان جلال نوری بك دخی بنی قونترول ایدیوردی .

عالم عرفانده باشقه بر (رووليَنسن) ، باشقه بر (ماقس‌موللر) فلان اولسه‌یدی، بحثی براز دها اوزاتمق ایچون هیچ اولمازسه معقول ومنطقی بروسیله بولنوردی. بوآدملرك چفتر چفتر دنیایه کلمه‌مش اولدقلرینه سزده بیان قناعت ایتدیکز. بناءً علیه بحث بوراده بیتمك کرکدی ، بواعترافاتکزی ایکی سطرله هرکسه تفهیم ایده‌بیلیردیکز. حالبوکه سز اویله یاپمادیکز!. همان ایرتسی کونی قلمی اله آلدیکز، وبرکورولتولوجه مکتوب یازه‌رق قباحتی‌مأخذ یکانه‌کز اولان زواللی محرره عطف ایدوب کندیکزی یاکه چیقارمق ایسته‌دیکز ! ماشا الله‌کز وار !.. صیقنتی کبی شیلر حس ایتمیورسکز اویله ایسه لطفاً دیکله‌یکز وایی بیلکزکه (برسورچن آتك باشی کسیلمز !) برکره عربه (یولدن چیقنجه déraillé)، نه‌قدر ایلری کیدرسه اوقدر چاموره باطار . هر یی ملاحظه‌کز بنم دعوامه یکی برسند قوی ابراز ایتمکدن باشقه برایشه یارامیور . بناءً علیه اومکتوبکزه‌ده تشکر ایده‌رم .

شو آشاغیکی دلائلی (بوتون ملتلرك تاریخ مصوری Illustrated Hystory of all nations) نام
ر مشهورك ایکنجی جلدندن عیناً نقل ایدییورم . سزه معهود پنجشنبه کونی واقع اولان تصادف
سعودمده سویله‌مش اولدوغم کبی اون بش بویوك جلد تشکیل ایتمك اوزره آمریقاده مشاهیر
تخصصیندن مرکب برقافلهٔ علما طرفندن وجوده کتیریلن بو اثر، تماميله تدقیقات اخیره ووثائق جدیده‌یه
ستناداً یازلمشدر . علی‌الخصوص بو ایکنجی جلدینك اك بویوك قسمنی ایران تاریخنه وزردشت دیننه
صر ایدن (قله‌یر Clare) هرکسدن زیاده (رووليسن) ی استشهاد واونك حکمنه اعتبار وانقیاد
تمکده‌در .

بو کتابك (٤٧٨) نجی صحیفه‌سی (مه‌د مدنیتی) عنوانیله باشلیور و (مه‌دلر) تاریخنك اوچونجی
سمنی تشکیل ایدییور . [P. 478. Section III. Median Civilization]

شو بش آلتی سطره تنزلاً بر بافیکز، عثمانلیجه‌در. البت بولسانی ایی آکلارسکز :

[مدلرك وفارسلرك آریانی‌المنشأ وخصم اولدقلری .] (*)

[بوتون تواریخ مقدسه وغیرمقدسه، (مه‌دلی) ایله (پارسی) لری (عینی جنسدن! Kindred)
سلر اولمق اوزره تصنیف ایدییور . بو ادعایی صوك تدقیقات لسانیه تقویه ایدوب (طوتویور
Sustaine) . تدقیقات مذکوره (اثبات ایدییور ! proves) که اوایکی ملت (عرق ولسانجه
بائل similar in race and language) اولدوغی کبی (تشکیلات ، مؤسسات و دین
institutions and religio) نقطهٔ نظرندن‌ده اویله‌در. (هه‌رودوت Herodotus) و (سترابون
Strab) ك افادات صریحه‌سیله دخی مؤید اولان بوکیفیت ، بزه کوستریيورکه مه‌دلر، و پارسیلر -
ل ایرانیه‌نك بو باشلیجه (رهبر leading) لری ! - عرق قافقاسی‌نك (آریانی Arian) یاخود
هندو اوروپائی Indo-European) ده‌نیلن بویوك (دال branch) نه منسوبدرلر.]

صوکره ینه عینی کتابك (٥٣٥) نجی صحیفه‌سنده (مه‌دو - پارسی) مدنیتندن اوزون اوزادی‌یه
ث ایدن بشنجی قسمدن آشاغی سوزلری عیناً وحرفیاً ترجمه ایدییورم :

[P. 535. Section V Medo-Persian civilization]

[مه‌دلرك وپارسیلرك آریانی‌المنشأ اولدقلری.] (**)

[بوندن اول، پارسیلرله‌مه‌دلرك (عینیت‌مایه ethnic identity) سندن بحث ایتدیکمزده وبوایکی
تك (ایلك یوردی primeval home) نك (باختر Bactria) ده اولدوغنی کورمش و(قبل‌التاریخی
مانلر prehistoric times) ده‌جنوب غربی‌یه‌هجرت ایتمش اولدقلرینی‌ده‌کورمشدك. مه‌دلر وپارسیلر،
یوك (ایران یاخود آریا عائله‌سی the great iranic or arian family) نك عینی جنسدن بر
لیدر . بوده قافقاس عرقنك هندو اوروپائی (قسم division) یدر . قافقاس عرقنك بو قسمنه
صیص ایدلمش اولان (آریا) اسمی تاریخ و(عنعنات حالیه actual traditions) اوزرینه ویرلشدی.
نداوه‌ستا) ده مذکور اولدوغی اوزره (آهورا مازدا Ahura Mazda) نك یعنی یزدانك ملت

Arian origin and kinship of the Medians and Persians. (*)

Arian origin of the Medes and Persians. (**)

مخصوصه‌سنه منشأ یعنی ایلك یورد اولمق اوزره کوستریلن (الك کوزل نواحی وممالك) (آرینه وائه‌یو Arianem Vaejo) ایدی‌که (اصیللرك منبعی) دیمکدر . (هه‌رودوت) دیبورکه کندی زماننده مه‌دلر ــ اونلری احاطه ایدن بوتون‌ملتلرطرفندن ــ (آریانی‌لر) دیه یاد اولنوردی. (بهستون Behistûn یاخود بیستون) آبده‌سنی‌وجوده کتیرمك ایچون (دارای‌هشتاسپ Darius Hystaspes)! قوللاندیغی (ناحت یعنی سنکتراش Sculptor) کندیلکندن علاوه ایتدیکی بر (قید note) ایله (زاغروس Zagros) طاغلری جهتنده‌کی یرلی (سکیثلر Scythes) ه ، آکلاتمشدرکه (آهورا مازدا) آریانی‌لرك اللهی‌در. عین آبده‌ده دیکر بر (یازی inscription) وارکه (دارای هشتاسپ) ك شو سوزلرینی ناطق‌در : [بن بر پارسی‌یم ؛ بر پارسی‌نك اوغلی‌یم ؛ آریانی‌الاصل ؛ آریایم !..] (*) ارسطونك شاکردی اولان (ئوده‌موس Eudemus) ، ــ رؤسای روحانیه‌سی (مغلر Mages) دن عبارت اولان ــ ملته (آریا ملتی the arian nation) دیبور. الی آخره !..

بوعباره‌لر خیلی صریح، دکلمی افندم ؟..

بوندن صوکره ، اوایکی ملتك عینی اصلدن مشتق ، عینی آنادن طوغمش ئوزقارداش اولدوغنی اطرافیله اثبات ایتمك ایچون [البسه‌لری ، سلاحلری ، سرپوشلری ، صاچلری ، صاقاللری ، شمائل وجهیه‌لری، عادتلری ، مزاجلری ، اخلاقلری ؛ حتی پاپوجلری وپادشاهلرینك قوللاندیغی شمسیه‌لری قانون جزالری، تشکیلات عسکریه‌لری ، عائله حیاتلری، قادینلرینك مردانه کوزللکی] ودها برچوق خصوصاتی حقنده اوقدر تفصیلات وارکه یوز صحیفه‌یی تجاوز ایده‌بیلیر . مع مافیه مراق ایتمه‌یکز بوبحثك ویردیکی‌شوق ایله همان شوکونلرده یازمغه قطعیاً نیت ایتمش اولدوغم اثرده بوتون اوصحیفه‌لری عیناً ترجمه ایده‌جکم. (آریا نمونه‌سی type arien) اولمق‌اوزره مشهور (رووليسنRowlinson) ! اثرنده مندرج اولان واصلاً (بهستون Behistûn) محکوکاتندن کتاب مذکوره نقل ایدیلن تصویری دخی اقتباس ایده‌جکم . باقالم اوبله مقوس بورونلی، مقوس قاشلی، بادم کوزلی، اوزون قیویرجق صاچلی وصاقاللی بر تورانلی چهره‌سی کوره‌بیلدیککزی خاطرلیورمی‌سکز ؟!.. اکر حقیقی توران نمونه‌سنی بیلمیورسه‌کز، اونی‌ده سزه کوسترمك ، هم برقاچ یرده کوسترمك ممکن ویك‌قولایدر اولا ، شوصوك زمانلرده (طورفان) خرابهٔ مدنیتنی تدقیق وتتبع ایده‌رك برچوق مهم کشفیاته موفق اولان آلمان عالم مشهوری (فون لوقوق) ك اوا‌قوجامان اثری وارکه برچوق بویوك لوحه‌لرنده او توران مدنیتنك آثارینی رنکا رنك تصویرلرله کوستریر . اونلر میاننده چاموردن یاپلمش وفرونده قوروتولمش بعضی آثار صنعت‌ده وارکه خیلی ماهرانه بر صورتده (خفیف قابارتمه bas-relief اوله‌رق برطاقم انسان چهره‌لری عرض ایدر. اوزمانك مدنی تورانیلرینی تصویر ایدن بوچهره‌لر تاماً تورانی شمائلنك اصیل بر نمونه‌سی‌در . بز ، رائف پاشا زاده فؤاد بکله (فون لوقوق) ك مذکور اثرینی ــ بومملکتده ــ بلکه الك اول کورنلرز. بناءً علیه (رووليسن) ایله (فون‌لوقوق) ك کتابلرنده مندرج اولان اوچهره‌لری کوروب مقایسه ایده‌رك بر فکر ایدیندکدن صوکره علمه ، علم اقوام درسی ویرمکه قالقشمش اولسه‌یدیکز حقکزده البت دها خیرلیجه اولوردی. اکرحقیقتاً (رووليسن) ك

(*) am a Persian, the son of a Persian; an arian of arian descent!

زینی کورمش اولسه‌یدیکز، بو خصوصی تحقیق ایچون اجنبی لسانلرینی آکلامقده‌کی عجزکز بیله بر
انع اوله‌مازدی . چونکه اسکلیزجه‌دن بر تك کلمه‌یه معنا ویره‌مه‌مکله برابر - قویاً امید ایدییورم‌که -
وکتابده‌کی تصویرك بر انسان رسمی وبر ایرانی چهره‌سی اولدوغنی ذکای نافذکز سایه‌سنده کشف
بده‌بیلیردیکز، بزم (موزه Musée) یی زیارت بیورمش اولدوغکزده تردد ایدییورم . فقط هیچ
یتمه‌دیکزایسه برکره تنزلاً اوغرایکزده معهود (اسکندرك لحدی Sarcophage d'Alexandre)
طرافنده‌کی (یوکسك قابارتمه Haut-relief) هیکلرده ایرانی قیافتنه وچهره‌لرینه باقیکز . باقه‌لم
ورانی شمائلنه بکزر برشی کوره‌بیلیرمی‌سکز ؟..

اکر سزه (رووليتسن) ی - شویله برمراق ایدوب - قاریشدیرمش ؛ برایکی سطرینی تربیهٔ
کریه‌دن حصه‌دار اولان برآدمه ترجمه ایتدیرمش اولسه‌یدیکز، اومؤلف مشهورك بالذات ایران
مائل عرقیه‌سی حقنده‌کی سوزلرینی اورسملی صحیفه اطرافنده بوله‌بیلیردیکز . فقط سز، بووثائق علمیه‌دن
ییچ برینی - اما هیچ برینی ! - کورمه‌مش سکز . کورمه‌دیککز آثارلرینی طانیمادیغکز مؤلفلر حقنده‌ده
ول بول آتوب طوتیورسکز و صاڤدرونلغکزده باقیکزکه بو بیچاره علمکزك دکمه آدملره نصیب
وله‌مایه‌جق قدر مستثنا برامتیازاولدوغنه ایناندرق میدان هنرده بالا چالمغه قالقیشیورسکز . مثلا : بیلیر
یلمز، یمین ایدییورسکزکه بن علم لسانده مشهور اولان اشتقاق قانوننك اسمنی بیله ایشتمه‌مشمدر .

اوقومادیغی برکتابك محتویاتندن - بی‌محابا - بحث ایدن برآدمك ، ینه بی‌محابا و بلا پروا یمین
یتمه‌سی نه‌قدر اهمیتی حائز اوله‌بیلیر؟ . اونی قارئین کرام دوشونسون ! .. بکا صورولورسه (یمینك
دکمی آدمنه کوزه‌در !.) دیر چکه‌رم .

اونوتماییکز !. وینه ایسته‌دیککز قدر یمین ایدیکز !. اونوتماییکزکه سزکله دعوامز ایکی قضیه
وزرینه‌در . برنجیسی : [زردشت ، اصلاً مه‌دیدر !] ایکنجیسی : [مدلر اصلاً تورانی‌در !.]
جمله‌لریله تلخیصاً ادا ایدلمشدی . سزك ادعاکز بوایدی . دکلمی ؟،

بو بر مقدمه‌در . سزه هرمشهور مؤلف ومحققدن دلیل کتیره‌جکم . وبونلر میاننده اك اول
رووليتسن) ، (ماقس موللر) کبی ، ناصلسه دیلکزه دوشن علمای بنامی سویلته‌جکم ، سزك باطل
دعاکزی رجم ایده‌بیله‌جك قدر دلیللر وار . همان لطفاً دیکله‌ییکز ؛ چونکه :

دها برچوق مابعدی وار .

رضا توفیق

قوم عربده قبل‌الاسلام و بعدالاسلام

نسوان

دين مبينك حقايقيله اساسات تاريخيه‌سنه لايقيله واقف اولميان بعض غربيونجه ، طائفهٔ نسانك شريعت غرای محمديه نظرنده هيچ بر موقعى اولمايوب عادتا براسير كبى ذليل ومحقر بولونديغى ذهابى حاصل اولمش وبوخصوص آره‌صيره عالم مطبوعاته‌ده انتقال ايلمكده بولنمش اولماسنه بناءً بوبابده‌كى ايضاحاتك عرضنه مجبوزيت حاصل اولمشدر . شويله‌كه : اولا شان اسلاميتى بومثللو اسنادات ايله استخفاف ايتمك ايسته‌ينلرك هرشيدن اول بوبابده‌كى ادعالرى ايچون بر زمان تعيين ايتملرى لازمدر. چونكه طائفهٔ نسانك قوم عرب نزدنده موقعى برى قبل‌الاسلام و ديكرى بعدالاسلام اولمق اوزره ايكى مهم صفحه‌يه آيرلمقده‌در. قبل‌الاسلام موقعلرى اكرچه بيان اولنديغندن دها زياده دون و حقير ايديسه‌ده دين مبينك بين‌العرب ظهوريله خلق طريق هدايته سوقه موفق اولمسى اوزرينه بومظالم برطرف وازاله ايدلرك آنلرك يرينه عدالت وحسن معامله قائم اولمشدر. وهر برى بررحكمت مبجلهٔ نقليه وعقليه‌يه مستند بولنان بعض خصوصات استثنائيه‌دن ماعدا طائفهٔ نسانك حقوقى مع زيادة تأمين اولنه‌رق حريت ومساوات كامله‌يه مظهر اولمشلردر.

مثلا : قوم عرب ، قبل‌الاسلام آج قالمقْ وناموسنى تهديد ايده‌جك بعض احواله معروض قالمامق كبى ملاحظاته بناءً قيزلرينى ديرى، ديرى دفن و قتل ايتمك عادتلرى مقتضاسندن ايكن ، اسلاميت « ولاتقتلوا اولادكم خشية املاق نحن نرزقكم و اياهم [١] » امر ربانيسيله اشنع جرائم اولان بو فجيعهٔ متواليه‌يه نهايت ويرمشدر.

ينه زمان جاهليتده براّدمك قيز اولاده مالك اولمسى علائم شئمدن عد اولنديغى حالده اسلاميت « واذا بشر احدهم بالانثى ظل وجهه مسودا وهو كظيم [٢] » آيت كريمه‌سيله قوم عربى بوحاللرندن طولايى تعييب ايلمشدر.

ينه زمان جاهليتده زوجى وفات ايتمش اولان بر قادينك عدت مرعيه‌سى تام برسنه‌دن عبارت اولمقله برابر عدت مذكوره ايچنده ييقانمق ، صاچلرينى طارامق، البسه‌سنى دكشديرمك ، روائح طيبه استعمال ايتمك كبى خصوصاتدن منع اولنه‌رق بوصورتله عدتى منقضى اولدقدن وبرقوشله محل طهارتنى بعدالمسح عادتلرى وجه ايله برمركبه ترس اوله‌رق بينديريلوب ايندير لدكدن صكره خصوصات ممنوعهٔ مذكوره‌نك اجراسنه آنجق مساعدهٔ اولنديغى حالده اسلاميت « والذين يتوفون ويذرون ازواجاً

---

[١] اولادكزى آج قالمق قورقوسى وناموسنه نقيصه كتيرمك ملاحظه‌سيله قتل ايتمه‌يكز. بزسزى وآنلرى مرزوق قيلارز.

[٢] ايچلرندن بريسى دنيايه برقزى كلديكى كندوسنه تبشيراولنديغى زمان كدرندن وقومنه قارشى كمال حجابندن يوزى قراروب زوجه‌سنه حدت ايتمكه باشلاردى .

يتربصن بأنفسهن اربعة اشهر وعشراً » [١] آيت كريمه‌سيله عدت مذكوره‌يى معقول برشكله افراغ ايلمشدر، شوقدركه زوجه‌نك زوج متوفاسنه برحرمت مخصوصه اثرى اولمق اوزره مدت مذكوره ايچنده كوزلرينه سورمه چكمسنه ، و روايح طيبه استعمال ايتمه‌سنه و احتياجه مبتنى اولميه‌رق خانه‌سندن طيشارى چيقمه‌سنه مساعده اولنمامشدر.

ينه زمان جاهليتده ظهاره قائل اولان برزوج ، زوجه‌سى ابدياً كنديسنه حرام واولاده مالك ايسه‌لر او بيچاره‌لركده استقبالى پدرلرينك بوخطاسى يوزندن فلاكته طياندينى ودها برطاقم تلافيسى غيرقابل برضررى استلزام ايلديكى حالده اسلاميت « والذين يظاهرون من نسائكم ثم يعودون لما قالوا فتحرير رقبة من قبل ان يتماسا الخ » [٢] آيت جليله‌سيله بو مصيبتكده كفارتله ازاله وتخفيف چاره‌سنى تأمين ايتمشدر .

ينه زمان جاهليتده بركيمسه وفات ايدوبده زوجه‌سنى ترك ايده‌جك اولورسه يااوغلى ياخود آنك اعضاسندن بريسى اوقادينك اوزرينه البسه‌سنى آتمق كبى برعلامت استعمال ايدرسه ولايت خصوصنده اوآدم اوقادينه غيردن دها احق عد ايديلوب ايسترسه صداق مقابلنده وايسترسه بلا صداق آنى تزويج ايده‌بيلمك صلاحيتى صرف او شخصه منحصر ايكن اسلاميت « يا ايها الذين آمنوا لايحل لكم ان ترثوا النساء كرهاً » امر الٓهيسيله بوظلمه‌ده نهايت ويرمشدر. [٣]

ينه زمان جاهليتده طائفهٔ نسا حقوق ارثيه‌دن صورت قطعيه‌ده محروم اولدقلرى حالده اسلاميت « للرجال نصيب مما ترك الوالدان والاقربون وللنساء نصيب مما ترك الوالدان والاقربون مما قل منه اوكثر نصيباً مفروضا » [٤] آيت كريمه‌سيله آنلركده ارثدن ذكور كبى حصهٔ مقدره‌لرى اولديغنى امر ايتمشدر . والحاصل اسلاميت دور جاهليتده نسا حقنده روا كورلمش اولان دها يك چوق بومثللو مظالمى منع ايله يرلرينه عدل واحسان قوانينى اقامه ايتمشدر .

تفصيلات مبسوطه‌يه بناءً نسانك احكام اسلاميه نظرنده موقعى يوقدرسوزى وجوه ايله مردوددر. اسلاميت ديه‌بيليرم‌كه رجالدن زياده نسايه موقع ويرمشدر ، تدقيق بيورلسون . آيات قرآنيه‌نك تفاسيريله احاديث سنيه‌يه عائد روايتك قسم مهمى نسوان مهاجرين وانصاره نسبت ايدلمكده اولديغى كبى دين عاليه‌يه عائد احكامك نصفندن زياده‌سى‌ده حضرت عايشه‌نك طريق روايتيله بزه واصل اولمشدر.

---

[١] سزدن اوكيمسه‌لركه وفات ايدوب زوجه ترك ايدرلر او زوجه‌لرك كنديلرينى زينتدن محروم براقق صورتيله بالنفس درت ماه اون كون عدت بكله‌مه‌سى لازمدر.

[٢] سزدن اوكيمسه‌لركه بر طاقم مناسبتسز سوزلرك ايرادى صورتيله زوجه‌لرى حقنده ظهاره قائل و بالآخره اوسوزلرندن رجوع ايله اظهار ندامت وزوجه‌لره تكرار عودت ايتمك ايسترلر او كيمسه‌لرك زوجه‌لرينه تقرب ايتمزدن اول برقول آزاد ايتملرى اقتضا ايدر . ظهار عندالعرب طلاقه محمول برلفظدر. زوج زوجه‌سنك آرقه‌سنى وسائر مستور برعضوينى آناسنك عضوينه تشبيه ايتمسيدر.

[٣] اى اوكيمسه‌لركه جناب حق ايله رسول ذيشانه ايمان ايتمشدر. مورث واقاربكزك قادينلرينك نكاحلرينه وراثت ادعاسنده بولنمق وآنلرى جبراً وكرهاً تزويجه قالقشمق سزه حلال دكلدر.

[٤] ابوينك واقربانك متروكاتنده اركك وقادين ايچون نصيب و حصه واردر. اموال متروكه آزچوق نه‌دن عبارت ايسه فرض وتقدير اولنديغى صورتده تقسيم اولنور.

بالعموم احکام الٓهیه‌ده رجال ایله نسا مشترکاً ومتساویاً مخاطب اولدقلری حالده فضله اوله‌رق نسایه مخصوص برطاقم احکام مستقله‌ده تخصیص وتعیین بیورلمشدر، احکام شرعیه‌نك نصفندن زیاده‌سنی مشارٌالیها ایله نسوان مذکوره‌نك روایتلرینه استناداً تطبیق ایتمش وازواج طاهرات نبویه‌نك فضلاً اصحاب کرامدن مقدم اولدقلرینه قائل اولنشی اولان بردین عالیده نسانك موقعی یوقدر دینه‌بیلیرمی ؟ « ولهن مثل الذی علیهن بالمعروف » [١] « انی لا اضیع عمل عامل من ذکر اوانثی » [٢] فرمان الٓهیسنی احتوا ایدن بردین حقنده نسا حقنده مساواته رعایت ایتمه‌مشدر سوزی وارد اوله‌بیلیرمی ؟

« حبب الی الطیب والنساء وجعت قرة عینی فی‌الصلواة » [٣] حدیث شریفنده بیان بیورلدیغی وجه ایله حضرت پیغمبرك شرف محبتنه مظهریت کبی برسعادت ابدیه‌یی احراز ایتمش اولان بوجنس لطیفك اسلامیتده موقعی اولمامسی قابلیدر ؟ کرچه « الرجال قوامون علی‌النساء بما فضل‌الله بعضهم علی بعض وبما انفقوا من اموالهم » آیتیله دها برقاچ مواضع قرآنیه‌ده رجالك نسا اوزرینه تفضیلی جهتنه کیدلمش ایسه‌ده وجوه فضیلت عد ایدلمش اولان شیلر جهاد ، امامت ، انفاق واعاشه ایله امر مکلفیت وسائره کبی هر بری برحکمت مخصوصهٔ عقلیه‌یه مستند اولان خصوصاتدن عبارتدر.

حقیقتك بر درجه‌یه قدر توضح ایتمش اولمسی امیدنده بولندیغم ایچون امامت ، تعدد زوجات ، طلاق ، شهادت ، ارث ، تستر مسائلی کبی مساوات وعدالته مخالف عد ایدیلن خصوصات استثنائیه‌دن بحث ایتمك ایسترم .

حیدری زاده ابراهیم

دوار فوطوغراف

محترم قارئلرم : کلیکز بوکون سزکله ماضینك اونودلمش یرلرنده براز طولاشه‌لم ، روحمزده کیزلی تأثیرنی براقان اسکی ، آفل سیمالری زیارت ایده‌لم . دائما محرم قالمسنی ارزو ایده‌جککز کنجلك خاطراتنی قاریشدیریورم ، بنی عفو ایدیکز ، مقصدم طبیعی سزی متأثر ایتمك دکلدر . فوطوغرافك یکی مهم بر تطبیقاتنی واضحاً اکلاته‌بیلمك ایچون ، سزی کچمش زمانلره مراجعت ایتدیرمکدن بشقه چاره بوله‌مدم .

سنه‌لرك بدیعی ذوقکزده اجرا ایتدیکی تعدیلات قارشیسنده محجوب قالمق قورقوسی سزی او صحیفه‌لره ال سورمکدن اجتناب ایتدیرمسون . اونلر بوکونکی بنلککزدن بتون بتون بشقه ، تجربه‌سز

[١] حقوق زوجیتده رجالك نسا اوزرنده حقوق اولدیغی کبی نسانك‌ده رجال اوزرنده متقابلاً حقوق واردر .

[٢] ایچیکزدن ذکور واناثدن هیچ برینك ایشله‌مش اولدیغی عملی ضایع ایتمم . ثواب وعقابده رجاله ونساکز مساویدر .

[٣] خوش قوقولرله قادنلر بکا سه‌ویملی اولمق اوزره یارادلمشلردر . کوزمك ایشیغی نمازده‌در .

معصوم برکنجك روزکار شباب اوکنده کلیشی کوزل طوپلادیغی صولمش دمتلردر ، حافظه‌نك بر لاحقه‌سی حکمنده اولان اومتروکاته آره‌صره مراجعت ایتمه‌مك ماضیله قطع علاقه ایتمك دکلیدر! حالی قرارسز. آتیسی مظلم اولان زواللی حیاتك ماضیدن بشقه ثابت اولمش ذاتاً نه‌سی واردر؟!

هجران یاشلریله قاپانان ، تیتره‌ك اللرله قورده‌لالرینك دوکوملری باغلانان ، آفل صمیمیتلرك اوحزین نشانه‌لریدرکه ، حیاته صولوقجه برزنك « روحسزجه برمعنا اولسون ویرر. نه‌وت آکلایورم ماصه‌کزك محرم کوزندن بشقه برده نشانه‌لری قالمامش او سیالری ، شیمدی برآز دها چرکین کندیکزی تخمینکزدن دها چلغین بوله‌جغکزدن قورقویورسکز.

وارسون اویله اولسون نه ضرری وار ، سز بوکون تماماً بر بشقه شخصیتسکز اوزماندن قالمه نه وجودکزده نه دماغکزده تك بر ذره‌یه بیله مالك دکلسکز ، اسکی مجلوبیت و حساسیتلر بوکونکی ذکا ومتانتکزك عزتنی اخلال ایده‌مز.

برازده وفاکار اوله‌بی دوشونملی. اوفق ، نیازکار تبسملریکز ارکنده صفوتله ، اعتمادله آچلمش ، دوکولمش کللری اومنخسف ، شکسته قافلهٔ شبابی حرمتله یاد ایتمك برقاچ دامله کوزیاشنی اسیرکه‌مه‌مك وجدانی بروظیفه دکلیدر ؟

هایدی تردد ایتمیکز ، اوتوزلی صحیفه‌لری اسکی بردوستك متروکاتی ایمش کبی قاریشدیریکز ، ذاتاً اوکذشته ایامك منخسف طیفی آره‌سنده دولاشان هیولا آرتق سز دکلسکز ، اوبرشخص ثالثدر.

***

کورمش کبی بیلیورم : سوزلریمه حق ویردیکز ، ترددیکز زائل اولدی ، تیتره‌ك اللریکز ماصه‌نك کیزلی کوزونی چکدی ، رنکی طانیلمیه‌جق درجه‌ده صولمش برقوردلا ایله باغلی بیوجك برظرف چیقاردیکز ، دوکومی چوزمك زحمتندن زمانسزی قورتاردی ، چوروممش شرید دوقوندن قوپدی. پیرانمش ظرف محتویاتنی محافظه ایده‌مدی ، برقاچ اسکی ، صولوق فوطوغراف قوجاغکزه دوکولدی ...

شبابت خاطراتکزه حرمتکار بر محرم رازکز اوله‌جغمه اعتماد ایدیکزده بورسملری برلکده تدقیق ایده‌لم ، ایشته شوتك فوطوغرافلر بکا هیچ برشی افاده ایتمز ، سزك بیله حافظه‌کز قوتلی دکلسه وقتیله اك نازك طالعه‌لرینه ، اك اوچوق کولکه‌لرینه وارنجه‌یه قدر واقف اولدیغکز نفیس وجودلری ، تکرار تخیله‌کز اوکنده دیرلتمکه کفایت ایتمز.

هاه ایشته عینی شخصه عائد شو بش ، اون رسم صاحبه‌سی حقنده برفکر ویره‌بیلیر ، دوروکز بورسملردن اوشخصیته انتقال ایچون برتجربه یاپه‌لم : جبه‌دن آلنمش برنجی پوزدن ، علوجنابه دلالت ایدن آچیق برآلنله ملك باقیشلی کوزلرینی ، یاندن آلنمش ایکنجی پوزدن ، اینجه برذکایی اشارت ایدن هلال قاشلرله ، صدق خلوصی رمزایله‌ین قالین دوداقلرینی ، اوته‌کیندن یووارلاق اوموزلرینی ، بریکندن تناسب اندامنی ، شو شوخانه اوطوروشدن ظرافت حسنی ، بوخفیف اشاغی باقوب کوله‌ن چهره‌دن رقت قلبنی .... سزدیکم شونفیسهٔ هوسات حقنده بر درجه‌یه قدر حکممی ویرر ، اوزمانکی ذوق انتخابکزه طوغری برنومرو تقدیر ایده‌بیلیرم .

***

تك بر رسمله ، حتی برایکی فوطوغرافله برشخصی حقیله تمثیل ایتمه‌نك امکانسزلغی آکلاشلمشدر ظن ایدرم ، هرکون کوره کوره دماغمزه نقش اولنان سیالری بسیط برشی فرض ایتمه‌ملیدر. خیالمزده

اونودلماز ايزلر براقان محترم ناصيه‌لر ملكات روحيه‌نك تحت تأثيرنده دقيقه‌ده يوزلرجه شكله كيرن علائم وخطوط وجهيه‌نك بر انموذجيدر ، وقت وقت كوله‌ن يوزيني، آغلايان كوزيني ، حزن ايله بوروشان جبيني، رقتله تيتره‌ين غمزه‌سني ، وقار ايله قباران كوكسني ، الم ايله بوكوله‌ن بلني ، يأس ايله چيركين اوموزلريني كورمديككز كيمسه‌لري صاقين طانيمق ادعاسنده بولنماييكز، قابل دكل يالان ياكلش برايكي كوروشله بركيمسه حقيله اوكره‌نيله‌مز.

هله برشخصي رسميله طانيه‌بيلمك ايچون لااقل بش، اون ثانيه ظرفنده آلنمش مختلف اوضاعده يوزلرجه فوطوغرافيسني بردن كورمك ايجاب ايدر.

هر آن درونى احتساسات تأثيريله دكيشمك قدرتني حائز ذى حيات اشخاص شويله دورسون ، موزه‌لرده‌كي كوزللكلري دونمش، تبلر ايتمش هيكللري بيله يالكز جبهه‌دن ويا ياندن كورمكله آكلامق قابل دكلدر ، فرقنده اولمه‌كز بيله سوق طبيعى سزى آنلرك اطرافنده دولاشديرر . بوتون اوضاع وصفحاتني كوستردكدن صكره برقوپيه‌سني تثبيت ايدر.

يومى حادثاتى براز دقتله تعقيب ايدرسه‌ك بوقناعتى تأييد ايدر برچوق مثاللر بوله‌بيلورز، بركون تصادفك سزه يالكز جبهه‌دن كوستردیکی برذات قارشيكزه چيقار ، سز اوسيمايى مخيله‌كزده بولمغه چاليشيركن آنى برحركت ، اوفق برتبديل وضعيتله اوقدر دكيشيركه حيرتده قاليرسكز، وجهاً آيرى ايكى سيمانك ياندن كورونشلرى يكديكرينه بكزه‌يه‌بيلير . معين پروفيللره عائد چهره‌لر اولمديغى كبى بوتون قيافتى توصيف ايدر پروفيللرده يوقدر، والحاصل يالكز برويا برقاچ وضعيتله برسيمايى تماماً تشخيص ايتمك امكانسزلغى ميدانده‌در .

حتى بعض قورناز متهملر بوكيفيتى بيلدكلرندن حاكم و مستنطقلرك حضورنده دائما بروضعيتده دورمغه، سيمالرينك بوتون صفحاتني شاهدلره ارائه ايتامكه اهتمام ايدرلر.

موسيو (دومه‌نى) فوطوغراف ماكنه‌لرنده اجرا ايتديكى جزئى برتعديلات ايله رسم اخذ ايتمك اصولنى اهميتسز برسوس حالندن چيقاروب غايت جدى ومفيد برشكله صوقمشدر ، بوذات بولديغى اصول سايه‌سنده برشخصك برقاچ ثانيه ايچنده دونديره ، دونديره اون بش يكرمى مختلف اوضاعنك بردن فوطوغرافنى آليور ، په‌ليكول اوزرنده يان يانه ديزلمش بورسملره بردن نظر ايديلنجه اوذاتك وجهى، ياندن، آرقه‌دن كورونشلرى ، اندامى، اوضاعى، بوتون اعضاسى آره‌سنده‌كى نسبتى . . . . والحاصل هويت شخصيه‌سنى تعيينه مدار اولان صفحاتى كوزوكزك اوكنده تجسم ايديور .

تك رسملرك نه‌قدر كفايتسز اولديغنى اكلامق ايچون برآز دوشونمك كافيدر، اولرده يا برشخص يالكز جبهه‌دن ويا پروفيلدنى عبارتدر ، كوزه‌لنه يك نادر تصادف ايديلن شقاقلرك ، قولاقلرك ، قلبك تمايلاتنه قارشى بيك درلو معنالر استخراجى ممكن اولان اكسه‌لرك ، يوارلاق اوموزلرك ، اينجه بللرك ، متناسب قالچه‌لرك هيچ اهميتى يوقميدر؟ بونلرى هب برآره‌ده كوروب تدقيق ايته‌دن اول برشخصك هيئت عموميه‌سى حقنده نصل برفكر حاصل ايديله‌بيلير.

ايشته (دومه‌نى) نك (دوار فوطوغراف) تعبير ايتديكى ترتيب فوطوغرافجيلق صنعتنه بويوك برقيمت ويرمشدر.

ياپيلان تعديلات‌ده يك . . . برقاچ ثانيه ايچنده يكرمى بش اوتوز (پوز) ى تثبيت

ایده‌جك بر (په‌ایکول) علاوه ایدلمش، رسمی آلنه‌جق ذاتك اوطوره‌جغی صندالیه‌ده شاقولی برمحور اوزرنده ایسته‌نلدیکی سرعتله چوریله‌بیلیر بر حاله کتیرلمشدر.
آرتق بو ترتیب سایه‌سنده حرمت ایتدیککز ذواتی، سودیککز سیمالری بوتون روحی، بنیوی کوزللکلری، هردرلو اوضاع واطواریله یشاتمق چاره‌سی بولنمشدر.
دوار فوطوغراف اصولنك فائده‌سی بوقدرده دکلدر. وفات ایتمش مشاهیرك تابلوسنی، هیکلنی یاپه‌جق صنعتکارلرده بوندن پك چوق استفاده ایده‌جکدر. بوزواللیلروقتیله یا علی العجله یاپلمش برقروکی ویا فنا برپوزده چکلمش تك برفوطوغراف اوزرنده چالیشمغه محکوم ایدیلر.
مشهور (فلوبر) رساملری، هیکلتراشری سومه‌مکله معروفدر؛ دائما بونلردن اوزاق یشامشدر. وفاتندن صکره یاپیلان آبده‌سنده‌کی مدالیونه رسمی‌حك ایتمك ایسته‌ینلر رموده‌ل بوله‌مامشلر. نهایت دوستی بررسامك خیالنده قالان سیما اوزرینه علی العجله یاپدیغی برقروکی‌یه مراجعته مجبور قالمشلردر.
فلوبرك بوغریب مانیسنه مبتلا میلیونده برکشی بیله بولنه‌ماز. بوندن صکره دوار فوطوغراف رسام فورچه‌لرینك، هیکلتراش قلملرینك یکانه مدار استنادی اوله‌جقدر. مجسم بر (بوستنی) یاغلی بویا برتابلوسنی یاپدیرمق ایسته‌ین ذوات ینه بوسایه‌ده کونلرجه صنعتکارك قارشیسنده وضعیت آلوب دورمق زحمتندن قورتیله‌جقدر. زیرا بردواز فوطوغراف سریسی اوذاتك یرینه قائم اولور، بووظیفه‌یی تماميله ایفایه کفایت ایدر. اوفق برتعدیلاتله هر فوطوغراف (آتولیه) وماکنه‌سنده قابل اجرا اولان بوقیمتلی اصولك برآن اول مملکتمزده تعمیم ایدلمه‌سنی غیرتلی صنعتکارلرمزدن بویوك برامیدایله بکله‌مکده‌یز.

عبد الفیاض توفیق

استقلال ملی، استقبال مالیمز

استقراض داخلیمز مناسبتیله

بشریت ایچون برفلاکت اولان بوحرب جهانسوزی محاکمه ایده‌جك بز دکلز. تاریخ استقبال، بوبادره‌یه سببیت ویرنلری البته میدانه چیقاره‌جق، و، ماحیء انسانیت برچوق احتراصلرینه دنیایی قربان ایتمك ایسته‌ینلری ابدیاً لعنت ایله یادایده‌جکدر. بز بونقطه‌ده ایکی متضاد مقصدله چارپیشان ایکی زمره کوریورز: ائتلاف دولتلری، حاکمیت وتحکمنی عالمه تشمیل ایتمك، بیوك، کوچك سائر دولت و ملتلرك قوای مادیه‌سنی کمیره‌رك اونلری ربقهٔ اسارتی آلتنده ازمك غایه‌سنی تعقیب ایدرکن، بز ومتفقلرمز، حق حیات وموجودیتمزی مدافعه ایچون حرب ایتمکه اجبار ایدلدك. ترازونك برکفه‌سنده بتون لوثیاتیله برحرص استیلا، دیکرنده ایسه مشروع، نزیه برحق مدافعه وار. عدالت الٓهیه کوستریورکه دشمنلرمزك هرکون توالی ایدن هزیمتلری دعوالرینك بطلاننندندر.
کوکب اقبالی، حادثات سابقه الجاسیله براز خسوفه اوغرامش اولان ملتمزك بوجهان حربنده کوستردیکی آثار شهامت وجلادت، اونك، یشامغه، حیات مللده برموقع احترام احراز ایتمکه لایق

وقادر اولدیغنی اثبات ایتمشدر. حربك مختلف جبهه‌لرنده قهرمانلرمزك آقیتدقلری او مبارك قانك هر طامله‌سی، مسلمانلغی، عثمانلیلغی، ترکلکی لوث ذلتدن، ربقهٔ اسارتدن تخلیص ایچون ایثار ایدلمش بر قطرهٔ حیاتدر. ادوار تاریخیه‌مزك الك قرانلق هنکاملرنده بیله ینه شان وشرفمزی محافظه ایچون بسالت وشجاعت ابرازنده قصور ایتمین ملتمز، البته مدافعهٔ حیات وموجودیت ایچون آچیلان بو مبارزهٔ هولناکده دخی کندینی کوستره‌جك ایدی. نته‌کیم بوکون عزم خداپسندانه‌مزك ثمراتنی دوست ودشمندن یوکسلن صدای تقدیر وحیرتلر آره‌سنده اقتطافه باشلادق: ساحهٔ حیاتده پروقار بر موجودیت کوستره‌رك آزادیٔ سیاسیمزك براتنی کندی المز ایله آلدق؛ بوکون دوست ومتفقلرمز ایله سیاسی، عدلی، اقتصادی مناسباتمزه بر جریان سالم ویرمك ایچون معاهده‌لر، مقاوله‌لر عقد ایدییورز؛ یارین حر و مستقل هر دولت کبی بشقه عضویات سیاسیه ایله‌ده عقوداته کیریشه‌جکز. بو نعمتلرك کافه‌سنی، عنایت صمدانیه‌یه، ملتمزك حماست وفداکاریسنه مدیونز. بونی تقدیر ایتمك استقبال ایچون بر ضماندر.

بو استخلاص محاربه‌سندن صوکره، قزاندیغمز شان وظفر اکلیللرینی محافظه، حالی ترصین، استقبالی احکام کبی برچوق وظائف مهمه قارشوسنده بولنیورز که ملتك بتون طبقات اجتماعیه‌سی بو وادیده بلکه حربده کوستردیکمز شهامتدن دها بیوك بر فعالیت وهمت صرفنه مجبوردر. بو مکلفیتلرك الك متحتمی استقلال ملیمزك محافظه‌سی کیفیتیدر.

استقلالك شرط اساسیسی، قوای ملیه‌نك انکشافندن تحصل ایده‌جك ثمرات ایله احتیاجات ملیه‌نك تسویه‌سیدر. بز، حر ومستقل یشامق ایسترایسه‌ك بتون قوتمزی کندمزده آرامق و قومشونك نعمت معاونتنه افتقار ایتمه‌مك ایچون هر درلو فداکارلقدن چکنمه‌مك مجبوریتنده‌یز. ملی ثروتمز، ملی صنایع واقتصادیاتمز سایه‌سنده‌درکه سیاست خارجیه‌مزده کسب رصانت ایدر. حرب میدانلرنده قزاندیغمز شان وشرفك الك بیوك قوهٔ تأییدیه‌سنی، بعد الحرب استقلال ملیمزی محافظه ایچون ساحهٔ اقتصادیاتده کوستره‌جکمز قابلیت وحمیت ایله تتویج ایده‌جکز. بو خصوصده تجویز اولنه‌جق الك اوفق مسامحه، اهمیتسز بر لاقیدی اوپریٔ دل شکاری ـ معاذ الله ـ ابدیاً المزدن قاچیره‌بیلیر. حرب امتحاننده اثبات اهلیت ایتدك. شمدی‌ده، ای وطنداشلر! سلامت وطن، استقلال ملی و استقبال ملیمز اوغورینه آچیلان مسابقه‌ده احراز موفقیت ایچون سلاح حمیتمزه صارلمقلغمز لازمدر! تاریخ ملیمزده زرین بر خط ایله یازیله‌جق اولان بر حادثهٔ مسعوده قارشوسنده‌یز: وطنمز، اولادینی شان وشرفله کچیندیرمك ایچون ینه اونلره مراجعت ایدییور، و، یبانجیلره تکلیف اولنه‌میه‌جق درجه‌ده موافق شرائط ایله اونلردن ایلك دفعه اوله‌رق بورج ایستیور. بو پاره‌نك منحصراً ترصین استقلال واستقبالمز ایچون صرف ایدیله‌جکنی دوشونمك، مقصدك علویتنه قناعت کتیرمکه کافیدر. مملکته رفاهیت، افراد ملته نعمت حریت وتکمل تأمین ایده‌جك ماهیتده بولنان بو استقراض داخلی‌یه ملتك هر صنف خلق اشتراك ایدر ایسه او وقت یار واغیار نظرنده ثابت اولورکه:

«عثمانلی ملتی پك بیوکدر»

بلاغ بزدن، همت سزدن ای حمیتلی وطنداشلر!

کرمدی احمد ساقی

هفته‌لق تاریخ حرب وسیاست

[۱۱ - ۱۸ نیسان ۱۹۱۸]

حرب عمومینك هرساحه‌ده تولید ایتدیکی فعالیت اوقدر بویوکدر که، برهفته‌لق وقوعات - عسکری اولسون، سیاسی اولسون - برتاریخ تشکیل ایده‌جك درجه‌ده چوقدر.

کچن هفته موضوع بحث ایتدیکمز (چرنین - قله‌مانسو) حادثه‌سی تبدیل شکل وماهیت ایده‌رك، قونت (چرنین) ك استعفاسنی انتاج ایتدی. ابتدا قونت (چرنین) ك ، اسویچره‌ده فرانسه ایله غیررسمی جریان ایدن صلح مذاکراتنك (قله‌مانسو) نك (آلساس - لوره‌ن) مطالبی یوزندن عقیم قالدیغنی ادعا ایتمه‌سی اوزرینه طرفین بوبابده‌کی معلومات و وثائق رسمی تبلیغلرله نشر ایله‌مشلردی. بونده فرانسه‌نك صلح کرنزلکی آکلاشلدی وصیقیشان (قله‌مانسو) مسئله‌نك مجراسنی تبدیل ایله، کچن ۱۹۱۷ سنه‌سی بدایتلرنده ایمپراطور شارلك (پرنس سیقست دو بوربون) ه یازدیغی بر مکتوبك صورتنی نشر ایتدیردی. کویا بومکتوبده ایمپراطور شارل ، فرانسه‌نك آلساس - لوره‌ن حقنده‌کی محق امللرینه مظاهرتی وعد ایتمکده‌در. حالبوکه آوستریا منابع رسمیه‌سی مکتوبك تحریف ایدلدیکنی وبالعکس مکتوبده « فرانسه‌نك مذکور ایالات حقنده‌کی امللری اکر محق اولمش اولسه‌یدی . . . » دینلدیکی درمیان وادعا اولونمقده‌در. هرحالده قونت چرنین بویله برمکتوبك نشرینه سبب اولدیغندن دولایی اولسه کرك که استعفا ایتمشدر. غزته‌لر مشارالیهك استعفاسنده بومکتوب مسئله‌سیله برلکده، مسائل سائره‌دن طولایی ایمپراطورله آراسنده اختلاف افکار بولونماسنی‌ده قید ایدیورلر. هرحالده قونت چرنین ، صوك زمانلرده آوستریاده موقع اقتداره کلن اك مقتدر برخارجیه ناظری و جداً دیپلومات ایدی . آوستریانك کچن سنه‌دن بری کچیردیکی اك مشکل زمانلرده حسن اداره ایتمشدی. شیمدی ایسه دول مرکزیه‌نك وضعیت عسکریه‌لری پك زیاده کسب قوت ایتدیکندن مشارالیهك خلفی دها سهولتله دزۀ اموره موفق اولابیله‌جکدر.

✽ هفته‌نك وقایع سیاسیه‌سی میاننده انکلتره‌ده کوریلن غرب تعرضنك مدهش عکس تأثیراتنی ذکر ایده‌بیلیرز. انکلیز حکومتی خدمت عسکریه‌یی توسیع و ۵۵ یاشنه قدر تشمیلی حقنده برقانونی قماره‌یه قبول ایتدیردی. بو قانون خدمت مجبوره‌یی ایرلانده‌یه‌ده تشمیل ایتمکده‌در . پك مضطرب موقعده قالان انکلیزلر، آرتق ایرلاندالیلرك اللرینه سلاح ویریورلر . فقط ایرلانده شدتله پروتستو ایدیور. ظن اولونمازکه اوراده خدمت مجبوریه سهولتله تطبیق ایدیله‌بیلسون. بومناسبتله (لوئید جورج) و(آسکویت) ك نطقلری پك جالب دقتدر. بونلر انکلتره‌نك اك مدهش برتهلکه‌یه معروض بولوندیغنی وآمریقادن بویوك برمعاونت کله‌میه‌جکنی اعتراف ایدییورلر. بونطقلر اودرجه سوء تأثیر حاصل ایتمشدرکه (لوئید جورج) قابینه‌سنك عن قصد چکیلمك ایسته‌دیکنی بیله ادعا ایدنلر وار.

✽ شرقده بسارابیا مسئله‌سنك کسب ایتدیکی اهمیتی‌ده قید ایتمه‌لی‌یز . هرنه‌قدر بسارابیا دیه‌تی بویوك براکثریتله رومانیایه التحاقه قرار ویرمش ورومانیا باش وکیلی (مارکیلومان) کیفیتی بکرشه تبلیغ ایده‌رك آلقیشلانمشسه‌ده شمدی پیشمش آشه صوغوق صوقاتیلمق ایسته‌نیور. رومانیا مدهش بر مغلوبیتله مملکتی بویوك ضررلره کرفتار ایتدکدن صوکره ، ترك ایتدیکی دوبریجه‌یه مقابل اکر

بسارابيايى آله بيلسه يدى بونيوجك بر كار ايتمش اولوردى . فقط اوقراينا رادا سى ، برنوطه تبليغ ايده رك اكثريت نفوسك اوقراينالى اولديغنى وبسارابيانك رومانيايه التحاقنى قبول ايده ميه جكنى سويله دى . دول مركزيه حال انتظارده در .

★ ★ ★

مملكتمزه عائد حادثه لرك الك باشنده اعاشه مسئله سى بولونيور . مجلس مبعوثانجه قبول ايدلمش اولان اعاشه قانونى نشر وموقع تطبيقه وضع ايدلدى . بوقانون اعاشه مسئلهٔ مهمه سنده اوچ سنه لك تجربه لرك محصولى اولوب اتمكلك و اكمكلك ذخائرك چفتجيلر يدندن مقدار معيننى مبايعه دن صوكره اوست طرفنى نقل وبيعده زراع وتجارى سربست براقمقده در . بوقانون موجبنجه تشكيلنه لزوم كورلن اعيان ومبعوثاندن ، تجارت اوطه سندن ، ولايت وبلديه مجالس عموميه سندن منتخب ٢٢ كشيلك هيئت تشكل ايتدى . مملكتك وخلقك احتياجاتنى تأمينه يارايه جك حسن خدمات مأمول ومنتظردر .

✽ مجلس مبعوثان رئيس ثانيسى حسين جاهد بكك آلمان غزته جيلرندن برينه واقع اولان بياناتندن شو مهم فقره لرى اقتباس ايتمه لي يز :

« توركيانك استقبالى شرقده در . قافقاسيه ده اسلام وتورك عنصرى اكثريتده در . چينه قدر اولان بوتون ممالك توركلر ايله مسكون اولوب بو ممالك آره سنده بشقه عناصرك ساكن اولديغى يرلر يوقدر . قافقاسيه نك شمالنده ديكر عناصر وارايسه ده بونلر ايله مكملاً اوبوشه جغمزى قويا اميد ايده رم . بز بو ممالكه قارشى اصلا آمال استيلاجويانه پرورده ايتميورز . بناءً عليه بوتون قافقاسيه ايله صوك درجه ده مناسبات حسنه ده يشامامقلغمزه برسبب كورميورم .

خاتمهٔ مقال اوله رق شو نقطه يه دخى جلب نظر دقت ايده رم كه توركيانك استقبالى شرقده اولمقله برابر كنديسنى بردولت غربيه اولارق حس ايتمكده ووظيفه سنى اوروپا مدنيتنى آسياده كى قرداشلرينه ايصاله وساطت عد ايله مكده در . بوندن طولايى پايتختمز استانبولك امنيتده بولونماسنه فوق العاده اهميت ويريورز . پايتختمزك امنيتنى مشكوك براقه جق هر مقاوله ، چوق يشاميه جغندن نتيجه سز وعقيم قاله جقدر . »

★ ★ ★

صوك هفته نك وقايع حربيه سى ينه پك زنكيندر . آلمانلر برمدت سكوتدن صوكره شمالده (لاباسه) قانالنك اوست طرفندن (ايپر) ك آلت طرفنه قدر ٢٥ ـ ٣٠ كيلومترولك برجبهه ده شديد برهجوم ايله انكليز و پورتكيز موضعلرينى يارديلر . بورالرى آهنين دينه جك درجه ده مستحكم وجبهه دن تسخيرى غيرقابل ايكن آلمانلر ماهرانه صولت ومانوره لرله (آرمانتيه ر) شهرى ده داخل اولديغى حالده اوجوارى ضبط و ٢٥ كيلومترو قدر ترقى ايتديلر . ٢٠ بيك قدر اسير ايله ٢ ـ ٣ يوز طوپ الده ايديلدى وانكليزلرك (ايپر) و (آرراس) جبهه لرينك آراسنه طوغرى برتهلكه لى چيقيننى حصوله كلدى . اليوم انكليزلرك وضعيتى پك فنادر .

✽ شرق جبهه لرينه كلنجه : آلمانلر فينلانديايده (هلسينغفورس) ى ضبط ايتدكلرى كبى ، قهرمان تورك قوتلرى ده باطوم قلعه سنى اوچ درت كونلك جبرى هجوملرله طابيه ، طابيه آديم آديم ضبط ايله ديلر . مدافع چته لرك مدهش ضايعاتى واردر . هنوز اسرا وغنائم تعداد ايدلمه مشدر . قرق سنه لك برآيريلقدن صوكره ينه قوجاغمزه عودت ايدن سوگيلى باطومه سلام وتمنيات سعادت .

عسكريمز وان كولى شرقنده ده ايلريله مكده درلر .

مدير : [كريدى احمد ساق] (آتى) مطبعه سى

ادبيات عموميه مجموعه‌سی

هفته‌لق سياسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲ — ۱۵ رجب ۱۳۳۶ — جمعه‌ايرتسی ۲۷ نيسان ۱۹۱۸ — نومرو ۳٤—٦٥

اجمال افكار

صوك ماضی ، صوك حال ، صوك استقبال

هنوز مكتب سلطانيده طلبه ايدم . برهفته ، اذنسز قالديغمدن قلاسيقلردن مشهور [بوسوئه] نك ـ تاريخ كائنات اوزرينه نطق ـ عنوانلی اثرينك بربيوك قسمنی اوقودم .

پازار ايرتسی كونی ، محترم معلمی بولوب اوكا ديدم‌كه :

— [بوسوئه] يی مطالعه ايتدم . سز و بتون عالم بوكا مشهور ديورديكز . لغت كتابلرينه وارنجه‌يه قدرهراثربو آدمك داهی اولديغنی يازييور . لكن ، عفو كزه مغروراً ، موسيو ، ذات عاليكزه مطالعه‌می آچيقجه سويليه‌يم : سز بزه جمله‌لركز قيصه اولسون ديورسكز ؛ بوداهی اوتوز بش سطرلق جمله‌لر ، زنجيرلمه عباره‌لر ترتيب ايديور . سز بزه فكركز صريح اولسون ، صاقين (ره‌طوريق) ياپمه‌ييكز ، اصلا مجردات وعنديات ايله اوغراشمه‌ييكز ، هرشيده اسرار آميز ومحيرالذكا اسباب وحكميات آرامه‌ييكز ؛ كبی نصيحتلر ويريورسكز . حالبوكه [بوسوئه] ده بونلردن بشقه بر كرامت كورمه‌دم . اوحالده ، استاد عزيزم ، سزدن رجا ايدرم شوسؤاللرمه جواب ويريكز : بن‌ده [بوسوئه] كبی اوزون ومسلسل جمله‌لر ياپه‌يمی ، بن‌ده ، تاريخله مشغول اولورکن (مه‌تافيزيق)

سمتنه كيده‌يمی ؛ سزه دفعاتله سويلمه‌دی‌یا هر كسك برامل و آرزوسی وار . بن‌ده مسلك اولمق اوزره كندم ايچون محررلكی قوردم . ترجمه كتابت خواجه‌مز عطا بك، كچن كون، قومپوزيسيونمی بكندی وبنی آرقداشلرمك يانمده تقدير ايتدی .

پروفسور كولدی . او ، هيچ اونوتمام ، بكا شو كوچك نطقی ايراد ايتدی : ــ اوغلم ! [بوسوئه] بيوك ، پك بيوك ، يالكز فرانسه‌نك دكل ، بتون بشريتك افتخار ايتديكی براديب وبرخطيبدر . برانسان زمانی ومحيطی داخلنده محاكمه ايديلير . [بوسوئه] دن اولكی زمانی تدقيق ايت . ايشته ، اووقت ، كرك فرانسز لساننده ، كرك عالم فكرياتده [بوسوئه] نك نه بيوك برانقلاب وجوده كتيرديكنی آكلارسك . [بوسوئه] يی تقليد ايچون دكل ، تقدير ايچون اوقومه‌لی . [بوسوئه] ، اوسنكك بكنمه‌ديكك اثری وجوده كتيرمه‌سه ايدی ، بيلمش اول جلال، [مونته‌سكيئو] روماليلره دائر اولان سركارنی ــ كه يكی تاريخ اونكله باشليور ــ يازامازدی . كيم سكا [بوسوئه] يی تمثل ايت ، ديدی ؟ هيچ سن اجداد اعلاكك قيافتنه تمثل ايديورميسك ؟ يارين برمحاربه چيقسه، هيچ اردوی همايون ، چالديران غازيلرينك ادوات حربيه‌سيله تجهيز ايديله‌بيليرمی ؟

١٨٩٥ ويا ٩٦ سنه‌سنه طوغری ايدی ، ظن ايدرم . بو نطق قولاغمه كوپه اولدی . ديندا شم اولميان استادمی جناب حق صوك نفسنده قرين هدايت ايتمش اولسون . بو نصحيتندن جداً مستفيد اولدم . ماضينك حقنی ويرمكده تردد ايتمم . بو اعتبارايله، برچوقلری، غير ملی تلقی ايتدكلری نفعی وفضوليی ، بن ، تبجيل ايدرم ، تقديس ايدرم . اكر او غير ملی شاعرلر ، اوعجم مقلدلری (استغفرالله) يتشمه‌سه ايدی ، بو كون ، هيچ برمز بولسان عرفانی استعمال ايده‌مزدك . بونلر غير ملی شعرا دكل ، احيای مليت ايدن ارباب ايجاد واختراعدر .

برملتك ماهيت مميزه‌سی ، اول باول لسانيدر . اولسانی ايستديكی كبی قوللانان و اوكا براستقامت ويرن باقی‌يه بن نصل اعاظم مليه‌دن ديمم ؟ صوكره ، والله‌ی كور اولورم . نفعی ، روحی ، فضولی ، نديم ، باقی ، غالب ، عزت ، ناجی ، اكرم ، حامد بونلر ملی دكل ديورز . بو نه‌ديمك ؟ آلتيوز سنه‌لك اجدادمزی انكار ايله حرامزاده‌می اوله‌جغز ؟ ملت واردر ، وار اوله‌جقدر و ، واردی . ملت شيمدی اوياتيور . بتون ماضی ، بر ماضیء مليدر .

غزل ، قصیده ، قطعه ... مجموعه‌مده بوکبی بعض آثار نشر ایتدیکمدن طولانی بنی رجم ایتمك ایسته‌ین معزز وموقر ، مکرم ومحترم مؤاخذلرمه صورارم : — غزلی ، قصیده‌یی ، قطعه‌یی کیم ایجاد ایتدی ؟ عربلر ، عجملر . بونلری اعراب واعجام اختراع وبز اونلری اقتباس ایتمکله عجبا غیر ملی برطریقمی اختیار ایتمش اولورز ؟ ظن ایتمم ، اگر اویله اولسه ایدی شیمدیکی (سونه) لرمزك ، (قومدی) ، (تراژه‌دی) وسائره‌مزك‌ده فرنکدن اقتباس ، حتی انتحال ایدلمش اولمق اعتباریله غیر ملی اولمه‌لری لازم کلیر . اسلوبمزه ، طرز تفکرمزه هپ غیر ملی دیمه‌لی‌یز . برذات حرمت سمات ، روسیه‌ده (پان اسلاویزم) ی و (سوسیالیزم) ی کورمش . بونلری بزه نقل ایله (تورکجیلك) و (خلقجیلق) ی میدانه کتیرمش . دیمك که بونلرده روسیه‌دن آلنمش اولمق اعتباریله غیر ملیدر ... فقط بوقدر ایلری‌یه کیده‌مم .

صوکره ... غزل وقصیده ، قطعه ومربع اسکی ایمش . بونلری قورجالاماملی ، اوصلو طورمالیمش ... غزل وقس علیه‌البواقی اسکیدی . لکن ، عجبا ، بتون بتون منقرض اولدیمی ؟

وزن بنان چیقدی ، یاخود احیا ایدلدی . فقط ، عجبا ، وزن عروض بتون بتون ئولدیمی ؟ اگر اویله اولسه ایدی ، بوکون ، بوطرزده انشاد کلام ایتمك عبث اولوردی .

حامد ، فائق ، جناب ، نظیف عیارنده (فوتوریست) لرمز وارمی ؟ مادام که بونلر موجوددرلر ، حی درلر ، دیمك که هنوز مسلك و مکتب قرین و مشرف انهدام اولمامشدر .

ساعتك یلقوانی ایلری کتورمکله وقت کچمز .

هرشیئك زمانی وار . شونی‌ده اونوتمه‌یه‌لم که ماضی بعضاً بعث بعدالموت سرینه‌ده مظهر اولور .

هریکی طوغری دکلدر . اولور اولماز بدعتلردن دوستلرمی تحذیر ایدرم . هر یکی‌یه کور کورینه ربط عشق ایتمه‌یه فرنکلر (سنوبیزم) دیرلر .

ماضینك برحقی وار ، حالك‌ده ، استقبالك‌ده .

ماضی ، حال واستقباله ، حال واستقبال‌ده ماضی‌یه أنکل اولمامیدر .

غزل ، قطعه ... بونلر اوچنجی درجه‌ده ورمه محکوم ایسه ، براقیکز ، طبیعی بر صورتده ئولسونلر . وزن عروض ... بوبر یبانجی ایسه ، البته ، پساپورطی معاینه ایدیلر وحدود ایرانیه‌یه سوق اولونور .

هرملت ، هردیانت ، کندیسندن اول کلن ملل وادیانك براقدیغی ملازمه ایله بنا اولونور . شریعت احمدیه‌نك اس‌الاساسی دین رعنای حنفا ومذهب قویم ابراهیمدر . مذهبمز حق موسویتی ، حق عیسویتی تأیید بیوردی . بونك کبی ملتمزده ترك ، عرب ، عجم ، روم مملکتلرنده آنلرك ملازمهٔ عرقیه‌سیله شکلیاب اولدی . نصل لسانمزده عربی کلمه ، فارسی ترکیب ، غربی ذوق وارسه شعرمزده‌ده فاعلاتن ، فعلن بولونه‌بیلیر . واقعا اصل ترکجه امالەلی وممدود برلسان دکلدر . لکن ملازمهٔ ترکیه اوزرینه نه‌قدر امالەلی عربجه وفارسی کلمات التحاق وانضمام ایتدی ! اکثریت کلماتمز امالەلیدر . بوکا مبنی دکلیدرکه ، ای فائق عالی ، وزن عروض بزده بروزن ملیدر ؟ . بونکله برابر حریتك برطرفدار وخدمتکار همزادی‌یم : وارسون پارمق حسابی حق حیاتی حائز اولسون ، ایسته‌دیکی کبی تکامل ایتسون . ممکنسه بوکاده خدمت ایده‌لم : نته‌کیم بن ، تکرار ایده‌یم ، برخیلی ادبامزك اوزان بنان اوزره تنظیم ایدلمش اشعارینك انتشارینه واسطه اولدم .

فکر ، حبسه کیرمز . اونك ایچون آنك اشاعه‌سی‌ده قیوده تابع اولمامیدر . اصل فیض وبرکت ، ایشته ، حریت فکریه‌دن چیقار . براقیکز هرفکر برواسطهٔ انتشار بولسون . بریرده حبس ایدلمش بخار کبی قالماسون ، پاطلاق ویرمه‌سون .

ایشته اوزمان ، لطیف تصادملر اولور ونور حقیقت ، برپیش نمود (اوبژه‌قتیف) دن برسیالهٔ ضیادارك متجلدانه خروجیله اورته‌لغی شعشعه‌دار ایتمه‌سی کبی ، افکاری مظهر هدایت ایدر .

حریت فکریه ! ایشته بو ، سائر بتون حریتلرك والده وکافله‌سیدر . بونی تأمین ایدیکز ، اوست طرفی طبیعتیله ، کندیلکندن کلیر .

وضعیتدن صوك درجه‌ده ممنون اوله‌بیلیرز ، چونکه ، شوعهدده ایشته بوفکرلرمزی کمال سربستی ایله افاده ایده‌بیلیورز . عنعنهٔ حریه‌مزی اونوتمیه‌لم : پارسده ، وضیع‌طاوان آره‌لرنده چالیشان احرار ملت ، حدود خارجنه چیقاریلان ، اسویچره‌دن مصره ، مصردن ینه اسویچره‌یه سورولن مدافعین حریت ، روم ایلیده طاغلره چیقان ارباب جلادت ،

سلانیکده تزیید مقدور ومجهود ایله‌ین اصحاب حمیت ، هپ ، حریت فکریه‌نك فتح واستعلاسنه صرف ماحصل ایتمشلردی . مسلك احرارانه‌سنك منتداری بولوندیغم طلعت پاشا ، مجلس مبعوثانمزك یوم افتتاحنده ، ظنمده خطا یوقسه ، الك بیوك نشوهٔ وجدانی طویمشدی .

ایشته ، قانمزله ، آلنمزك تریله قزاندیغمز بو حریت ، حریت فکریه ، بزی ارشاد ایده‌جك وزمان ایچنده ، شو محیط ایچنده الك طوغری یول نه‌ایسه اونی کوستره‌جکدر .

توقادلیان ۲۰ نیسان ۱۹۱۸

جلال نوری

زردشت مباحثه‌سنه دائر

جلال نوری بك افندی‌یه

ادیب سنی الهمم !

سزه قارشی صمیمیت روحمك بکا اوکرتدیکی ساده ودوستانه خطابلری بیلمم نیچون براقدم‌ده... نظرمده القاب فضیله‌کزك بالکه الك کوچوکی اولان بر تعبیری ، (ادیب) کلمه‌سنی انتخابه لزوم کوردم . عجبا شو مکتوبمك تعلق ایتدیکی چرکین بر مناقشه‌میدر که بنی هیچ اولمازسه یاشلی آدملره یاقیشمامق لازم کلن چوجقجه بر سابقهٔ ذم و تزییف قارشیسنده ، ادبیات وادیب سوزلرنده‌کی ماهیق دوشونمکه دعوت ایتدی ؟ بیلیرمیسکزکه ، سزك نزاهت شخصیه‌کز اطرافنده طوپلاندیغنی کوردیکم مزیتلردن بری‌ده مباحثه‌لریکزده کوستردیککز طور اعتدالدر . تهورمی ؟ اونی ایش خلقی آراسه‌ق کیمده بولنایز؟ ایش ، حدته غلبه‌ده .... محافظهٔ سکونده ، هله بر طاقم طفلانه تفاخرلرله هرکسی کندینه کولدیرمه‌مکده . عربلرك مشهور بر مثالی واردر : نفسنی کوچوك کورمه‌ین تکبره مجبور اولماز ! نه قطعی تحذیر ، دکلمی ؟ بن قلممك اوجندن کاغد اوستنه طاملایان مرکبك ناصیهٔ تفکره قرلانمش بر توکروکله فرقی اولدیغنی بیلمك وحایقیردیغم سسله تحقیر ایتمه‌مك استه‌رم . غیظمی تسکین ایده‌جك کلمه‌لر اولسه اولسه تربیهٔ فکریه‌مك بر کتابهٔ مزاری اوله‌بیلیر . تهورله سویلندیکم زمانلرده ، اخلاقمده بر انحطاط آجیسی حس ایدییورم .

رضا توفیق بك بنمله اویله بر مسابقهٔ تزییف واستخفافه کیرشدی که اونده مغلوبیت بنم حقم اولسه ، حقیقتده برابر صوصسه‌ك ، ــ کندی دیدکلری کبی ــ میدان بحثی براقوب ایشلك ایچندن

چكلمك سكوتم ايچون بر ظفر، قلمم ايچون وظيفه ، بزى اوقويانلر ايچون‌ده برچارهٔ سكون و راحت اوله‌جق !

نه كوزل بر سوزيكزى اوقومشدم : « همنوعمله مجادله‌يه مجبور اولديغم زمان ، كنديمده پنجه وقويروق آرايورم » ديبورديكز. مكروفاسز حافظه‌م، بر قاچ سنه اول اوقوديغم بو درس انسانيتى اونوتمامش. عصبي معارضمك ايكى هفته‌در جوابسز قالماسنى [مابعدى] نك بر درلو بيتمه‌مسنه مديون اولان بر طاقم معناسز تهكملرندن صوكره بن‌ده پنجه‌لرى يوقلادم . فقط اونلرده يرتيجى و خرچين طرناقلر يرينه، قلم طوتمغه آليشان بر وضع مدنى كوردم. بزه چوجقلغمزده يره دوشن قيرينتيلرينى دينى بر حس حرمتله طوپلاتدقلرى بوقام ؛ مرحوم كمالك ديديكى كبى نصلسه الزه‌گچمش (زنجى بر كوله) دكل ، ولى نعمتزدر . اونك قدر وشرفنى محافظه‌يه اعتنا ايتمه‌لى‌يز . رضا بك امين اولسون‌كه كنديسنك حقارتلريكه جواب ويرمك ، ياخود عيناً مقابله ايتمك تسليسنى دوستلغم هر زمان اوندن اسيركه‌يه‌جكدر . بو نقطه‌ده سوز سويله‌مك حقمى تعاطئ شتومه بزدن زياده محتاج اولان صنوفه ترك ايديبورم . اساس بحثده ايسه يڭه قطعى صورتده امين اولسون‌كه حقيقى معناسز ولوله‌لره فدا ايتمه‌مكده‌كى عزمم ، بنى يوره‌جق دكلدر . معارضم نه قدر چاپالانيرسه اطرافنده آچيلان حفرهٔ ذهول او درجه كنيشلر ودرينله‌شير. شيمدى‌يه قدر رجوعه مجبور اولديغى نقطه‌لر كوزلرمك اوكنده‌در . دها چوق رجوع ايده‌جك ، دها چوق حدتلنه‌جك . فقط آرتق (حسن تأويل) يوللرينك‌ده قاپانمش اولديغنى رضا توفيق بك افندى‌يه لطفاً سلاملرمله برابر سويله‌يكز !

مباحثه‌نك اولياتنى كورميوب‌ده يالكز (ادبيات عموميه مجموعه‌سى) نده‌كى قسمنى اوقويانلر رضابكك بكاجواب ويرديكنى ظن ايدرلر . حال‌بوكه جواب ويرميور . سؤاللرى قطعياً اونوديبور اساسه‌ده او قدر ياقلاشه‌مايور . مقصدى مطلقا بحثك موضوعنى دكشديرمك وشدتلى بر معترض صفتيله داخل اولديغى دعوادن صيبرلقدر . اورته‌ده‌كى مضحكه‌يى ايضاح ايچون ، محترم معارضمك صوك نسخه‌يه درج اولونان جوابندن بالخاصه اك صوك فقره‌يى آله‌جغم . آتى ستونلرنده كونلرجه دوام ايدن او مناقشات دورا دور ، كويا رضا توفيق بكه اساس بحث نامنه حالا بر سوز سويله‌مكه مساعد اوله‌مامش كبى ، مسئله‌يى بوندن صكره تشريح ايتمك مقصديله شو طرزده بر مقدمه سرد ايديبور :

« سزكله دعوامز ايكى قضيه اوزرينه‌در، برنجيسى (زردشت اصلاً مه‌ددر) ايكنجيسى (مه‌دلر اصلاً تورانيدر) جمله‌لريله تلخيصاً ادا ايدلمشدى . سزك دعواكز بو دكلمى ايدى ؟ بو بر مقدمه‌در . سزه هر مشهور مؤلفدن ومحققدن مثال كتيره‌جكم . و . . . . . . »

سبحان الله . مسئله‌نك بوندن عبارت اولديغنه حكم ايدلمش‌ده عجبا او مثاللر شيمدى‌يه قدر نه دن ايراد اولونمامش ؟ ! آتى صحيفه‌لرنده‌كى اعتراضات سرابا معناسزميدى ؟ مادام‌كه ايش بويله بعض مؤلفلرك آثار وافكاريله استشهاده محتاج ايمش و مادام‌كه بونك بكا قارشى مسكت بر ضربه اوله‌جغى‌ده آكلاشلمش ، كتبخانه‌سنده برچوق مشاهيرك ال‌يازيلرى بولونان ، انكليزجه‌يى قونوشان اقوام تورانيه‌نك تيپلرينى قيرمزى بويالى بر كتابده تدقيق ايدن ، حاصلى علمى بر بحثه، مناظره‌يه قارشى بتون بو شايان‌حيرت دليللرى اورته‌يه قويان عصبي معارضم نه‌دن بو اثرلرى ارائه ايتمه‌مش‌ده (باب عالى جاده‌سنده بيوك بر اوطه طوتمه‌رق بنم تحريف وتغييره اوغراتديغم (!) متون علميه‌يى

كلنه ، كچنه اوقوتمق ، ترجمه ايتمك) درجه‌لرنده كلفتلی تشبثلره قالقشمش ؟ ايشته بو غرابتلرك سببی :

مسئله ، رضا توفيق بكك ديديكی كبی زردشتك ، ياخود مدلرك تورانلی اولوب اولامسنده دكل ، علم اقوام و السنه متخصصلری آره‌سنده بويله بر بحثك موجود بولونوب بولونمامسنده‌دره . بن مدلرك توران عائله‌لرينه منسوب اولديغنی تأييد ايدن تدقيقات علميه‌دن بحث ايدركن بونك عكسنه قائل اولان بعض مؤلفلرده بولونديغنی او قدر چوق سويله‌دم كه آرتق رضا توفيق بكك بر اعتراض مقامنده بونی ايلری سورمه‌سی لزومسزدی . اونی انكار ايدن يوق كه اثباته احتياج اولسون! رضا بكك ادعاسی عيناً شو ايدی :

(هانكی تاريخ اديان كتابنده)! باقدمسه مه‌دلرك (فارس Parthe)لرله برابر موضوع بحث اولديغنی كوردم . بر ئه‌تنوغراف‌ده‌ايشيتمه‌دم كه (!) مه‌دلرك توران عرقنه منسوب اولان قوام معروفه‌دن بريله مثلا مولغول، قيرغز ، قيپچاق ، قونغورات ، تاتار ، ياخود ماجار وفينلرله تصنيف ايتمكی خاطرينه كتيرمش اولسون !)

رجا ايدرم ، جلال بك افندی ! بو مدعی بوقاريكی خلاصه‌يه بكزه‌يورمی؟ ايكيسنك آره‌سنده نه قدر عظيم برفرق وار . بالفرض سزه برينك قوميتنی صوريورلر . سز « روايتلر مختلف ، كيمی آيری ، آرناوود وعرب اولديغنی سويله‌نيور . فقط برنجی احتمال دها قوتلی . . . چونكه . . . . . » ديه ايضاحات ويريورسكز . ديكر بتون دنيالری دائرهٔ وقوفنده جمع ايتمش اولديغنی ادعا ايدن بر ذات ، مشهوری برطورايله اورته‌يه چيقيور . « بن هر يره مراجعت ايتدم . عرب دين هيچ كيمسه ظهور ايتمه‌دی . يلان سويله‌يورسكز !» ديه شدتلی برادعايه كيريشيور . وزمان بالمجبوريه بو سوزی ايشيتديككز ذواتی برر برر اشهاده باشلايورسكز . بوده كفايت ايتميور . اونلرك سوزلرينی عينيله نقل ايتدكدن صوكره بونلرك هانكی كتابده ، هانكی صحيفه‌لرده مندرج اولديغنی كمال قطعيتله ، حرفياً معارضكزه بيلديريورسكز . آرتق دعوی بيتمه‌دیمی ؟ خير بيتمه‌يور . معارضكز اوكی سويله‌ديكی سوزی كلياً اونوتمش كبی برطور طاقنيور . شمدی عرب ، آرناوود دعوالرينی بر طرفه براقه‌رق كندی ايشنه الويرن بعض سوزلری نقل ايتمك ايشيله صحيفه‌لر طولديريور . اولديمی يا ؟ ... رضا بك مدلرك آری بر عرقدن بولنديغنه قائل اولان بعض مؤلفلك افكارينی ذكر ايتمكله ايشك ايچندن چيقه‌جقمی؟ بز او روايتلری اساساً اعتراف ايتمه‌مشمی ايدك؟ قسه اصل دوچار اعتراض اولان مقاله‌ده رضا بكك ويرديكی وويره‌جكی ايضاحات عينيله موجود دكلمی ايدی .

يازدقلريمز ميدانده ؛ منطق آلداتماينز ! رضا بكك مدعاسی هانكی اساس اوزرينه وضع ايتديسه‌ينه اونده ثبات ومصر اولمالی ؛ بوايسه برمؤلفك مدلرايچون اقوام آريه‌دندر ديمسنی ارائه ايتمكله اولماز . عين قومك لسانی بر ايران لسانی عد ايدن وايلك مدلرك تورانلی اولدقلرينی كتابلرينه يازان ماربوس فونتان ، اوبرت ، نوريس ، رووليسنون كبی مؤلفلرك اويله ديمه‌دكلرينی ميدانه قويمقله اولور . بن كنديسنه سويله‌دم . عباتمه اساس اتخاذ ايتديكم فقره‌لرينی بالترجمه اصللريله برابر نشر ايتديكم مؤلفلرك آثاری كتبخانه‌مده موجوددر . ايسته‌دكلری محله كونده‌ريرم . اوعبارانی عيناً كورورلر . ارتق سويليه‌جكلری ده اولماز . رضا بك بوكا راضی اولماز و بحثده بويله تأويلات ايله دوام ايدرسه مدلرك تورانليغنه

عائد اولان فقراتی اوبادن ، ارباب قلمدن بر چوغنه ترجمه ایتدیره‌رك امضالریله نشر ایده‌جكم . بنم بونده‌كی مقصدم كندی مدعامی اثبات ایتمكدن زیاده اوروپاده بالخاصه برچوق فضلانك مدوسكیت منتلریتی تورك‌لر كبی تورانلی برملت عداینده‌كلرینی تأییددر . بو مقصدده حاصل اولدی . شمدیدن صوكره رضا بكك مدلرو تورانلیلر حقنده ارباب اختصاصك پك مهم تدقیقاتده بولوناجغنی البته كوره‌جكلردر . طوغریسی بحث چوجقجه برجریان آلدی هم ده خطانك منشأی محترم فیلسوفمزك او درجه بیلدیكنه قانع اولدیغی اجنبی لسانلرده‌كی بر كلمهٔ تاریخیه‌یی یا كاش اوقویوب ؛ كلاماسندن منبعث اولدیغی ایچون مباحثه‌نك بو قدر اوزاماسی حسابنه كلمه‌مك ایجاب ایدردی . اوجه بركره دها سویلدیكم كبی رضا بكك بوقاری‌یه حرفیاً نقل ایتدیكم عباره‌سنده « بتون تاریخ ادیان كتابلرینك مدلرله برابر ذكر ایتدیكنی » بالذات اعتراف ایتدیكی (پارت) لرله (فارس) لر بشقه بشقه ملتلردر . فرانسزجه‌ده «فارس» لك مقابلی «پرس» در . پارت دكلدر . «فارسستان» ایله پارتلرك اقامت ایتدیكی «پارتیه» محیطی آره‌سنده طاغلر واردر . حق پارتلر ـ ینه تكرار ایدیورم ـ صوكره‌دن ایرانیلشمش تورانلی بر قوم اولدیغی ایچون مدلرله بونلرك بر آرده‌ده ذكر ایدلمسی صراحةً بنم دعوامی اثبات ایدردی . حال بوكه معارضم بو پارتلری ـ ذهننده حصوله كلن بر كلمه التباسیله ـ فارسلر ، یعنی ایرانیلرله قاریشدیردی وایشته بو سببدركه اونی مدلرك تورانلی برعرق ایله علاقه‌سی اولدیغی خاطرینه كتیرمش بر اتنوغراف ایشیتمه‌دیكنی ادعایه مجبور ایتدی ؟ بیلمم كه بوبله برنحده صلاحیت علمیه‌نك بو قدریله سوزه نصل قاریشیلیر ؟ .

بوقاریده سویله‌دم . معلومات ایله تفاخره نظرمده كوچكلكدر . رضا بكله مباحثه‌مزده انسانعدن بو یولده بركلمه طوبولادی . محترم معارضم ایسه كندی عنمی قارشیسنده بشقه‌لرینك جهلنی سویله‌مكله او درجه متلذذ اولیوركه عادتا وجده كلیور . مساعده ایتسه‌لرده بر آرده شو دریلرك آلدانی وقوف عاشمولك یالكز بحثمزه عائد قسمنده‌كی آثار و شواهدینی ایكی كلمه‌جكله آكلاتسه‌م! رضا بك پارتلردیه‌رك فارسلردن بحث ایدیور . بو عظیم بر تاریخ و جغرافیا خطاسیدر . آریلرك منشأینی ، منشأ مخیلی بیلمه‌دیكی مؤلفك اثرندن نقل واقتباس ایدركن بورایه ویریلن اسمك نه اولدیغنی بیلمیور . «آریاویژه» تعبیرینی انكلیزجه‌ده اوردیكی شكل محرفیله « آریانه‌واته‌یو » طرزنده كاغداوستنه قویور . كلمه‌نك معناسنی‌ده بیلمیور . بونی « اصیللرك منبعی » دیه ترجمه ایدیور . حال بوكه «ویژه» (آوستا) لساننده «منبع» دكل ، (مزرعه) معناسنه‌در . (ویچ) دیه ، تخمه دیرلر . ویژه‌ده (تخم آتیلان تارلا) معناسنه كلیر . (۱) بر تعبیرك اصلی طورور كن تحریف ایدلمش شكلنی اورته‌یه قویمق ، ظن ایدرم كه صاغلام بر

---

(۱) رضا بكك (واته‌یو) دیه اوقودیغی كلمه‌یی فرنكلر (واته‌جو ، وه‌جو Voedjo) شكلنده قبول ایتمشلردر . بو ، ویژه یاخود ویجه‌یه دها یاقین بر تلفظدر . (ماسپه‌رونك اقوام شرقیه تاریخ قدیمنه باقكز . صحیفه ۵۵۹) كلمه‌نك اصل شكلی حقنده ایسه زردشتیلره مخصوص اولان (فروغ مزدیسنی) اسمنده‌كی عقائد كتابنده شو ایضاحات مندرجدر : « لفظی كه در (آوستا) برای این خط استعمال شده (ایره ویژه) یعنی (تخمگاه نجباء) كه (ایره) یا (اریه) بشرح فوق بمعنی نجیب وپاك و (ویژه) بعلاوهٔ معنیٔ خالصت اصلاً (ویچ) بوده یعنی تخم ، صحیفه ۱۱ ـ ۱۲ » عباره پك واضح اولدیغی ایچون ترجمه‌یه لزوم كورمیورم . یالكز شوراده استطراد قبیلندن علاوه ایده‌جكم برایكی فقره

وقوفه دلالت ایتمز. (ابن سینا) یه فرنکلر (آویسه‌ن) دیدکلری ایچون شرقلیلرده بو بیوك آدمی او اسمله‌می طانیسون؟ باقکز؛ دها بیتمه‌دی. رضا بك قدیم مدیاده‌کی (بیستون) خرابه‌سنك اسمنی ذکر ایدرکن بونك اجنبی لسانلرنده‌کی طرز تحریرینی نظر دقته آلیور. (بیستون، یاخود بهستون) تعبیریله کلمه‌نك شکل اصلیسنده مترددد اولدیغنی کوستریبور. حالبوکه (بیستون) اسمی ایران و عثمانلی ادبیاتنده اوقدر معروف و زبانزددرکه...

واردرکه اوره (آوستا) ده (اصیلرك مزرعه‌سی) دینیلان بو ساحه‌نك اوجه ظن ایدلدیکی کبی پامیر طرفندن دکل، آذربایجانده (آراقس) نهری جوارنده اولدیغنه علماء اخیره‌دن بر قسمنجه قناعت حاصلی اولماسیدر. (ماسپه‌رو. عین صحیفه) مدلرله ایرانیلرك منشأنی (آریه‌ویژه) ده آرایانلر هر ایکی قومك اوراپه مرکزی آسیادن کلش اولدیغنی تصدیقده تردد کوسترمیورلر. (بریقو) نك بوکا عائد برعباره‌سنی بوندن اولکی مقاله‌لرمدن برینه نقل ایتمشدم. نصلسه رضا توفیق بك اونلری اوقومادیغی، یاخود حدت سائقه‌سیله آکلایه‌مادیغی ایچون بلا لزوم تکرارنده برفائده بولیور. مدلر نصل آریلرله، دها طوغریسی بیاض نسللرله بر اصلدن چیقمش اولمق اوزره تلقی ایدیلیورسه صوکره‌دن (تورانیلر) نامی آلتنده تصنیف اولونان (سکیت) اقوامندن بعضلرینك، ازجمله (تورکلرك) ده بو اصله منسوب اولدیغی برچوق علماجه قبول ایدیلیور. (آبه‌مینی) کلیاتندن (اتنوغرافی) قاموسنك مدخلنی یازمش اولان (دومالیوس - والایو) ایله (تاریخ طبیعی بشر) قاموسی مؤلفی (ژه‌هان) تماماً بو فکرده‌در. دیمك که ایش مدلرله ایرانیلرك منشألری مشترك اولوب اولمادیغی تدقیق ایتمکده دکلدر. بو ملتلرك قوللاندیغی لسانلری وتیپلری میدانه چیقارمقده‌در. عین جنسه منسوب اولان فرانسزلر، انکلیزلر، ایتالیانلر عین قومدن صاییلمازلر. بونلرك منشأجه متحد اولدیغی سویلنمکله هیسنك فرانسز یاخود انکلیز اولدیغی اثبات ایدلمش اولورمی و قومیتلری آییران، تأسیس ایدن برچوق فرقلر ومناسبتلر واردر. (مدلر) - یاخود دها عمومی برتعبیر ایله - سکیتلر، حتی سوزیلر، آققادلر، سومرلر سیماجه ایرانیلره‌می بکزه‌یورلردی. یوقسه صاری جنسله اختلاط ایتدکلری ایچون شکللری آزچوق تغیراته اوغرایان تاتار و تورکلر کبی تورانیلره‌می؟ مدلر آری برلسانله‌می قونوشیورلردی؟ تورانی برلسانله‌می؟ ایشته رضا بك افندی (قله‌یر) ك تاریخندن (منشأ، جنس) بحثی نامنه برطاقم عباره‌لر آلوب ده بوسکله ایشك کدیکنی قاپاتمغه چالیشه‌جغنه، یالکز ایلك (مدلر) ك لساننددن وسیماسندن بحث ایده‌یدی مسئله حل اولونوردی. رضا بك ایسه مدلرك، سکیتلرك لسانی تدقیقه کیریشه‌میه‌جکدر، چونکه - طوغریسی - نه‌بیلیر. نه‌ده شمدی تحقیق ایشنه کلیر. چونکه مد وسکیت لسانی حقنده اك زیاده قناعتله ایلری سوروولن احتمال بونك برتوران لسانی اولماسندن عبارتدر. مد لسانی توران زمره‌سنه ادخال ایتمه‌ین مدققلرده آری و ایرانی اولدیغنی ادعا ایده‌میورلر. چونکه بولسانك التصاقیدر. السنهٔ آریه آره‌سنده التصاقی لهجه یوقدر. بن بحردن آکلامام. بر علمی، مبحثی بیلوب بیله‌مه‌مکی آکلارم. زمان متبحر کچینمک قالقیشان بالا پروازلك ماهیتنی ایرکج میدانه قویمشدر. ایشته حدت یرینه حقیقت. سوز یرینه دلائل. تکرارتکرار صوریورم: مدلرك لسانی نه ایدی؟ علم اقوام والسنه متخصصلری نه فکرده بولونیورلر؛ السنهٔ غیر آریه نه‌یه دیرلر؛ رضا بکدن حالا جواب بکلیورم. وبتون ارباب مطالعه‌یه سویلیورم‌که اوجواب ویریله‌میه‌جکدر. او جوابی فیلسوف متبحر رضا بك افندی ویره‌مز.

بیستون فلکی آه ایله برباد ایتدم
کوهکنلك بولن اوکرتمك ایچون فرهاده

دیین شاعر، ییقمش اما، موهوم برفلکی ییقمش. فیلسوف رضا بك ایسه (فرهاد) کبی کولونکیله بیستون علمی تخریب ایدیورلر. بر طرفدن اوقدر علم دعواسی، برطرفدن بو قدر تاریخی، لفظی یا کلشلقلر، بر آز غریب اولمایورمی؟ رضا توفیق بك افندی بکا انکلیزجه بر اثری کوستروب‌ده (بولسانی بیلمه‌یورم) جوابنی آلنجه قوش طوتمش چوجوقلر کبی سوینه‌رك «درت سنه مهلت ویریرم. انکلیزجه‌یی اوکره‌نسون. (رووليئسون) ی اصلندن اوقویه بیلسون... اوزمان حق قازانیر.» کبی اعلاناتده بولوناجغنه کندیسی زحمت ایدوب‌ده بر آز تاریخ جغرافیا اصطلاحاتنی تدقیق ایتسه خیرلی اولور صانیرم. نه تحفدر. دنیاده هر بحث علمی، بر انکلیزجه دعواسیمیدر؟ برکیمسه او لسانی بیلمدیکی کبی چینجه‌یه، حتی آلمانجه‌یه‌ده، واقف اولمایه بیلیر. فقط مثلا یارین آلمانلرك وضع ایتدیکی (حقوق آفاقیه، انفسیه) نظریه‌لرندن بحث ایدرکن (یه‌لنیق) ك، (لاباند) ك فکرلرینی یازمقده البته تردد ایتمز.

چونکه بونلری بر ایکی کلمه آکلادیغی دیکر لسانلرده، یاخود طوغریدن طوغری‌یه کندی لساننده اوقومشدر.

بو آدمه عجبا هجوم ایدیلیرده (سن آلمانجه بیلمیورسك. یه‌لینق لسانه آله‌مازسك) می دینیلیر؟ چین مورخی (ماتو آن لین) بزه (تورك، هون) تیپلری حقنده فوق‌العاده مهم معلومات ویریور. بونلری اك مشهور (تاریخ طبیعیٔ بشر) علماسی اثرلرینه نقل ایتمشلر. بز چینجه بیلمه‌دیکمز ایچون بو تعریفاتی ذکر ایتمکدن ممنوعمی‌یز؟ یوقسه رضا بك افندی، درحال النه کچیردیکی چینجه برایکی کتابی قولتوغنه صیقیشدیروب (بولسانی بیلیورمیسکز. باقه‌لم) دیبه قپوقپو طولاشه‌جقمی؟ مکتوبم بك اوزادیغی ایچون رضا بکك صوك جوابنده‌کی بر چوق یا کلشلقلردن دها بحث ایتمك ایسته‌میورم. یالکز شونی سویله‌یه‌یم: سکیتلرك سیماسی تدقیق ایچون غیرمنی رنکلی رسملری، بولنان بر کتابه باقمق کفایت ایتمز. خصوصیله سکیت، توران و آریا مسئله‌سی تیب تحلیله اثباته قالقیشیلیرسه ینه رضا بك یا کیلیر. یاپا قالیر. چونکه شمدی‌یه قدر (آرکه ئولوژی) تدقیقاتنك میدانه چیقاردیغی (سکیت) تیپلری بوکونکی تورك وقیرغیز سیمالرینك عینیدر. رضا توفیق بك افندی بکا شویله دیبور:

باقینده براثر یازه‌جغم. بونده (آریا) نمونه‌سی اولمق اوزره مشهور (رووليئسون) ك اثرنده مندرج اولان واصلاً بهستون (!) محکوکاتندن کتاب مذکوره نقل ایدیلن تصویری دخی اقتباس ایده‌جکم. باقالم، مقوس بورونلی، مقوس قاشلی، بادم کوزلی اوزون قیویرجق صاچلی وصقاللی بر تورانلی چهره‌سی کوره بیلدکارینی خاطرلایورمیسکز؟

بویك غریب برادعایه بکزه‌یور. آریا تیپی نه‌دن موضوع بحث اولدی؟ مسئله سکیتلره، مدلره تورانلیلره عائد دکلمی ایدی؟ ایشته بن‌ده کندیلرینه سویلیورم که بیستونده‌کی محکوکاتده کوریلن (سکیت) انموذجنك تماميله بر قیرغیز سیماسنه مشابه اولدیغی (علم اقوام) متخصصلرنجه قبول ایدلمشدر. بوندن بشقه شمدی اسمنی سویلمکه لزوم کورمه‌دیکم دیکر بر ساحه‌ده اجرا ایدیلن (آرکه ئولوژی) حفریاتنك اورته‌یه چیقاردیغی سکیت سیمالری‌ده تماميله بوکونکی تورانلیلری اکدیرمقده‌در.

بونلر اویله قیرمزی کتابه باقمقله اوکره‌نلمش شیلردن دکلدر . سنه‌لرجه تدقیق ایله طوپلانلمش وثائقدر . رضا بکه مأخذ اسمی ویرمیورم . صوک جوابی نهایت بولدقدن صوکره بو حقایقی کندیسنه آیریجه ایضاح ایده‌جکم . اوزمان کوریله‌جکدرکه رضابکک مدلرک عرقلری و لسانلری کبی سیمالرینی ده بیلمیور . شمدیلک بوقدر کافی . کله‌جک نسخه‌کزده کندیسنه مفصلاً جواب ویره‌جکم . الک صمیمی احتراماتمک قبولنی رجا ایله سوزه ختام ویریورم . محترم ومعزز ادیبمز !!

سامح رفعت

زردشت مسئله‌سی

ادیب محترم ابن الرفعت سامح بک افندی‌یه

محترم افندم

شیمدی مشهور (رووایلنسن George Rawlinson) ی ، ذات تحریرانه‌کزه تقدیم ایدیورم بو آدجغز . اویله اداره دولته متعلق مهم مأموریتلرده بولونمامشدی ؛ یالکز (اوقسفورد Oxford) دارالفنوننده - ایجه بر زماندنبری - تاریخ قدیم معلمی ایدی . حکومات قدیمه‌دن بش بیوک سلطنت [یعنی کلدانی . آثوری ، بابلی . مه‌دوپارس ایمپراطورلقلری ! .] حقنده غایت معتبر بر اثر وجوده کتیرمشدر . بو اثر درت بیوک جلد تشکیل ایدر ؛ ایکی بیک ، آلتیوز صحیفه‌لک بر کتابدر ، و پك چوق رسملرنه ، بر خیلی خریطه‌لری شاملدر . سزك کبی اوته‌دنبری مهام امور ایله مشغول بولونان ذوات کراملک بویله قوجه‌مان وصیقینتیلی (مدرسه کتابلری) نه وقت صرف ایده‌میه‌جکلرینی - اول امرده - دوشونه‌مه‌دیکمه تأسف ایدیورم . دوشونه بیلسه‌یدم سزی معذور کوره‌بیله‌جکدم . هر حالده فرصت دوشمش ایکن بو ذاتک دخی ایرانیلر (یعنی مه‌دلرله پارسیلر) حقنده ویردیکی معلوماتی حفظ ایدوب حقیقتی اوکرنمه‌یه‌کز ، ینه بر شیدر ! بویله بویله - انشاالله ایلریده ایجه معلومات تحریجه ایدینمك ممکن و حتی میسر اولور . اونك ایچون ، شیمدی (رووایلنسن) ی ، اییجه دیکله‌یه‌کز افندم ؛ بن سویله‌میورم ، کتاب سویلیور ! . . . . سلطنت پارسی تاریخنه منحصر اولان دردنجی جلدك اوچونجی بابنك . موضوعی [پارس ملتنك سجیه‌سی ، اطوار و عاداتی ، البسه‌سی الی آخره ! . charcter, manners and customs و dress etc of the people] در ؛ فقط بو خصوصات حقنده مؤلفك - تحقیقات جدیده و وثائق مادیه‌یه استناداً - ابراز ایتدیکی دلائل متنوعه و متسلسله ، آنجق واسطه‌در ؛ بر دعوایی اثبات ایتمك ایچون (رووایلنسن) بو صحیفه‌لری یازیور . اصل دعوا : [پارسلر ایله مه‌دلرك عینیتی ! . . Identity of Persians II. with Medes] در . هم بو ادعایی ، بر قضیه صورتنه افراغ وارجاع ایتدکدن صوکره ، مؤلف ، او (جمله phrase) یی صحیفه‌نك الك بالاسنه یازوب آصمشدر . یعنی شویله :

(Chap. III. Identity of persians with Medes. (P. 103)

سوكره :

(Chapter III. = باب ٣)

كليبور ، واو بابك موضوعات خصوصيه‌سنه دائر بر كوچوك فهرست دخى ويريليور .

آكليورىسكز ؟ . . هيچ اولمازسه بو سفر ' (رووليـنسن) ك بر مهم صحيفه‌سنى كندى كوزلريكزله كوروبورميسكز ؟ . ابن رفعت ساحْ بك افندى ! . . يوقسه بوتون دوستارله برابر ذات عاليكزى ده - بزم باب عالى‌ده‌كى قالجى دكاننده - برچاى ضيافتنه‌دعوت ايدوب صحيفه‌بصحيفه (رووليـنسن) ى آچوب كوستره‌يم،وبر رمل آته‌رق - عاقبتكزك نه اوله‌جغنى - خبرويره‌يم‌مى؟، نه ديرسكز ؟ . .

هله شو صحيفه‌لرى (متن وترجمه‌سيله برابر) عرض ايده‌يم‌ده ، مشرب ظرافتكزه موافق‌سوز سويله‌مك ايچون يالكز وقت دكل، البته‌هم كوزل بر وسيله؛همده محق برفرصت اله كچه‌جكدر . (لافونته‌ين Lafontaine) ديبوركه :

[اك سوكره كولن ، ايى كوله‌جكدر ! . Rira bien qui rira le dernier

بو مهم سوزى اونوتمايكز رجا ايدرم ؛ كولمك زمانى‌ده كله‌جكدر .

باقيكز ؛ (متن texte) بودر ؛ پارچه پارچه ترجمه ايديبورم‌كه دها ايى آكلايه‌سكز ! .

The ethnic identity of the persian people with the Medes, and the inclusion of both nations in that remarkable division of the human race which is known to ethnologers as the Iranic or Arian, have been maintained in a former volume) (١)

حرفياً ترجمه‌سى :

[پارس قومنك مه‌دلرله عينيت مليه‌سنه (*) .. و عرق بشرك - ئه‌تنولوغ (**) ترجه- ايرانى ياخود آريانى ديه معلوم اولان قسم مهمنده ، او ايكى ملتك‌ده داخل بولوندوغنه دائر ، (بوندن اولكى جلدده) بر ادعا كوتمشدم .]

To the arguments there adduced it seems unnecessary to add anything in this place, since at the present day neither of the two positions appears to be controverted.

[اوراده (يعنى اوچونجى جلدده ! .) اقامه ايدلمش اولان‌دلائله بوراده بر شى علاوه‌ايتمك لزومسز كورونور . او زماندن بوكونه قدر هر ايكى وضعيتك (يعنى كرك پارسى‌لرك كرك‌مه‌دلرك وضعيت عرقيه‌سى‌نك) موقع مناقشه‌يه دوشورولمه‌مش اولدوغى تبين و تظاهر ايديبور .]

[١] اولكى جلد ديديكى ، اثرك اوچونجى جلدى‌دركه اوراده‌بالخاصه مه‌دلرك تاريخندن‌اوزون اوزادى‌يه بحث ايدلمش و قرائن اثبات ايدر بر چوق وثائق ماديه‌دن ماعدا ادله‌ٔ لسانيه دخى‌ايراد اولونمشدر . اوكاده كله‌جكز .

[*] عينيت مليه تعبيرينه دقت ايسترم ! .

[**] (ethnologue) ئه‌تنوغرافى عالمى ديمكدركه اقوام و ملل علمى ايله اوغراشير .

[It is admitted generally, not only that the Persians were of the same stock with the Medes, but that they formed, together with the Medes and a few other tribes and peoples of less celebrity, a special branch of the Indo-European family _ a branch to which the name of Arian may be assigned, not merely for convenience sake but on grounds of actual tradition and history.]

حرفیاً ترجمه‌سی :

[پارسیلرك یالکز مه‌دلرله عینی کوتوکدن (یعنی عینی اصلدن ! .) اولدقلری دکل،مه‌دلرله و اونلردن دها آز شهرته نائل اولمش دیکر بر قاچ اقوام و قبائل ایله برابر ـ هند و اوروپائی نامیله ـ خصوصی بر عائله تشکیل ایتدکلری دخی علی‌العموم مسلمدر . بو عائله اویله بردال‌درکه ـ یالکز اعتبارانه (*) رعایت ایچون دکل فقط او زمانك تاریخی و عنعنات اساسیه‌نه بناءً ـ اوکا آریانی اسمی تخصیص ایدیله‌بیلیر .]

بوراده (رووليسن) بر حاشیه ایله شو ادعاسنی تأیید ایچون سویله‌دکلرینی بعض وثائق‌ایله ایضاحه لزوم کورویور .

[زندآوه‌ستا Zend-Avesta ده (ایلك واك کوزل قطعه‌لر و مملکتلر) یعنی یزدانك ملت خصوصیه‌سنك اصل وطنی (آریانه‌م وآئه‌یو Arianem væjo) اولمق اوزره کوسترلمشدر . بو کلمه‌لرك معناسی (آریانیلرك منشأی) دیمکدر . (هه‌رودوت Hérodote) ه کوره : (کندی زماننده‌کی مه‌دلرـ بوتون‌مال مجاوره‌طرفندن‌ـ آریانیلرنامیله‌یاداولونورلر)مش.(دارای هشتاب Hystaspis Darius)ك(بهستون Behistun) آبده‌سنی وجوده کتیرمك ایچون‌خدمتده‌قوللاندیغی(سنکتراش Sculptor) ،زاغروش‌جوارینك یرلی (سکیث‌لر Scyths) ینه آکلاتیورکه اوطاشلراوزرنده‌کی یازیلرده پك زیاده اسمی و بحثی کچن (آهورامازدا) (آریانیلرك اللهی در) . الی آخره !. الی آخره ! . . .]

حاشیه‌نك تکمیلی نقل ایتمکدن‌صرف نظر ایدییورم،چونکه بوندن اول‌سوزلرینی ینه‌بودعواده استشهاداً ذکر ایتمش اولدوغم اصیقالی مورخ (قله‌یر Clare) اونلری عیناً (رووليسن) كبو اثر مشهوروندن تاریخنه آلمشدرکه بنده کچن هفته ترجمه‌سنی ویرمشدم . تکراری عبث اولور.بو قدرینی ایراد ایدیشمه‌ده سبب (رووليسن) ك بوتون مورخین ایچون الـڭ معتبر بر مأخذ معلومات اولدوغنی کوسترمکدر .

بو عالم متخصصك ده‌مین بر سوزی کچدی‌که ـ اولانجه اهمیتی ایله ـ کوزلریکزك اوکنه قویمق ایستیم ؛ ذاتاً اوندن طولایی ایدی‌که بر حاشیه‌جك ایله ئه‌تنولوغ کلمه‌سنه بر از اول نظردقتکزی جلب ایتمك مجبوریتنده بولونمشدم .

(رووليسن) دییورکه (مه‌دلر ایله پارسیلرك عینی ملیته منسوب اولدوغی و آریانی‌الاصل بولوندوغی ئه‌تنولوژی علماسنجه معلوم ومسلم) ایمش ! ..

سز ، بکا بر آز تاریخ اقوام ، بر آزده عالم لسان ، بر آزده بیلمم نه اوکرتمکه قالقیشان « دونکی ادیب بوکونکی عالم بر کانی‌الظهور ابن رفعت ساح بك افندی ! . . سز بو ئه‌تنولوغ تعبیرینك دائره‌شمولنه کیره بیله‌جکمی‌سکز؟ سز، بالعکس مه‌دلرك تورانی‌المنشأ اولدوغنی‌ادعا ایتمش

وبركت ويرسين بوعجيب ادعايى‌ده - غزته‌لرده بوكسك سسله وعظيم شماتت ايله - مدافعه‌يه جسارت كوسترمش ايديكز .

اوله‌بيلير ! . . ايلك مكتوبمك هنوز مقدمه‌سنده ايكن دخى سويله‌مشدم كه علم كرسى‌سنده هر تورلو ادعايه صلاحيت واردر . فقط دليل ابراز ايتمك شرطيله ! . .

حال بويله ايكن ، يعنى ، عرفان عالمنده سزك موقع حقيقيكزى عادتا تعيين ايدن شو :

آن كس كه نداند و نداندكه نداند ،

درجهل مركب ابوالدهر بماند ! . .

بيت مشهورك منطوقنجه (جهل مركب) كريوه‌سندن قورتوله‌مامقلغكز مقدر ايكن ، - دعوايى قازانمش ايمش سكز كبى - قالقوبده بكا خطاباً :

اى جبهۀ نزاع وتفاخر ، بر آز اكيل ! .

بنلكله بر علاقه‌سى يوقدر فضيلتك .

هايقيرمه ، طور ، محافظه ايت اعتدالكى

حدت مآل ناطقيدر ملزميتك .

ديه ايكى بيت يازمق ، عجبا (عيب) ك هانكى دركۀ لاقيديسنه ترجمان اوله‌بيلير ، برحالت روحيه‌نك جلوه‌سيدر ؟ . . بونى سزدن صورويورم بك افندى .

فقط شوجهتدن مغرور اوله‌بيليرم كه نظماً سوز سويليه‌بيلمك كبى برقابليت عاديه‌يه مظهريت اعتباريله دخى ، طبيعت بنى سزك مادونكزده براقمامشدر . لكن استانبول قالديرملرنده طوغرو يورويه‌بيلمكدن نجه دها قولاى اولان - ناظمانى بيلمم اوقدر مهم بر شى مى ؟ . . خصوصاً مباحث علميه‌ده برهان اولمق حيثيتنى حائزمى ؟ . . اويله ايسه ، سزك او ايكى بيتكزه مقابل يوز بيتلك برقصيده تقديم ايده‌جكمه سوز ويريورم . همان امر ايديكز ! . هم اصمارلاييكز رجا ايده‌رم : نائلئ قديم ، سنبل زاده ، نابى اسلوبنده‌مى اولسون ؛ يوقسه سرورى ويا نفعى اسلوبنده‌مى اولسون ! . ايسته‌ديككز كبى حاضرلارم .

شيمدى شعر بحثنده دكلز ، علم بحثنده‌يز ؛ و - انسانلرك اوكنده اكيلمك ايچون تربيه كورمه‌مش اولان - بن ، سزه دليل كتيريورم . (روليندن) ى بر آزدها سويلته‌جكم ؛ اوندن صوكره‌ده برچوق علمايى كتيروب سزكله يوز يوزه بولوندوره‌جغم باقالم يوزوكزك رنكى آنه‌جقمى ؟ . بنم ذوقمده بودر !

بناءً عليه ، بن‌ده سزه شيمديلك

آچ باشكى اى عاشق عمر طوز سوره‌جكلر ! ... «*»

ديه بر اخطارده بولونه‌رق ينه نظر دقتكزى مباحث جديده‌يه دعوت ايديورم . قصيده‌يى ايسترسه‌كز - بر آز صوكره يازار باصديريرم افندم . مابعدى كله‌جكدر

رضا توفيق

«*» بو مصراع فى الحقيقه عاشق عمركدر . اونى هركس بيلير .

شرقی

چاملر آلتنده اوزاتدی دست نازی بر پری
قورقه، قورقه قوقلادم، اوپدم اونرمین اللری
غنچه‌لر آچدی فمنده ابتسام دلبری
قورقه، قورقه قوقلادم، اوپدم اونرمین اللری

کوکده تبریك ایلیورکن ماه نو اقبالمی
یرده تأمین ایلیوردی یارم استقبالمی
ایتدی ترویجه تنزل غایهٔ آمالمی
قورقه، قورقه قوقلادم، اوپدم اونرمین اللری

مصطفی رشید

نکار خانمه [*]

ای شاعرهٔ ستوده فطرت
واقعمی عجب بو حزن و حسرت
کرچکمی ایشتدیکم حوادث
یا هانکی مصیبت اولدی باعث
کلمزدی خیاله ارتحالك
قارشیمده کولر کبی خیالك
باه نه خوش نکار ایدك سن
حقدن بزه یادکار ایدك سن
اشعارك اوقوندیغی زمانده
دیکلردی ملکلر آسمانده
قارشیکده کلوب لسانه اشیا
سویلردی سکا نجوم زهرا

قلبه یدی خطابك عاشقانه
نور نظرك دکردی جانه (★)
سینه کده‌کی قلب پر طراوت
ویرمشدی جمالکه حلاوت
مفتون خصائلکدی اسلاف
مسحورك اولورسه لایق اخلاف
اونقده افولکه مکدر
بر چوق همشیره وبرادر
اولمش سکا خوابکاه تنها
معتادك اولان کنار دریا
قالدیر او ترابدن نقابی
سیر ایت ینه عکس ماهتابی

عبدالحق مهرالنسا

★ ★ ★

ادبیات عثمانیه‌نك الك قدیم اساتیذندن لیلا خانم افندی یکه‌مدن رخصت انتشاری استحصال ایدیلن تاریخ آتی‌یی نشر ایله شاعرهٔ مرحومه نکار خانم افندی‌یه اولان وظیفهٔ تجلیله‌مزی ایفا ایتمش اولیورز.

ج . ه

کلشن شعرمزك بلبل ممتازی نکار
اوچدی ترك ایتدی بزی یأسی ایله بویله ایواه
تیفوسك پنجهٔ غدارینه دوشدی ناکاه
یازق او شاعرهٔ بی بدلی ایتدی شکار
پرتو نظمنه مشتاق ایدی خورشید جهان
بیلیرم قدرینی بن ده او در شهوارك
یری قلبمدر او کنجینهٔ قیمتدارك
ایده‌مز خاك سیه اویله سخندانی نهان
یازار هر قطرهٔ اشك الم تاریخنی لیلا
افول ایتدی نکار خانم کبی بر بی‌منند ایواه

١٣٣٦

[*] دون مطبعه‌مزی تشریف بیوران استاد اعظم عبدالحق حامد بك افندی، همشیره‌لری شاعرهٔ مستثنا مهرالنسا خانم افندینك بو مرثیه‌لرینی کتیردیلر. برادر و همشیره. جدائیت نتیجه‌سی اوالق اوزره، عینی طرزده ترنساز اولمقده‌درلر. حتی بو مرثیه‌نك بر مصراعی ایله (بو مصراع اشارت ایدلمشدر ★) استادك بر مصراعی آره‌سنده همان توارد واقع اولمشدر.

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲   ۲۲ رجب ۱۳۳۶   جمعه‌ایرتسی   ٤ مایس ۱۹۱۸   نومرو ۳۵—٦٦

اجمال افکار

قطعه‌مز

ساعت کیجه یاریسنه یاقلاشیوردی. هواده بوزولدی. واپورك بیوك صالوننده قادین، أركك رقص ایدیورلردی. توتون ایچیلن اوفق صالونه کیردم : یولجیلر قومارك أنکینلرنده. کتبخانه‌یه طالدم : پك راحت بر یر. ایکی دقیقه تنفس ایتدکدن صکره ، بتون کون ، کوکرته‌ده بنی تعجیز ایدن خورتلاق دیشلی ، سختیان دریلی ، قوجه قاری نامزدی ینه بنی یاقالاماسونمی ؟ ـ دوقتور ! دیه بکا چاتدی .

[استطراد : بو قادین ، هررابطه‌لی آدامه دوقتور دیوردی . لکن بوعنوان نه‌قدرده اسراف ایدیلیور : حقوق، الٰهیات، طب، علوم طبیعیه وریاضیه، ادبیات دوقتورلری آز کلیورمش کبی باشمزه برده تجارت ، غزته‌جیلق، خاخاملق دوقتورلغی چیقدی . هرنه‌ده ایسه سبه‌کولاسیون ، شانتاژ، عوامفریبلك ، فه‌مینیزم اطباسی‌ده حدوث ایده‌جك. طبیب اولمایانك اسمنك باشنه (دوقتور) عنوانی یاپیشدیرمه‌سی‌خیلی عادیلك دکلمی؟ انتهای‌استطراد]

— بن اقصای‌شرقه کیتدم . بن آفریقایه کیتدم. بن پاسیفیقده طولاشدم ... کبی برقنطار تفاخر، دیرکن [سان سالودور] خرده‌بینی جمهوریتنك (شارژه دافه‌ر) ی‌ده کلوب بزه التحاق ایتدی. ها ، اسمنی اونوتدم : موسیو اسماعیل . مباحثه قیزیشدی . ترك اولدیغی

سويلدم. قوجه قارى ملازمى : – ممكن دكل ! ديدى. – نصل ممكن دكل، خالص ، مخلص ترکم . – سزعبدهٔ اصنامدن‌میسکز ؟ سز آسیائیمیسکز؟ نیچون یوزوکز سیاه ، یاخود صاری دکل، نه‌یه بزم دیلمزی تکلم ایدیورسکز؟ نه‌دن سموکین کییورسکز وکوزلك طاقیورسکز؟ فسبحان الله ! کیم علیهمزه بو پروپاغاندایی، بو رهقلامی یاپمش !

عجوز نامزدی لقلقهٔ معجزانه‌سنده عناد ایدیوردی : سزده کچنلرده ره‌پوبلیق اعلان ایدلدی ، دکلمی ؟ – یوق ، خانم، اوراسی ترکیه دکل ، چین ! – ها ، شیمدی آکلادم ، سز اول مملکتدن‌سکزکه اونك پای تختی هم اوروپاده‌در ، هم آسیاده . – اوت! – لطفاً بکا سویلرمیسکز؟ انسان برکونده اوروپادن آسیایه کیده بیلیرمی؟ – های‌های ! – اوروپادن آسیا کوریلورمی ؟ مثلا آسیانك شکل مخصوصنی، قیافتلرینی، پاغودالرینی ، باعوبابلرینی سز مملکتکزاولان‌استانبولدن ، برسینه‌ماده کورورکبی‌مشاهده‌ایدیورمیسکز؟ فضله اوطوره‌مدم، راحتسزلك بهانه‌سیله قابینه‌مه کیتدم . یاربی ! علیهمزده نه‌غریب غریب فکرلر اشاعه ایدیلیور.... بوفقره‌یی اونوتور کبی اولمشدم . کچن کون ألیمه جوار مطبوعاتی کچدی . اونلرده همان همان عینی نقراتی تکرارایتمیورلرمی؟ برمطالعه : « ترکلر آسیائیدر. بناءً علیه اوروپایه ربط امل ایتمه‌ملیدرلر. بونلر، بالذات، آسیائیلك ادعا ایدیورلر. اوحالده انظاری غربدن شرقه تحول ایتمك اقتضا ایدر.»

بیلسه‌کز شوترس ملاحظه‌لر عزت نفسمی نه‌قدر رنجیده ایتدی ! اوکیجه اویقومده قاچمشدی . هپ بوزمین اوزرنده طولاشدم . بز، نه‌دن آسیائی‌اوله‌لم ؟ بیلمیورم. شوراسنی توطئه مقامنده سویلمش اوله‌یم‌که آسیائی ، مترادف معناسنه کلیور. مفهوم حقیقی وجغرافی برطرف . لکن ، مثلا ، آمریقانك کوبکنده برشخص کندیسنی اوروپا مدنیتنه متمثل عد ایدر .

تورانی‌الاجداد مجار ، بولغار ، فین اوروپالیلغی مدعیدر. هله مجار ، تام بیك وبرقاچ سنه‌دن بری [ترانس له‌یتا] ممالکتنده استیطان ایتدیکنی‌دعوا ایدیور. مصطفی جلال‌الدین پاشا زاده انور پاشا وسامح رفعت بکلرك صوك یازدقلری مقالات وفقراتدن توضح ایدیورکه مونغول بشقه‌در ، ترك بشقه‌در . مونغول اولسه اولسه برملزدر. ترك ایسه عرق ابیضك اك متکامل نمونه‌لرندندر. مجار، بیك سنه‌دن بری مجارستانده قرار قیلدیغنی سویلیور. عثمانلی دولتی قوروله‌لی آلتیوز سنه‌یی کچدی . سلجوق دولتی ، اوندن اول، عصرلرجه

ملك رومده حكمران اولدی. انورپاشانك وثائقه مستندادعاسنه ـ كه برادعای علمیدر ـ نظراً ترك قبائلی بوسفوره، تراكیایه، ماكدونیایه یونانیلردن اول یرلشمشلردی . . .

بوندن تقریباً ایكی سنه اول ـ اقدام ـ ایله منتشر امضالی برمقاله‌مده (كه‌بو، بالاخره «ملك روم» نام كتابچه‌مه ذیل ایدلمشدر) آناطولینك جغرافیا اعتباریله اوروپادن معدود اولدیغنی اپیجه مقنع برهانلرله ایلری‌یه سورمشدم. بز بحرسفید خلقندنز. ملت عثمانیه، تصالبات متنوعه ومتسلسله نتیجه‌سی اوله‌رق بورالر خلقنك اصطفاسندن حاصل اولمش بر انموذج كملیتدر. بزم [مانچوریا]، [مونغولیا]، [تبت] ایله هیچ برصورتده مناسبتمز یوقدر. هدفمز غربدر. عرفانمز، صاغلام اساسات اسلامیه، عربیه، فارسیه اوزرینه، شو صوك قرنلرده، مالزمهٔ غربیه ایله اعمال ایدلمشدر. تاریخمز اوروپا تاریخندن معدوددر. بر ترك [پكین] ده صودن چیقمش بالغه دونه‌ر، لكن بر اوروپا مركزنده پك اوقدر یادیرغاماز.

برتركی، برفرانسزی، بریونانلی‌یی، برچینلی‌یی، برقونغولی‌یی، برهندلی‌یی آنادن طوغمه صویوب اك نااهل انسانیات علماسنك نظرگاه تدقیقنه عرض ایدیكز، هرحالده شوایلك اوچی آره‌سنده بارز فرقلره مصادف اولمازسكز.

تاریخمزده، علی‌الاكثر، اوروپا ایله، بالقانلرله، نمسه ایله، وندیكله، فرانسه ایله ایتالیان بنادری ایله مناسباتده بولنمشز. ایران ایله اولان مناسبتلرمز برطرف ایدیلیرسه، بز، آسیا اقوامی ایله پك اوقدر سنلی، بنلی اولمامشز.

بزم انظار عرفانمز اوروپایه، غربه، استانبولدن اوته‌سنه معطوفدر. بز ماضیدن زیاده استقباله یاقینز. هند اوقیانوسلرندن زیاده آق دكز بزم حسیات شاعرانه‌مزی اوقشار. دماغمزی تحلیل ایده‌جك اولورسه‌ق بتون شرق قریب اقوامنك خصائصنی ـ برفحوای جدانیت ـ هپ بولورز.

كوپریلینك عزم وشدتی، صوقوللینك تدبیری، بارباروسك دكزجیلكی، منلا خسروك اخلاصی، پارغه‌لی ابراهیم پاشانك مشواری، اوره‌نوسلرك چلبیلكی، خمبره‌جینك هنری، دها نیجه نیجه معروف ذواتك سجیه‌لری فطرتمزده مندمجدر.

عثمانلیلر، اعلای لوای اسلامیت ایتدكلری وقت نه‌قدر افراد ذكیه‌یی جامعه‌مز آلتنه طوپلامشلردی! عاداتمزك برقسم اهمی، بورا عاداتنك استطاله‌سندن، نائل هدایت اولمش اشكالندن عبارتدر. لسانمز نه‌رنكین ونه آهنك قرینددر.

برده بوسجايا ايله ، بوخصوصيتلر ايله [قوقونور] دن اوتهده‌كی قبائلك شيم وقيمنی مقايسه ايديكز! يوق ، افندم ، اوبشقه برشيدر. بيك سنه بو طوپراقده طوغوب اولمك ؛ عجبا ، بزه بوطوپراقده حياته استحقاقبخش اولمازسه ، بونی بخش ايده‌جك نه‌در ؟ بز بوطوپراقلرده طوغدق . حقوقمز وطنی، ملی، عرقی، تاريخی، سياسی، عسكری وعرفانيدر. اتربهٔ وطن، اجدادمزك نعشلرندن مركبدر. طاپوی تصرفمزهيچ برملتككندن دها ضعيف دكلدر. ايجابات سياسيه‌نك املا ايتديكی عهودات كلير، كچر، مرور زمانه اوغرامق شاننده اولميان حقوق باقی قالير. نته‌كيم قوی‌الشكيمه و منيع الهيئه روسيه چارلغنك پامال ايتديكی حقوق‌مليه، بوكون خسوفدن تخلص ايديور. اجدادمزك آچديغی ممالك بزمدر. بز اوروپالی يز. منشأ عرقيمز بزم اوروپاليلق صفتمزه خلل كتيرمز ؛ نته‌كيم بومصدريت مجاره ، بولغاره فينه اوروپاليلغنی غائب ايتديرمه‌مشدر . شوراسی‌ده جای قيددركه بوكون ممالك عثمانيه‌ده حكم ملتكدر. برآدامك ، براقليتك دكل. بوملت ايسه اوروپا ملتلرندندر. وكری كيتمك ايسته‌ميور : مشرقدن چيقدی ، مغربه متوجه اوليور .

آتی مطبعه‌سی ٢٦ نيسان ١٩١٨

جهلول نوری

قوم عربده قبل‌الاسلام و بعدالاسلام نسوان

[٦٤ نومرولی نسخه‌مزدن مابعد]

امامت و خلافت

طائفهٔ نسانك حق امامت و خلافتدن محروميتنك منشئی « كيف يفلح قوم يسندون امرهم الی امرأة » [١] حديث شريفيدر. بوحديث شريف ملوك اكاسره‌دن پرويزك قيزی بورانك ايران تختنه جلوسنك مدينهٔ منوره‌ده شايع اولمسی اوزرينه لسان رسالتپناهيدن شرف صدور ايتمشدر . طائفهٔ نسانك ادارهٔ مملكت وتدوير مهام امور حرب وسياستده عاجزه وقاصره اولملری جهتده بو حديثه علت كوستريليور.

معلوم اولدبغی اوزره اسلاميت ؛ امامت وخلافتك شرائط اساسيه‌سنی اك زياده دين و عقلده‌كی

[١] زمام ادارهٔ حكومتلرينی برقادينك النه تسليم ايدن برقوم نصل فلاح ونجات بولور.

نسبی کالده آرامقده واوبابده‌کی اوصاف کمالیده نسایه نسبةً اکثریتله رجالده‌دها زیاده موجود کورمکده‌در. چونکه طائفهٔ نسا حیض، حمل وسائره کبی برطاقم اسبابك تأثیریله وجودجه دائما ضایعاته معروض اولدقلری جهتله تهیجات عصبیه‌دن خالی اولمدقلری کبی او تهیجك نتیجه‌سی اوله‌رق ارککه نسبةً اعتدال مزاجدن محروم وینه بو موانعدن ناشی آیك نصفنه قریب برزمانی غسل ونماز وسائره کبی فرائض شرعیه‌نك ایفاسندن ممنوع و بوصورتله عالم حضوردن بردرجه‌یه قدر مهجوردرلر. بوجهتلرك ایکیسیده مقام امر ونهیده بولنانلر ایچون نقائصدن عد اولندیغی محتاج ایضاح اولمیان حقایقدندر. کرچه فرق اسلامیه‌نك خوارج قسمندن وصالحیه فرقه‌سنك مقتدالرندن شبیب ابن یزید الشیبانی نام کسنه طائفهٔ نسانك صحت خلافتنه قائل اوله‌رق کندوسندن صکره والده‌سی غزاله‌نك کندی یرینه خلافته تعیینی توصیه ایتمش و شبیبك حجاج ابن یوسفله وقوع بولان غالبانه محاربتندن صکره اهواز نهرنده مغروقاً وفات ایتمسی اوزرینه والده‌سی‌ده برموجب قانون خوارج خروج ایدرك تأمین غلبه ایتمك صورتیله کوفه‌یه کیرمش و کوفه مسجدنده بالذات خطبه اوقیوب خلافتنی اعلان ایلمش ایسه‌ده بوندن ماعدا فرق ومذاهب اسلامیه‌نك هیچ بریسی بویله برجوازه قائل اولمامشلردر.

مع مافیه طائفهٔ نسادن نبی ظهور ایدوب ایتمدیکنده وقتیله بین العلما برچوق اختلاف تحدث ایتمشدر. کیمی نسانك بطلان نبوتنه قائل اولمش وکیمی نسادن نبی ظهور ایتمش اولدیغنی ادعا ایلمش وکیمی بوبابده حال توقفده قالوب برشی سویلمه‌مشدر. نسانك بطلان نبوتنه قائل اولانلرك باشلوجه دلیلی «وما ارسلنا من قبلك الا رجالا نوحی الیهم» [۱] آیت کریمه‌سیدر. نسادن نبی ظهور ایتمش اولدیغنی ادعا ایدنلر ایسه اولا نبوت کلمه‌سنی اله آلوب نبوت انبادندر. انباده اعلام معناسنه‌در. بناءً علیه هر کیمه‌که برشیئك اوله‌جغندن اول اوله‌جغی حقنده ملك واسطه‌سیله ویا نفسنده خلق ایتدیکی برخطاب ایله جناب حق اکا علم حاصل ایتدیرمشدر ویاخود برشیئی اکا خبر ویرمشدر اوکیمسه نبیدر دیورلر و قرآن عظیم الشانده مذکور اولدیغی اوزره حضرت اسحاق و یعقوبك والده‌لریله حضرت مریمه‌یه ملائکهٔ کرام و جبرائیل واسطه‌لریله واقع اولان تبشیر وخطاب الٓهیدن بالاستدلال ایکیسنك وینه بو نظریه‌یه بناءً حضرت موسانك والده‌سنك نبوتنه قائل اولیورلر فرعونك زوجه‌سی اسیه دخی بوجمله‌دندر وملائکه واسطه‌سیله انبیانك غیری هیچ برکیمسه خطاب الٓهی‌یه مظهر اوله‌ماز دیورلر (وما ارسلنا) آیتنه کلنجه آیت مذکوره‌نك رسالته مخصوص اولوب آنك حقنده صراحتی متضمن اولدیغنی وطائفهٔ نسادن رسول ظهور ایتمش اولدیغی حقنده‌ده هیچ برکیمسه طرفندن برادعا واقع اولمدیغنی افاده و درمیان ایدیورلر.

تعدد زوجات

تعدد زوجات «فانکحوا ماطاب لکم من النساء مثنی وثلاث ورباع» [۲] آیت کریمه‌سیله

---

[۱] سندن مقدم کوندردیکمز پیغمبرانك جمله‌سی انسانلرك ذکور قسمندن کوندردك و ملکلر واسطه‌سیله آنلره وحی ایدردك.

[۲] نسادن سزه حلال اولانلری ایکیشر، ایکیشر اوچر، اوچر دردر، دردر تزوج ایدك. یعنی دردتدن زیاده‌یی جمع ایتمیك. بو آیت کریمه‌ده‌کی واولر أو معناسنه اولوب یعنی وسعت حاله کوره بوعددلردن برینی اختیار ایدرسکز دیمکدر.

مشروع قلنمشدر . حکمی عام اولان بو آیتك اسباب ورودی حقنده مفسرین کرام حضراتی مختلف روایاتده بولنمشلردر ومحتاج تفصیلدر. عکرمه‌نك ابن عباسدن روایتنه نظراً طائفهٔ قریشده اون و اوندن فضله قادینله ازدواجی اعتیاد ایتمش اولان بر آدم واردی‌که زوجه‌لرینك انفاق واعاشه‌سی خصوصنده مشکلاته معروض قالنجه عهدهٔ امانتنده بولنان ایتامك مالندن آلوب آنلره صرف ایتدیکی جهتله حقوق ایتامك ضیاعنه محل قالمامق ایچون عدد زوجاتك بو آیت کریمه ایله درده قدر تحدیدی جهتنه کیدلمشدر. ذاتاً اوزمانلرقوم عربده ایسترعدالت ایدلسون ایستر ایدلمسون ایسته‌دیکی‌قدر قادین آلمق جائزدی. شوحاله نظراً اسلامیت تعدد زوجاتی دخی مسائل سائره کبی معقول برشکله ارجاع خدمت ایتمشدر . مع‌مافیه « فانکحوا الخ » بیورلمش ایسه‌ده زوجات متعدده بیننده امر عدالتك محافظه‌سی کسب عسرت ایتدیکی تقدیرده بوبابده‌کی جوازك ممنوعیته منقلب اوله‌جغنی افهاماً آیت‌مذکوره « فان خفتم الا تعدلوا فواحدةً » فقرهٔ مقدسه‌سیله تقیید بیورلمشدر.

اسلامیتك درده قدر تعدد زوجاته قائل اولمسی افراط ایله تفریط آره‌سنده اختیار ایدلمش بر مسلكك نتیجه‌سی ونظام طبیعتله قابلیت انسانیه‌نك برایجاب طبیعیسیدر. زیرا قدرت فاطره نوع رجالدن بعضلرینه برچوق قادینلره کفایت ایده‌بیله‌جك قدرقوت واستعداد بخش ایتمش اولدیغی کبی سن بلوغدن منتهای عمرینه قدر قابلیت تناسلیه‌سنی‌ده محافظه ایلمکده‌در. حالبوکه برقادین سن بلوغندن اعتباراً الی والنهایه اللی ایکی یاشنه قدر اوقابلیتی محافظه ایده‌بیلوب آندن صکره کندیسندن خاصهٔ تولد زائل اولدیغی وشوحالده زوجه‌سیله برسنده ویاخود سناً آنك مادوننده بولنان بر زوجك بقیهٔ عمرینی بلا تناسل امرار ایتمسی لازم کله‌جکی وبو ایسه مسئلهٔ مهمهٔ تناسلك انحطاطه اوغرامسنی انتاج ایلیه‌جکی امور طبیعیه‌دندر. بوندن بشقه رجالك سفر ، محاربه ومشاق کسب کبی برطاقم عوارض متوالیه‌نك تأثیراتیله کیتدکجه عددی تناقص ایتمکده اولدیغی جهتله هرارککه برقادینك تخصیصی حالنده برچوق قادینلرك ارککسز قالمسی لازم کله‌جکدرکه بو یوزدن برچوق فناقلرك ظهوری طبیعیدر. هله زوجدن محروم قالمش برطاقم طول قادینلر میاننده حسب‌البشریه حس شهوت ودرد احتیاج کبی طاقت فرسا اولان ایکی قوتك برینه ویا هر ایکیسنه معروض قالانلرده اوله‌بیلیر. تعدد زوجات ایشته بویله بر فلاکت ومصیبتك قارشوسنده لرزان اولان بیچاره‌لری تخلیص ونائل رفاه ایدن یگانه واسطه‌درکه بونك نتیجه‌سنده نظام اجتماعی واخلاق نقطه‌سندن البته مهمدر. زیرا اوقادینی زبون ایدن بو آفت اخلاق اخیراً برچوق ارککلره‌ده سرایت ایدرك قسم اعظمی ازدواج احتیاجندن وارسته قیلمقده و بونك نتیجه‌سی اوله‌رق برچوق قادین زوجدن محروم و عین مسلکه سلوك ایتمك مخاطره‌سنه معروض قالمقده‌درلر. بو اسباب ونتائج تسلسل ایتدکجه هیئات اجتماعیه‌نك‌ده ضرری بالطبع تضاعف ایتمش اولور .

واقعا تعدد زوجاتك جنس لطیف ایچون آلم واضطرابی موجب مؤثر ومکدر برشی اولدیغی منکر دکلسه‌ده نه‌قدر اولسه بومحذور فطرتك ایجابات مهمه‌سیله تکثر وتناسل مقصد اجتماعیسندن متحصل محاسن عدیده‌یه نظراً هیچ متابه‌سنده قالیر. مانع‌مقتضیسنه مقابل اولمادقجه منع جهتنه کیتمه‌مك قواعد فقهیه ایجاباتندن اولدیغنه وبالاده تعداد اولنان‌محاسنه مقابل بوبابده‌کی‌مضرت زوجاتدن برینك اضاعهٔ حقوق احتماله منحصر بولندیغنه مبنیدرکه شریعت اسلامیه تعدد زوجاتی اباحه ایتمشدر . اباحه ایسه مکلفی ایکی طرف بیننده مخیر براقمق دیمکدر. و مضرت ملحوظ اولان فعل مباحدن اجتناب ممکندر. ذاتاً عدالته رعایتك عدم امکانی حالنده تعدد ممنوعدر . بوندن قطع نظر تعدد زوجاتك نتائج مؤلمه‌سنه

تحمل ایده‌بیلمك ایچون کندیسنده قابلیت کوره‌ین زوجه‌لر ایچون ـ علاج واقعه پیش از وقوع بایدکرد ـ مصداقنجه نفسنی تزویج ایله نکاحنی زوجه ایجاب ایلدیکی زمان امر طلاقك کندیسنه تفویضی شرطنی درمیان ایده‌بیلیر و زوجنه ایجاب وانمی اول وجه ایله قبول ایدنجه بوبابده‌کی محذورده برطرف اولور. یاخود زوج زوجه‌یه خطاباً « مدت حیاتمده سندن بشقه نکاح ایده‌جکم هر برقادین طالق واستفراشنی آرزو ایلدیکم هرجاریه آزاد اولسون » طرزنده برتعهدده بولنه‌جق اولورسه کذلك تعدد زوجاته امکان قالماز. (مابعدی وار)

حیدری زاده ابراهیم

زردشت مسئله‌سی

فیلسوف رضا توفیق بك افندی‌یه

محترم افندم !

اوچ هفته‌در دوام ایدن مکتوبکزی بیوك بر سکون واعتدال ایله اوقودم . بنی پك چوق آلداتمایان ظنم ، سزك بومباحثه‌ده اك زیاده قوت واهمیتی (مابعدی وار) ده آرامق ایسته‌دیککزی کوستریور .

مابعدی وار !

یاخود (مابعدی کله‌جك !) بو ایکی مبهم کلمه ، کمالات حکیمانه‌کزك معکوس بر استحاله‌یه Métamorphose régressive اوغرادیغی شو بحثده ، سزك ایچون دائما خط رجعتی تأمین ایدن طلسملی براحتیاط قوتی اولدی . چوجقجه واز برلمه استهزالریکزك نوکندیکی دقیقه‌ده « صایجه‌دیوم یوق » یرینه (مابعدی وار .) دیبورسکز .

مابعدی وار !

یاخود (مابعدی کله‌جك .) واقعا بو ، فنا براصول دکلدر . سرمایه‌سز دکانجیلر ، (یوق) جوابنی ویرمکی شرفلرینه یاقشدیرەمادقلری زمان ، آرانیلان هرنه ایسه او هفته کله‌جکنی . مطلقا کله‌جکنی وعد ایدرلر . بحثك بدایتندن بری سزه شو سؤالی تکرار ایدییورم : مدلر هانکی لسانی قوللانیرلردی ؟ (بیستون) قایالرنده محکوك اولان (مد) لسانك بر توران ، حتی بر تورك ، ایشیدییورمیسکز محترم فیلسوف رضا بك افندی ! ـ برتورك ، برتاتار ، براویغور لهجه‌سیله علاقه‌سی اولدیغنی تأیید ایدن احتمالات علمیه اوروپا فضلاسندن برقسمنی اشغال ایدوب طوریبورمی ؟ طورمایورمی ؟ ایشته ینه دها آچیق صوریبورم : یالکز (مد) دیوان حکمداریسنك دکل ، مدلردن

اون عصر اول ، مدلرله عین لسانی ، عین خطی قوللاندیغی بوکونکی تدقیقات ایله آکلاشیلان سوزیلرك ، آققادلرك ، سومه‌رلرك قونوشدیغی لسان ایچون (توران) لسانی دیینلر موجودمیدر دکلیدر؟ (شکسپیر) ك پك مشهور برتعبیریله : Etre ou ne pas etre ? vaila la question! وارمی ، یوقمی ؟ ایشته مسئله بوراده !

وقتیله غالبا (ده‌قارت) بوکا قارشی «Je pense donc je suis» دوشونیورم. اوحالده وارم. دیمشدی . سز ایسه آتنوغرافی وعلم السنه بحثلرینی دوشونه‌میورسکز ، رضا بك ! اونك ایچون سز بوبحثده یوقسکز!

مباحثه اوزادقجه ذهوللریکز آرتیور . برخطا ایکنجیسنی ، او دها بر اوچنجیسنی طوغوریور سزك فن قباله‌ده اختصاصکز وارمیدی ، بیلمیورم . فقط تولید ذهولده بوقدر فیض وبرکت جد شایان دقتدر ! بتون یازدقلریکزده موضوعه تماس ایده‌جك انجق برقاچ عباره وار . اوندن اوته‌سی هپ فضله ! آرتق ذهوللریکزك فهرستنی یاپه‌جغم . سز اولسه‌کز بلکه اسلوبکزه توافق ایتمك ایچون بوکا (چه‌ته‌له) دیردیکز . ایسترسه‌کز اویله سویله‌مش اولایم . هرحالده برآز زیاده اسراف ایتدیککز آغرتهکملریکزی حقیقتك وضوح وقطعیتنه اوده‌یه‌جککز صیرا کلمشدر عانیم . مساعده بیوریکزده شو یاکلشلر چه‌ته‌له‌سنی سیله‌لم :

رووليسون برمی ، ایکیمی ؟

(پامیر) یایلاسندن (عراق) ساحه‌سنه قدر تأسس ایدن تاریخی ملتلردن بحث ایدلدیکی زمان ، متخصصین نامنه خاطره کله‌جك برچوق علما موجوددر . بونلردن بالخاصه مدلر ، آققادلر وسومرلرله اوغراشانلر آره‌سنده برده (سیر هانری رووليسون) واردرکه ، (مد) لسانی اورته‌یه چیقارمشدر . تدقیقات قومیه‌نك (آثوربولوژی) دینیلن برقسمنده (رووليسون) برمؤسسدر . مقتدادر . کندیسندن صوکره (اوپرت) و(هینق) اسملری آکیلیر . هینقك مدلر حقنده‌کی مطالعاتنی بیلمیورم . فقط (اوپرت) مد لسانك بر (توران) لهجه‌سی اولدیغنده شدتله اصرار ایدییور .

بونی سزه آشاغیده دلائلیله برابر ایضاح ایده‌جکم . کوره‌جکسکزکه اوپرتلر ، رووليسونلر ، سزك کبی ویره‌جکی حکمی یالکز بر ملتك یاپوجغی ، یاخود پادشاهلرینك شمسیه‌سنی تدقیق ایتمکده آرامامشلردر . دها تعمیق ایدیله‌جك پك مهم نقطه‌لر واردر . مدلرله هم جنس بولونان آققادلرك مآثر حیات و مدنیتی بابل ، آثورخرابه‌لرنده کشف ایدلدی . فقط اونلرك بو سیجاق مملکته ، قارلرله محاط طاغلردن ، آسیا شاهقه‌لرندن آینتدکاری همان قطعیته یاقین برصورتده بیلییور . سز بو حقایق شمدی آراسه‌کزده بولمایه موفق اوله‌مازسکز . فکر اختصاصه دشمن یشایانلر ، بیلدکلرینی اوزاقدن کورمشلردر . اوده بویله مناظره‌لرده اکلاشیلیر . رووليسوندن بحث ایدییوردم دکلمی ؟

اوت . مدلرك لسانی حقنده‌کی ایضاحاتم آره‌سنده ، بوموقعك اسمنی ذکر ایتمشدم . کندیسنك مد لساننه بر (سکیت) لهجه‌سی نظریله باقدیغی سزه‌سویلمك جنایتنده بولوندم . بردنبره کوپوردیکز . (رووليسون) عنوانی سزه عادتا بر فسونِ تهورآموز تأثیرینی اجرا ایتدی .

بکا قارشو وقوع بولان مهاجمه‌لریکزك همان الك آغیرلرینی (رووليسون) ك لسانی ، انکلیزجه‌یی بیلمه‌مك خصوصنده‌کی نقصانمه توجیه ایتمك غرابتنده بولوندیکز؟ نه‌دن ؟ چونکه بزمله معاصر اولان ، حتی اولمایان نه‌قدر انکلیز علماسی وارسه هپسی سزك دوستکزدی . ایچلرندن بیوك برقسمنك ، ال

یازیلریله محرر فوطوغرافیلری کتبخانه‌کزده محفوظدی ، سز بو مملکتده عادتا علماء اجنبیه دوستلغنك یا صاحب امتیازی ، یاخود ممثلی کبی یکچینمك ایستیه‌یوردیکز . واقعا مشاهیری طانیمقده شویله بویله بر شرفدر . فقط یالکز تعارف ازلیه ، یاخود رؤیایه وفاله کوه‌نیلوب‌ده طانیورم ظن ایدلمه‌مك شرطیله .

صوڭ دفعه (ادبیات عمومیه مجموعه‌سی) ایله نشر ایتدیککز مکتوبك برنجی پارچه‌سنده شویله برافاده‌کز وار : « عالم عرفانده باشقه بر (رووليـنسون) ، باشقه بر (ماقس‌موللر) فلان اولسه‌ایدی بحثی بر آز دها اوزاتمق ایچون هیچ اولمازسه معقول ومنطق بروسیله بولونوردی . بوآدملرك چفتی ، چفتی دنیایه کله‌مش اولدیغنه سزده بیان قناعت ایتدیکز ! بناءً علیه ...... »

بوندن دها اوته‌سنك لزومی یوق . مکتوبکزك اوچنجی پارچه‌سی‌ده شوعباره‌لرله باشلایور :

« شمدی مشهور (رووليـنسون) ی ذات تحریرانه‌کزه تقدیم ایدیورم . بو آدجغز اوله اداره‌ٔ دولته متعلق مهم مأموریتلرده بولونمامشدی . یالکز (اوکسفورد) دارالفنوننده ایچه برزماندنبری تاریخ قدیم معلمی ایدی . حکومات قدیمه‌دن بش بیوك سلطنت ، (یعنی کلدانی ، آثوری ، بابلی ، مدی وپارس ایمپراطورلقلری) حقنده غایت معتبر بر اثر وجوده کتیرمشدر . » آزتق مساعده‌کزله سوزیکزی کسیورم . بوقاریکی افاده‌کز ، سزکله تصادفده سویله‌دیککز شیلرك طرفمدن تصدیق ایدلمش اولدیغنه دائردر . حال بوکه سز هیچ کیمسه‌یه مقابله فرصتی براقمایان طوفان ایضاحاتکز آره‌سنده (رووليـنسون) ی ذکر ایدرکن بن کولمشدم . اوکون قطعی برصورتده آکلادم‌که سز خطوط مسماریه‌ایله یازیلان مدی ، آققاد وسکیت لسانلرینك حلیله اشتغال ایدن (رووليـنسون) ك کیم اولدیغنی هنوز ایشیتمه‌مشسکز !

(هانری رووليـنسون) مملکتمزه یابانجی دکلدر . کندیسی اوزون مدت بغداد قونسولسلغنده بولونمشدی . خطوط مسماریه حقنده‌کی تدقیقاتی‌ده او اثناده اجرا ایتدی . لانیه (L. Lanier) نك متعدد جمعیات علمیه‌جه مظهر تقدیر ومکافات اولان Choix de lecturs de Géographie عنوانلی اثرنده (آسیا قسمی ، برنجی کتاب صحیفه ٥٤٨) هانی او سزك اسمنی بیله‌دیککز (بیستون) خرابه‌سنه دائر ویریلن معلومات ، عیناً شو سطرلری حاویدر : « (قایالرك اوزرنده‌کی) عبارات ، آخامه‌نید حکمدارلری دیواننك اوچ رسمی لسانیله محرردی : اصطخری persépolitain ، مدی Méde ، آثوری Assyrien . لااقل درت یوز سطر تشکیل ایدن بو عباره‌لر ، آثار تحتیه‌نك اوزرنده عمودی بروضعیتله صیره‌لانمشدر . اوزون مدت بیوك بریتانیا حکومتنك بغداد قونسولوسلغنده بولونمش اولان هند هیئتی ارکانندن بیکباشی (رووليـنسون) اسمنده برضابط ، برنجی دفعه اوله‌رق برچوق زحمت و مصرفلر اختیاریله اوزرلرینه چقلمق ممکن اولمایان قایالرك اوکنه اسکله‌لر قوردیردی . محکوکاتك فوطوغرافیلرینی آلمغه موفق اولدی . مؤخراً طبع ایتدیردی . بومتن کرك کندیسی ، کرك اوپرت وتورری (اوروپا لسانلرینه) ترجمه ایتمشلردر . »

شوعبارات (هانری رووليـنسون) دن اول هیچ کیمسه‌نك (بهستون) بیوردیغکز (بیستون) محکوکاتیله مشغول اولمادیغنی کوستررر . کندیسنك بونلری استنساخ ایتمك خصوصنده اختیار ایتدیکی زحمت نه‌قدر بیوکسه خطوط مسماریه ایله‌یازیلان لسانلر حقنده ویردیکی معلوماتده اودرجه قیمتداردر . سیر (هانری رووليـنسون) صوکره‌دن پارلامنتو اعضالغنه تعیین ایدلمش ومهم مأموریتلرده بولونمشدر . سزك بعض جمله‌لرینی نقل ایله‌باق (رووليـنسون) ، نه‌سویلیور ؟ » دیه بکا ارائه بیوردیغکز (ژورژ

رووليـنسون)اونك برادر بدركه كاشف دكل، مشهور برانتولوغ ده دكل! مورخدر . ذات حكيمانه كزك (چفتر چفتر دنيايه كله‌ديكنى) تخمين ايتديككز بورووليـنسونلردن برينى طانيوب‌ده ديكرندن‌خبردار اوله‌ماماكز كتبخانه‌كزده محفوظ (قاملهٔ علما) قوللفسيونك على الاده برنقصاننـدن عبارت‌بولونسه‌ايدى اوقدر ضررى يوقدى . حال‌بوكه مدلسانى اورته‌يه چيقارمش اولان تدقيقاتدن بحث ايدليركن كاشفى بيلوب‌ده بر (تاريخ عمومى) معلمى ذكر ايتمه‌كز ينه كيمسه‌لر طوتماسون بومسئله‌ايله قطعياً علاقه‌دار اولماديغكزى اثبات ايدن دليلردن برينى تشكيل ايديور.(رووليـنسون)ك لسانى پك زياده‌سوديككز ايچون (وارمى؟ يوقمى؟) سؤالنك اصلنى بالخاصه آرادم‌ده بولدم.شمدى سزه‌شكسپيرك اوسوديككز لسانيله خطاب ايدييورم .

to be or not to be

بنم بيلديكم وسزك بيلمديككز بر رووليـنسون وارمى ، يوقمى ؟ بو (رووليـنسون) مدلسانى ايچون بر(سكيت) لهجه‌سيدر ديمشمى ؟ ديمه‌مشمى ؟ ايشته مسئله بوراده !

بحثه رجوع ، دائما عين اساسى محافظه ، ياكاشفلر نه‌ستنده براستطراد ـ مكتوبكزده مدلرله پارسلرك (عينيت مليه‌سى) نه دائر ايكى تاريخ كتابندن بعض اقتباساتده بولنديغكزى كوريورم . بوكا قارشى ويره‌جكم ايضاحات ، برآز اوزون سوره‌جكدر . يالكز شوراده آكلامق ايسته‌ديكم برنقطه‌يى مساعده‌كزله تكرار استيضاحدن كنديمى آله‌مايورم . سزى بويله (مد)لرك تورانلى دكل، (آرى) اولماسى حقنده كتابلردن اقتباساتده بولونمق تلاشنه دشورن مسئله نه‌در ؟ بن اورته‌ده بونك ايچون معقول برسبب كوره‌ميورم. يازدقلريمى يكيدن اوقورسه‌كز ، بتون مدعياتمك شو خلاصه‌ده مندرج اولديغنى آكلارسكز: (اوته‌دنبرى مدلره آرى برملت نظريله باقيليور. حال‌بوكه صوك زمانلرده اجرا ايديلن تدقيقات ، مدملتنك برتوران لهجه‌سيله قونوشديغنه احتمال ورديرييور . بواحتمالى تقويه ايده‌جك دها برچوق سببلر وار.ازجمله قديم ايرانله تورانليلر آره‌سنده عصرلرجه دوام ايدن مجادله‌لردن برقسمنده (تورانليلر) دينيلن قومك مدلر اولديغى آكلاشيليور. ايلك كيانيان حكمدارى (كيخسرو)ك والده‌سى (مد) حكمدارى (آستياغ) ك قيزيدى . يونان مورخلرينك رواياتى بوكا شبهه براقمايور . ايران مورخلرى ايسه عين حقيقتى ، ياخود عين حقيقته عائد روايات وحكاياتى نقل ايتدكلرى صيراده كيخسروك آناسنى (توران) حكمدارينك قيزى اولمق اوزره كوستريورلر . اورته‌ده بويله اساسات موجود ايكن اوروپا مورخلرندن بعضلرينك مدلرى ايرانيلرله برلشديرمسى نظردقتى جالب برتضاددر. جنسيت بحثنده ايسه ايرانيلرله مدلرك براصلدن نشأت ايتمش اولديغى نصل سويله‌نيليورسه لسانلرينك وحدت وارتباطى نقطهٔ نظرندنـ (تورانليلر)ناميله تصنيف ايديلن سكيت ملتلرندن برقسمنك ، ازجمله‌سينه توركلرله تاتارلرك (آرى) برجنسدن ، دها طوغريسى بياض نسلدن اولديغىده برطاقم فضلا طرفندن عين صورتله ادعا ايديليور . هرحالده بواوزون اوزون تعميقه محتاج برشيدر ! »

ايشته بحثك اعتراضاتكزله علاقه‌دار اولونان موضوعى بوايدى . سز شواساس داخلنده هنوز بركلمه دكل ، برحرف بيله سويله‌مكى التزام ايده‌مه‌ديكز. يالكز شدتله معارض اولديغكز بر نقطه واردى: اوروپا آتنوغرافلرندن برآدمك‌ده چيقوب‌ده مدلرله تورانليلرى برلشديرمش بولونوب بولونماسى!

سزه (ايلك مدلر) حقنده (تورانليدر) ديمش اولان مورخلرى كوستردم . تدقيقات عرقيه‌ده اساس اولان لسان مسئله‌سنده تورانليلق جهتنى التزام ايدنلرك اسملرينى‌ده صايدم. سز بونلره جواب

بیله ویرمکسزین بکا مدلرك (آری‌المنشأ) بولوندیغنه قائل اولان مؤلفلردن فقره‌لر، عباره‌لر ایرادینه قالقشیورسکز. عجبا اساس بحثی اولدیغی کبی آکلامق آرتق حسابکزه کلمه‌مکه‌می باشلادی! بن تکرارندن اوشه‌نمم و تکرار تکرار صورارم . مدلرك (آری‌المنشأ) اولدیغی خصوصنده قطعی بر فکریکز وارمی؟ سویله‌یکز! ایران مورخلرینك تورانیلر نامنی ویردیکی ملتلردن برینك‌ده مدلر اولدیغنده أسقیناه بیوربیورمیسکز ؟ سویله‌یکز . کیخسروك فقره‌سندن چیقاردیغکز معنی نه‌در . سویلیکز ؛ سویلیکزده صوکره‌دن ینه بحثی تعقیبه دوام ایده‌لم . مقصدیکز بتون بو احتمالاتی تصدیق ایتمکله برابر ینه مدلرك تورانلی اولمادقلرینی ، یعنی احتمالاتك ضعیف اولدیغنی ادعادن عبارت ایسه اوده برباشقه مسئله ! سزکله بوجهتده آیریجه تدقیق ایتمکده تردد کوسترمیورم . فقط اولا آکلایکز . و اعتراضاتکزی اساسه توجیه ایدیکز . عربلر : (ثبت‌العرش ثم‌انقش) دیرلر . ذات عالیکز ایچون معناسنی نقل ایتمکه لزوم اولماسه بیله بعض قارئلر بالطبع آکلامازلر . مثلك معناسی شودر :

« کوکی طوتده صوکره اوستنه رسم یاپ ! » امید ایدرم‌که ارتق مسئله‌نك نه اولدیغی تماماً تقدیر بیورمشسکزدر. تأویلاته صاپلدقجه بنم بوسوزی عیناً تکرارردنده چکنمیه‌جکمه شبهه‌یوق؛ اوحالده مورخلردن برقاچنك (مدلرآریدر) یولنده‌کی مطالعاتنی نقل ایتمکله تکثیر سواده لزوم قالمامشدر. اونی بزده بیلیورز. بعضلری مدلرآریدر دییورلر. فقط دلیل؟ تورانلی دینلر یوقمی؟ اسانلرینك تورانلی اولماسنه نه‌دینیلیور. الکزده‌کی کتابلرده اوکا عائد مدلل ایضاحات وارسه کوسترکزده کوره‌لم .

سز اساسی براقوبده مدلرك پابوجلرندن بحث ایتمکی برمعرفت عد ایدییورسکز . رجا ایدرم، فیلسوف رضانك افندی ! عرق وملت بحثلرنده پابوجی دهاقطعی بردلیلدر.یوقسه اسانمی؟ بونکله برابر مادامکه سزاوجهته چوقجه مراق ایتمشسکز. سزه مدلرك البسه‌سیله‌تیپلری حقنده برآز معلومات ویره‌یم. لطفاً بونلری اوقویکزده محترم سلیمان نظیف بك قرداشمزك دیدیکی کبی (فجائی) برصورتده باشکزه بر صورتده باشکزه کلن شومباحثه‌لرده ایکی کتاب فهرستی قاریشدیرمقله حقیقتی آکلایوبرمك قابل اولمادیغنی کوریکز!

اولامدلرك قیافتلری، سیالری حقنده‌کی سوزلریکزی نقل ایده‌یم : (فله‌بر)ك تاریخندن اقتباس ایتدیککز، بر ایکی جمله‌دن صوکره ینه او اثره عطفاً شویله مبهم بعض معلومات سرد ایدییورسکز:

« بوندن صوکره او ایکی ملتك عینی اصلدن مشتق ، عینی آنادن طوغمش اوز قرداش اولدیغنی نظر دقیله اثبات ایچون (البسه‌لری سلاحلری ، سرپوشلری ، صاچلری، صاقاللری ، شمائل وچهره‌لری عادتلری ، مزاجلری، اخلاقلری، حتی پابوچلری وپادشاهلرینك قوللاندیغی شمسیه‌لری، قانون جزالری، تشکیلات عسکریه‌لری، عائله حیاتلری، قادینلرینك مردانه کوزللکی) ودها برچوق خصوصاتی حقنده اوقدر تفصیلات وارکه یوز صحیفه‌یی تجاوز ایده‌بیلیر . مع‌مافیه مراق ایتمیکز. بوبحثك ویردیکی شوق ایله همان شوکونلرده یازمغه نیت ایتمش اولدیغم اثرده بتون اوصحیفه‌لری عیناً ترجمه ایده‌جکم . »

طوغریسی بوعباره قالابالغی ایچنده باشلیجه نظر دقتی جلب ایدن ایکی مهم نقطه اولدی. برنجیسی ؛ (فله‌بر)ك تاریخنده بویله پابوج وشمسیه کبی شیلرك اوزون اوزادی تدقیق ایدیلوبده مدلرك اسانته دائر برکلمه سویله‌نمه‌مش اولماسی ! ایکنجیسی ؛ بودرجه اهمیت ویردیککز دلائلك تداخلده براقلمش بورجلر کبی ایلریده یازیله‌جق براثره برافیلوبده شمدیدن هیچ برکلمه سویله‌نمه‌مسی! سزك مدعیاتکزك استناد ایتدیکی حجتلر وارسون،ینه یازه‌جقکز (شوقلی) اثره قالسون . بن سزه شمدیدن خبر ویره‌یم‌که

ایرانیلر برچوق عادت وعنعنه‌لری کبی کیدکاری‌ده قافتانی‌ده مدلردن آلمشلردر. افاداتمده نه‌قدر قطعیتی التزام ایتدیکمه دقت بیورییورمیسکز! بنده‌کزک شمدی‌یه قدر اوکرندیکمه کوره، مدلرله ایرانیلرک بویله عین ملبوسانی کیملری مدققلر نظرنده، (عینیت ملیه) یی دکل، بونک عکسنی اثبات ایدییور.

سزک مورخ (قله‌یر) نه‌مطالعه بیان ایتمش اولورسه اولسون. هرحالده استناد ایتدیکی اساس، مد وایران تاریخنه پك یاقیندن تماس ایدن یونان مؤلفلرینك ویردیکی معلوماتدن اوقدر خارجه چیقاماز: باقیکز! تاریخ وجغرافیا مباحثنده بتون اوروپا علماسنك سوزلرینی اك قوتلی مستشهدات عد ایتدیکی (استرابون)، مدلرك ملبوسانی حقنده نصل معلومات ویرییور:

«الیوم بتون ایران محیطنده آرتق (ایران قافتانی) نامنی آلمش اولان اوزون البسه‌نك کیلمسی، اوق آتمق وبینجیلك ادمانلرینه قارشی حس ایدیلن تمایل فوق‌العاده، حکمدارلرك دارات واحتشامی، تبعه‌نك حکمدارلری حقنده نیم‌دینی برتعبد کوسترمسی، مه‌دلرك دیکر یرلرده تأسیس ایتدیکی عادات وعنعنات ایله حکمدار ایله مقایسه ایدیلیرسه بوحاللرك ایرانیلره‌ده اونلردن انتقال ایتمش اولدیغی غایت واضح بر صورتده آکلاشیلیر. بالخاصه ایرانیلرك قبوله لزوم کوردیکی البسه‌نك هیئت عمومیه‌سی، بوخصوصده برقناعت حاصل ایدر. تاج، کیداری (؟) کلاه، قوللی کوملك، وپانطالون کبی مدیایه بکزه‌ین شمالی وصوغوق مملکتلرده کیلمکه مساعد ملبوساتك هیچ برزمان جنوب مملکتلرنده ایشه یارامایه‌جغی (اقلیم ایله متناسب اوله‌مایه‌جغی) آشکاردر. اصل ایران دینیلن مملکتك اك واسع قسمی، هند دکزلری سواحلنه طوقونور. ایران بووضعیتیله بابلدن وسوزیاندن دها جنوبی برمحیط تشکیل ایدر. ایران، آنجق مد ایمپراطورلغنك سقوطندن صوکره‌درکه مدیانك برقاچ ناحیه‌سنی دائرهٔ احاطه‌سی داخلنه آلمشدر. بونکله برابر مغلوب ملتك بتون احوال واعتیاداتی، بالخاصه البسه‌سی غالبلری اودرجه تسخیر ایتدی. ومطلق برحکومتك عظمت واجلالی کندیلرینه اوقدر موافق کلدی‌که اوته‌دنبری کیدکاری خفیف وقیصه البسه‌یی براقدیلر. قادینلرك اوزون لباسلرینی قبوله واونلر کبی باشدن اشاغی قالین براورتو ایله قپانمغه راضی اولدیلر. آمه‌ده تاردیو استرابون جغرافیاسنك یکی ترجمه‌سی جلد ۲ صحیفه ٤٥٤-٤٥٥

نه‌یه متأثر اولیورسکز فیلسوف رضا بك افندی! سزده (قله‌یر) ده کندی دعوا کزی اثبات ایده‌جك وثائق بوله‌مازمیسکز؟ یوقسه (استرابون) ك یالکز البسه مسئله‌سنی دکل، (عینیت ملیه) بحثنی‌ده حل ایدر کبی کورونن شو عباره‌لرینی یاقینده قلمه آله‌جغکز اثره درج ایده‌جکمیسکز! خیر. بوکا هیچ لزوم یوق؛ بن سزه مختلف علمانك مدلرله ایرانیلر آره‌سنده‌کی مناسباتی اوزرینه یکدیکرینه نه‌درجه مخالف نظریه‌لر درمیان ایتدکلرینی برر برر ارائه ایتدکدن صوکره بونك اوروپاده نصل علمی برتعصب نتیجه‌سی اوله‌رق میدانه چیقدیغنی‌ده نظر دقتکز اوکنه قویه‌جغم.

شو آریلك وتورانیلك مسئله‌سنده هنوز مطلع اوله‌مادیغکز بك چوق حقایق بو مباحثه‌دن اوکرنمش اوله‌جغکزه قطعیاً شبهه ایتمیکز!

سزه اولا (ره‌نان) ك منحوس برعباره‌سنی نقل ایده‌جکم. بونده مدلرله آقادلرك تورانلی برملت اوله‌بیلمسی حقنده‌کی احتمال شدتله رد ایدیلیور. فقط نصل برجمله بیلیرمیسکز؟ محضا بویله مدنی قوملرك تورانلی اولماسی ممکن اوله‌مایه‌جغنه تعلق ایدن منفور بر قناعتك جهت تأثیریله؛ بوکا قارشی محترم برمؤلفك، (الیزه‌رقلو) نك‌ده «آقادلر عمومیتله، مدلر اکثریتله تورانیدر. بز تعصب ایدوبده سویله‌میورز!» دیدیکنی‌ده کوستره‌جکم. آکلایورمیسکز فیلسوف رضا

بك افندی! اعتراضاتکزله بك مهم بر بحثی قورجالادیکز. بوندن برچوق قارئین استفاده ایده‌جکی کبی تورکلرده «نشأ‌لرینك نه‌شایان مفخرت ماضیلره طوقوندیغنی دها واضح برصورتده کوره‌جکلردر. مجموعه‌نك صحیفه‌لرینی‌دها زیاده اشغالدن کندمی منع ایدیورم. بونك ایچون بنده بالضروره، سزك کبی (مابعدی وار.) دییه‌جکم. فقط برنسخه‌لك مابعد! سزه کله‌جك هفته سکیتلرك تیپلری، مدلرك لسانی وملیتی حقنده بك چوق ایضاحات ویره‌جکم. سزده آرتق اوروپا مؤلفلرندن بعضلرینك (مدلر آریدر) دیمسنه عائد فقره‌لری بلا لزوم نقلدن واز کچکزده لطفاً بونلرك لسانلرندن‌وکندی قناعتکزدن بحث ایدیکز. (مدلر ایچون) تورانلی دیین بنم کبی کندینی بیلمز بعض محررلر بولونوب بولنمادیغنی‌ده ایکی کله‌جکله اشارت ایدرسه‌کز منتداریکز اولورم. هیچ برعارضه‌نك قلبمدن ازاله ایده‌میه‌جکی احتراماتمی قبول بیورماکزی رجا ایدرم افندم.

سامح رفعت

ایکنجی تنقیده جواب

کوپریلی زاده فؤاد بکه

عزیزم فؤاد بك افندی،

«تعلیم لسان فارسی» اسمیله مکاتب سلطانیه‌یه مخصوص اوله‌رق تألیف وترتیب ایتمش اولدیغم سلسله‌ٔ رسائلك دردنجیسنك مندرجاتنی انتقاد نیتیله یکی مجموعه‌نك ۳۱ کانون ثانی ۱۹۱۸ تاریخلی و(۳۰) نومرولی نسخه‌سنه یازمش اولدیغکز مقاله‌یه جواباً (آتی) غزته‌سیله نشر ایتمش اولدیغم مقالات متسلسله‌یه ینه یکی مجموعه‌نك ۱٤ و۱۱ مارت تاریخلی و (۳۵) و (۳٦) نومرولی نسخه‌لرنده مندرج ایکی مقاله ایله ویردیککز جوابده ایرانك حادثات ادبیه‌سنه متعلق برقاچ مسئله‌ده حالا اصرار ایدر کبی کوروندیککز و علی‌الخصوص اوبابده‌کی سوزلریکزی بر طاقم کتابلره وتذکره‌لره استناد ایتدیردیکز ایچون بیانات عالیکز بلکه تغلیط اذهانی‌موجب اولور ملاحظه‌سیله اوبابده - کثرت‌مشاغل سببیله کچ قالمش اولمقله برابر - بعض ایضاحاته کیریشمك مجبوریتنی حس ایتدم. اکر ذات عالیکز ایکنجی‌مقاله‌یی برکره دها جواب ایسته‌یه‌جك برطرزده یازمامش اولسه ایدیکز صرف علمی برساحه‌ده جولان ایلیه‌جك وبلکه برقاچ ادبیات مراقلیسندن باشقه کیمسه‌یی علاقه‌دار ایتمیه‌جك اولان بومسأله‌لره بنده‌کز بردها رجوع ایتمزدم. شیمدی ایسه، کوردیکم لزومه بناءً «ادبیات عمومیه مجموعه‌سی» ستونلرینك شیمهٔ مهماننوازیسندن بالاستفاده بعض توضیحاته ابتدار ایدیورم: اولا، شونی سویله‌مك ایسته‌یورم: ذات عالیکز ینه سوزلریکزی تذکرهٔ دولتشاهی، مجمع الفصحا، لباب الالباب وآتشکده کبی تذکره مؤلفلرینك قوللرینه عطفاً عنصری، اسدی، فرخی‌عسجدی ومعاصرلرینك شعرده بك بیوك استادلر اولدقلرینی ونه بونلرحقنده «فردوسی» نك قدرت داهیانه‌سی آلتنده ازیلوب برشخصیت بارز ...

ادبیه کوسترمه‌دکلرینی سویله‌مکله آلدانمش اولدیغمی ادعایه قدر واریبورسکز، فقط بیلکزکه بنده‌کز نه سویله‌دیکمی بیلیورم و آلدانمایورم و بو خصوصده حکممی ویرمك ایچون تذکره محررلرینك سوزلرینه قطعیاً اهمیت ویرمیورم. برچوق شعرا تذکره‌لری طوپلایوب اونلرله ادبیات یاپمق عینیله ادبانك اثرلرینی شرحلر و تفسیرلر اعانه‌سیله آکلامغه بکزر و بلکه بوندن دها مغفل و دها یاکلش برشی یوقدر. برقومك لسان عوامی، لسان خواصی، لسان ادباسی، تمایلات ملیه‌سی، تشکلات فکریه‌سی، تحسسات اجتماعیه‌سی بوتون تعبیرات و اصطلاحاتیله، بوتون تغیرات متدرجه‌سیله، بوتون استحالات و تکاملاتیله بیلنمدکجه او ملتك ادبیاتی حقنده بیان مطالعه‌یه قالقشمق نه قدر تهلکه‌لیدر، بیلیرمیسکز؟ انسان کریوه‌دن کریوه‌یه، مزلقه‌دن مزلقه‌یه دوشر و بر دها طوتونه‌ماز. «فردوسی» نك ساده برقاچ بیتنك بیله ایران ادبا و شعراسنك ذهننده ایقاد ایتدیکی آتش الهام و اونك حرارت دهاسیله پرورده اولان فکرلرك ابداع ایتدیکی آثار عظام اسدیلرك، فرخیلرك، عنصریلرك، عسجدیلرك قوجه دیوانلرندن طوپلانه‌بیلن برقاچ مدیحه و تصویر نمونه‌سندن قات قات فضله‌در. هله اهمیت و قیمت ادبیه اعتباریله صوکره‌کیلر هیچ و اولکیلر ادبیات حقیقیه‌دن معدود اوله‌جق جدی نمونه‌لردر. سزك بوتون بو یاکلش ذهابلریکز ـ که اونلرده بیله‌رك یاخود بیلمیه‌رك اصرار ایدیبورسکز ـ هپ تذکره‌لردن معلومات چیقاروب اونلرله بنده‌کزه مقابله ایتمه‌کزدن نشأت ایدیور. ایران ادبیاتنك خصوصیله شو صوك بش اون سنه ظرفنده آلمش اولدیغی جریانلر و طبقات سالفهٔ ادبانك ماهیت و قیمت نسبیه‌لرینی تعیین خصوصنده بین الادبا تقرر ایدن اساسلر (Criterium) اسکی تذکره صاحبلرینك دوشوندکلرندن بام باشقه‌در. ادبیاتی بوکون کیمسه ایرانده وزن و قافیه و طمطراق و اغلاق و اغراقده کوستریلن قوت و موفقیت ترازوسیله اولچمه‌یور. قصیده‌جیلر، حتی غزلجیلرك بیوك برقسمی چوقدنبری زاویهٔ اهمال و نسیانده‌در. مدققین عجم نظرنده آرتق تذکره‌لره اعتبار یوقدر. هر اسانك کندینه مخصوص برشیوه‌سی و او شیوه‌نك تجلیات متدرجهٔ متکامله‌سی اولدیغی کبی بش اون سنه‌دنبری فارسی لسانی دخی ملتك تمایلات فکریه و تهیجات حسیه‌سنه تماميله ترجمانلق وظیفه‌سنی درعهده ایتمش و اونی براسلوب متین و روح نواز ایله ایفایه باشلامشدر. افکارك مرور ادوار ایله توسعی درجه‌سنده شعر فارسی‌یه رونق و وسعت کلمش و هله مشروطیت ایرانك ایرانده تأسسی تاریخنه قدر مفرط بر « Mysticisme » ایله « pur libéralisme » آراسنده چالقانوب طوران فلك ادبیات او تاریخدن صوکره ساحل مقصودی طوتمش کبیدر. اون بش سنه‌دنبری شعر و نثر فارسینك طی ایتدیکی مراحلی تدقیق ایدنلر ملتك و بالخاصه متخصصین ادبك شکلاً و معناً ناصل ادبیات ایسته‌دکلرینی و تدریجاً هانکی غایهٔ تکامله طوغری یورودکلرینی پك کوزل ادراك ایده‌بیلمشلردر. ایرانده عصرلرجه حکم سورمش اولان استبداد و تعصبك طار و ذلیل محیطنده شعرك تولید ایده‌کی بدایع اولسه اولسه قصیده و غزل و مثنوی و رباعی کبی شیلردن باشقه نه اوله‌بیلیردی؟ بونکله برابر، ایرانیلرك طبعاً مفطور اولدقلری « Elasticité » او درجه‌ده ایدی‌که بو ضیق حدود ایچنده ایی قوپارمقسزین نامحدود جابجا لامروجولانلر یاپدیلر. قش ادبی یوروشدوره یوروشدوره برپاچاوره‌یه چویردیلر. اوزان عروضك اشکال عدیده‌سندن هر برینی ـ که بونلرك جمله‌سنك ترکجه و عربجه‌ده کوچ اولمقسزین استعمالی ممکن دکلدر ـ بیوك برجدیت و موفقیتله افکار کوناکون ایله مشبوع اوله‌رق ساحهٔ بیانه چیقاردیلرکه ساده «خیام» ك دردر مصراعلق شعر پارچه‌لرینه صیغدیرمش اولدیغی جسیم و وسیع فکرلری کوسترمه‌مز و مثلا عربجه و ترکجه‌ده ازجمله بویله رباعیلر یازمه‌نك نه قدر مشکل اولدیغی سویله‌مه‌مز

تأییدمدعا ایچون کافیدر. نهایت، ادبیات فرسیه بوطار وطولامباج سوقاقلردن اعلان مشروطیت ایله برلکده بردنبره برشاهراهه چیقدی وحقیق‌شاهکارلر« chefs d'œuvre » وجوده کتیردی . ادبیات یوزلرجه سنه‌لردنبری متحسری اولدیغی سرچشمهٔ فیضه قاووشدی ، شعر ملی ووطنی برجریان آلدی‌که ذاتاً عصرلردنبری تدریجی روشیله اومجرایه طوغری‌آقفده اولدیغی مدققین کوریورلردی. ینه تکرار ایده‌رم : ایرانک بیك اوچ یوز بوقدر سنه‌دنبری یتشدیردیکی بونجه بیوك ادیبلر، معروف شاعرلردن هیچ بری نزد متخصصینده تك بر « فردوسیٔ طوسی » نك اشغال ایتدیکی‌موقعه مالك دکلدر واوله‌ماز. مشارالیهدن عصرلرجه صوکره کلن « سعدی » و « نظامی » دن بری « بوستان » نی و دیکری « اسکندرنامه » سنی ـ بری‌عصرینك احتیاجاتی ایجابنجه حماسیاتی سیاسیات واخلاقیاته تبدیل ایده‌رك ودیکری ینه عینی وادیده یورویه‌رك ـ هپ شاهنامه‌دن ملهم اوله‌رق بحرتقاربده یازدیلر. وبونلردن صوکره‌ده ملی وحماسی هرنه یازاق ایسته‌نلدیسه بونلره هپ شاهنامه پیشوا ومقتدا اولدی . بوکونکی تمایلات ادبیه‌ده هپ فردوسیله برابردر، بوکونکی دوشونجه‌لرك، بوکونکی اندیشه‌لرکده ایرانده بیوك محرکی ینه فردوسیدر . چونکه افکاری ، ساحاتی ، حسیاتی هر دورده وهر زمانده ایرانك تجلیات روحیه‌سیله متطابقدر . مشارالیه ادبیات فرسیه‌نك قطب اعظمیدر. بوتون اساتذهٔ عجم اونك تلمیذی وبلکه دها ادناسی اولمقله مفتخردرلر.

سکهٔ کاندر سخن فردوسیٔ طوسی نشاند
کافرم کر هیچ کس ازجملهٔ فرسی نشاند
اول از بالای کرسی بزمین آمد سخن
او دکر دستش کرفت وبرسرکرسی نشاند

فردوسینك شعرا نظرنده مرتبه‌سی‌نه اولدیغنی کوسترمك ایچون ذکر ایده‌جك مثاللرم‌پك‌چوقدر. لکن بوقدرله اکتفا اندییورم. چونکه تکثیرسواداتمك ایسته‌میورم . بناءً علیه، اسدیلرك، فرخیلرك، عسجدیلرك، سیامم نه‌رك ـ تذکره‌لردن طوپلادیمکز عباره‌لره رغماً ـ نجه ذره قدر اهمیتی یوقدر . فردوسی هرزمان شعر فارسینك محکم برقائمه‌سیدر ، مهیب ومجسم بر دعامه‌سیدر . ایشته بوقدردر اول روایت . . .

ثانیاً، شونی سویله‌مك ایستیورم‌که ادبیات ایرانیه‌ده تصوفك اهمیتنه دائر اوله‌رق کتابه درج ایتمش اولدیغم مقاله‌مك اوزون اولوشنه اعتراضاً سرد ایتدیکڭز مطالعاتده بوندن اقدم دارالفنونده مولانا حقنده پرقاچ درس ویرمك ایچون ترتیب ایتمش اولدیغکز اوزونجه بر تتبعنامه‌دن بحث ایدییورسکزکه بونی هنوز کورمه‌مش اولدیغم ایچون ماهیتی حقنده هیچ برشی سویلیه‌میه‌جکم . هله « کلشن راز » ك شرحندن اوقونوب قولایجه آکلاشیله‌بیلیر برکتاب اولدیغی حقنده سردایتدیککز مطالعه دوغری‌دکلدر. چونکه، ادبیاتك غوامضنه واقف اولان کیمسه‌لرشرحلرك وتفسیرلرك تدقیقات ادبیه‌ده متنلری تغلیط و تشویشدن بشقه بر شیئه یارامدقلرینی چوقدن تسلیم ایتمشلر واك سالم طریق تتبعك اثرلرك معناسنه و روحنه نفوذ ایتمکدن عبارت اولدیغنه چوقدن قناعت کتیرمشلردرکه بنده‌کزده بوخصوصده اونلرله همفکرم .

ثالثاً، بعض‌مستشرقلرك « عجم تماشاسی » نامنی ویردکلری‌تعزیه وشبیهلرك اوروپانك « میستر » لری

ماهیتنده شیلر اولدقلرینی و بونك عادتا یونانستانده و فرانسز ادبیاتنك ایلك دورلرنده اولدیغی کبی ابتدائی بر تماشا اولدیغنی سویلیورسکز. بنم بوکا جوابم شودر: میسترلر اوروپاده اویله بیان ایتدیککز ابتدائی تماشالر نوعندن شیلر اولابیلیر، فقط، ایرانك تعزیه وشبیهی بویله دکلدر و هیچ بر زمان ایرانده تماشایه وتیاترویه برمبدأ ویامنشأ اولمیه جقدر. حتی بوکون شبیهلر تماماً محذوف ومتروك اولدیغی حالده اونلرك یرینه دیکر برشکل تماشا یاخود تیاترونك دیکر برنوعی قائم اولمامشدر. ایرانده جدی وحقیقی تیاترو تأسس ایده جك اولورسه هرحالده بوشبیهلردن برشی آلمیه جق وفیضی باشقه منبعلرده آرایه جقدر. ذاتاً تعزیه وشبیهك صرف دینی و خصوصاً شیعی برشکل وماهیتی حائز اولمسی ودین ایله تماشانك یکدیکریله صیقی برمناسبتی بولونمامسی بوخصوصده کی افاداتمی تأیید ایده جك دلائلدندر.

رابعاً، شونی آکلاتمق ایسته رمکه متن کتابده بعض شاعرلرك اسمی مذکور اولوب مسعود سعد سلمان، ناصرخسرو، قطران، کمال، ظهیرکبی دیکربعضلرك موجوداولمامسی واثرلرندن بحث ایدلمه مسی صرف ذوق وسلیقه لرك اختلافندن ایلری کلمه برشی اولوب بونلرك اونوتلمش اولمسندن یاخود اثرلرینك دکرسز بولونمسندن تحدث ایتمش برحال دکلدر. حتی بوذکرایتدیکم شاعرلردن مسعود ایله ناصرخسرو وکمال حقنده «سرآمدان سخن» نام کتابمده آیری آیری مبحثلر آییرمش ومفصلجه مطالعات درمیان ایتمشمدر. آنجق، ناصرخسروك ماهیت مخصوصهٔ فلسفیه سی، کمالك قصیده جیلقده کی مهارتی ومسعودك مرثیه طرزنده کی نوحه انکیز منظومه لری وقطرانك مطول قصیده وغزللری ایچون برمکتب کتابنده وسعت کافیه کوره مه مکلکم بونلری اهمال ایتمه مه بادی اولمشدر. ذاتاً اساتذهٔ ادبیه نك کافه سنی تعداد ایتمکلکم لازم کلمه یدی، بونلره مماثل اوله رق دها برچوقلرینی ذکرایده بیلیردمکه نه اهمیتجه ونه اثرلرینك تعدد وکثرتی اعتباریله بونلردن هیچ آشاغی قالمازلر. شوقدرکه ادبیات فرسیه نك هیئت عمومیه سی حقنده مختصر ومفید برطاقم معلوماته محفظه اولمسنی ایستدیکم بورساله ده آنجق originalité اعتباریله تفرد ایتمش یاخود نادراً یتشمش ادبایه حصر وقع ایتمك ایسته دم وبونك ایچوندرکه برچوقلرندن بحث ایتمه دم. یوقسه، ازجمله مسعود سعد وناصرخسرو حقیقةً تتبعه دکر شاعرلردر. وبو ایکیسی حقنده آیریجه (Etude) شکلنده بررمقاله یازه رق نشر ایتمکده اخص آمالمدر.

خامساً، ایرانده ادبیات ایله صنایعك ادوار ظهور اعتباری ایله یکدیکریله مناسبتی بحثنه کلنجه عرض ایتمك ایسته رمکه: مسلمان ایرانك ادوار صناعیه سنی اوچ قسمه تقسیم ایده بیلیرزکه بونلرك برنجیسی خلافت دوری، ایکنجیسی تاتارلردوری واوچنجیسی مغوللر دوریدر. بونلرك برنجیسی ایرانك فتحیله باشلار و «دیلمی» لر ایله بیتر. ایکنجیسی سلجوقیلرك مبدأ سلطنتندن جنکیزخانك زمانه قدر امتداد ایدر. اوچنجیسی تیمورك قتاللری ایله باشلایوب صفویلرده ذروهٔ تعالیسنی بولور وعصر حاضرك مبدأنده سونر. بودورلر تدقیق ایدیله جك اولورسه کوریلیرکه صنایع ایرانیه اك زیاده غزنویلردورنده وعلی الخصوص صفویلر زماننده پك مشعشع برشکل اخذ ایتمشدر. متقابلاً بودورلرك برنجیسنده ایرانده پارلاق برحماسیات وقصائد وایکنجیسنده واسع برادبیات مذهبیه وشعبیه حرکتی واردر. فقط، بوشعشعه دن دیکردورلرده صنعتك تماماً منطفی اولدیغی استدلال ایدلمه ملیدر. فارسیده لفظاً مزین، آغیر، مطنطن ومداهن اصول نظم ونثر ترکلرك، تاتارلرك، مغوللرك ومغول ایلخانلرینك ادوار حکومتنده (یعنی اون دردنجی عصرمیلادینك اواسطه طوغری) ایرانده عادتا مودا حالنه کلمش وبرآزصوکره تیمورلنك وخلفلریله هندوستانه قدر سرایت ایده رك اوراده مناطق حاره یه مخصوص فیض و برکتی

کوسترمشدر. باخصوص ، ایرانك چین وبیزانس کبی شرقده مهدصنعت عد ایده‌بیله‌جکمز مملکتلردن تماسده بولونديغی مدتلرجه شعبهٔ صناعتده مهم ترقیلر کوستردیکی و بو زمینده خارجدن اقتباس اولنان فیوضاتك ادبیاتده‌ده تأثیردن خالی قالمادیغی مسلمدر . ذات عالیکز بوخصوصده بنم یاکلدیغمی سویلرکن دییورسکزکه « ایران ادبیاتنك الك پارلاق دوری بالخاصه مغول استیلاسندن اولکی دوردر. مغول استیلاسی ایرانده علم وادبیات ایچون فوق‌العاده مضرنتیجه‌لر ویرمشکن نصل اولوبده اودوری ایرانك الك پارلاق ادبی دورلرندن عد ایدییورسکز ؟ . و بونی سویلرکن فضلای ایرانیه‌دن محمد بن عبدالوهاب قزوینی‌نك اوروپاده نشر ایدیلن فارسی کتابلره یازدیغی مقدمه‌لرده علوم و ادبیاتك مغوللر دورنده ایرانده تنزل ایتمش اولدیغی سویله‌دیکنی نقل ایدییورسکز.

بوکا جواباً عرض ایده‌یم‌که مغوللرك سلطنتی ایرانده علم ، تمدن وحرث عربی نامنه هرنه وارسه جمله‌سنه ایقاع مضرت ایتمش اولمقله برابر بعض فوائدی منتج اولمقدن‌ده خالی قالمامشدر. مغوللرك ایرانه استیلاسی ایله اقوام مختلفه یکدیکریله خارق‌العاده برصورتده اختلاطه کیریشمش وبواجناس کونا کونك امتزاجی اوزمانه قدر راکد برحالده طوران افکاری چالقالایه‌رق برجولان سریعی موجب اولمشدر. مثلا اوروپاده « رونه‌سانس Renaissance » دورنی دوغریدن دوغری‌یه دکلسه بیله دولاییسیله حاضرلایان بومغول استیلاسیدر . چونکه، بو وقعه عثمانلی ترکارینی خراسانك ظلمت آباد دینیله‌جك کبی مجهول دیارلرندن قسطنطینیه‌یه دوغری سوق ایده‌رك بیزانس ایمپراطورلغنك اسقاطنه سبب اولمش ویونانیلر ایله اونلرك دفائن معرفتنی اوروپایه صاچمشدر . یوزلرجه حدودلری قیره‌رق و دوزینه‌لرله حکومتلر دەویره‌رك او زمانه قدر همان بتون آسیانك حسودانه کتم ایدیلن بر چوق غرائب وعجائبنی اوروپایه مارقوپولو وسائره کبی سیاحلر واسطه‌سیله طانتمغه سبب اولمشدر . آسیا قطعه‌سی ایچنده دخی اولا ایرانیلرله عربلری چینلیلر و تیبتلیلرله طوتوشدیرمش و صوکره برلشدیرمش وبش آلتی عصردنبری کیمسه‌نك کورمدیکی وایشیتمدیکی بر طرزده اسلام مجتهدلریله خرستیان پاپاسلرینی، بودی لامالرینی، مغول بخشیلرینی وسائر مذاهب رؤساسنی کمال مساوات ایله یکدیکریله قارشیلاشدیرمش، قاریشدیرمش وبربرلریله قایناشدیرمشدر. بونك ایچوندرکه ایران ادبیاتی صورت ثابته‌ده مغول استیلاسندن ضرر کورمشدردینه‌مز. ایرانك الك بیوك شاعرلرندن ومتفکرلرندن معدوداولان سعدیٔ شیرازی، فریدالدین عطار، جلال‌الدین رومی ودها بونلره مماثل اوله‌رق صایه‌بیله‌جکم دیکرمعروف ادیبلر بومغوللردورنده یتشمش اولدقدن صکره آرتق اودوره علم وادبه صرف ایراث مضرت ایتمش بردوردر دیمکده انسان نه‌قدر حقلی اولور، بیلمم . یالکز مغوللرك مرکز اسلام اولان بغدادی تخریب ایده‌رك اونی عادتا بر قصبه درکه‌سنه ایندیرملری اوزمانه قدر ملل محمدیه بیننده موجود اولان وحدته مهلك بر ضربه اولمش و او وقته قدر ایرانده واسطهٔ بیان وتحریر اولان عربی لسانی اورته‌دن قالدیره‌رق دائرهٔ استعمالنی ساده مدرسه‌لره وبعض محافل دینیه‌یه حصر و قصر ایتمشدر. بونك ایچوندرکه یدنجی عصر هجریدن صوکره ایرانده عربجه یازلمش اثره نادراً تصادف اولنور .

سادساً، عجمده مرثیه عنوانلی مقاله‌کزده اونوتدیغکزی سویله‌دیکم « محتشم » وسائره کبی بعض شعرای معروفه‌یی اونوتمامش اولدیغکزی وفقط اونلری باشقه برکتابده ودینی مرثیه عنوانی آلتنده نشر ایده‌جککزی سویلیورسکز. ذات عالیکز « عجمده مرثیه » عنوان عمومیسی آلتنده یازدیغکز بویله برمقاله‌ده دینی مرثیه‌لری آیری برموضوع عدایده‌رك باشقه بروسیله ایله نشرایده‌جککزی سویله‌مەمش

ولديغكز ايچون بن بونلرك مهمل ومنسى قالديغنه حكم ايده‌رك اويولده بيان مطالعه ايتمشيدم . وبويله
كتاب نشرايتمكه حاضرلانديغكزى‌ده طبيعى بيله‌مزدم .

سابعاً، عرب ادبياتنده مرثيه عنوانى آلتنده يازديغكز مقاله‌يه اولان اعتراضاتمه ويرديككز جوابلر
كيدن مطالعه بياننى استلزام ايده‌جك ماهيتده اولمديغندن بوراده سوزيمه نهايت ويرر و بالوسيله
بيد حسيات ود و مصافات ايلرم . رحم الله امرأً عرف قدره ولم يتعد طوره .

حسين دانش

« عروض » ه قصيده

اى عالمك مليكهٔ آهنكى ، اى عروض ،
هپ سنده‌در نواى الم ، نغمهٔ حظوظ ؟

هپ سنده‌در سرود سحر، موسيقىٔ شب ؛
ابعاد مبهميتك الحان رازى ، هپ

ييلديزلرك ترانهٔ انوارى سنده‌در ؛
ظلمتلرك‌ده رفرف اسرارى سنده‌در.

خلقتده هرصداى خفيف و مطنطنك
اك دلپذيرى سنده ، بحار محيطه‌نك

لحن تفكريله غريو تهورى ،
اورمانلرك قيشين نقرات تحسرى ،

ياخود يازين ، مسيرهٔ عشق ، آشيانلرى
لبريز ايدن سرور وهوس چاغليانلرى

هپ سنده‌در. جواهر اوزان ازمنه
انجق سنك خزائن لحنكده‌در ينه .

هپ سنده‌در ترنم ساز ورباب وعود ،
تبلرزهٔ قلوب ايله طراقهٔ رعود .

اك دلربا قادينلرك انسانى غشى ايدن ،
باش دوندورن فشافش دامانى ، ياخود اك

حما فشان اوقهقهٔ شوخی‌سنده‌در .
نفخه‌کله ساده برسوزه برموسیقی کلیر.

هپ سنده‌در پریٔ سکوتك ترنمی ؛
هپ سنده‌در لب ملکوتك تکلمی ...

فوضا کچر.. غریو ضلالت صوصار بوتون .
زرتار ارغنون کمالکده‌در بوکون

ماضی قادازده حال ایله مستقبلك سسی .
سنسك یکانه صاحب سامان نغمه‌سی

قیس ایللریله حافظ و حامد دیارینك .
الحانسرای روضهٔ هردم بهارکك

برکوشه‌سنده ، اك کوچوجك ، اك کمینه بر
طرحنده باغبان اولابیلسه‌م ؛ نه پایه‌در !

— نیسان ۱۹۱۸ —

فائق عالی

عودت

نائم دکز آلتنزده یکسر
ییلدیزلی سما نشاط کستر

نقصانی ایلکده اکمال
افق املك هلال اقبال

سرمست غرام جان وجانان
ایتمشدی بزی خراب دوران

برموشله کوزل جزیره‌لرده ؛
مافوق شعر بحیره‌لرده

ایتدك او پری ایله سیاحت ؛
اقطار اثیرده سباحت !

پریاندن ایدردی عود و الحان
لبریز نشاط روحی رقصان

لکن ایدییوردی چرخ غایت
یول آلمه‌ده التزام سرعت

مرسای فراقه کیرمك اوزره ،
اقصای مرامه ایرمك اوزره ،

تنظیر ایدییوردی چرخ دونی
سلب ایلدی یوروش سکونی

فریاد ایدرك دیدم : « امان دور!
تیز ایتمه بنی بو یاردن دور !

هر یرده اودر مدار شوقم
اونسز اوله‌ماز تمام ذوقم

عالمده او مقصد حیاتم
طوپلانمه‌ده اونده کائناتم ! »

چرخ ایتمدی التماسم اصغا
ایتدی بنی بیك عذابه القا

اولدق لبانه یازق‌که داخل
اولدی بوصره هلال آفل !

مصطفی رشید

اعتذار— مطبعه‌مزه عائد فوق‌العاده مشغولیت حسبیله دوقتور رضا توفیق بکك جو
مابعدی بو نسخه‌یه یتشدیریله‌مه‌مش اولدیغندن هفته‌یه درج ایدیله‌جکی مع الاعتذار بیان او

مدیر : [کوبدی احمد ساقی] (آتی) مطبعه‌سی

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲۹   ۲ رجب ۱۳۳٦   جمعه‌ایرتسی ۱۱ مایس ۱۹۱۸   نومرو ۳٦—٦۷

اجمال افکار

تورکجیلك و خلقجیلق

— سز تورکمیسکز و نه وقتدن بری ؟ – تپه‌دن طیرناغه قدر ترکم وقالوا بلیدن بری . وطنم ، ملتم ، لسانم ، وجدانم مستعار دکلدر . ترك وطنندن بشـقه وطن ، ترك ملتندن بشقه ملت ، ترکجه‌دن بشقه دیل ، ترکلرك وجدان عمومیسندن بشقه وجدان ، حتی اذعان وایقان، ترك دینی اولان مسلمانلقدن بشقه مذهب وایمان بیلمم . مسائل ملیه‌ده – مع التأسف – بر آزده طرفدار افراطم . نظریه اولمق اعتباریله جهان بریه‌لکنی قبول ایده‌بیلرسه‌م‌ده سائر برابای جهان بو حقیقتی هنوز تصـدیق ایتمدکلرندن ، زمانمزده ملیت اقنومنی اقانیم سائره‌یه ترجیح ایتمك اضطرارنده‌یم .

— سز خلقك خیر خواهی‌میسـکز ؟ – اوت ! لکن خیرخواه کلمه‌سنی بر آز بالا پروازانه بولورم . جمهورك ، حتی ، خدمتکاری‌یم . غایه‌م عامه‌نك تعالیسیدر . ایسته‌رم‌که عوام ، سویهٔ خواصه یاقلاشسین . بولوندیغی وضعیتدن چیقسون . خلق ، آریسـتوقرات اولسون . لهستانده نجبایی ، برتاریخده ، دەموقراتلاشـمغه قویولاجقلرینه ، خلقی نجیب ایتمشلر . نه کوزل حرکت ! آرزو ایدرم‌که بلا استثنا هر ترك نجیب واصیل اولسون . عوامز تعالی ایتسون .

— اویله ایسه سز تورکجی وخلقجی سکز .

— کلمه‌لرك معناسنی بیلسه ایدم ، لا ونعم برجواب ویردم. (ترك) کلمه‌سی، و (خلق طرفداری) صفتی وارکن (تورکجی) و (خلقجی) نه‌دیمك ؟ صاقین برترك وبر ترکجی، برخلق وبرده خلقجی‌می وار ؟ ترك – ترکجی ، خلق – خلقجی بر ایکیلك افاده ایدر . ترك وخلق کلمه‌لرینی نسخ‌می ایدیورز ؟ حالبوکه ترقی ایده‌بیلمك ایچون اك اساسلی شرط اتحاددر . بن فرانسزجی ، آلمانجی ، ایتالیانجی ، الی آخره ، بیلمیورم . مقصد ترکلك جامعه‌سنی توسیع ایسه ، تا تورانه قدر کیتمکسه اول باول بوراده برثنائیت کوسترمه‌یه‌لم. ترکلك فوقنده برحقیقت ملیه یوقدر . اك علوی ونجیب ملیت ، شو منسوب بولوندیغمز ملیتدر. اونك کافر قابلیتی اولان لئیم رجملره مستحقدر. کلمهٔ ملیته ایمان ایتمه‌ین حرامزاده‌در. بتون ملیتلر فی‌الواقع شایان حرمتدر . هرکس حقوق حریه‌سنه صاحب ، لکن دیکرلرك حقوق حریه‌سنه عدم تجاوزله مکلف اولدیغی کبی بزده حقوق ملیه‌مزه صاحب ، فقط بشقه‌لرینك حقوق حریه‌لرینه تسلط ایتمه‌مکله مکلفز . ملیتی – شووه‌ن – بر نقطهٔ نظردن تلقی ایتمك شیمهٔ ناموس ایله وبوعصرك ایجابات فکریه‌سیله توافق ایتمز . ملیتمز متجاوز دکلدر. فلسفی وحکمیدر. برانسان نصل عائله‌سنی سه‌ور ، لکن بشقه عائله‌لری سه‌ومه‌مزلك ایتمزسه ، طبقی بزده عائلهٔ ملیه‌مزه اك قوی روابط محبت وفداکاری‌ایله مربوطز-بونکله برابر سائر ملت کومه وعائله‌لرینه‌ده حرمتکارز . بونلرله مناسباتده بولونه‌بیلیرز .

فقط تورکجیلك ؛ ظن ایدرم‌که بومفهومك بتم آکلادیغم ترکلکدن (چندان) فرقی یوق. اوحالده بو – جی – نه ؟ بواویله بر – جی – که اولمدق یرده اویغونسزلنی موجب اولیور. جیلر، کندیلرینی آیری کوستریورلر وکندیلرندن اولمیانلره ایی برنظرله باقمیورلر. بوندن استفاده‌یه قالقیشانلرده اولیور. حالبوکه آره‌ده شو – جی – اداتی اولمسه ایدی کیمسه ترکلك جامعه‌سنی رد وانکار ایتمزدی. ایدن اولورسه اك شدید عقابه کرفتار ایدیلیردی .

غریبی شوکه – جی – طرفدارلری سمت افراطه‌ده کیدرك تورکجیلك احداثندن‌مقدم بتون ترکلری‌ده اتهامه قدر کیدیورلر. صوکره نه‌یمز قالیروهانکی ماضی‌یه استناد ایده‌بیلیرز؟ ملت ، موجودك تمادیسندن عبارتدر . ملت ، بر فکر، بر بدعت اوله‌ماز.

شیمدی‌یه قدر ترك اولمق اوزره تمیز ایتمش هر نه وارسه ، دیکرندن فکراً ولساناً آیرلمش هرنه موجودسه ایشته ، ایی ، فنا ، ملت اودر واوندن عبارتدر. کیف وهوس

اوزرینه برجغرافیا خریطه‌سی، کیف وهوس اوزرینه بر تقویم ایجاد اولونه‌میه‌جغی کبی، کیف وهوس اوزرینه برماضی‌ده اویدورولەماز. ملتی، شوشکلده تلقی ایتمه وشویله سەو دیمك‌ده حریته ودیدنه‌یه‌ده منافیدر. بن ترکی بتون ماضیسیله تلقی ایدروسه‌وەرم وتورکجیلك ایجاداولونه‌دن کلدی کچدی دیه مثلا برسلطان سلیم اوله اولان پرستشمی، برنفعی وفضولی‌یه قارشی بسلدیکم حسیات تعظیمکارانه‌یی هیچ بروقت تنقیص وتخفیف ایده‌مم.

ملیت : بدعته، بدعتلره متحمل دکلدر . صوکره بر، ایکی اولور. بیوەلم دیرکن کوچولورز. فسبحان الله ! مقصد اکر ترکك اعلای شانی، تقویهٔ ملیتی، لساننك اغناسی، عنعناتنك احیاسی، الی آخره، ایسه طولامباجلی یوللردن کیتمه‌یه نه‌حاجت ؟ نه‌دن آره‌مزده سن تورکجیسك، بن دکلم کبی اختلافاته میدان ویره‌لم ؟ دمیاطه پرنجه کیدرکن نه‌دن اوده‌کی بولغوردن اوله‌لم ؟

ایشته، بوچاپراشیق مطالعه‌لر تکاملات عامه‌یی بر سکته و وقفه‌یه اوغراتیور، کنج ادعانلر پوصله‌یی شاشیرییورلر، یاپه‌جقلرینی بیلمیورلر. بریرده مادی برنفع کورورلرسه اورایه شتابان اولیورلر، فقط، صوکره، اویرده مطالعه‌سنی دکیشدیرنجه ایش بوزولیور. وجدان بردها چالقالانیور . اسکی غایه‌لر احتجاب ایدیور . یکی غایه‌لر تصلب ایده‌میور. تجربه‌لرك افلاسی انکسار امللری تولید ایدیور . هله ییل اون ایکی آی مسلك ومشربك تبدلی دماغلرده هیچ برقابلیت براقمیور . کون اولدی‌که اوز دیلمزی براقه‌رق تورانك‌ده آکلامدیغی بعض غیرمأنوس ترکیبلری، کلمه‌لری آلدق . بونلر [فوتوریزم] کبی برشیئ. ترکیبلری وقتندن اول بوشادق . صوکره تجدید نکاحه مجبوریت الویردی . چونکه ارامزده‌کی تجاذب باقی ایدی . وزن عروضی قتل ایتمك ایسته‌دك . زواللینك بر آز قانی آقتدقدن‌صکره بیچاق ینه ألیمزده قالدی . ملیتی تقویه ایدرکن، بلکه، بیلمه‌یه‌رك [قوزموپولیتیزم] ی ترویج ایتدك .

اکر هرملتك بیلدیکی وتعقیب ایتدیکی شکلده بزده ملیت مقدسهٔ ترکیه‌مزی تمیه‌یه ساعی اولسه‌ق شیمدی بویله موافقلر، معارضلر چیقماز، وجدان آغریلره کرفتار اولماز وتکاملات طورمازدی . نه‌مردیونك باصاماقلرینی دردر دردر آتلایه‌لم، نه‌ده هربرقدم‌ده درت خطوه آته‌لم . ترکلك، بزم مناقشامزك پك فوقنده‌در .

شو مطالعاتمی — شبابمزك تجربه‌دن استفاده ایتدیکی زمانی اشرف ساعت تلقی ایدرك

سرد ایدیورم . زمان ، بوزماندر . برایکی اوفق دستور بزی افکار مبتذله‌دن تجرید ایله قبهٔ اتحاده ایصال ایدر . ملیت برسپه کولاسیون دکلدر . ملیت مقدسدر . وعرق مفهومنك اوستنده‌در . بزی شهراه استخلاصه کتوره‌جك آنجق فکر ملیتدر . فکر ملیتك اطرافنده‌کی هالهٔ ظنون وشکوکی صییرمم ، تاکه بدر اقبالمز کورونسون .

آتی مطبعه‌سی ٤ مایس ١٩١٨

جمول نوری

هپ کول ...

کولدك . . نه ایچین اولورسه اولسون ...
کچدکجه بن ، الویرزکه هپ کول ؛
مقصدله ویا بلا سبب کول ؛
یالکز یتیشیرکه دورما محزون .

استهزا ، یاخود التفات ایت ؛
لاقید تحسس اولما تك سن . .
خنده‌کله بوقلب مغبرمدن
تبعید مرارت حیات ایت .

هیچ صولماسین آه اوکل یاناقلر ؛
چشمکده کولومسه‌سین اوشمله . .
تقبیل وتماس املاریله
بیللرجه طوتوشدیغم دوداقلر ،

کلبادهٔ شوق ونشئه اولسون .
خنده‌ك بکا جنت ابدی خاکی ؛
هیچ بر سیا خاطرلامامکه
کولمك بوقادار یاقشمش اولسون .

بك اوغلی ٣٠ نیسان ١٩١٨

فائزه عالیه

فیلسوف رضا توفیق بك افندی‌یه

محترم افندم !

سزه بو هفته (مد) لرك لسان وملیتلریله (سکت) تیپلرینه دائر معلومات ویره‌جکمی وعد ایتمشدم. (ادبیات عمومیه مجموعه‌سی) نك شو سوزمی احتوا ایدن نسخه‌سی موقع انتشاره قونولدیغی کون (آتی) ده بر اعلان کوردم. حسین دانش بك افندی (زردشت) حقنده فارسی‌العباره بر اثر نشر ایتمشلر ! طوغریسی بو مباحثه اثناسنده ، دانش بك برادرمزك (زرتشت) نامیله یازدیغی بر کتابی اولسه اولسه کندی فکرم علیهنده بر (حجت مؤیده) کبی تلقی ایده بیلیردم . دانش بکك بخلله مناسبتی بونی احساس ایدییوردی .

او اقشام ، اوغلم (هاتف) بکا (زرتشت) ی کتیردی. استانبولدن بر آز اوزاجق بر کویده، انجق یازی یازدیغم ماصه‌یی تنویر ایدن بر لامبانك نشر ایتدیکی ضعیف بر ضیایه قارشی ، زردشتی اله آلدم . ایکی آیدر شدتلی بر مناقشه ایچریسنده ، کندی برلکنه عائد بر ایمان وقناعتله ایکی فکر مخالفك جریانلرینی تعقیب ایدن ، وهر حالده طرف عالیکزدن پك چوق رد وتحقیره اوغرایان حقیقت، ایشته شوراده اوغلمك حجرهٔ انزوامه ایصال ایتدیکی (نی ثنوی) یی طاپدیغی چراغ آلتنده استجواب ایدییوردی. رساله‌نك بتون محتویاتی اون اوچ کوچك صحیفه‌ده جمع ایدلمش ! مکر بو عدد مشؤم chifre fatal شمدی‌یه قدر مدافعه بیوردیغکز مدعی خلافنده بر شأمت علامتی ایمش افندم !

سزه بونی خبر ویرمك مجبوریتنده بولوندیغم صیراده . سلسلهٔ انتقاداتکزك بتون استناد ایتدیکی اساساتی خاطردن کچیرییورم . اولا ، (مدلری توران ملتلرندن بریله توحید ایتمکی دوشونمش هیچ بر اتنوغراف ایشیتمه‌دیککزی) قطعیتله ایلری سورن دعواکز ! صوکره بنم تغییر حقیقتده‌کی جرأتمك درجه‌سی ! یاکلش ترجمه ایتدیکم ، یاخود زورله تحریفه مجبور اولدیغم عباراتی اثبات ایچون باب عالی جاده‌سنده تأسیس ایده‌جککز بر محفل ! بتون حکایه‌لریکز ....

سزك طرفکزدن بیولك بر تأثرله سویلیورم‌که، بوکون مدعیاتکزی اك زیاده مدافعه

ايتمك لازم كلن حسين دانش بك استادمزده شو اوفاجق أثريله سزى مهم بر نقطه‌ده ايقاظه لزوم كوريبور . ايسترسه‌كز (زردشت) رساله‌سنك منثور بر قسمندن بر قاچ فقره‌يى بالترجمه برلكده اوقويالم ؟ حسين دانش بك اثرينه شو مقدمه ايله باشلايور :

— (زردشت) قديم ايرانيان پيغمبرينك آديدر . كنديسى قبل‌الميلاد تقريباً يدنجى عصر اواسطنده ، يعنى (آخامه‌نيد) لر مقام حكومته ارتقا ايتمه‌دن اول ظهور ايتدى . او زمان مد سلطنتى دوام ايديبوردى . بو بيوك آدم (مديا) مغلرندن برشخص تاريخيدركه : حضرت عيسادن ٥٨٣ سنه مقدم ، يتمش يدى ياشنده وفات ايتمشدر . زردشتك نشأت ايتديكى (مد) قومى عرقاً آريميدر ؟ يوقسه توران عائله‌سنه‌مى منسوبدر ؟ بو جهتى بيلمك آرزو ايتديكمز حالده سويله‌ملك لازم كلن برشى واردر : فرانسه علماء مستشرقيندن (ژول اوپرت) ك اعتقادينه كوره برى قديم فارسى ايله ، ايكنجيسى‌ده (آثورى) لسانيله محرر اولان (آخامه‌نيد) يازيلرينك اوچنجيسى مد لسانته عائددر . و مدئر تورانليدرلر . فقط دارمسته‌تر ، رووليڼسون (ژورژ رووليڼسون اولمالى !) استرابون وهرودوت كبى ديكر بعض فضلا — كه ايچلرندن برينك شهادتى طوغريدن طوغرى‌يه دكل ، بالواسطه ، طولاييسيله اساسه تماس ايديبور . — مدلرى (آريانى) جنسندن عد ايتمش واو صفتله طانيمشلردر . يكيدن قوتلى دليللر ظهور ايدنجه‌يه قدر بزده مدياليلرى ايرانى‌الاصل طانيرز . اونلرك لسانلرى‌ده قديم فارسى‌يه ياقين بر لهجه اولمق اوزره تلقى ايده‌رز .)

دانش بك بو مقدمه‌دن صوكره (زردشت) ه دائر مختصر بعض معلومات دها ويريبور . مؤلفك كندى قناعتلرينه استناد ايدن افكار ومطالعاتى ، خصوصيله بونلرده تعقيب ايديلن مقصد ملى‌يى — كه بزجه شايان تبجيلدر — حقائق تاريخيه‌يه موافق كوروب كورمه‌مكده شبهه‌سز سربستيمزى ، سربستئ فكرمزى محافظه ايديبورز . احتمالكه او جهتلرى حسين دانش بك افندى ايله آيريجه تدقيق ايدرز . فقط هرحالده كنديسنه صوراجغمز ، صورا بيله‌جكمز شيلر آره‌سنده حقيقتى بيله بيله تغيير ايتمش اولديغنه تعلق ايده‌جك بر سوز بولوناماز . چونكه حسين دانش بك تدقيقات ذاتيه‌سنى نقل ايدركن بويله بركوچكلكه تنزل ايتميور . هيچ اولمازسه (اوپرت) كبى مهم بر مدققك (مد) قومنه تورانلى برملت نظريله باقديغنى آچيقدن آچيغه سويليوركه بو ، بالخاصه

ذات‌عالیلری ایچون دوشونلمك؛ شدتله مدافعه ایدلمك لازمکلن براعتراف تشکیل‌ایدر.(۱)
بیلمم ینه نه بویوریلور! عجبا حسین دانش بك‌ده زوردشتی آری بر جنسدن (هرحالده ایرانی دکل!) برذات کبی کوسترمکده التزام ایتدیکی فکر و اطمئنانه رغماً (اوپرت) ك سوزلرینی آکلامامق، یاخود تحریف ایتمکده بمله اشتراکمی ایدییور! ینه (قیرمزی خروس) حکایه‌سنی آکلاده‌جقمیسکز! (کیم ایمش دکز دینه، کیم قویمش بونك آدینی!) فقره‌سی تکرار بیوریله‌جقمی؟ مسئله یالکز زردشتی (پولونیالی) عد ایدن برمحررك اجتهادینه‌می بکزه‌یور! یوقسه اوورته‌ده قوجه بر ملتك، مد قومنك حقیقت عرقیه‌سی نامنه اجرا ایدیلن تتبعات‌می موجوددر؟ آرتق بورالری کندیکز دوشونکزده ایسته‌دیککز کبی قرار ویریکز افندم!

مد لسانی حقنده برآز دها ایضاحات

غرب عالم عرفانده مدلرك تورانی برقوم اولدیغی ــ حسین دانش بك افندی‌نك دیدیکی کبی ــ یالکز (اوپرت) طرفندن ادعا ایدلمش اولسه ایدی بنم ایچون بوقدری ده کافی ایدی. چونکه بن اوته‌دنبری مدعیاتمده هرایکی احتمالی نظر دقته آلدم. بوفکرك کرك لهنده، کرك علیهنده بولونانلرك مطالعاتنی ذکر ایتمکدن قطعیاً کری طورمادم. فقط ایشته شودعوانك بویله اك مهم برقسمی بتون وضوحیله اورته‌یه چیقدقدن صوکره سزه تکرار سویلیورم‌که رضا بك! مد لسانینك برتوران لهجه‌سنه تعلق ایدن احتمال، (اوپرت) ك قناعتنه اقتران ایتمکله قالمامشدر. ایچلرنده ــ سزك کچن هفته‌یه قدر اسمنی بیله‌ایشیتمه‌دیککز ــ (هانری رووولینسون) ده داخل بولوندیغی‌حالده بونظریه مختلف علمانك اتحاد ایتدیکی برفکر علمی اولمشدر. شمدی سزه برچوق ایشیتمه‌دیککز نقطه‌لردن دها بحث ایده‌یم:

(مد) لسانی اوزرینه اجرا ایدیلن تدقیقات، ایکی قسمه آیریلیور. برنجیسی طوغریدن طوغری‌یه مدلرجه قوللانیلان (غیرآری) برلهجه‌نك منسوب اولدیغی شعبهٔ السنه‌یه، ایکنجیسی عینی لسانك یازیلوب اوقوندیغی (مسماری‌الشکل) Cunéiformre خطوطه

[۱] حسین دانش بك دارالفنونده تدریس ایدیلن «سرآمدان سخن» عنوانلی اثرنده؛ مد لسانی فارسینك منشأی اوله‌رق کوستریبور. (تعلیم فارسی) عنوانلی اثرینك دردنجی قسمنده ایسه «اوپرت» ك فکرینه عطفاً «مدجه» نك توران لسانلرندن اولماسی احتمالنی ذکر ایتمشدر.

عائددر. خط مسماری، یاخود میخی علی العموم قبول اولونان اسمك دلالت ایتدیکی کبی تماميله مخروط وچيوی شکلنده دکلدر. بو اسم غالبا (آثور) خرابه‌لرنده ایلك کشف ایدیلن خطوطك، محکوکاتك تولید ایتدیکی یا کلش بر ذهاب نتیجه‌سنده ویرلمش بر عنواندر. بو یازی‌یی تشکیل ایدن چیزکیلرك اصل طرزی بیلدیکمز بیله‌لی (اوق اوجلری) نی آکدیرر. ذاتاً اونی تقلیداً وجوده کتیرلمشدر. شو حقیقتك صوکره‌دن تعینی اوزرینه انکلتره علماسندن بعضلری خط مسماری‌یه اوقله مناسبتی اولان براسم ویرلمسنی تکلیف ایتمشدر. فقط قبول ایدلمه‌مش. (خط مخروطی. خط منخی) عنوانی بر تعبیر عمومی حالنده قالمش! بونی سزه سویله‌مکده نه مقصدم اولدیغنی عرض ایده‌یم. خط مسماری حیات ملیه‌سنده اك زیاده اوقك اوجنی کورن، اوکا اهمیت ویرن جنکاور بر قبیله‌نك اثر اختراعیدر. بوقومك ایلك اثرلری عراقده ظهور ایدییور. یعنی (بابل) و (آثور) خرابه‌لرنده! بوراسی کلدانیلردن اول یاشایان (آقفاد) لر نامنده مدنی ومتفکر بر عنصرك کندی زمانه کوره یوکسك برمدنیتی طوپراقلرینك آلتنده محافظه ایتمکده‌در. (آقفاد) اسمی (تورات) ك روایاتندن آلنمشدر. سوزی اوزاتماق ایچون آیری آیری مأخذلر ذکر ایتمیورم. بلا استثنا هانکی سوزمی تأییده محتاج کوروسه‌کز مأخذینی کوسترمکده قصور ایتمم. علمادن بعضلری (آقفاد) کلمه‌سنه (طاغلی) معناسنی ویرییورلر. طاغلیلرك میلاددن قرق، حتی - (ریویر) ك فکرینه کوره - آلتمش عصر اول عراقده وجوده کتیردکاری آبده‌لر اوزرینه قید ایتدکلری خاطرات هنوز قطعی برصورتده ترجمه ایدیله‌میور. فقط بتون او چیزکیلر اوقونییور. خطوط مسماریه الفباسی بوکون مکملاً تدوین ایدلمشدر.

تتبعات علمیه میدانه چیقارییورکه مثالی چیزکیلرك یان یانه کتیرلمسیله ترتیب ایدیلن اشکال هجائیه آره‌سنده بالخاصه انسان و مملکت اسملرنده قوللانیلان مختلف Idéographisme (رسم فکری) نمونه‌لری موجوددر.

بیلیرسکزکه انسانلر ذهنلرنده‌کی افکار و تصوراتی تمثیل ایچون ایکی درلو واسطه‌یه مراجعت ایتمشلردر. ١ -- رسم فکری. یعنی افکارك کلمات و حروف یرینه اشکال واشارات ایله ارائه‌سی. ٢ -- رسم صوتی Phonétisme یعنی صدالره عائد اشاراتك حرفلرك قوللانلماسی!

خطوط مسماریه‌نك (رسم فکری) طرزنده‌کی اقسامنه منشأ اولان (۱۸۰) شکل ایچنده حیواناتدن صوغوق ممالکتلرده یاشایان قورد و آیی کوریلیور . فقط آرسلان ، یاخود قپلان تمثالی یوق. آغاجلردن چام کبی (صنوبری) شیلر واوده صیجاق یرلرده یتیشن خرما و آصمه فدانی یوق . بوندن بشقه شو ایلك خط مسماری نمونه‌سیله یازیلان لسانده السنهٔ سامیه و ایرانیه‌نك شدتله محتاج اولدیغی حروف حلقیه‌یه تصادف اولونه‌مادیغی کبی S.J قبیلندن حروف صافره‌نك‌ده غایت نادر بولوندیغی آکلاشیلیور .

مختلف لسانلرده‌کی اشکال صوتیه ایله اشتغال ایتمش اولانلر ، بو اوصاف وخصائصك الـکزیاده توران لهجه‌لرینی تمثیل ایتدیکنی بیلیرلر . هله مد وافقاد لسانلرینك تورکجه کبی التصاقی شرائطه تابع بولونماسی ماهیتنی بسبتون میدانه چیقاریور .

برملتك منشأینی ذات عالیکز کبی پاپوجی وشمسیه‌سیله استدلاله قالقشمایان مدققلرك نه‌طرزده تدقیقات اجرا ایتدکلرینی کوریورمیسکز فیلسوف رضا بك افندی ! ایشته بویله دها برچوق علمی ومثبت دلیللرك میدانه چیقمسی نتیجه‌سنده‌دوکه عراق چوللرینك حار و آتشین وادیلرنده واسع برمدنیت تأسیس ایتمش اولان طاغلیلرك شمالی آسیادن کلمش برملته منسوب بولوندیغنه حکم ایدیلیور . (۲)

آفقاد آبده‌لرندن صوکره (وان) ده ، بسبتون خرابه‌سنده ودها صوکره آسیانك مختلف جهتلرنده عین خط ایله یازیلان محکوکات‌ده علمانك اللرینه کچمشدر . بیستون قایالرنده‌کی محکوکات اوچ ستونه آیریلیور . بری فارسی قدیم ، اوته‌کی آتوری ، دها اوته‌کی ! . . نه‌دیرسکز ینه آتوریمی ؟ یوقسه ینه فارسیمی ؟ آبده وجوده کتیرلدیکی زمان ، ایران اهالیسنك هانکی عصرلردن تأسس ایتدیکنی ذات عالیکز بیلمسه‌کزده غرب علماسی بیلیرلر . مدلر ، آتوریلر ، ایرانیلر . ایشته بو اوچ یازی‌ده اونلره عائد. ایرانیلرله مدلر عینی ملتدن بولونسه‌لر ایدی، مد لسانی ایله فارسی‌ی بربرندن تفریقه لزوم کورولمزدی . آکلایورمیسکز افندم . مسئله ظن ایتدیککز قدر بسیط دکلدر .

(کیم ایمش دکز دینه ، کیم قویمش بونك اسمنی ؟!) بولنده‌کی امثال حکیمانه (!) بویله تدقیقات علمیه‌یه یاقشماز. اونلری بشقه بحثلرده ذکر ایدیکز ! بوندن اوتوز سنه‌اول مباحثات قلمیه احتمالکه بویله اولواورته تزییفلره مساعددی. فقط شمدی افکار عمومیه‌یی

[۲] آلیزه رقلو : انسان وارض . برنجی جلد توران مدنیتی . صحیفه ۸۷٤

(بالاموط) حکایه‌سیله اقناعه چالیشامایه‌جغمزی شومناظره اثبات ایتدی . دهاده اثبات ایده‌جك !

ذات عالیکز نصلسه برکره اورته‌یه قویدیغکز فکره توافق ایتمه‌ین هردرلو دلائلی وثائق ومعلوماتی ، یالکز مخاطبکزه هجوم ایله رد ایتمك اعتیادنده بولوندیغکز ایچون سزه شمدی کوستردیکم شو مجتلرده‌ده قطعی بر انکار ایله مقابله بیوره‌جغکزی بیلیورم . بویله تلاشلره محل براقامق بنجه بالطبع مهم بر وظیفه تشکیل ایدر . ایشته ینه بعض آثار علمیه‌یی آچیورم . مدو آقفاد لسانلری حقنده‌کی تدقیقاتی برلکده تعقیب ایده‌لم:

(آندره لوفور) André Léefévre ك (متشرقلر قونغره‌سی) عنوانلی مقاله‌سندن: Etudes de Litnguistique et philologie . صحیفه ۱۳۱

(آتورده تورانی اولماسی محتمل بر لسانك موجودیتی میدانه چیقارلدی . موسیو (اوپرت) و(له‌نورمان) بونی احیایه چالیشیورلر. آقفادجه نامی ویریلن بولسان(بخت نصر) و(سارغون)ك تبعه‌سی طرفندن قوللانلمش و(آتور) مأمورلرینه تعلیم ایدلمشدر . شوحال دلالت ایدرکه (آقفاد) لسانی ذکر ایدیلن حکمدارلردن دها اول اومحیطده تکلم ایدیلیوردی.

(الیزه‌رقلو)نك آلتی بیوك جلددن متشکل اولان (ارض وانسان L'homme et la terre نامنده‌کی اثر معظمندن : برنجی جلد . صحیفه ٤٠٤ .

(آخامه‌یند حکمدارلرینك امریله (بیستون قایالرینه) حك ایدیلن عباراتك مدجه ترجمه‌سنده سیاسی واداری کلمه‌لر تماميله صنوف ممتازه‌نك قوللاندیغی آری برلهجه‌دن ، یعنی فتح اسلامدن صوکره ایچریسنه عربجه‌نك داخل اولدیغی ایران لهجه‌سیله قارشدیرلمامق لازم کلن فارسی لساندن آلنمشدر . فقط ایران یایلاسنك شمال غربیسنده‌کی خلق ، اهالئ محکومه (یعنی مدلر) اوزون مدت غیر آری لسانلرینی استعمالده دوام ایتمشلردر . ایران حکمدارلری بولسانی ایمپراطورلغك اوج رسمی لساندن بری مقامنده قبوله مجبور اولمشلردی. هنوز بیستون قایالرینك بولمه‌لرنده کوردیکمز اوج لسانه عائد متون آره‌سنده ایران لهجه‌سندن صوکره کلن ایکنجی بولمه‌یی التصاق برلسان اشغال ایتمکده‌درکه بعض متخصصلر بونك (تورك) لهجه‌لریله قرابتی اولدیغنه قائلدرلر . مدجه ، یاخود یکی آزانیتجه عنوانلرندن هانکیسنی ویره‌جکمزی تعیینده متردد بولوندیغمز بولسان ، عنعنهٔ اهالی‌یه توافقی واونی تمثیل ایتمسی حسبیله بابل لسانینه تقدم ایتدی اهالی لسانی او ایدی. مؤخراً درت لسان

ایله یازیلان امر نامه‌لرده ، مصر لهجه‌سی بوشهرت واعتبارده (مدجه)نك مقامنه‌قائم اولدی . قدیم مدیانك (شی غل) طرفندن بحث اولونان ایکی قسمنده آثار عتیقه متخصصلری‌ده یالکز بر لسانه عائد محکوکات بولدقلرینی اشارت ایتمشلردر . آری فاتحلرك تغلب ایتدکلری بو مملکتك اسکی صاکنلری ایشته محقق تورانی عد ایدیلن بو لسانی تکلم ایدییورلردی .)

(طوغریسی اورویای غربیده قوللانیلان کندی لسانلریمزله ایرانیلرك قونوشدیغی آری لهجه آره‌سنده‌کی وحدت وارتباطك حاصل ایتدیکی بر تأثیر ، بزی خودبینلکه مخصوص بر سوق طبیعی ایله ، سیاست کبی عدد نفوس نقطهٔ نظرندن‌ده ایران آریلرینه‌نفوذواهمیتجه فائق برموقع ویردیرمکه سوق ایدییور . بویله اولماسنه رغماً علما هنوزمدیایی اشغال‌ایدن مخلوط اهالی کتله‌سی آره‌سنده ایکی عرقك (آریلر وتورانیلر) هانکی نسبت داخلنده بولوندیغنی سویلمکه جرأتیاب اوله‌مازلر !)

رجا ایدرم افندم ، فرانسه‌نك بلکه اك بیوك جغرافیا متخصصی عد اولونان (الیزه‌رهقلو) کبی محترم وشهرتشعار برفاضلك مدیالیلره عائد اعترافاتی‌دقتله اوقویکز ! صوکره‌ده برکره کندی یازدقلریکزه باقکز ! اوروپالی برعالم مدیاده توران عنصرینك آریلردن هرحالده آز اولمادیغنی ، فقط جنسی برتعصب الجاسیله بوحقیقتك انکار ایدلمکه چالشلدیغنی سویلیور . بوندن شکایت ایدییور . بزم مطبوعاتمزده ایسه (مدیا) لیلرك (تورانلی) اولماسی احتمالی اورته‌یه قویان محرر لوم وتشنیع ایدیلیور . سزلرکبی مباحث علمیه‌نك، آداب مناظره‌نك نه دیمك اولدیغنی بیلملری لازمکلن ذات، اوکا(یالان‌سویلیورسك) دیمکله‌ده قناعت ایده‌میورده کندی دعواسنی اثبات ایتمك ایچون اوروپاده ، کوزاوکنده جریان ایدن برطاقم مناقشاتی انکاره قالقشیور . سز (شمدی‌یه قدر مدیالیلرك تورانلی اولماسی‌احتمالی دوشونمش هیچ برأتنوغراف ایشیتمه‌مش اولدیغکزی) سویلرکن ، بن بومباحثه‌نك ژ . اوپرت . ژ . دومورغان . هومه‌ل ، هالوی ، کویارد کبی برچوق‌علما آره‌سنده اوزون اوزون مناقشه‌لری موجب اولدیغنی‌هر کتابده اوقویوردم . هرکس‌یالانمی سویلیور ؟ بن سزك حمیت ملیه‌کزدن ، فضیلتکزدن امینم‌که سز هرحالده یا کلدیکز . سز بومباحثی‌تدقیق ایده‌مه‌مشدیکز . ذهول دائما معذوردر .

بکا قارشی آلدیغکز وضع تحقیره کلنجه : بن بویله تورك وتوران تاریخنك اك مهم

برقسمنى تنوير ايدن بربحثده افكار عموميه‌يى اساس مباحثه‌يه توجيه ايتمش اولماسى نظر ممنونيتله كورديكم او حقارتلريكزله يالكز بوكون دكل، الى الابد مفتخر اوله‌جغم رضابك! دها سزه كوستره‌جكم وثائق ختام بولمامشدر . مساعده بيوريكزده برايكى دفعه دها يازمقده دوام ايده‌يم . كله‌جك نسخه‌ده ينه مدلرك لسانلريله مليتلرينه دائر معلومات ويره‌جكم . شمديلك بوقدر يتر ؛ سز جوابلريكزده ينه تعريض ايله ، مثلا بمله كوروشديككز زمان سويله‌مديككز سوزلرى سويلمش وبنم‌ده تصديق ايتمش اولديغم كبى تخيل شيلر ايجاديله مقابله‌ده دوام بيوريكز . حقيقت‌ايلريليور . وهركسجه آكلاشلدى. احترامات قلبيه‌مى لطفاً قبول بيوريكز افندم .

سامح رفعت

اسكى محبم ابن رفعت سامح بك افندى‌يه

محترم افندم ،

(ادبيات عموميه مجموعه‌سى) نك كچن هفته‌كى نسخه‌سنده ميدان ، بوتون بوتونه سزه قالمشدى. مع‌مافيه ايسته‌ديككز كبى سويله‌نيشكز دها خيرلى اولدى .

بن ينه وعدعاجزانه‌م وجهله سزه مادى دليللر ايراد ايتمكده دوام ايده‌جكدم؛ بوندن‌ده مقصدم، كندى دعواى‌غريبكزى اثبات ايده‌بيلمك ايچون ـ شاهد زور اولمق‌اوزره ـ صاچلرندن سوروكله‌يوب كتيرديككز بعضى علماى مشهوره‌يى بالذات سويله‌تەرك ـ بلكه عمركزده ايلك دفعه اولمق اوزره ـ اونلرك ادعالرينى واعترافاتنى سزه ديكلتمك ايدى. حتى اميد ايديوردم‌كه بويله يالپارسه‌م بواوزون بحثى دها قولاى قاپاته‌بيليرز ، وبن‌ده ـ سايه‌كزده ـ ينه منتظماً يازيلرمه و ايشلرمه دوام ايده‌بيليرم !.. حال بوكه اويله اوله‌مادى : مسئله بدايت ظهورنده پك بسيط برشى ايكن سز اونى داللانديروب بوداقلانديرمه‌ده فائده مأمول ايتديكز. حقكزده واردى : اصل وسيلهٔ مناقشه اولان اساس دعواى وذات مسئله‌يى شويله برطرفه آته‌بيلمك ايچون تفصيلات جزئيه اوزرينه يكى يكى بحثلر احداث ايتمك واهميت موضعيه ونسبيه‌سى اوچونجى درجه‌ده بيله اولمايان برجهتك خصوصيه‌يى ديديك ديديك دتمك ، معلوم برطرزدر . فقط ايى‌سى بودكلدر !.. (obstruction) ياپمقده مهارتكزى تسليم ايده‌رم . بوصورتله ـ آكليورم ـ هم شو بحثك اطراد جريانى سكته‌لره اوغراتمق ، هم‌ده صفوت ماهيتنى بولانديرمقدن مهم برمقصديكز يوقدر. بواصوللرى ـ بوتون اينجه‌لكلريله ـ بيلديككزه هيچ تعجب ايتميورم : چكردكدن يتيشمه برغزته‌جى بويله اولور. لكن سوزى چوق اوزاتمق قباحتيله بنى هردفعه اتهام ايديشكز پك‌پارلاقدر.

نته‌كيم بوسفر دخى ـ بنم ذهولمدن طولايى آشيرى درجه‌ده كيفه كله‌رك ـ دالدن داله آطلامش سكرك

ده‌قاردن ، شکسپیردن بکا برقاچ سوز هدیه ایتمش‌سکز . دیمك اولویورکه ایکی اوچ کونده انکلیز ادبیاتنی وفلسفه‌یی الده ایتدیکز !.. معمافیه امین اولوکزکه سزکله او شیلردن هیچ بحث ایده‌جك دکلم !.. بن ینه آره‌ده سبب مناقشه اولان (زردشت مسئله‌سی) ایله اوغراشه‌جغم .

بوسفرکی مکتوبکزده ینه اصله رجوع ایتمك میلنی کوسترمش‌سکز، بونك‌ده سببنی آکلیورم . مشاهیر علمادن برچوق شیلر نقل وترجمه ایدوب کیده‌جکدم . فقط بونی هرزمان یاپه‌بیلیرم. شیمدیلك آرزوکزه اتباعاً قیصه سوأللرکزه ینه اویله‌جه موجز جوابلر ویره‌یم‌ده شاید ایسترسه‌کز ـ بن زحمتنی درعهده ایده‌رم ـ آلمان مستشرقیننه بحثی حواله ایدر ، رأی صورارز . بویول آچیقدر ، وآلمانیاده حالا برچوق لسان علماسی واردر.

اصل دعوا بسیط ایدی ، وسزی پك راحتسز ایدن هم ـ پك ایی خبرآلدیغمه کوره ـ اوته‌یه بری‌یه قوشدوروب (تورکلك نامنه !؟) عرض استمداده مجبور براقان بومسئله، کندی اثرمتکزدر. خاطرکزده‌دریا ؟ . کوپریلی زاده محمد فوأد بك ایله حسین دانش بك ـ منحصراً ادبیات فارسیه‌یه عائد ـ برمسئله خصوصیه‌یی آرالرنده مناقشه ایدوب طوروررکن، سز طامدن دوشر کبی بحثه کیریشدیکز وطوغدوقادینك تورك اولدوغنی ادعا ایده‌رك حسین دانش بکه اویله براسان قوللاندیکزکه او اسلوب خود پسندانه انجق سزك صلاحیت علمیه‌کزی حقیله تمثیل ایده‌بیلیر بر (ادای خاص) در ، بنی نزاکتسز ایدن‌ده ایشته اوادای بیانکز اولمشدر.

بوزوزك بحثه‌قاریشمایوب اثرلری‌اکمال ایچون صرف وقت ایتمك ـ بالطبع ـ دها معقول‌اولوردی. فقط بن ، بعضاً جیمناستیق یاپمق ایچون اختیار زحمت ایده‌رم . اویله یاپدم . ذات عالیکز بنم حرکتمی سوء تفسیر ایدوب برایرانلی دوستمی ممنون ایتمك ایچون بویله برمناقشه‌یه کیریشدیکمه ذاهب‌اولدوکز. حالبوکه بوراده هنوز تورکجی‌لك جریانی یوق ایکن محمد امین بکی مدافعه ایده‌رك مرحوم فکرت کبی دوستلرمی کوجندیرن واو جریانی ـ بالالتزام ـ احداث ایلین ، بن ایدم . غزته‌لر بوکا شاهددر. اووقت بکا شدتله اعتراض ایدنلر صکره هپ تورکجی اولدی. بن افراطه کیتمه‌دم. بناءً علیه بوظنکز یاکلش وتماماً بی اساسدر.

بوسفرکی مکتوبکزده ینه برشیلر‌سویلیورسکزکه ، اوآرتق برظن باطل دکل، بالعکس روحکزك پك آشکار برجلوهٔ حسیه‌سی‌در، قدیم براعتیادك سجیه‌یی تعیین و تشکیل خصوصنده نه‌بویوك برتأثیری اولدوغنی‌کوستریر. هرحالده بونك برفضیلت اولوب اولمادیغنی سزلطفاً تعیین بویوروسکز!.

[سزی بویله (مه‌د) لرك تورانلی دکل (آری) اولماسی حقنده کتابلردن اقتباساتده بولونمق تلاشنه دوشورن نه‌در ؟.]

دیه صورویورسکز . مقصدکز بنم تورکلکه دشمن اولدوغمی یاخود زردشت دیننه منسوب بولوندوغمی ضمناً ادعا و خلق نظرنده اوصورتله تأمین‌موفقیت ایتمك ایسه، بواصولك ـ هیچ اولمازسه بنم حقمده ـ موده‌سی چکمش وحکمی‌قالمامشدر. اسکی ادبیات اربابنجه بویوك برهنر عد ایدیلن (تجاهل عارف) صنعتنه آجیرم . معمافیه هیچ برشیئه قارشی تلاش ایتمه‌دیکمی سزه بیلك برنجی دفعه اوله‌رق کوسترمك ایچون شونی عرض ایدییورم‌که : [ایسته‌دیککز کبی فرض ایده‌بیلیرسکز پروام یوقدر ،

وبوراده وظيفه‌مز اوجهق تحقيق ايتمك دكلدر. بن عرقی ومنشأسی رسماً صوراسه‌كز، سزی مراقده براقام، طوغروسی - چكينمه‌دن - سويلرم.]

شيمدی علی اولان مسئلهٔ اصليه‌يه كلهلم، قيصه‌جه‌سی بودر:

سز (طوغدو) لفظی بر تورك كلمه‌سی ظن ايتديكز وبوظندن استدلالاً برغريب نتيجه چيقاره‌رق [بو اسمی طاشيمش اولان قادين تورك ايدی !.] ديديكز، صوكره بوندن‌ده - ينه عينی اصول محاكه ايله زردشتك تورك اولدوغنه استدلال ايتديكز، نته‌كيم بوغريب ادعايی بوكونه قدر مصرانه مدافعه ايتمك غيرتنده بولونيورسكز.

بن سزه ديبورم‌كه حقيقت هيچ اويله دكلدر. زردشت زماننده (طوغدو) لفظنه بكزر برشی يوقدی. زردشتك آناسی، باباسی وبوتون اولاد واقرباسی، حتی اوداسی (زندآوستا) ده اسملريله مقيددر. والده‌سنك اسمی، ايرانيلرك كتاب مقدسنده (دوغدهووا Dughdhôvâ) شكلنده مقيد ومذكوردر. بناءً عليه كلمه‌نك اصلی بودر. بوندن بر خيلی زمان صوكره (دوكتائوب Duktâub) صورتنه تحول ايده‌رك بر مدت دخی اويله‌جه ياد وتلفظ ايدلمشدر. اك صوكره (دوغدو) شكلنی آلمشدر. آمريقالی (وويتنه) دن بحث ايديورسكز، صحيحاً بوعالمك اثرلرينی اوقودوكزايسه [الفاظك صورت ومعنا اعتباريله نه‌كبی تبدلاته اوغرادقلرينه دائر] كتابنده برباب مخصوص واردر. اوراده (ئه‌پيسقوپوس épiscopos) كلمه‌سنك تحولات متسلسله‌يه اوغرايه‌رق نهايت (بيسپ bisp) شكلنه كيرديكنه دائر ايضاحات مهمه ويرلمشدركه السنه‌ده قانون تكامله عائد بربحثدر، سپنسرك سوسيولوژيسنده دخی بوقانوندن، - هم هركسدن اول - بحث اولونمش وبرچوق مثاللر ويرلمشدر. اومثاللردن بری‌ده (دوغدو) كلمه‌سی اوله‌بيلير قياس ايديكز.

بناءً عليه زردشتك والده‌سی برحيات ايكن (دوغدهووا) ديه چاغيريليرايدی. بوكلمه‌نك جذرينی تشكيل ايدن ايلك پارچه‌سی يعنی (دوغد Dughd) جزئی ايرانی‌الاصلدر. بونده هيچ شبهه يوق !. (دخت) لفظی اونك عينی وفقط تلفظ اعتباريله دها لطيف ومدنی برشكلی‌در. سز هيچ برشی بيلمه‌سه‌كز، سنبلزاده وهبی‌نك (تحفه) سنی البته بيليرسكز؛ بناءً عليه ايلك تربيه‌كزدن بری (دخت رز)، (دختر رز) ايله الفتكز واردر. بوكلمه يالكز فارسی‌ده دكل انكليزجه‌نك (دوختر)، آلمانجه‌نك (توختر)، سانسقريت لساننده (توكيتار) لفظلرنده دخی داخلدر و(قيز) ديمكدر. حتی شهنامه‌ده (آزرمی دوخت) ناميله بر پرنسس دخی واردر، صانيورم.

معاصريندن (كيام) اسمنده بر شاعر زردشتی مذهب دخی شوبيتده عينی كلمه‌يی - زردشتك والده‌سنه ايهام ايچون - قوللانمشدر.

دخت را، فطرت، چو احسان كرد طفل پاك را
تاج زردشتی ورا اكليل معنيدار شد.

شوحاله نظراً بوكلهٔ ايرانيه‌نك معناسی: (هووانك قيزی) ديمك اولسه كركدركه بوتورلو اسملر حالا پك چوقدر. عربده (بنت جحش)، ياخود (ام كلثوم) ودها برچوق امثالی كبی!. بوكونكی آناطولی توركجه‌سنده دخی بوعادت حالاجاری‌در: (چاقال‌قيزی)، (امهانی‌قيزی)، (موللاقيزی) كبی!..

عزیزم افندم !.

ایشته بوقدردر اول حکایت ،
باقیسی ـ دروغ بی نهایت !.،

حق سزك اوفسونکار فرضیه‌کز دخی ـ مع التأسف ـ بوحسابده داخلدر.

زردشت حقنده یازلمش اڭ جدی ، مکمل و مدال مونوغرافی ، آمریقا علمای متخصصیننده‌ن مستشرق مشهور (جه‌قسن Jackson) ك قوجه‌مان اثریدر. [*]

بوعالم مدقق ، زردشتی قطعیاً ایرانی کوستریبور. حتی بوبحثه دائر برباب مخصوص آچمشدر.

(مه‌د) مسئله‌سنه کلنجه مناقشه‌نك بونقطه‌دن آزمش اولدوغی خاطرلرده اولسه کرکدر: [زردشت مغان‌صنفندن ایدی، صوکره مغانك اعتقادنده (رفض chisme) حصوله کتیره‌رك اونلردن آیرلدی. اونلر اسکی هند بت پرستلکنك (دەوالر Daëvas) لرینه الله دیه طاپینیرلرکن زردشت (آهورا مازدا Ahura Mazda) یی یکانه الله اوله‌رق قبول ایتدی . سائر (آهورا Ahura) لری ملائکه منزله‌سنه ایندیردی ، بالعکس (دەوالر) ی دخی شیطان عد ایتدی . بوصورتله زردشتك وحدانیت اعتقادی اوزرینه مؤسس اولان دینی، قطعیاً اسکی هند بت‌پرستلکندن آیرلدی.] دیه برادعا وار . اڭ ایلری کلن مستشرقلرك بوخصوصده فکرلری اثرلرنده مناقشه ایدلمشدر. نه‌وقت آرزوبیوریلورسه نقلی قولایدر. بناءً علیه زردشتك (فارس) قومنه‌می ، یوقسه (مه‌د) قومنه‌می منسوب اولماسی بزم آره‌مزده جریان ایدن بحث خصوصی ایچون هیچ بر اهمیتی حائز دکلدر . ها (خواجه علی) ، ها (علی خواجه) !.. ایکیسی‌ده بر. چونکه علمانك اکثریت کلیه‌سی قطعیاً ادعا ایدیبورکه (مه‌دلر) ایله (فارس) لر عینی ملتدرلر . مه‌دلر مدنیتی آثوریلردن آلمشلر، فارسلرده (مه‌دلر) دن تلقی ایده‌رك (مه‌د وفارسی Medo-persien) بردولت معظمه تشکیل ایتمشلر. نه یاپاولرسه یاپسینلر !

بوخصوصده دخی بزم دعوام ایله علاقه‌دار اولان برجهت یوق !،. یالکز جدی علمادن بر ذات فرانسز مستشرقیننده‌ن موسیو (اوپه‌ر Oppert) برایکی کلمه‌یه باشقه تورلو برمعنا ویره‌یلمك ممکن اولدوغنه دائر بر فکر ایلری سورمش : (مادا Mada) کلمه‌سنك ـ تورانیلرجه ـ مملکت معناسنه کلیر اولدوغنی ادعا ایتمش ، کذلك (دایاقو Dayaukku) لفظنك دخی تورانی بر کلمه اولوب (باشقه = دایا daya) ایله (قانون = ukku = اوققو) عنصرلرندن مرکب برلفظ اولماسی احتمالنه ذاهب اولمش. الی آخره !..

بوتون علمانك آنجق بر (suggestion یعنی واردخاطراوله‌بیلن برفکر) دیه تلقی ایتدیکی شوملاحظه‌یه استناداً (مه‌دلر) ك تورانی‌المنشأ اولدوغی ادعایه قالقیشمق خفیفلکدر ، غلودر ، غبن فاحشدر. بوتون علم لسان میدانده ایکن‌وهرکلمه‌نك (تحلیل اصولی analyse systematique) سی (مه‌دلر) له (فارس)لرك اولا هر ملتدن زیاده یکدیکرلریله ، صوکره یونان ، لاتین، وهند وجرمان لسانلریله صیق صیقی‌یه وهروجهله صهریتی و علاقه‌سنی اثبات ایدوب طوروركن ، مه‌دلرك تورانی اولدوغی ادعایه جسارت ایتمك ، علم لسانی انکار ایتمه‌دکجه اوله‌ماز.

---

[*] ایرانك پیغمبری زردشت . Zoroaster, the prophet of Irân
Macmillan and co. 1901.

نته‌كيم (اوپه‌ر Oppert) ك خاطرينه خطور ايده‌بيلن بو (ملاحظه suggestaion) سنى اونك معاصرى و(زنداوه‌ستانك كلمه بكلمه محللى ومفسرى) اولان مشهور (دارمه‌سته‌تر Darmesteter) چوروتوب آتمشدر. اوزون اوزادى‌يه بيان مطالعه ايتدكدن صوكره مدقق مومى‌اليه شو سوزلرله قرار ويرييور :

[Nous ne voyons donc pas de raison suffisante pour abandonner l'opinion traditionnelle que la langue des Mèdes était une langue arienne, opinion qui a pour elle, en somme, le témoignague indirect d'Hérodote, sans parler des raisons très fortes qui font de la Mèdie le lieu d'origine du Zend Avesta et par suite de la partrie du zend.]

ترجمه‌سى :

[ايمدى : (مه‌د) لساننك بر (زبان آريانى) اولدوغنه دائر اوته‌دنبرى قبول اولونمش وعنعنه شكلنى آلمش [يعنى اذهان علمايه تحكم ايتمش ديمك ايستيور !.] اولان فكرى ترك واتقا ايتمك ايچون بر سبب كافى كوره‌ميورز. بو فكر، طوغرودن طوغرى‌يه وبالكليه (سترابون) ك شهادتيله ثويداولدوغى كبى هه‌رودوتكده ـ بالواسطه ـ شهادتيله مصدقدر. (مه‌ديا) يى (زنداوستا) نك و بناءً عليه زند لسانك وطنى و منشأى عد ايتمك ايچون بزى اجبار ايدن اسباب قويه‌دن ايسه، هيچ بحثه حاجت يوق !.] ديور !..

دقت بيورويورسكزيا ؟ . سزك زياده‌سيله تلاشكزى موجب اولان ادعا ، يعنى زردشتك وزند لسانك فارسدن زياده (مه‌ديا) يه مناسبتى‌دعواسى (دارمه‌سته‌تر) كبى بويوك بر مدقق نظرنده مه‌دلرك واونلرك لسانى اولان آوه‌ستانك آريانى‌الاصل اولدوغنه قوى بر دليل اولويور. حالبوكه سزك بودعوايى مدافعه خصوصنده ـ شايان دقت اولان ـ غيرتكز حقيقتى آرامق ايچون دكل، مه‌دلرك تورانى اولدوغنى يعنى كندى طاتلى خولياكزى (تحقيق réaliser) ايده‌بيلمك اوغورنده آقيمى‌يه قارشى بيهوده كورك چكمك زحمتندن عبارتدر.

(رووايلنسن) لره كلنجه اك چتره‌فيل كورونن (مه‌د) اسملرينى وكلمه‌لرينى لايقيله تحليل ايتمشلر وجمله‌سنك ـ بلا استثنا ـ ايرانى الاصل اولدوغنى اورطه‌يه قويمشلردر. نه وقت امر ايدرسه‌كز هپسنى نقل وترجمه ايده‌رم .

بن بونلردن خبردار اولدوغم ايچون ، سزه دها بدايت بحثده [شك ايله يقين زائل اولماز !] پرنسيبنى اخطار ايتمشدم . ديكله‌مه‌ديكز. بويله كاشفلرك ادعالرينى كورمه‌ديككز ايچون [تورانيلردن بيلمم هانكى اقوام مه‌ديادن كچدى ايدى . كيفيت تاريخ ايله ثابتدر ! .] كبى ذكرسز مطالعه‌لرله مقابله ايتديكز .

بوندن نه‌چيقار؟ قره‌صل طرفلرينه كيديكز، بر سورو خرستيان كويلرى كورورسكزكه تورك كويلولرندن اىى تورك‌جه قونوشيورلر. (قولاجق) وامثالى كبى !.. حالبوكه اوخلق، استانبول روملرندن زياده خالص رومدر. نته‌كيم اسپانياده مسلمان قالمقله برابر لسانى تماماً اونوتان واسپانيولجه سويله‌ين بر جماعت عظيمه واردى؛ وعرقاً خالص عربدى.

مجازه هرسنه بر چوق اجناس انسانیه کلیور ؛ فقط عرب‌اسانی، عرب‌عرقی، هندلی ویا تورانی اولمق لازم کلیور .

مع‌مافیه سز بوحدودی‌ده آشدیکز. کله‌لرك مشابهت ظاهره‌سنه باقوب حکم ایتمکدن نه بویوك یاکلشلقلر وضلالتلر حصوله کله‌جکنی بالخاصه (رووليسن) و(ماقس موللر) کبی تجربه‌لی علما اخطار وهرکسه دقت واحتیاط اوزره حرکت ایتمك لزومنی – علی‌التکرار – توصیه وتذکار ایتمش ایکن ، ذات عالیکزك – کندیکزی متخصص برعالم کورمك خصوصنده‌کی – چوجوقلغکز دها برچوق تحف کشفیات ایله بنی کولدورمشدر. مثلا :

علی‌العجله برکتابك برصحیفه‌سنده (داریوس قودومانوس Darius Codomanus) دیه برایسم کورمش‌سکز؛ بونك بر پادشاه اسمی اولدوغنی تفطن ایده‌بیلمش‌سکز . فقط بو ترکیبده صفت رولی اوینایان کلمه‌نك آخرنده‌کی (us) اداتنی حذف ایده‌رك (قودامان) شکلنه صوقدقدن صکره – کندی اثر معرفتنه حیران اوله‌رق پرستش ایدن مشهور (تیموله‌ئون Timoléon) کبی – سز دخی بوکلمه قارشیسنده غشی اوله‌رق بویوك برهیجان ایله (قودومان) تورکجه‌در ، (قودومان) برتورك پادشاهی‌در!. دیه آلدانمش‌سکز. هم بونی مکتوبلرکزك برنده‌ده یازدیکز!. بیلیورمی‌سکز؟!–

حالبوکه اسکندر کبیره مغلوب اولان بوآدم تاریخده (دارای کوته دست) یعنی (قیصه ال لی پادشاه) دیه معروف اولان ذاتدر. یونانی‌نك (قودو) کلمه‌سی ایله فارسی‌نك (کوته) کلمه‌سی یکدیکرینك عینی‌در. (مانوس) ده ال دیمکدر. نته‌کیم برده (اردشیر دراز دست Artaxerxes Longimanus) واردر. اونی کورمه‌مش اولدوغکزه متأسفم ؛ کورسه‌یدیکز ، حمامدن چیرچیپلاق سوقاغه اوغرایوب‌ده (بولدم !. بولدم !..) دیه قوشان مشهور (آرشیمد) کبی هیجانه کلیردیکز.

(برشخص افسانی personnalité mythique) اولان (دایاق – قو) حقنده‌ده فکر و ظنکز اودرجه باطلدر، بوکلمه‌یی تحلیل ایدن علما وخاصةً (رووليسن) اونك معهود (ضحاك ماری) اولدوغنی پك کوزل اثبات ایدییور. نه وقت امرایدرسه‌کز تفصیلات وریرم.

اینشته شو تفصیلاته نظراً بن سزك اصولکزی قدح ایدییورم . دها علمی بحثلره کله‌لك . سزایسه کندی چوجوقلقلرکزی، محق کوسترمك ایچون بوتون علمایی یالانجی شاهدی کبی قوللانمغه قالقیورسکز. بناءً علیه آرتق مدد وفارس لسانلرینك وملتلرینك بو صهریت وقرابت اصلیه‌سی ثابت اولدقدن صوکره هیچ احتمال یوقدرکه عکسنه بردلیل قوی کشف اولونه بیلسین . هیچ احتمال یوقدرکه مثلا فرانسزلرله اسپانیول و ایتالیانلردن برینك عرق سامی‌یه ویاخود عرق اصفره منسوبیتنی اثبات ایده‌بیله‌جك وثائق کشف اولونه بیلسین ! . مسئله ابدیاً حل اولونمش بیتمشدر. آکلیورمی‌سکز افندم ؟..

مه‌دلرله فارسلرده – بنم تحقیقمه کوره – اویله‌در . دکلسه ، لطفاً (سر هانری رووليسن Sir Henry R.) دن بکا برایکی سطرلق انکلیزجه دلیل کتیره‌بیلیرمی‌سکز؟. چوق ممنون اولورم .

بن اوآدمی‌ده پك ایی بیلیرم . ذهولك سببنی‌ده سزه آکلاته‌بیلیرم . لکن بن ادعا ایدییورم‌که (باباس ومورخ رووليسن) ، کندی بویوك برادری اولان کاشف شهیر (سرهانری رووليسن) ك اورته‌یه قویدیغی حقایق دلیل وملازمهٔ انشائیه اتخاذ ایده‌رك او معظم اثرلرینی وجوده کتیرمشدی. برادرینك همتی‌ده درکاردر. بوآدم (اوقسفورد Oxford) دارالفنوننده اك سوزی کچر خواجه‌لردن اولسون ، صوکره خطوط میخیه کاشف شهیری اولان بیوك برادریله طابان طابانه ضد بر ادعاده بولونسون .

برادری اوکا قطعاً اعتراض ایتمه‌سین. واو ینه دنیانك اك مهم بر دارالفنوننده سنه‌لرجه تدریسه دوام ایتسین ! . . ابن رفعت ساعی بك افندی ، رجا ایده‌رم اعتماد بویوروکزکه (اوقسفورد) ده بویله شی اوله‌ماز ! . . .

بناءً علیه بکا لطفاً سزك (رووایبنسن) دن - بنم یاپدیغم کبی - پارچه پارچه دلیلر نقل ایده‌رك بو علامهٔ کاشفك [مه‌دلرك تورك اولدوغنه دائر واقع اولان ادعاسی] اثبات ایدیکز. بکلیورم افندم. انکلیزجه دخی بیلیورسکز، آرتق سزه کوچلك یوق !..

ینه خرج عالم اوله‌رق برکتاب آلوبده (سکیت) لر حقنده بربحث ترجمه‌سنه قالقیشماییکز. اونلرله بنم شیمدیلك هیچ علاقه‌م یوقدر . بحثمز اودکل ، اساساً تورانی اولان (آققاد) لرده دکل !.. مه‌دلرك تورانی اولوب اولـماماسی‌در . بن مه‌دلر تورانی‌دکل دییورم ؛ اوله‌ماز ! . . ممکن دکلـدر، دییورم . بوکا دائرده برکتاب حاضرلامقده‌یم . البت جسارتمه برسبب وار.

باقی توجهاتکز. اسلوبکزك ظرافتنی بوسفر کوزل خاطرکزه باغیشلیورم افندم .

رضا توفیق

ــ وزنه متعلق ــ

محترم شاعرلرمزه

آه ، فن بحثلرنده‌ده اویله‌در : هرزمره ، حقیقتك بر اوجنی اللرینه کچیره‌رك ، کندی دارقفه او قدر چکرکه ، زواللی کوزل حقیقت ، اورطه یرده ، چارمیخه کریلمش کبی قالیر.

شو آرتق حل ایدلمسی ایجاب ایدن مجه وعروض مسئله‌سنی سویلك ایستیورم . چونکه آرتق آدم عقللی بر منظومه یازاماز اولدق .. دکلمی؟ عروض ایله یازسه‌ق مرتجع ، پارماق حسابیله‌یازسه‌ق - اعتراف ایدملم - آهنکسز اولویورز. ضرر یوق صنعت ایچون مرتجعلکی‌ده قبول ایده‌جکم آما ، اولا قارئسز ومطبعه‌سز قالیور ، صوکره ، اوموزلریکزده بشیوز کیلو بر زنجیرله جانبازلق ایتمه‌یه اجبار اولونیورسکز . مثلا ، أدبیاتك اك بویوك سرمایه‌سندن : « بوسه‌لرمز » دییه‌میه‌جکسکز ، اولچویه کلمز . « سوییورم » ده دییه‌مه‌جك فعلاتنلر منع ایدر . دهاسی وار : هانکی موسیقی‌شناس‌وارکه پیانوسنده آنجق دردبش هوا چالار . بزم ایشته بتون حساباتمز هم بش‌آلتی وزنله طارتیلیور ، هم‌ده بر منظومه‌مزك بوتون سلسلهٔ حسی عین لحنك اولچوسنه صیغدیرمایه چالیشیورز . اعتراف‌ایتملی‌که بو بك « تکرلمه حساب »

اسباب موجبه لایحه‌سی کافی افندم ، صدده کله‌یم :
لسانمزده اوچ درلو هجه‌مز وار :
١ — بر حرف صامتی متعاقب بر قیصه حرکه‌دن عبارت «یارم هجه» [قاقا .. ده‌کی ، قا .. کبی] .
٢ — بو حرکه ممدود اولور ویا تکرار صامت بر حرفه اوررولورسه «تام هجه» :
[قاز قیز] کلمه‌لری ویا [آ .. هرکسی اویوز؟!] ده‌کی آ .. کبی .
٣ — ایکی صامت اورطه‌سنده ممدود برحرکه‌لی ویا اوچ صامتلی وقیصه حرکه‌لی هجه‌لر : « اوزون هجه » که قولاغه برچوق تام هجه‌یه معادل برآهنك وریر :
[استرحام‌ده‌کی حام ، ترهین‌ده‌کی هین] ویا [قارت ، شرط ..] کبی .

— پارمق حسابی نظملر نه‌دن آهنکسز —

بو اوچ درلو هجه‌یی یکدیکرینه مساوی صایارق ، آهنك عددی ایله نظم یاپمغه قالقیشمق البته دوغرو اولماز. چونکه بو نوع وزن ، یعنی هجه‌لرك عددینی نظردقته آلوب کیفیتنی اهمال ایتمکدن عبارت اصول ، یالکز فرانسزجه‌ده قبول ایدلمشدر. اوده ، بو لسانده صامتله نهایتلنمه‌ین حرکه‌لرك قسم اعظمی ممدود اوقوندیغندن هجه‌لرك مدت وشدت تلفظلری همان بربرینه مساوی اولمسی ، یعنی هجه‌لری بزم تام هجه‌لرمزه معادل بولنمسندندر. بوحال ، بزم عروض وزنیله بر فرانسزجه مصراع یازلمسنك همان غیرممکن اولماسیله پك کوزل اثبات اولونور. [قارئلرمك معلومیدرکه عروض وزنی بزم دکلسه‌ده لسانمزك بو تام ویارم دیه آییردیغمز ایکی لحنلی هجه‌لرینی - که حقیقةً تام هجه‌یی تلفظ ایچون ایکی یارم هجه‌یی تلفظه لازم اولان مدتی تولاّنیز - پك کوزل نظر دقته آلیور. بونلرك معین طرزده تعاقبندن درلو درلو آهنکلر تشکیل ایدییور .] ایکی یارم هجه‌نك بر تام هجه‌یه معادل اولدیغنك اك کوزل اثباتی عروض وزننده شاعرلرمز بر مصراعده‌کی بر تام هجه یرینه عین وزنده‌کی دیکر مصراعده ایکی یارم هجه وضعنی تجویز ایتملری‌در. بو آهنکه مخالف اولمق شویله طورسون بالعکس اطرادی براز تبدیل ایتمکله آهنکی اتمام ایدییور. مثلا حامدك شو بیتنده :

هوررا	روکزان	بکا سن اوله یار
— — [*]	— ..	— — . — .
اولماز	کرم ایت	نجابتك وار
— —	— ..	— — . — .

روکزان = کرم ایت وزننده عد ایدلمش . کذا

حزان حزان بنه سن اعلامیده فصل هزال
شو قیدیغك متورم زوالی یاپراقلر

فصل هزال = یاپراقلر .. مقابلیدر.

بوندن طولاییدرکه پارماق حسابی نظملرده یارم هجه‌لر اکثریا ، هله قطعیه‌لرك صوکلرنده اماله ایدیلیر. یعنی ممدود اوقونارق تام هجه‌یه یاقلاشدیریلیر.

---

[*] خط — اشارتی تام هجه‌یی ونقطه . یارم هجه‌یی کوسترمك ایچوندر .

الله ديدم يا .. تا .. غا .. نه .. دا .. يانده‌م كبى .

هله صوك يازيلان مجه وزنلرينك چوغى مستفعلن ويا مفتعلن وزنلى تقطيعلره تابع ويا هيچ اولمازسه تقطيعلرك صوكلرنده تام مجه قوللانيلارق شو اماله‌يه مجبور اولمامايه دوغرو بر تمايل واردر :

بيلمزميسك	هر بر طوغان	اويله اوزون	ياشاماز
چوجوقلغك	حتى شو دار	سنورينى [اماله]	آشاماز

وياخود آتيده كيلر كبى مجه‌لرى بربرينه بكزه‌توب‌ده آهنك عددى‌يى حس ايتديره‌بيلمك ايچون بوتون تام ويا بتون يارم مجه‌لر بر يره طوپلانمش :

بن بر	توركم	دينم	جنسم	اولودر

سينه‌م اوزم آتش ايله طولودر

هله شو بيتده هرايكى مصراع نظير نظيره عين طرزده ديزلمش :

وور اسى كوله‌سى اوتاندير اونى

براقا اويوسون اوياندير اونى

وبونكچون او قدر آهنكلى اولمشكه بتون منظومه‌ده نقرات اولمايه لايق كورلمشدر. شونلركده يالكز آدى پارمق حسابى ، كندى عروض . چونكه منظومه‌نك اك آتشلى بيتلرنده قالصو پارمق ايسته‌نيلمه‌مش :

بيل‌كه سنك ، او سونمه‌ين تورك دهاك — يكى تختلر ، يكى يوردلر قوراجق .

وزنى : مفتعلن مفاعلن فاعلان — فعلاتن فعلاتن فعلن

و: بر شاعر اول مليتى دالغالات ، بر عسكر اول سلاحكى طاق قوشان

مستفعلن مستفعلن فاعلات ، مستفعلن مفاعلن فاعلن

— يكى، بونلردن باشقه ، مجه وزنلرده هيچ آهنكلى شعر يازلمامشى ديه‌جكسكز. عرض ايده‌يم: منثور يازيلرك بيله فوق‌العاده آهنكليسى اولديغى حالده، مجه وزننده‌ده البته بو درلو و آهنكى وزنه عائد اولمايان ، بالعكس وزنك قالصوسنى قاپاياپيلن قيمتده يازيلر يازلمشدر . مثلا رضا توفيق بك بو ذات ، غايت زنكين واوزون رديفلى قافيه‌لريله هم بو مقفى كلمه‌لرك عينى وزنده اولملرندن معين بر وزنى تكرار ايتمش اولمق هم قافيه‌لرك تشكيل ايتديكى لحندن استفاده ايتمك وصوكره، صامتلرك عددى نوعى ، صائتلرك طرز تلقى وسائره كبى اوروپا ادبيات كتابلرينك يازه يازه بيتره‌مديكى شرائط آهنكى اونوتمامق اوزره پارمق حسابى وزنك قالصوسنى قاپاياپيليور . فقط بو قالصونك دائما موجود اولديغى شونكله دها زياده اثبات ايديليوركه محدود مجه‌سى چوق عربى وفارسى كلمه‌لرى بو پارمق

حسابنده قوللانیلنجه تورکجه کله‌لرینك خفیفلکنك یاننده وزنك موازنه‌سی‌دها فضله بوزیلیوریبور وآرتق فالصو تحملسوز بر درجه‌یه قدر چیقنجه هرکس‌ده بونك فنا اولدیغنی تسلیم ایدیبور .

— ملی وزن ناصل اولملی —

آکلاشیلیورکه فکر عاجزانه‌م هجه وزنی آنجق شرطلرله تقیید ایده‌رك قبول ایده‌بیلمکدر.

برنجی شرط : مصراعلرده آهنك عددی‌یی بولمق ایچون ایکی یارم هجه‌یی بر صایمق، یك اوزون هجه‌لری بر بوچوق وآنجق تام هجه‌لری اسکیسی کبی بر صایمقدر.

ایکنجی شرط : بر فرانسز منقدینك دیدیکی کبی دماغ، عدد حسنی قاورایه‌بیلمك ایچون استناد نقطه‌لرینه محتاجدر : مثلا بر پارماقلقده هردردنجی چوبوق بیاضه هراون‌آلتنجی قیرمزی‌یه بویانمش اولسه بر کوز کزدیرمکله پارمقلق قولایجه صاییلابیلیر. نم دها ایی بر مثالم وار :

چناق قلعه‌ده اوزاقدن دشمن میترالیوزی ایشلرکن آرقداشلر تحف بر اکلنجه بولمشلردی : قاچ آتیم آتیلدیغنی صایابیلمك . حقیقةً هردرت ویا بش آتیمده ذهناً توقف ایتمك اصولیله بو سریع پاطیردی‌یی مکملاً حسابلامق ممکن اولیوردی .

بو اساسه بناءً ، تقطیع اصولی هجه وزنمزده داخل اولدیغی حالده هرلسانده وهروزنده قبول اولونمشدر. فرانسزجه کبی هجه‌لری مساوی اولان لسانلرده بو استناد هجه‌لری کله صوکنه تصادف ایتدیرلمك وبربرینه بعضاً قافیه یاپمقله واك زیاده فکره وانشاده عائد اهمیت صدائیه‌یه مالك ویا سرعت حرفلی هجه‌لردن انتخاب ایدلمکله اکتفا اولندیغی حالده المانجه وانکلیزجه حتی ایتالیانجه‌ده کله‌لرك برز قوتلی هجه‌سی [آقسان‌تونیك] بولندیغندن بونلردن استناد هجه‌سی یاپیلیر وایکنجی ، اوچنجی درجه‌ده شدته مالك هجه‌لر بونلرك آراسنده ایکنجی بر ترتیبه تابع بولندیریله‌بیلیر. البته بزده عین قاعدهٔعمومیه‌یی تطبیق ایدرك مصراعلرمزده منتظم بارز نقطه‌لر بولندیرمق ایچون هجه‌لرمزك بو اختلاف آهنکندن استفاده ایده‌جکز. تقطیعلرده یارم هجه‌لر اکثریتی تشکیل ایدیورسه بو نقطه‌لری تام ویا اوزون هجه‌لردن بالعکس تام هجه‌لر چوقسه یارم هجه‌لردن یاپملی وبونلر کله‌لرك صوکنه تصادف ایتمه‌سه‌بیله بعضاً یکدیکرله تقفیه ایتمك ویا فکره وانشاده عائد اهمیت صدائیه‌یه مالك اولان هجه‌لردن بونلری تشکیل ایده‌بیلمك ایسته‌ملی‌یز.

اوچنجی شرط : اولکی شرطلر حس عددی‌یه کافی ایسه‌ده بو قدرجق برآهنکله اکتفاایتمه‌مك وکرك مصراعلرده هجه‌لرك عددینی وکرك استناد نقطه‌لرینك یکدیکرینه اولان بعدینی وکرك بو ایکی بعد آراسنده‌کی دیکر یارم وتام هجه‌لرك طرز ترتیبنی [افاده ایتدیکمز فکرلر و حسلرك شکل وسیرینی تعقیب ایدن] برآهنك خصوصی تشکیل ایده‌جك صورتده تعیین ایتملی‌یز.

دیمك شاعر عین زمانده کوچوك بر بسته‌کارده اولاجقدر. کورولیورکه بو یکی وزن اوته‌کیلر کبی فکرلرمزدن اولچویه اویمق ایچون اسقونطو ایسته‌میورسه‌ده یك‌ده قولای اولمایاجق . نه یاپه‌لم هرنعمت بر کلفت مقابلیدر. بکنمه‌ین نثر یازسین . معمافیه شاعری بویله تقییددن بلکه دها کوچ بر سربستیده براقامق وآهنك ابداعی ایچون رهبرلك ایتمك اوزره آز چوق محدود پسیقولوژی قاعده‌لرمزده یوق دکلدر :

١ — طبع بشر ، تکرردن شو شرطلرله پك خوشلانیر :

اولا : تکرارك عددی اوچ الی دردن فضله اولمایاجق .
ثانیاً : تکریر ، بسیط اولمایاجق . یعنی ، یا ، هرایکی تکرارك آراسنده یابانجی اوفاق بر قسم بولوناجق ـ یاخود تکرار ایدیلن پارچه براز تعدیل ایدیله‌جك . [بوده : یا ، کیتدکجه بر قسم طی اولونارق تکرر ، متناقصاً دوام ایده‌جك ، ویا متزایداً ، ویا متشابهاً یاخودده متناظراً تکرار اولوناجق .
ثالثاً : تکریر متداخل اولاجق . یعنی بر قسم تکرار ایدیلیرکن عین زمانده بو قسملردن حصوله کلمش باشقه برهیئت‌ده باشقه طرزده تکرر ایتمش بولوناجق .
موسیقی ، تزیینات نقشیه کبی سربست واختراعی صنعتلرده بو قاعده‌لره پك رعایت اولونور .
۲ — مع‌مافیه تکریری یالکز روحه خوش کلسین دییه یاپمازلر . آتیده‌کی قاعده‌لرله بو حاصل اولان آهنكك روحه نه‌دیمك ایستدیکنی عرض ایده‌لم .
آ — قیصه وبسیط تکرارلر منبهدرلر چوغی سیکیرلندیریر . بوکا کوزل بر مثال : بارکیریکزی سرعتله قالدیریکز . قیصه‌ صارصینتیلرسزی فناحالده یورار . شایداصولی وجمله هرایکی صارصینتیده وجودکزی اکردن قالدیرر وبر ضربه‌یی هواده ایکن صاووشدوررسه‌کز برساعت بیله کیتسه‌کز یورلمازسکز .
ب — پك یاواش تکرارلر بر رخاوت ویریرلر . واپور صاللانتیسی کبی .
ج — برقاچ دفعه تکرار ایتدیککز کوزل بر پارچه‌یی بر چوق باشقه تکررلردن صوکرا ، مثلا پارچه‌کزك نهایتنده بر ایکی دفعه دها تکرار ایدرسه‌کز ، اسکی بر آشنایه قاووشمق کبی بر طاتلیلق وحزونلق ویریر .
مع‌مافیه بو پك متعدد قاعده‌لری بویله متمادیاً یازوب طورمقدن ایسه بونلری بدیعیات کتابلرینه براقارق شاعرلریمزك آثارینی تدقیق ایده‌لم وعروض وزننك موفقیتی نه سایه‌ده اولدیغنی وقصورلرینی مثاللرله اثباته چالیشه‌لم :

[بیتمه‌دی]

رشید ثریا

شرقی

اولدیردی فراقك بنی ای روح مصور !
وصلکله ایت احیا دلی برمعجزه کوستر !
سیل اشکمی ، کولدیر بنی ای یار کرمور !

وصلکله ایت احیا دلی برمعجزه کوستر !

ای مایه اولان نوری بوبی‌تاب وتوانه !
هجرانك ایله چوکدی الم ظلمتی جانه
بکزتدی بوفرقت بنی اوراق خزانه

وصلکله ایت احیا دلی برمعجزه کوستر !

مصطفی رشید

محترم جلال نوری بك افندی !

سزه پك كنج ، فقط پك فیاض بر طبیعته مالك بر شاعر تقدیم ایدییورم . كندیسی دوقتوردر. جناب شهاب‌الدین بكك منظوری اولان بو شعرلری موی‌الیه تقدیر ایتمشدر . بنده‌كز بوسبوتون سوبژه‌قتیف و اسلوب و ترتیب اعتباریله (اصیل original یاخود بدائی) بولدیغم ایچون بكنیورم وكمال امنیت ایله آتی‌یه تودیع ایدییورم افندم ! احترامات !.

رضا توفیق

لسان

بن بر ملیكه‌یم كه ، تفكر ، اویونجاغم !

—

طبیعتك ، او مكدر نظرلی مخترعك ،
صمیم روحنی كورمك ، پرستش ایتمك ایچین
یاراتدیغی ، كوچوك آینه ، كوچوك دماغ بشر ،
زواللی ،
اورتولودر صاچلرمله سرتاسر...
و
طبیعتك او پر اسرار روحی ظنیله
بنی عكس ایندیرر ؛
بو نازلی قیزی ،
كه لبلرندن اینه‌ن نور . . رحیق غفلتدر ؛
هر اینجه تل صاچی بر سر كونی بند ایتمش ؛
هر عكس لرزشی ابهام ؛ روحی بر لرزش .

بن بر ملیكه‌یم كه تفكر اویونجاغم !

—

هه‌ی ،
أتكلرمده‌كی شعر انجیسیله اوینایان عاشق !
اونكله نوردیكك افسونلی تاج صنعتی كه‌ی ؛
نه‌كیل شو آینه‌یه ، مست ایت ؛ اوینانماسین آرتق !

سن‌ده أی مبدع ، ایسته‌یورسه‌ك كه ،
آینه‌ك اوستنده كوزلرك دالسین ..
بكله‌كه .، تا ، او سحر أبداعك
یاپسین ألماس ، سرتسر تنمی ..

رشید ثریا

« پان » [*]

اوراده ، بهارك كلدیكی یرلرده
كل باغچه‌لریله صحرالر كنیشلر ؛
رؤیالی كوللره پریلر سحرده —
شن كولكه‌لریله بیك افسانه ایشلر ..

یوصونلی قایادن فیشقیران منبعلر
صولارلر « هەر كول » ك كزدیكی چمنی ؛
یكی برجنبشه حاضرلانان باغلر
اولدورر كونشده مور توزوملرینی ..

كولكه‌لر اوزاركن صحرالره دوغرو
هجرانلر آغلاركن سودالی روزكارده ؛
اوراده هر آقشام منزوی بر آهو
باقار لال عكسنه قاراكلق صولرده ..

حسین ذكی

[*] یونان اساطیرنده اورمانلر الٓهی ..

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲   ۷ شعبان ۱۳۳۶   جمعه‌ایرتسی ۱۸ مایس ۱۹۱۸   نومرو ۳۷—۶۸

اجمال افکار

عرق و ملت

دنیانک همان هر یرنده ـ الک آز ایتالیاده ، اوندن دها آز یونانستانده ـ یهودی وار . بونلرک تابعیتلری کبی لسانلری‌ده آیریدر. یوکسک یهودی طبقه‌لری ، سجیهٔ اصلیه‌لری اولان عملیته خلل کله‌مک اوزره ساکن اولدقلری مملکتلرک یوکسک طبقه‌لرینی کندیلرینه اورنک اتخاذ ایتمشلر ، اونلر کبی اولمشلردر.

بونک ایکی مستثناسی واردر : روسیه‌ده کیلر و بزده کیلر. روسیه‌ده کیلرک اکثریتی ، (آشکه‌نازیم) موسویلری ، بوزوق و (ییدیش ژارغونی) دنیلن بر آلمانجه ایله متکلمدرلر. بزده کیلرک اکثریتی (سه‌فارادیم) بنی اسرائیلی بوزوق و (اسپانیول ژارغونی) دنیلن بر اسپانیولجه ایله متکلمدرلر. بونلرک اقل قلیلی ترکلکه تمثل ایتمشدر. لکن، فطرت اصلیه‌لری مختل اولمامشدر.

بو مطالعاتی نیچون درمیان ایدیورز ، بیلیرمیسکز ؟ یهودیلر ـ ناسیون ـ مقابلی بر « ملیت » تشکیل ایتمزلر. هر یرک یهودیسی، مهما امکن، اویرده ساکن ملت اعضاسندندر. یهودیلرک هیئت مجموعه‌سی بر « دین » و بر « عرق » تشکیل ایدر. بر آمریقا یهودیسی ایله

بر له يهوديسى آره‌سنده تابعيت ، لسان ، عرفان ، عادت اشتراكى يوقدر . حالبوكه (أپيسقوپه‌ليئه‌ن) كليساسنه مربوط بر آمريقالى ايله آمريقاده (ره‌فورمه) سيناغوننه منسوب بر يهودى آره‌سنده وطنداشلق ، لسان ، عرفان ، عادت ، حتى حس اشتراكى واردر.

(قانادا) ده ايكى عرق ساكندر : فرانسز ، آنغلو ـ صاقسون . فقط ، حتى لسانلرينى وعرفانلرينى محافظه ايتمكله برابر ، بو ايكى عرق بر هيئت واحده تشكيل ايديورلر. فرانسز قاناداليلرك فى الواقع فرانسه فرانسزلرى ايله شركت عرقيه‌لرى وار. لكن آرتق بونلرك شركت مليه‌لرى قالمه‌دى .

دها ايلرى كيده‌لم . اصل انكليزلرله ، (آوستراليا) ، (قانادا) ، (يكى زيله‌ند) ، (جنوبى آفريقا) ، (نى‌ئوفاؤندله‌ند) انكليزلرينك شركت مليه‌لرى مختل اوليور . بونلر كنديلرينى ، عينى عرق داخلنده ، بشقه ملتلر فرض و تلقى ايتمكده‌درلر.

ملت ، بر (ره‌آليته) در. (حال) ك ، (بوكون) ك افاده ايتديكى بر حقيقتدر. بوكا ربط آمال ايتمكده ملتداشلرك بر منفعت بارزه‌سى واردر . هيچ بر كيمسه ، اليوم ، بو جامعه‌دن آيريله‌ماز.

وقتيله ، عالم نصرانيتده دين جامعه‌سى افرادى بر رايت آلتنده بولونديران برمفهوم ايدى. شيمدى ، غربده و بتون نصرانيت عالمنده بومفهوم كه‌وشيور ؛ يرينه مليت مفهومى قائم اوليور. بو ايكى مفهومدن برى دها نظرى ، ديكرى دها عملى ؛ برى دها نجيب وعلوى ، ديكرى دها سياسى واداريدر .

فقط (عرق) مفهومى هنوز (دين) و(ملت) مفهوملرى قدر استعلايه صاحب حق دكلدر. هم‌ده ، ماضيده هيچ بروقت ، اهميت كسب ايتمه‌مشدى .

صوك زمانلرده استعلاى عرقى اوزرينه مستند بعض جريانلر حادث اولدى : (پان سلاويزم) ، (پان جرمانيزم) ، (پان أله‌نيزم) ، الى آخره ، كبى.

بونلرك برى برندن تفريقى لازمدر. (پان سلاويزم) تام بر اتحاد عرقى فرضيه‌سى ارائه ايدر. (موسقوف) ، (اوقراينالى) ، (له) ، (صرب) ، (خروات) ، (بوشناق) ، [تمثل اعتباريله] (بولغار) ، (چه) ، (سلوواق) ، (سلووه‌ن) ، الى آخره . . . بونلرهپ

اسلاو اولدقلری حالده بربرندن مستقل ملتلر تشکیل ایدیورلر. هم‌ده بوملتلر آره‌سنده شدید خصومتلر موجوددر. له ایله موسقوف، قرابت عرقیه‌دن صرف نظر، تاریخی دشمندرلر. مصاهرت عرقیه ووصایت ابتدائیه‌دن صرف نظر روس، بولغار بربریله حرب ایتدیلر. اوقراینالیلرله موسقوفلرده اویله.

احوال بومرکزده ایکن پان سلاویزم آمالنه مجلوب اولمق روسیه ایمپراطورلغنی محو ایتدی. باقیکز بوفکر نه‌قدر مضر ایمش!

(پان سه‌ربیزم) خولیالری، (پان سلاویزم)دن دها عقله یاقین اولمقله برابر صرب سلطنتنك بادئ فلاکتی اولدی. برطول امل، صرب ملتنی یاری یاری‌یه ایندیردی!

(ملت) اقنومنك (عرق) مفهومنه ترجیحی هرحالده طوغری برمسلکدر. چونکه ملت بر - ره‌آلیته - در. مهما امکن برقطعهٔ ارضده اقامت ایدیلیور. لسان، متحددر ویا متحد کیبدر. هله منافع مشترکدر. آره‌ده برنظریه، برخیال، اوزاق برسیاست یوق. ایشته بونك ایچوندرکه ملیتك تقویه‌سی خصوصنه مصروف اولان همتلر، اجتهادلر، بلا استثنا، موفقیتله تتوج ایدر. عرقك اتحادینه مصروف اولان همم ایسه - شیمدی‌یه دکین - بر نتیجه ویرمه‌مشدر.

عرق بعضاً ملت ایله تعارض ایدر. صفوت عرقیه کودیله‌جك اولورسه - بو ادعاده بولونانلر بیله، آزیجق کندی قانلرینی قاریشدیرنجه انکساره اوغرارلر. برملت، عروق مختلفه‌دن، اجناس متشتته‌دن، افراد متنوعه‌دن، کوناکون تصالباتدن، ضمیمه‌لردن، علاوه‌لردن، یامالردن، تعمیرلردن مرکبدر. یکعرق ملتك مثالی آنجق قبائل ابتدائیه‌ده آرانه‌بیلیر. هرملت، آزچوق، غیر یکنسقدر.

صوکره... عجبا عرق نه‌دیمکدر؟ مطالعه‌مجه (عرق)، قدیم بر (ملت) دیمکدر. رآمریقالی‌یه نسبتله ملت، آمریقا ملتیدر. عرق ایسه، انکلیزلکدر. انکلیزلك ایسه بش ون عرقك امتزاجندن تحصل ایتمش برکمیتدر. (آنغل)، (پیقت)، (که‌لت)، (نورمان)، سقوچ)، (که‌یل)، (دان)، (ساغا)، (نوروج)، الی آخره کبی ملتلرك اصطفا ایتمش فرادی برلشمش، بیوك - بریتانیا آطه‌سی اوزرنده برملت تشکیل ایتمشدرکه بو، بوکونکی مریقا ملتنك عرقی، مصدریدر. عجبا، وقتیله، (آنغل)، (پیقت)، (که‌لت) کبی،

انكليزلكك عناصر اصليه‌سی اولان مليتلرده ، كنديلرينه كوره بشقه ، دها ابتدائی ، دها اسكی ملتلردن متشكل دكلمی ايديلر؟ البته ! [*]

اوحالده عرق بر ـ ره آليته ـ ايسه‌ده بونك رتبه‌سی پك ايلريده دكلدر. بز شكل حاضره ، حقيقت حاليه‌يه ، بوكونكی وضعيته باقه‌لم .

عرق مفهومنه التفاتكار اولمق ايچون سياسی و ديپلوماتيق بر سبب بولونمق لازمدر. بردولت بوسياسته مماشات ايدرسه بونده بر منفعت و بر طاقم عرقداشلری تمثيل ايتمك قابليت وأمكانی كورمه‌ليدر. اوحالده ، سياست عرقيه ، درحال برسياست مليه‌يه انقلاب ايدر.

يوقسه قورو كورولتی عرق طرفدارلغی بعضاً موجب مضرت اولور ؛ اولماسه بيله كولونج بر شكل اكتساب ايدر .

برده ، بوكبی افكارك اوان تعممنده سائرجريانلری‌ده نظر اعتباره آلمق اقتضا ايدر. بريرده عرق پروپاغانداسی ياپيليور و تضييقات اجرا ايديليوركن عينی يرده ، ايچدن ايچه (قوزموپوليتيزم) جريانی‌ده باش كوستربيور: صوك زمانلرده روسيه چارلغی اولانجه قوتی (پان سلاويزم) ه ويرديكی حالده ، (بالشيويق) لر يالكز عرق واسلاولق اقنومنی دكل ، مليت مفهومنی بيله آياقلر آلتنه آلديلر .

---

[*] عرق تتبعاتنده نه‌قدر ايلری كيديليرسه ساحه اوقدر كنيشلنير. عالم ومتتبع ، ساحلسز اوقيانوسلر ايچنده قالير. مثلا برملتی أليكزه طولاييورسكز. بوملتك بر منشأ ومصدری وار دكلمی؟ اورايه فكراً هجرت ايديورسكز . مكر اومنشأ و مصدردن چيقان ديكر افرادده وارمش. بونلرله قرابت، هيچ اولمازسه برمصاهرت كشف ايتمك ايشدن بيله دكلدر.

صوكره اوأللريكزله ياقالايه‌بيلديككز عرق‌ده تدقيقه همت بيوربيورسكز. اوكا نسبتله ـ عرق ـ اولان برهيئتدن ، دها اسكی زمانلرده بشقه شعبات آيرلمش، دها اول، مهاجرت طريقيله جهانك ديكر بركوشه‌سنه، برقطعه‌سنه كيتمش. نصل عائله‌لر برشجره تشكيل ايديورلرسه ملتلرده ، طبق اونك كبی، برشجره تشكيل ايدرلر. هر ياپراق داله ، هردال آغاجه ، آغاج‌ده كوكه ، كوكك بتون الياقی ايسه آغاجه وطولاييسيله هرليف، هرداله مربوطدر. اوحالده تدقيقات عرقيه‌ده پك ايلريلره كيده‌بيلير. مصطفی جلال‌الدين پاشا زاده انور پاشا اسكندر كبير ايله هم عرق اولديغمزی ايلری‌يه سوره‌جك . هله فرانسزلرك اجدادی اولان (غول) لرك ، روسلرك منشأی (سلاو) لرك تورانيلغنه ، بناءً عليه تركلكنه شك وشبهه يوق . نته‌كيم ساع رفت بك‌ده زردشت مديالی ايدی ، مدلرده تورانيدرلر ، بناءً عليه زردشت تركدی ، هله‌هله آننه‌سنك اسمی (طوغدی) قاديندير، نتيجهٔ منطقيه‌سنه وارمشدی.

لكن مسئله دها بيوك بربساطته ارجاع اولونه‌بيلير. نقلاً هرملت حضرت آدم وجناب حوا والده‌منزه ، تخمينات فنيه‌يه نظرأده جاوه‌ده مستحاثه‌سی كشف ايديلن (پيته‌قانتروپوس) ه منجر اوليور:

بنی آدم اعضای يكديكرند

ایمپراطور (نه‌رو) نك عهد استبدادنده روماليلق نظریه‌سی زوربازو ایله بتون عالمه نشر و اشاعه ایدیلیرکن ، (قاتاقونب) لرك ایچنده کیزلی ، رطوبتلی مجهول مغاره‌لرده ، جسمانیات علیهنده، جسمانیاتی، روما ایمپراطورلغنی ییقه‌جق بین‌الملل ، فوق‌الملل نصرانیت جریانی کارنده موفق اولمش و وفاتندن برآز صوکره ، (پاولوس) کیمسه‌نك قیلینه طوقونه‌مدیغی قیصرلکی ییقمشدر .

آمان ، بوکبی معظمات ومعضلاتده یکجهت دوشونمك نه‌فنا شیدر ! نظریه ، نه أليم عاقبتلری استلزام ایدر !

بشکطاش ١٢ مایس ١٩١٨

جهلول نوری

هکبه‌لی آداده

ای چام لیمانی ، ای دله مرسای سعادت !
ای لانهٔ سبزین فسونکار محبت !

اظلال لطیفه‌کده کچن برقیصه‌جق دم
عالمده بنی ایلدی صوك مرتبه خرم

ای ییللرك آلتنده اکلش، قوجامش چام !
سایه‌کده سنك ایتدك اودلدار ایله آرام

اوتلراوزرنده اوزانوب یار کولرکن
کل رویته کوز یاشلری دوکمکده ایدم بن

مجرور دلی لطفنه غرق ایلر ایکن یار
حیفا بوکونی ایتدی سیه چرخ ستمکار

ای چام ، بوکوزل خاطرهٔ ذوقی صاقلا !
عالمده بنم بو بریجك شوقمی صاقلا !

مصطفی رشید

« مرآت صافی » دن :

[غیر مطبوع دیوانندن بعض پارچه‌لر اقتباس ایده‌جکمز اسکدارلی صافی بك مرحوم ، مملکتمزك اك بیوك شاعر و ناظملرندندر. مرحوم دور سابقك اك ستمدیده و رنجیده‌لرندن اولدیغندن مع التأسف اشتهار ایتمه‌مشدر. آثار منظومه‌سی كمال اعتنا ایله مطالعه اولنورسه زماننده نفعی عیارنده بر شاعر اولدیغی تظاهر ایدر.]

ا . ع . م

کیتدم مکان دلبره — اول داره باقدم اغلادم
روزنلره ایوانلره — دیواره باقدم اغلادم

انسانلرك اولمش یری — منزلگه دیو و پری
یاد ایلدم غائبلری — حضاره باقدم اغلادم

فواره‌سی اولمش خراب — ایرمقلری عین سراب
بلبل کیدوب کلمش غراب — کلزاره باقدم اغلادم

نابود اولوب اول کلبدن — سنبللر اولمش پرشکن
صولمش صرارمش یاسمن — ازهاره باقدم اغلادم

بربایقوش ایلردی فغان — سویلردی اسرار نهان
طوردم اوطوردم برزمان — اول زاره باقدم اغلادم

صافی او دار پرسکون — اول منظر رقت نمون
اولدیسه‌ده داغ درون — یوق چاره باقدم اغلادم

زردشت مسئله‌سی

ابن رفعت سامح بك افندی‌یه !

محترم افندم .

عینی رساله‌یه هپ برابر یازییورز . بن سزك یازدقلرکزی ـ آشیری درجه‌ده مشغولیتمه رغماً ـ
دقتله اوقویورم ؛ فقط سز بنم یازدقلریمی غالبا اوقومغه تنزل ایتمیورسکز . لطفاً اوقوسه‌یدیکز ،
نم سزدن نه ایسته‌دیکمی آکلار ، اوکا کوره جواب ویریردیکز . فی الحقیقه بن ذات عالیکزه دفعات
ایله آکلاتدم ایدی‌که یالکز سزه و سزك معهود اصولکزه معترضم !.. برکله‌نك شکل ظاهریسنه
باقوب نه‌قدر چوجوقجه‌سنه آلدانديغکزی اورطه‌یه قویدم . آرامزده موجب مناقشه اولان مسئله‌یی ده
ك بسیط ایکی قضیه صورتنه ارجاع ایتدم‌که جوابنده کوچلك چکمیه‌سکز !.. بنم رجالرمه قولاق
آصوبده اوکا کوره صوردقلرمه جواب ویره‌یدیکز ، ایش قولایلاشیردی . حالبوکه سز کیتدکجه بحثی
.وکوب صاچقه ، مسئله‌یی طاغیتمغه غیرت ایدییورسکز . بونك نه‌دیمك اولدوغنی ده سزه ایلك کوننده
سویله‌دم . بحثك جریان طبیعی‌سنی بوزمق ، آقان چشمه‌یی طیقامق ، خلاصه (obstruction)
یاپمق مجبوریتندن ایلری کلیور . ذاتاً بن سزه مکتوبمی اکمال ایتمه‌دن ، تلاشلی مکتوبلرکزله مباحثه‌یی
بالطه‌لامق ایسته‌یشکز دخی ، بوخصوصده هیچ برقاعده‌یه رعایت ایتمیه‌جك قدر صیقینتیلی برموقعده
بولوندوغکزی اثبات ایدییوردی .

بروقتلر تایمس غزته‌سنك حرب مخابری تلغراف قابلوسنی اشغال ایدوب دیکر مخابرلره فرصت
کلام ویرمه‌مك ایچون انجیل شریفی تلغرافله یازمغه باشلامش ایمش . سزده اونك کبی یاپیورسکزده
مه‌دلرك عرقاً تورانی اولدیغنی اثبات ایدر بردلیل بولونجیه قدر ، هرهانکی برکتابی آچوب سکیتلرك
بیلرینه دائر ابی کوتی ترجمه‌لرله هرکسی و بنی اشغال ایتمك ایستیورسکز . بوزحمته حاجت یوق !..
(سر هه‌نری رووليسن) دن بکا ایکی سطرلق برشی نقل ایدیکز ، هم انکلیزجه کندی سوزلری
ولسون ، واوسوزلر مه‌دلرك عرقاً تورانی اولدوغنی آچیقدن آچیغه ادعا ایتسین !.. بوقدری کافی .
ن منصف آدمم ؛ بویله مادی دلیللر کورونجه قبول ایده‌رم . هیچ اولمازسه (سرهه‌نری رووليسن)
سئله‌سنی برطرف ایتمش اولورز . صوکره دیکرلرینی برر برر و ـ ینه بومنوال اوزره ـ الله آله‌رق
حل ایده‌ر ، برطرفه آتارز . سزك اسملرینی ذکر ایتدیککز علمایی برر برر سویله‌تیرز . بونلرك
الکز برمسئله حقنده ملاحظات ذاتیه‌لرینی دیکله‌مك ایسته‌دیکم ایچون بحث اوزون سورمز . زیرا
رکسه کلال کلدی صانیورم .

اونوتمایك بنله سزك آره‌کزده تحدث ایدن مسئله (دوغدو) کلمه‌سندن طوغمشدر . بونی سزه برقاچ
کره‌در تکرار ایدییورم . دیکلته‌میورم . فرضی محال اندر محال اوله‌رق بوتون علمای عالم (مه‌دلرك
ورانی اولدوغنه وزردشتك ده مه‌دلردن اولمق حیثیتیله توران عرقنه منسوب بولوندوغنه) قطعی دلیللر
کتیره‌بیلمش اولسه ، بنم ینه بالخاصه ابن رفعت سامح بکه ـ (اصول علمی méthode scientifique)نك

حیثیتی محافظه مجبوریتی ایله - تعریضه حقم اولوردی : برتك كلەنك آهنك سامعه نوازینه آلدانەرق یاكلش معنا ویرمك وصوكره اومعنادن باطل بدیهی دینەجك درجەده غلیظ خطالر استنتاج ایتمك وبویله كولونج بركشف ایله مطبوعاته تحكم ایتمكه قالقیشمق دكل سزك طرفكزدن ، حق (روولئنسن) ، (مولر) وامثالی كبی علامەلردن صادر اولمش برحركت بیله اولسەیدی اوكا قارشی عصیان ایتمكه وحساب صورمغه حقم اولوردی .

صوكره فلان فلان وفلان عالمده طبق بنم كبی دوشونمش واویله دیمشدر ، دیه برطاقم ادعالرده بولوندوغكز ایچون ، اوخصوصده دخی سزدن دلیل ایستەمك و - تعبیر اصطلاحیسی ایلهسویلیەیم - (تحقیق وتصحیح اسناد) ایتمك حقمدی . مەدلرك اصلی نەاولورسه اولسون !.. اولا فلان وفلان عالمك حقیقتاً (مەدلرتورانیدر) دیەوب دیمەمش اولدوغنی هركسه قارشی - قوی سندلرله - اثبات ایتمك لازم كلیردی . بوسندلری سزدن ایستەمك بنم حق صریحم ایدی ؛ ایستەدم . سز بكا صاغلام بردلیل كتیرەمەدیكز . یازدقلریكز میداندەدر . اونك اوزرینه بن سزه (جیورج روولینسن)دن - كوزل كوزل ، دانه دانه - دلیللر نقل ایتمكه باشلادم . (وویتنه) دن (مولر) دن ، هرمتخصص عالمدن عینی صورتله دلیللر كتیرەجكدم . سز كورولتویه كتیرمك ایچون همان اوزون برمكتوبله مداخله ایتدیكز . برباشقه (روولئنسن) واردر ، دیدیكز . بیلیرم . بیاض بیقلی ، آچیق مائی كوزلی ، چهرەسی تمامیله مطروش یاشلی اولدوغی حالده صاچلرینی محافظه ایتمش وقیصه كسمش برآدمدر. لوندرەده (بیكرستریت Baker Street)ده (نهایت ئندفرای Elliot and Fry)قولكسیوننده فوطوغرافی واردر . بیلمەسەم بیله هم انكلیز ، هم فرانسز آنسیقلوپەدیسنده ایكی قارداشك دخی ترجمهٔ حالی طوروب طورویور . سز - بیلمم هانكی صاحب خیرك دلالتیله - فرانسز آنسیقلوپەدیسندن عیناً برقاچ سطر آلمش سكز خلقه وبكا صاتیورسكز . ایی یا ایشته !. پك ایی بیلدیككز؛ شو آدمدن ایكی سطر انكلیزجه سوز آلیكزده بكا نقل ایدیكز . شودعوا بتسین!.. بن ادعا ایدییورم كه كوچوك قارداشی مورخ وپاپاس و (اوقسفور Oxford) دارالفنوننده معلم اولان (جیورج روولئنسن) حرفیاً برادرینه اتباع ایتمشدر . بوایكی قارداش همفكردر .

سز ، اثبات ایدیكزكه دكلدر . والسلام !...

فقط بن سزه بوراده میدان اوقویورم . (سرهنری روولئنسن)ك خطوط معماریەیه دائردرت بویوك جلدلك براثری واردركه (بریتیش موزەئوم British Museum)طرفندن طبع ایتدیرلمشدر . اونی بوراده بولەماسكز . احتمالی یوقدر . انكلترەدن كتیرتەبیلسەكز بیله سزك دعواكزه ذره قدر ایما ایدر برسوز بولەمازسكز . آكلادیكزمی ؟.

حالبوكه سز بویله یالكز اسمنی - اصحاب خیر دلالتیله - ایشیده بیلدیككز علمادن بحث ایدركن ، اونلرك قرق بیلق دوستی ایمش سكز كبی آغیز قوللانیورسكز . صوكره صیقیشنجه كتابجیلره قوشویورسكز !.. شیمدن صوكره كتاب بولوب اوقویەجقسكز وحقیقتلر كشف ایدەجكسكز وتوركلره منفعتلر تأمین ایدەجكسكز ؛ آدام قازاندیرەجقسكز . اویلەمی ؟.. شوبولوندوغكز سن وساله كوره كچ قالمش سكز صانیورم .

بوندن اون كون اول باشیكیاندن اون ایكی لیرایه آلوبده خرجبان ایتدیككز (آدم و ارض

(L'homme et la terre) نام اثرك هنوز - امينم!. - بربابی آدم عقللی تتبع ايده‌مه‌ديككز حالده مؤلفی اولان (ئه‌ليزه‌ره‌قلو)دن غايت احبابجه بحث ايديشكز ، اوبله ظريف بر طور تشكيل ايديبوركه بنده حدت براقمادی. اوقدر كولويوردم !.. مع‌مافيه برهان قاطع وقاموس اعلام وفرهنك شعوری كبی كتابلره مراجعتدن سزی مستغنی براقديغی ايچون ينه برقدمهٔ ترقی‌در . سزده علم دكل ، بحق (صائيش) وار !..

ايشته افندم ايشی تفصيلاته بوغمقدن مقصدكز بودر . بن تفصيلاتكزده دخی عينی خطانك اصلاح قبول ايتمز بر ضلالت اثری اولدوغنی كوستره‌بيليردم. فقط اوزون سوزر وبم چوق مهم ايشلرم واركه اوغوركزه فدا ايتمكده‌يم. مع مافيه بر ايكی مثال ويرمكدن كنديمی منع ايده‌ميه‌جكم؛ باقيكز عزيزم :

سزك اك بويوك واساسلی قصوركز ، بر كلمه‌نك شكل حاضرينه ، يعنی نجه عصرلردنبری افواه ناسده چيكننه چيكننه بوزولمش اولان شكلنه باقوب الدانمق‌در . اساساً بر تربيه كورمديككزی وآنجق شاعر ياخود محرر اوله‌رق يتشمش اولدوغكزی - بم كبی - اهل بيلنلر سزی بوخصوصده معذور كوره‌بيليرلر . (روح علم esprit scientifique) و(اصول méthode)دن بی بهره اولدوغكز برشی دكل، بوحال ايله كاشفلك ادعاسنده بولونمه‌كز چكيلمز شاقالردن‌در. خصوصا اخطاره قولاق آصمايشكز، چوق عجايب‌در .

(دوغدو) بحثی كچدی . (دارای كوته‌دست Darius Codomanus) بحثی ده كچدی . يعنی (دوغدو) مسئله‌سنك عينی ايدی . دقت بيوروكز : سز (قودومانوس) كلمه‌سنی (قودامان) شكلنه قوبو ويرديكز وهمان تورك يابوب ايشك ايچندن موفقيتله چيقيويرديكز . (دوغدو) لفظی هيچ اولمازسه زمان اوشكله صوقمشدی . (قودومانوس)ی سز (قودامان) شكل عجيبنه صوقمقله زمانه‌ده تقدم ايتمش اولدوكز !... فقط بوقدرله بيتمه‌دی :

(جمشيد) كلمه‌سنی - بيلمم كيم ؟! - (يام سكيث) ديه تأويل ايتمش ايمش!.. بوسزك زياده‌سيله خوشكزه كيتدی ، همان (جمشيد)ی سكيث يعنی توران قومنه منسوب برمؤسس دولت عد ايده‌رك ايران قديم سلطنتنك مؤسسی بيله برتورانی‌در!.. ديه ينه بركشف مهم ايله سرافرازلقلر كوستردكز. حالبوكه بر(شخص فسانی personnalité mythique)دن عبارت اولان (جم)ك نه‌اصلی وار نه‌ده فصلی واردر. اونك اصلی سانسقريت لسانده يازلمش اولان(ريغ‌وه‌دا Rig Véda)ده(ياما Yama) در، واوكتاب مقدسدن (زندا وه‌ستا Zend Avesta) يه (يما Yima) شكلنده انتقال ايتمشدر. (شيد) دخی (ضيا) معناسنه كلير . نته‌كيم (خورشيد) منبع ضيا ديمكدر . (خور) چشمه ومنبع معناسنه كلير .

بوسويله‌دكلرم ، اك صلاحيتدار علمانك ويرديكی معلوماته مبنی‌در . باشليجه (جه‌قسن Jackson) واوكا اتباع ايدن (ماثولتن Moulton)ك كتابنده بوتون بو (ياما) فسانه‌سنه دائر ايضاحات واردر. (جه‌قسن Jackson) (سرهه‌نری‌رووولنيسن‌دن)صوكره (بهستون Béhistûn) آبده‌لرينی تكرار تتبع ايدن واوقونوله‌مامش اولان بعض يازيلری تماميله اوقويان يكانه عالمدر . اعتقادنجه زردشت ايرانی‌در . هم فارسی‌در . مه‌دلرك ايرانی الاصل اولدوغنی موضوع بحث بيله ايتمك ايسته‌ميور . اوقدر امين‌در . بوتون بودلائلی مفصلاً بسط ايده‌جك اولان (زردشت نامه) می يافينده مطبعه‌يه توديع ايده‌بيله‌جكم . كوروره‌كز .

ها !. باقیکز ، آز قالسین اونوته‌جقدم !.. (بهستون) کلمه‌سنده دخی بنی تجهیل ایتدیکز . ممنون اولدم ؛ چونکه حقیقتده سزی زبون ایدن ضلالت نظره بریکی مثال دها ویرمش اولدوکز . بوکلمه‌یی بن فرنکجه‌ده کوردوکم کبی یازیبور ایمشم ؛ اصلی (بیستون) ایمش‌ده بیلمیورمشم . سز بونی اثبات ایچون نائلی‌دن‌می ، سنبلزاده‌دن‌می ، الحاصل پك ابی بیلدیککز برمحرردن برده بیت‌ایراد ایده‌رك دعوایی قازانمش اولدوکز ، دها طوغروسی اوقناعتله بوکونه قدر فریح وفخور باشادیکز . بن‌ده بیلیردم‌که بزم اسکی شاعرلرمز (بی‌ستون)، (فرهاد) و(کوهکن) کلمه‌لریله ملاعب لفظیه یاپارلر ؛ جمیتلی سوز سویلرلر ، مراعات نظیر صنعتنه‌نمونه ویریرلر . بیهوده زحمت ایتمش‌سکز. لکن ینه عینی خطایه دوشمکدن قورتوله‌مامش‌سکز . ینه برلفظك بوکونکی شکلنه باقوب‌شدتله آلدانمش سکز . چونکه (بی‌ستون) معناسز برکلمه‌در . اصلی (بهستون) ده دکلدر . بو انجق دونکی شکلی‌در . فقط معنادار اولان شکل ابتدائی‌سی (بوغستان)در ؛ صوکره(باغستان)ومتعاقباً (بهستون) ونهایت (بیستون) اولمشدر . کلمه‌یی (رووليئسن) تحلیل ایتمشدی . اصلی‌ده ایران قدیم لساننده - اولدوغی کبی - محفوظدر . معناسنه کلنجه (بوغ) ، (باغ) آریای قدیم زباننده (الله) دیمکدر . (ستان) دخی مکان، محل معناسنه کلیر . (باغستان) و (بهستون) آلهه‌لرك مجمعی معناسنده‌در .

یونانی‌ده (پانته‌ئون pantheon) لفظنك معادلی‌در ؛ وفی‌الحقیقه ایرانك(اولیمپوسOlympe)ی اوسزك بیستون دیدیککز بر ایدی .

بکا اینانمازسه‌کز (رووليئسن)ك بوسوزلرینی انکلیزجه اوله‌رق مفصلاً نقل ایده‌بیلیرم .

معهود (دایاق - قو)ده اویله !.. یعنی کلمه‌نك شکل ظاهریسی ، حتی شکل ظاهر یونانی‌سی بو !.. فقط اصلی (آزهی داها قا Azhi dhahaka) اولمق‌اوزره (زنداوه‌ستا) ده موجود !.. کندیسنه کلنجه معهود (ضحاك ماری) افسانه‌سندن باشقه برشی دکل !.. یعنی اصلی آستاری یوق برماصال ؛ نته‌کیم (فریدون)و (کاوه) حکایه‌سی دخی اویله !.. دیمك‌که بونلرك تورانی‌لقلاسندن‌ده بوکونکی توزکلره برفائده یوق !. زحمتکزه یازیق !..

سز بوافسانه‌لری خولیا کزه موافق بولونجه همان فردوسی‌یه قوشوب اونی معتبر برمأخذاوله‌رق ابراز ایدیبورسکز . کیخسرو بحثنده یاپدیغکز کبی ! صوکره فردوسی‌نك عقله یاقین وتاریخ ایله نقله موافق روایتلری سزك نظریهٔ حمیتپرورانه‌کزی‌اوقشامایجه همان فردوسی‌نك شاهنامه‌سنی بر افسانه اولمق اوزره تلقی ایدیبورسکز .

نته‌کیم حسین دانش بك حقنده‌ده بوسفر طوریکز دکیشمش !.. اوکا توجه بویوروبورسکز . چونکه رسالهٔ زردشتیه‌سنده بعض کیمسه‌لرك (مه‌دلری تورانی تلقی ایتدیکی) ده ذکر ایدلمشدر . حالبوکه بوآدمه اولجه نه‌لسان قوللاندیغکزی خاطرلیوری‌سکز ؟...

[... سز ، بوشیلری تحقیق ایده‌بیله‌جك‌می‌سکز ؟. اوراسی مشکوك !..] دیه‌رك وبو محکمه قارشی بنی مداخله‌یه مجبور ایدن سز دکلی ایدیکز ؟.. بوکون اونك تحقیقاتنه ناصل ونه‌چابوق اینانیورسکز ؟.. برایرانی دوستمی ممنون ایتمك ایچون بحثه کیریشمه‌دیکمه البت بوسفر قناعت کتیرمش‌سکزدر !..

سز بکا اورساله‌دن بحث ایدرکن ، ینه بن کولمکدن کندمی آله‌میورم . اومنظومه اوقونورکن

ایلك دیكله‌ین عثمانلی بن ایدم . اثری ده بلكه ایلك كوره‌ن ، هله مؤلفی ایله برابر مطبعه‌یه برابر كیدن بن ایدم !.. بناءً علیه بیلیورم . بوندن سنه‌لرجه اول (مداین خرابه‌لری)نی ده حسین دانش بك بكا اتحاف ایتمشدی ، بن ده اوزوبجه بر مقدمه یازوب باصدیرمشدم . فقط سز حسین دانش بكه ناصل التفات ایدیورسكز ؟ او برشیء تحقیق ایده‌بیلیرمی‌یا ؟. هم زردشت توركدی دیدی‌می‌یا ؟..

تفصیلاتی براقیكزده كندیكزی قورتارەق ایچون نه‌دیه‌بیله‌جكسه‌كز اولا اونی سویله‌ییكز . سز (طوغدو قادین) توركدر . دیدیكز ، [اوغلی زردشت ده توركدر مغان كروهندن ایدی . مه‌دلرك تورانی اولدوغی شبهه كوتورمز . برچوق علما بونی ادعا ایدییور بن ده قطعیا اوفكرده‌یم .] دیدیكز . حق اوقدر دیدیكزكه . جمشید ، دایاق قو ، قوداماں ودها برچوق شیلر تورك اولدی . حسین دانش بك سزكه نازكانه استهزا ایدر كبی : [ایران مدنیتندن بزه هیچ برشی قالمیور !.] ده‌یجه ، ذات عالیكز : ینه عینی غرور عالمانه ایله : [اونی‌دوشونمك سنك‌ونم وظیفه‌مزدكلدر!..] دیه جواب ویردیكز ایدی . خاطركزده دریا ؟.. شیمدی لطفاً بونلره قارشی كندیكزی قورتاریكز . و (هه‌نری روولنیسن) ی بكلییورم . سكیت لری آقفادلری دكل ! بكا اوكاشفدن دلیل كتیریكز ، قیصه كسه‌لم ، بحثی بیتیره‌لم . تفصیلی كتابمزه صاقلارز .

رضا توفیق

فیلسوف رضا توفیق بك افندی‌یه

محترم افندم

سزكله مباحثه‌یه باشلادیغم كوندنبری برر برر اخطار ایتدیكم آثاردهولكز قارشیسنده آلدیغكز وضع غریب ، آرتق بكا شویازدیغم جوابی‌ده لزومسز بركلفت كبی تلقی ایتدیره‌جك برحاله كلدی . انسان برمناقشه‌ده ذهولنی آنجق سزك قدر آچیق برمأیوسیتله اعتراف ایده‌بیلیر . بن بواعترافانده مستهزی برشهرتك اوغرادیغی انكسار قطعی ایله یالكز حس ترحم خطاب ایدن بر طور التجا كبی اوضاع تسلیمیتی پك ابی فرق ایدییورم .

امین اولكزكه بوكون كوستردیككز شوتلاش بنی متأثر ایدر . فقط سزك هرشیئه تجاوز ایدن جرأت افاداتكز ، برآز دها قیرلمادقجه بوبحثی براقمامق بنم ایچون مهم بروظیفه اولدی . مطبوعات عثمانیه ، بویله مناقشه‌لرده صحائف نشریاتنك برسوقاق غوغاسیله صارصیلاجق چامورلی قالدیرملردن پك چوق یوكسك اولدیغنی سزه اثبات ایتمه‌لیدر .

استقبالك بوصحیفه‌لر اوستنده آرادیغی نزاهتی اك زیاده تأمین ایده‌جك مؤثر تجربه‌لر ، ایشته بویله عواملك تقدیراتی ادامهٔ شهرت ایچون كافی كورن ، متهكم و هرحالده كولونج (علماالقلم) لك النهایه (یاكلشم) دیه‌جكی موقعلره دوشدیكنی افكار عمومیه‌یه تلقین ایتمك اولاجقدر .

(زوولينسون) ك كيم اولديغني بيلمكده (ذهول ايتدم) بيوريبورسكز رضا بك! بو موسايي بيلمه‌يوب‌ده توراتدن وعظ وبرمكه بكزه‌يور. شخصيت عرقيه‌سني اثباته چالشديغكز مدلرك لسانني ايلك دفعه كشف ايدن ذاتي ايشيتمه‌ديكزده بحثك هانكي قسميله مشغول اولديكز! سز زوولينسوني طويمامش اولديغكز كبي كنديسنك مد لسانه عائد محكوكاتي بولوب استنساخ ايتديكي (بيستون) آبده‌سنك اسمني‌ده ياكلش يازيبورديكز. بورايه (بهستون) دين يه ذات فاضلانه‌لري دكلميدي؟ يا للعجب! اهل بيت رسالتك شدتلي برمدافعي كسيلن امي بردرويش، قارشيسنده كيلره حدتلنمش!

— سز نصل بيليورسكز، خاسسان، خوسساني حضرت مغاويه‌نك قيزلريدر. ديه عتابده بولونمش! كنديسني ديكلينلر شاشيرمشلر: دينلمش كه:

— اوخاسسان دكل حسندر، خوسسان دكل، حسيندر. مغاويه دكل معاويه‌در. قيزلري دكل، اوغللريدر. حال بوكه اويله‌ده دكل، بحث ايتديككز ذوات محترمه، امام علي‌نك اولاديدر.

سزده طبق بودرويشي تقليد ايتمش اوليورسكز عزيزم! بربريله قارشديرديغكز بر طاقم اسملري تصحيح ايچون سزه اخطار ايديبورم:

— مدلرله برنسلدن عد ايتديككز پارتلر ظن ايتديككز كبي (فارسلر) دكل، آرسازيدلردر. مد لسانينك كاشفي ژورژ زوولينسون دكل، اونك برادريدر. بويازينك بولونديغي ير (بهستون) دكل، (بيستون) در. آريالرك ظهور ايتديكي موقعك اصل اسمي آريانه‌م وانه‌بو دكل، آريانه وه‌جودر. حال بوكه اوده دكل آيراويژه‌در!

بواخطاراته قارشي - پك اسكي بر تعبير ايله - آغزيكزه طاش آلديكز، بيلمم، بوتعبير معلوم عاليكزمي؟ اساطير ادبيه‌سنده اودرجه مشهور اولان (بيستون) ي خريطهٔ معلوماتكزه ياكلش قيد ايتديككز (ايران) لسانده بزم بومثلمزيرينه «برلب كاوخ مي‌ماليد» سوزيني قوللانيرلر. اينانمازسه‌كز زردشته متعلق اثرلري تحقيق ايچون كنديسنه مراجعت ايتديككز فارسي معلملرينه صوريكزده آكلايكز! سزك كبي فضلايه لغت كتابنه باقمق ياقشمازده اونك ايچون سويله‌يورم. باقسه ايديكز، شو بحثده ياكلشلريكز اوزون برسبحهٔ استغفار تشكيل ايتمزدي! ايسترسه‌كز، آرتق سكوت بيوريكز! اك بليغ ايضاحاتكز، يازمادقلريكز اوليور. بويله جواب ويره‌مديكي شيلري سكوت ايله كچشديرن كورولتوجي معارضلر نه‌يه بكزر بيليرميسكز، رضا بك! ايچريسي حامضي مايعات ايله طولو اولان شيشه‌لره! بونلر شديد برطراقه ايله آچيلير. فقط كيمسه‌يي اولديرمز، يارالاماز. طپاپي آتديمي، طورر. اوندن صوكره كوپورسه‌ده حكمي يوقدر. آغزي قولايجه قپانير. لطيفه‌يي سومه‌سه‌كز، سزه بويله توجيهلرده بولونمازدم. سز فيلسوف، دوقتور، شاعر، علم اديان معلمي، دهات سياسيه‌دن، خطيب، والخ برذاتسكز، شمدي آتنوغرافده اولديكز. كلسون كاشناتي تجهيل! فقط ايل اوغلي هرزمان، قره‌وزيرك مديلي حكايه‌سيله انسانه (ماشاءالله) ديمز، جواب ايستر. سلامت عامه ايچون موقتاً استهزاريكزه تحمل ايده‌بيله‌جك ايكي كيمسه، بنم كبي قارشيكزه ديكيلوب‌ده (سويله‌يكز، باقه‌لم!) ديبوبرنجه قولتوغكز آلتنده‌كي يالديزلي مجلداتي تحليل ايچون باب عالي جاده‌سنده محفل تأسيسنه حاجت قالمايه‌جق! شمدي هركسك قنطاري بلنده‌در. بز اوقودق، بز اوقوتديردق،

طرزنده دعوالرله بتون عالم عرفانه تحکمی قورمش اولان ارباب کبر و غرورك بویله، دائما تصریفه قالقشدیغی صیغه‌لرده‌کی (قاف) لری برآره‌یه کتیروبده : ـ باق غوقوق! چیقدی . دیورلر.

صوك مکتوبکزده بتله کیریشدیککز مناظره‌دن بحث ایدرکن ، « بعضاً بویله جیمناستیقلرده یاپدیغکزی » سویلیورسکز . فنا ادمان دکل اما ، صالنجاغه ایی طوتونامامشسکز! دوشه‌جکسکز ، دیمکه قالمادی. ایلك پرنده‌یی برسقوط تعقیب ایتدی. شمدی یاکلشلریکزك ویردیکی برتأثرله :

— ذهولك سببنی سزه آکلاته‌بیلیرم . ذهولدن آشیری کیفه کلدیکز !

بولنده اعترافات وار ! (بی‌ستون) دن سزی (پارت) لرك ارواحی کورمشلرسه کیم بیلیر تورانلی اولدقلرینه نه‌قدرندامت ایتمشلردر. باقسه‌کزآ . مدلر بیله ذات فاضلانه‌کزه هویت عرقیه‌لرینی آکلاتمغه باشلادیلر. مکتوبکزك صوکنده :

— بن مدلر تورانی، دکل، دیمیورم . اوله‌ماز، ممکن دکلدر، دیورم !.

کبی غریب جمله‌لرله تشوش افاده‌نك قراکلقلرنده صیغینه‌جق ملجألر آرایورسکز. سز، (مدلر تورانی دکلدر.) دیمه‌مشدیکز اویله‌می ؟ اوحالده بومباحثه نره‌دن چیقدی ؟ بن سزه ایلك زمانلرده ، برآز اوقویکز ، دیدم . شمدی‌ده اوقونکزی دیه‌جکم ؟ ! افکار عمومیه‌یی کولدیردیککز کونلرله کوانچ اولدیغکز دوره آره‌سنده کچیردیککز صفحات تناقضی ، لطفاً برآز کوز اوکنه کتیریکز ! سز، بو بحثه کیردیککززمان نظریکزده مدلرك هویت عرقیه‌سی تاریخاً معلوم دکلدی. مباحثه اثناسنده فکریکز تبدل ایتدی . مدلرله ایرانیلرك براصلدن اولدیغنی اثبات ایچون، کتابلردن دلیللر کوسترمکه قالقشدیکز. شمدی ، ضمنی اعترافلرله : (تورانیدر دینلرده اولمشسه‌ده !..) تأویللرینه باش اورمق حسابکزه کلیور.

یازدقلریکزی برده زحمت ایدوبده کندیکز اوقوسا کز فنا اولماز... اولجه « مدلری توران عرقنه منسوب بر قومله برلشدیرمکی خاطردن کچیرمش بر ئه‌تنوغرافی ایشیتمه‌دیککزی » قطعیتله دعوی ایدن لسانکز، بوکون فکرینی تأییده علمانك (اکثریتنه) صیغینیور. باقکز نه دیورسکز:

« علمانك اکثریت کلیه‌سی (یعنی اولکی کبی هپسی دکل، ایشته رجعت بوکا دیرلر !) قطعیاً ادعا ایدییورکه (مه‌د) لر ایله (فارس) لر عین ملتدرلر. مه‌دلر مدنیتی آثوریلردن آلمشلر . فارسلرده مه‌دلردن تلقی ایده‌رك (مه‌د وفارس) بردولت معظمه تشکیل ایتمشلر. نه‌یاپارلرسه یاپسینلر! بوخصوصده دخی بنم دعوام ایله علاقه‌دار اولان برجهت یوق ! یالکزجدی علمادن برذات (اعترافات باشلایور!) فرانسز مستشرقیننده موسیو (اوپر) برایکی کلمه‌یه باشقه تورلو برمعنا ویره‌بیلمك ممکن اولدیغنه دائر برفکر ایلری سورمش، (مادا) کلمه‌سنك تورانیلرجه مملکت معناسنه کلیر اولدیغنی ادعا ایتمش؛ کذلك (دایاقو) لفظنك دخی تورانی برکلمه اولوب (باشقه ـ دایا) ایله (قانون ـ اوقو) عنصرلرندن مرکب اولماسی احتمالنه ذاهب اولمش ! » پکی ! سزك ادعاکز نره‌ده قالدی ؟ هانی ، مدلری تورانلی برعرق ایله برلشدیرمکی خاطردن کچیرمش بر ئه‌تنوغراف ایشیتمه‌مکزه مستند دعوای وقوف ! اوپرتك مدعاسنی نه قدر تخفیف ایتسه‌کز کندیسنك آچیقدن آچیغه (مدلر تورانلیدر) دیدیکنی آثار علمیه صحیفه‌لرندن قالدیره‌مازسکز ! سزك قولکزه کوره (اوپرت) یالکزمه‌دانك مؤسسی اولان (دایاقو) نك اسمی تحلیل ایدوبده بونك (توران عنصرلرندن مرکب برلفظ) اولماسی احتماله

ذاهب اولمش کبی کورونیور. اویله دکل ؛ علم اقوام و تاریخک پک مهم بر شعبه‌سنده مؤسسلردن صاییلان بوفاضل ذات ، « مد ایمپراطورلرینك (هرودوت) طرفندن نقل ایدیلن عنوانلری تمامیله آری برشکله قونولمش توران اسملرندن عبارت اولدیغنی سویله‌مشدر. آ کلایورمیسکز رضابك ! مدحکمدارلری کاملاً توران اسملریله آ کیلیوردی . مورخ شهیر (ماسپه‌رو) یه اعتماد بیورورسه‌کز کندیسنك « اقوام شرقیه تاریخ قدیمی Histoire ancienne des peuples de l'orient » عنوانلی اثرندن (صحیفه ۵۶۰) عیناً آلدیغم شو عباره‌یی اوقویکز !

Selon Opert les nome d'Hrodote représenteraient «les formes aryanisées des noms touraniens, dont Ctesias nous a donné la traduction perse»,

معناسی :

« (اوپرت) ك فكرینه كوره (هرودوت) ك نقل ایتدیکی اسملر ، تورانی آدلرك آریلشدیرلمش شكللرینی تمثیل ایتمك لازم كلیور. (ستەزیا) بو اسملرك بزه فارسی ترجمه‌سنی ویرمشدر . »

بحثك هانکی ایمپراطورلره عائد اولدیغنی یکیدن تأیید ایده‌یممی ؟ اولکی مقالاتمده بر چوق دفعه تکرار ایلدیکم کبی بونلر (کیخسرو) ك تأسیس ایتدیکی (کیانیان ـ آخامه‌نید) دولتندن اول مدیاده حکم سورن (مد) حکمدارلریدرکه ایچلرنده یونانیلرك (دیوجس) دیدکلری (دایاق ـ قو) دخی موجوددر،

بن سزه (اوپرت) ك بویله دیدیکنی قاچ دفعه اخطار ایتدم‌ده بردرلو اینانمادیکز. حقایقی تحریف ایدییور، دیدیکز. شمدیکی بر اعترافی ؟ یوقسه عین معلوماتی کویا کندی طرفکزدن ایراد ایدلمش برشی کبی کوسترمك یولنده بر معرفتمی! هرحالده پك غریب برشی ! حقیقتده بو درجه یاقلاشمش ایکن منشأینی یالکز ظری بر اصرارده آرادیغم علی بررجوع ایله تکراراسکی فکریکزه عودت ایدییورسکز! مدعا بزینه شوشکله کیرییور :

« بوتون علمانك آنجق بر Suggestion یعنی وارد خاطر اوله‌بیلن برفکر دیه تلقی ایتدیکی شوملاحظه‌یه استناداً مدلرك تورانی المنشأ اولدیغی ادعایه قالقشمق خفیفلکدر. غلودر. غبن فاحشدر. »

موقتاً بوحقی، بوغلوی قبول ایتمش فرض ایدملك ایسته‌یورم. چونکه اوفکرله ذات حکیمانه‌لرینك مسلککندن اعتراف ایتدیکم حالده سائر برچوق علمایه تبعیت ایتمش اولدیغنی کورییورم. اولا : ینه (اوپرت) دن باشلایه‌لم : تنزلاً شهرت وفضیلتنی تصدیق ایتدیککز بوذاتك (مدلر ایچون تورانیدر) دیدیکنی ماسپه‌رو، أليزه رەقلو، ماریوس فونتان و آبل هووالاق کبی مختلف علما تصدیق ایدییور. بونلره اینانمایکز . فقط حسین دانش بکه نه دیرسکز ؟ ایشته اوده تعلیم فارسیسنده عیناً شو سوزلری یازمش :

« فرانسه‌نك متبحرین علماسندن (اوپرت) مدیه‌لیلرك ایرانی اولمایوب تورانی اولدیغنی ادعا ایتمش وکتابیلردن قالان آثار محکوکه‌نك برنجیسی اسکی فارسیله واوچنجیسی ساسانیلر دوری فارسیسیله یازلمش اولدیغی کبی ایکنجیسنك‌ده مدیه لسانیله یعنی توران دیلیله یازلمش اولدیغنی ایلری سورمش وبونی دلائل علمیه ایله اثبات ایتمکه چالشمشدر. »

دیمك، اوپرت ، بوخصوصده پیشوالق شرفنی قازانیور، سزده اونی غلو ایله، غبن فاحشله اتهامه قالقشیورسکز رضا بك ! بیلمم اما ، چوجقلغی پك ایلری واردیردیکز ظن ایدرم .

علم السنه‌یه عائد مدونات، اوپرندن‌صوکره شاکردی (له‌نورمان) ك عین‌فکری‌مدافعه ایتدیکنی کوستریبور. کچن هفته‌کی مکتوبمده سزه بوندن بحث ایتمش اولدیغم ایچون، بودفعه یالکز (له‌نورمان) اسمنی ذکر ایتمکله اکتفا ایدییورم.

(آلفرد موری) نك ینه بومطالعه‌ده اولدیغی اولکی‌مکتوبلرمده کندیسندن حرفیاً نقل‌ایتدیکم عباره‌لرله ثابتدر. مساعده ایدرسه‌کز، بونلره (ئه. نورری) ایله (مورتمان) ی‌ده علاوه ایده‌لم.

علم السنه متخصص شهیری (آبل هووالاق) مد لساننك تورانی اولماسنده بالذات بیوك برتردد کوسترمش اولماسنه رغماً بوایکی ذاتك آچیق بر قناعتله (مدجه توران لسانیدر) دیدیکنی آشاغیکی عباره‌سیله اعتراف ایتمکده‌در:

«Pour E. Norris, le «soi-disant» médique était un idiome du groupe ouralo-altaïque,proche parent du magyar,de l'ostiaque,du permien et des autres langues de la même famille. A. Mordtemann en fit égalemement un idiome our xalo-altaïque,mais il le rattacha au groupe turc ou tatar, supposa qu'un certain nombre d'élément indo-europpéens s'y étaient glissé à différentes époques, et lui donna le nom de susien, langue de la susiene.»

تورکجه‌سی:

«کویا (مه‌دیك) دینیلن بولسان، (کویا قیدی مؤلفك کندی‌قناعتنه عائددر) (ئه. نورری) نظرنده اورال - آلتای زمرهٔ السنه‌سنه داخلدر. بونك ماجار، اوستیاق، و پرمین لهجه‌لریله عینی عائله‌دن دیکر السنه‌یه صیق برقرابتی واردر. آ. مورتمارده طبق بویله مدجه‌یی بر اورال - آلتای لسانی عد ایتمشدر. یالکز کندیسی، بونی تورك وتاتار کومه‌سنه ربط ایتمش و مختلف تاریخلرده برطقم هند - اوروپا عنصرلرینك اساس لسانه قارشدیغنه قائل اولمشدر. آ. مورتمان مدجه‌یه (سوزیان) لسانی عنوانی ویرییوردی!»

مد لساننك (تورانی) السنه‌دن اولدیغنه قانع اولان‌علمانك مطالعاتنی بویله فکراً اونلره مخالف اولان برناقلدن عیناً استنساخ ایدیشم، بوخصوصده ذ ه قدر شبهه‌یه امکان براقماز ظن ایدرم.

سز مدلرك مخصوصات عرقیه ومدنیه‌سی حقنده‌کی تدقیقاتی دها بومباحثه‌دن اوکرنمش‌اولدیغکزه دلالت ایدن برچوق یاکلشلریکزله، بویله برچوق علمانی خفتله، غبن فاحشله اتهامه چالشدیغه‌کز اجتهادات فاضلانه‌کزه بوراده واوروپا محیطنده دکل، قونغوده بیله کوللر. هم نره‌لره انتقال‌ایدلدی؟ اول بحث بویله‌میدی؟ او ادعا یالکز بنم محصول تخیلم دکلیدی؟... سویلسه‌کز ئه، فیلسوف رضا توفیق بك افندی!

مکتوبکزده لسانك عرق بحثنده مدار استدلال اوله‌مایه‌جغنی برمعتاد بر طاقم ساده ومعناسز دلیللرله ایلری سورن غریب بر ادعاکزدها وارکه بوندن بحثه بیله حاجت کوره‌میورم. علما: (مد خاندان سلطنتی، توران اسملریله آکیلیوردی. مدجه تورانلسانیدر) دیسونلرده سز بونی (نولاجق) کوینده تورکجه سویله‌ین رومره تشبیه ایدیکز، حیرت! مکر، بویله جدی مباحثه‌ده بوقدر چوجقجه دلائله‌ده استناد ایده‌بیلیرمش! طوغریسی سز صافدیونلق فوقنده‌ده برخصلتی حائزسکز!

* *

مکتوبکزده (قوداماں) عنوانیله (طوغدی) یه دائر ایضاحات ویرمك آرزو ایتمشسکز . آرتق بحثك بویله بسیط دلیللرله تأییده احتیاجی قالمامشدی . فقط سزی مأیوس براقامق ایچون بر آزده او ایضاحاتکزی کوزدن کچیرمك ایسته‌رم . سز بیلمه‌دیککز شیلری او قدر چوق قاریشدیریبورسکزکه ذهوللریکزی تصحیحه یتشمك قابل اولمایور. ایشته (طوغدی) کله‌سی حقنده‌کی سوزلریکز!

« زردشتك والده‌سی برحیات ایکن (دوغدهوا) دییه چاغیریلیردی . بو کلمه‌نك جذرینی تشکیل ایدن ایلك پارچه‌سی یعنی (دوغد Doghd) جزئی ایرانی‌الاصلدر. بونده هیچ شبهه یوق ! (دخت) لفظی اونك عینی وفقط تلفظ اعتباریله دها مدنی ولطیف بر شکلدر. »

بوسوزلرده سزك ایشیتدیککزه حکم ایتدیکم یالکز برتعبیر موجوددر : دوغدی هووا! اوندن اوته‌سی تماماً کندی یاکلش تفسیراتکزدر . سز (علم السنه) ده جذرك نه معنایه کلدیکنی دها اوکرنمه‌مشسکز. جذر، بنیهٔ الفاظی تشکیل ایدن معنیدار سسلره دینیر. کله‌نك شکل مکملی، عیناً جذر اوله‌ماز. بو، اولسه اولسه افعالك بنیهٔ اصلیه‌سیله قوللانیلان ، یعنی تصریفاته عائدزوائددن مجرد صیغه‌لرنده ، تك هجالی‌ماده‌لرنده کوریلور. اسم وصفتلر مطلقا مرکبدر. علم السنه متخصصلری جذرلرك یا افعـال وحرکاته ، یاخود نداية متعلق بر صدادن عبـارت بولندیغنی بر قاعدهٔ قطعیه حالنده قبول ایتمشلردر. آکلادیکزمی رضابك ! سز هم (دخت) ك برکلمه اولدیغنی‌سویلیورسکز.هم‌ده اونی‌جذردییه تلقی ایدییورسکز. بونك علم السنه‌ده نه‌قدر کولونج برتضاد تشکیل‌ایتدیکنی بیلسه‌کز کندی‌کندیکزه بلکه ساعتلرجه کولرسکز. انسان ، یالکز قاندن ، یاخود قلبندن عبارت اوله‌بیلیرمی ؟ اوکا وجودده لازمدر. ایشته جذرده بویله‌در. ایکی اوچ جذر بریره کله‌دیجه کله تشکل ایتمز.

سزه جذری تعریف ایچون ایکی مثال عرض ایده‌یم : هند ـ اوروپا لسانلرنده (i أی) سسی، بریردن دیکر طرفه کیتمکه ، (ستا) سسی‌ده طورمایه دلالت ایدر. سزك کبی کلماتی هیئت مجموعه‌سیله جذر ظن ایدن علمـا ، اکثریا تشکلات الفاظده اوجذری آراسه‌لرده بوله‌مازلر. اونك ایچون اولا (قیز) دیمك اولان (دخت) کله‌سنه بر(جذر) دیمکده‌کی خطا کزی لطفاً تصحیح ایدیکز. اوندن‌صوکره (دخت هووا) توجیهنی نره‌ده کوردیککزی سویلیك که اوکا دائر بحث ایده‌لم . چونکه بنم طانیدیغم مؤلفلر بواسمك (آوستا) ده طوغریدن طوغری‌یه (طوغدی) شکلنده محرر اولدیغنی سـویلیورلر . اوزمانی تدقیق ایچون بوندن بشقه برمأخذ ، بر تاریخ ده یوقدر . شمدی جواب سزه قالدی ! کله‌لم (داریوس قوداماں) ه :

سز قوداماںك تورکجه دکل، رومجه اولدیغنی سـویلیورسکز . فکریکزجه (قو دوماں) کله‌سی یونانجه‌ده (قیصه اللی) معناسنه کلن (قودو ـ مانوس) ترکیبندن آلنمش ! بونی تأیید ایتمك ایچون تاریخده (داریوس) ك (دارای کوته دست) دیه معروف اولدیغنی سویلیورسکز.

بن بویله برروایت ایشیتمه‌دم. سزده مأخذ کوسترمیورسکز، اوحالده شمدیلك سوزیکزه اعتماد ایده‌میه‌جکم. یالکز شوبحثده بالخاصه دقت ایده‌جککز برنقطه‌یی نظر دقتکزه عرض ایتمکدن کندمی آله‌میورم : لفظی جنسـلرله اویناملق اوته‌دنبری هر ملتده عمومی براعتیاددر. بربرینه مخاصم اولان ملتلر، حکمداران مشاهیرومملکت اسملری‌کبی عنوانلری کندی لسانلرینه تحویلده الفاظك بو قابلیتندن استفاده‌یی اونوتمازلر.

بزم مزاح غزته‌لرینی اوقورسه‌کز ، خصماً اولان مللره منسوب مشاهیرك اسملری اوزرنده لسانیمزه نسبتله نه‌قدر اویغون معنالر کشف ایدلدیکنی کوررسکز . قطعیتله ادعا ایتمه‌مك اوزره بن اسکی یونانیلرده بو آثار تمایلی کوریورم . اونلر خصملری اولان ایران ومد رجالنك اسملرینه خیلی معنالر ویرمشلر. ایکنجی دارانك اصل اسمی اولان (اوغوز) كده یونانجه‌ده (پیچ) معناسنه کلن (اوخوس) یاخود (نوتوس) تعبیریله دکشدیرلدیکنی مختلف اثرلردن آکلایورم . سز بونلری جدیتله‌می تلقی ایدییورسکز ؟ بکا اوچنجی دارایی (کوته دست) صفتیله ذکر ایدن برایران تاریخنی کوستره‌بیلیرمیسکز ؟ اردشیره درازدست دنیلمسی ، دارانكده (کوته‌دست) لقبیله آکلدیغنه بردلیل تشکیل ایدرمی !

بنم تدقیقاتم بونك عکسنی اثبات ایدییور . استرابون کبی بعض مؤلفلر برنجی دارانك قوللری اوزون اولدیغنی، حتی کندیسی آیاغه قالقدیغی زمان اللرینك دیزلرینی کچدیکنی روایت ایتدکلری صیراده بدری اردشیره (ارتاکسارکس) ویریلن (دراز دست) لقبنك اصل بوکا عائد اولدیغنی ادعا ایتمشلرسه‌ده اوچنجی دارایه (قیصه اللی ـ کوته‌دست) دنیلدیکینه دائر برقید ذکر ایتمه‌مشلردر. بوندن بشقه هیچ براثرده (قودامان) ك (قوداماتوس) دن مبدل اولدیغنی‌ده کورمه‌دم. بوخصوصده ظنکز یاکلشدر. (قوداماتوس) دن (اوس) اداتی چیقاران بن دکلم . اسم ذاتاً قودامادر. قاموسلره مراجعت ایدرسه‌کز تصحیح ذهاب بیوررسکز. هرحالده بن ازمنهٔ قدیمه‌یه عائد اولان روایات تاریخیه‌یی تدقیقده ـ ولوکه پك ضعیف اولسون ـ هیچ براحتمالك درحال ردی طوغری اوله‌مایه‌جغنه قائلم . اونك ایچون لطفاً بکا مأخذ کوستره‌کزی رجا ایدییورم . دوشونکزده جوابنی اویله ویریکز افندم .

کوریورسکزکه سزك هیچ برفکریکزی، ادعاکزی مقابله‌سز براقیورم. حال بوکه ، سزچوق شیلرده سکوتدن بشقه برشی یاپامایورسکز . عجبا (یام سکیت) حقنده فکریکز نه ؟ بورنوقلك مد ایمپراطوری آریاسله توحید ایتدیکی بو ذاتك صوکرددن جمشید شکلنه کیرمش اولان اسمنه پارلاق سکیت، یاخود سکیت پادشاهی معناسنی ویرمسنه نه دییورسکز ؟

کیخسروك بیوك بدری آستیاغك ایرانیلرجه (توران) حکمداری اولدیغندن بحث ایدلمسنه مقابل ، بوآدمك مد حکمداری اولماسی طرف عالیکزدن اوفاق بر رد وتکذیبه دکه‌جك برماهیتده حائز دکلیدر ؟

سزه مکرراً یازدیغم بوفقره‌یی برکره‌ده مهم بر (تاریخ اقوام) مؤلفندن دیکلیکزده اوکا کوره بکا جوابکی ویریکز رضا بك ! شمدی المده‌کی اثر ، « لوقونت بول دوسسه » نك (قبل التاریخ زمانلردن دور تجدده قدر تاریخ اقوامه عائد تدقیقات) عنوانلی برکتابیدر. برنجی جلدك ۲٤٤ نجی صحیفه‌سنی آچیورم : (کیخسرو) ك حسب ونسبنه دائر شومعلومات نظره ایلیشیور. عیناً :

(کیخسرو) ك ولادتی حقنده برچوق حکایه‌لر، مصاللر و افسانه‌لر موجوددر. بونلرده هرنه آرانیرسه بولونه‌بیلیر. فقط حقیقت ، (دیه‌دور) طرفندن دلفك بر کهانتنه دائر ویریلن معلوماتده ذکر ایدلمش کبی کورونیور. دلفك کهانتی شودر :

— مدلرك حکمدارلغی برقاطره انتقال ایتدیکی زمان ای لیدیالی ! آرتق سن (بولندیغك یرده طورمه) نازك آیاقلرله (کدیز) ك قوملرینه طوغری فرار ایت ! قورقق اوزمان عیب دکلدر .

(دیودور) بو کهانتك شو معنایی افهام ایتمك ایسته‌دیکنی سویلیور :

(کیخسرو) آناجهتندن مدیالی، پدرجهتندن ده ایرانلی ایدی. و بو ملزالک صنفی Caractère de metis سجایای عرقیه‌نك صفوتنه صوك درجه اعتبار ایدن شرقلیلرك پك زیاده نظر دقتنه چارپدی.

فی الحقیقه بو آدم، ایکی ملت، حتی بلکه بربرندن فرقلی ایکی عرق آره‌سنده وقوع بولان اختلاط وائتلاف محصولی ایدی. ایران مورخی (فردوسی) نك شهنامه‌سنده (کیخسروك ولادتنه دائر) تصویر ایدیلن افسانه‌ده عیناً بوکا دلالت ایدر. »

« مؤلف » ك علی العاده بر افسانه‌دن چیقاردیغی نتیجه‌یی کوریورمیسکز؟ کندیسی استدلالاتنی بوراده براقیور. اولا اون برنجی عصرمجریده یازیلان بعض آثار فارسیه‌دن کیخسروك شمائلی مصور تعریفاتی نقل ایدییور.

صوکره او شمائلی اصل آسیالیلردن فرقلی اولان (سکیتلر) ه تطبیق ایدییور. و، النهایه کیخسروك یشادیغی تاریخلرده یالکز مدیانك دکل، بتون (ایران و مد) ملتنك (سارد) لرله قارشمش اولان هویت عرقیه‌سی بر (سکیت) شخصیتنی تمثیل ایتدیکنه قائل اولیور.

بو بحث أتنوغرافی نقطهٔ نظرندن (ایران) تاریخنك اك مهم صفحه‌سیدر.

سزکله مباحثه‌مزده او نقطه‌یه تماس ایتمك ایسته‌مدم. یالکز سوزمه برکره اعتماد بیوریکز! اون سنه‌در اوقودیغم متعدد اثرلره ایجه تدقیق ایتدیکم (ایران و مد) أتنوغرافیسی اوزرینه شویله بویله بعض معلوماتم دها واردرکه، شو آره‌لق بر طرفه طوپلایورم. ایلریده بونلری برکتاب شکلنده نشر ایده‌بیلیرسه‌م کوره‌جکسکزکه بحث، اویله برقاچ کتاب قارشدرمقله الده ایدیله‌جك قدر بسیط اولمادیغی کبی دلائل جدیده‌یه ده استناد ایتدیرلمشدر. شمدیلك سزی بونلرله صقمیورم. آره‌مزده‌کی مسئله کیخسرودن اولکی مدلره عائد. اونلرکه ده بر توران شخصیتنی تمثیل ایتدیکنه قانع اولان علمانك سوزلرینی سزه ممکن اولدیغی قدر نقل ایتدم.

مخابراتمزك دوام ایتدیکی مدتجه، قارشیلیقلی آلدیغی شکلی مقایسه ایدرسه‌کز، نه طرفك اثبات مدعی ایچون بلافاصله دلیللر ارائه‌سندن کری قالمادیغنی، هانکی طرفك ده یالکز (خروس) حکایه‌لریله مشغول اولدیغنی وفکرینی قاچ دفعه تبدیل ایتدیکنی کوررسکز. بیلمم بو مخابراتمزك برآرده نشرینه مساعده بیوررمیسکز؟ هیچ اولمازسه ذات فاضلانه‌کزك ظرافتلری اوکا برقیمت مخصوصه ویریبور. نه ایسه، بونیده ایلریده دوشونورز. شمدیلك توجهاتکزك بقاسی.

ساطع رفعت

— وزنه مسئله‌سی —

محترم شاعرلرمزه

[٦٧ نومرولی نسخه‌مزدن مابعد]

بر چوق بحرلره عائد وزنلردن قاله قاله بو کون الزده آنجق درت بش وزن مقبول اولارق طوروبور ، اڭ مشهورلری :

١ — مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن [یاخود : فعلن فعلاتن فعلاتن فعلاتن]
٢ — فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن
٣ — مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن [یاخود : فعلن مفاعلن فعلاتن مفاعلن]
٤ — مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن

بونلره دقت ایدنجه کورورزکه :

١	— —	— — ..	— — ..	— — ..	
٢		— — ..	— — ..	— — ..	— ..
٣	— —	— . — .	— — ..	— . — .	
٤		— . — .	— — ..	— . — .	— ..

اولا ، ایکی یارم هجه‌یی بر صایارسه‌ق بونلرك هپسی اون بر هجه‌لیدر . وایکی اوچ اوچ اوچ ویا ویا اوچ اوچ اوچ ایکی قسملرینه آیریلمش وهرقسمك نهایتنده‌کی استناد هجه‌سی عینیدر. یعنی برنده یارم وبرنده تام هجه‌یه تصادف ایتمه‌مش .

ثانیا ، برنجی ایله ایکنجی ، اوچنجی ایله دردنجی عین وزندر. یالکز برنده فعلن نهایته اوته‌کنده باشه کلمش . وبرنجی ایله اوچنجی ، ایکنجی ایله دردنجی‌ده همان عینیدر. شو قدر وارکه ایکی فعلاتن تقطیعی یرینه متناظراً ایکی مفاعلن اقامه‌سنده محذور کورلمه‌مش . دیمك بو وزنلر عروضك پك بسیط تکرارلری حاوی اولمیه‌رق یارم هجه‌لری اڭ اعظمی اولان بر وزندر.

ثالثاً ودها غریب بر جهتی ، هیسنك عین زمانده ایکی تمامیله مساوی پارچه‌دن تشکل ایتمش اولملریدر. بو پارچه‌لر بر تام هجه ایله [بعضاده معادلی بولنان ایکی یارم هجه ایله] برلشمشدر : شو مصراعلر بو وزنلرك بویله ممتزج تکرپرلر قبول ایتدیکنی پك کوزل کوستریر :

١ یالکز سنی سودم	سنی	یالکز سنی سودم
٢ بم عشقمده وفا	وار	بم عشقمده وفا
٣ حس ایتمیورمیسك	دها	حس ایتمیورمیسك
٤ الی‌الابد سنکم	بن	الی‌الابد سنکم

دیمك بو وزنلرك هر مصراعی بر هجه‌لی مستزادله بولنمش برر بیتدر. که اوزونجه بر منظومه‌ده بو مستزادلر هر چیفت پارچه‌ده بر تکرر ایدییورلر. حقیقةً فکرت ـ جناب مکتبی ، مقدما قدمانك یاپدیغی [مفعول فعولن] وزنلی مستزادلری [که یالکز اسماً مستزاد و حقیقتده بالذات وزنك بر هجه‌لی مستزادندن ماعدا اولان قسمیدر] تشمیل ایتمشلر وبو وزنلرك هپسندن عین طرزده استفاده ایتمشلردر. (هرکس سکا مجذوب) (سکا ای شانلی سلاح) (اوزتر برر برر) (بکاینه دکسه حیات) کبی.

حقیقةً بوندن قدمانك وفکرتك مقصدی ناصل بر آهنك تأمین ایتمکدی ؟ مادام‌که وزن بو ایکی پارچه‌دن تشکل ایتمش اوچنجی دفعه بو پارچه‌یی یازمق وزنی یازمق دکلیدر؟ بونده سبب شو اولاجق: برنجیسی، نظردقتی وزنك بو خصوصیتنه جلب ایتمك یعنی وزنك ایچنه قاریشمش بو نوع آهنکی تبارز ایتدیرمك . ایکنجیسی بو بر هجه‌لی رابطه‌لر ایکی قسمده بر تکرر ایتدیریله‌جکنه اوچده بر ویا باشقه دزلو تکرارلانارق بونی بعضاً یکنسقی‌یی بوزمق ایچون بعضاً‌ده بو قیصه تکررلری هیچ تعدیل ایدله‌دن بربری ارقاسنه یازوب وزنه بر تنبه بر جانلیلق ویرمك : مثلا فکرتك سوسنده‌کی :

[...... هرکس سکا عاشق

هرکس سکا مجذوب

هرکس سکا مشتاق

ای طفل خیالی ! .] .... کبی بو تکرر وزنك عرض ایتدیکم مقصد ایچون یاپیلدیغی (هرکس سکا) کلمه‌لرینك‌ده تکریریله بوتأیید ایدلمسندن اکلاشیلیور.

بك چوق قوللانیلان بروزن دها وار: درت نوصرولی وزندن باشده‌کی مفاعلن جزئنك آتیلمسندن حصوله کلن :

فعلن	مفاعلن	فعلاتن
—..	—.—.	——..

وزنی تحفدر بوده اوچ اوچ ایکی قسملرندن باشقه :

فاعلاتن مفاعلن فعلن

—.——.—.——.——

شکلنی قبول ایتدیکی زمان [یعنی فرانسزجه مؤنث مصراعلرده عادت اولدیغی وجهله یکنسقلغی کیدرمك وآهنکی تزیید ایچون یارم هجه فضلالاشدیرلدیغی تقدیرده] دیکرلری کبی ینه ایکی مساوی قسمه آیریلمق قابلیتنی قازانیور.

ایشته فکرم بو | ایشته فکرم بو
همدم نغمه | رهبرم خولیا
کولکه هپ کولکه | هرطرف کولکه

.——.—— | ——.——

مصراعلرنده اولدیغی کبی . یالکز بو قسملرك اورطه‌سنده بر هجه‌لی مستزاد اولمدیغی ایچون وزن یکنسقلغه دوشمك تهلکه‌سندن آزاصیره برنجی شکله کیرمکله قورتولویور.

رابعاً : اون ایکی عددی برچوق عددلرله قابل تقسیم اولمسندن ، بسیط بك متعدد اقسامه آیریلابیلیر. تکررلرده عمومیتله غیر تام یاپیلوب صوك پارچه بر هجه نقصان یازیلاجغندن اون بر هجه‌لی وزنله دها

باشقه درلو بر چوق تکررلر یاپیلابیلیر. [وتحف بر تصادف دکل توافق دیه‌لم بوتك ایچوندرکه فرانسزلرك اك زیاده مستعمل وزنی « آلکساندره‌ن » ده اون بر هجه‌لیدر].

حقیقةً بوقاریده کوستردیکمز اوچ اوچ ایکی وبش بر بش ممتزج تکررلری ، مصراعده آهنك تأمین ایده‌بیلیرسه‌ده مثلا یکرمی مصراعلق بر منظومه‌ده ایکیشردن یکرمی، اوچردن آلتمش دفعه عین آهنك تکرر ایدییور دیمکدرکه البته ملال آور برشیدر. دیه‌جکسکزکه وزن بر نمیودر. تکرار ایدیله‌بیلیر. اوت فقط نمیونك، اصل موسیقینك لحنلری آراسنده نیم محسوس بر صورتده اولمسی لازمدر. ایشته بو موسیقی لحنلرینی شاعرلر بیله‌رك بیلمیه‌رك تشکیله چالیشمشلر وبونی شو اساسلره استناد ایتدیرمشلردر :

١ — هرمصراعده هجه‌لری آیری آیری غروپلرده برلشدیروب بوصورتله حاصل اولان یکی پارچه‌لری مختلف تکرارلرله دیزه‌رك بوتون منظومه‌یی تشکیل ایتمك .

قدمانك مستزادی ناصل سویله‌دیکمز وزنلرك تکرارلانمان لصفندن عبارت اولوب بو آهنکی اظهار آرزوسندن طوغمشسه‌ده کرك فکرت جناب مکتبنك واسع اولان مستزادلری وکرك صوك زمانده‌کی «سربست نظم» اسمنده‌کی دها واسع مستزادلی طرز، ایشته عروضی موسیقی یاپان بو اساسلی تقطیعلردن تولد ایتمش وبو طرز آهنکی قارئلره مکملاً حس ایتدیرمك ایچون استعمال اولونمشدر . « مزج اوزان » ه تخصیص ایتدیکم تدقیقنامه‌مده بو جهتی تشریح ایده‌جکسه‌مده شیمدی‌ده بر قاچ مثال یازه‌یم :

ندیم وقتیله اکثری مصراعلرنده شویله بر آهنك ایجاد ایتمشدی ، یعنی یاره‌مشر هجه تناقص ایدرك کیدن اقسامه آییرمق :

کرکسته	پراکنده	کوشهٔ	دستار
اوقد وخداو	تناسب او	عجب و	پستان
اویال وبال‌او	تمایل او	شیوهٔ	رفتار
.—.—.	.——.	—.—	——
٣,٥	٣	٢,٥	٢
مفاعلات	مفاعیل	فاعلن	فعلن

باقیکز احمد هاشم بونلردن نه‌کوزل بر منظومه یاپمش :

			دکزلردن
			———.
			٣,٥
آسن بوانجه	هوا	صاچلرك	له اکلنسین
.—.—.	—.	—.—	———.
٣,٥	١,٥	٢,٥	٣,٥
مفاعلات	علن	فاعلن	مفاعیلن
			بیلسه‌ك
			فعلن
بو کوزلرکه	بو حسنکه	سن نه‌دل	برسك
مفاعلات	مفاعیل	فاعلن	فعلن
٣,٥	٣	٢,٥	٢

وزندن وزنه کوزل آتلایور :

		فاعلن	فعلن
نه‌سن نه بن —.—.	نه‌ده حسنکده ..———.	طوپلانمان —.—	بو مسا ..—
		سن وبن —.—	وده‌کز ..—
اوزاق —.			
او بلده .—.		مانی بر —.—	اقشام ——

وصوکره فکرتك عمومی مستزادلر طرزینه کله‌رك وزنك رابطه‌لردن صوکره‌کی قسمنی آلیور :

[انکلرنده دکز .—.——..—] بو طرز متزادی فکرت او قدر چوق قوللانمش‌که نهایت هاشم دیکر بر منظومه‌سنده بو مفاعلن فعلن پارچه‌سنی یارم جمله تزیید ایدرك [یعنی فعلاتن برینه فاعلاتن دیدیکی کبی برنجی یارم جمله‌یی تام یاپارق] «بر لامبا حزینله» دیه باشلامایه وبوصورتله آهنکی تجدید ایتمه‌یه مجبور اولمشدر.

بونلرك پك کوزل مثاللری «اولمیك کیجه‌لرنده» «باقینك مشهور مرثیه‌سنده» ... الخ یعنی نه‌قدر شاه اثرلرمز وارسه هپسنده واردر. اونلردن بحث ایده‌جکز: شمدیلك احمد پاشانك شو غزلنه باقیکز وزنك آخیر آهنکنی دکیشدیرمك ایچون نه اوغراشمش :

بر دلی .——	قالمشدر ———	او تیر غمزه .———.	دل قان اولمامش —.———
بر جانی	واردر ‖ اول	کمان ابرویه	قربان اولمامش
مجلسی	اوار ‖ کیم کرم	اولوب سوزان و	کریان اولمامش

وزنك کندی آهنکنی حاوی تقطیعلری آنجق بر قاچ مصراعده قوللانمش :

نه فتنه‌در	یارب بو کیم	بر دلبرك	هر غمزه‌سی
بردمده‌بیك	جان آلماسه	دیرلر بو فتان اولمامش	
شول عمر کیم	سنسز کچر	اول عمر ضایع عمردر	

کوروليورکه آز قوللانیلوب فقط ترك اولونمایان دیکر عروض وزنلری اولا چوق تام جمله‌لره مالك ثانیاً چوق بسیط وبارز تکررلری حاوی ثالثاً ایکی قسمه آیریلیورلرسه‌ده قسملرك آراسنده بر جمله رابطه کبی اوفاق قسم کیرمه‌مش ، ممتزج تکریرلر یاپیلامایور. بوجهتلردن او قدر بدیعی دکلسه‌لرده

تبلیغی قوتلری فائقدر. حقیقةً بو وزنلر دها خصوصیدر، هربری آهنکلرینه توافق ایدن فکرلرك ظرفی اولور ویکنسقلغی کیدرمك ایچون غروبلره آییرمه مسئله‌سنه اهمیت ویربلیرسه بك موفقیت‌ویریر.

٢ — وزنی تمپو مقامنه ایندیرمك ایچون لسان شعرده خصوصیت ویرلمش وکله تکرارلری ویرکول وسائر قطع اشارتلرینك تنظیمی وفکرنده اولدیغی کبی جمله نهایتلرینك‌مصراع اورطه‌لرینه‌تصادف ایتدیرلمی نظردقته آلنمشدر. فقط بوصوك اصولده بعضاً بك افراطه کیدیله‌رك سکز طقوز مصراعلی برتك جمله یاپیلیورکه آرتق وزنك آهنکی تماماً قاریشیور. بونی بك احتیاطله قوللانملیدر.

شیمدی مقبول وزنلرده‌کی یارم هجه چوقلغی مسئله‌سنی برآز تدقیق ایده‌لم. فقط بوندن اول شو سؤالك جوابنی ویرمکله اوغراشه‌لی‌یز :

[یارم و تام هجه‌لرك طرز تنظیمندن حاصل اولوب عروض وزننك کشف ایده‌مدیکی دها نه کبی آهنکلر واردر ؟]

بومعادله‌یی بالریاضیه حل‌ایدرز ، یعنی هجه‌لرك ترتیب احتماللرینی کاملاً حسابلارز، لسانمزه ویوقاریکی بدیعیات قاعده‌لرینه توافق ایدنلرله برر منظومه یازار آهنکنی دیکلرز.

اولا بسیط تکرارلر :

١ — هپ تام هجه : دشمندن ، قورقارسه‌ك، شاید [اسکی عجم یتلرنده بو وزن واردر]
محو اولقدن‌ده پرواسزسك

آغیر وسرت بر آهنك یاپیور.

٢ — هپ یارم هجه :

	٧	قدحه دوکیکز ،
	٦	دوکیکز ایچه‌یم ،
بك سلیس وکوزل ظن ایدییورم اویله دکلیدر ؟	٦	بوکون آجی ایچم
	٥	برآجی ایچم .

٣ — بریارم برتام : درت مفاعلن وزنی .

معلوم اولدیغی اوزره تکرر بك بسیط اولدیغندن چوجوقجه رقصان بر وزندر.

٤ — ایکی تام بریارم : « فعولن فعولن فعولن فعول » وزنیله فکرتك موفقیتله احیا ایتدیکی درت فاعلن » وزنی :

جان‌ده‌سن شان‌ده‌سن هپسی سنسك یاشا
ای وطن ای مبارك وطن بیك یاشا :

[و]نلرده خصوصی وبارز آهنکلی وزنلره کیرییور.

٥ — اوچ تام بریارم : قدمانك همان بتون وزنلری : ٤ فاعلاتن ٤ مستفعلن ٤ مفاعیلن

٦ — درت تام بریارم : « مستفعلاتن » وزنی ..

٧ — ایکی یارم برتام : درت فعلن وزنی :

نه دیدم سکا بن نه دیدم سکا بن
یته سن بنی هپ دولادك دیلکه ،

قدما آز قوللانمش یکیلر ترك ایتمش. براز رقصان اولمسی بیلمم اوقدر بیوك قباحتمی؟

۸ — ایکی یارم ایکی تام :

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن — فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن — مفتعلن مفتعلن مفتعلن فاعلن

وزنلریدرکه بواطرادی‌ده بوزمق ایچون فعلاتن جزؤلرندن بعضلرینی مفاعلن جزؤیله دکیشدیرمرك بوکونکی وزنلرمز یاپیلمشدر.

۹ — اوچ یاریم بر تام :

نچون اوکل یوزوکزك بوکون اوچوق طوروشی وار ؟
چیچك آلنلرده‌ده قوندوغی حیاتك المی ؟

۱۰ — اوچ یاریم ایکی تام :

اوقدر ألماسدیکه اوکوزلر دینیر اوسحارهٔ ضیا
اوقدر آزاده‌که اوصاچلر دیدم اومسحورهٔ هرا
شفهٔ شوخنده‌کی شراب آه اوقدر آشفته ایدیکه
یازیق اوخونی‌یی‌صانیوردم برأبدی شربت‌رها

کورولیورکه عروض وزنی یارم هجه‌سی فضله اولان وزنلری پك آهنکدار بیله‌اولسه‌لرینه‌قوللانیور. وقدما دها زیاده تام هجه‌لیلری، شیمدیکیلرده پك رقصان اولمامق شرطیله یارم هجه‌سی فضله اولانلری قوللانیورلر. سببی آشکار :

برنجیسی اسکیلر کله نهایتنده‌کی صامتلری صوکره کلن همزه وعینه وصل ایتمه‌یی ایسته‌مه‌یورلردی. ایکنجیسی ممدود هجه‌سی چوق عربی وفارسی کله‌لری فضله قوللانیورلری . اوچنجیسی ، اماله‌دن بزم قدر قورقمیورلردی. حالبوکه تورکجه‌مزك طبیعتی هم همزه وعین وصللرینی اس ایدیبور هم‌ده اك بیوك شاعرلرمز بیله استانبول شیوه‌سنی ویارم هجه‌لری پك مبذول اولان صیغه‌لرمزی سویلیور . شوحالده آرتق یارم هجه‌سی‌فضله وزنلری قوللانمق وشاعرلرمزك حساً یاپدقلری سربستی انقلابی قانون دائره‌سنده فکراً تثبیت ایتمك زمانی کلدی... دکلی افندم ؟

عروضك بسیط اولمایان تکریرلری اوزانك مزجی دیمك اولدیغندن تدقیقنی صوکره‌یه براقیوردم شیمدی، محترم شاعرلرمزدن شوممکن اولدیغی قدر فنی‌وبی‌طرف یازلمش مطالعه‌می لطفاً اوقویوب. خطالرمی سویله‌مه‌لرینی استرحام ایدرم .

دوقتور

رشید ثریا

ادبیّات عمومیّه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲ ۱٤ شعبان ۱۳۳٦ جمعه‌ایرتسی ۲٥ مایس ۱۹۱۸ نومرو ۳۸ — ٦۹

اجمال افکار

نظریه‌لرك دكری

ساطع بك افندی‌یه ، احترامات ایله برلکده

محترم وصاحب کرم معارضه‌لرمه ، فلسفه وعلوم وفنون تاریخلرینی بر دفعه دها اوقومق زحمتنی اختیار بیورمه‌لرینی رجا ایدرم . او زمان کوروروسکزکه مشائیون برشیئه بیاض دیورسه اشراقیون عینی نسنه‌یه سیاه دیور . هر کس بششقه برادعاده . عجبا حقیقت هانکی جهتده ، نه سمتده‌در ؟ « والله اعلم بالصواب » ضرب مثلی قدر طوغری بر سوز بیلمم . وضعیت بو مرکزده ایکن ارباب دانشدن برچوغی ، ناموسلی متفکرلر ، ـ لا ادریه ـ (آغنوستیق) مذهبنه سالك اولیورلر . هرحالده حقلری یوق دکل ، چوق .

فلسفه‌ده ، مابعدالطبیعه سپه‌کولاسیونلرنده ، اخلاقیاتده ، اجتماعیاتده بر برینی ناقض وناسخ نه فکرلر وار !..

اکر حقیقت مستقر وثابت اولسه ایدی ، ایش بساطت نهائیه‌سنه ارجاع ایدلمش بولونوردی . مناقشه ، مباحثه ، مناظره ، محاضره ، مشاتمه ، محاربه . . . بونلر اولمازدی . لکن حقیقت یدی قات پچه آلتنده محتجبدر . حقیقت قالین بر پرده آرقه‌سندن صیریتیور .

صیریتانده عجبا برشیٔ صلب و جامدمیدر ؛ یوقسه، اوده برأثیر، برخیالمیدر؟ بوراسیده پك معلوم دكل.

مرحوم (آنری پوانقاره) یی طانیرمیسکز ؟ بو ذات عرفان سمات علوم ریاضیه‌نك عفت وعصمتندن بیله شبهه ایدیور. اوت ! بومشهور ریاضی زوجه‌سنی خروسلردن قیصقانیر تیتیز وخویسز بر معلمدی.

ماضی ایله حالی، علوم وفنونك تسلسلنی، فنك ماهیتنی، فن ایله فرضیه‌نك نسبتنی بیلن و مقایسه‌یه قدرتیاب اولان ، البته والبته ، نظریه‌لره براهمیت ویرمکله برابر اونلره کلام منزل فضیلت وخصلتنی عطف ایتمکدن چکنیر. نظریه زمان ومکان ایله خلق ومزاج ایله، نظریه‌جینك کیف وهوسی ایله دکیشیور.

پروپاغاندا ، بعضاً نظریه‌یی فن پایه‌سنه چیقارمقده‌در. بشر ، برکره بویله بولاشیق وصیرناشیق بردرده طوتولدیمی، معلول‌اولدیننی بیلمز، اونوتوروعصرلرجه راحتسزلك چکر.

فن طبده بیله خرافات و اباطیل اصلیه واساسیه واردر . یکرمی ، یکرمی بش سنه اولکی تداوی اصوللری ایله شیمدیکیلر برکره اولچوله‌جك اولورسه نظریه‌لرك نه قدر دکیشدیکی کورولور .

لکن، دکری بیلنمك شرط اعظمیله، نظریه پك ایی برشیدر . نظریه اولماسه حقیقته کوج یاقلاشیلیر. بعضاً پك بیوك خطالرك پك بیوك فوائدی اولور.

بلند وارجند برحکیم سزی تاحقیقتك ساحلنه قدر کوتورور. اوراده برترس مانورا یاپار ، زورقچهٔ فرضیات یوارلانیر ، کردباد هذیانه قاپیلیر. فقط بیلمش اولیکزکه اوحکیم سزه، وبلکه‌ده بتون انسانلره ایلری برمرحله‌یه قدر رهبرلك ایتمشدر. اوندن‌صوکره یول کورولمش، سمت حقیقت تعین وتوضیح ایدلمشدر.

مثال : فرانسزلرك حکیم بالحق (بله‌ز پاسقال) ك وجیزه‌لرینی بوکون ، بوکونکی منطقلر ومستحضرات فکریه‌کزله اوقویه‌جق اولورسه‌کز، وهلهٔ ابتدائیه‌ده ، برخرافات وظنون بطاقلغی ایچنده قالدیغکزه ذاهب اولورسکز . ذنب ازلی، اب ، ابن ، روح‌القدس کبی برطاقم دستورلر سزی توحیش ایدر. (« نی‌چه » ، پاسقاله، نصرانیتك آولادینی الك داهی شکار دیوْر) بن‌ده ، ایلك قرائتمده بویله برظنده بولوندم. لکن سنه‌لر کچدی ؛ کتابی بردها اوقودم . برقاچ سنه دها مرور ایتدی . اثری دفعاتله وبربری آردینه مطالعه

ایلدم . شیمدی اوفکرده دکلم . (پاسقال) معادلات منطقیه‌سنی صوك درجه‌سنه قدر کوتورمش، طاقتنی حقیله صرف ایتمش . هم‌ده بتون روح و موجودیتنی بو اوغورده فدا ایلمش، فلسفه‌سی، بادئ فلاکتی، سبب موتی اولمش. او کهنه حقیقتلری نهایتنه قدر مدافعه‌ده اصلا قصور ایتمه‌مش. ایشته، آنجق (پاسقال) سایه‌سنده‌درکه ، فکر بشر، اونك واصل اولدیغی یردن صوکره برخطوه دها آته‌رق عصرلرك ترسب ایتدیردیکی شکوکی قازیمه‌یه موفق اولمشدر !

(پاسقال) پارلاق خطالرده بولونمش. کاشکه هرداهی اونك قدر بیوك خطالر ایتسه ایدی ! بیوك خطیات کوچوك ارباب فکرتك حدی وخرجی دکلدر. اودون یاریجیدن، محله بکجیسندن ، کوشه‌باشی هکیمندن ، اجرا دائره‌سنك اوکنده اوشوشن محاملردن ، اوراق مقیدلرندن بویله بیوك خطالر صدور ایتمك قابل دکلدر .

نظریه وفرضیه حقیقتك آستانیدر .

بواعتبار ایله نظریه‌لر دکرلیدر. بونلره حرمت ایتملی‌یز. لکن نظریه‌یی حقیقت صانمق برآز صافدرونلق اولور .

بومحاربۀ عمومیه واونك استلزام ایتدیکی انقلاب اقتصادی بزه واضحاً اثبات ایتدی‌که بوندن اول اوروپا دارالفنونلرنده رسماً تدریس ایدیلن فن ثروت ، ایکی ایله ایکینك درت ایتدیکی قدر طوغری دکلمش .

کذلك حرکات حالیه بزه توضیح ایدیورکه حربدن اولکی موازنه و بناءً علیه اونك تعلق ایتدیکی علوم اجتماعیه قطعی عد اولونه‌مازمش .

عجبا ، حربدن اولکی اجتماعیاتك معکوسی اولان فنون اجتماعیه ، ویا ، قلاسیق علم اقتصادك نقیضی فن ثروتی طوغریدر؟ بونی‌ده ادعا ایده‌مه‌یز.

بوکونه قدر بشرك ایتدیکی تجاربدن برسوسیولوژی چیقاریله بیلیرمی ؟ هیهات ! شیمدی‌یه دکین ایدیلن تجربه‌لردن ره‌آلیست برعلم ثروت ، ره‌آلیست برفن‌طب، برحقوق‌چیقمه‌نجه نصل اولورده طوغری برسوسیولوژی چیقار؟ آنتروپولوژی فننك فصل نهائیسی‌که روحیاته پك ملاصق وغایتله مستندر ، سوسیولوژی‌یی تشکیل ایدر . آنتروپولوژینك ایسه هنوز بدنه تعلق ایدن اقسامی قطعیت پیدا ایتمه‌مشدر. صوکره ، نصل اولورده سوسیولوژی‌یه برماهیت مثبته ویره‌بیلیرز ؟

كمال تلهفله كوريورزكه مملكتمز هنوز غرب عالم علوم و فنوننه يكى كيرديكندن نظريه‌لره بيوك بر اهميت ويره‌نلر بزده چوغاليور . أليمزه بر (دورقهايم) كچنجه راطب ويابس اونده‌در ، ذهابنده بولونيورز. بو . ذهنيت قديمه‌نك تماديسندن، لكن بشقه برشكل آلمشندن بشقه برشى دكلدر. برده قاريشيق عباره‌لرده ، معناسى آكلاشلماز فقره‌لرده بيوك بر معنى و حقيقت وار صانيورز . سويله‌يى اونوتدم ، انسانلر حقيقتك بسيط اولديغنى آكلاينجه پك چوق قيزمشلر! چاپراشيق ومعضل عباره‌لرله ، دستورلرله ، معادله‌لرله افاده اولونان (حقائق) ظن ايتمه‌يزكه حقائق محضه اولسون . كافى مقدارده وضوح ايله بيان اولونه‌ميان فكرلر هنوز خام و ناتمامدر.

شوصوك سنه‌لرده برده باشمزه (به‌رغسون) چيقدى. بوفرانسز فيلسوفى عقل ومنطق اعانتيله دكل ، intuition كشف واستخراج ايله بوليور. اوحالده بواصول ايله بوندن بيك بشيوز سنه اولكى كليسا اصوللرى آره‌سنده نه فرق قالير ؟ كوردك : بو ذات عرفان سمات چوق اوقومش، بتون علوم وفنونى طارامش ، طارتمش. اصلا جاهل دكل، حتى چوق وفضله عالم . بلكه‌ده ـ او اوزون سنه‌لرك أثر تصنيفى اولان كتابلرنده بعض ذرات وقطرات حقائق وار. لكن بن نصل بو كشفيات ومستخرجاته ربط ايمان واطمئنان ايده‌بيليرم ؟ يارين بر بشقه مرشد چيقوبده بكا ديكر بر تلدن نغمه‌سرا اولورسه بونلردن هانكيسنى ترجيح ايده‌يم ؟

عالم عرفانمز بوكبى عندياته قارشى سيغورطه ايدلمه‌ليدر. بونلرك ذكرينى بيلمه‌لى؛ لكن دها اوته‌سنه كيتمه‌مليدر. اكر كيديليرو خصوصيله بونلردن عملى نتيجه‌لر چيقارلمق ايستنيرسه عظيم برخطا ايدلمش اولور.

بن تجربه‌مله بو نتيجه‌يه واصل اولدم . تجربه‌مى، اولديغى كبى ، طرفدارلرمه جيرو ايتمه‌يى بر وظيفه بيليرم .

بشكطاش . ١٢. مايس ١٩١٨

مجلول نورى

قوم عربده قبل الاسلام و بعد الاسلام نسوان

[٦٤ و ٦٦ نومرولی نسخه‌لرمزدن مابعد]

طلاق

طلاق ، تواریخ مختلفه ایله شرف نازل اولوب بقره ، نسا و طلاق سوره‌لرنده محرز بولنمش اولان بر چوق نصوص قرآنیه ایله اباحه قلنمشدر . بو مساعدهٔ الٓهیه‌نك نتیجه‌سیدرکه فخر عالم افندمز زوجات طاهرات رسالتپناهیلرندن حفصه‌یی طلقهٔ واحده ایله تطلیق بیوردقدن صکره مشارالیهانك کمال صلاح و تقواسنه حرمةً تکرار کندیلرینه رجوع بیورمشلردر . اصحاب کرامدن دخی بو مثللو طلاق حادثه‌لرینك وقوعی روایت اولنمقده‌در . انجق طلاق احکام اسلامیه‌ده اباحه ایدلمش اولمغله برابر اولادك ضیاعی و جمعیت عائله‌نك تفرقه‌سی کبی بر طاقم نتائج مؤسفه‌یی انتاج ایلمکده اولدیغندن طولایی « ابغض الحلال الی الله الطلاق » حدیث شریفی ایله ماهیت منفوره‌سی تماماً ارائه ایضاح ایدلمش و طرفینك بعد الافتراق یکدیکریله ازدواجلرینه شارع اعظم طرفندن مساعده و افتراقدن متولد ضررك تعمیر و تلافیسنه مدار اولمق اوزره مرتبه‌نك طلاق واحد ایله تطلیق صورتی افضل عد اولنمشدر . فقهای مالکیه‌دن اللحمینك قولنه کوره بر آدمك زوجه‌سنی ایکی طلاق ایله تطلیق ایتمسی مکروه ، اوچ طلاق ایله تطلیق ایتمسی ممنوعدر . چونکه بو مثللو احوالده حادثه‌یی متعاقب طرفینده ندامت حاصل اوله‌رق مناسبات زوجیه‌نك کماکان اعاده‌سنه کمال شدتله رغبت و عرض احتیاج ایدلدیکی کثیر الوقوعدر ، دیور ، بو تفصیلاتدن آکلاشیله‌جغی اوزره اسلامیت امر طلاقی بر ضرورت مبرمه‌نك الجاسیله قبول ایلمشدر . چونکه زمان جاهلیتده فعل شنیع زنایه غایت واسع بر مقیاسده مساعده اولندیغی کبی ادیان سائره‌ده دخی زوجینك یکدیکرندن مفارقتی مسئله‌سنی ناقابل تحمل بر صورتده تصعیب ایتمشدی . اسلامیت بو مسئله‌ده دخی افراط ایله تفریط آره‌سنده بر حد متوسط اختیار ایتدی . زیرا طرفیندن برینك عقیم اولمسی مناسبتیله تناسلدن محرومیت و یا اسباب مختلفه‌دن ناشی آره‌لرنده عداوت و منافرت و یاخود هیچ بر اصابه مستند اولمیه‌رق خلقةً یکدیکره قارشی بر حس محبتله متحسس اولمامق کبی بر طاقم اسباب موجود اوله‌بیلیر . بینلرنده‌کی رابطهٔ امتزاج و معاشرتلری بو مثللو اسبابك تأثیریله منقطع اولدیغی جهتله قولاً و فعلاً یکدیکرینك ضدی و معارضی کسلمش اولان ایکی وجودك اولنجه‌یه قدر برابر یشاملری بالطبع قابل دکلدر . بویله بر قابلیت فرض اولنسه بیله طرفینك منافع و استراحتنی مخلدر . بوندن بشقه اسباب افتراق بعضاً ناموس جهتنه‌ده تعلق ایده‌بیلیر و اوله‌بیلیرکه زوج زوجه‌نك بو یولده‌کی حرکتنی‌ده اثباته مقتدر اوله‌ماز . بویله منفور بر اسناد ایله یکدیکرینك خصم بی‌امانی کسلمش اولان زوجینك برلکده یشاملری غایت ألیم اولدیغی کبی محذور و خطردن دخی سالم دکلدر . جرمك ثبوتی حالنده ایسه مسئله دها وخیم بر شکله کیرر . زوجه تصحیح اخلاق ایتسه دخی بردها عائله تشکیل ایتمسی احتمالی قالماز .

ایشته طلاق بو و امثالی بر چوق محاذیرك تخفیف و ازاله‌سنه مدار اولمق اوزره اتخاذ ایدلمش بر تدبیردن عبارتدر . امر طلاقك زوجك ید اقتدارینه تفویضی جهتنه کلنجه بو صلاحیت نصوص عدیدهٔ

قرآنيه ايله ثابت و (الطلاق بيد من اخذ بالساق) [١] حديث شريفى ايله‌ده تصريح بيورلمشدر . زوجه قارشى زوجه‌دن ظهورى ملحوظ اولان محاذيرك زوجه‌يه قارشى زوجدن دخى صدورى مأمول ومحتمل بولنديغندن طولايى امر طلاقك استعمالى صلاحيتنك يالكز زوجه منحصر اولمسى زوجه‌نك مغدوريتنى استلزام ايده‌جكندن طولايى بو رابطه‌نك قطعى خصوصنده طرفينك على وجه‌الانفراد مربست براقلمسى وياخود نكاحك حين عقدنده وسائر عقودده اولديغى كبى طلاقده دخى رضاء طرفينك نظر اعتباره آلنمسى ملاحظه‌سى وارد اوله‌بيليرسه‌ده بو ملاحظه دخى برچوق اسبابدن ناشى مندفعدر. امامت و خلافتك اسباب مانعه‌سى بحثنده‌ده اشارت اولنديغى اوزره طائفهٔ نسانك رجاله نسبةً سريع التأثر وحدته دها زياده مغلوبه برماهيتده برأدلمش اولدقلرندن طولايى بو امر مهمى قانون اعتدال دائره‌سنده اداره‌يه خلقتلرى مساعد دكلدر. جزئى بر انفعال اوزرينه رابطهٔ نكاحى‌فكه قالقيشيركه بونك نتيجه‌سى اوله‌رق طلاقك كثرتى وطلاقك كثرتى ايسه برچوق خانه‌لرك محو وخراب اولمسنى مستلزمدر . حالبوكه زوج اويله دكلدر. اولا بحسب‌البنيه انفعالات نفسانيه‌نك تأثيراتنه دها زياده مقاومدر. بناءً عليه حسياتنه نسايه نسبةً دها زياده غالب وحاكمدر. ثانياً زوج، افتراقك نتيجه‌سى اوله‌رق مهر ونفقهٔ عدت كبى مالى برطاقم ضرر وتضميناتك ادا وايفاسيله مكلف اولديغى كبى عائله‌سنى تشكيل وافراد عائله‌سنك معيشتنى تأمين اوغورنده حياتك اك تحملفرسا صفحاتنى كچيرمش وچوق كره‌لر خدمات شاقه‌يى وحتى بعض احوالده تهلكه‌يى بيله اختياره مجبور قالمش اولديغى جهتله طلاق مسئله‌سنى اويله قولاى قولاى كوزينه كسديره‌مز. زوجه ايسه مشاق معيشتله مكلف دكلدر. قانون خلقتك آنلره تحميل ايتمش اولديغى اك مهم وظيفه عائله‌نك امور داخليه‌سنى تنظيمدن عبارتدر. حتى اولادينك ارضاعى خصوصنده بيله حق اختياره مالكدر. ايسترسه چوجغه سوت ويرر، ايسترسه ويرمز. اوحالده زوج طفل ايچون برمرضعه تدارككنه مجبوردر. كرچه شرع شريفك اسباب معقوله‌يه مبنى زوجه بخش ايتمش اولديغى بوصلاحيتى سوء استعمال ايدن برطاقم ادانئ ناس‌ده خاطره كله‌بيلير. فقط بوقبيلدن اولان اشخاص معدوده‌نك سوء حركتلرى قانون التهيه‌دكى انتظام و اصابتنده‌كى علويته نقيصه ايراث ايتمز. امر طلاقك عقود سائره‌ده اولديغى كبى رضاء طرفين ايله تقييدى جهتنه كلنجه : شريعت اسلاميه‌ده خلع وتعبير آخرله نكاح مقاوله‌سنك فسخى ايله وطرفينك عقد نكاح ايله اكتساب ايتمش اولدقلرى حقوقك يكديكره رد و اعاده‌سندن عبارت براصول طلاق دخى موجوددر . فقط بواصول منفرداً زوجك يدنده اولان طلاق صلاحيتنى زوجدن نزع ايتمه‌مش اولديغى جهتله بوراده بالطبع موضوع بحث اولماز . على الاطلاق طلاقده رضاى طرفينك نه ايچون نظر اعتباره آلمديغنك اسبابى :

اولا طلاق اسباب معروضه‌يه مبنى عقود سائره‌يه نظراً برخصوصيت فوق‌العاده‌يى حائزدر . ثانياً شريعت اسلاميه‌ده طلاقك زوجك يدنده بولنمسندن متحصل محذورى برطرف ايده‌جك ديكر برطريق شرعى‌ده يوق دكلدر . تعدد زوجات مسئله‌سنده‌ده بالمناسبه بيان اولنديغى اوزره زوجه حين نكاحده امر طلاقك كنديسنه تفويضى خصوصنى شرط اتخاذ ايده‌بيلير وبو شرط موجبنجه‌ده هر ايسته‌ديكى زمان كنديسنى تطليق ايده‌بيلمك اقتدارينه مالكدر . شوحالده امر طلاقده اركككك قادينه رجحانى بويله بر شرطدن عارى اولديغى صورتده منحصر قالير . بويله بويله برشرطى عقد نكاحه جرأت اشديرمكده

---

[١] طلاق ، بالديرى طوتان وآنك اوزرنده حق تصرفه مالك اولان كيمسه‌نك النده‌در.

غفلت ایتمش اولان زوجه‌نك، زوجك اس‌طلاقده حق رجحانی قبول ایتمش دیمکدر . مع مافیه بویله برغفلتك نتیجه‌سی اوله‌رق زوجك اذا وجفاسنه معروض قالمش اولان زوجه ایچونده محاکم شرعیه‌نك باب عدالتی مفتوحدر. بوکبی احوالده حاکم اولا زوجه تعدیل طور وسلوك ایتمسنی امر وتنبیه ایدر ، بوبابده‌کی اوامری کارکر تأثیر اولمازسه تطلیقنی امر ایلر. زوج بوامری انفاذ ایتمدیکی تقدیرده حاکم زوجینی یکدیکرندن حکماً تفریق ایله برابر زوجی زوجه ایچون عقد ایله مشروط اولان تعهدات مالیه‌یی ایفایه محکوم ایدر. مابعدی وار

حیدری زاده ابراهیم

زردشت مسئله‌سی

فیلسوف رضا توفیق بك افندی‌یه

شعراء عربدن مشهور (نابغه) قورقدیغی، (زهیربن ابی‌سلمی) برشیئه رغبت ایتدیکی، (جریر) منفعل اولدیغی، (عنترة) سلاحلاندیغی زمان بیوك برشاعر اولوردی . بعض علما واردرکه یالکز بر بحثی تدقیق و مناقشه‌یه کیرشه‌دکلری زمان عالمدرلر .

محترم افندم !

بحثك شمدی‌یه قدر سکوت ایله کچشدیردیککز بعض نقطه‌لرینی صوك مکتوبکز - برمعتاد - حکیمانه شرح ایدییور. هرشیدن‌اول نصلسه برآز فضله اهمیت ویردیککز (رووِلینسون) مسئله‌سنك افکار عمومیه‌ده براقدیغی تأثیراتی تعدیل‌ایچون ، بلالزوم بو آدمك بیامم هانکی قوللقسیونده مندرج فوطوغرافیسنی تعریفه قالقیشیورسکز . (رووِلینسون) بیاض بیقلی ، آچیق ماوی کوزلی ، چهره‌سی تماماً مطروش (!) یاشلی اولماسنه رغماً صاچلرینی محافظه ایتمش و قیصه کسمس برذات ایمش . بارك الله ! طوغریسی یالکز بوتصویر، مدعای عالیکزی اثبات ایتمکه کافیدر. (مد) لر مسئله‌سنده بوقدر دلائل جدیه‌ایله مجهز بروقوفه مالك اولدیغکزی تخمین ایتمه‌مشدم! کندی کندیمه دوشوندم : (رووِلینسون) صاچلرینی قیصه کسسون ، خصوصیله آچیق‌ماوی کوزلو وبیاض بیقلی اولسون‌ده (مد) لساننك بر (سکیت) لهجه‌سی اولدیغنی سویله‌مکه جرأت ایتسون ، خارق‌العاده بروقعه ! ... بونی عادتا بنده تصدیق ایده‌جکم کلدی !! دونه قدر مجهولکز اولدیغنی کندیکزلکده اعتراف ایتدیککز بر مدققك یالکز رسمنی کورمکله قناعت علمیه‌سنی تحقیقه موفق اولابیلمه‌کز ، حقیقةً بر معجزة وقوفدر - کرامتدر . کرامت‌دکاسه بیله کهانتدر . عجبا معهود (علم‌سیما) می امدادیکزه یتشدی؟

خطوط وجهيه بعضاً منويات وجدانى كوستره‌بيلير . خصوصى بر معادله . سزه بوندن افكارعلميه‌يه‌ده انتقالى اوكرنديسه حقيقةً بيوك كشف ! بيلمم ياكيليورمى‌يم ؟ سز . اولا (رووليسنـون) ك كوزلرنى ، قاشلرينى بكا آكلاديبورسكز . اوندن صوكره آثارينى كورمه‌ديككزى و شـو آره‌لق استانبولده آرانسه‌ده بولونامايه‌جغنى سويله‌يورسكز . دها صوكره‌ده بو ذاتك اثرلرنده بم دعوامى تأييد ايده‌جك بركلمه ، برحرف موجود اولمايه‌جغنه حكم ايديورسكز . نه تحف قياسلر بونلر ! ؟ قاش، كوز بحثيله اجتهادات علميه آره‌سنده نه مناسبت تصور بيورديكز ؟ يوقسه ايكى برادرك ، (رووليسونلر)ك اجداددن قالمه برميراث ، بر مالكانه كبى فكر وقناعتلرنده‌ده مشترك بولوناجغى اساسى اوزرينه وضع ايتديككز قاعده ، سزك كندى كنديككزى آلداغه كزه‌ده كفايت ايديورمى ؟ حيرت !...

بكا تكرار كوجه‌نمه‌يه‌جككزدن امين اولسه‌م ، (رووليسنـون) ك (مد) لسانى حقنده‌كى مطالعاتنى بالخاصـه هانكى اثرى ، ياخود مقالـه‌سيله نشر ايتمك جنايتنده بولونديغى (!) سزه خبر ويره‌جكم . كنديسنك بوكا دائر ويرديكى معلومات ، انكلتره‌ده‌كى (آسيا جمعيت علميه‌سى) طرفندن منتظماً نشر ايدلديكى آكلاشيلان غزته‌نك اون بشنجى جلدنده‌در . صحيفه نومروسى‌ده (٢١٥) در . (١) بونى بويله قطعيتله سـويله‌يشم ، المده‌كى اثرلرك توثيق معلومات ايچون كوستريكى مأخذلره ايناتامقده برسبب كوره‌مديكمدندر. اولجه‌ده سزه‌سيلديرديكم كبى بن بوقيدى آبل‌هووالاغك علم‌السنه la linguistique عنوانلى اثرندن نقل ايديورم . فقط رجا ايدرم، سوزمى تحريفه قالقشمايكز . (هووالاق)ده كورديكم شى ، (رووليسنون) ك بتون مقـاله‌سى دكل ، يالكز مداسانه بر (سكيت) لهجه‌سى نظريله باقديغنى ايضاح ايدن بر خلاصه . مؤلف بو فكرى مبهم عدايديور . چونكه كنديسى مخالف . لكن حيثيت علمى ، حيثيت حقيقتى تقدير ايدن بر مخالف ! كتابنده (سكيت) لسانه دائر بر فصل مخصوص آچيور . بونده بالطبع اولا سكيتلرك آريلكه مناسبتنه قائل اولان ، ياخود (سـكيت) عنوانى بر تعبير جغرافيـدن بشقه برشى عداتمه‌ين كيمسه‌لرك افكارنى جمع ايديور . اوندن صـوكره عين فكرك برده عكسنى يازيور . بر صفحه‌ده (سكيد ومد) لسانك برلشديرلديكنى ، علمادن بر قسمنك ، بولسانى طوغريدن طوغرى‌يه بر تورك ، ماجار و برمين لهجه‌سى كبى قبول ايتدكلرينى كوريورسكز . نه بر چوق فضلانك اسمى موجود . سز اولسه‌كز بونك يالكز بر قسمنى نقل ايدرده ديكر صفحه‌يى اسانه آلمازسكز . ايشته شو مباحثه‌ده تعقيب ايتديكمز مسلك بو نقطه‌ده آيريليور . سز بدايت بحثده وقوفسزلق ، صوكره‌ده عناد سوقيله (مدلرى توران عرقيله مناسبتدار عد ايتمش هيچ بر آتنوغراف) بولنماديغنده اصرار ايتديكز . بن ايسه اوته‌دنبرى كرك بونك ، كرك عكسنك موضوع بحث اولديغنى تكرار ايدوب طوريورم .

شـمدى‌يه قدر مختلف علمانك كتابلرندن بر طاقم فقراتى عيناً آلدم . آيرى آيرى نظر دقتكزه وضع ايتدم . مدلرى توران عرقيله برلشديرن (اوپرت) كبى ، (مورتمان) و(آ.نوررى) كبى متخصصلرك مطالعاتى بونلرده صراحتله اورته‌يه قونيلوردى. ايچلرنده غايت موجز و قطعى برافاده ايله (ايلك مدلر تورانيدرلر) حكمنى احتوا ايدن بعض جمله‌لرده واردى . هانى سزك تحريف ايتديكم متونى برر برر اثبات ايده‌جككزى او بليغ (!) حكايه‌لرله اعلان ايدن تهديدكار

(١) Notes on the early historia of Babylonia. Journal of the royal Asiatic Society, t. XV, p. 215

دعوالریکز؟!. منبعلرندن سرعتله فیرلایوب‌ده برآز صوکره طوزغون بطاقلقلرك سکون و رکودتی آره‌سنده غائب اولان میاه منتنه کبی بوکونکی سکوتکزك یالکز نمش میتی طاشیدیغی او آتشین ادعالر، کیده کیده حزین برشکله کیردی. (رووولینسون) دن ایکی سطر انکلیزجه (!) سوزآلوب‌ده سزه نقل ایده‌بیلیرسه‌م بحثی قیصه کسه‌جککزی عادتا بر طور تسلیمیتله تعهد ایدرکبی قاچاماقلی بر عمایشده بولونیورمسکز. بهمه‌حال انکلیزجه اولسی مشروط، اویله‌می؟ غریب تکلیف! فرانسزجه ترجمه‌سی اولمازمی؟ نیم کبی (!) آثار علمیه‌یی تخریب ایتدیککنی قبول بیوره‌بیله‌جککز بر محررك شهادتی، تلخیصی کافی دکلمی؟ نجه کافی! بر محرر لزوم کوردیکی زمان مأخذینی، یاخود اونك ناقل و مترجمنی میدانه قویمق شرطیله اسکی، یکی بتون مشاهیرك آثارندن استشهاداتده بولونمق صلاحیتنی شونك بونك کیفی ایچون فدا ایتمز. هر اسمنی ذکر ایتدیکی مؤلفك اسانتی اوکرنمکه کندیسنی مجبور ایده‌جك بر اصول، برقانون موجود دکلدر. عکسی قبول ایدیلیرسه بالخاصه (تاریخ عمومی) یازان مؤلفلرك لااقل برقاچ یوز اسان بیلمه‌لری لازم کلیر. چونکه چوق دفعه برعرقك، بر ملتك حیات تاریخیه‌سی کندی مورخلرینك ویردکلری معلوماتدن نقل ایدیلیر. بونك اصلندن آلنمش اولماسیله، السنهٔ سائره‌ده موجود ترجمه‌لرندن، یاخود شایان اعتماد بر اثرده، بر اثرعلمیده کوریلن خلاصه‌لرندن اقتباس ایدلمه‌سی آره‌سنده ذره‌قدر برفرق یوقدر! عجبا سز (قاموس‌فلسفه) کزده (قونفوچیوس)ك مسلکنی ایضاح ایتدیککز زمان، کندیککزی خلقه چینجه بیلیرکبی طانتمق فکرنده‌می بولونیورسکز؟ هله شو مباحثه‌ده (آوستا) نك اساطیری محتویاتنی اولو اورته قارشدیروب طورماکزله قدیم (زند) اسانده آشنالق دعواسنه‌می قالقشدیککز؟ بن انکلیزجه آکلامام. فقط نه سویلدیکمی، نه‌یازدیغمی بیلیرم. بوقاریده اسملرنی صایدیغم فضلا ایله برابر، له‌نورمان، آلفره‌د موری، ماریوس فونتان، ماسپه‌رو والیزه‌رەقلو کبی مدققین‌ایلك‌مدلرك تورانی اولدقلرنی و (بیستون) آبده‌سنده بولونان (مد) اسانیله یازلمش محکوکاتك توران زمره‌سنه منسوب برلهجه‌دن عبارت بولوندیغی ـ درجهٔ قناعتلرینه کوره ـ غایت قطعی، یاخود آز چوق متردد بر طرزده قبول ایدییورلر. بونلرك بلا فاصله نقل ایتدیکم عباره‌لرنده تحریف ایدلمش بر نقطه، یاکلش بر سوز، ضعیف بر مطالعه کوریورسه‌کز اصللریله برابر نشر ایدیکزده کوره‌لم. یوقسه ولولهٔ الفاظ، هله کندی‌ماهیتلرینه کندی‌معناسزلقلری ترجمان اولان او کولونج تجاوزات، حرکات مذبوحانه قبیلندن شیلردرکه سزی شو مسئله‌ده مادهٔ دوشدیککز صقندیدن قورتاره‌ماز. ایشته ینه سویلیورم: علمانك شهادتی میدانده ایکن (مدلری توران عرقیله برلشدیرمکی خاطرینه کتیرمش بر اتنوغراف ایشیتمه‌دیککزه) تعلق ایدن ادعاکز وقوفسزلق اثریدر. یاکلشدر. بیوك خطادر. تأویل ایله بو خطایی ممکن دکل اورته‌میه‌جکسکز. تأویل چوروك برپامادر. دیکیش طوتماز. بونی ایجه بیلکز! شمدی مکتوبکزه کله‌لم:

بیستونمی، بهستونمی؟

اولکی ذهوللریکزی تعمیر ایچون بو دفعه‌ده بعض غریب تشریحاتده بولونیورسکز! تورکجه‌مزده بك مشهور برمثل واردر: انسانه هر یورولدیغی یرده خان‌یاپلماز! سز هرذهولکزده، صرف کندی محاکاتکزه مساعد برقاعده تأسیس ایتمك خیالنه قاپلمشسکز رضا بك! (فارسی) نك صوك صفحهٔ تکامله کیردیکی، یعنی بوکونکی شکلنی آلدیغی کوندنبری قاموسلرنده (بی‌ستون) دییه یازیلان بر

اسمی، فرنكجه‌ده كورديككز كبی (بهستون) حالنه قویمق غفلتنده بولونديكز . بن بونی اخطار ایدنجه لغت برینه برپارچه اساطیره ، برپارچه‌ده اعلام جغرافیه‌یی و اونلرك دلالت ایتدیكی معروف ومعین موقعلری بربرینه قارشدیرمق یولنده كولونج برتدبیره مراجعت سایه‌سنده آچیق بریاكلشككزه التزامی برطوز وقوف ویرمكی مسلككزه موافق بولمشسكز . تأويلات حكیمانه‌كز عینیله شو تفصیلاتی احتوا ایدییور :

« بن‌ده بیلیردم‌كه بزم اسكی شاعرلریمز (بی‌ستون) (فرهاد) (كوهكن) كلمه‌لریله ملاعب لفظیه یاپارلر . جمیعتلی سوز سویلرلر . مراعات نظیر صنعتنه نمونه ویررلر . بیهوده زحمت ایتمشسكز ! (بنده‌كزمی ، زحمتك بیهوده اولمادیغنی شمدی آكلایه‌جقسكز !) لكن بنه عینی خطایه (؟ ! !) دوشمكدن قورتوله‌مامشسكز . بنه بر لفظك بوكونكی شكلنه باقوب شدتله آلدانمشسكز . چونكه (بی‌ستون) معناسز بركلمه‌در . (دكلدر یا . وارسون دیدیككز كبی اولسون . اعلامده معنی آرانماز . شكللرینه باقیلیر . مرمره دكزی ، شار بالقانی سزه هانكی معنایی افاده ایدر ؟) اصلی بهستون‌ده دكلدر . بو آنجق دونكی شكلیدر . فقط معنادار اولان شكل ابتدائیسی (بوغستان) در . صوكره (باغستان) و متعاقباً (بهستون) ونهایت (بی‌ستون) اولمشدر . كلمه‌یی روولینسون تحلیل ایتمشدی . اصلی‌ده ایران قدیم لساننده اولدیغی كبی محفوظدر . معناسنه گلنجه : (باغ) (بوغ) آریای قدیم زباننده (الله) دیمكدر . ستان دخی مكان ، محل معناسنه كلیر . (باغستان) و (بهستون) الهلرك مجمعی معناسنده‌در . »

بوقدرمی ؟ باقكز ، شو برقاچ سطرلق افاداتكزده لسان ، تاریخ و جغرافیا نقطهٔ نظرلرندن قاچ بیوك یاكلشككز وار ! سز یا مأخذیكزده‌كی معلوماتی بیله بیله تغییر ایتمشسكز . یاخود آكلامامشسكز . بن برنجی احتمالی دها قوی كوره‌یورم .

(بی‌ستون) كلمه‌سنك منشأینه متعلق ایضاحاتكزی موقتاً طوغری كبی تلقی ایده‌بیلمك‌ده ممكن اولسه، بونلر - تخمینكز كبی - بو تعبیری (بهستون) حالنده یازوب اوقومق ایچون مدار حجت اوله‌ماز. چونكه (اسم) منسوب اولدیغی لسانده مثبت برشكلی حائزدر . اوندن صوكره (بیستون) ایله (باغستان) عین محیط داخلنده آیری آیری ایكی تمثال جغرافی‌یی تشخیص ایدر . بری برسلسلهٔ جبال ، بری اونك اوزرنده برشاهقه ! بونلری بربرینه قاریشدیرمق ، او ویریلن ایضاحاتك هانكیسنه عائد اولدیغنی بیلمه‌مكدن نشأت ایدر . اگر سزك بتون معلوماتكز بویله ایسه برقاچ مسلك علمی‌یی جمع ایتمكده یاكلدیغكزی ، تحصیلكزه پك یازق اولدیغنی خالصانه اخطار ایتمكدن كندمی آلامایه‌جغم .

اولا شو (بیستون) ی لسان نامنه تحلیله باشلایه‌لم :

برلسانك ضوابط و الفاظنی هیچ كیمسه ، هیچ برصورتله اخلال ایده‌مز . بركلمه منسوب اولدیغی لسانده هانكی شكلیله معروف و مستعمل ایسه هركس اونی عیناً قبوله مجبوردر . منشأنه عائد برطاقم توجیهلره ، اكری طوغری اشتقاق قواعدینه استناداً كلماتك اشكالنی تبدیل ایتمك لغت كتابلرینی اورته‌دن قالدیرماغه و لسانك مفردات الفاظنی هركسك آرزو ایتدیكی كبی تغییر ایده‌بیلمه‌سنه مساعد برقاعده‌نك وجودینی تصدیقه توقف ایدر . خاطریكزده طوتكز ! بونی سزك اشتقاقجیلغكزه موقتاً برقیمت عطف ایتدیكم ایچون سویلیورم . یوقسه ذاتاً، اساسده‌ده خطاكز بولندیغنی كوره‌جكسكز .

هیچ بر کلمه یوقدرکه اصلی باشقه بر شکلده ، برقیافتده اولماسون . سزه ینه فارسیدن برمثال ایراد ایده‌یم : (خدا) کلمه‌سنك نه‌دن اولدیغنی بیلیرسکز . هر کلمه‌نك اصلی مربوط اولدیغی لسانك عناصر و جواهرنده آرایان اسکی طرزده (اشتقاق) مراقلیلری ، بونك (خودآی ـ کندی کلن) ترکیبندن مخفف بولوندیغنه قائلدرلر . یکیلرده کلمه‌نك اصلی (قودا) اولدیغنی سویلیورلر . (قودا) شرق لسانلرندن بر قسمنده (بیوك ـ اله) معناسنه کلیر ـ (خودآی) ترکیبندن ایسه (واجب‌الوجود) معناسی آکلاشیلیر . شمدی سز بو معلوماتی آلیر آلماز ، (خدا) نك شکل معروفنی تبدیل ایله (قودا) یاخود (خودآی) دیه یازمغه باشلایه بیلیرمسکز ؟ مثلا (بیستون) کبی تعبیرات فارسیه‌دن تصادف ایده‌بیله‌جکلریکزی اوکرتمك ؛ یاخود مباحثاتکزده افراطه واردیردیغکز تهکم و تهورك (سعدی) کبی اخلاقیونجه نصل تلقی اولوندیغنی کورمك مقصدیله گلستانی باشدن آشاغی استنساخ مراقنه دوشمشسکز ، مقدمه‌نك برنجی سطرینی (منت (قودای) را عز وجل ...) شکلنده نقل ایتمکه قالقشمازکز ، سزه (املا بیلمیورمش) دیدیرتمزمی ؟ اوده افترا اولمزمیا !... نه ایسه شمدی تدقیقنه بك لزوم یوق !

ایکنجی برمثال دها : عربجه‌ده قوللانیلان ذراع (آرشون) تعبیرینك اصلی ، یعنی عبرانیسی (ذه‌روآه) در . کلدانیلر بوکا (أده‌راه) دیرلردی . نیچون اویله دنیلدیکنی تعمیقه کیریشمك ایجاب ایدرسه کوریلورکه بونك اساساً آرشونله ، مقیاساتله بیوك بر مناسبتی یوقدر . عبرانیده (ذه‌روآه) طوغریدن طوغری‌یه (قول) معناسنی افاده ایدر . کلمه‌نك عربجه‌سنده‌ده بو معنی تمامیله غائب اولمامشدر . شوحالده سز بو بحثده اختیار بیوردیغکز خطیئاتك قاچ ذراع اعشاری‌یه بالغ اولدیغنی ، یازدیغکز ستونلرك اوزونلغیله اولچمکی آرزو ایتسه‌کز کلمه‌نك اصلی بوایمش ، دیه (ذروآه اعشاری) می یازه‌جقسکز ؟ (بی‌ستون) ك اصلی نه اولورسه اولسون ، فارسیده و اوندن انتقال ایله عثمانلی ادبیاتنده معین بولونان شکلی (بی‌ستون) در . هیچ بر لغتده (بهستون) بولونماز . بونی بو طرزده اوقومق و یازمق شرطیله نه ایرانده ، نه ترکستانده حالکی موقعدن بحث ایتدیککزی آکلایه‌جق برکیمسه‌یه تصادف ایده‌میه‌جککزه قطعیاً امین اولیکز . بن ذات عالیلرینه بیستونی کندی بیلدیکم شکلیله احتوا ایدن یوزلرجه مستشهدات ذکر ایده‌یم . سزده بکا فارسیده (بهستون) ی بوشکلیله اسلافه آلمش برقاموس محرری ، یاخود شاعر بولوب ده ارائه ایدرسه‌کز بلا قید و شرط بو کلمه‌یی اوته‌دنبری بیلدیککزی تصدیقده تردد ایتمم . ایشته امثال :

(خواجه سلمان) شویله دییور :

نجه زد فرهاد با اقبال خسرو لاجرم
کرد چرخ بی‌ستون چوق نقش شیرینش خراب

(فرهنك جهانکیری) شویله دییور :

بیستون نام کوهی است مشهور . فرهاد بفرموده شیرین آنرا کند . خواجه نظامی آنرا تفصیل تمام نظم نموده است . جلد ۲ صحیفه ۲۸٦

اك صوکره ناجی مرحومده شو ایضاحاتی ویرییور :

بیستون . عاشق مشهور فرهادك معشوقه‌سی شیرین عشقنه دلدیکی طاغ ؛ اونسه‌یدی بنده‌کی غم

فرهاد مبتلاده . برآه ايله ويردى بيك بيستونى باده . ـ فضولى . هر كسك حالنجه واردر بر تجليكاه عشق . بيستون فرهاده كوه طور شكلن كوسترر . ـ اسعد مخلص پاشا . داغ غمدن ياندى كيتدى جوهر جانم جلال . بن او فرهادمكه معدن بيستونمدر بنم ـ جلال پاشا .

شوقدر مستشهدات ، بى ستونك شكل مؤسسنى اثباتده كفايتدن دها فضله‌در صانيرم . سزك خاطريكز ايچون بونى (بهستون) طرزنده قبول ايتمك آرتق فردالره قاليور . بورايه قدر دوام ايدن تفصيلاتم صرف لغته ، كلمه‌نك شكلنه تماس ايديور . برآزده (علم لسان) ه و كلمه‌نك اصلنه مراجعت ايده‌جكز . (باغ) و (بوغ) تعبيرلرى حقنده‌كى معلوماتى سز نره‌دن و نصل تغييرات ايله اقتباس ايتمش اولورسه‌كز اولكز ! اكر ديديككز كبى (باغستان) ك اصلى حقيقة (بوغستان) ايسه بو صرف فارسى بر كلمه اولماق اقتضا ايدر : حدت بيورلمازسه ينه توراندن بحث ايده‌جكم . (بوغ) ياخود (بوغا) تعبيرى بعض آرى لسانلرله توران لهجه‌لرى آره‌سنده مشتركدر . بونك قديم فارسيسى ـ ديديككز كبى ـ (بوغ) دكل ، (باغا) شكلنده كوريليور ـ شو سوزمى اثبات ايچون (ماقس مولرك) (اساطيره عائد تدقيقات جديده Nouvelles études de mythologie) نامنده‌كى اثرندن بر قاچ فقره‌يى حرفياً يازه‌جغم . بو اثر (نانسى) ليسه‌سى معلملرندن دوقتور (له‌بون ژوب) طرفندن فرانسزجه‌يه ترجمه ايدلمشدر . كتابك يوز اون سكزنجى صحيفه‌سنى آچيورم : عيناً

Ménandre rapporte que les Tokius (Turcs) vénéraient le feu, l'air, l'eau et la terre, mais adoraient en outre, comme créateur du monde, un dieu suprême, auquel ils immolaient des bœufs, des moutons et des chameaux. D'après Castrén, les Tongouses actuels rendent un culte au soleil, à la lune, aux étoiles, à la terre, au feu, aux esprits des forêts et des montagnes, mais aussi à un Être suprême qui est dit Buga. C'est sans doute le perse Baga, russe Bog' (Dieu) sancrit Bahaga.

« توركجه‌سى : (مناندر) توكيولرك (توركلر) آتشى ، هوايى ، صويى و زمينى تقديس ايتمكله برابر خالق عالم نامنه آيريجه برالٓه اعظمه‌ده تعبدده بولوندقلرينى و بوكا قويون ، دوه ، صغير قربان ايتدكلرينى سويليور . (قاسترن) ك ويرديكى معلوماته كوره شمديكى (تونغوز)لر كونشه ، آيه ، اجرامه ، زمينه ، آتشه و طاغلرله اورمانلرك پريلرينه قارشى اجراى آيين ايدرلر . فقط برده معبود اعظمه طاپارلركه بوكا (بوغا) دينلمشدر . / شبهه‌سز ايرانك (باغا) سى ، روسلرك (بوغ) ى ، سانسقريتك (باغا) سى بودر . »

اويله ظن ايدرمكه (ماقس مولر) سزه (باغ ، بوغ ، بوغا) كلمه‌لرى حقنده كندى بيلدكلريكزدن دها جدى و دها اطرافلى معلومات ويره‌بيلمشدر . بوندن صوكره (بهستون) ه اوغرامق ايچون ايلك شكلى (بوغستان) ده آراديغكز تعبيرك آرى و تورانى لسانلرده مشترك بولونديغنى دوشونوردم اوكا كوره ادارهٔ لسان ايدرسكز . چونكه فارسى (باغا) دن بحث ايدركن بونى روسجه (بوغ) و تونغوزجه (بوغا) ايله قارشدرمق ، صوكره اوكا دائر برآز ايضاحات ويرمه‌مك شوكله حقنده‌كى تدقيقاتكزده غايت ناقص اولديغنى كوستريور . بويله بحثلرده قطعى حكملر ويره‌بيلمه‌نك نه‌قدر كوچ اولديغنى سز بيلميورسكز رضا بك ! (بوغستان) آلهه‌لرك جمعى معناسنه بر تعبيردر .

ایرانیلرك اولیمپوسی بوراسیدر.) دیدیککز زمان، بر آز دوشونسه‌کز کندی سوزیکزله کندیکزی تکذیب ایتدیککزی آکلارسکز. تاریخ ادیان، ایرانیلری دائما ایکی حالده طانیمشدر. ثنوی، وحدتپرست! ایرانده هیچ برزمان قدیم یونان مذهب اساطیریسی کبی متعدد آلهه‌لرك وجودینه ایمان ایدن ابتدائی بر دینك حاکم اولدیغی، تاریخاً معلوم دکلدر. حال بوکه حقیقةً (بوغستان) آلهه‌لرك مجمعی معناسنی متضمندر. (ستان) اداتی دائما بر کثرت افاده ایدر. اوحالده (بوغستان)ك اساساً ایرانیلرله مناسبتی اولدیغنی تصدیق ایتمك نه‌درلو؟ ممکن اوله‌جق؛ کلە، کندی کندینه بوغستان دنیلن طاغلرك، یعنی (بابل)له (همدان) آره‌سنده‌کی سلسلهٔ جبالك ایرانیلردن اول، بوقاریده کوستردیککز کبی طاغ واورمان معبودلرینه معتقد بر عنصر طرفندن اسکان ایدلدیکنه دلالت ایتمیورمی؟

ایشته بوده بر مسئله! فقط شمدی اورالری براقه‌لم. چونکه سزکله مباحثه‌ده حقیقی تدقیق وتعمیقه دکل، یالکز تعریض ومخالفته اهمیت ویریورسکز. کاشکه بوکا قالقشماسه ایدیکز، حقکزده دها خیرلی اولوردی.

نه ایسه صدده کله‌یم: (باغستان)له (بی‌ستون)ی بربرینه قارشدیروب‌ده بوندن (بهستون) شکلنده مجعول بر تعبیر چیقارماکزه الك زیاده مانع اوله‌جق تشوش، جغرافیایه عائددر. سزك توجیهکزه کوره باغستانله بی‌ستونك فرقی اولمادیغی ایچون بو ایکی اسم بیننده متوسط بر استحاله‌یی تمثیل ایدن (بهستون) کلمه‌سنك تورکجه‌ده‌ده استعمالی یاکاش کورونمه‌یه‌جك دکلمی؟ خیر رضا بك افندی! فرنکلر (بهستون)ی واقعا کندی تلفظلرینه کوره بعضاً بویله باشقه برشکلده یازییورلر. فقط اونلر باغستانله قارشدیریلمایه‌جغنی بیلیورلر. اسامئ تاریخیه و جغرافیه‌یی حاوی قاموسلردن هانکیسنی آچارسه‌کز، (لاروس)ك شو ایضاحاتنی کورورسکز:

Begistan, nom d'une chaine de montagne situées sur la frontière de la Perse a une lieue au n.de Khermancha, sur la route qui conduisait d'Ecbatane a Babylone, se dresse un des pics les plus élevée de cette chaine de montagne,n ommé Bisoutoun .

«تورکجه‌سی: باغستان ایران حدودی اوزرنده، برسلسلهٔ جبالك اسمیدر. (کرمانشاه)ك بر فرسخ شمالنده وقتیله (اقباتان)ی (همدان) (بابل)ه ایصال ایدن یول اوستنده بو طاغلرك اك یوکسك تپه‌لرندن، شاهقه‌لرندن بری موجوددرکه (بیستون) نامنی آلمشدر.» آکلادیککزمی رضا بك! (باغستان) برسلسله‌نك، (بیستون) اونك اوستنده برشاهقه‌نك اسمیدر. بوذروه‌نك منتهای شرقیسنده عینیله (بی‌ستون) کبی آثار عتیقه‌دن بعض محکوکاتی حاوی دیکر بر موقع دها واردرکه اوراسی‌ده (طاق بوستان) نامیله یاد ایدیلیر. (باغستانله بی‌ستون بردر) یولنده مغالطه‌لی برادعایه قالقیشلنجه طاغلر، قایالر بربرینه کچر. هیچ کیمسه نره‌دن بحث ایدلدیکنی آکلاماز اولور. اوراسی بی‌ستون دکل، بابل قلعه‌سی حالنه کیرده سزك خبریکز اولماز. الکزده‌کی مأخذده (بوغستان) کلمه‌سنك اساسنه توجیه ایدیلن احتمال باغستان طاغلرینه‌می، بی‌ستون قایاسنه‌می عائددر، بونقطه‌یی ایی تدقیق ایدیکزده صوکره اوفکر ایله کندی خطاکزی تأویل ایتمکه چالشکز. بویله توجیهلر، بریرده کوریلور کورلماز قبول ایدیله‌مز. اونك اوزرینه بر چوق تحقیقاتده بولونیلور، کتابلر قارشدیریلیر، قناعت کسب ایدیلیرده صوکره اورته‌یه قونیلور. اکر بویله یاپسه ایدیکز، آکلاردیکزکه (بی‌ستون) و(بهستون) تعبیرلری مختلف روایاته منشأ اولمشدر. بر آز دها ایضاحات ایسترمیسکز؟ ایران تاریخی مؤلفی (لوئی دوبو) بونك طوغریدن طوغری‌یه دیرکسز: sans colonne معناسنه

كلديكنى سويليور. حقيقةً بيستون قايه‌سنك وضع طبيعيسى بوصورتله تسميه‌يه مساعددر. ١١٦٠ مترو ارتفاعده‌كى بو قايا كرمانشاهك شمالنده اويله استناددن محروم بر شاهقه حالنده نظره چارپار. واقعا ستون تعبيرى عربجه‌در. فقط بو اسمك عربلرله ايرانيلر آره‌سنده‌كى اختلاطدن چوق صوكره ميدانه چقمش اولماسى پك زياده محتملدر. باغستان ايسه بشقه‌در. شمس‌الدين سامى بك مرحوم «بهستون» لك فارسيدن معرب بركلمه اولديغنى سويليور. بوده شايان تدقيقدر. هرحالده اوزنه‌ده‌كى روايات نه‌دن عبارت اولورسه اولسون، تعبيرك بوكونكى تورك وايران لسانلرنده‌كى شكلى (بى‌ستون) در بونى بويله يازه‌جغز. قاموسلريمزده بويله قيدايديور. سز مؤسس بركلمه‌يى دكشديره‌مزسكز. طوغرى يازيكز، كافى! ايشته بوقدر!

جمشيد افسانه‌سى نه‌در؟ داياقو و قوداماں بحثلرى، ينه برچوق يا كلشلقريكز

شمدى‌يه قدر سزه هانكى برمؤلفك آثارندن بردليل ايراداتمديسه درحال بونى تجهيل ايتمك، تهور حكيمانه‌كزه پك مساعد برمجراى هجو وهجوم حاضرلادى. فرانسه‌نك اك دكرلى فضلاسندن مركب برهيئت علميه‌نك وجوده كتيرديكى سوك برتاريخ اديانى قيمتدن دوشورمك ايچون، بوهيئتك رياستنده بولونان بريقوبى حقارتله رد ايتديكز. (لوتى دوبو) ده اوكا پيرو اولدى. حضور فضيلتكزده صف نعال قدر اولسون برموقع قبول وحرمت كوزه‌ميين بوآدملرك قصورى الكزده موجود اولان بر فهرستده، مؤلفين فهرستنده اسملرى موجود اولماسى ايدى. شمدى صيرا مشهور (بورنوف) ه ده كلدى. السنهٔ شرقيه تتبعاتنده‌كى احاطه‌سى ونفوذ نظريله‌دهاتدن عدادلمش اولان بوذاتك ده (جمشيد) اسمى حقنده‌كى برتوجيهى سبب نكبتى اولدى. كنديسنى اجتهادعلميه‌له برابر تحقير واستخفاف بويورديكز. مع‌مافيه ضررى يوق. بورنوفك شخصيت علميه‌سى بويله حقارتلره آلشمشدر.

«ماقس مولر» (تاريخ اديان) نده بوذاتك بر مطالعه‌سندن بحث ايدركن شويله ديور: «علم لسان وتاريخه متعلق تحرياتك بوشعبه‌سنده «بورنوف» ك ايفا ايتديكى خدمات عظيمه اوقدر چوق انكارلره معروض قالدى وكنديسنك حق اولان مظفريت اودرجه امنيتله بشقه‌لرينه اسناد اولوندى‌كه اونك ميدانه چيقارديغى حقائقدن برقاچنك بوقاريكى معرض صحيحى ارتق معلومات حاضره‌نك فوقنده برفضله‌لق ارائه ايتميه‌جكدر.» برقاچ سطردن عبارت بوشهادت، سزه بورنوفك اجتهادات علميه‌سنه نه‌نظرله باقلديغى ايضاح ايده‌جكى ايچون آشاغيكى افاده‌كزك تضمن ايتديكى اداى حقارتى آرتق كرى آليرسكز ظننده‌يم. بكا شويله ديورسكز:

«جمشيد كلمه‌سنى بيلمم؟!. (يام سكيت) ديه تأويل ايتمش ايمش!...(اوت بورنوف ايله ديمش) بوسزك زياده‌سيله خوشكزه كيتدى (كيتمسونمى؟) همان جمشيدى (سكيت) يعنى توران قومنه منسوب بر مؤسس دولت عد ايدرك ايران قديم سلطنتنك مؤسسى بيله تورانيدر!.. ديه ينه بر كشف مهم ايله سر افرازلقلر كوسترديكز! (خير مدرك دكلشيدم. چونكه جمشيد زماننده ايران سلطنتى يوقدى. بن بوفكرمده مصرم.) حال بوكه برشخص فسانى Personnatité mytique (شخصمى، شخصيتمى؟ ترجمه‌يه دقت بيوريكز!) دن عبارت اولان جمك نه اصلى وار، نه‌ده فصلى واردر. اونك اصلى سانسقريت لساننده يازلمش اولان (ريغ‌ودا) ده‌يامادر و اوكتاب مقدسدن زند اوستايه (ييما) شكلنده انتقال ايتمشدر. شيد دخى ضيا معناسنه

كلير ...» بنده‌كز أيلك مقاله‌مده (جمشيد) عنوانله بو معنالك ويرلديكني يازمشدم . حتى برهان قاطعك عباراتني عينيله نقل ايتدم . فقط (بورنوف) ك (برآتنوغرافی) قاموسنده كورديكم مطالعه‌سنی‌ده آيريجه كوسترمشدم . بيلمم بشقه نه يابه‌بيليردم ! سز (جم) بر افسانه‌در ديمكله ، اساطيره متعلق تدقيقاتك هيچ بر قيمت تاريخيه‌سی اولماديغنی سويله‌مكمی ايسته‌يورسكز ؟ سزه بتون جهان كولر . اولجه‌ده اخطار ايتدم . اوروپاده بونكله مشغول بولونان علمانك عددی يوزلری كچر . اوت (جمشيد) فقره‌سی بر افسانه‌در . لكن تاريخی افسانه ! مصال دكل . حتی مصال بيله اولسه بر قيمتی بولونوردی ؟ تتبعات علميه ، بوكون همان بداهته ياقين بر صورتده ميدانه چيقاريوركه ، (ودا) ايله آوستاده (ييما ، ياما سكيتا) ناملريله تمثيل ايديلن حكمدار (مد) ايمپراطورلغنی تأسيس ايدن (آرباس)در . آرباس كيمدر ، بيليورميسكز ؟ همدانی تأسيس ايدن (داياتقو) ايله قارشديريلان شخصيت ! بعض مؤلفين بونلری بربرندن آيرمه‌مادقلری كبی ، فريدونله جمشيدده عين آدمدن عبارت فرض اولنيور و بونك مد ايمپراطورلغنی تأسيس ايدن ذات اولديغنی سويله‌نيور . مساعده ايدرسه‌كز ، شمدی‌ده (ماقس مولر) ه مراجعت ايده‌جكم . سزده تكرار (انكليزجه بيليرميسكز ؟) سوزينی تكرار بيوراجقسكز ؟ دكلی . خير بيلمم . ايسترسه‌كز ، بر سنده تقديم ايده‌يم. اوقدرده‌غم برقاچ فرانسزجه اثردن عبارت. اولسانده‌ده كيمسه ايله مسابقه‌يه كيريشميورم. تصلفدن، دعوای انانيتدن بتون موجوديتيله نفرت ايدر بر آدمم . شرق و غرب لسانلرندن بر ايكيسنی ايشته بويله ايشمه يارايه‌جق درجه‌ده آكلارم . نه بيليرسه‌م كندی محصول سعيمدر . چاليشيرم . رفاقتمده بولونان آرقداشلرمه صورارسه‌كز اوكره‌نيرسكزكه حياتمده وظيفه و مساعيدن بشقه هيچ بر آرزو هيچ بر اكلنجه اك اوفاق بر موقع اشغال ايتمه‌مشدر . بونلری‌ده سويله‌مك نه قدر عادی بر شيدر . نيچون بحثی بورايه دوشوريورسكز. اساس بحثه باقه‌لم امين اوليكزكه بوده شوواديده سويليه‌جكم صوك سوزدر. ماقس مولرك تاريخ اديانی (قوندورسه) ليسه‌سی معلملرندن (ژورژ هاردی) فرانسزجه‌يه ترجمه ايتمشدر . بونك ١١٢ نجی صحيفه‌سندن اعتباراً دوام ايدن ايضاحاتی (فريدون وجمشيد) ايله (ضحاك) افسانه‌سنه دائردر. (ماقس مولر) (بورنوف) حقده يوقاری نقل ايتديكم عباراتی يازدقدن صوكره ديبوركه : « انصافی محافظه ايچون (بورنوف) ه عائد سوزمده شدتله اصرار ايدرم . بونكله برابر مقصدم ديكر فضلانك مزيت و استحقاقلرينی‌ده استخفاف ايتمك دكلدر . بالخاصه فريدونه متعلق روايات تاريخيه‌يه عائد تفصيلاتده بورنوفدن صكره روت Roth ، وه‌بر Weber وه‌نفی Benfey طرفندن بعض ثمارتلر بولوندی . بالخاصه موسيو (روت) ياما - ييما وجمشيدك تريا - ترهتا اونا وفريدونله براولديغنه دائر غايت مهم ايكی مقاله يازمشدر . بونلرده (فريدون) ك اصلی ، منشأ حقيقيسی (تريتا)دن عبارت بولونديغنه عائد اساس صورت عموميه‌ده قبول وتصديق ايديليور . »

كوريبورميسكز رضابك افندی ! علماسزك كبی (بو افسانه‌در) ديبوب‌ده كچميورلر. (جم)ك نه أصلی واردر . نه‌ده فصلی) اجتهادی‌ده سزك كبی ارباب دهايه مخصوص افكار قطعيه‌دندر. (ماقس مولر) شو برقاچ فقره‌دن صوكره (ترهتا اونا) ايله (فريدون)ك وداده وايران افسانه‌لرنده آلدقی شخصيتلری-كه بری حكمدار ، ديكری‌ده بر قوهٔ مقدسه در . - اوزون اوزادی ايضاح ايديبور و بزه ينه شو معلوماتی ويريبور : « سير « چوق مالقولم » ك و سائر مستشرقلرك مطالعاتنه كوره (ودا) ده‌كی

(ترەقاأونا) افسانەسنك صوك صفحەسى موجبنجه (ضحاك) (ايران اوزرينه وقوع بولان) بر آثوری استيلاسنك ممثلى اولمق اقتضا ايديور . بواستيلا عين متغلبك مدت سلطنتى اثناسنده بيك سنه دوام ايتمش كبى تمثيل اولونيور . بوبوله اولديغى كبى (فريدون) ده آثور قرالى (ساردانا پال) ى مغلوب ايدن (مەد) ايمپراطورى (ارباس) له توحيد ايديليور . (بتون مستشرقلرك بوفكرده اولماسنه دقت ايديبورميسكز ؟) بز (وەدا) نك حكايەسندن بوكبى معنالر چيقارلماسى حقندەكى تخمينه هيچ براهميت عطف ايتمەديكمز حالده (بورنوف) ك دهاسيله ميدانه چيقان يكى برشعلهٔ حقيقت سايەسنده افسانەنك بتون تاريخنى كوزله كورركبى تعقيبه موفق اوليورز . عصرلرك مجراى تسلسلى اوزرنده يوروبەرك كورەبيلورزكه، آرباس فريدونه، فريدون پرەدونه ، پەرەدون ترەقاأونايه ، ترەقاأونا ترەتايه تحول ايتمش وبواشخاصدن هربرى فسون اساطيرك قراكلقلر ايچنده تمثيل ايتديكى خيالات آرەسنده آيرى آيرى بر ظل پايدار حالنه كيرمشدر . »

ماقس موللرى اوقوركن يوقاريكى مدحاى فاضلانەكزه باقوب ده اوتانيورم رضا توفيق بك افندى! فريدونك ، جملك برشخص فسانى اولديغى قاله بيله آلنمايور . اوافسانەنك مد ايمپراطورى آرباسى تمثيل ايتديكنه قطعيتله حكم اولونيور . ذاتاً مقايسهٔ اساطيرده آرانيلان فائدهٔ علميه ده بودر . بيلمم بن (بورنوف) كبى مهم برفاضلك - «جمشيد» (يام سكيت) دن آلنمشدر . بوده (پارلاق سكيت) معناسنى تضمن ايديور - ديمەسنه اهميت ويرمكده ياكلشمى يم؟ يوقسه سزمى ياكيليورسكز؟ اوراسنى ارباب انصاف پك ايى تقدير ايدر .

سز (داياق-قو) نكده وجودينى (اصلى آستارى يوق برماصال) ديه توصيف بيوريبورسكز . ديبورسكزكه : «معهود داياق-قوده اويله ! يعنى كلمەنك شكل ظاهريسى ، حتى شكل ظاهرئ يونانيسى (!) بو، فقط اصلى (آزى داهاقا) اولمق اوزره زنداوستاده موجود . كنديسنه كلنجه معهود (ضحالمارى) افسانەسندن بشقه برشى دكل ! يعنى اصلى ، آستارى يوق برماصال ؛ نته كيم (فريدون) و (كاوه) حكايەسى ده اويله ! ديمك كه بونلرك تورانى اولماسندن ده توركلره برفائده يوق ! زحمتكزه يازيق ! »

اويلەمى ظن ايدرسكز ؟ تاريخك مظلم دورەلرى هپ بويله افسانەلر ، وعلم لسانه عائد مقايسەلرله تنور ايدر . ايتمشـدرده !... سز بونلرى بيلمەمكله علوم مؤسسەنك قيمتنه خلل كلز . بيلمم هانكى خطا كزى تصحيح ايدەيم؟ (داياق-قو) نك شكل قديم يونانيسى (داياق-قو) دكل ديوجس Dejodjese در . (داياق-قو) كلمەنك شكل تورانيسيدر . شكل آريسنى بيلمم . چونكه ايران تاريخلرنده بويله براسم اولماديغى كبى يونان مورخلرندن برقسمى ده مد ايمپراطورلرينى ايكيشر ايكيشر ذكر ايتمشلردر .

بوكون بلااستثنا هيچ بر تاريخ (داياق-قو) يى بر شخص فسانى عد ايتميور . بونك موجوديتى محقق صورتده قبول ايديليور . ماسپەرويى ، ماريوس فونتانى اوقورسەكز آكلارسكز . مد ايمپراطورلغى دينيلنجه (داياق-قو) نك زمان سلطنتى بوكا برمبدأ اوليور . همدانك مؤسسى (داياق-قو) اولديغنده شبهه يوقدر . (ضحاك) ايله (داياق-قو) نك قارشدرلمسى اسكى برفرضيه ايدى . بواهميتدن ساقطدر . ضحاك اسمى بويله بعضاً (ده يوحس) له بعضاً ده (آستياغ) له قارشدرلدى . فقط شمدى ، (ضحاك) ايچون الك زياده قناعتله ايلرى سورولن فكر ، كنديسنك يا (آثور) وياخود (شمر) طرفندن ايرانه استيلا ايتمش برحكمدار اولماسيدر (بلوشه) نك (جامع التواريخ) مدخلنده بوكا دائر ويرديكى ايضاحات پك مقنعدر . ايسترسەكز اونى ده نظر دقت عاليكزه عرض ايدرم . بلوشه ضحاكك اسمى عرب

مورخلرینك اثارنده كورلدیكی كبی (زنیكاو) اولدیغنه قائلدر . بونك ایرانه مجوسی اوززینه ایرانیلرك توران حكمداری افراسیابی امدادده چاغیردقلری، افراسیابكده ایرانه كیره‌رك عصرلرجه اجرای حكومت ایتدیكی محققدر . بعض ایران تاریخلرنده (افراسیاب)ك غریب اوله‌رق ایران حكمدارلرینه قارشدیرلماسی ده بوندندر . شو تفصیلات ، سزه شمدیلك ضحاك ایله مد ایمپراطوری (دایاق-قو) نك كیم اولدقلرینی اوكره‌دیر . اعتراض بیورسه‌كز اوزمان ینه ایضاحات اعطاسندن چكنمه‌یه‌جكم طبیعی !

آرتق یالكز (قودومان) بحثی قالیور . بو نقطه‌یه تماس ایدن معلومات حكیمانه‌كزی ده اوقویالم :

« دوغدو بحثی كچدی . (دارای كوته‌دست) بحثی ده كچدی . یعنی دوغدی مسئله‌سنك عینی ایدی . دقت بیورورسه‌كز سز قودامانوس كلمه‌سنی قودامان شكلنه قویوویردیكز وهمان تورك تاریخ ایشك ایچندن موفقیتله چیقیویردیكز . (دوغدو) لفظنی هیچ اولمازسه زمان اوشكله قویمشدی . (قودومانوس)ی سز (قودامان) شكل عجیبنه صوقمقله زمانه‌ده تقدم ایتمش اولدوكز . » والله . سزك بوقدر وقوفسزلككزه حیرنده‌یم . بونلری یازاركن بر لغت كتابنه نه‌یه باقه‌مایورسكز ؟ ! ... حیرت (قودامانوس) ك شكل عجیبی دیدیككز كلمه ، بتون تاریخلرك قبول ایتدیكی شكلدر . لاروسلر ، تاریخلر ، آنسیقلوپه‌دیلر كوزلریمزك اوكنده ! هیچ برنده (قودامانوس) اسمی یوقدر . هپسی بو عنوانی (قودامان) دیه ضبط ایتمشدر . بونی بویله یاپان نه‌دن بن اولدیغمی بردرلو آكلایامایورم . رجا ایدرم بر لغته باقكزده تصحیح ذهاب ایدیكز . (دوغدو) حقنده‌كی اعترافكز ایسه پك غریب ! سز اولا (دوغدی) یی آثار شرقیه‌ده (دوغدویه) شكلنده كوردیككزی ، (دوغدی) دیه بر كلمه موجود اولمادیغنی ادعا ایتمه‌دیكزمی ایدی ؟ شمدی زمانك او عنوانی (دوغدی) شكلنه قوندیغی نقل اعتراف ایدیورسكز ؟! ینه حیرت ! وایشته بو حیرتلرله سوزه ختام ویریورم . احترامات !

سامح رفعت

محب قدیمم ابن رفعت سامح بك افندی‌یه

محترم افندم !.

بو سفركی اسلوبكز ، (حما fièvre) كزك فرق درجه‌یه واردیغنی كوستریور . چونكه بن سورلرمه آدم عقللی جواب ویره‌جككزه (غوغوق !. غوغوق !.) دیه اوتوب طورمش سكز . بونلر علامت خیر دكل !.. خروس تمثیلی ایله ایشه باشلامش اولدوغكزدن طولایی تأسف ایدیورم ؛ یازیق اولمش سزه !.

فقط بو حال ایله مطبوعات عثمانیه‌نك یكانه ممثلی ومدافعی اولارق - كندی تعبیر اصیلانه‌كزجه - (قنطاری بلنده !؟) اورطه‌یه چیقمش كورونیورسكز وغریبی شوراسی دركه (بو صحیفه‌لرده استقبالك آزادیغی نزاهتی تأمین) مقصدیله حركت ایتمكده بولوندوغكزی ده ادعا ایدیورسكز . نزاهتی ناصل آكلادیغكزی اسلوب افاده‌كز صراحتاً معاصرینه كوستریور ، اخلافه‌ده اودرجه وضوح ایله كوستره‌جكدر . سیاق بویورمایكز افندم !.. هرحالده بوخصوص ایچون بكا زحمت براقامش اولدوغكزه چوق متشكر وممتندارم . بن سزك نزاهتكزی دكل ، جهان علمده نه مستثنا برصاحب ظهور اولدوغكزی كوسترمك

و ـ سزى بك ايى طانيان ـ مطبوعات عثمانيه ايله طانيميان برچوق كشيلره طانيتمق خدمتنه حصرهمت ايده بيله جكم. بناءً عليه صوڭ مكتوبڭزى حدندن زياده شيشيرن و سزى ـ بوش بالون كبى ـ سماى خليا كزدن دوشورن بوتون او بيهوده وذوقسز لافلرى خضيض امالده ترك ايدرك يكى هديه لرمى تقديمه شتاب ايديورم. باقالم بودليلره نه ديه بيله جكسكز!..

سز (اوپر Oppert) دن (هووه لاق Hovelacque) دن بڭچوق بحث ايديورسكز. حتى سرايا فاسد اولان دعوالركزك همان جمله سنى (تحكيم justifier) ايچون بو ايكى مؤلفك آثارينه استناد ايتمكده اولدوغڭزى سويليورسكز. بنده شيمدى سزه كوستره جكم كه بو آدملردن بحث ايتمكه قطعياً صلاحيت قازانه مامش سكزدر. اونلرڭ اثرلرينى اوقومامش سكزدر. وعلى الخصوص علم شريفه هنوز بوكونلرده رغبت والتفات بويوردوغڭز ايچون اوقومغه ده بڭ وقتكز اوله مامشدر. ذاتاً علمااقىدن مقصدڭز بوسبوتون باشقه برشى ايديكندن طولايى، ايلك حمله ده (طوغدو) قادينه تعرض ايتمكله بالطبع طاشه وورروب باشكزه ايش آچديڭز. سزڭ بوتون ماجراكزڭ بوتون سركذشت عالمانه كزڭ حقيقتى بوندن عبارتدر.

(روولينسن) دن (نوريس) دن (مورتمان) دن حرارتله بحث ايديشڭز، بيله رك؛ آكلايه رق دكل!.. (هووه لاق) ڭ (علم لسان) حقنده كى اثرمختصرندن ـ هم اونڭ يالڭز يوز طوقسان برنجى صحيفه سندن!. ـ التقاط ايده بيلديككز معلومات قيرينتيلرى سايه سنده در. فقط (سيل اوكندن اوقدر عجله كوتوك قاپمق) مجبوريتنده بولنمش سكزكه بو مؤلفڭ باشقه لرندن روايت ايتديكى سوزلرله اونلره قارشى بالذات و بالمقابله عرض ايتديكى ملاحظات تنقيديه يى هيچ فرق ايده مه مش سكز. كتابڭ دها اولكى و دها صوكره كى بابلرنده جريان ايدن مباحثدنده كلياً بى خبرسكز. بونلرى شيمدى قطعيا اثبات ايده جكم.

حتى كچن هفته كى صوڭ مكتوبڭزده ـ كويا بنى الزام و خلق اقناع ايچون ـ فرانسزجه اوله رق نقل وترجمه ايتديككز بش آلتى سطرلق بر پارچه دخى ينه او (١٩١) نجى صحيفه دندر. فقط مؤلفجه مقبول ومعتبر برفكر اولماديغى صحيفهٔ متعاقبه ده كى تنقيداتيله ثابتدر، حالبوكه سز اونكله مؤلفى عليهمه استشهاد ايتمش سكز.

طبق بونڭ كبى (آققادلر Accades) ڭده تورك عرقنه منسوب اولدوغنى (اوپر Oppert) نامنه عطفاً ادعا ايدوب طاياندڭزدى. اوده غليظ بريالان، ياخود برغبن فاحشدر. شيمدى (اوپر)ى سويلته جكم. كوره جكسكزكه اوآدم اويله برظنده بولونمادقدن ماعدا اوقومڭ (آثورى) اولدوغنى ـ كمال قناعتله ـ ادعا ايتمشدر، و (هووه لاق) ده ادعاسى عيناً مذكور ومؤلفجه ده مصدقدر.

صوكره نابدايت بحثده سزه اخطار ايتمشدم كه (توران) و (سكيث) تعبيرلرى علما نظرنده پك شايان اعتماد دكلدر، اصطلاحات علميه دن معدود اوله مامشدر. كوره جكسكزكه (هووه لاق) و بنه [يالانجى شاهدى اولمق اوزره الكه لمكه چاليشديغڭز] (وويتنه Whitney) بو ايكى تعبير مبهمڭ اهميتى اولماديغنى ادعا ايده كلمشلردر.

بومحثلرى بزم (زردشت نامه) ده مفصلاً كوره جكسكز انشا الله. فقط شيمديلك سزه برخلاصه سنى عرض ايله علاقه دار اولان مؤلفلرى اشهاد ايده يم ده سز، آرتق ايسته ديككز قدر (غوغوق!..) ديه اوتوكز افندم!..

اولا شو (سکیث) مسئله‌سنده اومؤلفلرك سوزلرینی ذکر ایده‌یم ؛ بویورك !..

(آبه‌ل هووه‌لاق) اثرمعروفنك (السنهٔ التصاقیه langues agglutinantes) طاقمی ایچون آچدیغی باب مخصوصده دردنجی فصلی بوبحثه تخصیص ایتمشدر .

[IV. La prétendue langue scythique معهود سکیث لسانی]

عنوانیله کوزه باتان (۱۸۹) نجی صحیفه‌دن نقل ایتدیکم شـوملاحظاتی ارباب مراق ـ کتابی آچوب ـ قونترول‌ایتسین !.. سزده بیلدیککزی اوقویه‌طورك !.. بن بوسوزلری‌عیناً ترجمه‌ایدیورم:

[بو (سکیثی scythique) تعبیری ایکی مختلف صورت اوزره استعمال اولونمشدر. اونی بر(قوم مخصوص peuple particulier) ـ تطبیق ایدنلر اولدوغی کبی، یکدیکرلریله (آزچوق قرابت عرض ایدن plus ou moins apparentées) بر (مجموعـهٔ اقوام ensemble de populations) حقنده دخی قوللانانلر اولمشدر. ایلك صورت استعماله کوره یالکز برسکیث لسانی وبرسکیث قومی اولدوغی (فرض ایدلمش ؟! supposé) در ؛ ایکنجی طرز استعماله نظراً برسکیث عرق و لسانی دکل، برچوق سکیث عرقلری وسکیث لسانلری اولدوغی فرض ایدلمشدر. برنجی (فکر opinion) پك (آز مدافعه ایدلدی peu soutenue) . ایکنجیسی ـ بالعکس ـ (وویتنه Whitney) کبی ارباب‌صلاحیتی بیله جذب ایتمکدن خالی قالمادی . [*] بومؤلف فی‌الحقیقه (اورال ـ آلتای) لسانلرینه (سکیث لسانلری) نامنی ویریور. یونانیلر ـ شمال شرقده کوچبه حالنده یاشایان ـ عرقلرك جمله‌سـنه دکلسه‌ده برچوقلرینه بواسمی ویریرلردی.]

[بزه پك واسع وشمولی کورونن بواسمی‌قبول ایده‌مه‌یز. شبهه‌یوقدرکه قدما ـ (اورال‌ـ آلتای) شعبه‌سنه منسوب اولان ـ برچوق اقوامی بوسکیثلر میاننه درج ایله تصنیف ایتمشلردر. هرنه‌قدر بوکا طوغرودن طوغرویه بردلیل‌ابراز ایدیله‌مزسه‌ده بویله‌تصنیف ایتمش‌اولدقلری‌مقرون حقیقت‌کورونیور. دیکر طرفدن‌ده (تحقق ایتمش ؟!؟. avéré) درکه ینه اوقدما (هند واوروپائی برلهجه ایله متکلم اولان اقوام des peuples parlant un idiome indo-européen) ـ دخی سـکیثلر اسمنی ویرمشدی. (پونتوس Pont) سکیثلرینك لسانی بر(لسان ایرانی langue éranienne) اولدوغی تظاهر ایدیور، نته‌کیم (مولنهوف Müllenhoff) بونی اثباته چالشمشدر .

[بعضی‌مؤلفلر، سکیثلرك برقسمنك (سلاوslave) لسانلرینه مربوط برلهجه ایله متکلم بولونمش اولدقلرینی دوشونه‌بیلمشلردر؛ وبودوشونجه مقرون‌حقیقت‌کورونمیوردکل !. خلاصه (فریدریخ موللر Frirderich Müller) ایله برابر، بز اویله (تقدیر estimer) ایدییورزکه بو(سکیثلر) اسمی آنجق بر(تعبیر جغرافیائی expression géographique) در، و(عرق ولسان‌بحثنده هیچ برفکر قطعی افاده ایتمز ne répondant à aucune idée précise de race ou de langue) (سکیثیا la Scythie) دیدکلری یرلر، ساده‌جه اوروپا وآسیانك شمالی‌در. سکیثلر دخی اوحوالینك سکنه‌سی‌در.]

[*] آمریقالی (وویتنه) یك (تورانی) تعبیرینی نیچون ردوابطال‌ایتدیکنی وناصل‌ـ موقتاً ـ سکیث تعبیرینی ترجیحه مجبور قالدیغنی وبوتعبیری قطعیاً مدافعه ایده‌مه‌یه‌جکنی ونه‌معناده تلقی ایتمش اولدوغنی؛ شیمدی ـ کندی سوزلریله استشهاداً ـ عرض ایده‌جکم .

[بناءً علیه بزه اویله کلییورکه بر (سکیث) لساننده دم وورمق و(اورال ـ آلتای امجه‌لری idiomes ouralso-altaïques) نك مجموعنه بواسمی ویرمك ، هیچ اولمازسه (بك آز احتیاطکار très peu prudent) طاورانمقدر.]

والسلام !... آلدیکزمی معلوماتی، بك افندی ؟، (آبه‌ل هووه‌لاق) ی طانیدیکزمی؟.. ایشته سزك کورمه‌دیککز برچوق صحیفه‌لردن بری‌ده بودر. (۱۹۰) نجی صحیفه !.. هم تحف دکلی ، حق فجیع و عینی زمانده مضحك دکلی‌که ، سز. (رووليننس) لرك ، (نوربس) لرك ، (مورتمان) لرك یالکز اسمنی اوکره‌تن و بوتون معلوماتکزك نقد موجودینی ورن یکانه مأخذ ، بوندن صوکره کلن (۱۹۱) نجی صحیفه متنندن عبارتدر !.. بویله کتاب اوقونماز ! سز بللی باشلی برمکتبدن یتشمه‌مش اولدوغکز ایچون ادعای معذرت ایده‌بیلیرسکز ؛ فقط علی‌العجله شورادن بورادن دوشیردیککز شیلری کیمه ترجمه ایتدیریورسه‌کز ؛ اوذات محترمه بندن سلام سویله‌ییکزکه برآز صاغنه صولنه ، آردینه اوکنه باقسین و کوزلکنی طاقسین ؟.. سزی بویله کولونج برموقعه دوشورمه‌سین ! علم کتابلری، لغت کتابلری کبی رابطه‌سز دکلدر. بوتون مباحثك یکدیکریله آزچوق ارتباطی واردر. مؤلفك ، باشقه‌لرندن نقل ایتدیکی ملاحظات ایله اونلری رد و ابطال ایچون بالذات بیان ایتدیکی سوزلری فرق ایتمك، بوتون اثرینی دقتله اوقومق سایه‌سنده، ممکن اوله‌بیلیر . سز، الیکزی صاووروب آووجکزه دوشن شیلری دلیل اوله‌رق اورطه‌یه آتیورسکز . بز بوکا (سینك آولامق) دیرز. علم بحثنده برهان کتیرمك سینك آولامق کبی دکلدر. اولا بوقدرجق برشی اوکره‌نیکزکه (اصول méthode) ك الفباسی‌در.

شیمدی‌ده براز (وویتنه Whitney) ی سویله‌ته‌جکم ، باقالم بوآدمی‌ده طانیه‌بیله‌جکمی‌سکز ؟!،
عالم موی‌الیه فکر واعتقادینی کمال وضوح وقطعیتله بیان ایتمك خصوصنده بك چوق امثالنه فائق‌در. اربانجه مشهور اولان اثرینك ـ هند واوروپائی لسانلرینه تعلق ایدن ـ اونجی بابنده بوکنیش عائلهٔ انسانیق یدی بویوك (اغصان branches) . آییریورکه (هندی l'indien) ، (ایرانی éranien) ، (یونانی le grec) ؛ (ایتالیان l'italique) ، [*] ، (سه‌لت le celtique) ، (سلاو slave) و(جرمانی یاخود توطون germanique ou teutonique) داللری‌در. بونلرك ، صوکره تقسیمات تالیه‌لرینی کوستریور. بوراده بزی ـ شیمدیلك ـ علاقه‌دار ایدن ایکنجی صنف یعنی (غصن ایرانی la branche éranienne) در. بوعرقه دائر (وویتنه) نك بعض ملاحظاتنی سزه نقل ایدییورم ؛ صوکره معهود (تورانی) صنفی ایچون نه سویله‌دیکنی عرض ایدرم . [**]

(وویتنه) ایران تعبیرینی بوتون شمول معناسیله تلقی ایدییور : [زیرا فارس، ایران زمیننك متعدد ایالاتندن آنجق بریدر ؛ غرب ایرانیلرینك وطنی‌در .] دییور . [بولسانك ایکی (ممثل

---

[*] (ایتالیانی) شکلنده برکلمهٔ وصفیه قوللانمق مرجحدی؛ چونکه (ایتالیق) تعبیرندن مقصد، یالکز بوکونکی ایتالیانجه دکل، لاتین لساندن مشتق اولان بالجمله السنه‌در.

[**] [بین‌الملل کتبخانهٔ علمی Bibliothèque scientifique internationale] زمره‌سندن (حیات لسان la vie du langage) نامیله معروف اثرینك (۱۴۸) نجی صحیفه‌سندن (۱۵۴) نجی صحیفه‌سنه قدر مطالعه بویوروله‌!..

(représentant) ی واردر : بری (اسکی فارس le vieux persan) ویاخود تعبیر دیکرله (دارانك فارسیء هاخامنی le persan achœménide de Darius) لسانی و اونك اخلافنك دیلیدر، دیکری، (اسکی باختری le vieux bactrien) و (زند Zend) دخی تسمیه اولونان (آبستا لسانی la langue de l'Avesta) در. اسکی فارس لسانی ایچون زمان تعیین اولونیور : « قبل المیلاد بشنجی عصر !. » واخیراً حل اولونان (خطوط میخیه) ده اوقونان بو لساندر. دیکری‌نك (تاریخ date) ی مجهولدر. برنجیسندن دها بکی ویا دها اسکی برلسان اوله‌بیلیر. (آبستا) زردشتك کتاب مقدسی‌در. تاریخ ظهوری ومنشأی قارانلقدر. اوبله ظن اولونیورکه میلاد عیسادن بیك سنه‌دن زیاده‌جه برزمان اول ظهور ایتمشدر، واوکتابك برقسمی - ادعا اولوندوغی کبی - بالذات زردشتك اثری ایسه اوده اوقدر اسکی‌در... الخ]

بوراده توقف ایدییورم، چونکه بوندن اوته‌سی ایرانی لسانلك تقسیمات تالیه‌سی حقنده برطاقم ایضاحاتدر. صوکره (کرد Kurde) جه‌یی بوشعبه‌نك، خیلی ممتاز برلهجه‌سی اوله‌رق قبول ایدییور. (ارمنی) و (افغان) لسانلری ایله برابر - قافقاسیه‌نك کوچوك برایالتنده سویله‌نیلن - (اوسه‌ت ossète) لهجه‌سی‌ده بو زمره‌ده کوستریور. نته‌کیم (آرناوود skipetar) و معهود (ئه‌تروسق étrusque) لسانلرینك‌ده بو فامیلیایه منسوبیتی مسئله‌سنده هیچ شبهه قالمدیغنی ادعا ایدییور .

کوروییورسکزیا !.. تورانیلردن و تورانیلکدن ذره قدر بحث یوق ! حتی بوتون بوبابی تشکیل وتکمیل ایدن صحیفه‌لرده برکره‌جك اولسون (تورانی) لفظی‌کچمیور. (وویتنه) کرك اسکی فارسی‌یی، کرکسه سزك تورانی‌الاصل ایدیکنی‌ادعا ایتمکه متجاسر اولدوغکز (هاخامنی Achœménide) لسانی قطعیاً ایرانی اوله‌رق کوستریور ؛ هم (باختری le bactrien) ی‌ی‌ده ایچنده ، (آبستا) سی‌ده زردشتی‌ده ایچنده !.. آکلایه‌بیلیوری‌سکزافندم ؟!. بوسوزلری سویله‌ین محله بکجیسی دکل، (وویتنه Whitney) !.. او (وویتنه) که اعلان مشروطیتدن اون بش سنه اول مرحوم رائف پاشا زاده فؤاد بك تورك فیلولوژیسی اوزرینه درس ویرمکه باشلادیغم زماندنبری اسمنی ذکر ایدوب اثرینی .. دها برچوق امثالیله برابر - قاریشدیردیغم برآدمدر. متخصصلریمزدن نجیب‌عاصم بکده بزمله اکثر برابر بولونمش اولدوغی ایچون صدق ادعامه شهادت ایده‌بیلیر .

شیمدی (توران) بحثنده عینی آدمك برایکی سوزینی نقل ایده‌یم :

بو عالم ، کتابنك اون ایکنجی بابنی (هند واوروپائی لسانلرینك غیریسنه) تخصیص ایدییور، و(سکیث یاخود اورال - آلتای ویاخود تورانی) دینیلن لسانلری تتبعه کیریشمکله ایشه باشلیور . بو مسئله‌ده دخی (وویتنه) نك سوزلری پك صریحدر :

کندی‌قناعتنه‌کوره بوفامیلیا اوچ بویوك داله آیریلیور. برنجیسی (فینوانکروس finno-hongroise شعبه‌سی‌درکه بونلر مدنیتده الك ایلری کیدن طاقمی تشکیل ایدییورلر ، و(فینلاندا) و (مجارستان) ملتلرندن عبارتدرلر. بونلرك (ووغول Wogoul) و (اوستیاق ostiaque) جنسلرندن مشتق اولدوغنده (وویتنه) نك شبهه‌سی یوقدر. بزم بحثمز ایچون بوخصوصده تفصیلاتك لزومی اولمادیغندن طولایی کچییورم .

ایکنجیسی بونلره پك یاقین خصم اولان (صاموید Samoyède) قومیدرکه غایت اهمیتسز

ومدنیتجه بك آشاغی برخلق اولوب (یه‌نیسه Yenissei) نهریله بحرمنجمد شمالی آره‌سنده‌کی اراضیده مسکوندرلر.

اوچونجیسی (تورك ـ تاتار) شعبه‌سیدر . حق (وویتنه) ایکیسنی برطوتیور و [دها خصوصی برتعبیرایله (تاتار plus proprement tatare) دییور. صوکره بوشعبه‌نك تقسیمات تالیه‌سی میاننده (یاقوت Yakuts) ، (باشـقیر baskirs) ، (قیرغیز Kirghis) ، (اویغور Ouïgurs) ، (اوز بك Usbèques). (ترکمن turcomanes) قوملریله برابر(عثمانلی Osmanlis) تورکلرینی ذکر ایدییور.

بورالرده اك زیاده شایان دقت اولان سوزلری شونلردر :

[بو لسـانی سویله‌ین عرق (یعنی اورالتـای عرق !.) بك چوق زمانلردن بری ایرانك شرق شمالیسی حـدودنده ایران ملتی ایله (دائمی محاربات ومعـادات hostilités continuelles) اوزره بولوندوغی‌حالده عاقبت ایرانك (اسلاملاشدیرلمش mahométanisée) اولماسی‌اوزرینه . اونلرغربه طوغرو یول آچوب آسیای صغرایه کیره‌بیلدیلر واستانبولی آلدیلر. الخ الخ ..]

بوسوزلری تصدیق ایتمك اوزره (خرده‌آبستا Khorda Avesta) تامیله معروف اولان دعا کتابنده بیله بر (یشت Yasht) یعنی (دعا) وار.

(آبان یشت Aban-Yasht) عنوانیـله معروف اولان بو اوزون دعانك اون سـکزنجی قطعه‌سنده یتمش اوچونجی جمله بك شایان دقتدر : [ای الکمسز (یعنی پاکیزه !.) (آردویسورا Aadvî-çura) [*] بزه نصرت احسان ایله‌ده (دانوس Danûs) ی ، او ـ (قار آسبانا == Kara Açbana) و (وارا آسبانا == Vara Açbana) ایله برلەشن تورانلیلری تپه‌له‌یه‌یم !.] دیه بررجا وار، که توران وایران قوملرینك بك اوقدر جان ـ جکرقارداش اولدوغی‌اثبات ایتمزصانیرم!..

بوپارچه‌یی مشهور (شپیکل Spiegel) ك (خرده‌آبستا) ترجمه‌سندن نقل‌ایتدم‌که (وویتنه)بك بوقاریکی مطالعاتنی تأیید ایدر. یعنی ایرانیلرك سطوتی دوام ایتدیکی مدتجه توران اقوامیله مجادله‌دن فارغ اولمادقلرینی واونلره یول ویرمه‌دکلرینی تصدیق ایدر .

کلمەلر (توران وسکیث) تعبیرلرینك حیثیتنه :

(وویتنه) بوقاریده ذکر اولونان اوچ شعبه‌نك قرابت عرقیه‌سنده شبهه اولمادیغنی بیان ایتدکدن صوکره بوقاملیانك اسم مشترکنه نقل بحث ایده‌رك دییورکه :

[علی‌العاده (تورانی) تعبیری قوللانیلیور ، فقط بوکلمه‌نك منشأنه و طرز استعمالنه قارشی (اعتراضات خطیره graves objections) توجیه ایدیله‌بیلیر، وبوکله هرکس طرفندن قطعیاً قبوله مظهریت قازانجیه قدر برأثرعلمیده ذکری بك آز یاقیشیق آلیر. [**] بعضی‌مؤلفلره کوره(اورال ـ التای) (سکیث) و(تاتار) اسملری مرجح کورولمشدر. برنجی‌تعبیرك بعضی (فواضل avantages) ی واردر، فقط (بك آزقوللانشلی très peu commode) در. بوعائله‌نك مهاجرتلری‌حقنده بوکونکی

[*] [Khorda-Avesta, Spiegel's english translation. P. 38.]

[**] ، متن کتابده بوجمله‌نك فرانسزجه‌یه مترجم اولان اصلی :
[Il est peu propre à figurer dans un exposé scientifique]

معلومانمزدن چوق زیاده‌سنی تضمن واستلزام ایدییور ، [*] بوراده (موقتاً provisoirement) (سکیت) تعبیرینی قوللانه‌بیلیرز ، فقط هرحالده اونی مدافعه ایتمکه قالقیشمیه‌رق !.]

کوردوکزیا ؟..

کلده‌لم (آق‌قاد accade) لره . سز ادعا ایتمشدیکزکه (اوپر Oppert) بوقومك تورانی‌الاصل اولدوغنه قطعیاً بیانِ قناعت ایتمشدر و(هووه‌لاق) دخی عینی فکرده‌در . براز دقتله شو برایکی‌سطری لطفاً اوقورده دوشونورسه‌کز چوق ایی اولور افندم . بونلری (هووه‌لاق) ك کتابندن آلیورم .

(سومری یاخود آق‌قادی ده‌نیلن لسان la langue dite sumérienne ou accadienne) عنوانلی فصله باقیکز (۱۹۳) نجی صحیفه‌ده‌در . صحیفه‌یی چویریکز ، ایلك جمله‌سی شودر :

[Pour M. Oppert le nom d'accadien n'est qu'un synonyme de celui d'assyrien; assyrien et accadien seraient tout un.]

[یعنی [موسیو اوپره کوره (آق‌قادی) و(آثوری) اسملری الفاظ مترادفه‌دندر . ایکیسی بردر .]

نه کوزل !. نه آچیق !. دکلی ؟.. حالبوکه سز بوقومك تورانلی اولدوغنی بوذواته عطفاً بیان ایدییوردیکز . بیلمم (آثوری) لرك‌ده (تورانی) اولدوغنی یکی‌می کشف ایتدیکز ؟..

آشاغی‌یه قدر او صحیفه‌یی اوقویوکز (هووه‌لاق) ك بوکشفکزه (پك آزمیل peu de penchant) کوسترددیکنی کوروزسکز .

بوسفر بوقدری کفایت ایدر وامیدم که بوقدری سزی مدت مدیده (غوغوق !.) دیه اوتدوره‌بیلیر . بن ، طبیعی کولویورم . چونکه علمکزه حیرانم .

عجب سن داخی کندی علمکه حیران‌می‌سك ، استاد ؟ !

بو مکتوبه قارشی جوابکزی بکلرکن (اوتمه بلبل !.) الشمی‌سنی ترنم ایله صبرسزلغمی تخفیف ایده‌جکم . حق شیمدیدن شو برنجی قطعه‌یی مقام مخصوصیله اوقویورم :

اوتمه بلبل !. اوتمه بلبل !.
بحثه بوش‌لاف قاتمه بلبل !.
بابیکباندن همت آلوب [**]
بکا عرفان صاتمه بلبل !.

خوش دکلی افندم ؟!..

رضا توفیق

---

[*] یعنی بو تعبیری قبول ایده‌بیلمك ایچون پك چوق شیلر دها کشف اولونمش اولمالی او فرضیه‌یه موافق دوشمه‌لی دیمك ایستیور .

[**] ابن‌رفعت ساع بکك خزینه‌لر بولدوغی کتابجی .

انتظار

تلفون! ای کیجه کوندوز کوزمك قبله کهی!
انعطاف ایلیورمی سکا یارك نکهی؟

بیلمیورمی نه قدر وصلتنه مفتقرم؟
بونی تبشیر ایده جك بر سوزینه منتظرم

اضطراباتمی عرض ایلیوب استرحام ایت!
کتیر اول طاتلی صدایی بنی غرق کام ایت!

او سماوی سسی بن بکلیوزم بی آرام
اهتزازاتی آنك روحی ایدر مست مدام

مصطفی رشید

«مرأت صافی» دن:

آکدقجه سر کویکی صحرالره صیغمام
علویت افکار ایله دنیالره صیغمام
عقباده دخی واصل جانان اوله مازسه م
جنتلره، کلشنلره، مأوالره صیغمام
چاك بدن ایلر چیقارم خارجه بر کون
روحم صیقیلور اویله هیولالره صیغمام
ماهیتم ادراك ایله اولماز متصور
بر حوصله سوزم که سویدالره صیغمام
صافی آرارم فوق عوالمده عوالم
علویت افکار ایله دنیالره صیغمام

مدیر: [کربدی احمد ساقی]
(آتی) مطبعه سی

ادبیات عمومیه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ٣

سنه : ٢ — ٢١ شعبان ١٣٣٦ — جمعه ایرتسی ١ حزیران ١٩١٨ — نومرو ٣٩ — ٧٠

اجمال افکار

وزن مسئله‌سی

بووزن مسئله‌سندن طولایی محرر عاجزه چاتانلر ـ هم‌ده شدیداً چاتانلر اولدی. لکن، بو آره‌ده ، بر صاحب دقت اورته‌یه چیقوبده ، نه‌یاپیورز؟ فیزیق فنی بوقدر ایلریلدیکی حالده عروض وزنی و پارمق حسابنی بر آز تدقیق ایده‌لم ؛ دیه‌ن اوله‌دی . چاتمق قولایدر ؛ تدقیق ایتمك کوجدر . بر تصلفدر کیدییور . نه قدر مناسبتسز شیء وارسه بونلرك اوزرینه (صوك موده) یافته‌سنی یاپیشدیریکز . مشتری بولورسکز .

اوزرندن عصرلر کچمش بر وزن ، لسانه ، لسان مکالمه‌یه بیله کیرمش بر وزن البته بر فضیلته صاحبدرکه بو کونه قدر تقرر ایتمش . پارمق حسابی ، بوده البته بر نقصانله معلدرکه بو کونه دکین تقرر ایتمه‌مش .

دوقتور رشید ثریا بك نامنده بر کنج طبیب و شاعر ، مجموعه‌مزله بر تدقیقنامه نشر ایتدی . شیمدی‌یه قدر بو زمینی صلاحیتله موضوع بحث ایده‌نه تصادف ایتمامشدم . کندیسنه تشکر ایدرم . یالکز شاعرلك کافی کلمیور . انسان بر آزده فنون مثبته‌نك محرمی

اولمه‌ليدركه بر مسئله‌نك نصل تلقی ایدلمه‌سی لازم کلدیکنی بیلسون . بونك ایچوندركه بر چوغمز شهراه تتبعاتده راجل قالیورز .

اوت ، طبیب ناظمله برلكده ، بن‌ده ، اوزان عروضك نقصانی ، اوزان بنانك آهنكسزلكنی تصدیق ایده‌رم ؛ آمنت ! بو بر حقیقت ریاضیه‌در. قولایلقله رد ایدیله‌مز. هر عروض متخصصی ، هر کلمه‌یی وزنه صوقامیور . هر پارمق شاعری ، هر مدلول و مفهومی - عروض شعرلرنده اولدیغی کبی ، آهنك وسلاسته تنظیم و افاده ایده‌میور . قولاقلری آلودهٔ عروض اولانلر پارمق وزنندن عادتا تیکسینیورلر و دیورلركه : - شعر ، اول باون ، بر کلمه ، بر صوت اویونجاغیدر. اكر بویله اولمسه ایدی فكرلرمزی و حسلرمزی نثراً افاده ایده‌ردك ، آهنکسز شعر ، آهنکسز موسیقی ، شكرسز حلوا کبی طاتسز بر شی اولویور . برده ، بنان طرزنده یازلمش بر منظومه‌نك بر مصراعی بعض مرتبه بر بحره قاچیور ؛ اوته‌کی قاچمیور . آلیکز سزه بر صوغوقلق ! بنان شاعری غایت ماهر اولمه‌لی . بر مصراعده اماله‌لر نره‌یه اصابت ایتمشسه اوتكنده‌ده اماله‌لری هپ موازی یرلره دوشورمه‌لی . یاخود اماله‌سز کلمات قوللانمه‌لی . بو ایسه اهرام مصری انشا ایتمك قدر مشكل ، متعسر ، بلكه‌ده ممتنع بر ایشدر . اكر نظم بوقدر مشكل اولورسه ، حامدلر ، جنابلر بیله شاعرلكدن استعفا ایدرلر .

دوقتور رشید ثریا بك یاقینده انتشار ایده‌جك بر مقاله‌ده عروض ایله بنانی تألیف ایتمك ایستیور. اوته‌یه بری‌یه بر ایکی (آقسان طونیق) سرپیشدیریله‌جك ، مصراعلرك بعض اقسامی منظوم بالعروض ، بعضیلری منظوم بالبنان اوله‌جق . بو غیرمعقول بر تصور دكلدر . بلكه‌ده « ایده‌ال » بر شكل نظمدر . عروضك طارلغی ، بنانك آهنكسزلكی بو صورتله مرتفع اولور . فقط بو فرضیه‌نك صوكنده اوتوز آلتی پونطو ایله بر (لكن) كوریيورم .

لكن ، اوزان عجبا معقول و منطقی بر شی‌میدر ؟ نه ممكن ... لسان کبی ، املا کبی ، وزن‌ده منطقی دكلدر ؛ سماعیدر .

منطقی لسان ، صنعی لسان نمونه‌سی وار : « أسپه‌رانتو » . بوندن معقول بر شی متصور دكلدر . هله بونك املاسی بر شهكار بساطتدر . هر شی هندسیدر ، شاذ و

مستثنا یوق . بتون قواعد قیاساته تابعدر . سماعی بر جهت موجود دکلدر . فقط بو لسانك مخترعی دوقتور (زامنهوف) دنیلن زواللی هرنصلسه لسانلرك ایجاد اپدلدیکنی دکل، تشکل ایتدیکنی دوشونه‌مه‌مش ، لسانی‌ده ، اسپانیا قرالنك ویردیکی تخصیصات بیله املاسی کلی‌یه دوچار اولمقدن قورتاراماشدر .

اوزانی لاعلی‌التعین بر آدم اختراع ایتمه‌مشدر . وزن ، آهنك لسانك بر قسطاسیدر. پیر ادب ، هر کیم ایسه ، بر وزن ترتیب ایتمش‌ده عامهٔ شعرا اونك اوزرینه نغمه سرا اولمشلر ، دکل ! خایر .. شاعرلر تغزل ایتمشلر ، صوکره ، مدققلر ، بو غزللرك نه کبی ضوابطی اولدیغنی تحری‌یه قویولمشلر . صوکنده آهنکلری بر قاچ بحره ارجاع ایتمشلر .

نته کیم صرفیون ونحویون قاعده‌لرینی ، شاذلرینی تدوین وتفریق ایتمشلرده ، صوکره ، ادبا و ارباب قلم یازی یازمشلر دکلدر . بالعکس صرف و نحو دنیلن شعبات معرفت دها خاطره کلمه‌دن لسانلر ترکب و تشکل تدریجی ایله وجود بولمش ، تقرر ایتمش‌ده ، کونك برنده ائمهٔ صرف و نحو اطلاق اولنان ارباب کمال وتتبع ، لسانك احوالنی قاعده‌لره ارجاع ایتمشلر. قاعده تحتنه کیره‌میان اقسام‌ده شواذی تشکیل ایتمش . فکرمجه وزنك‌ده ، املانك‌ده لساندن فرقی یوقدر .

بونکله برابر وزن تصرفات جزئیه‌یه غیر مساعد دکلدر .

املاده ، لسانده تکامل وتردی اولدیغی کبی وزنده‌ده اوله‌بیلیر. لکن ایی بر دستورك تطبیقی ایچون پك یمان بر ناظم میدانه چیقمه‌لی ، یکی آهنکلر کشف ایتمه‌لی‌که ، عامه ، اونك اصوللرینی تمثق ایتسون . والافلا . نته کیم (دانته آلیکیه‌ری) ایتالیانجه‌ده بویله یاپمشدی .

حالبوکه املا ، لسان ، وزن ، قولایلقله بوزوله‌بیلیر. تخریب ، بر اثر دها دکلدر . نته کیم انسال حاضره آزه‌سنده (دانته) لر اولمدیغی حالده ، زیانکارلرمز ، لسانی‌ده ، املایی‌ده ، اوزانی‌ده بالطه‌لیورلر و بونده موفق‌ده اولیورلر .

اقدام مطبعه‌سی ٢٦ مایس ١٩١٨

جهلول نوری

زردشت مسئله‌سی

محب قديمم ابن رفعت سامح بك افندی‌يه

محترم افندم !.

ايش قولايلاشدی. بناءً عليه سزه تقديم ايتمك ايسته‌ديكم هديه‌لردن (بر دوستلق قالدی .) بومكتوبمله اونلری عرض ايديورم . نه‌قدر بليغ وثائق عرض ايتمكده اولدوغمی ـ شايد سز تسليم ايتمزسه‌كز ـ قارئين محترمه تصديق ايده‌جكدر . بوندن صوكره‌ده سزه انجق بر (صوك مكتوب) بورجم قاليوركه اونده‌ده نيچون علمه توجه بويوردوغكزی ـ اسباب حقيقيه‌سيله ـ كوستره‌بيله‌جكمی صانيورم . نهايت [اوروپا عالم عرفانده چوقدن حل اولونمش بولونان] بو زردشت مسئله‌سی بزم مملكتمزده‌ده برحكم قطعی‌يه اقتران ايتمش يعنی بيتمش اوله‌جقدر . ذات عاليكز ينه يازمقده دوام ايدرسه‌كز كيمسه سزی بوشنه لاف ايتمكدن منع ايليه‌من. فقط هركس قناعت كتيرركه بيهوده سويلنمكدن واز كچه‌ميه‌جك طبيعتده يارادلمش‌سكزدر .

بن، سزی چوقدن صوصدورور، وبوزوزك بحثی قاپانه‌بيليردم . زوزك ديبورم ؛ چونكه مسئله چوقدن حل اولونمش و بوكون آرتق (مه‌د) لسانك تورانی اوله‌بيلمه‌سی احتمالی آغزينه آله‌بيله‌جك برتك عالم قالمامشدر . فقط سزك بوندن خبركز يوق !.. نته‌كيم شيمدی بوكيفيت مهمه‌يی ـ دلائل مقنعه‌سيله ـ اثبات ايده‌جكم. بناءً عليه سزی برمدت سويلتمك ايسته‌يشم بيهوده بر مجموعه‌يی اشغال ايتمك ايچون دكلدی . آكلامق ايسته‌ديكم بعضی شيلر واردی . واقعا سرمايهٔ علم و عرفانكزك نه‌دن عبارت اولدوغنی بيليردم . آشنالغمز اسكيدر ؛ مملكتمك بويوك آدملرينی ، هله علماسنی بنده بيلمزسه‌م چوق عيب اولور. لكن اصل مقصدم ، سزه ، نوعما الهام كبی كلن بوعلمك نره‌دن ، نه وقت و ناصل وارد اولوويرديكنی كشف ايدوب آكلامقدی . هرتورلو اسراری فاش ايتمه شاندن اولان (مناقشه) دن ـ اوسبيله ـ اميد معاونت ايتدم . اميدم‌ده هيچ بوشه چيقمادی !.. سز ـ كاه سرمستئ نخوتله ، كاه فنا بر باش دونمه‌سی سببيله صاغه صوله بوجالاركن ، برچوق كتاب ومؤلف اسملری ذكر ايتمكله كنديكزی بوبلادن قورتارمغه چاپالاركن ، عاقبت ايپك اوجنی بولدم ؛ وكچن هفته‌كی مكتوبمده ايلك مأخذلركزی كوستردم . اوسطرلری بورايه ـ عبرت ايچون ـ تكرار نقل ايديورم ، چونكه بنم طوغرو كورمش اولدوغمی (عينی نسخه‌ده مندرج مكتوبكزده‌كی) اعترافات ضروريه‌كز اثبات ايديور .. ذات عاليكز او سطرلری يازمقله اوغراشديغكز صيره‌ده بنده شو آشاغيكی سطرلری يازمقله مشغول بولونيورمشم ؛ فی‌الحقيقه كچن مكتوبمده سزه كمال قوت واطمئنان ايله ديمشدم كه :

[رووليسن‌دن ، نوريس‌دن ، مورتمان‌دن حرارتله بحث ايديشكز بيله‌رك آكلابه‌رق دكل !. (هووه‌لاق) علمك لسان حقنده‌كی اثرمختصرندن ـ هم اونك يالكزيوزطوقسان برنجی صحيفه‌سندن!.. ـ

التقاط ایده‌بیلدیککز معلومات قیرنتی‌لری سایه‌سنده‌در!.. الی آخره !.. فقط اوندن اولکی وصوکره‌کی صحیفه‌دن بیله بیخبرسکز !.. الی آخره !.. سینك آولارکیبی دلیل ایراد ایتمش‌سکز!. الی آخره !.]

سزك مکتوبکز دخی عینی زمانده یازلمش ایدیکندن طولایی بنم نه سویلیه‌جکمدن خبردار اوله‌مامیشکز طبیعی ایدی. بناءً علیه سزده شوسوزلری سویله‌مش‌سکز :

[بن بوقیدی آبل هووه‌لاقك علم السنه عنوانلی اثرندن نقل ایدییورم . فقط رجا ایده‌رم سوزمی تحریفه قالقیشمایکز . هووه‌لاقده کوردوکم شی (رووليتسن) ك بوتون مقاله‌سی دکل، یالکز (مه‌د) لسانه بر (سکیث) لهجه‌سی نظریله باقدیغنی ایضاح ایدن برخلاصه !. مؤلف بو فکری مبهم عد ایدییور. الی آخره !..]

بنم ایچون نه‌خوش بر تصادفدرکه هرایکیمزك ده شوسوزلرنی حاوی اولان اومکتوبلر - عینی نسخه‌ده !. - یان یانه مطبوع بولونیور ، و سزك - حقمده - استخفافاً - قوللانمش اولدوغکز (کیمانت) تعبیرینه جداً معنا ویرییوز ، حق ویرییور ! بنم‌ده دیدیکم او ایدی ، واونك ایچوندرکه (رووليتسن) دن - انجق انکلیزجه !؟. - ایکی سطرلق برعباره‌جك ایسته‌مشدم. کورویوردم‌که بورجامده‌کی نکته‌یی آکلامامش‌سکز وبربحثده ذکری کچن علمانك مطلقا لسان مادرزادیله استشهاد لزومنی شرط قوشمشم کیبی برغریب ذهابه دوشمش‌سکز!.. وینه بیهوده صحیفه‌لر طولدوره‌رق بکا منطق اوقوتمغه قالقیشمش‌سکز!.. آجیدم سزه !...

بن پك ایی بیلیوردم‌که (رووليتسن) ك مقالهٔ معهوده‌سنی نشر ایتمش اولان (آسیا جمعیت شاهانه‌سی جریده‌سی Journal of the Royal asiatic society) نك تکمیل طاقمنی دکل ، استانبولده درعمنی بوله‌مازسکز! ایکی دوه یوکی چکن بوجریدهٔ مشهوره‌نك نسخه‌لری‌ده باشقه لسانلره ترجمه اولونماز و اولونمامشدر ! بیلیردم‌که اولسه بیله بوکون سز اونی درحال تدارك ایده‌مزسکز ، چونکه یابیکیانده دکل بر قاچ یوز بیك جلده مالك اولان - آمریقان قولژلرینك کتبخانه‌لرنده بیله یوقدر. بن اوکتبخانه‌لرك ایچنده اوطورمقده اولدوغم ایچون بیلیوردم !.. (هووه‌لاق) ك کتابنی‌ده اوته‌دنبری بیلیرم ؛ او کتبخانه‌ده طبع ایدلمش اولان سلسلهٔ آثارك باشلیجه مجلداتی بنم کندی کتبخانه‌مده حالا موجوددر. [*]

هرنه ایسه !.. شیمدی سزه تحقیقات اخیره‌نك خلاصهٔ مفادینی عرض ایدییورم، لطفاً دیکله‌یکز؛ آرتق تصدیعه حاجت قالمایه‌جقدر.

---

[*] (راین والد Reinwald) کتبخانه‌سی دیه مشهوردر. (راین والد) آلمانیادن فرانسه‌یه التجا ایده‌رك تابعیتنی ده‌کیشدیرمش منورالفکر برآدمدی . کندیسی ماتریالیست ایدی . مطبعه‌جیلق ایله کچینمکه باشلادی و فرانسه‌ده بوتون متفکرین مادیونی اطرافنه طوپلایه‌رق اثرلرینی باصدی . (دوقتوز لوتورنو) ، (آندره لوفه‌ور) ، (غابریه‌ل) و (ژول دومورتیله) هپ بوراده اثر باصدیردیلر. (هه‌فکل) ك وامثالنك اثرلری‌ده بوراده ترجمه وطبع ایدلدی . حتی مؤلفین مومی الیهمك رسملریله مزین برقاتالوغ دخی باصدی . (هووه‌لاق) دخی اوراده‌در. یوکسك آلنلی ، غایت کوزل چهره‌لی، اوفاق بیقلی، مغرور باقیشلی، مطروش اورطه یاشلی دلبر برآدمدر. (آندره لوفه‌ور) غایت بویوك صاقاللی، تویسز باشلی، ایری وجودلی‌در .

بیلیرسکزکه دعوا ایکنجی ستونڭ خطوط میخیه‌سندن چیقمشدی. چونکه اولا حل ایدلمش اولان برنجی ستون یازیلرینڭ فارسیٔ قدیم لسانیله، دها صوکره حل ایدیلن اوچونجی ستون محکوکاتنڭده آثوری لسانیله عینی فکرلری بیان ایتمکده بولوندوغی تحقق ایتدیکندن طولایی اختلاف افکاره هیچ سبب ظهور ایده‌مه‌مشدی. برنجیسنڭ (آری)، اوچونجیسنڭده (سامی) برلهجه اولدوغی هرکسجه مسلم اولدوغندن یالکز حل اولونه‌میان ایکنجی ستون یازیلری فرضیاته میدان ویرمکده ایدی. اونڭ ایچون بعضی علما بو یازیلرڭ تورانی برلسان ایله متکلم اولماسی احتمالنی دوشوندیلر. بونڭ سببی‌ده پك بسیط ایدی: [ایکنجی ستون آریانی وسامی اولاماز؛ چونکه بولسانلر دیکر ایکی‌ستون محکوکاتنده اوقونیور. عینی سوزلری عینی لسان ایله ایکی دفعه یازدیروب طاشه قازدیرمق بیهوده بر زحمتدر، عبثدر. بواراضی‌ده عرق آریانی و عرق سامی‌یه منسوب ایکی دولت معظمه یاشامش ومدت مدیده حکم سورمش! فقط (مه‌دلر) نامنده برملت اولدوغی‌ده محققدر؛ بونلر اثر براقامشدر. شمالده بحرخزر سواحلندن برچوق اقوام تورانیه‌نڭ ایرانه هجوم ایتمش اولدقلری‌ده شبهه‌سزدر. بلکه ایکنجی ستون یازیلری (مه‌دلر) ڭ لسانی ناطقدر!. بلکه‌ده (مه‌دلر) توران عرقنه منسوبدر!..] دیه بعضی کیمسه‌لر برظن باطله ذاهب اولدیلر. بونلر میاننده کاشف مشهور (سر هه‌نری روولینسن) ایله (نوریس) و(اوپر) کبی پك بویوك متخصصلر دخی واردرکه صوکره‌لری خطالرینی تصحیح ایتدیلر.

آثوریلرڭ - بدایت امرده - عربستاندن (بصره کورفزی طریقیله بحراً) الجزیره طرفلرینه هجرت واوحوالیده توطن ایده‌رك یرلی اهالیٔ وحشیه‌یی مدنیته سوق ایتمش اولدقلرینه دائر، بوکون قبول اولونان فکرلر هنوز بلینمه‌مش اولدوغی بر زمانده اویله بر فرضیهٔ باطله‌نڭ ذهنلرده تولدی ضروری کبی ایدی. لکن تحقیقات اخیره ایله آکلاشلدی‌که، الجزیره‌نڭ اصل اسکی‌سکنه‌سی وارمش وبونلر ایرانی وآثوری دکل، (آنزانی anzanite) یعنی (ئه‌لامی élamite) اعشلر. (Elan) بصره کورفزینڭ شط العرب منصبنده وبوکونکی ایران طوپراغنده [یعنی بصره کورفزینڭ شمال شرقی جهتنده !..] کوچوجك برقسم اراضیدر. مع‌مافیه، قبل‌التاریخی زمانلردن بری، اقوام وحشیهٔ شمالیه بحرخزر ساحلندن بری طرفه کچه‌رك، بلکه یوزلرجه دفعه ایرانه وحتی الجزیره‌یه قدر آقینلر ایتمش اولدقلری ایچون اوته‌ده بریده دوکونتی‌لری قالمشدر و قالدقلری یرده توطن ایتمش اولمالری‌ده احتمالدن اوزاق دکلدر، دیه برفکر دها خاطره کلشدی. نته‌کیم بوکونکی مجارلر، فینلر، بونڭ - بویوك مقیاسده - برر مثالیدر.

(ئه‌لامیلر les élamites) ڭ (سوزیلر les susiens) ڭ، (آنزانیلر les anzanites) ڭ ایرانیلره، مه‌دلره آثوری وکلدانیلره بکزه‌تیله‌مه‌مش اولماسی، بونلرڭ (تورانی‌الاصل) اوله‌بیلمه‌لری احتماله دائر برفکر اویاندیرمش ویاکاش برفرضیه‌نڭ - بعضی ذهنلرده - تولدینه سببیت ویرمش.

سزك بوتون معلوماتکز، بوباطل فرضیه‌نڭ - اوزاق اقلردن کان - صونوك برعکس صداسیدر؛ فقط معهود ایکنجی‌ستونڭ محکوکات میخیه‌سی حل ایدیلوب اوقونمش ودیکرستونلرده‌کی یازیلرڭ معادلی آنزانی یعنی (ئه‌لامی) لسانیله ناطق اولدوغی چوقدن تعین وتحقق ایتمشدر. ایدیجه - اوسزڭ چوق خوشکزه کیدن - فرضیه‌نڭ بطلانی ثابت اوله‌رق مسئله حل اولونمشدر. یعنی ایکنجی‌ستون یازیلرینڭ (مه‌د) لسانیله، (مه‌د) لرڭده توران عرقیله هیچ برمناسبتی اولمادیغی مرتبهٔ ثبوته وارمشدر.

بن، ایکی متخصص عالمك ملاحظاتندن دلیلر کتیره‌جکم. بو آدملرك اسمی بحثمزده هیچ بکمه‌دی، بالالتزام اونلری آکادم ایدی. شیمدی (ژ. دومورغان J. de Morgan) ك (ایلك مدنیتلر) les premières civilisations نامیله مشهور اولان قوصقوجه اثرندن سزه شو سطرلری عرض ایدییورم. کوره‌جکسکزکه بنم خاطرم ایچون یازلمشدر، سزك ایچون‌ده برساله اسکات صاییله‌بیلیر:

[Les néo-anzanite des textes de Bisoutoun[*] avait été pris par H. Ravlinson d'abord, par Norris, Fr. Lenormant et J. Oppert cnsuite, pour la langue des Mèdes Dès lors, suivant cette interprétation les Mèdes devenaient des Touraniens, et la religion avestique une conception touranienne, malgré la nature de la langue zend, et malgré le texte même de l'Avesta. Cette erreur a pendant longtemps jeté un grand trouble dans les esprits; mais il est aujourd'hui reconnu que les Mèdes étaient des Jrâniens, tout comme les Perses.]

تورکجه‌سی: [بیستون متنلرینك (یکی آنزانی) لسانی، اولا (سرهه‌نری‌رووليلنسن) ، صوکره (نوریس) ، (لونورمان) و(اوپر) طرفندن مه‌دلرك لسانی اولمق اوزره تلقی ایدلمشدی. شو تفسیره کوره او آندن اعتباراً مه‌دلر تورانی اولویوردی ، آوه‌ستا دینی دخی (تورانی تصوری) اولمق لازم کلیوردی ، هم آوه‌ستا متننك وزند لساننك طبیعت وماهیتنه رغماً ! ؟ . . بوخطا خیلی بر زمان ذهنلری تشویش ایتدی ؛ فقط بوکون محقق ومسلم‌درکه (مه‌دلر) - طبق فارسیلر کبی - ایرانی‌در .]

کوریورسکزیا ؟!. بو فرانسزجه سطرلرك دها آچیق تورکجه ایله ترجمه‌سی ممکن‌در اما واز کچییورم . سز ظریف آدمسکز، آکلارسکز .

دومورغانه کلنجه چوق مهم آدمدر . بك چوق اثرلر یازمش ، طرف حکومتدن مأمور اوله‌رق حفریات اجرا ایتمش وبالکز همدان، یعنی مه‌دلرك پای‌تختی اولان اسکی (هاغماتانا Hagmatana) ده یکرمی سنه مدتله اجرا ایدیلن حفریات وتحریاتی تعقیب ایدوب اوحوالی‌یی کرات‌ ایله کزمش طولاشمش، وهله اسکی مه‌د و فارس وآثور سلطنتلری زماننده اناطولی وعربستان و ایران اراضیسنك وضعیت وشکل جغرافیاتیسنه دائر بك مهم خریطه‌لر وجوده کتیرمشدرکه بو اثرلر بوکون مرجع علمادر. [**]

بیستون کلمه‌سنك اصلنه حالا مراق بیورولیورسه ؛ بوذاتك ده‌مین اسمنی ذکر ایتمش اولدوغم بویوك اثرنده (٤٠٩) نجی صحیفه‌یه باقیکز. اوراده برخریطه واردرکه (کی‌خسرو Cyrus) زمانندەکی (فارس قطعه‌سی la Perside) نی - بیتون مشهور شهرلریله عرض ایدر . بصره کورفزی ایله

[*] بیستون کلمه‌سی‌ایچون عجله ایتمه‌یکز، مؤلف سهولت ایچون بوکونکی‌شکلی‌ایله بوکلمه‌یی تلفظ واملا ایتمشدر. اصلنك (Baghistana) اولدوغنی ینه کندیسنه سویله‌جکم .

[**] بوآدمك بك مهم خدمات علمیه‌سندن بری‌ده اسکی مدنیتلرك زمین انکشافنی ومرا کزینی کوسترن اوخریطه‌لرك - بالتحقیق - ترتیب ایدلمش‌اولماسی‌در. حتی دومورغان بوکونکی اناطولی وبصره سواحلنك نهرلردن کلن چامورلرله ناصل طولوب عظیم تبدلاته اوغرادیغنی متعدد خریطه‌لرله کوسترمشدر .

(آتور) . (بابل) ، (ئهلام) ، (سوز Suse) و (مەدیا la Médie) یی ده کوستریر . (ری Ragha (همدان Hagmatana) و (بیستون Baghistana) شهرلرینك وضعیتی بروجه آتی دروانسلریده عیناً شورایه نقل ایتدیکم کبی‌در :

ری • Ragha — همدان • Hagmatana
بیستون • Baghistana

(بیستون) ك اصلی (باغستان) اولدوغنی علما بیلیورلردی ؛ لکن (جیورج روولینسن) اونی بالتحلیل تعریف ایدوب معنای حقیقی‌سنی ویرمشدر . بیهوده یره تطویل کلامدن احترازاً ایضاحاتدن واز کچیورم . جمشید ؛ (آریانەم وانەژو Arianem Vaejô) ودها بوکبی کلەلر حقندەده بوراده بحثی اوزاتەجق دکلم . اونلری (زردشتنامه) ده تفصیلاتیله کوره‌جکسکز . یالکز بوراده پشیناً اخطار ایده‌یم‌که او خصوصده دخی یا کیلمش اولدوغکز محققدر . هم صافدرونلغکز دخی آشکار اولویور . (جم) ك (یام) اولدوغنی قبول ایدییورسکز ؛ بناءً علیه (j = ژ) (y = ی) حرفنه تحول ایده‌بیله‌جکنی‌ده تسلیم ایتمش اولویورسکز . صوکره (وانەژو Vaejo) یی (وانەیو) اوقوبوشمی بر بویوك یاکلشلق اوله‌رق تشهیر ایدییورسکز . بن (Jacob) ی (یعقوب) ؛ (jasmin) ی (یاسمن) ؛ (Juda) یی (یهودا) ؛ (Jourdain) ی (یردن) ؛ (Jerusalem) ی (یروشالیم) ؛ (Joseph) ی (یوسف) اوقویورم . باق دها نه‌قدر بیوك خطالر ایدییورمشم‌ده خبرم یوق !.. فقط بوخطادن طولایی بنی توبیخ وتجهیله قالقیشان آدم (جمشید) ی (یام ـ سکیث) اوقومامالی واوقویانلری‌ده قبول ایتمه‌مه‌لی ایدی . دیمك‌که سز ؛ معهود (غریم قانونی la loi de Grimm) نی ، ایشکزه کلدیکنه کوره قبول ایدییورسکز ؟! اك ایی‌سی‌ده اودر ! اوحالده (آریانەم وانەیو) دیه‌یه‌یم‌ده (آرانم وارپاهو !) دیه یازه‌یم ؛ بلکه بوصورت دها زیاده کیفکزه کیدر ، وایشکزه یارار .

بو تفصیلاتدن ـ شیمدیلك کچیورم . اصل سزك زواللی (اوپر Oppert) ه کله‌جکم : بو آدمك اك مهم کشفی ، اك قوتلی ادعاسی روزکاره ویروب مبنای شهرتی ییقان ؛ (ژ . هالەوی J. Halevy) در . بو علامهٔ موسوی بالخاصه (سامی) عرق ولسانلرینك واومدنیته عائد اولان بالجمله مسائلك اك صلاحیتدار حاکمی اولمق اوزره شهرتشعاردر . بو مباحثه‌دائر ـ ایریلی اوفاقلی ـ یکرمی‌سکز کتاب یازمشدرکه بونلردن بری‌ده : (معهود آقاد لسانی تورانی می‌در ؟ La prétendue langue d'Accade est-elle touranienne) عنوانیله شایان دقتدر . بن شیمدی کوزمك ازکنده وماصه‌مك اوستنده‌ده بربویوك اثری طورویورکه سزه اورادن برقاچ سطر عرض ایده‌رك (سومر) ؛ (آققاد) بحثلرینی‌ده قاپایه‌جغم .

اوکتابك [*] (مدخل introduction) ی ذاتاً (سومر وآققاد Sumer et Accad) عنوانیله باشلیور ، وبانیکز نه‌دییور :

[*] اسمی شودر : Précis d'Allographie Assyro-Babilonienne

(۷۲) صحیفه‌دن عبارت اولان بو اثر هرکله‌یی آیری آیری تحلیل وادوانه وازنجه تدقیق ایتمشدر . (Ernest Leroux) مطبعه‌سنده باصیلمشدر .

[بابل مملکتی (اور - انکور Ur-Engur) نام پادشاهك زماننده یکپاره و متحد برسلطنت تشکیل ایتمك اوزره (براشمش unifié) و(رسماً officiellement) (سومر وآققاد مملکتی) نامنی طاقینمشدی ، (mat sûmêri ù Akkadi = مملکت شمری وآققادی) دیه یاد اولونوردی . بوراده (سومر) جنوب قسمنی، (آققاد) شمال طرفنی اشعار ایدر. خطوط میخیه‌یی ایلك دفعه حل ایدنلر بوتعبیرلره باقنجه (بابیلونیا Babylonie) طوپراغنده یان یانه اوطورور ایکی عرقك اسملری‌در ظن ایتدیلر. بن (۱۸۷٤) تاریخنده اثبات ایتدم و(کوستردم j'ai demontré) که بوتعبیرلر صرف جغرافیائی (purement géographiques) در، (سومر = مجرای انهار + courant des fleuves) دیمکدر، و جنوب طرفنك (آللوویون طوپراغی la terre d'Alluvions) نه ویرلش براسم‌در ، حالبوکه (آققاد = قوتلی، قاطی fort, dur) معناسنه کلیر، شمال طرفنك سرت اراضی‌سنه ویرلش براسم‌در.]

[بوایکی مختلف عرق، ایکی مختلف لسان ایله متکلم اولمق کرکدر، ظن اولونیوردی. ایشته خطوط میخیه‌یی ایلك اوکجه حل ایدنلر - (یاکلشلقله à tort) - بو تورلو (محاکمه و استدلال raisonner) ایدیورلردی . اوزون اوزادی‌یه دوام ایدن مناقشه‌دن صوکره (آثوری شناس Assyriologue) لرك اکثریتی (لهجهٔ سامیه idiome semitique) یی (لسان آققادی langue Akkadienne) دیه تسمیه ایتدی ، وسامی لساندن باشقه برشی کبی کورونن (لهجهٔ متون l'idiome des textes) ی لسان شمری langue sumérienne) دیه تسمیه ایتدی .] یعنی رسمی کتابت لسانه (سومری) دەنیلدی !؟..

[بن ایسه بابل مملکتنده ایکی مختلف عرقك ایکی اسمله یاشامش بولوندوغنه دائر اولان معهود فکری برطرف ایتمکله برابر (کوردم je m'aperçus) که (سومر) لسانتی کویا ناطق اولان (متنلر les textes) ، حقیقت حالده عادی (آثوریٔ سامی لهجه‌سی l'idiome assyrio - sémitique ordinaire) در، فقط (طرزقدیم اوزره تحریر mode de rédaction archaique) اولونمشدرکه خطوط میخیه‌نك ایجادینی بوطرزه مدیونز. الی آخره !..] یعنی بو کتابت لسانیدر، آققادی ، عادی تکلم لهجه‌سیدر.

کچن هفته‌کی مکتوبمده (اوپر) ی سزه قارشی استشهاد ایتدیکم زمان اونك‌ده (آققادی) و(آثوری) تعبیرلرینی (الفاظ مترادفه) دن عد ایتدیکنی کوسترمشدم .

فقط ایلك (cyrus) ك منشأ عرقی‌سی حقنده (هالهوی Halévy) نك ادعاسندن بحث ایدرکن [مذکور کتابنك درت یوز اوتوزنجی صحیفه‌سنك اوچ نومرولی حاشیه‌سنده !.] باقیکز (دومورغان) نه سویلویور :

[سیروسك (آنشانی Anchanite) یعنی (عیلامی élamite) برعرقه منسوب بولوندوغنی ادعا ایدن ایلك عالم ، (هالهوی) در. اوچونجی ستوننك متنلرینی‌ده (سوزی Susiane) لسانته نسبت ایدن اودر. (اوپر J. Oppert) کندی اثرینی بوصورتله تنقید ایدن عالم مسلکداشنك شو حرکتنی هیچ عفو ایدەمەمشدر، دیمك لزومسزدر.] [*] دیبور.

(*) Jinutile de dire que jamais J. Oppert ne pardonna à son savant confrère cette critique de son (peuple et langue des Mèdes.)

ذات عاليكز دخی ايلك مكتوبلركزده بو باطل فرضيه يه ميلكزی احساس ايتمشديكز .
خلاصه سزه ، نم تعريضاتمه هدف اولونجه علی العجله شورادن بورادن نه بوله بيلديكز ايسه ـ اونی ده
قيريق دوكوك بر صورتده ـ آلوب همان قدرت كتابتكزه كووه نه رك اورته يه آتديكز ، حالبوكه
وفكر قيرينتيلری هپ بطلانی ثابت اولمش اسكی فرضياتك ايشه يارامز انقاض اضمحلالندن بشقه
رشی دكلدی .
بو فرضيه لری مدافعه ايدنلرك بكا اسملرينی ذكر ايده رك بحثی اوزاتمغه لزوم يوقدی . وقتيله
[ارضك شكلی يووارلاق می در ؟ . يوقسه چادر كبی می در ؟ .] ديه بر مسئله واردی ، همده علمی بر مسئله
يدی . هر ايكی فرضيه يی ده مدافعه ايدنلر اولدی . فقط غاليله ، كرهٔ ارضك شكلنی اثبات ايدوب ده بحثی
ديروب طوپارلادقدن صوكره آرتق كيمسه عكسنی ادعايه قالقيشمادی .
بزم بحثمزده اويله در . (زردشت) ايرانی در . (مه دلر) ده ايرانی در . بونلرك (تورانی) لرله
و (سكيت) لرله قطعاً وقاطبةً مناسبتی اولماديغی ابدياً تحقق ايتمشدر .
تأسف ايده رم كه سزكله كرهٔ ارضك شكلی حقنده كی مباحثهٔ قديمه يه عيناً بكزر بر مناقشه آچوب
وش وقت كچيرمك مجبوريتنه دوشدم . لكن خلق ده آكلاديلر !.. اويتر !...
شيمدی سز دكل ، دها باشقه سزك فكر و اعتقاديكزده علمای زمانه قالدی ايسه ، اونلر دخی
عطف ايتسينلرده (زردشتنامه) ده ـ بر مدت صوكره ـ تفصيلاتيله بو بحثی اوقوسونلر ايسترلرسه
جواب يازسينلر افندم .

رضا توفيق

فيلسوف رضا توفيق بك افندی يه

محترم افندم

صوك جوابكزی اوقوركن حقيقتك نفرت ايتديكی بر طاقم مغالطات قارشيسنده بولوندم كه بونلر
وح مطبوعاتك هيچ اولمازسه آغارمغه باشلامش صاچلريكزده آراديغی جديتی ، آياقلرينك آلتنده
زيپوردی . سز ، بالخاصه بو صوك مكتوبكزله حدود عرفانكزك حقيقی وسعتنی تصلف و تمايشك
انكی ساحه لرنده آرامق مألوفيتنده بولونديغكزی پك ايی اثبات ايتديكز ! ماهيت فضيلتكزی
لمه ينلر دها ايی اوكرنديلر . اونك هنوز آكلاشيله ميان جهتلری ده قالديسه ، بو كون ويره جكم
ضاحاتك بو نواقصی ده اكمال ايده جكنه هيچ شبهه يورمايكز !
سز ، تأييد مدعادن عاجز قالديغی نقطه ده ، افكار عموميه يی موقتاً تغليط ايتمك و اويالامق
لنده حركاتی ، يازينكی محجوبيتله اوده مكه هر دقيقه حاضرلانمش بر جرأت تجاوزه مالكسكز !
حوال روحيه كزه حاكم اولان بو ذهنيت ، سزی اولا اك كولونج تأويلاته مراجعت ايتديريور .

برمدت بونکله مشغول اولیورسکز. موفق اوله مایه جغکزی یقیناً آکلادیکزمی ؟ تحریف، حقیقتده کی جرأتکز دها زیاده ایدییور. آرتق هیچ صقیلمایورسکز ! آچیقه‌دن آچیغه کندی علیهکزده‌کی دلائلی، علمانك فکر و قناعتلرینی، امکنز تفسیره قالقیشیورسکز. اوده کافی کله‌دیمی ؟ کتابلرده کوردیککز عباره‌نی یازیکز مألاً دکل، لفظاً ده تغییر ایتمکده ذره قدر تردد کوسترمیورسکز ! آشاغیده وضوح ایله اثبات ایده‌جکم کبی :

سزك (آقفاد) لسانه دائر (علم السنه) مؤلفی (آبل‌هووالاق) دن نقل ایتدیککز سطرلر محرفدر . قسماً کندی اثر تصنیعکزدر . بناءً علیه یالاندر .

هیچ کیمسه امید ایتمزکه عقلی باشنده برآدم، بوله برمباحثه‌ده (حجت‌مدعی) دیه ذکر ایتدیکی عباره‌نی دکشدیرسون. سزك بوکا تنزلکز، تاریخ مطبوعاتده اونودلماز برخاطره براقه‌جق حرکتلردن معدوددر. فقط بونی بالخاصه بن معذرتله تلقیدن کندیمی آله‌مایورم. سز هرحالده اساسلی برتداوی‌یه محتاجسکز ! شو منحوس مباحثه‌نك دوام ایتدیکی برقاچ آی ایچریسنده سزی برکره اوزاقدن کوره‌بیلدم. ایلك آثار ظهورینی بعضاً بتون احوال طبیعیه‌یه کولونج معنالر ویرمکده اظهار ایدن بر بحران عصبینك حاصل ایتدیکی بروضع تأثرله، بکلزیکز اوچمش برحالده کتابجی دکانلرینی طولاشیوردیکز. بیلمم نه کبی آثارایله اشتغال ایتدیکمی، بونلردن هانکیلرینی یکی آلمش، هانکیلرینی دها اول تدارك ایتمش اولدیغمی حادتا مسترحمانه صوروب آراشدیریوردیکز ! صوکره‌دن خبرآلدیغم، شو چوجقجه تحقیقاتك نتیجه‌سی، بوهفته‌کی جوابکزده، اوقوندی. اوته‌دنبری مسالك تفکرده تعقیب ایتدیککز بر آز لاابالی، برآزده ـ عفو ایدرسکز ـ سوقاقجی و مضحکه‌جو محاکات ایله ـ بم یکی (تاریخ عمومی) دها مبایعه ایتدیکمی اعلان بیوریوردیکز ! او زمان، بر مباحثه‌ده، بوقدر اهمیتله قوللانیلان شوعاجز سلاحه قارشی وجدانمده آجی بر حس ترحم طویدم.

یالکز بونك بنده براقدیغی تأثیر، خسته‌لغکز حقنده یواش یواش اکتسابه باشلادیغم قناعتك برآز دها تقویت بولماسی اولدی. احتیاطاً کتبخانه‌یه اوغرادم. ایکنجی بر دفعه دها مراجعه بیوریلورسه، سزکز اون سنه‌دنبری طشره‌لرده طولاشدقجه، او مغازه واسطه‌سیله جلب ایتدیکم مؤلفاتك منتظم بر فهرستنی سزه ویره‌بیله‌جکلرینی، فقط شاید هرکس کبی بم‌ده اوته‌دنبری قدر و مسلکم داخلنده بعض تتبعات ایله اشتغالم سزی اوزه‌جك اولورسه، بو آثارك هیسنی دها دون صباح اوقودیغمه دائر تأمیناتده بولوناماسنی اخطار ایتدم.

مکر ایش اونکله قالمایه‌جق ایمش. بوهفته سز، بم (الیزه رهقلوس) ی اوقومامه برده (مانی) اویدیردیکز !

مطبوعاتك پك چوق آثار خفته شاهد اولان انظار عالمشمولی، اوصباح وقتیله بعض ادبانك دوکوشوب سوکوشدکلری (طریق) مطبعه‌سندن برقاپی آشیری نه‌شیلك اوزرنده، اون ایکی تانه برسازله ذات فاضلانه‌کزی (اوتمه بلبل اوتمه!) دیه (مانی) اوقورکن بولمشدی. بیلمم مانی‌نی، قوشمه‌نی هرحالده صوغوق نوایی دها زیاده صوغودان شوآوازی ایشیدنلردن بری یانکزه صوقولوب ده :

— بویله شیلر، یاپمایکز، صوکره هرکس سزکله بر مباحثه‌یه کیریشیرکن، چکیلیکز، بن آدم سویلیه‌جك سوز براقازده مانی اوقودیرم ! اخطارنده بولونورسه متأثر اولورسکز !

دييه نصيحت ايتسه‌يدى البته فنا اولمازدى !
سز بمله كيرديككز شو بحثده وادئ مجادلاتى بورالرده آرارسه‌كز، دها يا كيليرسكز رضا بك !
م سزه بوقوشمه‌يى كيمدن اوكرنديكز؟ اونى آبدال مصطفى اوقوردى . فضيلت علميه‌نك اريكه‌سى ،
ريكهٔ سلطنتى سوقاق قپولرى دكل ؛ سزى برحس اعزاز وتبجيل ايله قبول ايدن ادبيات، خطابت
تدريس كرسيلريدر. اوشاهقه‌دن بوكرلى اوچورومه دوشمه‌كزى اك زياده تأسفله قارشيلايه‌جق
رمتكار بر دوستكز اولديغمى ايشته شو آنده بردها تخطرله بووادبده سزى دها زياده ايلريلمكه
شويق ايده‌جك بر طرز لسان استعمال ايتميورم . ايش بوكاده دوكيلورسه الله كريم ! شمدى
مدده كله‌لم :

★★★

بچن هفته‌كى مكتوبكزده آرتق نه‌اساسه داڭر بركله ، نه‌ده (مد) لرحقنده برجمله واردى؛ بودفعه‌كى
ساعئ فاضلانه‌كزى، بتون بتون بشقه برنقطه‌يه توجيه ايتمشكز! ايضاحاتكز، مدلرله آز چوق
ناسبتى بولونان (سكيت) و(آفقاد)لره عائد؛ فقط بونلرحقنده‌ده برمعتاد مثبت برفكره ، قناعته صاحب
ولمه‌ماديغكزى كوريبورم. برصحيفه‌ده‌كى افكار ومطالعات، ديكرصحيفه‌ده‌كيلرى شدتله تكذيب ايديور.
غرابتك نه‌كبى سوائقه تابع اولديغنى مختصراً ايضاح ايتمك ، بحثك تنورى ايچون پك لازمدر.
اولجه‌ده برقاچ دفعه تكرارينه مجبوريت حس ايتديكم كبى سز (علم اقوام) نامنه بركلمه
وقومامشسكز ! بوكون برچوق قراكلقلر، مجهوليتلر ايچنده‌فكراً يكديكرينه مخالف بعض متخصصلرك
آثارينى قوش باقيشيله تدقيقه باشلاديكز ! كيف مااتفق آچوبده اوقوديغكز بحثلر ، سزى مختلف
كرلر ومسلكلر اوزرينه تأسس ايدن برطاقم نظرياتدن برينى شويله بويله ترجيحه سوق ايده‌ميوز.
شك ايچنه اولكى خطالريكزى تأويل ايتمك اضطراريله برابر محمومانه برتهور ، برصرعهٔ عصبيه‌ده
رشدى . ايشته بونى شمدى برچوق تناقضلر وياكلشلقلردن بشقه، يوقاريده سويلديكم علنى تحريفات
قيب ايديور . ايسترسه‌كز اوكجه تحريفاتكزك نره‌لره وارديغنى، انظار عموميه‌يه قويه‌يم‌ده صوكره
اقضلريكزى آكلاديرم .
مكتوبكزك پك مهم برينده ، شو عبارات نظردقتى كندى اوزرينه جلب ايديور :
[بچن هفته‌كى صوك مكتوبكزده ـ كويا بنى الزام واقناع ايچون ـ فرانسزجه اوله‌رق نقل وترجمه
تديككز بش آلتى سطرلق برپارچه دخى بنه او (١٩١) نجى صحيفه‌دندر. فقط مؤلفجه مقبول ومعتبر
فكر اولماديغى صحيفهٔ متعاقبه‌ده‌كى تنقيدات ايله ثابتدر : حالبوكه سز اونكله مؤلفى عليهمه اشهاد
تمشسكز !]
بوراده برآز طوريكز ! بحث ايتديككز كتاب ، « هووالاق » ك (علم السنه) عنوانلى
يدر. سز بوندن صرف حسابكزه اويابيله‌جكنى ظن ايتديككز مبهم بر پارچه‌يى آلمشسكز. هم‌ده
مل ؟ اونه‌دنبرى موضوع مباحثه (زردشت) ك منسوب اولديغى (مد) قومنك هويت عرقيه‌سى
سانى اطرافنده طولاشيور. بوكا (سكيت) بحثنك قارشديرلماسنى رد ايدن‌ده سز ايديكز ! شمدى
وحقيقته رغماً ، صوك زمانلرده الكزه كچديكنى آكلاديغم (هووالاق) ك اثرنده بربرينى تعقيب ايدن
كى بحثدن (مد) لره تخصيص ايديلن قوجه‌مان بر مقاله‌يى كورمه‌مش كبى طاورانمش ، (سكيث) لره
منق سطرلرى اقتباسده كنديكزجه برفائده بولمشسكز !

تدبیرسزلك انسانلری آیاغیله برفلاکته سوق ایدر. ایشته علنی بر تکلیف !

اکر سزده ذره قدر حقیقته حرمت حسی موجود ایسه ترجمه‌یی براقدیغکز نقطه‌ده طورمایکز. عین نقطه‌دن باشلایان دیکر بحثی، یعنی

La langue de la seconde colonne des inscriptions cunéiforme

عنوانلی مقاله‌یی حرفیاً ترجمه ایله کله‌جك هفته‌کی مکتوبکزه درج ایدیکز. ایشته اوزمان کندی الکز و قلمکزله بتون خطالریکزی اعلان ایتمك مجبوریتنده قاله‌جغکزی مطبوعات عثمانیه کوره‌جکدر. بوده سزك اوخروس حکایه‌لری، مانیلر و قوشمه‌لرله دوام ایدن تهکملریکزك برجزاسی اوله‌جقدر. بویله آچیق بر تکلیفه موافقت ایده‌مدیککز حالده، آرتق دعوالریکزك ایلر طوتار برجهتی قالمایه‌جغنی البت تقدیر ایدرسکز! بوندن اوته‌سنی دوشونمك سزه عائددر. بن منتظر اوله‌جغم.

بوقاریکی عباره‌کزده باشلیجه اهمیت ویریله‌جك کوچك برنقطه دها وار: کویا بن، هووالاغك اثرندن نقل ایتدیکم عباراتله (مؤلفی سزك علیهکزده اشهاده قالقشمشم) همان برصحیفه‌یه یاقین سوزلریکزه کولونج اتهاماتکز هپ بونی تشریح ایدییور. ازجمله شویولده قطعی برسوزیکز دها موجود:

« مؤلفك بشقه‌لرندن نقل ایتدیکی ملاحظات ایله اونلری رد وابطال ایچون بالذات بیان ایتدیکی سوزلری فرق ایتمك، بتون اثرنی دقتله اوقومق سایه‌سنده ممکن اوله‌بیلیر. سز الکزی صاووروب آووجکزه دوشن شیلری دلیله اوله‌رق اورطه‌یه آتیورسکز ! »

عجبا بونی سویلرکن کندیکزده براز اولسون تأثر طویمادیکزمی؟ بن اولکی مکتوبمده (هووالاق) دن نقل ایتدیکم فرانسزجه عباره‌نك اوزرینه شویله برقید قویمشدم:

[علم السنه متخصص شهیری (آبل هووالاق) « مد » لسانلك تورانی اولماسنده بیوك بر تردد کوسترمش اولماسنه رغماً بوایکی ذاتك [« أ. نورری » ایله « مورتمان »] آچیق برقناعتله (مدجه توران لسانیدر) دیدیکنی آشاغیکی عباره‌سیله اعتراف ایتمکده‌در]

قارئینك انصافنه مراجعت ایدییورم. بوسوزلری یازان آدم، مؤلفك فکرینی‌می، یوقسه موضوع بحث اولان دیکر ایکی ذاتك قناعت مخصوصه‌سنی‌می کندیسنه دلیل اتخاذ ایتمشدر؟ صوریورم: فقره‌نك بتون وضوح وصراحتی، « هووالاق » ك، اساساً باشقه فکرده اولدیغنی‌اك قطعی براسلوب ایله افادم ایتمیورمی؟ اورته‌ده بویله پك آچیق برعباره موجود ایکن، سزك بونده اصل موضوع بحث اولان فضلایی، (أ. نورری) ایله (مورتمان) ی قاله بیله آلمایوبده اونلرله فکراً مشترك اولمادیغی صراحةً ذکرایدیلن مؤلفك کویا (علیهکزه اشهاد) ایدلمش اولدیغنی دعوی ایتمك، صوکره بوساخته ادعا اوزرینه صحیفه‌لر طولدیرمقده هم برطور مدافعه، همده بروسیلۀ تزییف آرامق، دها صوکره بلا لزوم مؤلفك (سکیتلر) حقنده‌کی مطالعاتنی اوزون اوزادی‌یه ترجمه ایله خلقك کوزینی بویامق - اك مناسب تعبیرله - یایغاره‌دن بشقه نه‌در؟

فقط اوقدر غريبكه ... سزك بو مانورەلرله ذهنلرى تغليطه چالشديغكز سطرلرى احتوا ايدن نسخەده ، عين مجموعه ايچنده بن بو حركتلرى قبل الوقوع تخمين ايتمك ايستەمشم . ديورمكه :

— رجا ايدرم سوزمى تحريفه قالقشمايكز! (هوولاق) ده كورديكم شى، (رووليندون) ك بتون مقالەسى دكل. يالكز (مد) لساننه بر (سكيت) لهجەسى نظريله باقديغنى ايضاح ايدن بر خلاصه! مؤلف بو فكرى مهم عد ايديور. چونكه كنديسى مخالف. لكن حيثيت علمى، حيثيت حقيقتى تقدير ايدن بر مخالف! (سزك ايچون نه قدر اخطار دكلمى ؟) كتابنده (سكيت) لساننه دائر بر فصل مخصوص آچيور. بونده بالطبع اولا سكيتلرك آريلكله منابتنه قائل اولان ، ياخود (سكيت) عنوانى بر تعبير جغرافيدن بشقه برشى عد ايتمەين كيمسەلرك افكارنى جمع ايديور . اوندن صكره عين فكرك برده عكسنى يازييور، بو صفحەده (سكيت) و (مد) لسانلك برلشديرلديكنى، علمادن برقسمك بو لسانى طوغريدن طوغرى‌يه، بر تورك . ماجار ويرمين لسانى كبى قبول ايتدكلرنى كوريورسكز. ينه برچوق فضلانك اسمى موجود . سز اولسەكز بونك يالكز بر قسمنى نقل ايدرده ديكر صفحەيى لسانه آلمازسكز !]

مسلككزى پك ايى تدقيق ايتمش اولديغمه شو سوزلردن دها قطعى بر دليل كوسترمك قابل دكلدر . تخمينمده ذره قدر ياكلديغمى، برقاچ صحيفه اوتەده مندرج ايضاحاتكز تماماً تأييد ايديور: فى الحقيقه دديكم كبى حركت ايتمشسكز ! (مد) بحثى يوق . (مد) لسانى بر (سكيت) وتوران لهجەسى كبى تلقيده فكر حكيمانەكزه مخالفت كوستردكى آكلاشيلان علمانك افكارىده لحظة تدقيقكزه ايليشمك مظهريتندن محروم قالمش! كتابك يالكز بو فكرى « مهم » عد ايدن قسمنى اقتباس ايتدكدن صكره بحثى بتيريورسكز. سزك شو مانورەكزى برقاچ صحيفه اوكنده بتون چركنلكله تشريح ايدن تصادفك ، دها طوغريسى پك مصيب بر تخمينك سزك ايچون اودرجه مشؤم اولان كماتى قارشيسنده سيما كزك نه رنكلره كيرديكنى بر كره كورمك ايستردم !

شمدى سزه حقيقتى آچيقدن آچيغه اعتراف ايدەبيليرم ! ويرديككز جوابلردن الكزده (علم السنه) يه دائر هيچ بر كتاب بولونماديغنى آكلادم . « آبل هووالاك » ك سهولتله تدارك ايديله بيلەجكنەده قانعم. اسمنى ايلك دفعه بندن ايشيتديككزه قطعياً شبهه ايتمديكم (هووالاق) ك (مد) لر مسئلەسنده (اوپرت) ، (مورتمان) ، (أ. نوررس) يه مخالف بولونديغنى سزه قارشى صيغجه « تلقين » ايتمك ايستەيشم، ديكر برچوق اثرلردن نقل ايتديكم قطعى دلائله قارشى مضطر قالديغكز زمان، بركرەده بو كتابه مراجعت ايتمككزى تأمين ايتمك مقصدينه مستنددى ! اونى اله آلديغكزمى ؟ ياپەجغكز تحريفات، كوزلرمك اوكنده ايدى . ايشته بو تحريفاتدن صوكره سزه حقيقتك قطعى و نافذ سسيله شمدى برده بو كتابك مد بحثنى اوقويكز ! ديەجكدم .

تكرار تكرار سويليورم : بو كتابك يوقاريده كوستردكم مد بحثنى لطفاً كندى قلمكزله ترجمه ايديكزده خلقه (مدجه توران لسانيدر) ديين فضلانك اسملرينى صايكز! آكلاديغكزمى رضا بك ! خروس حكايەلرله كريشوده ماينرله ييقماغه چالشديغكز شو مباحثه ، تزييف واستهزادن پك ذوق آلان مشرب حكيمانەكزى ايلك دفعه بدبه طرفى جذب ايتديكى زمانلرده بالتدريج بوشلكه كيدەجكنى عجبا سزه اخطار ايتمشيدى ؟ تحريفاتكز شوراده قيد ايتديكم درجەلرده قالسه ايدى بلكه بنده

تأويلاته ايشك ايچنده‌ق صيرلق جهتنى بولورديكز. حال بوكه سز دها عظيم برأثر معرفتله دهاى فياضكزك آثارينى ابراز بيورمقده اهمال ايده‌مه‌مشسكز! سزمؤلفك فرانسزجه برعباره‌سنى عينيله نقل ايدركن آچيقدن آچيغه تحريف ايتمشسكز ، باقكز ، بو تحريفده هانكى كوللونج يايغره‌لر منشأ اولمش !.. بكا شويله ديبورسكز :

[— آققادلرك تورك عرقنه منسوب اولديغنى (اوپر) نامنه ادعا ايدوب طياندكزدى . اوده غليظ بريالان ، ياخود برغبن فاحشدر . (برآز صوكره يالانك نره‌ده اولديغنى سزه اثبات ايده‌جكم) شمدى (اوپرى) ى سويلته‌جكم . كوره‌جكسكزكه اوآدم اوبله برظنده بولونمامقدن ماعدا او قومك (آثورى) اولديغنى - كمال قناعتله - ادعا ايتمشدر .]

سوزلريكز نه‌قدر قطعى دكلى ؟ بحث بوراده قاليور . اوندن صوكره (سكيت) لره كچمشسكز . ايكى صحيفه اوته‌ده (آقفاد) لرك (آثورى) اولدقلرينه تعلق ايدن دعوايى تكرار شوصورتده ايلرى كوتورديككز كوريليور :

[كلم آققادلره ، سز ادعا ايتمشديكزكه (اوپر) بوقومك تورانى الاصل اولديغنى سزه قطعياً بيان قناعت ايتمشدر ، و هوولاق دخى عين فكرده‌در (!!!!) براز دقتله شوبرايكى سطرى لطفاً اوقورده دوشونورسه‌كز ، چوق ايى اولور افندم . بونلرى (هوه‌لاق) ك كتابندن آليورم ، (سومرى ، ياخود آققادى) ده‌نيلن لسان la langue dite summerienn ou accadienne عنوانلى فصلنه باقكز ! ۱۹۳ نجى صحيفه‌در صحيفه‌يى چويريكز ، ايلك جمله‌سى شودر :

pour M. appert le nom d'accadien n'est qu'un synonyme de celui d'assyrien, assyrien et accadien seraient tout un.

يعنى موسيو (اوپر) ه كوره (آققادى) و(آثورى) اسملر الفاظ مترادفه‌دن . ايكيسى برد ! » نه‌كوزل ! نه‌آچيق دكلى افندم . حال بوكه سز بوقومك تورانى اولديغنى بوذواته عطفاً بيان ايديورديكز . بيلمم آثوريلرك‌ده تورانى اولديغنى يكى‌مى كشف ايتديكز ؟]

حيرت ! شمدى حقيقةً مطبوعاتك هنوز شاهد اولماديغى غريب برمغلطه قارشيسنده‌يم . سزك شو بر قاچ سطراق عباره ايچريسنده اختيار ايتديككز بر چوق خطالردن ، هيچ اصلسز بر چوق اسنادلردن صوكره يازين بتورقارئيك كسب وقوف ايده‌جكى تحريفاته قارشيكز و بوتحريفاتكزله اوايكى بر مكتوبكزده تصديق ايتديككز فكرى تكذيب ايچون كندى كنديكزى جرحتكز ، بكا حيرت بخش اوليور .

بوكا قارشى سويله‌يه‌جكم سوزلرى كاغد اوستنه قويمادن ، بنجه بك معزز اولان او قيمتدار صحتكز و حيات عليه‌كز نامنه سزدن صميمى بر رجاده بولوناجغم . بتون يازدقلريكزى (امراض عقليه و عصبيه) متخصصلرندن برينه كوسترمكده بر دقيقه تأخير بيورمايكز .

اولا — بن (آقفاد) لرك تورانى برقوم اولماسى احتمالى اوزرينه ورديكم معلوماتده بوخصالك (هوولاق) طرفندن ده تأييد ايدلديكنه دائر بركلمه سويلمه‌مدم . سز ده هم ايتمشسكز . بوقاريده اوايكى مكتوبلرمدن نقلاً يازدغم فقره‌لر ، دائما بو مؤلفك (آقفاد) (مد) و (سكيت) عنصرلرينى (توران) مليتلريله توحيد ايدن مدققلره مخالف بولونديغنى سويلمكده ، حتى افراط ايتديكمه آيرى

آیری بر دلیلدر . سز بنم جوابلرمده شو سوزیکزی اك ضعیف بر شکلده ایما ایدن بر عبارهیی بولوبده کوستریرسه‌کز تشوش دماغکز حقنده‌کی فکرمی کری آلیرم .

ثانیاً — برهفته اول (آقفاد) لرك (تورانلی) اولدقلرینی سویله‌ین بنه سزدیکز . مجموعه‌نك ۱۱ مایس ۱۹۱۸ تاریخلی نسخه‌سنده‌کی جوابکز شو فقره‌لرله نهایت بولمایورمی ؟ [بنه خرج عالم بر کتاب آلوبده (سکیت) لر حقنده بر بحث ترجمه‌سنه قالقشمایکز . اونلرله بنم شمدیلك هیچ علاقه‌م یوقدر ـ بحثمز او دکل . اساساً تورانی اولان آقفادلره دکل . بن مدلر تورانی دکل ، دییورم . اوله‌ماز ! ممکن دکلدر . دییورم !]

خاطریکزه کلدیمی ؟ ذهنکزی شویله برآز طوپلایوبده دوشونکز ! (آقفادلر) ك (اساساً تورانی اولدیغی) شوسوزلریکز سزکده تصدیقده تردد ایتمه‌دیککزه بر دلیل تشکیلی ایتمزمی ؟ فکریکزدن نکوله‌یی قالقشدیکز ؟ قورقمایکز . بو حقیقت آزتق بتون قاموسلرك دائرهٔ تصدیقنه کیره‌جك برحاله کلدی . (لاروس) لغتنی آلوب باقارسه‌کز ، شبهه‌کزی قولایلقله حل ایده‌جککزه شبهه یوق ! (لاروس) (آقفاد) لر بحثنده شو معلوماتی ویرییور :

[« سومر » و (آقفاد) ملتلرینك هویت عرقیه‌سنی تعیین ایتمك پك مشکلدر . بونلرك (تورانی) عرقنه منسوب اولدقلری ادعا ایدیلیور . پك محدود مقدارده بعض کیمسه‌لرده سومرلر و آقفادلری سامی عرقه مربوط اوله‌رق تلقی ایدییورلر .] سزك (آبل هووالاق) ده کوردیککز عباره‌یه یاکلش بر معنی ویرمه‌کز ، قومیتله لسان مسئله‌سنی بربرینه قارشدیرماکزدن نشأت ایتمش برخطادر . (هووالاق) ، بو فقره‌سنده « اوپرت » ك (آقفادجه) عنوانیله ، (آثورجه) اسمی آره‌سنده بر فرق اولمادیغنی سویلیور . کندیسی بوکا مقابل « قازدور ـ سکیتك » یاخود (سومه‌رین) دنیلمسنی ترجیح ایتمشدر . (قازدو سکیتك) تعبیری بنه (آقفاد و سکیت) لسانی معناسنی تضمن ایدر . عین فقره‌نك بر ایکی سطر آشاغیسنی اوقوسه‌کز اکلاردیکز ! بو اسم مسئله‌سندن چیقاردیغکز معنایی او شکل مؤلیله قبول ایتدیککز زمان « کندیکزك (اساساً تورانی اولان آقفادلر) دیدیککزی اونوتدیکزمی ایدی ؟ اویله ایسه‌حافظه‌کزه نه‌قدر وهن کلمشده خبریکز اوله‌مامش ! بردنبره سزی بویله برنکوله مجبور ایدن سبب بنه علم السنه‌یه و تصنیف اقوام بحثلرینه کلیاً یابانجی بولونماکزدر . برآز وقوفکز اولسه بیلیردیکزکه (آقفادجه) و (سکیتجه) تعبیرلری حقنده‌کی اختلافاتك عرق مسئله‌سنه بیوك بر تعلقی اولمامشدر . بوبحث ، طبق بزم ، وقتیله لسانمزه (تورکجه) یاخود (عثمانلیجه) اسملرندن هانکیسنك ویرلمسی مناسب اوله‌جغنی تدقیق ایدن ادبانك مناقشاتنه مشابهدر .

سزك بوندن بیله بیله تغافل ایتدیککزه یالکز بر جهتدن حکم ایده‌جکم کلیور . اکر بونی اکلایوبده کتابك عباره‌سنی بالالتزام تحریفه قالقشماسه ایدیکز بنه بوبحثده‌کی وقوفسزلغکزی دوشونه‌رك سزی معذور کوره‌جکدم . حالبوکه برده تحریف وار .

(آبل هووالاق) ك عباره‌سنده سزك یازدیغکز کبی :

Assyrien et accadien seraient tout un.

یعنی آثوری وآقفادی بردر .]

جمله‌سی یوقدر . بویالاندر . عباره‌نك اصلی شودر :

Pour Oppert, le nom d'«accadien» n'est qu'une synonyme de celui d'assyrien; assyrien et accdien seraient la langue sémitique de Ninive et Babylone, la langue de la troisième colonne des inscription cunéiforme. au peuple qui avait précédé les sémites en Assyrie (et leur aurait communiqué son écriture cunéiforme et sa civilisatien) il donna le nom de «Kasdo-scytique» ou summerien.

توركجه‌سی :

« اوپرت » ه‌کوره (آققادجه) و(آثوری) اسملری الفاظ مترادفه‌دن بشقه برشی دکلدر . (آثورجه) و(آققادجه) عنوانلری(نینوا) ایله (بابل) ك سامی لسانتی‌تمثیل ایدر. بو، (بیستوتده‌کی) محکوکات مسماریه ستونلرینك اوچنجیسی اوزرنده‌کی لساندر . (اوپرت) (آثور) قطعه‌سنده اقوام سامیه‌یه تقدم ایتمش و اونلره کندی مدنیتلرینی و مسماری الشکل یازیلرینی‌نقل ایلمش‌اولان اهالینك لسانته (قازدو ـ سکیت) یاخود (سومه‌ر) لهجه‌سی نامنی ویرمشدر . »

شمدی بربونی اوقویك. برده خلقه [(اوپرت)ی سویله‌تیورم] دییه کندی تصنیع ایتدیککز (آثوری وآققادی اسملری الفاظ مترادفه‌دندر. ایکیسی بردر .) بولنده‌کی عباره‌یه باقکزده آرتق بوبحثه نصل دوام ایده‌بیله‌جککزی دوشونکز !

کندیسیله مباحثه‌ده بولوندیغم ذاتك، بویله بك علنی‌برطاقم آثار عجزه مراجعت ایتدیکنی و مانی سویلدیکنی کورنجه حقیقة متأثر اولیورم .

صوك دفعه تکرار ایده‌یم . بنی بومناقشه‌ده ، اك کوچك برمسامحه‌دن منع ایدن طور اعتراض ومؤاخذه، سزك دها اورته‌ده برسبب یوقکن کوستردیککز اوغریب تهکملردن ایلری کلمشدر. بوقسه علم وفضیلتکزك نزملره بالغ اولدیغنی بودرجه تشریح ایتمك ایسته‌مزدم . نجه ذات عالیکز کبی‌عرفان مملکته قلمیله خدمت ایدن بتون ارباب تفکر محترمدر . مناظره‌ده اوقدر شدت کوسترمسه‌ایدیکز امین اولکزکه برچوق ذهوللریکزده سکوتمی محافظه‌دن بشقه برشی یاپمازدم .

هرحالده احترامات قلبیه‌مه اعتماد بیورمالرینی بك صمیمی برتمنی حالنده عرض ایدیورم . آرتق سکوت بیوریله‌جق‌ظن‌ایدرم. چونکه [مدلره وآققادلره تورانیدر دبنلرده واردر . بن بکی‌اوکرنده‌] دیمکدن بشقه برچاره‌کز قالمامشدر افندم .

ساصح رفعت

صوك علاوه ـ شمدی‌یه قدر بکا معارض کبی کورونديککز نقطه‌لردن هیچ برنده برسوزمی ، برکله‌می عینیله نقل ایدوبده اونی مؤاخذه ایده‌مدیککزی، تنقیداتکزی‌دائما کندی توهماتکزه‌توجیه بیوردیغکزی سویله‌مکدن کندمی آله‌میورم . بوندن صوکره‌ده بحثده دوام ایتدیککز حالده بنم تعقیب ایتدیکم اصول مناظره داخلنده ، سوزلرمی حرفیاً نقل ایتمه‌کزی سزدن تمنی ایدرم . یوقسه تأویلات وتحریفاتکزله اوغراشمق آیریجه برایش اولیور . بیلمم تحریفاتکزدن شبهه‌ایتمکده حقمی تسلیم ایده‌میه‌جکمیسکز !

قافقاسيانك اك مقتدر شاعرلرندن حسين جاويد بكك باكوده يكى نشر ايديلن (بهار شبنملرى)
نوانلى مجلهٔ اشعارينى بوكره شهرمزه كلن قريم حربيه ناظرى جعفر بك محترمز بزه اعاره ايتمك لطفنده
ولوندى . بزده بوندن ايكى منظومه‌يى مجموعه‌مزه نقل ايديورز . بونلرك مطالعه‌سندن قارئلريمز
آكلايه‌جقلردركه قافقاسلى ملتداشلريمز بزم ادبياتمزى تمثيل ايتمكى تكامل ايچون اك كسديرمه طريق
لقى ايتمشلردر. بو شهراهده دوام ايدلدكجه بش سنه‌يه قالماز عثمانلى، قريم، قافقاس ادبياتلرى اتحاد
يدر. بوكون يالكز روسيه‌ده‌كى مسلمان (ابتله‌غنسيا ـ ارباب دانش) سنك آكلامقده اولديغى بوطرز
شيوه خلقجه‌ده آكلاشيله‌جق اولورسه تركلك جامعه‌سى ايچون نه‌بويوك مظهريت ! (مجموعه)

چارشاف

پنبه ، شفاف ، ايپكلى برچارشاف ،
لرزش صفوتيله هرساعت
روح مجروحه ايله‌يور اتحاف
نازنين برفرشته ، برآفت .
بوتستر ناصل‌ده جاذبه‌دار ؛
بونده پك اينجه برلطافت وار .

صانكه بر نوشكفته كل فدانك
پنبه توللر احاطه قيلمشدر ؛
ياكه بر كوكب درخشانك
اوستنى هپ شفقلر آلمشدر .
بن، آچيق شعردن‌ده حظ ايده‌رم ؛
فقط اك كيزلى شعرى پك سوه‌رم .

آچارق سوسله‌نير چوق آفتلر ،
صاف وآزاده صانكه برزانباق ..
سن امين اول‌كه ـ اى شكوفهٔ تر ! ـ
كله پك باشقه فر ويرر ياپراق .
سويله ، دنياده هانكى صنعتكار ،
كولكه‌سز بر رسمده صنعت آرار !؟.

او وجود لطیفی قوی صارسین ،
نوردن ایشله‌نن ایبك تللر،
نجه مغرور ومحترز باقیشك .
روحی تلطیف ایچون کفایت ایدر.
اورتون، اورتون ، فقط اونوتمه صاقین ،
سنك آچمق زمانك :
— ایشته یارین !.

باکو حسین جاوید

چکینمه، کول !

چکینمه کول ، اولطیف ، اینجه ، نازلی قهقهه‌لر،
صماخ روحمی اوپدکجه مست ذوق اولورم .
شاقر ، شاقر اوتوشکدن ای عندلیب سحر !
براعتلا طویارم ، باشقه برصفا بولورم .

نه‌دن شفقلی بولوطجقلر اویله چهره‌کده ،
براهتزاز ایله نشر ایلمکده شبنملر ؟
کونش کولر، بولوط آغلارسه، ای ملك خنده ،
سماده قوس قزحلر صاچار تبسملر .

بوتون برعمره برابردر اویله هرکولوشك ،
بیلیرمیسك کوزملم ، آه ، سن نه آفتسك !
بو آب وتاب ایله برموجهٔ لطافتسك !

چکینمه ، کول، لب لعلك حیاتی کولدورسون ؛
شوحاله قارشی بوتون بنلکم قالیر مبهوت ؛
باق ایشته هیکل جامد قدر اسیرسکوت . . .

باکو حسین جاوید

برشعر ذی روح

— صاحبه‌سنه —

بوتون محاسن شعر وخیاله بی پایان
برانجذاب ایله توديع راز ایدر روحم .
درین وکولکه‌لی رؤیالرنده عشق آرایان
اودیده‌لرده بوتون بنلکمله مدفونم ..

اودیده‌لرکه براولکون سحرده بريیلديز
لطافتیله کولومسر ظریف و خولیا کار ؛
کوموش صولرده‌کی عکسیله اوینایان کنج قیز
اوزاق افقلره بایغین نظرلریله باقار ..

وبردقیقه توقفله احتضاره دوشن
سکون لیلك ایچنده برابتسام ایله شن
وپراملل دوشنوب ماورای ابعادی

یشار لبنده بدیعی تحسسك یادی ..
اوشیمدی اك یکی برحظله ایله‌نجه مرور
نظرلرنده پاریلدار برالتماع غرور . . .

فطین توفیق

ادبيات عموميه مجموعه‌سی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ٣

سنه : ٢ ٢٨ شعبان ١٣٣٦ جمعه‌ایرتسی ٨ حزیران ١٩١٨ نومرو ٤٠ — ٧١

اجمال افکار

لسانده ، ادبیاتده بالشیویزم

قابل انکاردکل : لسانده، ادبیاتده ، ساده‌لکه ، تکامله طوغری برمیل وار. بونکله برابر زمانك استلزام ایتدیکی عجالت ، نوهوسلرك فضله غیرتلری ، ارباب تصلفك حرکاتی لسانی‌ده ، ادبیاتی‌ده بالطه‌لیور . فصاحت کیتدکجه مغدور اولیور .

برتاریخده [اوده‌سا] دن کچمشدم . کندیلری ایله کوروشدیکم ارباب قلم یك آواز اوله‌رق شکایت ایدیورلردی : ـ [اوده‌سا] ده روسجه بوزولیور . شهرمز سکنه‌سنك برمهم قسمی بنی‌اسرائیلدر. بونلر روسجه‌یی پك‌پوروزلی تکلم ایدیورلر . اسلوبلری‌ده، اویله‌جه ، رکیکدر . بونلرك یارم یامالاق روسجه‌سی، خالص الدم روسلرك لسانه‌ده تأثیر ایتمه‌سونمی ؟

ایشته ، اختلاط ، السنه‌یی بویله زیوانه‌دن چیقاریبور . بزم اوکوزل ترکجه‌مزده مترجم تعبیرلر ، لفظلر ، استعاره‌لر کیرییور . برآنارشیدر ، صورمه‌یکز ! بیلن بیلمه‌ین یازی یازیور . صوکره بونلر تحکمه قالقیشیورلر. نتیجه‌سنده دینی‌ده ، لسانی‌ده ، اسمی‌ده، وطنی‌ده ، ملیتی‌ده مستعار اولمیانلر بیله جریانه قاپیلوب او آبوق صابوق تعبیراتی استعمال ایده‌کلیورلر . بن (ترك اوغلی ترك) برلسان ایسته‌رم .

(ياپمق) مصدرینی سوءاستعماله باشلادیلر . تجارت ياپمق ، زراعت ياپمق ، سياحت ياپمق ، جولان ياپمق ، حكومت ياپمق ، استقراض ياپمق ، شعر ياپمق ، دعا ياپمق ، تربيه ياپمق ، مدح وثنا ياپمق ... بربطن اولكی ارباب قلم شو سوءاستعمالی كورسه‌لردی ، هرحالده، قطع زبان جزاسنی شرع بلاغتده احيا ايدرلردی . (ايتمك) وبونك برآز كهنه (ايلمك) طرزی وارکن (ياپمق) مصدرینی هرنوع افعاله تشميل‌ايتمك شيوه ودهای لسان ايله تأليف قبول ايتمز . لسان رسميمزه بيله بو شيوه‌سزلك فرجه‌ياب عبور اولويور .

برده باشمزه (تماس) ايتمك مصدری چيقدی . معاذالله ! (مناسبتده بولونمق) كبی نزيه برمصدر واركن فلان ايله تماسده بولوندم كبی ياوه‌لری تفوه ايتمك حيثيت وعزت لسانی آياقلر آلتنه آلمق ديمكدر .

اكر بويله كيدرسه ليمون اسكله‌سنده ، بالاطده ، قوزغونجقده ، اورته كويده ، غلطه‌ده ، آيوانسرايده ، خاص كويده تفوه اولونان سوزم اوكا تركجه يارين لسان ادبمز اوله‌جق !

هرلسان تفسخه مساعد ومستعددر . هرمملكتده ، آز چوق ، عوام مزخرف برلسان ايله متكلم اولور . لكن برده طبقهٔ خواص وزمرهٔ ادبا واردركه بونلر ، كنديلرینی ، لسانك صيانت وادامه‌سيله ، صفوت اصليه‌سی داخلنده وقايه‌سيله مكلف بيلرلر . ادبيات ايله مناسبتی اولميانلر ايسه بيوكلرك ايزندن كيتمه‌يی اقوم مسالك اتخاذ ايدرلر . « آرغو » مخصوصاتيله فرانسزجه يازيلماز . بر « آپاش » اَلينه قلم آلمق لازم كلسه آزاجق ديلنی اونوتور . بز ايسه ضابطهٔ لسانيه‌يه اصلا اهميت ويرمه‌دن ميوهٔ خشك كمركی اطرافنده ، غلطه پياسه‌سنده نه‌قدر ياپمق ، تماس ايتمك قبيلندن تعبيرات وارسه جمله‌سنی ده‌وشيروب مطبوعاتمزه نقل ايديورز . بيوك براستادك (پشيناً) و(خطوط ميخيه) كبی كلمه‌لرینی‌ايكی قوس آره‌سنده اولمامق اوزره استعمال ايتديكنی كورديكمده باشمه قان فيشقردی .

فصاحتدن ، بويله‌جه ، فرسخ فرسخ اوزاقلاشمه‌مز كافی كلميورمش كبی (بالشيوزم)ی ادبياته قدر اوزاتيورز . اوزون صاچلی ، اوزون طرناقلی (بالطبع كيرلی طيرناقلی) ، نا « مطروش » بر طاقم متردی كنجلر ، ماكينستلك ، طوغرامه‌جيلق ، كتابجيلق ، تسويه‌جيلك ، ساعتجيلق ، مرتبلك ، عمله‌لك ، زازاوانجيلق كبی برحرفته انتساب ايده‌جكلرینه شاعرلكه سلوك ايتمشلر . سعی اقل ، جهد اقل دستوری كنديلرینی‌بومسلكه

ســوق ایدیور . بتون جهانده شعر ووزنك حیات مادیه ایله آز ائتلاف ایتدیکی بردوره کلدك . ادبیات تشعب ایدیور . آبسه‌نت ایچه‌ن ، (فوتوریزم) ، (کوبزم) ، (تربیا - نکولیزم) نامل‌ریله ، « هذیان مرتعش » قوتیله وادی ایجاد ایدن پارس شاعرلری بزمکیلره مقتدا اولویورلر .

لکن هیچ برمز جســارت ایدوبده [آناطول فرانس] وادیســنده براثر وجوده کتیرمه‌یه صاواشمیورز . چونکه بو بر آز کوجدر . مسلکسز ، رنکسز ، معلوماتسز ، ثباتسز ، اقتدارسز بر طاسلاق بوکا موفق اوله‌ماز .

حیاتده نائل امل اوله‌مامق برطاقمزی شاعر ایدیور . ظن ایدیورزکه اوشهراهده موفق اولمق قولایدر . زهی غفلت ! سلطان محمود تربه‌سندن امین اوکنه ، فاتحدن دیوان یولنه قدر رهکذرمزده برقاچ بولوك شاعره مصادف اولویورز. عجبا بونلرك برر مصراعی اولسون باقی قاله‌جقمی ؟

وزن عروض کوچ . احاطه ، یوق . آهنك ؛ - قولاقلر اونك آلوده‌سی اولمامش . اوحالده قولای آرییورز . هرهفته‌ده مجموعه‌لر طولوسی شعر طبخ ایدیورز. بومجموعه‌لرك هیئت تحریریه مدیرلری ، کاتبلری ، افاعیلندن ویاخود آله‌قساندره‌ندن آکلار بر آنبارجیلری یوقمی ؟ شو ضرورت حالمزده کاغده یازیق دکلمی ؟ نامأنوس وقالمق استعدادینی حائز اولمیان تعبیرلر ، اولمامش استعاره‌لر ، متعفن حسلر ، متشنج فکرلر ، قرارسز تمایللر ، رنکسز بویالر، فالصولی آهنکلر ، بری ایکی سطراق ، اوتکی ایکی کلمه‌لك بیتلر ، مدلولسز کلمه‌لر، کلمه‌سز مدلوللر، تصحیحسز یازیلر، برکون صوکره محررلرینك‌ده آکلایه‌میه‌جقلری منثوره‌لر ، شاعرلرینك بیله سکته‌سز اوقویه‌میه‌جقلری نشیده‌لر ... بونلر تکررایدیور. ضرر یوق ، وارسون بویله‌سی‌ده اولا و نمی دیه‌لم ؟ لکن ، مع التأسف ، بوندن بشقه‌سنی کوره‌میورز ، یاخود کوچ کورییورز . فلسفه‌مز ، اجتماعیاتمز بیله بواسلوبه بوروندی .

خایر ! قلاسیق ادبیات دوام ایده‌مز . بز ، ایشی کوجی براقوبده نورسیدکان نابی‌ایله باقی‌یی تقلید ایتسونلر دیمه‌یورز . سوزلرمز سوء تفسیر ایدلمه‌سون . فقط [قارتیه‌لاتن]ك مجهول وقراکلق برمیخانه‌سنده مخلوط ایچکی ایچه‌ایچه منطقی‌هذیان‌مرتعش ایله دکیشدیرمش پیس پیس شاعرلرك (فوتوریزم)ی تقلید ایدلمه‌سون ، دیورز . بو ، صحت فکریه‌یه دلالت ایتمز . ألده سرمایه اولمایجه ، صفرالیدلر آبدات ادبیه حضورنده بر حس غیض

وحسد طوییورلر ، لسانی بالطه‌لیورلر ، ادبیاتی تخریب ایدیورلر ، شیوه‌یی یاقیورلر ، شیرازه‌یی بوزییورلر ...

مدحت افندی مرحوم بر « ده‌قادان » تعبیری بولمشدی . افندی صاغ اولسه ایدی هرحالده بوکلمه ایله اکتفا ایتمز وسرنامه‌مزی چوق کورمزدی .

(آتی) مطبعه‌سی ۱ حزیران ۱۹۱۸

جهول نوری

او معبودهٔ خنده‌یه

کوکلمده حشر نشوه ایدر برنکاهکز ؛
هپ فجرخنده‌دنمی یاراتمش خدا سزی ؟
قوینده بسله‌مشمی پریٔ سما سزی ؟
حسنك ریاض شوقیمیدر خوابکاهکز ؟

بیلمم سزك ، تنفس لطف قدرمیدز؟
انفاسکزکه ، کچدیککز یرده سرتسر
بر باد انشراح و سعادت هبوب ایدر.
سز، ساده لوح ناز بدایعده بر شعر ،

سز ، ساده بر نشیدهٔ خلقت دکلسکز،
شاعرسکزده . . بلکه جهان تبسمك
یکتا ، یکانه مبدعی... آثار حسکز ،

هپ لحن خنده‌دن متشکل بدیعه‌لر .
باللهی سزده شعرنهان تبسمك
سحر بیانی وار، و، اسالیب خنده وار.

فائق عالی

شرقی

کل قوجاغمه تختك اولسون آنده ایله سلطنت !
هجرك اولدیردی بنی نیلك پریسی مرحمت !
ایت تلاقیگاه پر احزانی غرق مسعدت !

هجرك اولدیردی بنی نیلك پریسی مرحمت !

مائی بر کوملکله ، داغنق صاچلرکله ای پری !
کل ، تنزل ایله احیا ایتمکه بر احقری
بر کل آلتنده سنی بن بکلرم چوقدن بری

هجرك اولدیردی بنی نیلك پریسی مرحمت !

مصطفی رشید

ینه کوپریلی زاده فؤاد بکه

عزیزم فؤاد بك

« یکی مجموعه » نك ١٤ مایس ١٩١٨ تاریخلی و ٤٤ نومرولی نسخه‌سنه بن کچن هفته‌کی « ادبیات عمومیه مجموعه‌سی » نده انتشار ایدن مقالهٔ جوابیه‌مه بالمقابله بر مقالهٔ تنقیدیه دها درج ایتمش اولدیغکزی کوردم . ایرانك لساننك ، تمایلات ملیه‌سنك و موالید فکریه‌سنك شیمدی‌یه قدر کندیسنه آچدیغی شاهراهك خارجنده بر یول بیلمدیکم وایرانده بوتون مأثر قلمیه‌یی ـ هله اون، اون بش سنه‌دنبرو ـ مسعودانه اوسته متوجه کوردیکم ایچون وبوکونکی ادبیاتمز و لساتمز موجودیتنی یالکز اوجریانی حاضرلامش، یاپمش وثمره‌دار ایتمش ادبا وشعرایه مدیون اولدیغنه قوتلی بر اعتقاد بسله‌دیکم ایچون یالکز سزك دکل، ایران ادبیاتیله آز چوق توغل ایتمش هرهانکی برکیمسه‌نك تذکره‌لرده و بونلره مماثل کتابلرده کوره‌جکلری سلطان الشعرا ، امیرالادبا ، فخرالبلغا ودها بیلمم نه‌کبی وصفلرله تعریف ایتدکلری ناظملری وناثرلری کندی محکمه اوروب کامل العیار اولدقلرینی کورمن ایسه‌م اونلر ادبیات فرسیه‌یه خدمت ایتمش اساتذه‌دن عد ایتمم، ولوکه سز اونلر حقنده بش یوز تذکره‌دن بکا مدایح صره‌لیوب دیزمش اوله‌سکز. وایلری سوردیکم بر ادعایی حقیله بیلمه‌دن اورته‌یه

فيرلاتمديغم ايچون سوزلرمده معند ومصرم و سويله‌دكلريكك جمله‌سنى سزه تصديق ايتديرنجه‌يه قدر يازه‌جغم. فقط اڭ صڭره سز بنه « بن قانع اولمدم » ديرسه‌كز، اونم وظيفه‌م دكلدر. بن « وماعلى الرسول الا البلاغ » ديرم، اوته طرفه چكيلرم وبويله مقاله يازمغه صرف ايتديكم قيمتلى زمانلرمى دها فائده‌بخش برصورتده استعمال ايدرم. بونك ايچوندركه هيچ اوزون سوز سويله‌مك نيتنده دكلم. تنقيداتكزده بنه اعتقادمجه جالب اعتراض كورديكم نقطه‌لره جواب ويره‌جكم واميد ايدرم‌كه بو قورجالاديغكز مسئلده آرتق بنى بوندن زياده يازى يازمق احتياجنده براقمازسكز.

سز « فردوسى » نك كندى معاصرلرندن اولان عنصرى، فرخى، اسدى كبى برطاقم شعرايى ظل نسيانده براقمش اولمسى فكرينى متوفى « بازبيه دومه‌ينار » ك دها برچوق ياكلش فكرلرله آراسنده ايلك دفعه اوله‌رق اورته‌يه آتمش اولديغنى و ذاتاً اوصره‌ده اوروپا مستشرقلرى آراسنده شهنامه موداسنك حكم سورمكده اولديغنى و بونكده « موهل » طرفندن ياپيلان شهنامه ترجمه‌سى وسيله‌سيله ظهور ايتديكنى وحتى « رمنان » ه قدر بوتون علمانك نظر دقتى اوزمانلرده شهنامه‌يه متوجه اولديغنى يازييور وكويا اومودانك شيمدى كچمش واو ياكلش ذهابك شيمدى تصحيح ايدلمش اولديغنى سويله‌مك ايسته‌يورسكز. بو مطالعه‌يى يوروتدكدن صوكره‌ده هم كچن مقاله‌لرده سزى اقناع ايتمك ايچون تذكره‌لرده‌كى سوزلره اعتماد ايتمه‌مكز لازم كلديكنه دائر اولان ملاحظاتمه جواباً كنديكزك ادبيات تاريخنك ناصل ياپلديغنى، تذكره‌لره نه قدر اهميت ويرمك لازم اولديغنى بيلير برآدم اولديغكزى آكلاتيورسكز.

— شيمدى بن بونلرى بيلير آدمه يعنى سزه خطاباً عرض ايدييورم كه: ايران ادبياتنك « فردوسى » دن صوكره آلديغى استقامت وايران ادباسنك فردوسينك مشوار ادبيسنه ويرديكى اهميت سزك سرد ايتديككز ادعالرى تماميله جرح ايتمكه كافيدر. فردوسى حقنده هم سرد ايتديكم ملاحظات هم شخصى اجتهادمك، شخصى ذوقمك محصولى دكلدر. بلكه، « قوليست كه جمله‌كى برآنند ». سزده ايرانى طانيسه ايديكز وايرانليلرك قلبى شو صره‌ده ناصل چارپديغنى بيلسه ايديكز، ايرانك جسدينه كرچكدن برروح مجد وشرف نفخ ايتمش اولان، اونك اساطيرينى ومفاخرينى يكى باشدن احيا ايتمش اولان، لسانى تماميله عربجه‌لاشمش ايكن اوكا اسكى زبان مليسنى تعليم ايتمش اولان، اوكا عادات و شئون قديمه‌سنى خاطرلاتمق صورتيله شعرينه و شعراسنه يوزلرجه تاريخى موضوعلر، قابل بسط وتوسيع قانه‌ويچه‌لر احضار ايدرك اسلامدن صوكره‌كى ادبياتنه حقيقتده تمل قورمش اولان، ايرانى مسلمان اولدقدن صوكره اورايه تحكم ايدن سلاله‌لرك تنوعنه رغماً بوكونه قدر موجوديت مليه فرسيه‌نك صدمه‌دن مصون قالمسنك يكانه باعثى اولان، اويله سزك تصور ايتديككز كبى برعصرده استاد وديكرنده شاكرد تلقى اولنه‌جق صنعتورلردن اولمايان، هرحالده اهميتى و شهرتى توقف وتبدل دكل، ايران كنديسنى طانيدقجه تدريجاً تزايد ايده‌جكى ذره قدر شبهه كوتورمه‌ين وحتى فرانسه‌لى منقد معروف « Sauite-Beuve » ك برزمانلر شاهنامه‌دن بحث ايدركن :

Ce poëme où il applique son génie (et ce génie est mainfeste) . . . .

ديه توصيف ايتديكى طرزده دهاة ذى احتشامدن اولان فردوسى‌يى ادبيات ايرانيه‌ده برقاچ قصيده‌دن باشقه هيچ برايز براقامش اولان عنصريلر، عسجديلر، اسديلر، فرخيلر وسائره ايله اولچمز ايديكز. فردوسى، تام معناسيله ايرانليلرك ملى شاعريدر واونك كورديكى شهبال عظمت بوتون ادبيات عجمى

آلتنه آلمشدر . اوته‌کیلر اولسه اولسه مختلف منزلرده برر ادیبدرلر وبونلردن برینك سویله‌مش اولدیغی شو سوزی کندیسنی فردوسی ایله قیاس ایدن هر بری تکرار ایدیبور :

بر شاعر طوسی من کیستم
کر اوهست حقاکه من نیستم

ایشیدیبورمیسکز ، فؤاد بك افندی ؟ اندور اوروپه‌نك اقوامدن هر برینك بر اساطیری « Mythologie » سی واردر . ایرانیلرکده ، اوملتلردن اولمق اعتباریله ، برمیتولوژیلری وارایدی . لکن بر استیلادن قورتولمادن دیکر بر استیلایه اوغرایان ایرانك بیکلرجه کتابلری وبرچوق کتبخانه‌لری یونانیلرك ، عربلرك ومغوللرك استیلالری هنکامنده تام معناسیله طعمهٔ نار ایدلمك ویاصولره آتلمق صورتیله دوچار خسار اولدی . ملتك تار وپود حیاتی بربرینه ایلیشدیرن ایپلر چوزولدی . ماضی ایله رابطه‌سی کسیلدی . اورته‌ده آنجق عصردن عصره ، بابا وآنالردن اولاده انتقال ایده‌بیلمش اولان « Légendes » افسانه‌لردن باشقه برشی قالمادی . برقاچ زمان دها کچسه ایدی ، بونلرده بوس بوتون خاطرلردن سیلینوب کیده‌جك وملت فرس پوصله‌سز برسفینه کبی قاله‌جقدی . فقط فردوسینك دهاسی ایرانك امدادینه یتیشدی . اوعائداته‌واده اوچوشان وبرچوقلری راویلرینك وفاتیله ضایع اولمغه محکوم بولونان افسانه‌لری برآرایه طوپلادی واونلردن برشهکار نفیس وجوده کتیردی . کندی بونی نه کوزل سویلر :

همه مرده از روزکار دراز
شد از کفت من نامشان زنده باز
چو عیسی من این مردکانرا تمام
سراسر همه زنده کردم بنام

شونی‌ده سویلیه‌یم‌که فردوسینك دزوننده یاشادیغی محیط عنعنات نجابته توافق ایدر برمحیط دکلدی . اونك یاشاتمق ایسته‌دیکی Chevalerie حسیاتنه محمود غزنوی دوری قدر نامساعد برزمان تصور اولونه‌ماز . دینده غایت متعصب اولان بو پادشاه حرص دیندارانه‌سنی اوهنکامده هندستانده اجرا ایتدیکی قتالر وغارتلرله تسکین ایتمکده ایدی . بوحاله رغماً ، فردوسی طبیعتپرست ونورپرست ایرانك عادات دیرینه‌سنی افکارك تحملی درجه‌سنده تصویر ایتدی . مشارالیهك بوتصویرلری قطعیاً مخیل دکلدر و هپ عنعناته مستنددر . حتی شهنامه‌ده الك خیالی عد اولنان ایلك اولکی سلالهٔ حکمدارانك بیله موجود اولدیغی « آوستا » نك « یاشت Jasths » دنیلن قسمنده مندرجدر . بوتون بونلر فردوسینك ایرانه وادبیاتنه ایتدیکی خدمتك بیوکلکنی نظر کزده اثبات ایچون ینه کافی دکلسه ، بوندن یکرمی سنه قدر اول حیاتده اولان ادیب متبحر وشهید مغفور « میرزا آغا خان » ك برجمله‌سنی بوراده سزك ایچون عیناً ذکر ایدیبورم . باقك مرحوم نه‌دیبور :

« تنها کسیکه باتفاق خردمندان در این فترت ایام خدمت راستین بعجم نموده همان فردوسی طوسی است‌که می‌توان کفت بواسطهٔ نظم شاهنامه آیین مجوسی وروان جمشید را زنده‌کرد و افتخار ملی را نکذاشت ازمیان ایرانیان معدوم شود ، رحمة الله علیه » . بونلری ایشیدوب دیکله‌دکدن صوکره بیلمم ینه متوفی « باربیه دومه‌نار » ك خطا و بنده‌کزکده اوکا اقتفا ایتمش اولدیغمی سویلیه‌جکمیسکز ؟

— خير، فؤاد بك! ظن ايتديككز كبي شاهنامه‌نك موداسي برزمانلر چيقمش‌ده بوكون كچمش دكلدر. شوقدر بيليكزكه بوتون ادبيات فرسيه طاقيله برطرفه وياالكز شاهنامه برطرفه‌در. چونكه ايرانيلرك احوال روحيه‌سي واساطيري نقطهٔ نظرلرندن شرقده بوندن دها كوزل براثر يازلمش دكلدر. بن، دنياده داستانلرك تأسسنه حاكم اولان قوانيني بوندن ايي كوسترر بركتاب دها كورمه‌دم. برزمانلر اوروپاده حكم سورن شهنامه جرياننه قلمني قاپديرمش اولديغني سويله‌ديككز اديب حكيم «ارنست ره‌نان» بوكتاب حقنده عيناً شوسوزلري سويليوركه فرانسزجه‌سني اولديغي كبي بورايه نقل ايديورم وپك طوغري بوليورم:

C'est bien vraiment l'épopée de la Perse. Quoique les persans musulmans le lisent eux aussi avec délices, ce sont surtout les Parsis qui le copient et si un jour, comme ont peut le croire, la perse repousse le joug de l'Islam le Shahnamé redeviendra son livre national.

اوروپانك هپ بورتبه‌ده‌كي فضلاسي فردوسي‌يه اوروپا عرفندن يتشمش برمتفكر نظريله باقيورلر وكوته مشاراليهي كرك خيام و حافظ نوعندن اولان شاعرلري اندو- اوروپه‌ئن دهاسنك الك اليم حادثات تاريخيه آراسنده سونميه‌رك عنودانه ثبات ايتمش اولمسنه حيرت ايديورلر و اونلرده تزلرندر، ديورلر.

ايشته، فؤاد بك افندي، جنساً اوروپالي اولان ايرانيلر بو صورتله فكراده اوروپالي اوليورلر و اوروپاليلر ايله اولان صيقي قرابتلريني اثرلريله ميدانه قويان بو وبونك امثالي اساتذه‌يدركه بحق مقتدا بيليورلر وادبياتلرينك استقبالني آنجق بوتده كوريورلر. امين اوليكز، بوكون ادبيات ايرانيه‌يه آشنا اولان حسياته عثمانلرلر پك واقف دكلدرلر. اويله اولسه ايدي، بن فردوسينك واثرينك اهميتي حقنده سزه شيمدي‌يه قدر صحيفه‌لر دولوسي يازي يازمش وبرچوق دليللر كوسترمش ايكن سز بنه طوتوب بكا شعرا تذكره‌لرنده مندرج ملاحظه‌لردن، مطالعه‌لردن بحث ايتمز ايديكز. بوني بيليكزكه فردوسينك سائر بوتون ادباي عجمه تفوقي حقنده نه «ره‌نان»، نه «باربيه دومه‌ينار»، نه مرحوم «آغا خان». نه بن خطا ايديورز. چونكه اوبر حقيقتدر وايران تاريخ ادبياتي حقنده‌كي معلوماتك قرق اللي سنه‌دنبري اوروپاده آزالمش ياخود چوغالمش اولمسي بو حقيقتي ده‌كيشديره‌جك قوتي قطعياً حائز دكلدر. بيلمم دها فضله يازه‌يم‌مي...

كله‌لم ايكنجي مسئله‌يه: فردوسيدن آشاغي عد ايتديكم انوري، منوچهري. كسائي، جامي كبي شاعرلردن كتابمده بحث ايدوبده عنصري، اسدي، فرخيلردن بحث ايتمه‌يشمك اسبابني آكلامق ايستيورسكز، شيمدي بوني سويليه‌يم: عنصري، عسجدي، اسدي، فرخي كبيلرينك هيچ برخصيصهٔ فارقهٔ ادبيه‌لري يوقدر. ساده‌جه وعلى العاده قصيده‌لر وبعض كوچوك منظومه‌لر يازمشلردر. حال بوكه انوري فارسينك الك پارلاق والك مطرا قصيده‌لريني يازمش اولديغي كبي ديكر نوعلردن دها برطاقم متين شعرلرك‌ده ناظميدر. بنم كندي مطالعه‌مه كوره انورينك عظيم شهرتي واهميتي قصيده‌لرندن زياده «اكر محول حال جهانيان نه قضاست چرا مجارئ احوال برخلاف رضاست» و «برسمرقند اكر بكذري اي باد سحر نامهٔ اهل خراسان ببر خاقان بر» و «اي برادر بشنو اين رمزي زشعر وشاعري...» «اي مسلمانان فغان از دور چرخ چنبري...» كبي منظومه‌لرندن ايلري كلمكده‌در. برده

مشارالیهده‌کی علم وفضیلت ، وسعت قریحه وسوزلرنده‌کی سلاست ومتانت - شیوه‌سی بوکون متروك اولمقله برابر - عنصریلر وفرخیلرده کورلمش شیلردن دکلدر. وبونك ایچون حین حاجتده کوستره‌جك مثاللرم پك چوقدر. یعنی دیمك ایستیورم‌که بوصایدیغم شاعرلرك هپسی قصیده یازمش اولدقلری حالده انوریده طبقی خاقانیده اولدیغی کبی برخاصه ، بر « Cachet » واردرکه بونی دیکرقصیده‌جیلرده آرامق عبثدر. ایشته ، برشخصیت بارزه « Originalité » بوکا دیورم. بوکبی اینجه‌لکلر « Nuances » تذکره‌لرده بولونماز. بونی بیلن بیلیر وبیلمه‌ین بیلمز.

اسدی بحثنه کلنجه : کوریورم‌که اونده‌ده یاکلمشسکز. چونکه سزك دیدیککز وظن ایتدیککز کبی « کرشاسپنامه » یی یازان قصیده‌پرداز معروف یاشلی اسدی دکلدر . اونك اوغلی اولان کنج اسدی‌در . فقط بونده یاکیلان یالکز سز دکلسکز- حمدالله مستوفی بیله بونده یاکلمش وایکیسنی بربرینه قاریشدیرمشدر . برده کرشاسپنامه اویله بیوك برقیمتی حائز برمنظومه دکلدر. شاهنامه‌یی تقلیدا یازیلان یوزلرجه اثرلردن بریدر.

« کلشن راز » ماده‌سنه کلنجه دیه‌جکم‌که : اوقودیغم شیلرده شیمدی‌یه قدر شرحه مراجعت ایتمك عادتم اولمدیغی ایچون بونده‌ده اویله برشیئه احتیاجم یوقدر، فقط بیلمك ایستردم‌که الکزده‌کی شرحلر شیخ شبستری‌نك مثلا شو بیتنی ناصل تفسیر ایدیورلر و ناصل آکلایورلر :

ترا ربع شمالی کشت مسکن
که دل در جانب چپ باشد از تن

تعزیه وشبیه بحثنده‌ده شونی سویلیه‌جکم : اوروپا ادبیاتلرنده دین ایله تماشا آراسنده صیق مناسبتلر اولمسی وتیاترونك « میستر »لردن چیقمش بولونمسی ایرانده‌ده تیاترونك تعزیه‌لردن وشبیه‌لردن دوغه‌جغنی اثبات ایده‌مز. ناصل‌که بوکونه قدر بویله برشی کورلمش دکلدر. بوسوز مدنیتنی خرستیانلغه و دها دوغریسی خرستیانلغی کندی مدنیتنه تمامیله اویدورمش اولان اوروپا مملکتلری ایچون بر حقیقتدر. یوقسه برقاچ بیك سنه‌لك برموجودیت مدنیه‌دن صوکره مسلمان اولان ومسلمان اولدقدن صوکره‌ده ملیتنی ودینی آیری منطقه‌لرده یاشاتان واسکی مدنیتی قوتیله دیننده متمادی تحوللر و تجددلر وقوعه کتیرن ایران ایچون دیندن اقتباس ایدیله‌جك وعینی زمانده حسیات ملیه ایله متوافق اوله‌جق تماشا موضوعی یوقدر . ینه سویله‌رم : ایرانده حقیقی تماشا حیاتی برکون دوغه‌جق اولورسه بوحیات فیضنی وقوتنی ینه اسکی ملی افسانه‌لردن وحکایه‌لردن آله‌جقدرکه بونده‌ده شاهنامه ادبیاتنك ، بیك سنه‌یه یاقین برزماندنبری کلوب کچن عجم شاعرلرینك کافه‌سنك بلا استثنا جید وصاف صولریله تصفیهٔ فکر وروح ایتدکلری عمان بی‌پایان اساطیرك تأثیری مشهود اوله‌جقدر.

مسعود سعد و ناصر خسرو کبی شاعرلره اهمیت ورمه‌مزلك ایده‌مدیکمی و بو ایکی شاعرك کرچکدن « Etude » ایدلمکه لایق شخصیتلر اولدقلرینی کچن مقاله‌مده سویله‌مشیدم . شیمدی‌ده شونی سویلیه‌یم‌که بن سلسلهٔ رسائلمك اوچنجیسنده بونلرك ترجمهٔ حاللرندن - ولو پك مختصراولسون - بحث ایتدم واثرلرندن مثاللرده کوستردم . حتی کتابمك آثار شعریه‌یه حصر ایتدیکم اوچنجی قسمنده کمال اصفهانی‌یی‌ده بولورسکز . شوقدرکه بونلری رسائلمك دردنجیسنده تکرار موضوع بحث ایتمك ایستمه‌مدم . چونکه بورسائلی مکتبلرده صرەسیله اوقویه‌جق شاکردلر بونلرك قیصه بر ترجمهٔ حاللرینی واثرلرینی بررساله‌ده دکلسه دیکرنده کوره‌جکلردر.

كسائی‌ده نه Originatité كورديكمی‌ده آكلامق ايستيورسكز: ناصرخسروكبی برآدمك ديوانتك طقوز يرنده كنديسنی استرقاب ايتديكنی كورديكم برشاعری ناصل مجموعه‌مه آلمازدم؟ حله مشاراليهك شوقطعه‌سنه مماثل ظريف برقطعه‌يی دها قاچ اديبده بولوب كوستره‌بيليرسكز:

كل نعمتی است هديه فرستاده از بهشت
مردم كريمتر شـود اندر نعيم كل؛
ای كل فروش كل چه فروشی برای سيم
از كل عزيزتر چه ستانی بسيم كل؟

هم بوشاعری ديكر برشاعره ترجيح ايدوب ايتمه‌مك بردوق، برتقدير مسئله‌سيدر. بو صورلماز. فقط سز هرشيئی آكلامق ايسته‌ديككز ايچون بو ايضاحاتی ويرييورم. كذا منوچهری‌ده وجامی‌ده نه خصيصه‌لر كشف ايتمش اولديغمی مراق ايديورسكز، سويليه‌يم: بونلرك برنجيسی عرب آهنكنی ووزننی بر شيوهٔ مخصوص ايله فارسی‌يه تطبيق ايتمش، شرابی و آتی شهسوارانه توصيف خصوصنده پك تميز ايتمش، كندی زمانه قدر كيمسه‌نك يازمديغی برطرزده كوزل مسمطلر يازمش بر شاعردرده اونك ايچون كوستردم. ـ جامی‌يه كلنجه، بوشاعر، كرك شعرده كرك سائر فنونده‌كی شهرت فوق‌العاده‌سی سببيله مسكوت عنه براقيله‌مازدی. سعديلردن و نظاميلردن آشاغيدر. فقط ممتاز برشخصيتی واردر. بوانكار اولونه‌ماز.

نظاميدن بحث ايتمشيكن خسرو دهلويدن‌ده بحث ايتدم. چونكه هند چاشنيسی ايله ظهور ايتمش بونظامی‌در. خصوصيله‌كه نظاميدن‌ده پك باشقه برشی‌در. مثنويده اونك قدر موفق اوليه‌بيلير. فقط شيراز شاعرلرينه وخصوصاً سعدی‌يه امتثالاً يازلمش نه‌قدر كوزل غزللری واردر.

«وحشی» ايله «مكتبی» دن نيچون بحث ايتديكمی‌ده‌می صورييورسكز؟ بونی‌ده آكلاته‌يم: چونكه بن بونلرك برنی «فرهاد وشيرين» نده و ديكرنی «ليلا ومجنون» نده نظاميدن‌ده باشقه برطرزوشيوه‌ده كوربيورم. هرايكيسنك‌ده باهر برخصوصيتی واردر. «فرهاد وشيرين» ده اك زياده موفق اولان وحشی و «ليلا و مجنون» ده اك زياده مزيت كوسترن مكتبی اولديغنه اعتقاد ايدن ادباده واردر. آكلاديكزمی فوأد بك افندی؟ بن كور كورينه شوكا بوكا اتباع ايدنلردن دكلم ويايديغمی ايجه بيله‌رك ياپارم. فارسی بنم لسان مادرزادم وايران ادبياتی‌ده يكرمی بش سنه‌دنبری ايچنده يووارلانديغم، متصل تدقيق ايتديكم، ايرانده‌كی جريانلرنی منتظماً تعقيب ايلديكم وشدتله مأنوس اولديغم برادبياتدر. اونك ايچون سويليورم‌كه بوخصوصده نه‌قدر ايسترسه‌كز سزكله كوروشه‌بيليرم. ومشغوليتمه رغماً سزه ايران ادبياتی قونفرانسی شكلنده هرهفته برمقاله يتشديرمكدن‌ده چكينمم.

ايرانده ادبيات ايله صنايعك مناسبتی مسئله‌سنه كلنجه ينه ديرم‌كه: مغوللرك استيلاسندن ايرانيلرك عاداتنده، اخلاقنده وامور تعيشيه‌سنده ايجه تحولات وجوده كلمش وبو دور استيلا ايرانده پك چوق خساراتی موجب اولمش اولقله برابر مملكتك متن و حاشيه‌سنده ايجه اثرلر براقوب چكمشدركه بونلر مسلمانلرجه ياپلمسی ممنوع اولان جانلی رسم وهيكل كبی صنايع مستظرفه‌نك غيری بالخاصه تربه، چشمه، جامع، كاروانسرا، مدرسه، شادروان وسائره كبی عمارات ومبانيدر. حتی ايرانيلر صنايع نفيسه‌يی عرب دينندن متأثراً بوروندكی كسوه وهيئتده براقيه‌رق اونی نفخهٔ مليه‌لريله دخی جانلاندرمشلردر.

بناءً علیه، مغوللردوری ایران ایچون بردورهٔ تحول وبلکه بردورهٔ توقفدر. فقط بردورهٔ انحطاط وتنزل دکلدر. بومدتده صنایع و ادبیات دها آز ملی ودها چوق اسلامی برشکل اخذ ایتمشدر. بو دورلرده بر طرفدن چین ودیکر طرفدن بیزانس دخی ایرانك «مینیاتور» و «سه‌رامیك» صنعتلرینه اجرای تأثیردن خالی قالمامشلردر. بالاده ذکرایتدیکمز مبانیدن سلطانیه بلده‌سنده الیوم قسماً موجود اولوب ابنیهٔ تاریخیه‌دن بولوندیغی ایچون ایرانیلرجه محافظه‌سنه اعتنا ایدلمك لازم کلن «قبهٔ شاه خدا بنده» ایله ینه الیوم خراسانك مشهد بلده‌سنده موجود اولوب تیموریلرك انشا کرده‌سی اولان «مسجد کوهرشاد» کبی آثارآبده اهمیتله ذکره شایاندر.

اکر اوزمانك ادبیاتنده اوندن اولکی افراد واسکی آهنك ملی کورنمیور ایسه، اونك‌ده سببی شودر: مغوللر، خوارزمشاهیلر و ایلخانیلر هیچ برزمان ایرانك مدنیتیله قاریشوب قایناشمامشلر و ایرانده دائما صو اوزرنده‌کی زیتون یاغی طبقه‌سی کبی یاشامشلردر. اوهنکامده مغول فاتحلرینك وسردارلرینك سرایلرنده حکمران اولان دبدبه وآرایشه ادبیات‌ده ایستر ایسته‌مز کندینی قاپدیردیغی ایچون ومطبوعاتك موجود اولمدیغی اوزمانلرده پادشاهلر شئون ومفاخرلرینك جهات اربعه‌یه انتشارینه واسطه اولمق اوزره ادبایی استخدام ایله‌مکده (پادشاهك یاخود اونك احبابندن برینك تولدی، وفاتی، قضاءً آتدن دوشمسی، باشنك، یاخود دیشنك آغریمه‌سی، یاخود شطرنج اویونی قازانمسی ویا غائب ایتمسی، یاخود طاوله اویوننده زارینك ترس کلمسی، یاخود برآی باشنده تصادفاً آچیق بریرده هلالی رؤیت ایتمسی کبی احوال اوزمان شاعرلره برمهم زمین بحث ومقال اولوردی) اولدقلری ایچون شاعرلر بالخاصه قصیده یازمقله و ناثرلرده اکثریا سلالهٔ سلطنتك وقایعنی ثبت ایتمکله مکلف ایدیلر. ایشته بونك ایچوندرکه اودورلرك شاعرلری - برقاچ استثنادن صرف نظر - هپ قصیده‌ساز وناثرلری هپ وقایعنویس یاخود مؤرخدرلر و (حمدالله مستوفیٔ قزوینی) نك تاریخ کزیده‌سنك مقدمه‌سنده، سزك دیدیککز کبی محمد بن عبدالوهاب قزوینی‌نك دکل، فقط بالذات پروفسور «براون» ك دیدیکی دوغریدر. فقط ایش ساده اوقدر دکلدر. چونکه اودورده معشر ادبا صرف مؤرخلردن عبارت دکلدر. لکن مقاله‌مه جواب ویررکن یالکز عطاری، سعدی‌یی، مولانایی ایلری سورمکله بودوزی قورتاره‌میه‌جغمی سویلیورسکز. فؤاد بك افندی، سزکله شطرنج اوینامیورم‌که طاشلری ایلری‌یه کری‌یه سورمکله اویون قازانمغه چالیشه‌یم. سز «تاریخ کزیده» نك مقدمه‌سندن مغوللر دورنده‌کی مؤرخلرك کثرتنه دائر اولان فقره‌یی قاپوب اونکله بکا هجوم ایدییورسکز و بنم مغوللرك ایران استیلاسندن حصوله کلن نتایجی آکلاتمق ایچون یازدیغم ستون ستون یازیلری بالاهمال برممتاد سویله‌دیککز کبی «بن بونلری بیلمز برآدم دکلم» دیوب کچیورسکز. امین اولیکزکه سزه شیمدی‌یه قدر یازدیغم هربر مقاله اهمیتله اوقونمغه دکر وجدی برر Etude در. بونلری بیلیور ایدی ایسه‌کز نیچون بندن اول سویله‌مه‌دیکز؟ یوق، بنم دیدکلرمی تصدیق ایدییورسه‌کز، نیچون حالا برتاریخك مقدمه‌سنده کوردیککز فقره‌یه دایانوب اصرار ایدییورسکز؟ سزه او زمانك ادبیاتنك ساده تاریخ اولمادیغنی اثبات ایچون اوچ بیوك اسم ذکرایتمش ایدم. دها ایسترمیسکز؟ بیورك: لغویوندن مجدالدین فیروز آبادی، ریاضیوندن غیاث‌الدین جمشید کاشانی، فضلای مشهوره‌دن قطب‌الدین شیرازی، «مطول» ك مؤلفی سعدالدین تفتازانی، «مواقف» ك مؤلفی قاضی عضدالدین، عالم اسلامده پك معروف سید شریف جرجانی، مؤلفات عدیدهٔ مهمه صاحبی جلال‌الدین دوانی، ابوالمعالی نصرالله منشی و سائره - صوکره

شعرادن : حافظ شيرازى ، سلمان ساوجى ، عبدالرحمن جامى ، اثرلرينه حافظك بيله غبطه ايتديكى خواجوى كرمانى، قدرشناسانى ماندهٔ نفيسهٔ عرفانيله شيرينكام ايدن بسحق شيرازى ، اثرينى شرحنه باقه‌رق اوقومه‌مى بكا توصيه ايتديككز شيخ محمود شبسترى، مراغه بلده‌سنده‌كى رصدخانه‌سيله مشهور شاعر وراصد خواجه نصيرطوسى ودها بونلردن اول خاقانى، نظامى، ظهيرفاريابى، سعدئ شيرازى، كمال‌الدين وجمال‌الدين اصفهانى واردركه بونلر هپ مغوللر وخوارزمشاهيلر دورلرينه تصادف ايدن مهم ادبادندرلر وهيچ برى مؤرخ دكلدر . بونلره نه ديه‌جكسكز ؟ عجبا - سزك تعبيركزى قوللانه‌يم - بونلرى ايلرى سورمكله ينه اويونمى قازانمغه چاليشيورم ؟ تاريخ كزيده‌نك مقدمه‌سنده نه دنيلمش ايسه دنيلسون ، مغوللر دورنده بوتون بوفضلانك تشديكى انكاراولونه‌بيليرمى؟ خير. بونلرك هپسى‌ده مؤرخمى ؟ خير. اوحالده ؟. اوحالده نتيجه شو اولور : مغوللر دورى ايران ادبياتى ايچون بردورهٔ تنزل دكلدر. اوزمانك محررلرى ساده‌جه مؤرخلردن عبارت دكلدر. وبوخصوصده‌كى بوتون ادعالريكز ساده‌جه تاريخ كزيده‌نك باشنه موسيو « براون » ك - محمد بن عبدالوهاب قزوينى‌نك دكل - يازمش اولديغى برقاچ سطرلق مطالعه‌يه مستنددركه شويله باشلار :

« تاخت وتاز مغول درقرن هفتم هجرى ، چنانكه همه‌كس ميداند لطمهٔ بودكه برملل اسلاميه وتمدن وعلوم وادبيات ايشان وارد آمد . . . . . ولى يك شعبهٔ مخصوص از ادبيات زبان فارسى را ازاين قاعدهٔ كليه بايد استثنا نمود وآن تاريخ است » . بن بوبابده سويله‌نه‌جك سوزلرى كچن مقاله‌مده سويله‌مش اولديغم ايچون تكرار ايتميورم . ايسترسه‌كز، ينه اورايه مراجعت بيوره‌بيليرسكز. بناءً عليه بو مقاله‌مى شو سوزلرله بيتيريورم : وقت وقت اقوام مجاوره‌نك خفيف وشديد صولتلرله ايرانك اوزرينه بوشاندقلرى فيرطنه‌لرك صدماتى آلتنده مدت مديده چالقانوب طوران ابرهٔ ادبيات نهايت شوصوك زمانلرده حقيق استقامتنى بولمش وتكامل طبيعى يولنه كيرمشدركه اوده بوندن تخميناً بيك سنه اقدم فردوسى ايله باشلايان جريان مليدر. باقى بيان احترامات وتأييد مودت ايلرم افندم .

حسين دانش

ابن رفعت سامح بك افندى‌يه

محترم افندم !.

(كسكين خيرسز او صاحبنى باصديرير) ديه عثمانليجه برضرب مثل واردر اما، ظن ايتديككز قدر طوغرو دكلدر. اولماديغنى‌ده كوستره‌جكم .

بنم صوك مكتوبم ايله مسئله حل ومباحثه ختم اولمشدر . سز ، بوقاپانجه‌دن قورتولمق ايچون دهشتلى بر جسارت كوسترمش‌سكز . هوه‌لاقك - موضوع بحث اولان - معهود (١٩٤) نجى

صحیفه‌سنك آلتی سطرینی تحریف وایشکزه کلمه‌ین کله‌لری طی ایله نقل وایراد ایتمش و بویله عادی بر ساخته‌کارلغه جرأت کوستردکدن صوکره هووه‌لاق تحریف ایتمك رذالتیله بنی اتهام ایتمش‌سکز.

سزی بودرکه‌لره دوشورن حالت روحیه‌یی بندن ابی کیمسه آکلایه‌ماز، بیله‌مز. بوندن‌مقصدکز پك بدیهی‌در: قارئین عثمانیه (هووه‌لاق) ك کتابنی نره‌دن تدارك ایده‌بیله‌جك واو صحیفه‌نك اصلنی ناسل کوروب سزك نقل ایتدیککز محرف سطرلرله قیاس ایده‌جك؟!.. دکلی؟.. اویله اولونجه بوافترا ایله هیچ اولمازسه وجدانلری تشکیك ایتمش اوله‌جقسکز. بن سزه: [اصل سن متن کتابی تحریف ایتمش‌سك!.] دییه‌جکم، سزده بکا: [خیرسن ساخته‌کارسك] دییه‌جکسکز!.. نهایت بحث [سن‌سك! بن‌سك!.] دعواسی شکلنه کیروب تردی ایده‌جك روح مسئله مضمحل اوله‌جق!.. وبو شبهه وجدانلره تحکم ایده‌جك!.. بودکلی؟..

فقط سز صحیحاً آجینه‌جق برحالده ایمش‌سکز. سزك بوحیله‌کزه دوه قوشی بیله کولر. افندی! آفریقای وسطاده (تومبوقتو) ده دکلز!.. استانبولده‌یز!.. هیچ دوشونمه‌دیکزمی‌که بوراسی پای تخت‌در، بر دارالفنون واردر. برهیئت مطبوعات واردر. طلبه جمعیتلری و خواجه‌لری واردر. اوندن صوکره فوطوغرافی کبی وسائط مدنیه واردر. بناءً علیه ساخته‌کارلغك وتحریف متن تهمتنك هانکی طرفه راجع اوله‌جغنی مادةً اثبات ایتمك پك قولایدر. ایشته سزك – شاشقینلقله – خاطرکزه کله‌ین بوجهتلری بن خاطرکزه کتیریورم وباقینده هووه‌لاقك اوصحیفه‌سنده‌کی سکز سطراق پارچه‌نك فوطوغرافی ایله آلنمش برصورتی ایله سزك تحریفاً نقل ایتدیککز عینی پارچه‌نك ینه فوطوغرافی ایله آلنمش برصورتی بومجموعه‌ده طبع ونشراولونه‌جق وهرکس سزك بونجه‌هنرومعرفتکزله برابرنه‌قدر قیط دوشونور برآدم اولدوغکزی – وثائق مادیه‌سیله – کوره‌بیله‌جکدر.

بناءً علیه سزك وبنم یازدقلرم مطبوعدر. (هووه‌لاق) ده هم سزده هم‌ده بنده وار، بن سزی مطبوعات هیئتی، طلبه جمعیتی ودارالفنون معلمینی حضورینه دعوت ایدیورم. کتابك اوصحیفه‌سنی آچالم یازدقلرکزی قارشدیره‌لم. اوهیئات محترمه حکم اولسونلر!. نه‌دیرسکز؟ بکلیورم!..

ذاتاً فرانسزجه‌ده جهلکز حسبیله تحریف ایتمش اولدوغکز او پارچه‌نك صرف و نحوینی برباد ایتمش اولدوغکزی ذره قدر کوره‌مش‌سکز. بو جهتلری بلکه قارئین عثمانیه‌نك جمله‌سی آکلایه‌ماز. لکن فوطوغرافله استنساخ و طبع اولونه‌جق پارچه‌نك قاهرانه بلاغتی هرکسی اقناع ایده‌بیله‌جکدر.

بکا ویردیککز زحمت زیاده‌سیله موجب ممنونیت‌در. کله‌جك هفته‌کی نسخه‌لرده اصل هووه‌لاق بکله‌مه‌لرینی قارئین محترمه‌دن رجا ایدرم. حتی قارت پوستال یاپدیروب (ادبیات عمومیه مجموعه‌سی) آبونه‌لرینه برودانه هدیه ایتمك بیله خاطرمه کلیور.

رضا توفیق

زردشت مسئله‌سنده صوڭ ضربه

فيلسوف رضا توفيق بك افندی‌يه

محترم افندم !

سزه سويله‌مك ايسته‌ديكم برچوق شيلری نتيجهٔ مناقشه‌يه براقشدم . او نتيجه حاصل اولدی . صوڭ مكتوبكز . بردها تأويله موفق اوله‌مايه‌جغكز برچوق اعترافات ايله مشبوع بر برات عبرت! بتون يازدقلريكزی ، اڭ عاجز برتأويل ايله كری آلديغكز شو صوڭ دقيقه‌ده ، بنه حقارتلريكزی متهكمانه يايغره‌لريكز كسلميور . بوسزه خاص برسجيه ! آغرباشلی آدملره مخصوص اولان سكوت محجوبيتله سزڭ حالا تحقير ايدن وچيرپينان لسان اعترافكز آره‌سنده مادةً بيوك برفرق يوق ! فقط معناً برفرق اخلاق موجود ؛ بيوك بر مصارعه‌ده اوموزلرينڭ توزينی كندی اللريله سيلكن يالانجی بر پهلوانڭ صيرتنده كوچك براونلق قطری قدر آزادهٔ غبار هزيمت بربر آرايوب ده - يكلمه‌دم ، براوموزم يره دكمه‌مش ! - ديه باغيرديغنی كورمشدم . بوده برخصلت دكلی ؟ صقلامامالڭ بيوك برمه زه‌سی! انسانلرڭ سويهٔ اخلاقيه‌سنی اولچمك ايچون ، اڭ صحيح العيار مقياس ، كنديلريله اوزون بر مباحثه‌يه كيرمكدر . جدی وحقيقتپرست حلقتلرله خرچين ، مجلوب نمايش . سفسطه‌كار والنهايه عوامڭ «شرير» ديديكی انسانلر ، بوتجربه‌ده هردرلو اوصاف وسجايای شخصيتلريله كنديلرينی ميدانه‌قويارلر . قوزمه حدت ايتمكز . بركره‌ده بن سويله‌يه‌يم‌كه كوريكز . نوبت بنم ! امام علی « تصلف ، علمڭ آفتيدر » ديور . سزدنياده هيچ برعلمه حقيقی براختصاص درجه‌سنده واقف اولماسه‌كز بيله ، تصلفڭ نه اولدوغنی بيليرسكز ! متصلف ، كنديسنی اولديغندن دها فضله كوسترمكی مسلك اتخاذ ايدنمش كيمسه‌لره دينيلير . بونلر هرفنی بيليرلر . هرلسانله قونوشورلر . سوزيكزده آكلارسكز ! متصلف رومجه سويلر ، لسان موسايی بيلير . قولتوقلرينڭ آلتنده خلقه قارشی ، سوقاق سوقاق طاشيديغی مجلدات آره‌سنده بوكون بر آرقه‌داشندن موقتاً استعاره ايتديكی عربی المباره برتاريخ ، مثلا بر (ابن الاثير) ، يارين (قاآنی) ديوانی ، اوچ كون صوكره « سپنسر » ڭ اثرلری ، اجتماعياته عائد مجله‌لر . (آنتوغرافی) قاموسلری ، حتی چينجه مصنفات بـ (سريانی) كتابلر واردر . اونی كيمسه بوكتابلری اوقورکن كورمه‌مشدر . فقط هركس واپورلرده ، شمندوفرده ، قيرلرده ، سوقاقلرده ، محافل علميه‌ده ، ضيافتلرده ، اولرده ، بو آدمی ، شرق و غربڭ علوم و معارفندن يوكسك سسله بحث ايدركن ديكله‌مشدر . ادبيات عربی اكلاديركن لفظ خطالری ياپار . (ساكن) يرينه (مسكون) دير . (پشينا) كلمه‌سنی قوللانير . ايران ادبياتنی نقل ايدركن (بيستون) ه (بهيستون) نامنی ويرر . (پارتلر) ی (فارسلر) ظن ايدر . (آريا وزه) يی (آريانم - وائه‌جو) اوقور . (قودامان) ی (قوداماتوس) ديه تأويل ايدر . كلمه‌يی جذر صانير . يشاسون جرأت دكلی ؟ متصلف ، يالڭزاسمنی طويديغی ، ياخود رسمنی كورديكی مؤلفڭ شخصی بر دوستی كيبيمك مرتبه‌ده بر « خسته » در . او ، بونی مطلقا طانير . سزه دشنی ، كوزنی تعريف ايدر . حتی بيلمه‌سه‌ده طانير . بيلمه‌ديكی تبين ايتسه‌ده طانير ، بيلميوردم ، ديمكه مجبور اولسه‌ده طانير . طانير . طانير . ظن ايتمه‌يڭكه او ، طانير .. هيچ

طانیماز. لوندره‌ده بر (فوشویه) برابر کیتدکلرینی، یاخود باشقه بر عالمك جنازه مراسمنده حاضر بولوندقلرینی سویلر. نظرنده هیچ کیمسه‌نك علم نامنه برشیئی تدقیق وتعمیق ایتمکه حقی یوقدر. (اعمارلامه) مناقشانه کیریشیر. ایلك سوزلری بلا لزوم مخاطبنی تحقیر وتزییف ایله باشلار. لاابالی بر چوق فقره‌لر نقل ایدر. یازار، یازار. استطراددن استطراده، بحثدن بحثه آتلار. اك بیرانمش کلماتك فرانسزجه‌لرینی یاننه قویار. هر عباره‌نك صوکنده : « بزلر بوکا شو نامی ویریرز » دیه خطاب ایتدیکی محیطك خارجنده برزمره‌نك، برزمرهٔ افاضلك ممثلی طوریني طاقنمق ایستر. بو آدم بر « علامائق » و « کوستریش » خسته‌سیدر. یازدیغی مقاله‌لرده هرفقره‌نك منشأی فکر شخصیدر. اونك برستون یازیسی ایچنده « بن » تعبیرلرینی صاییکز! عددی یکرمی‌یی کچر. بنلك تفاخر، حوپپالق، هرشیئه قارشی اعتراض! فقط برده مناقشاتی تدقیق بیوریکز! عین بحثده اون کره فکرینی تبدیل ایتمشدر. باشلادیغی نقطه ایله واصل اولدیغی نتیجه آره‌سنده هیچ برمناسبت یوقدر. اول انکار ایتدیکنی صوکره عیناً تصدیق ایتمش. جواب ویره‌میه‌جکی برچوق نقطه‌لرده ایشی قطعی برسکوتله کچشدیرمش، حقایق تحریفدن هیچ چکنمه‌مش، دون، فضائی، کمالی ذکر ایتدیکی علمایه، (اوپرت) کبی متمدن بر ملتك وجودیله افتخار ایتدیکی اك بیوك عالمره برکون صوکره (زواللی) دیه‌ویرمشدر. متصلف، کندی نوعی داخلنده حقیقةً اکلنجه‌لی وکولونج بر نمونه‌در. کندیسنه عجائب مخلوقاتدن برشی نظریله باقانلرده یاکلمازلر. او، مطلقا اوروپاده نشر اولونان برکتابی، استانبولده هرکسدن اول اوقومش، مدعاسی علیهنده وثائق احتوا ایدن دیکر بر اثری مؤلفیله برابر مطبعه‌یه تسلیم ایتمش، اك بسیط قواعدینه بیکانه اولدیغی علمی سنه‌لرجه بشقه‌سنه تدریسله مشغول اولمشدر.

متصلف، بریله مناظره‌یه کیریشیرکن، اونك قدیم دوستلرندن اولدیغنی اعلان ایدر. مکتوبلرنده « اسکی دوستم، محب قدیمم » کبی خطابلرله بودعوای مخادنتی تأیید دن کری طورماز. اونکده سببی واردر: علم و وقوف یالکز کندی صفت کاشفه‌سیدر. معارضنی جهل ایله اتهام ایچون درجهٔ تحصیلنه، خصوصیاتنه، حیات فکریه‌سنه تمامیله واقف کبی کورونمکه چاره آرار. آداب معاشرت ـ ولوکه پك جعلی اولسون ـ بویله دوستلق ادعالرینی رد ایتمکده تربیه‌یه مخالف برقبالق کوستریکه مساعد اوله‌بیله‌جه‌ده سویله‌نلسه ا... بو زواللینك « بیله‌من. علم ایله مشغول دکلدر. » دیمك ایچون مراجعت ایتدیکی شو طانیشمق ادعاسی، یکرمی سنه‌ده نهایت درت بش دفعه یا کوپریده، یاخود بشقه برسوقاقده بربرنی شخصاً طانیانلره مخصوص برطور نزاکتله تعاطی ایدلمش برقاچ کلمه‌نك، یاخود اوزاقدن اوزاغه ویرلمش برسلامك معنای افراطکارانه‌دن بشقه هیچ برشی دکلدر. انسان بلکه قالبی، قیافتیله بر فیلسوف اوله‌بیلیر. فقط چوجقلق حالنی آنجق سر مزارنده ترك ایده‌جك برفطرتله مجبول ایسه، کندیسنی بالخاصه مغلوب اولدیغی بربحثده دوشدیکی یردن قالقوب‌ده آرقه کزدن طاش آتمغه، هله برچوق حقارتلر یاغدیرمغه اوغراشمقدن منع ایتمك قابل دکلدر.

اوت، رضا بك افندی! شمدی بتون سوزلرمك، تعریفاتمك شمول مادیه‌سنی شو بحثده کوستردیککز مسلك اخلاقیه توجیه ایله سویلیورم :

سزك کبی هرشیئی اوکرنمك ایچون، هیچ برشیئی لایقیله اوکرنمه‌مش، حکیم فلاطون منش وحاکم قلمرو علم ودانش افندیلر، یعنی بتون شرق وغربك خزینه‌دار عرفانی وعالم معرفتك (حاشا) نبی ذیشانی، جامع جملهٔ علوم، دلال بازار شتوم الی بایرالی عالملر، بویله علمی مباحثه‌لرده قید ثباتدن

آزاده برفکر تغلیط ایسلرلر. سویلرلر، اثبات ایتزلر. یازدقلرینی کاملاً کری آلیرلر، صقلمازلر. اونلر اك صوك نقطه‌لرده حقیقتی اعترافه مجبور اولدقلری زمان، حالا دعوالرینه برشکل ویرمك ایچون چیرپینیرلر. بوشکل، هر اعترافی بر « دونم یری » حالنه کتیره‌رك برمدتده افکار عمومیه‌یی بشقه برمدعا ایله اویالامق یولنده برقاچامقدر. براقالی. محترم مباحثمز برکره‌ده اوطرفه باش اورسون‌ده ینه هانکی چیقماز یوله، کریوه‌یه صاپدیغنی باشی دونه‌رك آکلاسون. بردها صاغدن کری‌یه دونمکی تجربه ایتسون، فقط بحث رنکنی دکیشدیردکجه، اونك شو مشؤم دعوایه صاتاشدیغنی کوندنبری مسامع مطبوعاته آوازی چیقدیغی قدر عکسنی تلقین ایتمکه چالیشدیغی حقیقتی کندی عاجز و مضطر رجعتلریله برر برر کوز اوکنه قویمالیدر! بو مفردات، بلبل مانیسیله دکل، ایشته بویله اجمال ایدیلیر رضا بك! سز قارشیکزده‌کینی یاکلش کورمکله درده چاتدیکز! شمدی سزه صوریورم: بحث نره‌دن چیقمشدی! حافظه‌کز یرنده ایسه قونوشه‌لم! (زردشت) ك منسوب اولدیغی (مد) قومنك تورکلر، فینلر، تاتارلر، و ماجارلر کبی توران عرقندن اولماسی احتمال علمیسنی قبول ایدن برچوق علما موجودمیدر؟ یوقسه بوخیال، صرف بنم اثر تصنیعممیدر؟ بتون اساس بونقطه‌ده تمرکز ایتمیورمیدی؟ سویله‌یکز باقه‌لم، شاعر، فیلسوف، خطیب، داهی، سیاسی و هزارفن دوقتور رضا بك افندی! شمدی بونی‌ده انکار قالقیشه‌بیلیرمیسکز؟ امکانی یوق! چونکه موضوعی قاچ کره بالذات تشریحده بر قائده آرادیکز! سز اولا نه دیبوردیکز رضا بك؟ مدلری بویله « تورانی » ملتلرله برلشدیرمش هیچ برئه‌تنوغراف دنیایه کلمه‌مشدی. بن صرف « دوغدی » کلمه‌سنك آهنك ظاهریسنه باقمش‌ده شوکولونج فکری اورته‌یه قویمش خیالپرور برآدمدم! بوحالله طبق سزك درت یاشنده حفیده‌کز لیلا خانمك ذهنیتنی محافظه ایدیوردم. شکلاً تورکجه‌یه بکزه‌ین کلمات، نظرمده برعرقك هویتنی تعیینه مداراوله‌جق بردلیل علمی مقامنه کچدیکی و بونکله بن (مد) لری (یزدن) ظن ایتدیکم کبی، حفیده‌کزخانم‌ده نره‌ده قرمزی رنکلی برخروسه تصادف ایدرسه (بزم خروس) دیبه تصاحبه قالقیشیورمش؛ ای اما ... بو سوزلری دها ایلك اعتراضنده بویله اك آجی و تزییف آمیز برطور حقارتله اورته‌یه آتان رضابك، صوك مکتوبنده اعتراف ایدیبورکه: آوروپاده اوپرتلر، رووليِنسونلر، آ. نورریس‌لر، مورتمانلر کبی افاضل، (بیستون) آبده‌سنده‌کی یازیلردن برقسمی ایچون:

بلکه مدلرك لسانی ناطقدر. بلکه‌ده (مدلر) توران عرقنه منسوبدر.

دیبه دوشونمش. حتی (زردشت)ك کتاب مقدسی اولان (آوستا) نك

بر (تورانی تصوری) اولماسی لازم کلدیکی ذهنلری اشغال ایتمش!

فقط بوکون، مسئله‌نك آرتق اهمیتی قالمامش. (اوپرت) له (رولینسون) صوکره‌دن فکرلرینی تصحیح ایتمشلر! الیوم اوروپاده (مدلر تورانیدر) دیه‌ن برعالم کوریله‌مزمش!

سز بونلری وحی ایله‌می، یوقسه اوروپا جمعیات علمیه‌سندن استحصال ایتدیککز دونکی بر وثیقه ایله‌می سویلیورسکز رضا بك! (سر هانری رووليِنسون) وفات ایده‌لی یکرمی ایکی سنه اولدی. (اوپرت) ایسه دها بوندن بش سنه اول وطنی اولان هامبورغده یشایوردی. کندیلری، - تخمین بیوردیغکز کبی - قرون وسطی علماسندن دکلرکه، اثرلرینك برقسمی المزده بولنسون‌ده صوکره‌دن

تصحیح اعتقاد یولنده وجوده کتیردکاری ، مؤلفات ، ضایع اولمش دیه تلقی ایدیله‌بیلسون . « اوپرت » له (رووليَنسون) ك کرك حال حیاتنده ، کرك وفاتلرندن صوکره یازلمش شرفنه دائر نه‌قدر اثرلر وارسه جمله‌سنده بو ایکی بیوك آدمك (مه‌د)لری (توران) نسلندن عد ایتدیکی سویله‌نیور . بن بونلرك برچوق دفعه سزه اسملرینی صایمشدم : ماریوس فونتان ، ره‌قلو ، آلفره‌د موری ، ماسپه‌رو ، لئون قاره !..
سز هیچ اصلسز برتأویل بولدیکزمی ؟ اونك عکسی ثابت اولونجه‌یه قدر کچه‌بیله‌جك زمانی کندیکزجه اك بیوك کاز عد ایتمکله مألوفسکز . بونه قدر یاکلش بریول ! باقکز (آققاد) بحثنده نه حکمت صاوورمشسکز !

[بوتفصیلاتدن - شیمدیلك - واز کچیورم . اصل سزك زواللی (اوپر Oppert) ه کله‌جکم : بو آدمك اك مهم کشفنی ، اك قوتلی ادعاسنی روزکاره ویروب مبنای شهرتنی ییقان (ژ هاله‌وی J.Halevey) در . بو علامهٔ موسوی بالخاصه (سامی) عرق لسانلرینك واومدنیته عائد اولان بالجمله مسائلك اك صلاحیتدار حاکمی اولمق اوزره شهرتشعاردر . بو مباحثه دائر ایریلی ، اوفاقلی - یکرمی سکز - کتاب یازمشدرکه بونلردن بری ده (معهود آققاد لسانی تورانیمیدر ؟ La prétendu l'angue d'Accade est-elle touranienne? عنوانیله شایان دقتدر . بن شمدی کوزمك اوکنده وماصه‌مك اوستنده‌ده بویوك بر اثری طوریورکه سزه اورادن برقاچ سطر عرض ایدرك (سومر) ، (آققاد) بحثلرینی قپایه‌جغم .]

شو سطرلری اوقویان قارئلریکز ایچنده ، اساس مدعیاتکزی تخطر ایده‌جك قدر قوهٔ حافظه‌یه مالك اولانلر ، فکریکزو سوزلریکزله آرتق سزی طانیمقده چوق کوجلك چکه‌جکلر . (مد) لرله عین لسانی وعین خطی قوللانان (آققاد) لرو (سومر) لرك تورانلی برعرقه منسوب اولماسی حقنده‌کی ادعانی ، اوچ کون اول صرف بنم خیالاتمدن طوغمش بروهم وتلقی کبی اعلان ایدن فیلسوف (رضا بك) ، نصل اولیورده بوکون کندیجه‌ده « عالم » ومعتبر عد ایتدیکی فضلادن برآدمك عین مسئله‌یه عائد آثارندن بحث ایدییور . بو بر هزیمت دکلسه ، برسکوت هزیمتدن دها آغر برمعنایی متضمن بك آجی براعترافدر .
ایکه سز ، (هالوی) ك بومسئله‌ده (اوپرت) ه ، (له‌نورمانه) ه ، (رووليَنسون) ه مخالف بولوندیغنی بندن خبر آلدیکزده ، همان برکتابنی بولدیکز ! بن سزه بو (هالوی) ی دها ایلك مکتوبلرمده ارائه ایتدیکم زمان نه دیدیکمی البته اونوتمامشسکزدر ! بو آدمی ذات حکیمانه‌کزه طانیتمقده کوردیکم لزوم ، اووقت (مه‌د) و (آققاد) لسانی مسئله‌سنك غرب عالم عرفاننده برچوق مناقشه‌لری موجب اولدیغنی ، حتی بونده (مورغان) و (هالوی) کبی علمانك مخالف بر وضعیتده بولوندقلرینی بیلدیرمك یولنده ایدی ظن ایدرم .
سز ینه بوکا مقابل انکاری التزام ایتمش وبیلمم هانکی اثردن نقل ایتدیککز یاریم برعباره‌ده :

مه‌دلرله ، پارسایلرك عینیت ملیه‌سی مسئله‌سنك موقع مناقشه‌یه دوشورلمه‌دیکنی

بیان بیورمشدیکز دکلمی ؟ انکاره قالقشمایکز ! غزته‌لر ، وقتیله (ثلث) قاره‌لامه‌سی یازدیغمز آلّلی یشیللی مشق کاغدلری اوزرینه طبع اولونماز . یازدقلریکز میدانده ! قپو قپو طولاشوبده اونلری یالاماغه ارتق قادر دکلسکز !

(اوپرت) ك اجتهادینی کندی لهکزه تفسیر ایتدیککز برمکتوبده اوکا (جدی علمادن) دییوردیکز . شمدی بوده سزه کوستردیکم بتون مأخذلرك جاهل مؤلفلرینه قارشدیرلدی . (کوتورجهنمه !) اویله‌می ! ذات عالیکزك بویله ماصه باشنه کچوبده ایکی سوزله قافلهٔ علمادن طی ایتدیککز بو آدم ، اوروپاده برمسلك مؤسسیدر . کندیسی اساساً آلمان موسویلرندن برعالمدر . بوکا رغماً فرانسزلر شهرت فضیلتنی

عيوقه چيقاربيورلر . ياقين برزمانه قدر وجودندن بيله خبرداراولمادیغکز (سیرهانری رووليسون) كبي، (هينق) كبي ايكي اوچ فاضل استثنا ايديليرسه (اوپرت) ك صلاحيت علميه‌سي هركسه تقدم ايدر . «شرق قديم» تاريخنك اڭ مهم برشعبه‌سنده، آثورشناسلقده «اوپرت» برپاستوردر. مسلكنك موسسيدر. صوڭ « تراجم احوال » قاموسلرينی آچكزده (اوپرت)له(هالوی) آره‌سنده‌كي فرق عظيمي كوريكز! بري مهم برمؤسس. ايكنجيسي برمستشرق! بن سزك كبي اورته‌يه قويه‌جغي ادعالي جيبلرندن چيقاراجق قدر جرأتكار دكلم. يكرمی سنه‌لك مأمورم. مملكتمك صرف حس حميته معطوف اولان برتقدير كريمانه‌يله اون سنه‌در يوكسلمك معاشلر آلدم . براوم يوق. برديكيلي اغاجم يوق. حتی چوجقلرمك. آناسی مزارنده ايكی منظوم اكليله تزيين ايتمش برطاشدن ، برلحددن محروم اوله‌رق ياتيور. فقط بني سزك كبي كتابني قوالتوغنده طاشيان معارضلره قارشی هرزمان مدافعه ايده‌بيله‌جك كوچك بركتبخانه‌م واردر. بركتبخانه‌م‌ده ياندی. درجهٔ قيمتنی چرچر يانغيننده قارشی مطبوعاتندن بری تأسفلرله يازمشدی . لوانت هرالد بو يانغينك اڭ بيوك ضايعاتندن برينی‌ده ارباب تحريردن برينك محو اولان كتابلرنده بوليوردی . بن سزك ديديككزدن دها جاهل برآدمم. فقط چوقجه اوقوديغم واوغراشديغم برايكی شعبهٔ علمده سزه‌شمديكی كبي فكراً پك چوق ياردملر ايده‌بيليرم . ايشته شمدی (هالوی) نك اجتهاداتنه اوروپاده نه نظرله باقلديغنی سزه مدللاً اثبات ايچون بزم جاهل كتبخانه‌سندن برمجموعه‌چكيورم: La revue des idées مجموعهٔ افكار . برنجی جلد . نسخه ٨ ، تاريخ ١٥ اغستوس ١٩٠٤ ؛ ظن ايدرم ، بوندن يكی بروثيقه آرامازسكز رضا بك ! اڭ يكی وشهرتشعار آثار عتيقه متخصصلرندن(ژورژپيورر) ك شرق آثار عتيقه‌سی حقنده‌كی تدقيقاتنه دائر مهم برمقاله‌سندن شوسطرلری عينيله آليورم .

M. Joseph Halvey, invopuant l'antiquité de l'hégémoni des Sémites, a nié l'existence en Chaldée d'un peuple et d'une langue anté-sémitiques. Il n'a voulu voir dans les différences, signalées par les orientalistes, entre les idiomes assyrio-babylonien et accadien que des formes diverses d'une même dialecte sémitique, analogues a celles qui différencient le phénicien et l'hbreu Récemment encore, il appuyaient son opinion sur le mutisme de Bérose, et des auteurs grecs qui on visité la Babylonie 3000 ans après la disparition des dynasties nationnales accadiennes. M. M. Menant, Maspéro, Lénormand, Heuzey, Tureau- Dangin, etc, en un mot la grand majorité oes prientalistes, on préféré à ces preuves négatives les témoignages contemporains apportés par les monuments, la langue, les arts qui révèlent, indubitalement, l'existence d'une civilisation non sémitique, antérieure à la domination des rois d'Agadé.

توركجه‌سی :

« موسيو « ژوزف هالوی» اقوام ساميه‌نك تفوق سياسيسنده‌كی اسكيلكه استناداً ، كلدانستانده غيرسامی برملتك ولسانك موجوديتنی انكار ايتدی . كنديسی «آثور وبابل» لسانيله (آققاد) لسانی آره‌سنده مستشرقلرك ارائه ايتدكاری اختلافاتی، (فنيكه) و(عبرانی) لسانلرينی آييران فرقلر بوكبی عين لسانك مختلف شكللرندن عباری عد ايديوردی . (ژوزف هالوی) بودفعه‌كی (قونفرانسنده) ده (به‌روز)ك وه آققاد» خاندانلك طاغلمسندن اوچ بيك سنه صوكره «بابل» محيطنی زيارت ايتمش اولان ديكر يونان محررلرينك سكوتنه بنای معلومات ايديوردی . (حالبوكه) موسيومه‌نان ، ماسپه‌رو ،

له‌نورمان ، هوزی ، نورو ـ دانژن ، خاصلی ـ نڭ بركله ايله ـ مستشرقلرڭ عظيم بر اكثريتی ، (كلدانستان محيطنده) (آغاده) قراللرينڭ تقابندن مقدم غيرسامی بر مدنيتڭ موجوديتنی محقق وشك وشبهه‌دن آزاده بر صورتده ميدانه چيقاران آبده‌لرڭ ، صنايعڭ ، ولسانڭ وجوده كتيرديكی شواهد حاضره‌يی بومنقی دلائله مرجح طوتمشلردر ! »

آكلاديككزمی فيلسوف بك افندی ! شمدی بونی جلی خطله يازديككزده اوسزڭ (سامی) عرقلره ، لسانلره متعلق مسائلده (حاكم منفرد) ديه طانيديغكز علامه‌ء وسوی (هالوی) نڭ ماصه‌كزاوزرنده‌كی آثارينه مخصوص بر «برات تقريض» ديه ديوارلريكزه آصيككز ! «ربوير»ڭ يوقاريكی عبارتنده سزڭ اجتهاداتككزی ـ فضولينڭ تعبيرله ـ باشدن باشه يله ، روزكاره ويرن موجز بر قطعيت واردر ، بونده (كلدانستان) ڭ ايلك ساكنلری اولان (آققاد) و(سومر) لری كنديشخصی كبی «سامی» عرقدن يرينه منسوب عد ايدن (هالوی) ڭ غيرتلری بوشه چيقديغنی كوررسككز . اوندن بشقه اوكرنه‌جككز حقيقتلردن بریده سزڭ كندی كنديكزه ويرديككز بر «فتوای علمی» ايله‌چوقدن حل اولونديغنی يالان يره خلقه تلقين ايتديككز مناقشه‌نڭ (اوپرت و رووليسون) زمانلرندن بری يعنی شوبش اون سنه‌ده قطعياً دكشمه‌مش اولماسيدر . يوقاريكی سطرلری يازان مدقق ، اكربومحاربه‌ده اولمدی‌ايسه پاريسده‌در . كنديسنڭ « عظيم بر اكثريتله » رد ايلديككنی سويلديكی فكر ، يعنی هالوينا فكری برقونفرانس صالوننده ، اورته‌يه قونيله‌لی اون بش سنه‌دن زياده اولمادی .

(اوپرت)ڭ شاكردی (له‌نورمان)ده بونی ديكلين ، ردايدنلر آره‌سنده كوستريليور . بركره وجودينی انكارايله ، بركره‌ده اجتهادينی دكشديرمك افتراسيله ايكی دفعه دوچار غدر ايتديككز (رووليسون) سزی مزارندن ديكليورسه يكرمنجی عصر معرفتڭ بويله بيوك فيلسوفلر يتشديرديكنه آغلامشدر !

سز بوراده برتك كشی : « آرتق بوزوزڭ بحثی دوشونن عالم قالمادی » قرارينی ويره‌جكسككز ، بوكا همانلی محيط عرفانی اينانه‌جق‌ده ألمزده مد وآققاد لسانڭ (تورانيلكنی) ادعا ايدن بوزلرجه مجلداتی يرتوب آته‌جغز ها ! ماشاءالله جرأتككزه ! عجبا يكيدن بر جسارت مدنيه نمونه‌سی دها كوستروبده (ژورژ ربويير) كده برشی بيلمديككنی ، اوڭده اسمنی ذكرايتديكی علمانی يالانجی شاهد مقامنده كوستردككنی ادعا ايده‌بيله‌جكميسيككز ؟ آرتق .. تأويللر بك (زروه) برحاله كلدی صانيرم .. هم ... سز نصل اوليورده اوروپاده بويله بربحثڭ موجوديتندن دم اوريورسككز عزيزم .

بن سزه بوايضاحاتی (جاباً) ديه ويريورم . سزڭ دعواكز (مدلری تورانی برملتله برلشديره‌كی خاطرنده پچيرمش بر نه‌تنوغراف) ايشيتمه‌ديككزدن عبارت دكلی ايدی ؟

معقولات دائره‌سنده دوشونكز : مباحثه ديديكن شی ، البته برمجموعه‌نڭ صحيفه‌لرينی هيچ كيمسه‌يه تعلق بولونمايان مشاتمه‌لر ، تفاخرلر ، تزييفلرله طولديرمق ايچون آچلمش برميدان ديمك دكلدر . علی العاده بر سيور دليلكندن چوق بشقه برماهيتی حائزدر . اورته‌ده براختلافڭ ، براختلاف نظرڭ حل ايديله‌جك مثبت برنتيجه‌سی واردر . شوبحثی شمدی كسمكه مجبور اولسه‌ق ، هفته‌لرجه يازديغمز يازيلرڭ (مدلر) ، (زردشت)و(آققادلر) حقنده‌كی تدقيقات عرقيه‌ده هانكی مبهم برنقطه‌يی تنوير ايتمش اولديغنی كنديكزه صورمق ، بزم ايچون بك طوغرو برمحاكمه ، حتی بلكه برمحاسبهٔ نفس مقامنه كچه‌بيلير . سزه ، بوسؤال قارشيسنده ، يالڭكز صوڭ مكتوبككزی كوستروبده : «بن بومسئله‌نڭ اساساً اوروپاده حل ايدلمش اولديغنی» ايضاح ايتدم . » ديمه‌كز لازم كله‌جك . اويله‌می ؟ اوحالده سزه صوارلر :

— اولكى مكتوبلريكز باشدن باشه برحشودن بشقه برشى دكلميدى ؟ بوندن شمدى‌يه قدرنه‌يه بحث بيورلمادى ؟ ايلك اعتراضكز هانكى اساسلره معطوف ايدى ؟

نه جواب ويره‌جكسكز ؟!.. عين سؤاله برده بن مقابله ايده‌جكم :

— مدلر ، مسئله‌سى مطبوعاتمزده هنوز مبهم برحالده ايدى . اوقدركه بونى ايلك يازديغم زمان ، بومسائلى يك اى تدقيق ايتمش اولديغنى ادعا ايدن برذات ، غرب عالم عرفاننده ، [(مدلر) ى توران عرقيله برلشديرمكى خاطرندن كچيرمش بر [ه‌تنوغراف] ايشيتمه‌مش اولديغنى اعلانه قالقشدى . برچوق دلائل كوستردم . سوزلرينى كرى آلدى . فى الحقيقه (اوبرت) كبى (رووليسون) كبى برطاقم مشاهيرك : مشاهير علمانك بومسئله‌يى سنه‌لرجه تدقيق ايتمش اولديغنى ، بونك اوزرينه صاييسيله يوزلرجه مجلدات وجوده كتيردكلرينى ، فقط كويا صوك زمانده بوبحثك قپانديغنى سويله‌دى . بوتأويلده رد اولوندى . شمدى ، ارباب تدقيقك شرق قديم وتوركلك نامنه تعميق ايده‌جكى مهم برعرق ، برلسان ، بر مدنيت مسئله‌سى نظر دقتى جالب بروضعيتله طوريور . بونك نه‌قدر قيمتى اولديغنى يالكز برسوز اثبات ايدر : (مدلر)له مشترك برخط ، ومشترك برلسان قوللانمش اولان (آققاد) لر و(سومر) لرك مصرليلردن دها قديم بر مدنيته مالك اولدقلرى تاريخ نظرنده قطعياً محققدر . ادوار ماضيه‌نك اك قديم آثار مدنيتى ، (كلدانستان) ده (آشورى) و (كلدانيلر) دن دها اول يشايان بوملتلرك بركذار ابداعاتى اولديغنده بتون علما متفق ! (ارنست رونان) كبى (آرى) لك تعصبنى بر (جنت) درجه‌سنه كوتورمش اولان برطاقم مؤلفلر ، (توران) ملتلرى كبى محاربه‌دن ، جدالدن بشقه برياد تاريخى براقميان (!) برجنسه ، برعرقه منسوب قوملرك بويله بتون دنيا اوزرنده ايلك مدنيتى تأسيسه موفق اولماسنى ، ممكن دكل قبوله ياناشميورلر . فقط حقيقت اونلرى شدتله اسكات ايدييور . (زردشت) كبى پك مهم برشخصيتك برحكيم شارعك ملهماتنده تورانلى برقومك تأثيراتى كوريليور . (آوستا) نك بر (تورانى تصورى) اولديغى سويله‌نيليور . ديكر طرفدن (توركلر) كبى بياض نسله منسوب اولان (توران) عنصرلريله (ايرانيلر)ك عين عرقدن ، عين منشأدن ظهور ايتمش برقرداش اولدقلرى ده قوى برصورتده تخمين ايديليور . بونلر آيرى آيرى تدقيق ايديله‌جك برطاقم مسائل تاريخيه دركه ، بوكون ارتق مطبوعاتمزده هيچ يازلامش دكلدر . (زردشت) مباحثه‌سنك ذهنلرده براقه‌جغى خاطره ، خاطرهٔ علميه ايشته بودر !

بيلمم ويرديكم ايضاحات سزى متأثر ايدييورمى ؟ نم مثبت برشكلده نقل ايتديكم اساساتى ، سز هپ منفى شكللرده تلقى بيورديكز دكلى ؟ صوكره هپ تصديق ايتديكز ! اونوتقانلقكز حدمعروفده آشمش اولديغى ايچون ، شمدى بونلرى هم سزه اخطار ايتمك ، همده بتون مناظراتمزك اشكال صحيحه‌سنى انظارعموميه‌ده برر ، برر تشريح ايله حقيقتى مبهم مغالطه‌لريكزك تأثيرندن قورتارمق ايستيورم . بونك ايچون ذات عاليكزك بالخاصه اساسه عائد نقطه‌لرده‌كى تناقضلريكزى ، اعترافاتكزى صوك بر فهرست حالنده قيد ايده‌جكم :

(مدلر) مسئله‌سنده‌كى ايلك سوزلريكز عيناً شودر : (آتى) نك ٢١ مارت ١٣٣٤ تاريخلى نسخه‌سنده‌كى ايلك مكتوبكزدن :

«برشيئك كيمه عائد اولديغى تماميله تحقق ايتمزسه مطلقا اوشى بزممالمزدر ديه بر پرنسيب يوقدر . واقعا بردولتك قلمرو حكومتى داخلنده بولونان بعض اراضى‌نك صاحبى تحقق وتعين ايتمزسه اواراضى (ميرى مالى) عد اولنه بيلير . فقط تاريخ وأتنوغرافى علمنده بويله

برقاعده معتبر دکلدر . بالعکس برقومك آز چوق هویتی تعین ایدرده اقوام سائره‌دن هیچ برینه نسبتی ثابت اوله‌مازسه ، شمدیلك تعلیق حکم ایده‌رك اوقومه باشلی باشنه بر حیثیت مستقله ویرمك طوغری اولور . نته‌کیم علوم تصنیفیه‌ده دأب علما آنجق بودر . بریرده بر حیوان ویانبات کشف اولونورده اوته‌دنبری معلوم اولان اجناس معروفه‌دن برینه درجی ممکن اولمازسه اونی مستقل بر (جنس) یاخود بر (نوع) عد ایدرلر . سزاویله یاپمایورسکز . بومسئله‌لرده دخی اصولکز علمای سائره‌نك کنه بکزه‌میور . مه‌دلر تورانی اولدیغنی ادعا ایدرکن نه کبی معطیات علمیه (!) یه استناد ایتدیککزی آکلامق ایسته‌دم . ئه تنوغرافی وتاریخده‌ده سطحی وجزئی معلوماته مالك بولوندیغمی‌ده ذاتاً بدایت بحثده ـ کمال خلوص ایله ـ اعتراف ایتمشدم . لکن کتابلردن برمسئله تحقیق ایتمسنی بیلمز دکلم . برآز اوته‌بری کتاب قارشدیردم . باقدم . آلدیغم معـلومات مختصره‌یی سزك ادعاکز لهنه تفسیر وحتی تأویل ایتمك ایچون چالشـدم . ینه اولمادی شمدی اونلری قیصه‌جه عرض ایده‌یم‌ده سز لطفاً برحکم ویریکز !

اولا : هانکی (تاریخ ادیان) کتابنه باقدمسه (مه‌د) لرك (فارس parth) لرله برابر موضوع بحث اولدیغنی کوردم .

برئه تنوغراف‌ده ایشیتمه‌دم‌که (مه‌د) لری توران عرقنه منسوب اولان اقوام معروفه‌دن بریله مثلا (مونغول) (قیرغیز) قیپچـاق (قونقرات) تاتار ، یاخود مجار وفینلرله تضیف ایتمکی خاطرینه کتیرمش اولسـون ! حتی جمهور علما همان متفقاً ظن وبیان ایدییورلرکه (تورانی) تعبیری ذاتاً مبهم ونامعین ومشوش برکومهٔ اقوام حقنده قوللانیلان برکلمه‌درکه باشقه‌سی بولونمادیغی ایچون اصطلاح اولمشدر ،

اوچ آیلق بر مجادله‌دن صکره حقیقتك قوتی تهوین وتخفیفه عائد (برتسـلی) یاخود طبیعی بر « تأویل » حسیله اوزته‌یه قویدیغکز اعترافات : مجموعه‌نك ۱ حزیران ۱۹۱۸ تاریخلی نسـخه‌سنده‌کی جوابکزدن .

« بیلیرسکزکه دعوا (بنم قارشـدیغم (دعوی) بویله الفلی اوله‌ماز . املاسی اولسون دوزکوندر . ـ سامح رفعت) ایکنجی‌ستونك خطوط میخیه‌سندن‌چیقمشدی . چونکه اولا حل ایدلمش اولان برنجی ستون یازینك فارسیٔ قدیم لسانیله (لسانیله ایسته‌مز . فارسیٔ قدیم کافی !) دهـا صوکره حل ایدیلن اوچونجی سـتون محکوکاتنك‌ده آثوری لسـانیله عین فکرلری بیـان ایتمکده بولوندیغی تحقق ایتـدیکندن طولایی اختـلاف افکاره

هیچ سبب ظهور ایتمه‌مشدی . برنجیسنك (آری) اوچنجیسنك‌ده (سامی) برلهجه اولدیغی هرکسجه مسلم اولدیغندن یالکز حل اولونه‌میان ایکنجی ستون یازیلری فرضیاته میدان ویرمکده ایدی. اونك ایچون بعض علما بویازیلرك تورانی برلسان ایله متکلم اولماسی احتمالنی دوشوندیلر . (یازیلرمی، تورانی برلسان ایله متکلم ایدی !!. (مدلر! مدلر !!!ـ ساح رفعت) بونك سببی‌ده پك بسیط ایدی:ایکنجی ستون آریانی وسامی اوله‌ماز. چونکه بولسانلر دیکر ایکی ستون محکوکاتنده اوقونور . عینی سوزلری عینی لسان ایله ایکی دفعه طاشه قازدیرمق بیهوده برزحمتدر. عبث‌در. بواراضی‌ده عرق آریانی وعرق‌سامی‌یه‌منسوب ایکی دولت معظمه یشامش ومدت مدیده حکم سورمش . فقط (مه‌د) لر نامنده برملت اولدیغی‌ده محققدر . (مد دولتی‌ده یوقمی ایدی ؟ یالکز ملت‌می ؟ بحثك اساساتندن بری‌ده اودولتك قدیم‌ایران‌حکومتلریله قارشدیرلمامسیدر.اونوتمایك! ـ س) بونلر اثر براقامشدر. (کیم‌سویلیور؟ ـ س) شمالده بحرخزرسواحلندن برچوق‌اقوام تورانیه‌نك ایرانه‌هجوم‌ایتمش اولدقلری‌ده شبهه‌سزدر . (ایران بشقه ـ مدیا بشقه ـ س) بلکه ایکنجی ستون یازیلری مدلرك لسانی ناطقدر . بلکه‌ده (مدلر) توران عرقنه منسوبدر ! ! ـ دییه بعض کیمسه‌لر برظنه ذاهب اولدیلر . (اویله دکل . بن‌بومعلوماتی ایلك مکتوبلرمده تماماً تلخیص ایتمشدم. او ایضاحات آره‌سنده مهم برنقطه دها واردرکه اونودییورسکز . (ظن باطل) بیوردیغکز فکره اشتراك ایدن علما ، یالکز ایرانه هجوم ایدن‌مدلرك‌توران لسانیله متکلم اولدیغنی‌دکل، قبل المیلاد ۸۷۸ده (آرباس) ك تاسیس ایتدیکی (مدیا) دولتنه حاکم اولان خاندانك ، (مد) خاندانك‌ده اولسانله قونوشدیغنی‌تصدیق‌ایدییورلر. آکلادیکزمی افندم؟ ساح رفعت).

عین‌لسان ایله قونوشان دیکرك عنصرلرك‌ـکه بونلر آققاد وسومرلرله هم نسلدرلر ـ تورانی اولماسنه عائد براعتراف دها. عین نسخه‌دن :

(ئه‌لامیلر) ك (سوزیلر) ك (آنزانی‌لر) ك ایرانیلره ، مدلره آثوری وکلدانیلره بکزه‌تیله‌مه‌مش اولماسی‌بونلرك (تورانی‌الاصل) اوله‌بیلملری احتماله‌دائر برفکراویاندیرمش ویاکلش برفرضیه‌نك (!) بعض ذهنلرده تولدینه سببیت ویرمشدر . (سببیت ! ظاهر بوکلمه‌ده قوللانیله‌بیلیور . سز عربجه‌ده بیلیرسکز دکلمی ؟ نه‌قدر مزعج یاکاشلر! س)

(مد) لسانك کاشفی (سیرهانری روولینسون) حقنده‌کی مدعیات : ۱۸ مایس تاریخلی‌مجموعه‌دن:

« بن‌ادعا ایدییورم‌که پاپاس ومورخ (روولینسن) کندی بیوك برادری‌اولان کاشف شهیر (سیرهانری روولینسن)ك اورته‌یه قویدیغی حقائقی دلیل وملازمهٔ انشائیه اتخاذ ایدرك اومعظم اثرلرینی وجوده کتیرمشدی . برادرینك همتی‌ده درکاردر . بو آدم (اوقسفورد) دارالفنوننده اك سوزی کچر خواجه‌لردن اولسون ، صوکره خطوط میخیه کاشف شهیری

اولان بیوك برادریله طابان طابانه ضد بر اعاده بولونسون . برادری اوكا قطعیاً اعتراض ایتمسون و او ینه دنیانك اك مهم دارالفنوننده سنه‌لرجه تدریسه دوام ایتسون. ابن رفعت سامح بك افندی ! رجا ایدرم اعتماد بیوریكزكه (اوقسفور) دده بویله شی اوله‌ماز.»

ادعاده اصرار : ۱۸ مایس ۱۹۱۸ تاریخلی مجموعه‌دن :

بن سزه بوراده میدان اوقویورم. (سرهه‌نری رووليـنسن)ك خطوط مسماریه‌یه دائر درت بیوك جدولك براثری واردركه (بریتش موزه‌ئوم) طرفندن طبع ایتدیرلمشدر. اونی بوراده بوله‌مازسكز . احتمالی یوقدر . انكلتره‌دن كتیرته‌بیلسه‌كز بیله سزك دعوا كزه (یعنی مدلرك تورانلی اولدیغنه) ایما ایدر . ذره قدر بر سوز بوله‌مازسكز .

بو (میدان اوقویشلره) ادعالره مقابل صوكره‌دن میدانه قونان اعترافلر ؛ كچن هفته‌كی نسخه‌دن :

« بیستون متنلرینك (یكی آنزاتی) لسانی اولان (سرهه‌نری رووليـنسن) ، صوكره (نوریس) (له‌نورمان) واوبر طرفندن (مه‌د)لرك لسانی اولمق اوزره تلقی ایدلمشدی . شو تفسیره كوره او آندن اعتباراً (مه‌د)لر تورانی اولویوردی . (آوستا) دینی دخی تورانی تصوری اولمق لازم كلیوردی .»

كوردیكزمی اعترافاتكزی !.. اولكی دعوالر نره‌ده ، صوكره‌كی اعترافلر نره‌ده !.. دیمك كه، سزك معهود (پالاموط) فقره‌سی (مد)لر مسئله‌سنه قابل تطبیق دكلمش . (كیم ایمش دكزك دیبنه ، كیم قویمش بونك آدینی ؟) دیین اوشاق كبی سزده آرتق - كیم تدقیق ایتمش مد ملتنی ، كیم قویمش تورانلی آدینی؟ - دییه‌میه‌جكسكز . بو اعتراف وتناقضلر فهرستنه (قوداماں) (بیستون)(آریه ویژه) كلمه‌لریله (سكیت) بحثنی و (اوپرت)ك طبق (سیرهانری رووليـنسون) كبی اولجه مدلر حقنده (تورانیدر) دیمش اولماسی صرف نم وهممدن عبارت ایكن، صوكره (زواللی اوپرت) سوزیله فاضل مشارالیهك بم فكرمی تأیید ایدن اجتهاداتنی اعلانه مجبور اولدیغكزیده علاوه بیوریكز !

قوداماں - بحثنده - قطعیاً سكوت ایتدیكز ایلك ادعاكز، اورته‌ده قونلدیغی شكل وماهیتده قالدی. یعنی بونك (قودامانوس) اولماسی سزك كولونج بر تخمینكز اولمقدن یوقاری یوكسه‌له‌مه‌دی.

-- (سكیت)لر حقنده ، اون دفعه (تورانلیدر) (اون دفعه) ده تورانلیلرله مناسبتی یوقدر . بیوردیكز . بونلرك مدلرله ارتباطنیده بعضا قبول وبعضاً رد ایتدیكز .

— جمشید . یام سكیت مسئله‌سنی (زردشتنامه) ده ایضاح ایده‌جكمشسكز . اهلی !!!....

— بیستون . اسمی تأویلاتكزله ماهیتنی غائب ایتمه‌دی . ینه اونی هركس (بیستون) یازه‌جق. دها برچوق تناقضلریكز واركه تفصیلندن عادتا اوشه‌نیورم . ضرری یوق. شواهدالم ، برچوق خطالریكزك اوزرنده موقت بر ستره‌ٔ نسیان حالنده قالسون‌ده اقتضا ایتدیكی زمان ، اونلری ینه تدقیقه وسیله بولمق ممكندر .

هر خاطره‌ٔ مشؤمی ، حافظهٔ حكیمانه‌لرینك بیقیق بر كوشه‌سنده یاتغین بر ینه بكزه‌ین انقاض تار ومار یله سزده دها پك چوق زمان آجی بر حس تألم اویاندیرمق لازم كلن مخابراتمزده ، سزك هنوز اك بسیط بر كلمه‌می عینا نقل ایده‌مه‌ده اعتراضده بولونامادیغكزی تكرار نظر دقتكزه عرض ایدییورم .

تهاجملریکز یالکز نهوری ، برآزده ملزمیتك ویردیکی حس اضطرابی اعلا ایدن عصبی برخورچنلقله بنی - غالبا فکرینی بشقه‌لرینه یازدیرمق، یاخود اوقودیغی کتابی اوته کینه بریکنه ترجمه وتفسیر ایتدیرمه‌دیجه آکلامامق - درجه‌سنده برعجز وجهالتله تشهیره معطوف بولونان بهره‌سزلك اسنادلرینه منحصر قالدی. بیلمم بونلره‌ده جواب ویره‌جکمی ؟ سز بنی طانیمازسکز رضا بك ! اون سنه‌ده بن سزه انجق ایکی دفعه کوبریده تصادف ایتدم .

اکر بنی بیلسه ایدیکز ، بوکون بلکه استانبولده یشایوبده، نه‌قمار، نه‌ده اکلنجه نامنه هیچ برکاغد اویوننی اوکرنمه‌مش قرق ایکی،قرق اوچ یاشنده برآدمك حیات مساعیسی وجدانکزده اوفاق برحس حرمت القا ایدردی . سز بکا ، اسکندرك لحدنده‌کی (آری) سیمالری تدقیق ایچون موزه‌یه قدر کیتمك زحمتنی اختیار ایدوب ایتمه‌مش اولدیغمی چوجقجه استهزالرله صوردیغکز زمان ، سزه ایچمدن آجیدم . بوندن یکرمی سنه اول ، او (لحد)ك رسملرینی ایلك دفعه مصور برغزته ایله نشر ایدن بنده‌کزدم . حالا مطبعه‌لرك بربرندن آلوب ، بعض کتابلره درج ایتدیکی قلیشه‌لر طرفدن ویانه‌ده حك ایتدیرلمشدر رضا بك ! اون بش سنه‌در کندی کندیمه توسیعه چالشدیغم عاجز تتبعاتمك برقسمنی علم اقوام والسنه بحثلری اشغال ایدر . وقتیله (تروا)ده (شلیمان)ك اجرا ایتدیکی حفریات اثناسنده کندیسنه پك چوق علمی معاونتلری اولدیغنی شلیمانك (ایلیوس) نامنده‌کی اثرنده مکرراً اعتراف ایتدیکی «قالورت» نامنده برذاتك حصارلقده ، یاخود بشقه تعبیرایله اصل تروا ساحه‌سی داخلنده یاشایان اللی آلتمش یاشلرنده محترم براوغلی واردرکه ، حیاتنك برقسمنی (تروا)یه کلمش اولان ملتلرك تدقیقات عرقیه‌سنه حصر ایتمشدر . شمدی نره‌ده‌در بیلمم . بوذات ایله آره‌سیره جریان ایدن مخابراتی کورسه‌کز ، بویله اسکی شیلرله نیچون اوقدر اشتغال ایتدیکمه شاشارسکز ؛

فی الحقیقه اسکی شیلر ، فقط هرحالده ظن ایتدیککز قدر لزومسز اولمالی ! خصوصیاتدن بحث ایتمك اك زیاده نفرت ایتدیکم حاللردن اولماسه‌یدی ، سزه بوندن اوچ درت سنه اول « موحد معصوم » و «سلیمان رفیع» امضالریله (صباح)ه یازدیغم یومی مقاله‌لر آره‌سنده توران ملتلرینه عائد بعض پارچه‌لرك غرب عالم عرفاننده اسمی حرمتله اکیلان برمستشرق طرفندن دقتله اوقونولدیغنی وبوذاتك موحد معصومی بعض ذواتدن صوروب اوکرندیکنی سزه عرض ایدردم . هرحالده بونلری بنجه مدار فخر اولدیغی ایچون یازمیورم . سزك (مد) لر بحثنده‌کی خطالریکزی تصحیح ایدن جاهل واوقومامش یازمامش محررك ، هیچ اولمازسه بوکبی تدقیقات ایله اوته‌دنبری اشتغالی وجدان عالیکزجه مدار تسلی اولور امیدیله یازییورم .

بکا (زردشت) بحثنده دیدیککز کبی نه‌دن طولایی تدقیقاتمی شمدی‌یه قدر نشر ایتمدیکمی صوره‌مازسکز . اونی بیله‌جکم شی ! بن یازمادیغمه دکل ، آره صیرا غزته‌لرله اشتغال ایتدیکمه بیله متأسفم . کوچك شیلر مملکتده پك آز فائده بخش اولیور . تدقیقات جدیه ایسه چوق زمانلره محتاجدر . بن پك اوزون سنه‌لرك محصول تتبعاتی اولمایان ، یاخود اللی فنه عائد تدقیقات سطحیه آره‌سنه قاریشان یازیلرك ماهیتنی بیلیرم . هرحالده ایشته شمدی یازه‌جغم . برچوق نوطلرم موجوددر . آتی ومجموعه بزم ؛ یعنی بتون غیر توران تحریرك ؛ بلکه بشقه بربحث مناسبتیله بردها کوروشورز . شیمدیلك (مدلر) مناقشه‌سنده سزه (تعزیه)دن بشقه سویلیه‌جك سوز بوله‌مایورم . جناب حق ذات فاضلانه‌لرینی بردها بوکبی تدقیق ایتمدیککز مباحثه قارشمق آفتندن وبالجمله آفات قلمیه وتحریریه‌دن محافظه بیورسون افندم .

سامح رفعت

مدیر : [کریدی احمد ساقی] (آتی) مطبعه‌سی

ادبيات عموميه مجموعه سی

هفته‌لق سياسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ٣

سنه : ٢　　٦ رمضان ١٣٣٦　　جمعه‌ایرتسی ١٥ حزيران ١٩١٨　　نومرو ٤١ — ٧٢

اجمال افكار

(ويسی) نك وفاتنده‌ن اوچيوز سنه صوكره شهادتی

— مابين همايون باش كاتب سابقی جواد بك افندی‌يه مع الاحترام —

(ويسی) مرحومك ، اوت ، او پرطمطراق وخوش ادا سيری يازان (ويسی) نك اوليای عرفانمزدن اولديغنی اونوتمق و اونكله استهزا ايتمك عادتا بر نانكورلكدر. اساتيذدن‌ده ، تلاميذدن‌ده برقاچی، بو محرر عاجزی ، (ويسی) اسلوبنی احيا ايتمكله اتهام ايتديلر. - قره‌تهلكه - مؤاخذه‌نامه‌سنده ، كيفيت، برمادهٔ مخصوصه بيله اشغال ايديوردی. (ويسی) واديسنی احيا... آمان ، بو ممكن اولسه ايدی بنم ايچون نه‌قدر شرف ومباهاتی موجب اولوردی ! بوكون بری، برقوماندانه تعريض ايله - سن ، او كهنه ، او سالخورده [اسكندر كبير] ، [قيصر] ، [آنيبال] ، [محمد ثانی] ، [ياوز] ، [ناپوله‌ئون] طرزينی بعث بعدالموته مظهر ايديورسك ! ديسه ، البته او عسكر، بوندن ممنون اولور.

لكن، مع التأسف لايموت (ويسی) نك احيای اسلوبی دكل ، بونك تقليدی بيله متعسردر. تتابع اضافاتك برقصوردن زياده ، برصنعت اولديغی هنكامده يازيلان سير،

برشهکار متانتدر. همان هرکلمه‌سی پرنده‌در. أثرك بوندن اوچیوزسنه اول قلمه آلندیغنی‌ده اونوتمیه‌لم.

اوزمانکی قدر فصاحته، متانت اسلوبه، رزانت افاده‌یه بوکون آز تصادف اولونور. فی‌الواقع (ویسی) نك اوزرندن زمان کچمشدر. لسان دکشمش، عرفان دکشمش، بیان دکشمش. لکن سیر، آبدات مؤبده‌کبی پرنده قالمشدر. لفظ وصورت اعتباریله یکتا اولان سیر و سائر کلیات (ویسی)، مضمون ومعنی نقطهٔ نظرندن‌ده رعنا وبالادر. آتی‌یه نقل ایتدیکم فقره‌یی لفظ ومعناسنه فضله اهمیت‌ویره‌رك برکره مدققانه اوقوییکز. بویله تراشیده کلماته، بویله طنان جمله‌لره، بویله زرین ترکیبلره، بویله جوهرین استعاره‌لره، صوکره بویله علوی خیاللره، عجیب شعرلره [قیزیل ألما] ده، [یکی حیات] ده، [تورکك سازی] نده، وزن بنان اوزره دوزولمش نصرالدین خواجه افسانه‌لرنده [لکوپریلی فؤاد بك] مصادف اولمق قابلمیدر؟

فقط، بوکون، بو اسلوب، قابل تقلید دکلدر. زمانك فرانسز تیاترو مرتبلری، مثلا بر [موریس دونه] عینیله [راسین] ی نصل قوپیه ایده‌مزسه، بوکون بر ناثرمزده (سیرویسی) ویا (حدیقة السعدا) یی تقلید ایلیه‌مز. شوقدروارکه یونان ادبیاتی ولیهٔ نعمت بیلن فرانسزلرك [موریس دونه] یی، نصل بیکلرجه سنه اول کان [آریستوفانیس] ك - لیزیستراتا - سنی تعدیل و تجدید ایله اوزرینه نامنی قویمش ایسه، بزده، [ویسی] و [نرکسی] مزله تنمیهٔ قابلیت وتقویهٔ ذوق ایده‌بیلیرز. اکروفاتندن اوچیوز سنه صوکره [نرکسی] یی شهیدایتمه‌یه صاواشیرسه‌ق ملیت علیهنده بیوك برسوء قصدده بولونمش اولورز. [راسین]، [قورنه‌ی]، [پاسقال] نصل فرانسزلرك؛ [قلوپستوق]، [له‌سینغ]، [شیلله‌ر] آلمانلرك؛ [میلتون]، [سوئیفت]، [ثه‌که‌ری] انکلیزلرك مقتداسی ایسه [ویسی]، [نرکسی]، [خاقانی] ده‌بزم پیرمز، شیخمز، منبع فیوضاتمزدر. کاشکه [ویسی] متانتنده، لکن اسلوب نوین ایله یازی یازه‌بیلسه‌ك و میدانه یاوه‌لر کتیرمه‌سه ایدك... اکر تورکجی ادبا و شعرادن اول کلنلری سجل ملیمزدن چیقاره‌جق اولورسه‌ق ملتمزی پك یاقین بر زماندن باشلاتمق اقتضا ایدر.

طرفدارانمدن [ویسی] نك ترتیل و تجلیلنی رجا ایدرم. هله برکره حضرت عمرك اهتداسنه دائر اولان فقره‌یی اوقوییکز. بوندن بلند ونبیل برپارچه یازیله‌بیلیرمی؟ بومفشیلر

طویه‌رق ، حس ایدرك یازمشلردی. [رافائه‌ل] ، [میكه‌ل آنكه‌لو] ، [حافظ عثمان] ، آثارچیره‌دستیلرنده موفق اولمشلردی ، چونكه یاپدقلرینی (حس ایدرك) یاپیورلردی . [رافائه‌ل] عیسی بن مریم افندمزی تصویر ایتدیكی وقت جناب روح للهك جبروت وملكوتی حضورنده بولوندیغی ذهابنده ایدی . حافظ عثمان [نون والقلم مایسطرون] دیه بر سوره‌نك استنساخنه باشلادیغی وقت، عادتا، قلم ازلی الٓهی‌یی كوزلریله كوریيوردی .

ویسی‌ده ، خاقانی‌ده اویله‌در. حلیه‌یی‌اوقو یكز. تصویرك صوكنده شكل وشمائل احمدی قارشیكزده تبارز ایدر. اونوتمه‌یكزكه حلیه ۱۰۰۶ ده یازلمشدر. بزده اونلر قدر یوكسلدكدن صوكره [ویسی] یی مؤاخذه ایدرسه‌ك بلكمه لهمزده اسباب مخففه درمیان اولونه‌بیلیر.

[ویسی] طرزینك احیاسیله اتهام اولونمقلغمی حیاتمده بكا ایدلمش الك بیوك التفات تلقی ایله، تبركاً [خاقانی] و [ویسی] دن بر صحیفه‌یی مجموعه‌مزه نقل ایدیيورم . مؤاخذلرمه عرض شكران ایدرم .

حاشیه — [پاسقال] ك ارجمند وبلند آثاریی [وولته‌ر] خیرپالامش وتحشیه ایتمش . بوندن بحثاً بریرده ، [شاطوبریان] شو سوزلری یازییور : بو سطرلر اوقونجه « دهانك وزمانك انقاض علویه‌سی اولان (تدمر) طاق وایوانلرینك ، آبدات مخلده‌سنك قاعده‌لرنده سفیل و پریشان كوچبه بدوینك چركیسی كوریلیور، ظن ایدیلیر. »

جلال نوری

حمد اول اللهه كه یكتادر اول ★ دخی دانا و توانادر اول
آكه مخصوص و مسلمدر هم ★ مو بمو جمله امور عالم
متصرف اودر اشیایه تمام ★ نه خواص آره‌ده هركز نه‌عوام
كمتر احسانی سعادت تاجی ★ تاجداران جهان محتاجی
بر اولور ایلیجك عدلی ظهور ★ در لطفنده سلیمان ایله مور
نطق حال ایله رموز اشیا ★ ذوالجلال اولدوغن ایلر ایما
فیض انعامی قومز كیمسه‌یی آج ★ اول مبرا آكه دنیا محتاج
بو طقوز قات فلك بی تمثیل ★ كبریا سینه كوره شیٔ قلیل
اقتضا ایلر او وحدانیت ★ واقعا كبر و جلال و عظمت
انی درك ایده‌مز ادراك فحول ★ ایره‌مز قدرتنه فهم و عقول

کیف وکمنده اوزاتمه سخنی ★ حاصلی کندو بیلور کندوسنی
بحرافکاره دوشوب چکمه امك ★ نکتهٔ چون و چرادن ال چك
کسمش آتمشدر انی ایتمه جدل ★ تیغ لایسئل عما یفعل

کورمشدی رصد انکیز قدر ★ کوزلری کبی خدایی کوزلر
متصل اول ایکی چشم شهباز ★ ساحهٔ عرشه ایدردی پرواز
ماسوی اللهه نظر قیلمدی هم ★ هیچ عیننده دکلدی عالم

★ ★ ★

« . . . . اثنای قبول حاجاتده اول نازنین چهار بالش مهتری ودست پروردهٔ دانهٔ سعادت و سروری صلی الله علیه وسلم بویله تحریك سلسلهٔ مناجات ایتدیکه ای خداوند کریم وای پادشاه رحیم . خطاپوشا خداوندا الها . عطاپاشا کریما پادشاها . اول دم پسین که نعرهٔ نای اسرافیلی تنبیه قیام محشر قیله و زمزمهٔ ناقور ذوالجلالی قبهٔ نوبتخانهٔ عرصاته غلغلهٔ دهشت صاله محاسبان دفترخانهٔ اعمال عمال جمع وتفریق آمال ایتدکده وصرافان دیوانخانهٔ (یوم تبلی السرائر) تشخیص نقود ضمایر ارباب صغایر و کبایر ایلدکده وترازوداران قبان الوزن (فمن یعمل مثقال ذرة خیرا یره) تعیین مقادیر اعمال سره وناسره ایتدکده استرمکه محاسبهٔ اعمال امتم بکا مفوض اوله وفذلکهٔ طوامیر احوال امضای رد وقبولمله عنوان بوله ارتکاب کران بارئ جرایم ایدن امتلرمکه التزام مالایلزم ایتمشلردر قوایم ارسالیهٔ عمللرینه نظر عاطفت صالهم و آفات اغوای شیطانی برله یحاصل اولان مکسوران امتك صحیفهٔ سیأتنه برموجب رضای ستاری دادهٔ فرونهاده چکوب مجبورالخواطر قیلم تاکه فضایح اعمال امتمی بندن غیری کمسه بیلمیه وقبایح عمللرینه هیچکس مطلع اولمیه ★ لب زدعا سیرنکشته هنوز ★ وقت تضرع نکذشته هنوز ★ خطاب حضرت سلطان جلالت جل جلاله وارد اولدیکه ای محمد سن استرسنکه کوشهٔ دامان لطافك سترهٔ معایب عصات امت ایلیه‌سن ایمدی بن‌که اول پادشاه کریم استرمکه قبایح اعمال سیاهکاران امته سندخی واقف اولمیه‌سن سبب پریشانئ امتکه ارتکاب اساءت وذلتدر نوشته عمل‌نامه‌لری اولدیغین بیلمیه‌سن پرده‌دار صفت ستاری اقتضا ایدرکه عیوب امتان مکروب و مغلوبی هیچ کسه کوسترمیم سایبان حمایت غفاری ایجاب ایلرکه پناه آرندهٔ کنوز رحمتم اولان محرمان اهل ایمانی . . . . »

عروض و هجا وزنی

— ۱ —

نظم دینلدیکی زمان ، اول امرده مصراعلری تشکیل ایدن هجالرك عدداً توافقی آکلاشیلیر . نظمی نثردن آییران کیفیت‌ده بودر. نثرده آهنك ایله ساده‌لك نه ایسه ، نظمده عروض ایله هجا وزنی دیدیکمز عینی وظیفه‌یی کورور چهره‌لردر. شوقادار وارکه ؛ نثرده آهنك اطرادسز، نظمده بالطبع مطرددر. ـ منثور آهنك ، منظوم آهنك واردر ـ لهجه‌ده بونی ایجاب ایدیور. شوحالده ، عروض، طویلی آهنکلی بر هجا وزنندن باشقا برشی اولاماز .

برآز عربلرك سوق عکاظنه ارجاع نظر ایده‌لم :

عجبا ، اومیدان بلاغت مبارزه‌لری قصیده‌لرینی نه ایله تنظیم ایدیورلردی ؟ بونلرك ایچندن جدار کعبه‌یه آصیلان قصیده‌لریله تمیز ایدن یدی بلاغت قهرمانی ، پك چوق زمان صوکرا عروضك برعلم حالنده تکوننه سبب اولدقلری حالده عروض نامنده برشی بیلیورلرمیدی ؟ تدقیق ایده‌لم : بصره علمای نحویه‌سندن خلیل بن أحمد ، أسلاف قصیده‌لرنده بالخاصه « معلقات سبعه » ده فرقنه واردیغی آهنك اطرادینی یاقالایور. صرف برسلیقهٔ طبیعت مقتضاسی اولان بوخاصهٔ اداثیه‌یی برعلم حالنده تکوینی تصور ایدیور وایشه باشلایور. فقط ، برشاعرك أثرنده بولدیغی ایجاب اطرادی دیکر شاعرك أثرنده بولامایور. حتی ؛ عینی شاعرك بریرده وجود بولدیردیغی موافقی باشقا یرده بولامایور. یاخود کندنجه اوفاق وبویوك جوازلرله بولیور. ایشته استنادکاهی اولان قصیده‌لر بوماهیتده اولونجه اوکی آردی کلمز بابلر، بحرلر، اشتقاقلرله برابر حوازلر ایجاد ایتمکده مضطر قالیور . عروضی‌ده بیك بلا ایله اورتایه کتیریور . عروضك وجودندن ینه پك چوق زمان صوکرا ، طبع مخصوصلری، کتابلرینه تدوین ایده‌کلمش بحرلره تطابق ایتمه‌ین قصیده‌لر سویله‌تمش شاعرلرده یتشدی . بونلرده عینی خدمتله « بحر متدارك » و « بحرجدید » ی میدانه کتیردیلر.

فترت شاعرلرندن أمرؤالقیسك ، عنتره‌نك ، لبیدك یاخود اسلام عرب شاعرلرندن حسانك ، بوصرینك ، معد ابن کریك حتی عروضك تکوننندن صوکرا یتیشن کزیده شاعرلردن مثلا عمر شرف‌الدین ابن‌الفارضك برقصیده‌سنی آلالم ؛ اوقوجه عروض کتابنك عصرلی ساعتلردورن صحیفه‌لری آلت اوست اولمادقجه بوأثرلر موزوندر دیه‌مه‌یز. حتی ؛ بونلرك قصیده‌لرینی ، بزم وعجملرك محصور اصوللرله تقطیع ایدرسه‌ك عروضه غیر موافق کورورز . چونکه ؛ بز ، جوازی لهجه‌مزه یابانجی بولمشزدر ؛ عروضه عائد سرد ایتدیکم شو مطالعه‌لرله اثبات ایتمك ایسته‌دیکم نقطه ؛ عروض‌ده هجا وزنیدر، یالکز ایشله‌نمشدر. بنابرین ؛ بونقطهٔ نظردن عروضه علیه‌دارلق وطرفدارلق انجیر چکیردکی دولدورماز لافزنلقدن عبارت اولور. عروضه بوبقوتاز یاپمق [ایشله‌نمش هجا وزننده یازمایاجغز!] دیمکدر. بوکا کیمسه برشی دیمز. لکن، دوشونمه‌دن سویله‌نیور مش برطاقم أسباب وعوامل یامایارق عروضی طرد ونفیه قالقیشمق جهالت محضه‌در. أوت، عروض ایشله‌نمش برهجا وزنیدر. و ذاتاً دنیاده

یالکز هجا وزنی واردر، ایشلەنەمەمش هجا وزنی (ملی) اولدیغی ایچین التزام ایتمك فکری پك یاکلشدر. بز، بووزنی انسانیت مشترکەنك بیلیرز.

عجبا ، تاریخ بشرك بیله مضبوطی اولمامەسی لازم کلن دنیانك ایلك ناظمی هجادن باشقا بر شیلەمی توزین کلام ایتمشدر؟! منظوم سویلەمك سلیقۀ فطریەسی بوندن غیری برشیئی‌می ایجاب ایدر؟ بوکون ، ملیق ایلری سورەرك تاریخك اعانەسنه التجا یتسەك ، قید ایتدیکی نظم پدرینەده صاحب چیقامایز. یالکز رومالیلرأحفادینه بزدن چوق‌حقلی برقزانج تأمین ایتمش اولوزز. زمانه نائدکوروشه‌لم: بوکون . غربك میزان نظمی بیلدیکمز هجا وزنی دکلی ؟ بووزنه (ملی) صفتنی ویرمەیه اُدابی برآز لهجەلەندیرن تقطیع فرقی سبب اولیورسه ؛ بونژور اوزرینه شال باغلادقدن صوکرا آلدیغمز طاتلی منظرەیه [ملی قیافت] دیمك قادار کولونج اولور. بالخاصه ، وزنك محیط اولدیغی اشکال نظم غربکده و توراندن کلەدی.

بز فرنکستان متاعی ایچر کوردك سونەبی ؛
یوخ، دکل، أوز مال تورانمش، عجب دعوایه باخ !

صیراسی کلمشکن اشکال نظممزدن‌ده بحث ایدەلم : رومزه ، حقیق ترك روحی طاشیانلره پك صمیمی کلن ؛ داستان ، قوشما الخ شکللری‌ده مع الاسف أوز مالمز دکلدر . أليوم بدویت عربك (مجروده) ، (طبیله)، (علم) تعبیر ایتدکلری عینی نظم شکللریدر. وصرف هجا ایله توزین ایدیلیر. طبق بزده اولدیغی کبی‌ده أك زیاده اون برهجالی وزن مقبولدز. تقطیعی‌ده عیناً بزده اولدیغی کبی ؛ آلتی ، بش یاخود دزت ، درت اوچدر . بو پارچەلری ترنم ایتدکلری لایتغیر مقامده ؛ دیاربکر ، اورفه، ماردین، خرپوط ، أکین ، مرعش، عینتاب ، قوزان طرفلرنده ؛ عینی چهره اولوب محیطك هواسنه ، ضیاسنه کوره أسمرلەشوب بیاضلاشمق قبیلندن اوفاق تفك فرقلرله ترنم ایتدکاری مقامك استحاله کچیرمەمشی یعنی : بدویسیدز. بیلدیکمز « کسیك کرم » مقامنی اوقشار.

داستان . قوشما اصوللرینك بدویته بزدن انتقال ایتدیکنی ظن ایتمه وقوفسزلق اولور. زیرا : باباسندن کورمەدیکی ایچین قیصراغه بینمکی شرف آته بینمکی نقیصه عد ایدن، باباسندن کورمەدیکی ایچین أولن قیزینه برداملا کوز یاشی دوکەبی ذل صایان ، بڭه باباسندن کورمەدیکی ایچین مجنونانه سودیکی لیلای غرامنی ولو بر دفعه سفرەسنه قبول ایتمەیی عیب بیلن ، الحاصل باباسنی قوللارکن کورمەدیکی بر چیچکی قوقلامق وارد خاطری اولمایان بدوی صینیرینه یابانجی عادت صوقماز . أليوم عروضله متکلم متمدن عربشاعرلری بیله کندیلرندن ونلره داها زیاده تعلق اعتباریله حماسی‌قصیدەلرندن عروضیت خاصەسنی تجرید ایدرلر . آکلاشیلیورکه ؛ مذکور أشکال نظم بزم دکل عربلرکدر. بو حقیقتی‌ده برطرف ایدەرك اورتایه مثال قویمق شرطیله أك أسکی شعرلریمزی آرایالم :

تاریخك أنی عربلره دها زیاده اوزانیر . زمان سعادتدەکی غزالرده مبارزلرك أر طلبنی ناطق حماسی منظومەلری بوتون شرائطیله ، شکلیتیله بیلدیکمز داستاندر. ولادت جناب محمدده جدامجدلری عبدالمطلبك واو اقشام والدۀ محترمەلرنی زیارت ایدن رقادینك تبریکی متضمن ، هجرت نبویەده ایسه مدینه خلقنك برآغزدن اوقودقلری سروری مؤدی منظومەلر هپ بووادیەدرکه عیناً محفوظدر.

بیق اوتوله‌مك تاریخندن برآز اول ویوردیمن طاشیمق تاریخندن برآز صوکره باشلایان معنادن اوزاق ملیته قارشی أندلس شاعر وطنیسی ابوالفتح البستینك شو بیتنی اوقور وسوزه نهایت ویریرم :

ألقاب مملكة في غير موضعها
كالهر يحكي انتفاخاً صولة الاسد

قوزان زاده
جناب محی الدین

« یکی حیات »

مناسبتیله

کچن هفته، ضیا کوك آلپ بك افندینك « یکی حیات » آدلی منظوم برکتابی نشر ایدلدی. مؤلف، مملکتمزك قطب العارفین وغوث الواصلینی عد ایدیلن برذات اولدوغندن بوکتابك ممکن اولدوغی قادار اطرفلیجه تنقیدی اقتضا ایتدیکنه قانعم .

کتابك باشنده :

« شعوردورنده شعر صوصار، شعردورنده شعور سیرجی قالیر » دینیلیور. « معلم » مجموعه‌سنده فردلر وجمعیتلر حقنده حرارتلیجه برمناقشه جریان ایدرکن ، محترم ساطع بك ، ضیا بکه : « سز، لزومندن فضله کله جیسکز » دیمشدی. بوادعاده‌کی صابتی یکی حیاتك باشلانغجندن آلینان بالاده‌کی سوزلرنه کوزل اثبات ایدیور! فی الحقیقه شعوردورنده شعرك صوصدیغنی ضیا کوك آلپ بکه کاجه‌یه قادار ذوی الحیاتك ذوی العقول قسمندن هیچ برآفریده اوکه سورمه‌مشدی .

« امیل دورقایم » ده بویله برفصلك وجود وعدمندن معلوماتمز اولمامغله برابر، بالفرض بو ادم متوفای مشارالبهجه‌ده قبول ایدلمش‌سه مشهور اجتماعیاتجینك پك فاحش برخطا ارتکاب ایتدیکنی اعلان ایتمکدن چکنمه‌یه‌جکز.

ادبیات تاریخی ، مدنیت تاریخی دیمکدر . یاخود ساده‌جه ادبیات مدنیت دیمکدر . اوحالده شعورسز برمدنیتك وجودی ناصل قبول وتصور ایدیله‌میه‌جکسه شعورسز برادبیات وادبیاتك اك بیوك برعنصری اولان « شعر » ده ممتنعدر. استادمزه تاریخ صحیفه‌لرینی آچوپ‌ده اثبات مدعا واراءة اصول ایده‌جك دکلز. او، آغا اوغلنك دیدیکی کبی علمده هرکسدن اوستون واصولده هرکسه امامدر. آنجاق ادبیات واشعارده : شاتوبریان ، آلفرد دووینی ، فلابیست، کوته موسه، لامارتین، والتراسقوت، بایرون ، بالزاق ، اسملرینی کمال حرمتله یاد ایدرکن ، عینی دور تاریخینك محصولی اولان : ریاضیاتده لاغرانژ، لاپلاس، Herschell هرشه‌ل ، غاؤس Gauss ؛

کیمیاده : مشهور که‌ی لوساق Gaylussac ، دالتون ، لیه‌بیغ ، شه‌ورول Chevreul ؛

فیزیقده : آمپه‌ر، غالوانی، أرستد Erested ، غاؤس ، هلمولچ ،

طبیعیاتده : لامارق ، کوویه ، هومبولد نام‌لرینك وبو دهالرك بشریت متمدنه‌یه ایفا ایتدکلری خدمتلرك اونوتولمامسنی رجا ایده‌جکم .

ضیا کوك آلپ بك ، هرمدنی قومك بویوك براهمیتله اعزاز ایتدیکی شعره لایق اولدیغی مرتبه‌یی أسیرکه‌دکدن صوکرا دیبورکه :

خلق تربیه‌سنده‌ده بعضی فکرلرك وزن کسوه‌سنده عرض ایدلمه‌سی فنامی اولور ؟ . خایر ! فنا اولماز. فقط موفقیتدن امین برحال وموقعده بولونمق شرطیله ! یوقسه، یکی‌حیاتده اولدیغی کبی هم‌مثبت برنتیجه آلده ایدلمك احتمالی یوقدر، هم‌ده مؤلف دوشر.

۱ — خلق تربیه‌سی ایچون یازیله‌جق شیلر ایکی تورلو اولور : یا دوغرودن دوغرویه خلقه ، یاخود خلق تربیه‌سیله اوغراشانلره خطاب ایدر. یکی حیات هانکی قسمدندر ؟ اکر خلقه خطاب ایدیبورسه کوکسمزی کره کره سویلیه‌بیلیرزکه خلق بونلردن هیچ برشی آکلاماز . برقاچ شعرلی وشعورلی پارچادن ماعدا همان بوتون کتاب اوقادار غریب ، جاذبه‌سز ، بسیطدر. محترم ولی‌الدین بکك دیدکاری کبی (ارض موعود) ه دعوت اولونان (ارض مسکون) خلقی بالفرض :

قوتلو طاشی یوقسه الهامی قوتلو
قانی کور، ایچمزسه قیمز نه‌موتلو
(اوموت) برقاناتسه دائم اوموتلو
اوکا اوزان دیرلر بولنه اورتاج

دیبورکه سز پارناس، بز اورتاج أری
بزدن اولان هرفرد کورور ایلری
اکرتی صنعتدن ، ملی هنری
ایسته‌مز بیانجی اثرلردن باج

فقط صوکرا دین یرنی خام زهده
ویریر آرتق جوشغون وجدی آزالیر
ولیلرك یللر اسر یرنده
مرشد آدی فقیهلره ارث قالیر

فقیهلرك قلاووزی نقلیات
دینی زورله سوروکارلر بویوله
حکمت دیرکه بکا رهبر عقلیات
اوحالده سز صاغه کیدك بن صوله

دین مربی اولور، حکمت معلم
هر بریسی جکر روحی بریانه
صاواشیرکن بونلره چیقار میدانه
تجربه‌دن دوغمه مثبت برعلم

و :

کبی شیلردن نه آکلار ؟

یوق، یکی‌حیات خلق تربیه‌سیله اوغراشانلره خطاب ایدیبورسه اووقت مسئله داها زیاده نزاکت پیدا ایدر. خلقجیلر ـ که بن‌ده کندیمی اوزمره‌دن عد ایدیبورم چونکه اویله دوغمشم ـ ضیا کوک‌آلپ کبی براستاده نه‌قادار مفتقر ایسه‌لر «یکی‌حیات» کبی اثرلردنده اودرجه مستغنیدرلر. بز ضیا کوک‌آلپ بکدن کله‌لر اوزرنده بك اویناماق شرطیله مقاله‌لر ایسته‌یور، منثوره‌لر بکله‌یورز.

شبهه یوقدرکه منظومه‌لرك منثور سوزلره مرجحیت وفائقیتی آنجاق وآنجاق آهنك وجاذبه اعتباریله‌در. منظوم سوزلرك حکمت ابداع وانشادی ایکی سببه استناد ایتدیریله‌بیلیر.

۱ موضوعك نثردن داها قولای وبوسهولتله برابر داها رنکین وجاذب افاده ایدیله‌بیله‌جك استعداد ومزایایه مالکیتی.

۲ افکار وحسیاتك، لسان معتاد ایله افاده ایدیله‌میه‌جك قادار جوشقون وطاشقین بولونماسی.

بز یکی حیاتی شویله باشدن آشاغی سوزدك «عمرناجی» مرحومه اتحاف اولونان منظومه‌دن ماعدا بوایکی سببه تماس ایدر جهتی بولامادق. موضوعلر، جلال نوری بکك دیدیکی کبی غزته‌لره باش مقاله اولمایه دکر شیلر.

منظومه‌لرده معنا ایکنجی درجه‌ده‌در. اولا آهنك آرانیر. حال بوکه یکی حیات قادار آهنکسزلکه مثال تشکیل ایده‌جك باشقا برمنظوم کتاب یوقدر صانیرم. استادمز بك اعلا بیلیرلرکه بزم (قلاسیق) شعرلرك بوکونه قادار یاشایه‌بیلمه‌سی صرف حائز اولدقلری آهنك اعتباریله‌در. وبوآهنك جاذبه‌داره مفتونیتدندرکه بوتون برنسل:

أسدی نسیم نوبهار، کللر آچیلدی صبحدم
آچسون بزمده کوکلمز، ساقی مدد صون جام جم
ایردی بنه أرد بهشت اولدی هوا عنبر سرشت
عالم بهشت اندر بهشت هرکوشه‌ده برباغ ارم

دیبه خرابات عالمرینه دالمشلر، بوتون کنجلر:

ساقی کتیر اول باده‌یی کیم مایهٔ جاندر
آرام‌ده عقل ملامت زدکاندر

دیبه ساقی وپیاله‌یه جان آتمشلردی. بوسوزلرمله ظن ایدله‌سینکه بن بعضیلری کبی هجه‌دن آهنکی رفع وسلب ایدیبورم. بالعکس آهنکی یالکز عروض عرب وعجمده بولانلر، کورنلر وظن ایدنلرك مخالفی‌یم. هجه وزنیله اپیجه اوغراشدم، تدقیقاتده بولوندم ودها بولونه‌جغم. قناعتم شو مرکزده‌درکه هجه‌نك کوزه‌ل، پروزسز، سویملی ومونس برآهنکی وار وبوآهنك دائما تأمین ایدیله‌بیلیر، بشرط آنکه تقطیع بللی ایدله‌ملی. ذاتاً اولمدن بری هجه‌لرده آهنك بولامایانلرك ادعاسی محمد امین بکك دائما تقطیعلر بللی ایدیله‌رك یازیلان منظومه‌لری یوزندندر. محمد امین بك ـ ایچریلرنده شعرده اکسیك اولمایان ـ اکثرمنظومه‌لرینی اون برهجه اوزرنده یازمشلروبواون بری‌ده دائما: ٤ + ٤ + ٣ = ١١ صورتنده تشکیل ایتمشلردر.

حال بوکه هجه‌لرده بوندن زیاده آغیر و چکلمز بر وزن تصور ایتمه‌یورم. بونلرك اك براق وآهنکداری ٦ + ٥ = ١١ اولاییدرکه استاد محترم فیلوسوف رضا توفیق بك هپ بو وزنله یازار

وکلمه‌لرك لطف. تواقتندن اوقادار استفاده ایدرکه موضوعك بسیط اولماسنه رغماً سزه شعرشکلنده بر موسیقی دیکلتمش اولور. خلاصه ضیا کوك آلپ بك بو أثریله هجه وزننك وهجه‌جیلرك ضررینه اوله‌رق حرکت ایتمش اولویور.

برآزده کتابده‌کی یالیالردن بحث ایتمك ایسته‌رم. بالفرض:

عروض سزك اولسون، هجه بزمدر
خلقك سویلدیکی تورکجه بزمدر
(ایل) سزك (شب) سزك (کیجه) بزمدر
دکلدر برمعنا اوچ آده محتاج

دینیرکن:

آوروپا بر آقاده‌می! اعضالری ملتلر

و:

هر وقف برخدا شاهی! حکومت

کبی سوزلره چوق تصادف اولونویور.

صوکرا، پك درین بر ایمانله مجهز، بویوك بر (ایده‌آل) جی اولان ضیا کوك آلپ بك افندی‌ده فکری تعصبلر، افراطلر کوزه چارپیور.

دیمه بکا «اوغوز. قایی، عثمانلی»
تورکم بوآد هر عنواندن اوستوندر.
بوقدر اوزبك، نوغای، قیرغیز، قازانلی
تورك ملتی بر بولونمز «بوتون» در.

ایی اما هرکس اویله دییورمی؟ برکره‌ده اونلره صورالم.

نه‌دندر؟ بیلنه‌مز اکثر حریتپرورلر بالآخره تبدیلك مسلك ومذهب ایله مستبد اولمشلردر. بونلر حریتی محافظه ایچون! استبداد یاپدقلرینی سویلمکدن چکنمزلر. بونلرك مثاللرینه و تمثاللرینه انقلاب کبیر صحیفه‌لرنده وبوتون انقلابلرده مبذولاً تصادف اولونور. حال بوکه بونك چیقماز بر یول اولدیغی میداننده‌در. (ایده‌آل) ایچون مفرط اولمانك دائما ضررلی نتیجه‌لرله عاقبتلندیکی سوز کتورمز حقیقتلردندر. بوسرقله، قلیچله ایریشیلن غایه‌لرك تملری چوروك اولور. نته‌کیم اسلامیتك قلیچ قوتیله دکل عدل وحقیقت سلاحیله بوقادار کورپوزله‌دیکنی و کنیشله‌دیکنی علمای اسلامك ایلری سوروب دورماسی اجتماعیاتك بودقیقه‌سنه وقوفلرندر، خاتمه اوله‌رق دیه‌جکم‌که أثر، اسمنك یکی‌حیات اولماسنه رغماً اسکی شاعرلریمزك دیوانلرندن فرقسزدر. شوقادارکه دیوانلرده قصیده‌لر باشده‌در یکی حیاتده کریده‌در. بوفرق ایسه بکتاشی ایله رفاعی آراسنده‌کی فرق معهود قادار جزئی ولاشیدر.

قاضی کوی: ۱ حزیران ۱۹۱۸

توفیق نوزاد

ایران ادبیاتنك ادبیاتمزه تأثیری

[مابعد و ختام]

ایران لسان واشعارینك مملکتمزده شیوعنه ایکنجی سببده مدرسه‌لر تکیه‌لر وبالخاصه مولوی خانقاهلریدر. جلال‌الدین رومی حضرتلرینك مثنویسی بوخصوصده برنجیلکی احراز ایدر، مع مافیه مثنوی شریف تکایا وخواص آراسنده قالوب فریدالدین عطارك پندنامه‌سیله سعدینك کلستان وبوستانی وحافظك دیوانی دها زیاده شایع اولدی. چونکه بونلرك لسانی دها دوز کون وظریفدر. مثنوی مولانایی، تکیه‌لر، پندنامه ایله کلستان و بوستانی واشعار حافظی اك زیاده مدرسه‌لر ومکتبلر نشر وتعمیم ایتدی. بوکتابلرك هپسنه متعدد ومفصل شرحلر یازلمشدر، وبوخصوصده اوقدر تبذیر اقدام ایدلمشدرکه مثلا شارح قونیوی همتیله ابیات حافظدن استنباط ایدیلن معانی متصوفانه‌نك برچوغی وبلکه هپسی شاعر شیرازینك خیالندن بیله کچمامشدر دینسه وبرده یمین ایدلسه کیمسه کاذب و حانث اولماز. لسان فارسی دیمزده، حسمزده، فکر وخیالمزده بوصورتله عصرلرجه یاشادی ویاشاتدی. بشقه برمقتدا، آرزو ایتسه‌یدك بیله بوله‌مازدق. مقدرات تاریخیه‌مز، بزه بونی تکلیف وامر ایتمشدی.

نه‌قدر أبی برشاعر ایسه اوقدر فنا برمنقد اولان نامق کمال بك مرحوم برمکتوبنده،

« . . . . بیلمم نه‌حکمتدرکه خلافتی استانبوله قدر کتیرمکه مقتدراولان سلطان سلیم، ادبیاتی کندی ملتنك اسانه نقل ایتمدی !.. احتمال که خاطرینه کلمامشدر !.. » دییور. آمال ملیتپرستانه‌سی حضورنده عقل سلیم ومنطق بیله قربان ایده‌جك درجه‌ده فداکار اولان بو بیوك ادیب نیچون خاطرینه کتیرمك ایستمدی‌که لسانلر بر طاقم قوانین طبیعیه داخلنده تشکل وتنمو ایتدیکی کبی ادبیات اقوام آراسنده‌ده برسلسلهٔ ارتباط واردر. برنوروج ادیبندن هندلی برشاعره برچوق احتساسات انتقال ایدییور. آمریقانك ادبیات حاضره‌سنده روس ادیبی تولستوی برعامل انقلاب اولمش.

کمال بك کبی اك بیوك بر آدممزك‌ده بوبولده سوز سویلدیکی ملاحظه اولنورسه عرقمزك محتاج تداوی خسته‌لقلرندن بری‌ده خیالپرستلك اولدیغی تظاهر ایدر. یعنی بز، قوانین طبیعیه‌یی تدقیق ایله احکامنه توفیق اعمال ایده‌جکز یرده دائما خیالمزه قاپلمش ودائما خائب وخاسر اولمشز.

بو بحثك بورایه تعلقی پك آزدر. کچه‌لم.

ایران‌ده اکر یاشارسه ــ که ان‌شاء‌الله یاشایه‌جقدر ــ ادبیاتنی تعدیل وتجدید ایده‌جك وآزچوق غربه توجه و اقتدا ایله معاصرلاشه‌جقدر. شمدی‌یه قدر بزم درجه‌ده بیله اثرانتباه کوسترمامسنه ایکی سبب تخطر ایدییورم: برنجیسی اوروپادن موقعاً بزدن داها اوزاق بولنمسی، ایکنجیسی ــ که برنجیسندن داها ذی نفوذدر ــ سلطنت قدیمهٔ ادبیه‌سنك احتشام ومتانتی بزمکندن پك چوق زیاده بولنمسی‌در. اودیار اشعار عبدالحق حامدینی بکلیور، و بو صاحب خروج ادب البته ظهور ایده‌جك وبجیکمیه‌جکدر. بوقارده برجهد اقل قانوندن بحث ایتمشدم. اویله ظن ایدییورم که ایکی لسان آراسنده‌کی قرابت صهریه سببیله ایران، بزم اشعار وآثار متأخره‌مزدن‌ده مستفید اوله‌جق واوقوم استاده اولان دین مليمزك برقسمی بوصورتله أوده‌نه‌جکدر. أوت، عبدالحق حامد، توفیق فکرت، جناب شهاب‌الدین

ايله امثالى اساتذۀ نظم و نثرك آثارى ايرانده‌ده اوقونه‌جق ، آكلاشيله‌جق و سويله‌رك تعقيب اولنه‌جقدر اميدنده‌يم .

ايران ادبياتنك لسان وافكارمزه اولان لطفنى سويلدم. ضررينى‌ده تشريح ايده‌يم :

بزه سرخوشلق، سوداپرستلك ، مدح و ثناده افراط ايله طالقاوقلقده مبالغه كبى قبحياتى عجم آثارى اوكرتديكنى ادعا ايدنلر بنجه حقلى دكلدرلر. هرلسانده بوكبى شيلر آز ، چوق بولنور . خصوصيله ادبيات، زمانك منعكس ماهياتيدر. اوقبايح يانده تلقين فضائل ايده‌بيله‌جك برچوق محاسن عجم‌ده واردى . نيچون بونلرى كچوك مقياسده ، اوته‌كيلرى بيوك نسبتده آلدق ؟.. بونى قومك كندى سجيه‌سنده آرامق ايجاب ايدر. خاير ، ايران ادبياتنك بزه ايقاع ايتديكى ضرر بودكلدر. داها بيوك وروحى كيرن برضرره اوبوزدن دوچار اولدق : درويشلك !..

(فنا فى‌الله) نامى آلتنده واللهك ايستمديكى بر يولده توكلدن باشلايه‌رق عطالتده قرار قيلان ونهايت روحى اولدورن برحالت مرضيه ، بزه هندستاندن عجمستان طريقيله انتقال ايتدى. واك اويانيق شاعرلرمز بيله بونك تأثير مشئومندن قورتوله‌مادبلر . زمانى حمان هپمزك ادراك ايتديكمز ضيا پاشا كبى جهانشناس برشاعر متجددمز بيله اك حكيمانه براثرنده ،

يارب ، نه‌در بو كشمكش درد احتياج ؟ . .
انسانك احتياجى‌كه بر لقمه نانه‌در ؟ . .

طرزنده دمكدار حكمت اولمق ايستيور.

غالب ، زبونى قاعده‌در ايلمك تلف
برده ، هواده ، بحرده جارى بو كيرودار

بيتيله جدال حياتى پك ايى ادراك وافهام ايتمش اولان ضيا پاشا البته بيليردى‌كه برلقمه‌نان ، انسانك دكل، حيوانك احتياجيدر . حتى طبقات حيواناتده غدادن بشقه شيلره‌ده محتاج اوله‌جق درجه‌ده ايلريلمش مخلوقات وار. شاعر، يالكز بوبيتى يازمق ايچون ، علم ومعرفتدن بشقه ، قلمه ، كاغده ، مركبه‌ده محتاج ايدى .

ينه بوشاعر اواثر مشهورنده ديركه :

طاش باغلادى مجاعه ايله بطن پاكنه
دنيايه رغبت ايلمدى سيد البشر

پيغمبرمزك آجلقدن مبارك قارننه طاش باغلامش اولديغى روايتى هيچ بروقت توثيق اولنه‌ماز . فقط فخر كائنات افندمزك طقوز زوجۀ طاهره‌سى بولنديغى ، كوزل قوقولرى وظريف لباسلرى سوديكى، عطريات سورونديكى، اصحاب كراميله اطعمۀ نفيسه تعاطى بيورديغى هم موثوق ، هم محققدر.

برآرالق اويس القرنينك مفصل بر ترجمۀ حالنى كورمك هوسنه دوشمشدم . بغداده بولنديغم صيره‌ده علمادن برذات كتب مختلفه‌دن تتبعات ونقليات اجرا ايتمك صورتيله بو املمى لطفا تطمين ايتدى، مزبلهلر ايچندن طوپلاديغى اكمك وكيك پارچه‌لريله كفاف نفس ايتمش اولديغى اويس القرنينك فضائلى صيره‌سنده اوقونجه حيرت ونفرت حس ايتدم. بن امينم‌كه پيغمبرك او عاشق خالص الجنانى شرع اسلامك‌ده رد ايتديكى بويله برسفليتى قبول ايده‌ميه‌جك درجه‌ده نزيه الخلقه برذات ايدى. يالكز شاشقين مورخلره دربدر ناصحلر، كندى عقللرنجه فضيلت وحكمت تلقين ايديورلر .

دنیایی سومامق خطادر، دنیایه وفاسز دیرلر. خایر، کندینی سونلری دائما سون برموجود، وفاسز دکلدر. أولدوردیکی ایچونمی بوصفتله تقبیح اولنیور؟. آلدیغی برحیاتدن بیك حیات احمال ایتدیکنی دوشونلر دنیانك بوخصوصده‌ده لطف کرمندن بشقه برشیئنی کورمزلر. دنیاسی معمور اولمیانك آخرتی خراب اندر خرابدر. عرب متصوفلری، عجم شاعرلری، ترك مقلدلری نه دیرلرسه دیسونلر، بزدنیامزی سوملم. فراش مسعدتمزك موضوع اولدیغی اوطه برکاشانهٔ لطیفك جزء رفاهسازی اولسون وبومسکن نفیس‌ده برکلزار بهشتی ایله محاط بولونسون.

بن‌که عثمانلی ترکیم ... وعثمانلی اوغلی عثمانلی، ترك اوغلی ترکم، عرقداشلرمه توصیه ایدرم‌که: نه ایرانه، نه تورانه، استعداد ومقدراتمزك بزه احضار واحسان ایتدیکی دیارعرفانه طوغری !..

سلیمان نظیف

شیمدیکی حسم!

— فائق عالی بك افندی‌یه —

کچمش زمانلرنده کزوب بید حارمك
برحس افتکار ایله، بیلمم نه‌دن بوکون؛
یاندیم، یورولدیم، ایکله‌دیم، امیدزارمك
بیك هیچیٔ سرابنی کوردیم! فقط، بوتون

برقهره منتهی اولان عمر خرابمه
کولدیم وآغلادیم!
هیهات! دیمك‌که بیلمه‌یه‌رك، بن شبابمه
چیلغینلغمله بروقت آلامی باغلادیم!

سودایی، ایشته هانکی مآلیله آکلاسه‌ق؛
روحنده اختفا ایدن آچ کوزلی برالم
تهدید ایدر حیاتمزی هب ایچین ایچین..

برابتسام ونظره‌دن أخذ شفا ایچین،
بیلمم دکرمی قلبده حمای اشتیاق؛
حتی دکرمی وصلته، اك صوکرا برعدم!

قوزان زاده
جناب محی الدینه

قارئلرمدن كوچوك بر استرحام :

شو يازى‌م « فعلتاتن فعلتاتن فعلتاتن فعلتاتن » وزننده‌در . [برنجى نقرات « فعلة فعلن » طرزنده‌در] يعنى شرقى بوتون يارم هجا اساسى اوزرينه يازلمش اولوب نقطهٔ استناد اولمق اوزره قطعه‌لرده هر اوچ يارم هجادن صوكره ايكى تام هجا كتيرلمش و برنجى نقراتده هر آلتى هر بش هر درت هجاده بر تام هجا قونمشدر. آهنكى حس ايده‌بيلمك ايچون قارئلرمدن رجا ايدرم كه مصراعلرى طبيعى وسربست اوله‌رق اوقوسونلر يعنى قونوشديغمز زمان ياپديغمز كبى همزه وعينله باشلايان كلمه‌لره كندندن اول كلن كلمه‌لرك صوك حرفلرينى وصل ايتسينلر [اوقادا. ره‌لماسه‌ى‌كه] كبى. بوتقديرده كوروله‌جككه افندم، عروضه كيرمه‌ين برچوق تورکجه كلمه‌لر بو آهنكده كوزللكلرينى كوستريورلر.

ر . ث .

شرقى

اوقدر ألماسدى‌كه اوكوزلر، ديدير اوسحارهٔ ضيا ..
اوقدر آزاده‌كه اوصاچلر، ديدم اومسحورهٔ هوا ..
شفهٔ شوخنده‌كى شراب آه اوقدر آشفته ايدى‌كه ،
يازيق اوخونى‌يى صانيوردم بر أبدى شربت رها ..
قدحمه دوكيكز ؛
دوكيكز ايچه‌يم ؛
بوكون آجى ايچم ؛
برآجى ايچم !
بى دماغم، ياقيور آرتق، سزى‌ده أكلنديرمه‌مه‌سين ..
سز اى اذا قيزلرى كولركن صونك اولومدن قدحمى !
تنكزك لمعه‌سى‌ده جنت، سوزوكزك بوسه‌سى كبى ،
ينه نيچين سويليكز عاشقلريكزك هرسسى أنين ؟
صونيكز آلسين بوصو
بى سياه اويقوسنه
ويانان آلنمده‌كى ذكا
سزى‌ده اكلنديرمه‌مه‌سين!

۲۰ مايس ۹۱۸

رشيد ثريا

شرقی

دوك، دوك يوزمه صاچلرکی! کوز ياشی بیتسون
صال نورجمالك دله! غم سيسلری کیتسون
پر شوق وصفا ايلسون آفاقی خنده‌ك

بر بوسه ديريلتوب بو اولو قلبی شن ايتسون

ای مهر امل، ويرشب هجرانه نهايت!
کل، کل! سنی پر کریه کوزم اوزلدی غايت
آغوشمه کل، بکليورم ايله عنايت!

بر بوسه ديريلتوب بو اولو قلبی شن ايتسون

مصطفی رشید

حق — وظیفه

کوزلرمی آچارم،
هر حقمی آ ارم.

صوك کونلرده «حق يوق، وظيفه وار» ديه بر فلسفه اورتايه آتيلدی. بعض متفکرلرمز، بونی اجتماعی حیاتمزه تطبيقه چاليشيیورلر. فکریجه ياکلش اولان بو تلقی اطرافنده بر مناقشه قاپوسی آچمق لازمدر.

اول امرده بو دستور يکی برشی دکلدر. آلمان فيلوزوفی (قانت) ك اخلاقنده شعاريدر. (قانت)، آلمان ملتنك روحنده شعورسز برحالده ياشايان بو ذهنيتی، نظريه‌سی ايله شعورلو برشکله صوقمشدر.

بویله برنظريه‌يی بزه تطبيق ايتمك عجبا دوغرو ومفيدمیدر؟ نه‌جه خاير! بالعکس مضردر. ايضاح ايده‌يم: «حق يوق، وظيفه وار» دستورينك ايلری‌يه سوروله‌سنده برعکس العمل ياپمق غايه‌سی واردر. بو اعتبار ايله، بو دستور، اولسه اولسه مدنی مرحله‌لرك اقصاسنه وارمش ديارلرده درميان ايديله‌بيلير. چونکه اورالرده شخصيتلر تبلر ايتمشدر. بناءً عليه، بعض کره (فردی حق) ادعاسی

مرضی شکللرده تجلی‌یه باشلار. اجتماعی وظیفه شخصیتلره بیقفینلق ویریر. و(فرد) کندی (حق) نی ادعا ایده‌رك (ملی وظیفه) یی اهمال ایدر. ایشته ملی بنیه‌ده بویله بر (ده‌ژه‌نه‌ره‌سانس) واقع اولدیغی، « حق یوق ، وظیفه وار » دیه بردستورله اصلاحنه چالیشمق، بلکه ، متفکرلرایچون بروظیفه اولور.

حال بوکه بزم مملکتمزده دها (شخصیت) لر تشکل بیله ایتمه‌مشدر. (فردی حق) فکری مص ایدلمه‌مشدر . بویله بر اصلاحه احتیاج حس ایتدیره‌ن فردیت دعواسی یوقدر . اگرملی وظیفه‌لری ایفاده تکاسل کورولویورسه، بو، (ادرا کسزلك) دن منبعثدر.

مسئله‌یی بردیگر نقطه‌دن أله آلالم : بو نظریه، قومی قابلیتلره کوره ایراد ایدیله‌بیلیر . مثلا ، آلمان اولان (قانت) ، « حق یوق، وظیفه وار » دیبور. (مکافات) ی ، (وظیفه) نك احساس و افهـام قدسیتنده بولویور . یعنی ، « تربیه ، منفعت اندیشـانه دکل ، "وظیفه اندیشـانه اولملیدر » حکمنی ویریبور .

اوته طرفده ، انکلیز (استوارت میل) ، (هربرت اسپنسر) برر (فردیتجی) درلر . ذاتاً (انکلیز) فردیتجیدر. « بنم کلبه‌مه یاغمور داملاسی کیره‌ر، قرال کیره‌مز » دیه‌ن انکلیز ضرب مثلی بوکا صارصیلماز بردلیلدر.

بوتخالف ، تفکرك هرصفحه‌سنده موجوددر. فرانسز(ده‌قارت) ، « بن کائناتی کندی کوزلرمله کورمك ایسترم . بندن اول باشقالری وارمی ایمش، یوقمی ایمش اونی دوشـونمم » دیدیکی حالده ، آلمان (لایبنیچ) ، « کائناتی، وحیاتك معناسنی آکلامق بزدن اول کلمش اولانلرك حیات و کائنات حقنده‌کی فکرلرینی طانیمغه وابسته‌در » دیبور.

ایشته بویله هرملتك کندیسنه‌مخصوص برتلقیسی، برقابلیتی، برشعاراخلاقیسی واردر. « حق یوق، وظیفه وار » دستوری، (منطقجی فرانسز) دن ، (فردیتجی انکلیز) دن زیاده آلمانلر ایچون بلکه قابل تطبیقدر .

کورولویورکه ، بویله بر ادعا اورتایه آتیلمـادن اول ، (قومی قابلیت) مزی تدقیق ایدوب آکلامق لازمدر .

بنجه اول امرده (شخصیت) لرك تشکلنه چالیشمالیدر . یوقسه « کوزلرمی قاپارم ، وظیفه‌مي یاپارم » شکل منظومیله افاده ایدیله‌رك راست کله آلینوب تطبیق ایدیلمك ایسته‌نیلن بویله فلسفه‌لر ، یاخود عقله کاوب‌ده ابداع ایدیلن بویله فکرلر، ملتك سوق طبیعیسی ایله ، شعورسز و اوتوماتیك حرکتده دوامنی ترویج ایتمك اولور . حال بوکه تورك ملتك هرشیدن اول ، بالخاصه بوکون ایچون فلسفهٔ حیاتیه‌سی ، شو بیتك مفهومی اولمالیدر :

کوزلرمی آچارم ،
هر حقمی آرارم .

س...

مدیر : [کریدی احمد ساقی] (آتی) مطبعه‌سی